Ms.
18

21

Pet. paludā. de
ptate ecclēſiaſtica.

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 1 Caj. 3 Núm. 21.

PERº DA IVE DPTE·ECLE

M
18

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE SALAMANCA

... tus copilatus a dno fre petro de palude ordinis
predicatorum magistro eximio patriarcha Jerosolimitano de ecclesiastica ptate

Petrus de P[...]

Petrus de Palude

Circa potestatem a cristo

collatum prelatis ecclesie Sex per ordinem
sunt videnda. Primo de ptate petri. Se
cundo de ptate aplorum. Tercio de potestate
discipulorum. Quarto de ptate pape. Quinto
de ptate eporum. Sexto de ptate curatorum.

Quantum ad primum de potesta
te petri apli singulari sunt .v. conclusiones principales
Prima de prelacione petri sup alios aplos Secunda de
primaria eius prelacione sup totam ecclam Tercia
de plenitudine potestatis petri Quarta de dignitate episcopali
Quinta de collatione istorum

Prima conclusio est quod beatus petrus habuit potesta
tem sup omnes aplos tamquam princeps et prelatus quod patet
sic quia sicut paterfamilias alijs filijs tamquam vnum quasi vnige
nitum preponit quem facit heredem vniversalem alios vero he
redes particulares sub illo sicut Gen. 27. Jacob commendans pri
mogenita ysaac dixit esto dns fratrum tuorum Sic xpus qui dix
aplis Omnes vos fratres estis Math. 23. vnum tamen de aplis scilicet
petrum quasi primogenitum alijs preponere voluit vnde dicit Cyril
lus sup illud luce 22. petre [...] te rogaui. etc. Omnibus ceteris
venit ad petrum ceteris prelat[...] aug. de verbis dni tractans
illud math. 16. petrus ambu[...]as primo aplo a petro
in ordine aplorum firmo et p[...]abatur ecclia J
tem cyrillus sup illud et tu [...]ma fratres
tuos quasi dicat postquam me[...]e poeni
tueris corrobora ceteros tum[...]
nem hoc .n. dicit qui meum re[...]
sequitur hic autem intelligend[...]
erant ut roborarentur a petro [...]
ne mundi futuri sunt fidelibus J[...]
meas etc. dicit crisost. Eximius eu[...]
discipulorum et vertex collegij nos et[...]
ei prelacionem fratrum et negacion[...]
dicit si diligis me pasce fratres [...]
accepit claues vnus sup illud mat[...]
-stab. Quem enim regem celorum mai[...]
est merito pre ceteris collatis

M. Muñoz Dr. Fo[...]

Contra Circa ſupplicitur primo videtur q fuerunt omnes pares unde
di. xxi. in novo dr ceteri apli cu eode ſilicet petro pari conſortio hono
rem et ptatem acceperunt Solo verum eſt de ptate ordinis ſacerdotal
primo et epalis ciendem que non recipit magis nec minus ſed non eſt
verum de ptate iurisdictionis Sedo q ſaltem pe et pau fuerunt equales
Ambro. 2 q. 1. Beatus pe et pau eminent inter aplos univerſos et
peculiari quada prerogativa excellunt verum inter eos quis cui preponat
incertum eſt puto enim illos equales meriti eſſe qui equales ſunt in
paſſione Sed ad hoc videtur q hoc qd dicit meritis quaſi dicat
prelatione impares et ſic etiam dicit ysi. in li. primo dyalogi meritis
ſpaliter martyrii pares unde eidem q pau dicit Jero. Paulus
petrum reprehendit q non auderet niſi ſe non parem ſciret ubi ſub
iungit Extra. hoc vero de officio eccleſiastice dignitatis ſed de pu
ritate vite et ſanctitate converſationis intelligi. Solus enim petrus
inter aplos primatum gerebat vn aug q n puto q ſine ulla
ſua contumelia Cyprianus eps petro comparatur aplo qui tum
optinet ad martyrii corona In ceteris magis vereri debeo ne i
petro contumelioſus exiſtim quis enim neſciat Primu apliatus
principatos cuilibet epatui preferendum Sed et ſi diſtat cathe
drarum gratia una tame eſt martyrii gloria Sed contra hoc eſt ſti
lus roman curie in indulgentiis in quibus ponitur illorum prius
et hec et ſimilia verba de beato [illegible] petri et pauli aplorum eius aut
toritate confiſi. Centum d[illegible] indulgentiis relaxamus Sed di
cendum q ſolus petr[illegible] or et omnes alii ſibi ſubditi etiam
paulus et in [illegible] aulus vero coniungitur quia [illegible]
bem ſuo [illegible] [illegible] et in paſſione ſocii fuerunt [illegible]
di ſac[illegible] Jacobo qui fuit maior petro [illegible]
[illegible] maior et prelatus aliorum ſed Ja
[illegible] legitur ac. 14. pe et pau al
[illegible] non inquietari eos qui ex gentibus
[illegible] iavit non tamquam iudex cum ſit ta
[illegible] Non quia petrus potuiſſet iudicare ſi
[illegible] eferre in loco ſuo ſicut papa qui eſt i cau
[illegible] officialem neque curia epo illius civita
[illegible] et iudicium dimittit
[illegible] incipalis eſt
[illegible] me ſup totam eccliam univerſale qua
[illegible] ura. capiti Sed unum tn als eſſet
[illegible] non poſſint bene regi unde un[illegible]

corpi suo mistico xpus petru sit vnu caput pficit pptr qd sup
illud tibi dabo claues regni celoz ec dicit Gl Spalr cum petro
concessit et ad vnitatem ~~petro~~ nos inuitaret ideo eum principem
aploz constituit ut ecclia vnum principalem xpi hret vicariu
ad que diuisa mbra ecclasticu recurrerent si forte inter se dissen-
tirent q si diuersa capita eent in ecclia vnitatis vincla rupe
rentur Item sup illud luce x ayt petrus ad ihm ec ffaciamus
hic tria tabernacula Damascenus non te dns tabnaculoz sed
vniuersalis eccle constituit constructore verba tua discipuli
tui ones tue mandauerut efficiu xpo tabnaculu constituen-
tes uel construentes nec no seruus eius Item leo ppa ext q r cu
beatissimus apts a dno accepit principatu Item crisost sup act
aploz petrus a filio sup oms qui filij sunt accepit ptatem
non vt moyses in gente vna sed sup toto orbe Item Cyrillus
allexandrinus in libro thesauroz dixit sic cui s petro oms
iure diuino caput inclinant et pmates mundi tamqm ihu dno o-
bediunt Item sup illud luc xxii cu aliqui comitibus ec dicit Cris
petro obtinuit ut esset antistes mundi Sed contra id est et vide
tur q ecclia sit maior petro qa illus mittitur ab inferiore Sz
in pmatiua ecclia petrus legr missus ab aptis et senioribus si-
cut legr act 8 miserunt petrum et iohem ec ergo petrus no fu-
it maior nec superior illis nec eccle Solo p autem missio et a
superiore et maiore sicut ppa mittit legatu et pbrum Sz mis-
sio per consiliu pot ee ab inferiore et sic consiliu dr mittere
regem qn vadit aliquo causa de consilio subditoru qui p consi-
liu suu mouent eu ad illud proficiendu et sic apli et senio-
res miserunt petru p consiliu suu suaden ei pro salute ppli il-
lius etc Sedo videtur q petrus pmatu sup alios aplos et
sup ecclesiam no hrit a xpo sed solu a voluntate alioz aplo-
rum et eccle Nam dr 21 di in nouo testamento q esse voluit ide
apli voluerut petru esse principem suu et p consequens totius
eccle cuius ipi fuerut prelati Sed apli alij voluerut volun-
tate consequete et acceptante dei ordinacoem sup hoc no aut
voluntate antecedente et causante Vn anacletus ppa 22 di sa-
crosca inter beatissimos aplos quedam fuit distinctio et licet
oms apli essent petro tn a deo concessu est singulare pmo et pri-
cipalr Et ipi idem inter se ad ipm voluerut ut reliquis omnibus
pesset et cephas et caput et principatu teneret aplatus **Tercia**
Conclusio principalis est
q petrus a xpo habuit plenitudinem potestatis qua sicut rex pe

Preter particulares thesauros vult hic unum esse magis conditu
sup omnes thesaurarios suos et per cuius manus omnia transeant
sicut act. 8. Eunuchus candacis regine ethiopum erat sup omnes
gasas eius et sicut pharao joseph constituit dominum domus
sue et principem omnis possessionis sic xpus sup omnes
thesauros regni celorum quod est ecclesia suorum voluit esse unum
principem et universalem thesaurarium qui haberet plenam dispe
satione totius thesauri Sed quia fidelitatem petri fuerat ex
pertus voluit ponere fidelem petrum sup hoc opus unde petrus
luce 12. domine ad nos dicis hanc parabolam an ad omnes
tamen dixit petro singulariter Quis putas est fidelis dis
pensator et prudens quem constituit dominus etc. Amen dico
sup omnia bona constituit eum Confirmatur hoc auctoritate greco
rum dicentium primo quia xpus dedit petro plenitudinem pta
tis Cirillus ad consulta bulgarorum pertractans illud Jo. ult.
dicit etc. Tercio amas me et ex persona xpi loquens ter te
interrogo an me diligis quia ter trepidus et timidus me
negasti Nunc autem reductus ne credant te fratres gratiam
et clavium auctoritatem supple promissam. prius non tunc
datam adhuc sed tunc dandam amisisse quia amas me
coram ipsis iam ter confirmo id est admittere debere id
est iuxta promissionem te recepturum esse quod meum est plenum
et ne si centum plures insolidum universales thesaurarii the
saurarium reciperent inuicem dissidendo soli petro inter
apostolos singulariter commisit plenitudinem potestatis Quod
autem hec plenitudo potestatis petro collata fuerit dicit
Cyrillus patriarcha alex. in libro thesaurorum nulli alio quam
petro xpus quod suum est plenum Sed ipsi soli dedit Item quod
soli petro singulariter hec preeminencia sit collata a xpo
patet per Ambrosium 24. q. 1. non turbatur Namque que
petra habet etc. Quemadmodum enim perturbari non poterat
cum precerat petrus qui fundamentum ecclesie est demum et si
aliis imperatur ut laxent retia soli petro dicitur duc in
altum hoc est in profundum disputationum ex quo causae ma
iores fidei reservantur sibi de baptismo maiores Sed cum
hoc petrus a xpo accepit preeminenciam singularem in iu
risdictione Ambro. 24. q. 1. est et aliud piscandi genus et
ceteri apostoli cum quo genere solum petrum dominus piscari iubet dicens

Mitte hamum et eum piscem qui primo ascenderit tolle. Ubi dicit sic glossa quod per hamum intelligitur iurisdictio quia hamo i. ferro putride carnes resecantur. Unde quia habet potestatem pre aliis ligandi et solvendi ymo solus in hoc habet plenitudinem potestatis unde ideo sibi soli dictum est mitte hamum. Sed per rete intelligitur inquisitio veritatis. Unde super illud Jo. ult. dixit eis Ihesus Afferte de piscibus quos prendidistis nunc etc. Ascendit ergo Symon Petrus ad superiora et traxit rete. Dicit Gregorius in omelia quod ideo dicitur singulariter ascendere et rete cum piscibus trahere quia ipsa a domino ecclesia specialiter est commissa, scilicet ad portum salutis et ad Christum cum fidelibus trahenda, et ipsi specialiter est dictum pasce oves meas.

Quarta conclusio principalis est quod Petrus a Christo immediate potestatem habuit et dignitatem episcopalem ab ipso factus et consecratus episcopus. Unde Anacletus papa di. xxi in novo dixit: Ipsi scilicet Petro primo pontificatus in ecclesia datus est dicente domino Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et porte inferi non prevalebunt adversus eam et dabo tibi claves regni celorum atque solvendi potestatem primo accepit a domino. Et ratio huius est quia dei perfecta sunt opera. Unde sicut dominus in creatione mundi homines perfectos fecit ex quibus propagatio naturaliter procedere poterat, sic deus apostolos quos principes ecclesie in creatione fecit sic perfice debuit ut per eos ecclesia propagari posset. Sed sine episcopo ecclesia non posset perficere a quo solo omnia ecclesiastica sacramenta possunt ministrari. Ergo oportuit quod Christus pontifex recedens aliquem loco sui episcopum relinqueret. Sed si aliquem fecerit verisimile est de Petro qui ceteris dignior fuerit ut dicit Cris. super illud Luce xx. Appellavit Symonem primo digniorem et fideliorem omnibus tamen apposuit et qui in cathalogo apostolorum semper et ubique primus ponitur Math. x. Luce vi. Act. i. Unde Aug. super illud Luce xi. Venit ergo ad Symonem Petrum. Eius omnis nesciat ipsum Petrum principem apostolorum esse. Unde beatum Petrum episcopum fecit quod patet auctoritate scripture Jo. 21. ubi dicit pasce oves meas pasce agnos meos cum ad id constituitur et illud sine quo quod commissum est explicari non potest de offi. dele. preterea ff de iurisd. omnium iud. l. ii. Sed pascere gregem dominicum est perfecte non potest nisi episcopus quia agnos per sacramentum confirmationis pasci sunt ~~crea~~ cres per fidem errantes. Sed errantes oves per sacramentum ordinis sunt spirituales alias oves exequentes. Ergo imponendo

libri pastor. Greg. impoſuit ſibi officium paſtoris et epi. Sequitur
xpc ſine ſacramento cuius ſacramenti dare potuit per ptatis ex
cellenciam. et excellentie ptatem quam in ſacro habet etiam in
ſolo verbo illo potuit eum facere.

Quinta concluſio

principalis eſt quod xpc ſecundam
eminenciam poteſtatis et digni
tatis et epalis petro non contulit ante reſurrectionem ſuam quia
quamdiu xpc corporaliter inter homines conuerſabatur pro ſe ipſum eccleſia rex
it nulla neceſſitas ſed nec decencia nec vtilitas fuit quod ipſe a
lium loco ſui poſuit ſed ſolum quando per aſſencionem ſe abſentare debu
it ſicut prelati tunc demum cum ſe abſentant ac magnum ſpc
loco ſui vicarium conſtituunt generalem. Vnde ſuper illud luce xx
facta eſt autem contencio inter eos etc. dicit Greg. que contencio
dicitur hic motum quod cum deus ab hominibus transmigrauit op
tabat aliquis eorum fieri principem. aliorum quia dominum in terra gerente
quaſi dicat antequam ipſe tranſmigraret non erat necesse. Vnde pe
trus non eſt factus paſtor eccleſie ante reſurrectionem. Unde et
Grego. in omelia reſurrect. et habetur l. di. Conſideremus cur
deus eum cui cuncte que eccleſie preficere diſpoſuerat antille
vocem pertimeſcere et ſe negare permiſit et videt vt hiis qui
bus futurus erat paſtor eccleſie etc. quia nondum erat. Vnde Criſ. ſuper
illud luce xx. facta eſt contencio etc. tamen credenda erat petro ap
oſtolorum ſumma. Quod autem ubi dicit Criſ. tradite erant petro
claues regni celorum intelligendum eſt promiſſione non datoe
quia dictum eſt ſibi tibi dabo. Promiſſionis enim verbum eſt hoc
ſicut dicit aplus in ſiliter ad hebre. xi. quia nullus habet claues
ligandi nec ſoluendi niſi ſacerdos de pe. di. vi. ſi. ex hiis. nullus
autem debet ſacerdos eſſe ad confitendum ſacramentum altaris antequam
ipſum ſacramentum eſſet inſtitutum quia fruſtra eſſet poteſtas que
non poſſet reduci ad actum. Vnde ante cenam in qua fuit inſti
tutum ſacramentum eucariſtie nullus fuit factus ſacerdos nec per
conſequens habuit poteſtatem ligandi vel ſoluendi in foro
conſciencie quia ptas clauium in illo foro quo recipit corpus
xpi myſticum fundatur ſuper ptate que habetur de corpore xpi
vero. Vnde eam preſupponit. Non ob. quod dicit idem Criſ. Ma
th. 16. ſup hanc petram edificabo eccleſiam meam erigit eum con
feſſionem et paſtorem facit ipſum quod exponendum promittit
ſe facturum quia antequam eſſent oues per paſſionem redempte
non oportebat eis paſtorem preficere. Siliter ad auctoritatem Ana
cleti di. xxi. ipſi pontificatus datus eſt dicente domino tu es pe

trus et quod ſoluendi atque ligandi potestatem. accepit exponendus datus .i. dari promiſſus et accepit in ſpe vnde dicit glosa ibi et bene quod petrus non eſt factus opus nec paſtor niſi quando dictum eſt ſibi paſce oues meas paſce agnos meos quod non promiſſio futuri temporis quando dicit tu paſces. Sed collatio preſentis quasi dicat paſce .i. exerce potestatem paſcendi accipe conſtitutionem administrationem omnium ſacramentorum quibus eccleſia paſcitur et hoc eſt quod habetur de elec. ſignificaſti ubi dicitur mirantur dominum ihesum qui cum omnium ſuarum curam petro committere conditionem poſuit Si diligis me paſce oues meas quaſi dicat tunc committebat et non ante commiſerat vnde tunc eum paſtorem animarum et epiſcopum faciebat Ad idem. eſt auctoritas Ambroſii .i. dicitur c. fidelior vbi dicit Ambroſius quod fidelior factus eſt petrus poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit Atque ideo maiorem reperit quam amiſit tamquam enim bonus paſtor tuendum gregem accepit vt qui ante infirmus fuerat omnibus fieret firmamentum uel fundamentum quaſi dicens Non eſt factus paſtor gregis antequam fleret petrus quod fuit in paſſione nec per conſequens Ante reſurrectionem quia nec decuit xpm dare alicui plenitudinem poteſtatis quouſque mortuus fuiſſet quod data eſſet ſibi omnis poteſtas nec decebat eſſe ſimul niſi vnum ſummum pontificem. vnde cristo aſcenſuro debuit petrus fieri ſummus pontifex et paſtor omnium redemptorum et antequam non ſummus pontifex xpus per proprium ſanguinem intrauit ſemel in ſancta vnde contra legem fuit quod Anna et Cayphas ſimul in vita ſua alternis annis erant ſummi pontifices vnde ſuper illud Jo. xviii. Qui erat pontifex anni illius dicit Beda ſonat preceptum aut legis contrarium in qua ut preceptum erat quod vnus eſſet ſummus pontifex quo mortuo ſuccederet ſibi filius ſuus ſed iam pontificatus Ambitione erat inſectus tempore xpi

Quantum Ad Secundum articulum principalem de poteſtate apoſtolis a criſto collata immediate a petro aliis ſunt octo concluſiones Prima de poteſtate miracula faciendi Secunda de poteſtate predicandi Tertia de poteſtate metendi

Quarta de poteſtate baptizandi Quinta de poteſtate ſacerdotali Sexta de poteſtate clauium ordinis Septima de poteſtate epiſcopali Octaua de poteſtate clauium iuriſdictionis

Prima ergo concluſio principalis de poteſtate miracula faciendi eſt quod eam habuerunt omnes apoſtoli immediate a xpo non a petro. nec ymo quicumque alius miracula vnquam faciendi poteſ

tatem a petro homine habuit nec habere potuit sed a solo deo
Math x. dedit illis potestatem spirituum inmundorum Math x. dedit
potestatem curandi infirmitatem et eiciendi demonia Tamen licet po
testatem faciendi miracula non habuerunt a petro habuerunt tamen
cum sub petro amorem petri. vnde in illius vsu omnes deferebant
petro sicut et johannes qui fuit maior post petrum fecit vnum primum mi.
raculum factum per apostolos post spiritus sancti missionem factum est per
petrum Act. iij. dicendo claudo erigendo quod autem habeo hoc tibi
do in nomine domini jesu christi nazareni. surge et ambula. et apprehensa manu eius leuauit eum
et in gestis apostolorum petri et pauli de eiectione symonis magi
quem demones per aera portabant paulus petro legitur detu.
lisse quod autem amorem petro habuerit patet per vmbram petri sa.
nabantur infirmi act. v. quod de alijs apostolis non inuenimus etc.

Secunda conclusio principalis est de potestate
predicandi quam apostoli receperunt recepit enim immediate a christo ante
passionem ad predicandum iudeis Math x in viam gentium ne
abieritis etc. Euntes autem predicate dicentes quia
appropinquabit regnum celorum Math iij. luc. ix. Post resurrectionem
autem. iterum a christo missi sunt ad predicandum toti mundo
Math vlt. Euntes docete omnes gentes Marc vlt. predicate
evangelium omni creature et postea illi profecti autem predi.
cauerunt domino cooperante Quamuis autem christo adhuc eos per se
regente ante passionem non subessent regimini petri nec in predi
cando nec in alijs Tamen post passionem postquam ab christo ipse pe
trus est factus pastor ecclesie vt scilicet predicatores inter se dis
siderent sicut facta est dissensio inter paulum et bernabam Jta ut
abinvicem dissiderentur act. xv. erat superior qui eos reuniret in
hoc et in alijs subsunt sibi saluteret vnde et vbicumque presens erat
in predicando sibi cum omnes alij preferebant vnde in penthe
coste primum sermonem ipse fecit act. ij. et de petro dicit Leo xxi
in nouo. primum ad fidem virtute sue predicationis adduxit verboque
instituit Jtem nullus sapiens princeps mittit exercitum contra
hostes quin det eis vnum principalem ducem et capitaneum Ad
cuius oris imperium omnes alij debent obedire Sicut Gen xxvi. v.
Abimalech rex gerare habuit vnum ducem phicol. Gen xxxix. pharao
rex egipti. phutifar principem exercitus et sic de alijs vnde
quia ecclesia est terribilis ut castrorum acies ordinata et apostoli erant
celestis aule milites belli triumphales duces habentes arma et
specialiter gladium spiritus quod est verbum dei debuerunt habere vnum

capitaneum scilicet petrum quem propter hoc dicit est cephas id est caput
aliorum a quo in acie ordinarentur Unde ab ipso facta est et or
dinacio predicatorum et predicacionum licet a consilio et consensu
aliorum sicut etiam papa agit de consilio cardinalium quia ad rectorem
civitatis pertinet constituere et instituere subcorrectores quasi vi
carios suos non ad subditos quia ex quo alicui subsunt vel propria vo
luntate vel superiorum ordinatione ex tunc sine illius consensu non
possunt super se alterum ponere Inde est quod ex quo cura totius eccle
sie fuit petro soli a xpo commissa quia etiam dixit fiat unum ovile et
unus pastor et illum unum designans dixit petro Pasce oves me
as Ex tunc nullus nisi per auctoritatem petri habuit oves pascere
nec regere ubicunque Unde et ipsius fuit ordinare de successore vi
dem in apostolatum sed dedit electionem aliis Similiter de dyaconibus officia
libus ipsius fuit ordinare et eos sub se ponere Sed voluit electio
nem aliis committere dicens act. vi. Considerate viros boni tes
timonii ex vobis etc. Et elegerunt stephanum etc. Sic etiam moyses
constituturus sub se principes quamvis per se posset eligere dedit
tamen electionem populo dicens deut. i. date ex vobis viros sapientes
etc. Unde omnis electio vel institucio ad aliquam rectoriam in tota
ecclesia dei oportet quod fuerit a petro vel eius successore collata
et divisio provinciarum et dyocesis ab eo facta. Secundo dicendum illis
potest etiam probabiliter dici quod post penthecosten potestatem
seu auctoritatem predicandi habuerunt alii apostoli omnes a petro et non
immediate a xpo propter servandam in omnibus uniformiter ecclesie
unitatem dicitur autem xpus post resurrectionem eos misisse ad do
cendum et predicandum dando eis os et sapientiam et sermonem con
firmando sequentibus signis non dando eis per se auctoritatem sed per petrum
cui totum pabulum ovium per verbum dei commisit dicens Pasce oves
meas pasce agnos meos etc.

Tercia conclusio principalis quo ad potestatem metendi
temporalia ab aliis quibus spiritualia seminaret quia
et hanc xpus omnibus dedit per se ipsum immediate a principio dicens
Math. x. Dignus est operarius cibo suo Unde i. ad chor. ix. Si
nos vobis spiritualia seminavimus magnum est si vestra carnalia metamus
q. d. non. Et postea subdit dominus hiis qui evangelium annunciant de
evangelio vivere sed hanc potestatem sequentem et consequentem
potestatem baptizandi et predicandi sicut et alii post penthecosten
acceperunt alii a petro Ne quis mitteret falcem suam in messem
alienam temporaliter et spiritualiter Unde eius potestatis fuit metropolos et
dyoceses dividere singulis assignare sicut Josue divisit terram in funiculo

distributionis qua dominus nos ipse dedit. Ita etiam in ecclesia quam non
Petrus sed Christus suo sanguine acquisivit loco Christi apostolis divi-
sit et distribuit partes suas vnde ad Gal. ii. Jacobus Cephas et
Johannes qui videbantur columpne esse dextras dederunt mihi et Bar-
nabe societatis ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem. ubi
apparet quod ista prima divisio predicationis facta est per Petrum. sed da-
tur quod eque bene facta est per alios duos ymo et Jacobus ibi preponitur
Petro et ideo videtur fieri principalius ab eo. Dicendum est quod
quantum ad auctorem facta est a solo Petro cui omnium ovium non solum
qui fuerant in Israel sed etiam aliarum totius mundi solicitudo commissa
erat secundum illud alias oves habeo et alias oportet me adducere ut
fiat unum ovile et unus pastor Johannis x. Illi autem duo ibi nominantur
tamquam principales consiliarii et coadiutores Petri. Quod autem ibi
Jacobus preponitur non est ratione maioritatis simpliciter sed quia in
Iherusalem ubi facta est illa ordinatio preerat specialiter Jacobus. Si-
mili modo etiam dicendum est ad epistolam super cessatione legalium
scriptam non nomine solius Petri sed apostolorum et seniorum Actuum xv.
Apostoli et seniores fratres etc. quia dicas nec Petrus nec alius pre-
esset solus omnibus sed apostoli et seniores et episcopi et presbiteri quasi
equaliter. et in fine capituli dicitur quod Paulus ambulabat etc. precipiens cus-
todire precepta discipulorum et seniorum non dicit Petri quia sicut
Antiquitus omnia concilia fiunt et fiebant auctoritate pape sicut et ni-
di xi. per totum de elec. significasti in fine et tamen ordinatio-
nes conciliorum non ex nomine solius pape recitabantur nec scri-
bebantur sed nomine omnium qui in concilio fuerunt vel fuerint
quia illud attribuebant spiritui sancto non homini quia ubi sunt duo
vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum Math. 18.
Unde in actis conciliorum solet dici placuit omnibus et statuit sancta
synodus vel aliquid huiusmodi. Ideo tunc in illo primo concilio quod
auctoritate Petri fuit congregatum et diffinitum Petrus non sibi
sed spiritui sancto et toti congregationi cuius meritis illud revela-
tum fuit humiliter attribuebat id quod solum fuerat sibi revelatum. ibi di-
citur in principio epistole Visum est spiritui sancto et nobis et consi-
militer potest videri ad multas instantias que occurrunt etc.

Quarta conclusio

principalis est de potestate
baptizandi scilicet quod omnes apostoli a Christo immediate habuerunt potestatem
baptisandi ante passionem quia baptisabant ut dicitur Jo. iv. quamvis
Ihesus non baptizaret sed discipuli eius qui non presumpsissent bap-
tisare nisi a Christo auctoritatem habuissent. Unde Jo. iv. dixerunt Phari-

Lc. Johan quid ergo baptizas ſi tu no es xpc neq helias
neq ppha q. d. no debes Sed ſciendu est q Aug dicit in loco
pallegato Jo. x. q diſcipuli no baptizabant baptiſmo xpi
ſpu ſancto qz nondu erat datus ſpus ſcus quia no erat xpc
glorificatus vn ſicut Johannes no ſacerdos baptizabat ſuo bap
tiſmo ita et apli licet nondu ſacerdotes poterant ſine offenſa
baptizare eodem baptiſmo uel ſimili baptiſmate ſicut dicit au
guſtinus et quidam alij dnt q pmo apli baptizabant baptiſ
mo xpi in quo dabatur ſpus ſanctus no tn veriſimile ſicut po
ſpus ſancti miſſione et hoc poterant etia apli facere licent
licet nondu erant ſacerdotes qa nec ipi nec alij erant futuri
ſacerdotes an cena Cum ibi dicit erant a xpo baptizati vn
hec ſunt verba auguſtini Neqz enim miniſterio baptizandi defuit
ut haberet baptizatos ſeruos per quos ceteros baptizaret Idem
habetur de conſe di. x. qm a iheroſolimis 2c. Et ſe Et apli enim no
debuerant pdicare qd no prius ipi facerent ſicut dicebat
paulus ad Ro. xv. Nichil audeo loqui eorum que p me no efficit
xpus vn nec debuerunt dare neq predicare baptiſmu x.
niſi pmo baptizati eode in baptiſmo ſed in defectu omnis ſacer
dotis noue legis poterant baptizare ſicut etiaz licet layco
baptizato qn no pot haberi copia ſacerdotis ut dicit ysi et
habetur de conſe. di. e. conſtat Item poſt reſurrectione da
ta eſt eis a xpo poteſtas et autoritas baptizandi omnibus ibi
Math. vlt Docete omes gentes baptizantes eos qd dictum eſt
non ſoli petro ſed xi. aplis diſcipulis qui abierunt in gali
leam. ut tn eccleſie ierarchia ſeruaretur et a capite petro o
nes actus ierarchicus origmaretur voluit xpc aliquos bap
tizari niſi ex petri. et ordinacione ſed ideo eis immediate man
dat baptizare ut ab eo no a petro crederetur baptiſmus habere
uirtutem et ut eos doceret formam certam baptizandi 2c. Sequitur

Quinta Concluſio principalis eſt de poteſtate ſacer
dotali conficiendi corpus et ſanguine xpi ſcilz q iſtaz immediate
habuerunt a xpo omnes apli et eam receperunt in die cene et non
ante q an cena nullus debuit fieri ſacerdos euangelicus patz
p racionem ſupportatam qa ſ. obiectum precedat potenciaz et no econ
ſicut dicitur ij. de aia q obiecta ſunt priora potencijs vn cum obm po
tencie ſacerdotalis principale ſit ſacrm eukariſtie pmo debu
it illud ſacrm inſtitui qm reſpectu eius hec potencia dari
Secunda eſt quia lex et ſacerdociu dicit ſe commutari ſicut dicit

(.. fit pmo ſacerdos .. Cogita ... ſi
... traditionem ... fuiſſe
ſacerdotes ... cene)

Ad heb. x. translato ſacerdocio necesse ut legis tranſlatio fiat quod exponens aug. ibidem et hecim de conſtr. tranſlato dicat ſit quia enim ſil et ab eodem et ſub eadem ſponſione utraque data ſunt quod de uno dicitur necesse est ut de altero intelligatur unde quia lex noua non est confirmata niſi in paſſione xpi ſicut dicitur ad heb. ix. nono ubi teſtamentum necesse est ut intercedat mors teſtatoris ideo tunc est inſtitutio noue legis et ſacramentorum noue legis et ideo tunc etiam ſunt inſtituti diſpenſatores ſacramentorum Sunt autem facti per illa uerba hoc facite in meam commemorationem luc. xxii. que dicta ſunt in tradicione calicis ſicut etiam in tradicione calicis cum uerbis equipollentibus fit ſacerdos hodie Nam dicere hoc facite i. poteſtatem accipite hoc faciendi equipollet ei quod dicitur Accipe poteſtatem celebrandi quia cum xpus uel xpo ſubeſt cum uoluerit poſſe dicendo hoc facite i. corpus et ſanguinem meum conficite quod non poteſt conficere niſi uerus ſacerdos de con. di. ii. c. i. Prima uero ideo tunc eos ſacerdotes ut ſit ſenſus hoc facite i. faciendi poteſtatem accipite Unde est magis conferentis poteſtatem quam precipientis quia ſtatim poteſtatem accipiendi acceperunt non tamen ſtatim fecerunt quia non celebrarent ante pentecoſten. Et quia omnes xii. ibi fuerunt et communicauerunt ſecundum omnes ſanctos preter hilarium qui dicit iudam non communicaſſe quia illud uerbum lucas refert post interſcripcionem corporis et calicis Ideo omnes equaliter facti ſunt ſacerdotes quibus omnibus equaliter est dictum illud hoc facite in meam commemorationem Etiam iudas quia fictio accipientis non impedit receptionem caracteris licet impediat effectum ſecundum auguſt.

Sexta concluſio principalis est de poteſtate ligandi et ſoluendi in foro conſciencie quod eam omnes apostoli acceperunt immediate a xpo et ſimul et ſemel et equaliter Sed quia hoc ſubdubium eſſe poteſt. Circa hoc notanda ſunt duo certa et tercium dubium Primum enim certum est est quod non fuit data eis hec poteſtas ante cenam ut dictum est non fuerunt ipſi facti ſacerdotes Nullus autem niſi ſacerdos poteſt habere clauem ordinis nec potentiam ligandi uel ſoluendi in foro conſciencie quia ſolis ſacerdotibus ligandi ſoluendi quod poteſtas a deo tradita est de pen. di. i. c. ſi tam ſiſtr. Ex his ſicut olim ſacerdotes ſolum indicabant inter lepram et non lepram Unde luc. xvii. Oſtendite uos ſacerdotibus et math. v. Vade et oſtende te ſacerdoti Unde ante cenam in qua primo facti ſunt apostoli ſacerdotes non acceperunt ipſi poteſtatem ligandi uel ſoluendi in foro conſciencie Quod ergo eis dictum est omnibus xii. ſimul math. xviii. Quecumque ligaueritis ſuper

terram sit et erant ligata in celo etc. fuit verbum promissionis de
futuro non collationis in presenti propter predictam causam. sicut etiam
simile verbum dicitur petro Math. xvi. Quodcumque ligaveris etc. fuit
verbum promissionis ut dictum est. Secundum certum est quod ista
potestas fuit data apostolis ante penthecosten quia post passionem christi
confessio de mortali commisso post baptismum fuit de necessitate
salutis sicut et baptismus. Unde cum omnes apostoli peccaverunt mortaliter
christum derelinquendo et petrus specialiter negando. alii vero omnes
excepta beata virgine desperando vel discredendo. omnes per consequens
indigebant absolutione sacramentali. Unde christus ecclesie defecisset in ec-
clesiis si non dedisset alicui potestatem aliquam absoluendi et quia
petrus indigebat confiteri sicut et alii. Ideo preter christum debuit
hec potestas dari alicui apostolo aliter et pari ratione omnibus et non
usque ad penthecosten. Necesse habent omnes apostoli confessiones suas dif-
ferre quam enim predicatori erant confitentem alterutrum peccata vestra
Ja. v. Primo ipsi confessi sunt. Propterea que saluti et post bap-
tismum commiserant et quia ante cenam baptizati fuerant ut
dictum est et a christo sibi subtracto sacramentali absoluti non sunt
a christo mortuo obligati sunt ad confitendum et penitens saltem
in die resurrectionis et confiteri volentes ut supponitur utpo-
te habentes intellectum scripturarum saltem ex tunc debuerunt habere
ministrum qui posset eos absoluere et ligare et sic posset petrus
videri absolutum quando respexit eum dominus et egressus flevit amare
Non tamen sic legitur de aliis. licet forte ista absolutio fuit talis quam
liberaret eum a debito confitendi. quia etiam iste respectus fuit
tantum spiritualis secundum aug. Tercium autem dubium si utrum potestate
ligandi et absoluendi habuerunt in cena quando facti sunt sacer-
dotes An in die resurrectionis quando dictum est eis Accipite e
in spiritum Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt et vi-
detur quod in cena per illa verba hoc facite primo quidem quia communiter dicitur
quod unus et idem est caracter sacerdotalis qui est potestas con-
ficiendi et absoluendi cum non possit dari una prius sine alia.
Et ut dicitur e. mettha. que communiter sunt unum et idem simul genera-
tur unde cum illis tunc sit data potestas conficiendi et potestas
2 absoluendi. Secundo quia si deus a principio mundi statim quando
fuit peccatum adhibuit remedium per sacramentum penitentie congruum illi tempori
multo fortius vel multo magis in noua lege que perfectior est hoc
facere debuit. Unde cum apostoli baptizati et non contenti sacramentis no-
ve legis iam pertinerent ad eam peccantes eadem nocte statim
debuerant habere remedium sacramentum penitentie Noue legis quod est per co-

Unde respice Jo. cui ascripta
quis sit indiguus communis
christo in pane usque ad
necessitatem mortis presentis. dampna
bilis ut necesse habent con-
fiteri propter peccatum de
relictionis desperationis vel
infidelitatis vel apostasie
a fide / tali namque peccatori
quod matri propria non commen
dasset. // Et preterea dicendum est
ipsi aliquis immundis pec-
catoribus quos fundaret in
uno loco dicto nec peccato
sermonis quod in sola virgi-
ne remansit fides durante
longe destitutis a communi-
one fidelium omnes

fessione et absolutionem quod tamen non habuissent nisi tunc data fuis
set potestas ligandi atque solvendi. Tertio quia datur quod potestas
ligandi atque solvendi et potestas conficiendi sint distincte sicut
aliqui dicunt quia potentie distinguuntur per obiecta et iste po
tentie sunt diversa obiecta sicut corpus Christi verum et corpus Christi
misticum seu potestas melioris quia una fundatur super alia sicut
accessorium super principale eo ipso quod Christus dedit primam et principalem
potestatem scilicet conficiendi simul videtur dedisse potestatem
accessoriam absolvendi. hoc autem secundum dicitur quod Christus in verbis
illis scilicet accipite spiritum sanctum dedit spiritum sanctum sufflando non dando
aliqua potestatem propter hoc etiam etiam quod sequitur quorum remiseri
tis peccata etc. Nec dedit eis potestatem ligandi atque solvendi quam
iam habebant Sed declaravit usum potestatis in cena eis
date exercende ad aliud actum quam fuisset declaratum unde
non dixit remittite sed remittentur sicut dixit hoc facite sed
dicit quorum remiseritis peccata scilicet potestate quam habetis et
quia perdiderunt spiritum sanctum quem in baptismo receperat eis
de novo dat spiritum sanctum ut digne absolvant. Confirmatur
opinio quia si primo non dedisset eis potestatem ligandi atque sol
vendi sed tantummodo tunc dixit eis in sufflando et dicendo
Accipite etc. quod tamen et dominum sunt presentibus et non absenti
bus Thomas unus ex duodecim qui absens erat non accepis
set a Christo potestatem ligandi et solvendi quod esset inconveniens
Alia vero opinio potest ymaginari quod in illis verbis quorum
remiseritis peccata etc. sit eis de novo data potestas ligandi atque
solvendi quam primo non habebant et hoc tripliciter uno modo sup
posito quod potestas conficiendi et absolvendi sint una res simpliciter
et indivisibilis et tunc per alia verba hoc facite nulla potestas
fuisset data consecrandi nec fuissent facti sacerdotes sed solum
factum fuisset eis preceptum vel amonitio quod continue ex tunc
exercitarent vel celebrarent quamvis eis data potestate
essent memores passionis Christi et hoc videtur verum i. Cori
xi ubi apostolus repetens illa verba hoc facite in meam comme
morationem etc. et quod dicit Comedite et bibite in memoriam mor
tis mee unde secundum hoc non est verum ad conficientes sed ad
comedentes sicut glossa innuit utrobique unde subsequenter sub
iungit ad comedentes non ad conficientes Quotienscumque enim
manducabitis panem hunc et biberitis calicem mortem domini annun
ciabitis quod innuitur illud non esse potestatis collatio sed amonitio
debite perceptionis sacramenti et hoc supposito dicetur quod in.

2a opinio

Iſtis quoꝝ remiſeritis pcta remitt̄ ⁊c̄ facti ſunt de nouo ſac
dotes et collata eſt eis vtraqꝫ poteſtas que eſt vna res p expſ
ſionem vnius actus quia tn̄ poteſtas ligandi ⁊ ſoluendi nō
poſſet eē ſine poteſtate conſecrandi ſi ſint vna res et per ſe con
ſequens data illa et iſta datur vnde ſicut ex forā ſanguinis
quamuis ſit minus principalis conficitur ſanguis p ſe Sed eſt i
bi corpus xpi p naturalem concomitantiaꝫ dato q̄ conſe
crans prius nō confeciſſet p ſe corpus xpi hoſtiam conſecran
do Ita etiaꝫ licet abſoluere ſit actus minus principalis carac
teris ſacerdotalis quam conficere Nichilhominus tn̄ xpus ꝑ̄ quo
ruꝫ remiſeritis et ſic exprimendo actuꝫ minus principalem
dedit ptatem abſoluendi conficiendi ex nāli concomitantia
vel magis ex nāli ydemptitate Sed mō ſcdm opionē illa
qua poteſt ymaginari alia ptas realiter conſecrandi nec
alia abſoluendi pōt dici q̄ in cena facti ſunt ſacerdotes
recipientes tunc per illa verba hoc facite ptatem conſecran
di et in reſurrectōe p illa verba quoꝝ remi ptateꝫ actus
ſicut dicunt quidaꝫ de ordine ſacerdotali et epali q̄ quā
do ſacerdos conſecratur in epm nō additur ſibi nouus carac
ter ſed ampliatur pexus ad duos nouos actus ſ. confir
mare et ordinare ad quos ſe prius nō extendebant Ita etiaꝫ
poteſt dici q̄ caracter ſacerdotalis impreſſus a xpo apl̄is
in cena p illa verba hoc facite ad effcm conſecrandi Amplia
tus eſt poſtmoduꝫ a xpo in reſurrectōe p illa verba quoꝝ
remiſeritis ad effcm abſoluendi et iſte opiones locū hnt
in conſecratōe ſacerdotiꝫ que fit cotidie quia in diuerſis ꝑ̄
ſonarum dicitur ſibi in tradicōe calicis cū patena Accipe
poteſtatem conſecrandi et miſſas celebrandi ⁊c̄ per quod
ſibi datur caracter ſacerdotalis ad conſecranduꝫ cuꝫ hoc ſun
ſum p manuu impoſicōem datur ſibi ſps ſanctus per illa
verba Accipe ſpm ſcm quoꝝ remiſerit ⁊c̄ In quibus verb
non datur aliqua ptas noua ſed extenditur Si ſint diuerſe
poteſtates pōt dici q̄ ſeorſum dantur Si aut̄ eſt vna et
eadem tunc magis videtur dari tota ptas in verbis que exp
munt actuꝫ principalem et in aliis verbis non datur aliq̄ ptas
noua ſed extenditur et declaratur vlius ptatis ad nouum actu
quem nō fuerit expreſſus Si vero eſt vnus caracter nō indi
uiſibilis ſed ampliabilis et extenſibilis tunc per illa verba
Accipe ptatem dicendo illi qui ordinatur cū tradicōe calicis
datur caracter ad conſecrandū et p illa vba quoꝝ remiſeritis

Ampliatur Inter has aut opiones illa opio que dicit aplos
non factos sacerdotes in cena per illa verba hoc facite sed
in resurrectione p illa verba quorum remiseritis propter rationes
dictas maxime propter hoc quod thomas non fuisset factus sacerdos
qui prius non erat licet absens spiritum sanctum recipere potuisset si
alias dispositus fuisset sicut nunc xi de illis lxx viris quibus
dandus erat spiritus sanctus remanserunt in castris duo viri et
ecclesiastici super quos requievit spiritus sanctus illis et ipsi descripti
fuerant et non exierunt ad tabernaculum sed licet xpus absente
corpore potuisset consecrare non tamen est credibile quod ipsum
consecrasset ymo quod nec tunc spiritum sanctum recepit videtur nam
ipse reversus dixit nisi videro in manibus eius figuram
clavorum etc non credam vnde tunc pertinacia et obstinatione
infidelitatis non videbatur spiritum sanctum vnde nec prius in ista
obduratione non recepisset Sed potestatem consecrandi et
absolvendi equaliter bonus et malus recipere pot prius sed
absens corpore a consecrante non solet Quod aut per ista
verba hoc facite potius quam p ista quorum remiseritis facti
fuerunt sacerdotes innuit quidem pe di vi c i § i v ideoque
non petit sacerdotes ab unitate divisos ecclie cum enim pri
us dixisset qui confitetur sacerdoti meliori qui cito potest
confiteatur inferiori quam sacerdoti malo specialiter scismatico co
fiteatur non redarguit iudam qui penitens iuit ad phari
seos relinquens aplos quia de reliquit bonos sacerdotes et
iuit ad malos videtur fuisse et sacerdotes quos fuit inter cenam
et resurrectionem quo tempore proditor penituit et laqueo se suspe
dit q^t xxvii tunc igitur fuit sacerdotes p illa verba hoc fa
cite et non post resurrectionem per illa verba Quorum remiseritis
per quecumque verba sit eis potestas data ligandi et absolvendi
et confirmatur licet quia xpus per utraque verba ymo et
sine verbis potuisset eos ordinare rationabilius tamen de
buerunt ordinari p verba exprimentia actum principalem
ordinis hoc facite ratione consecrationis quam per verba expri
mentia actum secundarium qualia sunt ista quorum remiseri
tis licet ob quod inducitur i cor xi quod illa verba licet dican
tur communicantibus et non consecrantibus nihilominus etiam dicta
sunt celebrantibus presbiteris Sic igitur facti sunt et p illa
verba data est potestas celebrandi presbiteris Sic igitur apli
facti sunt sacerdotes in cena accipientes potestatem consecran
di que est principalis Sed in resurrectione per verba illa. 2–

Quorum remiseritis etc. acceperunt potestatem quo ad actum
secundarium et hec opinio beati Tho. in .4. sen. di. 24 et hec est
magis consona dictis sanctorum Et tunc dicendum est quod xpc
etiam absenti corpore thome dedit hanc secundaria potestatem
Vel potest dici quod in cena dedit utramque potestatem Sed tunc
innotuit altera et sic dictum thome salvatur quia res dicitur
fieri cum innotescat nobis sicut xpus dixit de se post resurrec-
tione data est mihi omnis potestas non quod sibi data esset de novo sed
quia tunc erat manifestata ita dicitur tunc Quorum remiseritis
etc. non nova potestatem dando sed declarando data et hec
est rationabilior ratio opinio Quod ergo Gregorius dicit ibi in omeliis
principatum superni iudicii sortiuntur ut vice dei quibusdam
peccata retineant quibusdam relaxant Exponendum est sor-
tiuntur id est sortiti esse monstrantur et eodem modo ad alias
quamplures auctoritates similes

Septima conclusio est de potestate pontificali scilicet
quod alii apostoli non acceperunt a xpo potesta-
tem episcopalem immediate nec facti sunt ab eo episcopi sicut petrus
sed magis a petro mediate vel immediate solo ut in primo quod
fecit aut in alio et cum aliis et primo quidem patet quod non omnes
alii apostoli simul facti sunt episcopi cum petro sicut simul cum xpo
facti sunt sacerdotes quia dicitur 66 di. in porro quod Jherosoli-
morum primus Archiepiscopus Beatus Jacobus A petro Jacobo et
Johanne apostolis est ordinatus Ex quo arguitur quod sicut semel
ordinatus baptizatus non baptizatur Item nec semel in e-
piscopum consecratus iterum 68 di. c. sicut semel Sed Jacobus
tunc fuit per apostolos ordinatus ergo non fuit prius a domino
in episcopum consecratus et sic non omnes apostoli saltem fuerunt immedi-
ate a xpo facti episcopi Sed ad hoc dicunt quidam quod illud c. in-
telligo vel loquitur de unctione visibili tantum quia illi eum
consecraverunt Sed prius erat invisibiliter unctus a xpo sicut
sancti ficatus in utero vel baptizatus baptismo flaminis nichi-
lominus baptizatur Sed secundum hoc habetur propositum quia sanc-
tificatus in utero vel baptizatus flamine non est sacramentaliter
baptizatus unde adhuc potest recipere verum sacramentum baptismi
in actu at si nichil istorum fuisset Ita et secundum hoc beatus Ja-
cobus et alii apostoli recepissent spiritum sanctum et de gratia xpi insuflan-
te et de celo xpo mittente in die penthecostes non tamen
fuerunt sacramentaliter propter hoc in episcopos consecrati unde erat
iterum ex integro consecrandi Alii dicunt quod non ordinaverunt 2 opinio

enim sed tm forma ordinandi alijs ostenderunt Sed istud e
contra decretu de cele. miss. c. de hoie vbi dr abiacienda sunt
falsa remedia que verus sunt periculis graviora Vnde esti in
gre falsam consecratoem ad ostendenduz q dz fieri vera conse-
cratio nullo modo est licituz cu solo verbo sine alio exemplo
facti potuit clare dici q epus no consecraretur nisi a tribus
siue alis fuisset sic factum siue no et sic oportuit q ex tunc
primus consecrandus a tribus consecraretur etiam sine exemplo
precedenti vero uel ficto Nec in cultu vere xpiane religionis
debuit exhiberi exemplum falsum vel fictuz secdm Augustinum
quia ecclia in suis actoinbus fraudem aliqua non debz adhi-
bere de dona p tuas Tertij dicunt q no in epm sz archi-
epm eum ordinauerunt sicut textus sonat cuz dicat primus
Archiepus Sed nec ista valet quia aut loquitur de vera
consecratione pontificali de qua querimus et tunc epus
qui fit archiepus nullomo ordinatur nec consecratur aliqua
alia consecratione nec ordinacione Etiam si fieret p patriar-
cha vel papa aut loquitur de promotoe simplicis epi
in archiepm que est per electoem inferiorum vel p prouisioez
superioris uel pallij concessione et ista no oportet q fiat
a tribus epis ymo electo vel postulatio fit ab omnibus ca-
nonicis Et qn fiebat electo Metropolitani a suffraganie-
is sicut tempe beati Nycolay non a tribus sed ab omnibus
fiebat. Prouisio vero que fit a superiore fit ab ipo solo.
Ideo exemplum illud no est sic ad propositum vbi queritur
de vera epi consecratoe a quot et a quibus debeat fieri
hoc enim est contra remigium qui agens de ista ordinatoe
non vtitur verbo epi archiepi sed solu epi vn sup illud
actus x. vbi ponuntur Aplorum noia vbi Jacobus Alphei dicit
Remigius de isto Jacobo cuius meriti fuit testes sunt apli
q eum epm Jherosolitane ecclie ordinauerunt intronizaue-
runt eum Quarti dicunt q ordinauerunt i intronizauerunt
euz ad administracoem certi loci Prius enim erat archiepus
sed sine titulo Nec ista expositio valet ad propositum quia
cuz Intronizatio differat ab ordinatoe ea que fiat in vno
non dant forma nec exemplum in alio Alias intronizatio
posset fieri p archidyaconum sine epo Pari rone ordinatio
qd est hereticuz dato casu qd petrus cuz Jacobo et Johanne
Intronizare potuerunt Jacobum sic eu honorando tali solep-
nitate no tamen hoc faciendo dedissent forma ordinandi q

vbi ponitur vt a minus quam a tribus epis immlatenus or
dinetur et sic adhuc stat argumentum sic q beatus jacobus
non fuit a xpo factus epus cum fuerit postea ab alijs factus
et sic omnes apli non fuerunt a xpo facti epi sicut petrus
Secundo dico q nullus aplus preter petrum a xpo factus
est epus et hoc patet tripliciter Primo quia nichil est asseren
dum de diuinis nisi quod scripturarum testimonijs vel ratione efficaci
probari potest Primum probatur per dyonisium et jero in omel
birre missa ad nos vbi loquens de opinione quadam et de za
charia filio zbarachie dicit sic dicendum q ex scriptura non
habet testimonium eadem facilitate condepniatur qua proba
tur Secundum de ratione per Augus de Assump beate marie vir
vbi dicit fiat ergo ipsa ratio auctoritas Alios autem aplos
a petro nulla ratione conuincitur factos esse epos a cristo
nec auctoritate ergo etc De auctoritate patet quia non inueniun
tur sufficientia Nichil enim dicitur est in cor ad potestatem
sacerdotalem pertinens nisi ista tria quo inducti sunt primo
mo illud augt 18 Quecumque ligaueritis etc Sed per illud non sunt
ipsi facti propter tria primo quia petrus per similia verba et
maiora Math 16 Quecumque ligaueris etc non fuit factus
epus Secundo quia ipsi iam fuerunt facti sacerdotes nec
per consequens poterant fieri epi Tercio quia illud fuit pro
missum non alicuius potestatis nec epalis nec sacerdotalis
collatio ut dicitur est ergo etc Secundum illud luc 22 Hoc facite in
meam commemorationem Sed nec per hoc facti sunt epi quia per verba
consecrationis non efficitur plus quam per illa significetur
nisi per naturalem concomitanciam et inseparabilem ad
principale significatum vel accessorium Sed potestas pontificalis
non est accessoria nec necessario consequens ad sacerdotalem
et ista verba non indicant nisi iterum actum sacerdotalem
quem potest facere quilibet sacerdos scilicet consecrare corpus et
sanguinem cristi quod importat cum dicit hoc facite scilicet quod ego
scilicet eucharistia sub speciebus panis et vini ergo per illa ver
ba non fecit eos nisi simplices sacerdotes Tercium est illud
quod dicitur Jo xx quorum remiseritis etc Sed nec per istud sunt
ordinati epi quia cum ordinacio epi sit distincta ab ordina
cione simplicis sacerdotis Non est verisimile per quod
illud quod xpc et post se facta est ordinacio primorum eporum qui
fuerunt simul sacerdotes dicatur cum illis qui ordina

tur in simplices sacerdotes vn̄ cu in omni ordinatoe simplicis
sacerdotis dicatur ab epo cuilibet ordinando Accipe spm scm
quorum remi̅ etc̄ Non est veri simile quia illa ūba fuerunt prima
et pa̅sa ordinatio primorum epo̅rum qui fuerunt simul sacer-
quia etiam in lege alia erat ordinatio simplicium sacerdotum
alia sūmi et confirmatur quia per uerba sacerdotalia plata
a ministro sunt eiusdem virtutis in effectu sacerdotali sicut
prolata a xpo sicut patet in forma sacri Eukaristie in qua
illa uerba hoc est corpus meū illud idem efficiant qd effice
renter in xpo ea dicente Si ergo xpus dicendo illa uerba
Accipite s s etc̄ fecisset Aplos epos qui iam erant facti
sacer in cena quo ad caracterem sacerdotalem per illa verba
hoc fa etc̄ sibi dicta in traditione panis et calicis pari ratione
Epus dicens illa ūba scilicet Accipe spm scm quorum remi etc̄ ille
qui iam factus est sacerdos per uerba sibi dicta in traditione
calicis cum pane et vino Accipe ptatem etc̄ faceret eum epm
qd est absurdum Item thomas qui prius non erat illis v
bis nō fuisset factus epus Item qd per uerba neutra s
hoc facite quorum remi etc̄ sunt facti epi patet quia dicit
Anacletus 21 di in nouo Petro primo pontificatus in ec
clesia xpi datus est Sed illa verba dicta sunt simul et semel
aplis aliis et sibi et per consequens sunt effectum unum et in-
diuisibilem et sine ordine prioris et posterioritatis ergo
non est datus alium pontificatus primo sic ergo nulla
auctoritas canonis cogit dicere alios aplos a petro ee factos
epos a xpo Item nec ratio cogit ymo magis oppositum
propter tria Primo quia sicut in creatoe humani generis vt
esset maior vnitas deus fecit ex vno esse hominum genus
Et pari ratione Quia primo fecit masculum et ex illo fecit fe
minam ex quibus duobus omnes processerunt sic ad seruandum
ecclie vnitatem Non deus fecit duos aut tres Epos quibus
alii fierent ut essent plura capita corporis et principia sed
debuit facere vnum epm tm a quo ceteri fierent ymo si ita
esset impossibile esset quod vnus epus faceret alium epum nisi
essent duo vel tres sicut quod vnus homo faciat alium sicut ad
conseruandam vnitatem vnicum primum hoiem et de illo fecit
feminam quia ille nō poterat solus qui duo ex tunc cete
ros generauerunt fecit deus a principio Ita xpus fecisset
vnum ex illo secundum et ex istis tertium Si non vnus eps
posset consecrare alium epm Sed qui sola prohibitio ecclesie

obstat et ne consecraretur episcopus nisi a tribus quia petrus fe
cit mot quia ipse non sufficit fecit xpus solum petrum episcopum a
quo omnes alii facti sunt ¶ Secundo patet idem quia sicut in prima
rerum natura et creatione deus solus fecit seminaria sine qui
bus esse res esse non possunt unde in speciebus que non generantur
nisi a mare et femina fecit duo supposita masculum et feminam
Simul quidem preter hominem quem prius solum fecit ratione
iam dicta non autem fecit suppositum reptilium que per putrefac
tione generantur Nec in aliis plus quam duo supposita quia
ista sufficiunt ad generandum Ita et in ecclesia quia unus
episcopus sufficit ad consecrandum alium quia non est nisi propter
solempnitatem ecclesie inventum quod tres concurrant sicut u
nus sacerdos sufficit ad consecrandum corpus xpi sed ta
men in quibusdam ecclesiis in ordinationibus sacerdotum
vel episcoporum vel sacerdotum ordinati celebrant propter reveren
tiam et maiorem solempnitatem Ideo xpus non debuit
per se facere nisi unum episcopum a quo ceteri fierent Ex quo
unus episcopus sufficit Ille autem unus non debuit esse alius
quam petrus de quo glo. actuum prima in cathologo apostolorum
ubi primo nominatur petrus primus pontifex quia pastor et prin
ceps ¶ Tercia ratio est quia in ecclesia non debet esse minor
unitas et minus bonus ordo quam fuerat in synagoga
Sed in illa ad ordinationem bonam et unitatem ipsius pertinuit
quod moyses legis lator non fecit simul plures episcopos sed
unum tantum scilicet Aaron a quo omnes alii mediate vel imme
diate postmodum processerunt ergo xpus nove legis lator
et ecclesie ordinator non debuit facere plures episcopos sed unum
tantum scilicet petrum a quo omnes alii mediate vel immediate po
stea fierent Videtur ergo rationabiliter quod iste fuit proces
sus in ordinatione tempore apostolorum scilicet quod petrus solus factus
fuerit episcopus a xpo ante ascensionem post spiritus sancti at
missionem et in ipsa prima die dominica sive alia petrus
solus episcopus fecit johannem episcopum deinde petrus consecra
to johanne fecit jacobum zebedei Quibus tribus factis
sunt ordinavit petrus quod deinceps non ordinaretur e
piscopus nisi a tribus episcopis Et ad videndum formam huius
ipse cum duobus predictis ordinavit jacobum alphei ut
dicitur [illegible] di. [illegible] porro Sed propter unitatem episcoporum quando
fuerunt divisi ab invicem non potuit hec forma servari. Jdeo
semper forte paulus solus thimotheum et tyton ordinavit

epos qui separatus a barnaba non habebat in societate sua
epos nisi quos postea fecit. Nam lucas demas et quidam
alii non erant epi sed qui potuerunt hic duos tunc potu
erunt hic duos tunc cum eis ordinabant et sic non soli.
Responsio aut quare filii zebedei credantur a petro prius
in epos consecrati est quia illi post petrum fuerunt maio
res et honorabiliores et hos cum petro xpus preferebat
preceteris ut patet in transfiguratione et suscitatione
filie archisinagoge et in orto et similibus in quibus hos
solos quasi familiariores et secretiores secum assumpsit
Math. q. 14. 16. Unde super illud luce 8. non permisit intra
re secum quem nisi petrum jacobum et johannem dicta dicit
Theofilus hos solum introinisit tamquam discipulorum ver
tices. Mt. xvii. Super illud Assumpsit petrum jacobum et jo
hannem dicit Crisostomus ideo assumpsit quia aliis potiores
erant. Item super illud quod ubi sequitur quare nos non po
tuimus eicere illum dicit Crisostomus Calupnie ille non adorant
petrum jacobum et johannem. Quod aut alter jacobus di
ceretur columpna cum petro et johanne Gal. ii. quia Jac.
zebedei iam erat martirio coronatus quod aut johannes fu
erat maior licet minor fratre ideo sibi prelatus patuit
super illud Mt. x. Et Andreas frater eius ubi dicit Crisostomus.
Marcus aut post duos vertices petrum et johannem et andre
am numerat et johannem inter apostolos fuisse sublimiores. Item
super illud ibidem Jaco. zebedei et jo. frater eius dicit Crisostomus.
Vide aut quod non secundum dignitatem ordinat. michi aut vide
johannes non aliis solum sed fratre maior esse. Ex predictis
apparet falsa glo. super c. porro 66. di. que dicit quod a principio
In primitiva ecclesia omnes apostoli erant simplices sacerdo
tes et tamen poterant consecrare epos et iam moyses e
simplex sacerdos et tamen consecravit s. aaron in pon
tificem Nec tunc erat differentia inter epm et simplicem sacer
dotem. 94 di. olim quia sicut Aug. dicit in prima rerum
creatione non queritur quid deus facere potuerit et quid de
cuit et quid ratio et natura rerum requiritur Cum aute
dicat Apostolus quod minus est sine contradictione ulla a meli
ore benedicitur hebr. vii. Et philosophi asserant quod nichil agit
ultra suam speciem et si xpus per simplicem sacerdotem
de potentia absoluta possit facere epm non tamen decet
nec congruit offitiis quod minor faciat maiorem dans alteri quod

non habet nec p consequens est verisimile q xpus voluit
per simplices sacerdotes qui sunt inferiores summos sacer
dotes qui sunt superiores et epi consecrare Unde consideran
dum est q moyses licet no esset sacerdos et pontifex unc
tus visibiliter tn aaron quem fecit pontificem & cu filys
eius quos fecit simplices sacerdotes a quo scz aaron aaron di
rivatus est pontificatus ad omes alios sicut ad filiu suu
Eleazarum induturz vestibus eius nu 20 & post ad finees.
et sic de alys sicut per se immediate fecit petr epm a quo.
postmodum in omes pontificatus derivatus et fecit alios ei
aplos simplices sacerdotes ut xxi di in nouo dicit Anacle
tus In nouo testamento post xpm a petro sacerdotalis cepit
ordo quia in primo pontificatus in eccla dei datus est et
exponitur sacerdotalis & pontificalis sicut sacerdos pontifex
pro xpo de conse di 1 solempnitates quia tn alij fuerunt
ep aco facti sacerdotes sicut ipe & no ab ipo no pot dici ab
ipo incepisse simplex sacerdotalis ordo simplr si ipe a xpo
fuisset factus epus licet prius tempe et alij a xpo non ab
ipo ipe sed a xpo cepisset pontificalis ordo Sed pp hoc q
ab ipso petro facti sunt omes alij epi mediate uel inmediate
et ipe a xpo Ideo ipe vere dr q ab ipo post xpm cepit pon
tificalis ordo qd regimen unitas ecclie hre scilicet unum ca
put a quo omnia dona fluant xix di Ita dns dicitur sic
de petro ut ab ipso quasi a quodam capite dona sua velut
in corpus ome diffunderet de hoc articulo utrz dicetur in
fra in vi articulo in conclusione principali xx xxi conclusi
ombus incidentibus Item confirmant aliqui istaz opiones
aliquibus auctoritatibus dicentes sic q ceteri apli ab eo po
testatem ceperunt et qd ab ipo incepit pontificalis ordo
ps ab eo lxxij discipuli potestatem acceperunt videtur
p auctoritates aliquas canonis et sanctorum Paulus eni
qui no ab hominibus neqz p hominem sed a deo factus est
Aplus cui ei operatus est ad aplatum inter gentes operatus
petro in aplatu circumcisionis ut habetur Gal 1 et 2 cap
non ob q in aplatu prior fuit alys tamen sicut habetur act
xiij ex consilio spus sancti ipse & barnabas missi sunt in
ihrlm petrum Jacobum et Johanem qui erant ibi qui audito
consilio q spus sanctus seminates & dicent imposuerunt
paulo & barnabe manus ad modum ordinandorum sicut colligit
ex collatione hystorie cum textu actuu xiij Si ergo paulus

ordinatus fuit per manus impositionem Et Barnabas ac
non obstante quod paulus fuit immediate vocatus a deo patre
et ihesu xpo sicut ipse testatur ad Gal i et ii. cum alii apostoli non
fuerint preter petrum eo superiores sequitur quod susceperunt a
petro manuum impositione et sic consecratione Dicit tamen
aliquis quod manuum impositio licet eis facta sit in manum ordi-
nandorum uel consecrandorum non tamen est certum quod tunc fuerint
ordinati. ymo pocius credendum est quod sicut in primitiva ecclesia
multi sine ista solempnitate ordinati sunt. Ita Bar. et paulus
qui consilio spiritus sancti ad apostolatum electi sunt in hoc privilegi-
ati sunt ut et alia solempnitas circa eos non fieret ut dicit
ordinationis uel consecrationis de hoc tamen non habetur cer-
titudo quia nec de consecratione nec de ordinatione aliorum
apostolorum a petro aliquid legitur in scriptura. nisi hoc Hoc facite
in meam commemorationem quo ad ordinationem Et quod xpus insuflavit et
dixit Accipe spiritum sanctum Quorum remiseritis etc. Dicitur etiam hoc
quod multa fiebant in primitiva ecclesia que hodie non fiunt et a-
liqua observantur hodie in ecclesia que tunc non fuerunt
observata in omnibus Et tunc aliquis sine ceteris ordini-
bus precedentibus promovebatur ad sacerdotium quod tamen
hodie non observatur sicut hic in ystoria scolastica reci-
tantur Dicendum quod ista solutio non valet primo quantum ad hoc
quod per illam manuum impositionem non fuerunt tunc ordinati
quia manuum impositio in modum ordinandorum uel consecrandorum
non debet alicui fieri nisi ad ipsum ordinandum et consecran-
dum vel simpliciter et pure quia certum est ipsum non fuisse a-
lias ordinatum vel sub conditione quia dubium est Alias fieret in-
iuria uel illusio sacramento et esset mendacium in cultu cri-
stiane religionis quod est contra doctrinam pauli et Aug. ad
Gal ii. ubi reprehendit petrum de quadam simulatione qua
ipse et quidam alii simulatorie et non recte ad veritatem
ewangelii ambularent unde de cele. mis. c. de homine repre-
henditur sacerdos qui exteriori ritu simulabat se hostiam
consecrare nec tamen intendebat consecrare nec tamen consecrabat
Subtrahebat enim verba consecrationis unde sicut non licet
Imponere manum in modum confirmandi nisi confirmando
Sic nec in modum ordinandi nisi ordinando uel supplendo
manuum impositionem obmissam. ubi ordinato sicut dicitur de sacra-
mente uel non c. si quod dicit ii° quod in primitiva ecclesia multi sunt ordi-
nati sine hac solempnitate Dicendum est quod est falsum propter

iiij^or primo

iiij^o^r Primo quia cum maior solempnitas soleat adhiberi ex ritu
ab apostolis tradito circa ordinacionem sacerdotum et episcoporum quam dyaco-
norum tamen in primitiva ecclesia in ordinacione dyaconorum fuerit servata
solempnitas de imposicione manuum cum oracione ut habetur act. vj.
multo ergo magis in ordinacione sacerdotum et episcoporum Secundo quia solus
xpus potuit dare rem sacramenti sine sacramento unde apostoli non potuerunt
dare rem ordinis sacerdotalis sive episcopatus sine vera ordinacione
Tercio quia licet apostoli in rituali instituto possent dispensa-
re cum in substancia ordinacionis et consecracionis sacerdotis ubi cum ipse
non potuerunt ipsi dispensare unde cum imposicio manuum cum oracione
sit de substancia ordinis sacerdotalis propter quod obmissam iniuncto est
supplenda de sacra non ite. t. si. Et eadem racione est ipsa de substancia
ordinis sive episcopalis Ideo non potuerunt apostoli sine hac solempni-
tate i. sine manuum imposicione quemquam ordinare in sacerdotem
vel episcopum Quarto quia numquam aliquis diceret quod apostoli baptizas-
sent in nomine domini ihesu non exprimendo explicite nomine trinita-
tis nisi quia expresse legitur act. xviij. et 19. et tamen dicunt
hoc fecisse dispensative non auctoritate propria Sed spiritus sancti
volentes nomen ihesu exosum autenticare ut homines in eo po-
nerent spem salutis unde cum non legantur apostoli quemquam
ordinasse sine manuum imposicione que eciam est de substancia ordinum
dyaconorum presbiterorum et episcoporum sicut expressio trinitatis de
substancia forme baptismi non licet fingetur quod apostoli ordinaverunt
sine manuum imposicione ymo non habemus alicunde quod manus
imposicio sit de substancia ordinis nisi quia sic ordinabant apostoli
Quod dicunt iij quod credendum est paulum et barnabam sine hac solemp-
nitate alios ordinatos non est verum Primo quia leo papa dicit
eos tunc fuisse ordinatos unde quia erat dominica dies ordinit
illo exemplo sacerdotes maiores i. episcopos non nisi in dominica
consecrandos Ad. di. die dominico Secundo quia non dicimus quod apostoli
confirmarent sine manuum imposicione ymo quia legimus
act. viij. sicut imponebant manus super illos et accipiebant
spiritum sanctum Et sic. act. 19. dicimus quod apostoli confirmabant Ita et
cum legamus manus impositas septem dyaconibus prius et
dicamus eos tunc ordinatos et pari racione omnes alios dya-
conos sic credimus ordinatos Et legimus paulo et barnabe manus
impositas tunc cum oracione quam a domino ad episcopatum et predicacionem
sunt electi credendum est magis tunc cum illa solempnitate eos
fuisse ordinatos quam alias sine illa Et si in aliis apostolis quorum
ordinacio non legitur crederetur hec solempnitas omissa in

In istis tamen in quibus legitur hec solempnitas seruata non debet
fingi fuisse obmissa ymo magis ergo Et ex hoc quod legitur istis
apostolis facta fuisse inpositio ordenda facta fuisse alijs qualis ad
ypus ordinacionem requiritur Nam ordinacionem sacerdotalem
quam a domino recepit in te eius non licuit iterare nec in petro
episcopalem qualem a domino recepit Quod dicit ypo nichil legit
scriptura de ordinacione aliorum apostolorum nec a xpo nec a petro
nisi illud Hoc facite etc Et accipite spiritum sanctum etc Verum est expresse
et explicite sed quia legitur apostolos confirmasse dyacones or
dinasse et Paulum et Barnabam presbiteros et episcopos fecisse quod non potest
fieri nisi ab episcopo Ideo concluditur apostolos in episcopos ab aliquo or
dinatos Et quia episcopus non potest fieri nisi ab episcopo Necesse fuit saltem
unum episcopum fieri a xpo a quo primo omnes alij fierent Et pro
babilius est de petro ut supradictum fuit et quia petro xpus si
bi petrum assimilare voluit probabile est quod ipsum primum ceteros episcopos
fecit Per illa autem verba hoc facite etc facti sunt sacerdotes
et non episcopi Et per illa Accipite spiritum sanctum nec sacerdotes nec episcopi sic
ut in superioribus est deductum specialiter autem quod per illa verba
Accipite spiritum sanctum Non sunt facti episcopi patet quia verba sa
cramentalia prolata a ministro tantum operantur quantum prolata a xpo sicut
verba ista Hoc est corpus meum Ita proficiunt quando proferuntur
a sacerdote sicut contulerunt quando fuerunt prolata a xpo Unde
si xpus per illa verba dicta illis qui erant facti sacerdotes quo
ad substanciam et quo ad actum principalem per verba eius dicta in fine
dicere calicis videlicet hoc facite in meam commemoracionem dedisset illa verba Accipite
spiritum sanctum quorum etc fecit eos episcopos Episcopus ille qui fecit sacer
dotem in tradendo calicem cum forma verborum prescripta si hoc
Intenderet faceret eum episcopum Sed dicunt quod non simile quia xpus
non instituit quod per verba ista fierent alij episcopi licet per
illa fecerit episcopos sicut nec instituit quod per illa verba hoc
facite fierent sacerdotes quamuis per illa eos fecerit Unde non fi
unt per illa verba etiam ab episcopo prolata sed per alia autem
verba hoc est corpus meum fit sacramentum Eukaristie non quia xpus
illis usus fuerit sed quia instituit vel illis uterentur mi
nistri non valet quia illa verba quibus fiunt sacerdotes per
episcopum prolata equipollent verbis quibus xpus eos fecit in
sensu cum enim xpus confecisset corpus et sanguinem quod fuit
missam instituere et celebrare dicit hoc facite id est missam
celebrate hoc est potestatem missam celebrandi accipite Et
hoc est quod dicit episcopus Accipite potestatem dicendi missas

rt Vnde si xpus per illa verba Accipite spm scm fecisset eos
epos verisimilr vel equipollentibus dedisset virtutez q p
eadem deinceps epi fierent q est fl̃m. Quod aut dicitur hoc
lo multa in primatiua ecclia facta esse que nunc vero sunt et eq
intelligendum est de ritu sacrorum dicendo q multa cerimonia
lia accidentaliter sunt postea superaddita propter solempnitate et
reuerentiam sacrorum quia tunc pauca adhibebantur quia non
sunt de subã sed quantum ad illa que sunt de subã sacramentorum
credendum est qd nichil tunc fuerit obseruatum qd modo non
seruetur alias moderna ecclia non haberet vera sacra simplr. Quod
substancia in sacris que nunc sunt tunc fuerunt obseruata nisi
quantum expsse legitur contrarium sicut de forma baptismi ad te
pus ut dcm est. Quod aut dicunt 6. q tunc aliquis sine p
cedentibus ordinibus promouebatur ad sacerdociu Non opz
dicere nec videtur rõnabile quia cu oporteat quelibz exorzare
cathecuminus qui est proprie actus exorcisto Absurdum est ee sac
dotem qui non est exorcista ymo sit absurdum in ordinatis
q superior non potest id qd potest inferior propter qd sacer
dos dicit ewangeliu et eplam nec aliquis possit modo de
bito et congruo in actum ordinum nisi habeat ordine. Inordi
natum est vt contra natura ordinum etiam prout sunt a xpo in
stituti quia aliquis habeat ordine superiore et non habeat inferio
rem ordinem Sed q ordines sacri omes non dentur simul
et a solo statuto ecclie Vnde rõnabilius credi pot quod illi qui
ordinabantur in primatiua ecca in ordine superiori si prius non
erant in inferioribus constituti quia tunc ordinabantur simul
ad omes illos ordines Sed tota ordinatio denoiabatur a su
premo sicut a digniori sicut modo qui conferuntur simul quatuor
minores ordines dicit aliquis in acolitum ordinari quia
ille est ordo superior inter illos quia mediatior ministerio cor
poris xpi Vnde tunc dicebantur in dyaconos ordinati etiam
tunc dyaconatu receperunt omes ordines precedentes adhi
bita substancialia solempnitate debita cuilibet ordinatior
per se quam nec aplis sicut obmittentur nec mutare Similr
dicebatur pbri et epi ordinari non quia non accepisset ordines
precedentes tunc vel prius Sed quia tota ordinatio si erat plu
rium ordinum denoiabatur ab vltimo et supremo Item di. 21.
In decretis dr Petru qui summum sacerdotem dns elegit cum
ei pre omnibus claues regni celorum tribuit et a se petra pet
sibi nome imposuit vbi ergo habetur q xpus petro claues de-

dit a quo videntur subsequentia · ibidem claues ad alios deri-
uari Item eadem di · in nono et 11° libro ysidori · de origine ·
officiorum c · v · in quibus locis habetur quod in nouo testamento
post xpm sicut dicit ysidorus Sacerdotalis ordo a petro pri-
cepit Ipsi enim petro datus est pontificatus tamen ipsi primo
datus est pontificatus · Igitur in secundo descendunt a primo
abeo · tamquam a primo post xpm deriuatus est pontificatus in a-
lios Item leo papa in sermone qui incipit Quotiens vobis imaz
der et intitulatur in aliquibus libris antiquis sermo gregorii dicit
sicut permanet quod in xpo petrus credidit ita permanet quod in xpo
petro xpus instituit et post petrus in accepta fortitudine
perseuerans suscepta ecclesie gubernacula non relinquit sicut
enim est pre ceteris ordinatus vt dum petra dicitur dum funda-
mentum pronunciatur dum regni celorum Ianitor constituitur
dum ligandorum soluendorum quod arbiter mensura quam etiam in cel-
indiciorum definitione prefertur qualis ipsi cum xpo esset soci-
etas per ipsa apostolorum eius misteria nosceremus Si igitur petrus
pre ceteris est ordinatus non ceteri simul cum petro Item leo
papa in sermone alio de apostolis qui incipit Gaudeo dilectissi-
mi · quamuis in populo dei multi sacerdotes sint multique pastores
omnes tamen proprie regit petrus quos principaliter regit xpus
magnum et mirabile huic viro · consortium potentie sue tribuit
dignatio diuina · ut si quid cum eo commune ceteris voluit principibus
tipibus nunquam nisi per eum dedit quidquid aliis non negauit
Igitur ex quo aliis non negauit sed concessit ordine et cepa
lem dignitatem et vltimum · clauium ecclesie sequitur quod per petrum
ceteris hoc concessit · et sic alii · receperunt a xpo mediante
petro Dicunt autem isti quod ad omnia probationes quam ad vltimum respon-
siones ex predictis ex alia parte colligi · possunt Quantum
in vltima · voluntate leonis dicitur quod numquam nisi per petrum dedit
respondetur quod hoc intelligitur de firmitate fidei · que eius exemplo ·
transiuit ad alios vnde dicitur ibidem in diuine gratie ita or-
dinatur auxilium et firmitas que per xpm petro tribuitur per
petrum apostolis confirmatur De potestate enim clauium dicitur ibidem
vt prius dicit transiuit in alios episcopos ius istius potestatis et Di-
cendum quod ista solutio non valet quod ex dictis pro alia parte colligi ·
possunt responsiones ad omnia preter vltimum · non valet quia ·
ex inductionibus datis ad ea que pro parte opposita · isti · inducunt
apparet quod ista non suffulciunt illam partem nec infringunt ista Ad
dicunt · 1° quod illud verbum Numquam nisi per petrum dedit intelligi-

tur de firmitate fidei per exemplum in alios transferenda. dicendum
quod ista expositio est contra textum triplex. Primo illud dicitur uni[uer]
saliter intelligendo particulariter uel restringendo ad unum par[ti]
cularem sicut si diceretur omnis homo currit verum est de forte
tm hec enim expositio falsificat propositionem simpliciter quasi sit ad omnis
currit. Ita tamen auctoritas nunquam nisi per petrum dedit quidquid
alijs non negant cum fides siue fidei firmitas sit unum solum
de multis que xpus alijs apostolis non negavit. Sed dedit ad
illud solum auctoritatem restringere est eam simpliciter falsi
ficare. Secundo quia hic per dicit semper habitudinem cause alicuius
tur aut non sunt nisi iiii^or cause secundum philosophos oportet quod causa ex
emplaris reducatur ad unam de illis vel non erit causa. Vnde
reducitur ad genus cause efficientis vel finalis quia exem
plar mouet agens ad assimilandum sibi exemplatum que
motio quia non habet locum in deo qui est mouens omne immobile
oportet quod illud tractum per quod deus agere dicitur sit mouens non
ipsum deum sed cum deo mouens et agens in passum ad effectum
Vnde deus non diceretur per petrum aliquid dare nisi petrus
cum deo et sub deo illud daret aliquo modo et non sit quod solus
deus daret ad exemplar dati petro. petro nichil dante. Item
per hoc confirma fratres tuos si ipse ad firmitatem nichil agit
Sed solum ad exemplar eius alij firmarentur etiam male dice
retur et firmavit et maxime cum ipse tunc dederit propter exem
plar quod alij quam ter deum negaverunt. Vnde magis fuisset hoc
dicendum virgini gloriose que a fide non fuit infirmata ad
cuius etiam soliditatem tunc apostoli sunt firmati. Vnde illa clau
sula magis respicit auctoritatem et potestatem confirmandi in fi
de quam solum exemplum firmitatis fidei fuit sub hoc sensu.
Ego rogaui pro te ut non deficiat fides tua. finaliter scilicet et
tu aliquando conuersus confirma fratres tuos id est post conuersionem
tuam accipies potestatem et auctoritatem ceteros in fide confir
mandi. Etiam pro successoribus tuis. Vnde non accepit tunc
hanc potestatem sed postea quando ei est dictum Pasce oues meas.

Tertio quia illa magis dari possunt per hominem minus
debent denegari petro quam illa que minus. Vnde cum consecratio
episcopalis et iurisdictio possunt dari per hominem ut dicitur cotidie quia
vnus episcopus consecrat alium. Quilibet etiam iudex ordinarius
dat cui vult suam iurisdictionem. fides autem cum sit donum dei per
infusionem et bona qualitas mentis qua deus in nobis operatur
sine nobis ut dicit Augustinus est absurdum dicere quod xpus ergo det per

n

petrum fidem vel fidei firmitatem alys et non dederit per pe-
trum alys munus consecrationis episcopalis et munus potestatis iurisdic-
tionis inter que etiam est gradus quia potestas consecrationis non potest
dari per hominem simpliciter sed solum secundum quod est instrumentum per
potestate ministerii. Sed potestas iudiciarii potest dari simpliciter per
hominem maxime ab illo qui ea habet plenitudine potestatis. Est etiam
Advertendum quod illam graciam xpus petro tunc quando petro consor-
tium sue potentie tribuit. Quod quidem consortium promisit
quando dixit tu es petrus et super hanc petram etc. Non dedit quo-
usque dixit ei pasce oves meas. Unde illa que ante illam colla-
tionem Apostolis tribuit ipse per petrum non dedit sicut sacerdotium
quod in cena omnibus immediate dedit et non unum per alium. Item
in predicto capitulo in novo xi. di. dicitur quod episcoporum ordinatio fieri
debet prefixato ordine et modus est ibi. et habetur 66. di.
c. porro et sumitur de ii^a epistola anacleti a quo sumitur etiam c.
in novo in quo c. porro. dicitur sic porro et Jerosolimitanorum primus
Archiepiscopus beatus Jacobus qui iustus dicebatur et secundum
carnem frater domini nuncupatus est A petro Jacobo et Johanne
apostolis est ordinatus successoribus dantibus formam videlicet
ut minus quam a tribus episcopis reliquisset omnibus Ascensum
prebentibus Nullatenus episcopus ordinetur ut cum voto or-
dinatio celebretur Sed consecratio episcoporum non iteratur circa
eundem Igitur Jacobus Alphei primus non erat consecratus
Episcopus sed a petro consecrationem huit et a filys zebedei ad
istam rationem ponitur una rensio in glo. c. porro in verbo or-
dinatus ubi dicitur i. ad certi loci administrationem electus licet
hec rensio sit vera tamen in sufficientia sua patet ex prima
parte ubi dicitur scribendo episcopis Gallie sic si non minus quam
a tribus apostolis Jacobus fuit factus episcopus sed profecit eas
instituente domino formam tradidisse non minus quam a tribus
episcopis episcopum ordinari debere ubi intendit lector quod dicit insti-
tuente domino Ex quo habetur quod manuum impositio tunc fuit fac-
ta Jacobo zebedei Alphei non propter nova consecrationem
sed expressionem forme consecrationis primus tradite et insti-
tute a xpo et in illud verbum instituente domino obmisit Grati-
anus copilator Si queratur quare petrus et aly tunc expres-
serunt formam consecrationis In Jacobum Alphei dicendum
quod hoc factum fuit post lapidationem Stephani qui fuit qui-
primicerius inter septem dyaconos quando Judei ceperunt alios
persequi de ecclesia in tantum quod omnes discipuli preter apostolos

vt pastores greg' qui erant ceteris constanciores dispersi sunt
per regiones Judee et Samarie fugientes a facie persecutorum
iuxta qd' precepit dns Si vos persecuti fuerint homines in vna
ciuitate fugite in aliam Timentes apli prudentes quod ad gentes
in posterum erant transituri prudentes fidelibus qui erant in
sepulcrum remansuri expresserunt formam consecrationis traditam
a xpo in iacobo Alphei ad institucionem ecclie et ad determina-
cione plebis sicut hoc pz ex septimo caplo et principio viij.
c. actuum aplorum conferendo glo. et ystoria dicendum tu textu
quod ista solucio no valet nec est vera solucio ut isti dicunt
sed falsa vt multipliciter est ostensum Quod aut dicunt primo
mo quod ex verbo omisso a graciano scilz instituente dno apparet
quod illa manus imposicio non fuit ad noua consecracionem
sed ad forme expressione dicendum quod no est verum primo quia
dem non dicit auctoritas quod dns illam forma instituit quia
tunc in nulla necitate no licuisset nec possibile fuisset epm
nisi a tribus consecrari quod no potuissent apli obseruare
quando fuerint apli diuisi no habentes in sua societate illos
epos cum enim lucas in actibus diligenter nominet socios pau-
li no obmississet nominare epos socios Si eos habuisset
sicut nominat Scilam et alios Vnde cum in naturalibus virtus
multiplicata non fuit possit in effectum aliquem in quem no pos
sit virtus sola quantum est de se nisi forte quod no potest ita in
tensum effectum sicut quando est multiplicata quia hic effectus recipit
magis et minus sic tres candele magis illuminant quam vna sola
Sed tres candele illuminando no habent aliquem effectum in specie
quem vna sola no habebat Item cum ordo epalis sit vnus omnis
in omnibus quantum est de natura ordinis nullum effectum possunt tres
epi quem non possunt hic septe et equaliter quia no recipit ma-
gis et minus quantum est de natura sua et primaria institucione Ita
potest vnus epus sine aliis consecrare epm et confirmare
baptizatum vel ordinare presbiterum propter quam tamen no est visibile
quod xpus tamquam substanciale et de necitate sacri in ordina-
cione epi instituerit illud qd' esset repugnans perfecti digni-
tatis epalis Vnde non dicit Auctoritas dno instituente illam formam
sed dicit dno instituente i. instituente et inspirante qd' propter con-
gruitatem reuerenciam et solempnitatem dignitatis epalis
quandocumque hoc posset comode seruari quod epus no ordinare-
tur nisi a tribus non propter necitatem sacramenti qd' potest aliter fieri

Vn tunc p̄mo factuz est illud ſtatutu et ſeruatu ex°. Sed exem-
plu debet ee verꝝ non ſimulatoriu. vnde fuit vera conſecra-
tio no ſimulata ut dcm est. Qꝫ aut dicit tunc manus impo-
ſitoem fcam Jacobo no ad noua conſecracoem est magꝫ ab-
ſurduz qm illud qd dixit Gracianus ſi no fuit vera conſecracio
quia manus in traditꝫ ordinandoꝝ vt dcm est nullo mo omiſ-
ſim. Si aut fuiſſet a dno conſecratus quocumqꝫ certu est q
fuiſſet perfecte ordinatus et per conſequens nichil erat ſup-
plenduz vn no fuiſſet ſibi aliqua manus impoſicio facienda.
q non. Quanto dicit illaz ordinacoem fcam ee in medietate
diſpoſicione et ex tunc eiꝰ traditaz formam iſtoꝝ et alioꝝ ſacra-
metoꝝ ſatis est probabile ſꝫ qd datuz ſit eis exemplu fal-
ſum et ſimulatoriu et omo improbabile cu de malo exemplo.
et ſimulatorio paulus petro in facie reſtitit ad Gal. ij. Itez
ſi omes apli facti fuerunt mediate epi per xpm et post paſ-
ſione et aſcenſione dni tota eccla fuit ſplis ubi morabant-
tur apli Sequitur qd in eadem dyoc̄ fuerunt plures Epi
qd est monſtruoſum. quale no debuit ee in factis xpi Item
tunc xij. epi fuiſſent vniuſales totius eccle et p conſequens
xij. vocati in plenitudine ptatis Qd est contra ber in ij° ad eu-
genium papam dicentez Et ſi alij multi vocati ſunt in partem
ſollicitudinis ſolus tu Ro. pon. habꝫ plenitudine potestatis
Idem verbuz ponitur extra. de auto. et vſu pall. c. iiij. Ad-
iſta videtur per ſeriem ewangelioꝝ q in p̄mitiua eccla non
ſtatim distinctio dioc̄ fuit nec ſtatim in gentes in dioc̄ diſ-
tinctas fuerunt apli poſiti. et per xpm p̄mo ſicut dix Math
xvi. no ſum miſſus niſi ad oues que perierant domus iſrahel.
Ita xpus dixit act. i. Eritis mi testes in Jrlm et Judea et Sama-
ria et uſqꝫ ad vltimu terre. Voluit xpus iſtuz pgreſſum. eſſe
Antequam tranſiret ad gentes vt p̄mo eent testes in Jheruſalem
Deinde post lapidacoem ſtephani et mortem Jacobi zebedei
toti gladio q egrederentur de ihrlm et predicarent in finibus
Judee Postea venit ad Samaria et deinde pcederent p vni-
uerſum orbem ita q non tranſirent ad gentes quouſqꝫ Judei
redderent ſe indignos predicacoe ewangelij. et ex illa mora
aploꝝ ſimul in Jrlm multe ſunt ſecute vtilitates in p̄mitiua
eccla ad informacoem totius eccleſie vniuſale ex gentibus et Ju-
deis fuerunt eni ibi quaſi in loco generalis concilij. vnde et iiij
ſynodos ſolempnes legimus in actibus aploꝝ ſplis Primus
de ſubſtitucione mathie loco Jude de qua act. i. Secunda de elec-

tione septem dyaconorum de qua act. vi. Tercia no imponenda one-
ra legalium conversis ex gentibus de qua habetur act. xv. Quarta
in qua statutum est iudeos a legalibus se obseruare dummodo non po-
nerent spem in eis de qua act. xxi. Non ergo tamquam in vna
dyocesi vel destinati ad vna dyocesi morabantur ipsi simul sed
in formacionem totius ecclesie vniuersalis conuersis ex iudeis pro parte
conuersis et plenius conuertende ex gentibus sicut patet ex pre-
dictis synodis et alijs que patent per actus apostolorum et hysto-
rias ecclesie primitiue Non ergo fuit hoc monstruosum quod ibi-
dem morabantur Sed vtile et necessarium postea receperunt
dyocesi et etiam prouincias distinctas sicut patet legenti ysido-
rum de ortu et obitu patrum et alias hystorias Nec fuerunt
xii epi vniuersales Solus enim petrus qui fuit caput apostolorum
fuit vniuersalis ecclesie Episcopus Et ex causis tactis ex Rabano ad
Gal' super illud Math xvi Tibi dabo claues etc Dicit enim
Rabanus dicit etiam Gal' Specialiter potestatem eam petro conces-
sit Ideo enim principem apostolorum et xpi oportuit esse vicarium
ad quem diuersa membra ecclesie recurrerent si forte inter
se dissentirent quod si diuersa capita in ecclesia essent vnitatis
vinculum rumperetur hunc concordat c. dns 24 q. 1. dicendum
quod bona solucio est et ista duo argumenta falso concludunt quan-
tum ad hoc quod concludunt apostolos non fuisse Episcopos quamdiu simul
manserunt in dyocesi iherosolimitana quia primo antequam dissede-
rent oportuit eos esse Episcopos alias non habuissent qui eos
facerent Nec ipsi alios fecissent sed non oportet quod fuerunt
facti per xpm sed potuerunt fieri et facti sunt per petrum et
dicendum est sicut enim Rome consecrantur omnes electi presules
qui ibi confirmantur in tenenti[me] et alijs dyocesis non illi pre-
ficiantur Ita etiam petrus alios consecrauit assignans eis dyo-
ceses sicut Jacobo Alphei iherosolimitanam vel intencionem proximam
ad diuersas eos partes mundi mittendi sicut et factum fuit
Symon tamen et Judas simul vsque ad martyrium sine diuisi-
one leguntur predicasse et officium Episcoporum exercuisse vel
quia xpus diuersas alijs apostolis dyocesis non diuisit sed petro
diuisione dimisit Ideo et consecracionem ei commisit Si igitur
manserunt In dyocesi iherosolimitana postquam fuit Jacobo assignata
Episcopalia exercentes hoc fuit vel auctoritate petri qui eis et ibi vo-
luit legatos misit Vnde non fuerunt ibi sicut proprij dyocesani
Ideo non fuit monstruosum quamuis petrus tunc papa in vna
dyocesi tunc potuit ponere duos vel plures Episcopos et quolibet

In solidum vel pro parte sic voluit / vel fuit de voluntate jacobi
quia no debet vnus epus in dyoc alterius sine illius licencia
epalia exercere q2 di. no licet. ff. de epis et qinto c. sequetib;
vel petiuit & voluit petrus coadiutores dare jacobo qui forte
no sufficiebat solus ad epalia exercenda. circa multitudiez
conuersorum Item no fuerut epi vniusalis ecclie sicut petrus
quia fuerunt ab eo instituti. quia no potuit facere aliuz supiorem a se
nec aliuz equalem sibi. Sed si fuissent facti epi a xpo cu pe
tro per illa verba quecunq; ligaueris rc. vel p illa quorum
remi. rc. Vel per illa euntes docete omes gentes rc. vel p
illa verba euntes in mundum vniuslm pdicate evangeliu oi
creature tunc cum nulla fiat restrictio eq3 facti fuissent epi
vniusalis eccle sic sicut petrus Vnde rones satis bene con
cludunt quia non sunt facti a petro post penthecosten. an
dispensacionem Item si aplı a xpo inmediate ordinati et conse
crati fuerunt tunc sine certis ecclesiis & certis titulis fuerunt
epi hoc est inconueniens. Dicitur ad hoc ronabiliter ut dicit
ille. q quo ad hoc sicut ad alia in primitiua ecclia aliqua fie
bant pro condicione temporis que post fuerut prohibita.
exemplo petri. qui de Anthiocia trastulit Roma sic aliqui de
vna sede transmigrauerut ad aliam. qd post in Niceno co
ncilio. ia. c. eiusdem concilij fuit phibitu vt dicitur Sic propter
multam turbacionem et sediciones que fiut placuit consuetu
dinem omnino Amputare Ita vt de ciuitate ad ciuitatem non
epus nec presbr nec diaconus transferatur s. ppria autoritate
vt habetur c. r. Consimili epi sine tytulis certis in primitiua
ecclia facti. fuerut qui tamen post certas prouincias et certu
populum receperunt Vnde in Antiocheno concilio c. 16.
firmentur de epis vacantibus quo in ecclijs vacantibus se
recipi. vt no absq; perfecto et integro concilio quod tunc e
perfectum si sit ibi Metropolitanus Antistes vt dicitur ibidem
hoc tn post distinctas dyoc et prouincias et fide dilatata
in gentibus phibitum fuit in concilio calcedonen specialiter
quo ad ordines v. c. eiusdem concilij et ponitur lxx. di.
neminem qd c. diuinitate compilauit. Gracianus vbi com
posuit decreuit sancta Synodus vacuam hre manus impo
sicionem non determinat qualiter vacuam. Sed tn determinat
c. dci concilij. statim enim subditur in originali et nusquam
posse ministrare ex quo habetur q manus impo habetur va
cua quantum ad ministerium siue execucionem qd tn non determinat
textu. licet ibidem ponatur in glo. hoc verbum quo ad execucio

nem. Dicendum quod solucio non valet quia secundum moribus ordi-
nibus absurdum est quod promoveatur ad sacros ordines sine
tytulo propter quod ordinator tenetur ei de competenti benefi-
cio providere ut mendicare non cogatur in obprobrium ordi-
nis clericalis de preben. c. tum secundum 93. di. dyaconi de dict.
qui. Jo. in fine. Multomagis absurdum videtur aliquem in episcopum
ordinari nisi sit ei provisum aut per ordinatorem eidem provi-
deatur de tytulo competenti. Vnde xpus cum per se non provi-
derit de certis tytulis nec de certis ecclesiis nisi soli petro
cui totam ecclesiam commisit videtur absurdum quod xpus alios
apostolos in episcopos ordinaverit quibus nec de tytulis nec de ec-
clesiis providit. Si dicatur quod pari racione non debuit eos facere
sacerdotes quia nec in sacerdotem debet quis sine tytulo ordi-
nari. Dicendum quod ista prohibicio non sic est de mente sacramenti
sicut illa quia potestas episcopi propria et principalis recipit corpus
xpi misticum sicut patet ex eius actibus propriis qui sunt con-
firmare et ordinare. Vnde frustratur ordinario episcopalis suo
principali fine nisi preficiatur populo. Sed potestas principa-
lis sacerdotis est super corpus xpi verum ad quod conficiendum non
indiget populo sed solum propter honorem cleri est ab ecclesia
statutum quod non ordinetur quis nisi habeat victum. Item apostoli
erant religiosi quia propter xpm omnia reliquerunt quibus xpus
promiserat quod hec omnia adicerentur eis. Vnde non est simi-
le de ordine presbiteratus et episcopatus propter predicta. Sed maxime
quia ille non requirit populum propter principalem finem sicut iste.
Quod autem postea dicit quia in primitiva ecclesia fiebant multa que
modo non fiunt concedatur. Nichil tamen fiebat de consensu ap-
ostolorum quod precipue non esset racionabile. Quod autem in speciali quod tunc
exemplo petri qui de Antiochia Romam transiit alii sedes
suas mutabant. Dicendum quod petrus erat sponsus vniversalis
ecclesie xpo sibi committente illi particulari non erat astrictus.
Vnde non tenebatur ipse in Antiochia plus quam in quacumque alia
tocius orbis parte residere sed libere ibi sedit et libere reces-
sit. Sed episcopo qui certam ecclesiam acceptavit dispensandi e-
lectionem vel provisionem de se factam non licet propria auctorita-
te dimittere. Nec istud umquam licuit nisi de voluntate superio-
ris. Nec exemplum petri prodest quia illi certe ecclesie non fuit
tunc astrictus. Immo sicut petro non licuit vniversalem eccle-
siam deserere nisi forte de eiusdem consensu. Ita inquam
cuiquam episcopo proprie ecclesie cedere et nec ad aliam ecclesiam

propria auctoritate se intromittere ymo nec nisi de licentia pape
Et hoc est etiam illud signum quod quilibet episcopus curam suam episcopatum
a papa in cuius solius manus potest illam resignare Non enim
valet renunciatio nisi fiat illi cuius est institutio xvij q. i. con-
suluisti de renunc. c. fi. unde cum nullus episcopus possit renuncia-
re nisi in manus pape vij q. i. quam periculosum de renun. nisi-
cum pridem in fine videtur est quod a papa vel eius virtute etiam pro-
cedit omnis episcopalis institutio et prelatio institutio et prelatorum in-
stitutio Sicut enim dicit lex aut. de defensore civitatis § nisi coll. iij.
quod preses provincie non potest deponere defensorem civitatis sed
debet remittere prefecto qui posuit ut inde procedat eius
privatio unde datur Cum a solo papa episcopus a cura pastorali
deponi possit ergo a papa huius cure datio processit iij q.
vij. attendatis vi. q. iiij. duodecim xx. q. i. ubi sinus non eius
cuius ad sedem apostolicam differatur Sed ex hoc videtur quod episcopi non
sit a papa habent administrationes ecclesiarum sibi commissas sicut
procurator a domino est constitutus quod procurator secundum iura licet per
contestationem litis sit factus quasi dominus litis Nichilominus etiam tunc
propter egritudinem potest amoveri a causa prosecutione penitus
et totaliter de procura. quamvis l. vi. Episcopus vero pro sola egri-
tudine non debet ab administratione sue ecclesie amoveri nec
ei successor dari licet ei dari debeat et possit adiutor vel coad-
iutor vij q. i. c. ij. et v. c. sequentibus de cleri. egro. quasi per totum
et c. ti. li. vi. per totum unde videtur quod episcopus non sit a papa con-
stitutus procurator Dicendum ad hoc quod episcopi non constituuntur
sicut mere procuratores ad tempus certum sicut procurator ad man-
datum sed sicut summi administratores ad vitam suam procedi tamen
utilitate non omnino privati unde sicut tutor propter longam egritu-
dinem non amovetur sed datur curator qui potius dicitur admi-
nistrator ff. de tutelis l. solent Sic et episcopo egroto morbo perpetuo
datur coadiutor et hoc est intelligendum quando per coad-
iutorem potest sufficienter succurri utilitati publice Alioquin
Si necessitas vel utilitas rei publice exposcat episcopum egrotum
totaliter amoveri tunc non propter solam egritudinem quia af-
flictio non est addenda afflicto secundum illa iura Sed propter so-
lam insufficientiam suam et inutilitatem et rei publice necessi-
tatem vel utilitatem que preferenda est private potest
simpliciter amoveri et alius subrogari Quod probatur dupliciter
Primo per illud quod habetur xv q. vi. c. alius ubi dicitur quod
zacarias papa regem francorum non tam pro suis iniquitati-
bus Sed pro eo quod tante potestati erat inutilis et a regno ipsum

Deposuit et Pipinum karoli imperatoris patrem in eius locum sub-
stituit. Si igitur principem terrenum papa potuit licite propter eius
inutilitatem et rei publice utilitatem non solum propter culpam depo-
nere et alium substituere multo magis prelatum ecclesiasticum. Non ob-
stat quod ubi dicitur in glo. super verbo inutilis. Non intelligas inutilis id est in-
sufficiens tunc enim debuisset ei dari coadiutor sed dissolutus
erat cum mulieribus et effrenatus quia licet hoc sit verum in prin-
cipe seculari qui propter solam inutilitatem sine culpa precedentem
non debet deponi nec propter solam culpam que eum non reddat
inutilem nisi esset heresis et scisma et tamen in prelatos ecclesie est
aliter quia pro sua culpa mortalis facit eum indignum prelatione
ecclesie non sic est de principatu terreno. Sic sicut igitur ex sola
insufficientia sua et inutilitate licet non proveniat ex culpa licite
amoveri potest quia etiam culpa incipit sibi qui tenet et occupat
beneficium et non potest impendere officium nec per se nec per alium
Unde de ficulnea infructuosa dixit dominus parum luc. xiii. Suc-
cidite illam inquit ut quid terram occupat. Secundo probatur
per illud quod habetur vii. q. i. mutationes ubi dicitur quod mutationes
episcoporum possunt et debent fieri communi utilitate et necessitate et sub-
iungitur ratio Nam plurimorum utilitas unius utilitati vel voluntati
preferenda est et subiungitur ratio Nam plurimorum utilitas uni-
us utilitati vel voluntati preferenda est. Ex quo habetur quod contra
voluntatem suam potest episcopus mutari pro communi utilitate et non
solum qui est voluntarius unde sequitur expressius ibi est mutare
aliud quam aliud mutari. Nam aliud est sponte transire et aliud
coacte aut necessitate venire unde non mutant civitatem sed mu-
tantur quia non sponte sed coacte hoc agunt. Sic episcopus sine su-
a culpa propter communem utilitatem invitus amovetur ab ecclesia in qua
erat inutilis vel minus utilis supposito sibi utili vel utiliori et
ipse transfertur ad illam in qua erit utilis vel utilior. Ergo aut
si nulli ecclesie est utilis et sit inutilis et non possit sufficienter
per adeo coadiutorem utilitati publice subveniri debet penitus a-
moveri et alius substitui. Sed quia inutilitas est sine sua cul-
pa debet ei victus sufficiens ab eadem ecclesia provideri vii. q.
i. Quamvis quod dicitur olim in primitiva ecclesia ordinabantur episcopi
sine certis titulis. Dicendum est quod numquam licuit nec decuit episcopum
sine certo titulo ordinare nisi illi qui poterat et in promptu habe-
bat de titulo providere. Sed petrus qui de voluntate domini ha-
buit collegas apostolos ad diversas partes mundi mittere ad illos
titulos quos erant sortituri et populos quos erant domino lucraturi

Eos ordinauit et etiam ptatem dedit ut in sui· admitorium alios
epos ordinarent et eos sicut sibi videretur tytulos assignarent
sicut paulus titu cretensibus pfecit et dyonisium Athenie sibi
et sic de alys unde illi epi vacantes de quibus ordinauit eo
tilium Antiochenu illicite fuerunt ordinati· sine tytulis nisi hoc
fuerit de consensu· et licencia summi pontificis qui potest nouas
facere et nouos titlos erigere vel simplr epatus diuidere xvi·
q· i· precipimus sicut pot antiquu tytulu delere epatu unum·
alteri admittendo· e· t· et q· postquam Item q solus petrus a xpo
auctem pastoralem hunt et aly a petro aug in ptate de sero
ne ad illud Jo· xxi· pasce agnos meos confitenti amore suu
oues suas committit tamquam non esset ubi ondere amore suu
in xpm nisi eet pastor fidelis siue princeps omn pastoru Et
ibidem in alia glo· Cum ergo prandissent finito prandio or
um omn mundi petro comendauit Sed si aly· apli fuissent
potestatem a xpo assecuti· videretur licet sub petro oues eas
eis fuisse esse comissas quare cu hoc no legatur Sequitur q
imediate a xpo no fuerunt ptatem assecuti· pastoralem Et
confirmatur racio per aliam glo· ibidem· q maxime omn t
buitur vobis p ea que est desuper beniuolencia· est prox
imorum procuracio et alibi Preterens aut duos alios a pe
tro de talibus loquitur Eximius em aplorum erat petrus et
os discipulorum et vertex aplorum collegy· Ecce qd dicit preteri
ens alios etcetera ergo soli petro est hoc dcm qd non esset
si etiam pastoralem auctoritatem aly· assecuti fuissent apli i
mediate a xpo Item Cris sup illud Ascendit Symon· petrus
et traxit rete in terram· plenum magnis piscibus Petro sanc
ta eccia spaliter est comissa· et sibi spaliter dicitur pasce oues
meas Quod postmodu apitur in voce hoc nunc significatur
in ope Item pma can^ca petri v· c· sup illud Seniores qui in
nobis sunt dicit glo· sicut dus petro totius gregis curam habere
iussit Ita petrus sequentibus eccie pastoribus mediate mandat
vt cura quilibet qui letus est sollicita gubnatoe gregem dei· tueat^r
Item marcellus ppa in epla sua pma· Ad sedem Romam subfu
gere debent et omes ut inde· accipiant tuicione unde accipi
ant consecracoem qd esse no posset ut videtur nisi ceteri apli
qui in diuersis sedibus subsederunt p orbem· a petro· qui se
dit Rome consecracione habuissent Item in quadam glo· Ex
od 18· sup illud fecit moyses omia que Jetro suggessit et in·
ystoria Sco^ca Sup idem capitm Sicut moyses consilio Jetro·

Constituit tribunos et centuriones quinquagenarios et decanos
sic Romana ecclesia plurimos vocavit in partes sollicitudinis scilicet primates
et archiepiscopos episcopos archidyaconos archipresbiteros et minores
sacerdotes. Si ergo hos vocavit Romana ecclesia et apostolica non ergo
ab apostolis sed a salvatore nostro primatum obtinuit et constituta
fuit. Sed hoc non ob aliud quam propter illud quod petrus qui mediate
potestatem accepit a xpo ibidem sedit. Petro enim dictum est math.
16. Tu es petrus etc. Alie autem ecclesie ubi sedebant apostoli alii non
dicuntur immediate constitute a xpo sed ab apostolis. Sed si ceteri
apostoli immediate cum petro eque recepissent potestatem possent
dici ecclesie cetere immediate a xpo constitute sicut et Romana
ecclesia ergo etc. Item patet ex littera decretali et anacleti epistole. Petro enim
a domino esse concessum ut reliquis omnibus preesset apostolis et
Cephas id est capud et principium teneat apostolatus. Item gregorius super
illud luce Arborem fici habebat quidam dicit in omelia. Quid per
cultores vinee nisi prepositorum ordo exprimitur. Vinee que ecclesie
est primus cultor petrus fuit. Sed a primo in unoquoque genere
descendunt posteriora. Unde in auctoritate Anacleti. Principium
non accipitur pro principio dignitatis hoc enim premittitur quod
dicitur ut reliquis omnibus preesset et Cephas id est caput etc. Ideo
oportet quod accipiantur pro principio originis a quo potestas a-
liorum dirivata est id est extra epistola clementis petrus id est non dicitur
princeps apostolorum solus sed eorum ordinator et consecrator. Dicitur
enim ibi sic petrus magister institutor et princeps apostolorum fuit
atque eorum ordinator. Quare a petro tamquam ab ordinatore eorum
dirivata est potestas in alios de auctoritate. Apostolorum clementis
alibi scriptum fuit licet multis de eorum auctoritate dubitent certum
est enim quod Jero. et ysidorus ponunt eas in principio copulacionum
suarum ante concilium Nicenum et ante canones que dicuntur apostolorum.
Item zacharias exponens unum de iiii^or ewangeliis compilatum
per Eusebium in fine glo. sue dicit quod petrus maiori effectu dili-
gitur a xpo quem plus ceteris dilexit. Sed Johannes maior famil-
liaria dileccionis signa recepit a xpo. Et post subdit quod sicut ab
Augustino petrus a petra nomen accepit ecclesia ergo que fun-
datur a xpo claves ab eo regni celorum accepit. Accepit enim potestatem
ligandi et solvendi peccata quod enim per petrum ecclesia in xpo
hoc est per significacionem petrus in petra ex quo habetur quod in pe-
tro ecclesia que est per significacionem in eo sicut est per preceptum in xpo
recepit potestatem clavium quod non esset si illam potestatem omnes apostoli
et lxxii discipuli eque immediate accepissent a xpo. Item idem za-

charias et sumitur ex verbis bede in omel' Petrus claves regni
celorum et potestatem iudiciarie potestatis specialiter accepit quod
aut specialiter exponit zacharias per verbum Jero. sup epistolam ad
Gal' princeps inquit apostolorum inter petrus inter cephas dicitur et
secundum methaforam petre dicitur ei Edificabo ecclesiam meam sup hanc
petram hoc est sup hoc fundamentum fidei Si igitur in petro nota-
tur ecclesie fides dicta specialitas acceptionis clavium importat ut dicitur quod so-
li petro in quo fides ecclesie notatur inmediate a xpo data est quod
videtur confirmari per augustinum de verbis domini quem recitat idem za-
charias Pasce inquit oves meas et confirmatur per augustinum
de verbis domini super illud misit Jhesus discipulos discipulos
in naviculam Petrus in apostolorum ordine primus et post symon
vocabatur et petrus appellaretur hoc Nomen inpositum est ut
significaret ecclesiam Ideo petrus a petra sicut a xpo xpianus
et super hanc petram edificabo ecclesiam meam et super me
edificabo te Et post idem Augustinus dicit Igitur a petra
cognominatus ecclesie figuram portans apostolatus principatum te-
nens Si igitur petrus significat ecclesiam et in eo dantur
ecclesie claves a xpo ipse designans ecclesiam inmediate fun-
datur a xpo unde dicitur in auctoritate super hanc petram id est sup
me et edificabo te et per consequens ipse inmediate gerens typum
ecclesie id est a xpo recepit et ceteri tam alii quam apostoli quam alii re-
ceperunt potestatem ab eo. Item apparere poterit ex collectione textuum
iiii^or evangeliorum et auctoribus aliis sanctorum que omnia satis evi-
denter ostendunt videlicet quod petro et successoribus eius data
est inmediate potestas a xpo Item quod petro a xpo datum est esse
cephas ecclesie id est caput itaque exercitatio potestatis aliorum depen-
det a petro et eius successoribus Tercio quod potestas aliis collata
per xpm non tollit quin petrus et papa successor petri sit in-
mediate prelatus omnium omnium xpianorum Quod vero aliis apostolis
et successoribus eorum apostolorum sit collata a petro inmediate potestas
et non inmediate a xpo Sed a xpo mediante petro non videntur
auctoritates ita evidenter probare quod absque assercione dico quod ad
in contrarium dicunt quod potestas aliis collata per xpm non tollit quin
petrus et papa successor petri sint inmediate prelati omnium
Omnium Dicendum quod primo tolleretur si ita esset quia iste non esset
Inmediatus prelatus per deum qui sub se habet alios medios
inter se et alios a deo constitutos sicut aut est in proposito Si alii
habent potestatem ideo etc. Maior patet quia Archiepiscopus non est inme-
diatus prelatus subditorum suorum suffraganeorum quamtum ad plenum

Et illos sunt alii prelati medii constituti. S. epi suffraganei et
si illa mediatio est de iure divino mediatus sed mediatus p
latus de iure divino. Minor patet quia inter papam et curatos sunt
epi medii prelati quia sub papa et supra curatos. Et ulterius.
Inter epm et parrochianos sunt curati prelati qui presunt per
rochianis et subsunt epis. Dicitur etiam prelatus mediatus qui
preest sine medio, i. quod inter se et subditum non habet medium a
liquem qui sit ei subditus. Vero qui mediatus est qui habet sub
se alium prelatum qui sub eo preest sibi subditis. Sed licet epi
prelationem quia sub papa presunt illis de sua dyoc. et prelati
curatorem qua sub papa et epis presunt parrochianis habeat
adeo tamen per ordinationem divinam papa non erit mediatus p
latus nisi eporum inter quos et ipsum iure divino non est pre
latus medius. Non est autem mediatus prelatus curatorum
sed epus nec epus parrochianorum. Sed curatus si et ille pre
est de iure divino nisi prelatio pape. Ideo de iure divino papa
est mediatus prelatus et iudex omnium licet posuerat sub se
alios prelatos per quos eos etiam mediatione concessit et
in eos transtulit unde nihil potestatis perdidit sed mediatus
sicut prius erat remansit quia spiritualia per sui concessione et
multiplicationem non diminuitur nec immutantur per hoc quod papa
mittit vel dat delegatis potestas sua non tollitur nec innovatur
sed multiplicatur et manifestatur. Quod dicunt ultimo quod auc
toritates non videntur ita evidenter probare quod aliis aplis et suc
cessoribus eorum epis sit collata potestas immediata a petro et non
a cristo nisi mediate petro si intelligunt absolute quod si auctores
non ita evidenter concludunt quod sit credendum quod sit Anacletus
fidei de aplis verum dicunt quia licet oppositum sit probabilius
ut visum est tamen non est articulus fidei immo salva fide potest
credi eos a xpo factos fuisse epos et recepisse a xpo omnem po
testatem quam habuerunt et nihil a petro pro personis tamen suis
de gratia spiali et non pro suis successoribus sicut Gg. primo dya
logo de beato equitio qui a xpo et non per angelum habuit et non
a papa auctoritatem predicandi. Sed dicere quod epi et curati ex hoc ip
so quod ad hos status canonice vocantur habent potestatem suam a deo
eque mediate sicut papa et non aliquid a papa preter plenitudinem eorum licet
contrarium ad usus eorum sibi subsint et non eorum non videtur posse stare cum
articulo fidei de unitate ecclesie de unitate capitis et plenitudine
potestatis ut supius est ostensum. Si vero intelligunt comparative

sub hoc sensu quod evidentiores et expressiores sunt auctoritates pro
parte alia quam pro ista forte est verum quantum ad aliquas auctorita
tes intellectas secundum superficiem verborum sed intelligendo auctorita
tes secundum rationes per solutiones datas ad auctoritates contrarias vel pro par
te contraria adductas et per reprobationes solutionum daturum
ad auctoritates pro ista parte apparet contrarium vel oppositum et licet
multe auctoritates adducte ab istis pro parte ista sint solubi
les tamen ille que sunt adducte principaliter ad probandum quod o
mnes alie ecclesie sunt fundate a Romana ecclesia et ista sola a Christo
videntur esse insolubiles nisi unum hic inferendo quod beatus Iero
nimus habuerit vitiosum dicendi de pravitate scilicet
et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnante vel contra ad
paulinum et immo videtur esse hereticum sicut superius est deductum
Contra hoc autem arguitur multipliciter primo quod omnes apostoli sint
episcopi a Christo quia sicut simul a Christo facti sunt omnes sacerdo
tes ita simul ab eo debuerunt fieri omnes episcopi Dico non est simile
quia Petrus inquantum sacerdos non fuit maior aliis quia omnes
sacerdotes sunt pares similiter unde ad illam paritatem sa
cerdotalem inter illos ostendendam Christus simul et semel fecit
eos sacerdotes in cena et dedit simul vel datam declaravit
parem potestatem ligandi et solvendi in foro conscientie in resur
rectione cum dixit Quorum remiseritis etc. Cyprianus xxiiii q. i. lo
quitur omnibus apostolis post resurrectionem suam parem potestatem
tribuit quia sacerdotio ut sic non debetur potestas iurisdictionis sicut
sunt multi sacerdotes sine cura animarum et subditis Sed episcopo in
quantum dicitur superintendens preter potestatem ordinis debetur potestas iuris
dictionis et populus subditus unde rationabiliter constitutum est in
concilio Viennensi quod nullus de consilio pastore provideat et
ecclesie cathedrali sibi qualitercumque subesse sibi que clero care
at et subditis ypianus de elect. cum plerumque Quia episcopus sine
subditis est quodammodo in obprobrium dignitatis Licet ergo omnes
episcopi sint pares quoad potestatem ordinis non tamen similiter quia non
quoad potestatem iurisdictionis que pro se debetur episcopo de co
gruitate secundum quam archiepiscopi sunt super episcopos et patriarche
super illos que preeminentia est a Petro qui prefecit provincias et
diocesis divisit et dicit Clemens Bon. in aliis Sed super hos omnes
Petrus a deo prepositus est unde ad significandum quod in epi
scopatu erat maior aliis non debuit fieri simul fieri episcopus
cum aliis Sed ipse a Christo solus et alii postea ab eo ut dictum est
Petrus enim non fuit maior sacerdos aliis quia non habuit

Aliam nec maiorem ptatem ſacerdotale Sed fuit maior epꝰ
nō quia habuit aliam nec maiore ptatez ſacra miniſtrandi.
ſed quia huit maiorem ptatez iudicandi ſup credentes
toti mūdo Sedo contra hoc eſt Aug. qui dicit in libro de
qōnibus veteris et noui teſtamenti q xpc fecit oms aplos
epos Reſpon. dicit vno mō q fecit omes epos ſꝫ diuerſ
qui petr per ſe et alios per petr ſicut dicit ꝑpha et in Jo·
hanne recepit xpc et erunt omes docibiles dei ſ. quidā
inmediate alij· aut mediate Sedo mō pot dici· omes fecit
ſe epos et ſacerdotes Sepe eni epus ponitur ꝓ ſimplici·
ſacerdote ſicut ꝓbat Jero· ſup illud act. xx· Sic eni vos
poſuit ſpus epos et pſbros qd ibi ꝓbat Beda per hoc qd
loquitur ad ſeniores vnius ciuitatis epheſi in qua nō e-
rat niſi vnus epus qui ſicut dixit clemens in ca. in illis
Dei di· Petrus in ſingulis ciuitatibus ſinglos et nō epos
intelligi preſbiteros qꝫ di· legimus ꝓ hoc qd aplus dt
ad titum i° c. Relinqui te crete ut ea que deſunt corrigas
et conſtituas ꝑ ciuitates pſbros quorum condicionibꝫ de
ſcriptis ſubiungit dicens oportꝫ eni epos ſine crimine ee qd e-
tiā nō eet ad ꝓpoſitum niſi per preſbros intelligentur·
Tertio contra de ſuma trin· et fi. c. firmiter dr q ſacrum
Eukariſtie nemo pot conficere niſi ſacerdos qui rite
fuerit ordinatus ſed claues eccliē quas xpc conceſſit
aplis ihūs xpus Sed conſtat q ſacerdos nō ordinatur
a claue ſacerdotali· ſed ſolum epali Ergo videtur q criſtus
aplis tradidit claues pontificales a quibus ſolꝰ pſbri or-
dinantur et nō ſacerdotales ſolū et ꝑ conſequens q xpc
nō ſolum petr ſed etiam alios aplos fecerit epos et non
ſolū ſimplices ſacerdotes Solo ſicut prius quia xpc o-
nibus conceſſit claues pontificales ſed petro ꝑ ſe· alijs
aut per petr Non aut alios fecit ꝑ ſeipm epos quamuis
dedit ꝑ ſeipm aplis omnibus ptatem ſiue claues ſacer-
dotales Et ideo omnibus xpc dixit Quorum remi· ſiue illud
fuit collatio ſiue collois facte declaratio· Item etiam ſimul
omnibus illis prius illas ſe daturum promiſit Math 18·
Quecumqꝫ alligaueritis re iuxta morem ſuam quo facto adu-
a promittebat prius quam faceret ea· Si ergo ſimiliter ꝑ ſeip-
ſum eſſet eis daturus claues epales ſicut eſſet petro Jta
promiſiſſet eis ſicut et petro Non aut fecit ſed ſoli petro·
cui dixit ſingulariter tibi dabo· claues regni celo· et Quod·

cumqz ligaueris etc. Ubi no etiaz originale plus promissum petro
per illud quod apostolus per aliud vni cui dixit petro Quodcumqz liga-
ueris sup terram erit ligatum et quodcumqz solueris erit solutum
in celis Math. 16 Apostolis dixit Quecumqz alligaueritis erit liga-
ta et quecumqz sol. in celo dicit origines non dixit in celis sicut
petro Sed in celo vno Unde no sunt tante perfectionis sicut petrus
Petro enim dando epatum summum dedit claues in celo visibili
et inuisibili. alijs aut non dedit nisi in foro exteriori. quod est
celum visibile sic in vno celo tantum Vel dicendum quod illa auctoritas de cla-
uibus concessis probat propositum quia ibi dicitur sicut quod illas claues concessit
sit apostolis eorumqz successoribus dominus ihesus xpus loquitur aut de
clauibus pontificalibus que derunt a sacerdotalibus quia claues
dicuntur non solum scientia discernendi. sed potestas ligandi et sol-
uendi per quas homo mittitur uel eicitur de ecclesia Sed potestas
dispensanda thesaurum ecclesie a. sacramenta sicut dispensator
sub claue custodit ea que debet dispensare et discernit et
judicat quid quale quantum et cui dispenset Unde claues epa-
les prout derunt a sacerdotalibus sunt potestas confirman-
di et ordinandi has igitur tradidit apostolis alijs sicut et
eorum successoribus Sed constat quod successoribus no tradidit
eas per se sed per epm consecrantem ergo no per se sed
per petrum confirmantem tradidit illas claues alijs apostolis
Quarto sic arguitur glossa lxvi. di. sed petro per illud quod habetur xxi.
di. in nouo ubi dicitur ipi s. petro. primo Pontificatus in ecclesia
datus est et post pauca. Ceteri vero apostoli cum eodem pari con-
sorcio honorem et potestatem acceperunt sed no huissent hono-
rem et potestate pari consorcio nisi fuissent Pontifices si-
cut petrus et ab eodem simul licet petrus post sicut in cas.
missa plures epi vnus post alium consecrantur ergo videtur
quod dominus omnes fecit epos simul et semel. sed petrum prius sicut
simul lauit pedes aplorum licet prius petro sicut dicit Aug.
Quod illa potestas no est intelligenda quo ad omnia sed quo ad
hoc quod ipi fuerunt epi sicut ipse sed no tamen ipo nec a xpo
sed facti postea ab ipo petro. Et tunc facti fuerunt pares e-
piscopi quo ad potestatem consecrationis no ob. quod fuerunt ab eo facti
sicut epus consecratus est per consecrantem in potestate ordinis
Quinto arguit glo. ubi s. sic epi successerunt in locum aplorum
lxviii. di. quorum ergo. Et quod apli fuerunt epi Soluto apli fuerunt
epi sed non per hoc nec statim cum hoc quod fuerunt apli quod sic
Patet quia principaliter facti sunt ad hoc quod essent predicato-

ros xpi quo ad hoc q essent epi Unde luc. ix. ubi xpus dicit
misit aplos pdicare Cyrillus optabat discipulos eius ubique ter
rarum pdicare hoc enim erat opus clericorum ab eo ad aplatus offi-
tium Sed ipsi non statim q ex discipulis sunt electi et assumpti
in aplos pdicaverunt sed postea vi luc. vi. c. lucas dixisset
Vocavit discipulos suos et elegit xii. ex ipsis quos et aplos
nominavit Postea viii. c. narrat qd ipse iter faciebat p civita-
tes et castella Sed postea ix. c. dedit eis ptatem pdicandi.
Primo qm primo convocatis xii. aplis postea misit illos pre-
dicare regnum dei quo enim pdicabunt nisi mittantur ergo illa
missio dedit eis potestatem pdicandi et no status apostolatus
et sic multo minus dedit aplatus et dignitatem epatus nisi in
spe quia fuerunt epi antequam essent sacerdotes qd no fuerunt
ante cena tn tamen diu ante fuerunt apli Preterea petrus fuit
ante alios epus xxi. di. in novo Sed no fuit epus factus
ante resurrectionem ut dictum est in v. conclusione primi articuli
ergo multo magis alii minus alii. Si dicatur Aaron simul fuit
est sacerdos et epus ergo petrus Racio no est simile quia iam
erat pplus israhel electus cui Aaron erat pficiendus unde sta-
tim debuit fieri epus ne oves unde hic sine pastore erra-
rent Sed ovibus ante passionem no redemptis no convenienter
Pastor novus fuisset datus Item nec Aaron vivente epi
erat summus pontifex pontificem debet alius collega Sed solum eo
mortuo successit eleazarus a sanctis etiam patribus in conciliis
se Et a Romana ecclesia racionabiliter est statutum q vivente
Epo alter no substituatur eidem Unde cum xpus esset pontifex
et summus et in utraque vellet sibi petrum substituere no debuit
q ante mortem nec per consequens q alii apli erant epi p
simul et quantum ad hoc eis succedunt epi quantum ad epatum q
habuerunt simul et administracionem temporalium et spiritualium equa-
lem sed ut q apli sint facti epi qm dictum est eis Io. xx. quo-
rum remiseritis etc. Per illud qd ibi dicit Gg. in omelia Ecce no
solum de semetipsis qm securi sunt sed per illud Accipite spm
scm sed etiam principatum sm vel secti iudicii sortiuntur ut
vice dei quibusdam pcta retineant quibusdam relaxant
quorum nunc equidem locum tenent et solvendi atque ligandi aucto-
ritatem susceperunt qui gradum regiminis sortiuntur Solo sic
probatum est p illud qd est coe sacerdotibus apli non sunt facti
epi sed verum est q illi qui tunc acceperunt vel monstrati sunt
accepisse ptatem sacerdotalem postea acceperunt epalem que

Plenius potest solvere et ligare quia in foro exteriori et inte-
riori cum prima sacerdotalis possit solum in interiori quia excom-
municatio est proprius actus episcopi et ad hoc se refert glosa que dicit e-
piscopos tenere locum eorum. Sexto arguitur sicut predicta glosa que
dicit de iuda et scriptum est in psalmo et actuum i episcopatum eius alter
accipiat sicut iudas fuit episcopus multo magis alii et per consequens
ante resurrectionem antequam ipse se laqueo se suspenderit et
constat quod non ab alio quam a christo ergo omnes alii apostoli ante pas-
sionem a christo facti sunt episcopi. Solutio iudas non fuit episcopus secundum
veritatem sed solum fuit apostolus et sacerdos et quod dicit episcopatum
eius alter accipiat exponendum est id est presbyteratum sive sacerdo-
tium ut supra dictum est quia in scriptura sacra unum pro alio ponitur fre-
quenter accipitur propter hoc quod est unus et idem ordo sive ca-
racter licet ampliatus et quia primitiva ecclesia qui simul
ordinabantur aliquando sacerdotes et episcopi fiebant sicut cum
dyaconi etiam ordinabantur simul recipiebant inferiores ordi-
nes in exteriori etiam conversatione episcopi humiliter cum presbyteris con-
versabantur nec se efferebant unde vulgus nesciebat differentiam
inter illos que tamen semper fuit etiam iure divino ex quo
episcopus potest confirmare et ordinare quod non potest simplex sacer-
dos unde pro confirmatione in samaria miserunt ad eos petrum
et iohannem pro eo quod non erant alii apostoli facti episcopi vel potius
missi sunt maiores cum isti duo essent vertices apostolorum ut
supra dictum est ex quo etiam confirmatur illud quod supra dictum est scilicet
petrum fecisse primo iohannem episcopum quam aliquem aliorum. Quod.
autem super illud luce nono assumpsit ihesus petrum iacobum et io-
hannem dicit ambrosius iacobus ascendit qui primus sacerdotale cons-
cendit illud exponitur quasi iusticie prout martiri dicitur sa-
cerdos seipsum deo offerens hostiam vivam pro qua evolat
ad celum per proprium sanguinem introiens tabernaculum non ma-
nufactum unde iacobus zebedei dicitur primus ascendisse solium sacer-
dotale quia inter apostolos primo martirio laureatus per sacrificium
martirii solium celi conscendit vel quia ambrosius et augustinus fuerit
illius opinionis quia iacobus primus ierosolimitanorum episcopus inter fuerit
transfiguratorem ut dicit augustinus super epistolam ad galatas ii et ambrosius
ibidem secundum hoc iacobus primus solium sacerdotale ascendit
non quia primo fuerit ordinatus in sacerdotem quam alii cum
omnes simul fuerint facti ut dictum est vel quod prius fuerit ordina-
tus in episcopum a christo cum hoc fuerat solus petrus ut primus a
petro sed potius iohannes Sed quia prius habuit sedem distic-

tam· sibi assignatam quia sedes importat solum · et non ipse epa
lem ordinem · Prima enim sedis epalis specialis aplorum fuit scilicet
Jacobi · Secunda Anthiocena petri · vel redeundo ad primum ex
ponendum est epatum eius accipiat alter · i · aplatum sicut
ibi postea dicitur accipe locum ministerii huius et aplatus de quo
prevaricatus est Judas / aplatus autem non habet annexum e-
piscopatum sicut datum est et patet in paulo qui dicit de ipso
ad Gal · i · paulus aplus non ab hominibus neque ab homine sed
per ihm xpm · Quamvis autem paulus non fuerit inferior a
his aplis non tamen fuit sicut illi a xpo factus sed ab aplis ordina
tus cum Bar. act. xiii · Ad iussionem spus sancti imponentes
illis manus dimiserunt eos et recitatur · d · a · di · c · Quamvis
Sic Mathias dum sorte electus numeratus est cum xi · aplis · ac
· i · qui non potuit a xpo cum aplis in epm consecrari · nec
propter hoc minus fuit verus Aplus · Sic ergo Mathias p-
aulus et Barnabas veri apli sunt sicut ceteri qui tamen non
fuerunt facti a xpo epi · Sed ab homine puro ordinem quia sta
tus aplatus in aliis non requirebat quod fierent epi · Sed hoc
fuit privilegium petri quem xpus loco sui summum pontificem
constituit sicut moyses Josue imponens ei manum generalem
lem sui · vicarium dereliquit num · xxvii · di · de hoc tamen
rum infra in ultimo articulo · dicetur ultima conclusione
principali · quinta vero · xi · conclusionibus incidentibus

Octava conclusio principalis est de ptate iurisdictionis
quod eam Apli a xpo non habuerunt immediate · Sed quamcumque eam
habuerunt a petro habuerunt · Principatus triplex primo sic
Ab illo a quo aliquis non habet aliquem subditum ab illo non habet
aliquam ptatem iurisdictionis sed alii apli a xpo non habuerunt
proprium subditum ergo nec a xpo habuerunt ptatem iurisdictionis
Maior patet quia cum nullus posset solvere vel ligare nisi subdi
tum cum a non suo iudice ligari nullus valeat nec absolvi de
pena et remi · Quia autem ptas vere iurisdictionis qua aliquis potest
solvere et ligare dicitur relative ad subditum · Relativa autem
posita se ponunt et perempta se perimunt unde sicut si non est ser
vus non est dominus · propter quod secundum Aug · deus non fuit dominus
quousque fuit creatura serva · Et ita si non est subditus non
est prelatus · Nec iudex qui · posset eum iudicare · Ad Rom ·
xiiii qui es qui iudicas alienum servum suo domino stat aut cadit
Si autem habenti subditos quo ad certos casus amplectitur poti-

Iurisdictio sup illud ad qd' dantur sibi de novo subditi quo ad
illud ad qd' non erat et sic cum no dantur subditi illi no dat'
ptas iudiciaria que sint maior/ Minor patet qr xpus de
disset alys a petro subditos aut omes aut aliquos/ no est
dicendum qd' dederit aliquos et aliquos no quia xpus po-
pulos no divisit aptis sed dixit omnibus et singulis Math'
ultimo docete omes gentes et Marci ult' pdicate evan-
geliu omi creature nec est fingere quos quibus subiecerit
nec est simili dicendum qr subiecerit omes omnibus qa plu-
ralitas principatuu no est bona ut dr xii. ethi7 et ideo
concluditur ibidem Unus ergo princeps cum xpus no bene
ordinasset pplm xpianum si dedisset omnibus et singul xii
principes 7 xiiii et quelibet in solidu non ergo subiecit
omnibus sed cum totu als' unus ovilis xpi unus no esset
pastor si plures essent contra illud Jo. x. fiet unu ovile et unus
pastor. Secundo sic quia si xpus dedisset aptis potestatem
2 iurisdictionis aut plena aut omnodam sicut petro aut ptticu-
larem aut limitatam aut coartatam. sed neutram eis dedit
ergo nullam Maior pz per sufficientem divisionem/ Minor
patet quo ad pma partem scilz qr no dedit alys aptis
plenam 7 omnodam iurisdictionis ptatem quia qd' p superhabu-
dantiam dr uni soli convenit unde suma ptas uni dari de-
buit et cum p plenitudine ptatis intelligimus illam qua no
est alia maior Sed aly apti habuissent plenitudine pta-
tis petrus no fuisset maior vel superior nec princeps eorum
cuius contrarium probatum est in pmo articulo ubi etiam proba-
tum est qr soli petro data est plenitudo ptatis non ergo a-
lys aptis est data ptas plena. que fuit pma minoris/ Item
nec ptas iurisdictionis coartata et limitata quia no est fingere
iurisdictionem certitudine illius limitationis nec ex evange-
lys hr potest cum potius ubicumque ptatem iudiciaria xpc
ut sua fuerit aptis dare vel pmittere non addit limitationem
nec quantum ad subditos de quibus est pma ratio Nec
quantum ad gradus vel casus iurisdictionis in se de quibus est ista
Secunda ratio Sicut qn pmisit Mt. xviii. Quecumque alligaveri-
tis sup terram et quecumque solveritis/ non dicit que vel aliqua
sed quecumque nec dicit in hac vel in illa terra sed sup terram
Et similiter qn dedit vel qn datum ptatem pmovit eis Jo.
xx. Quorum remi. pcca et quorum reti. etc non dicit horum vel il-
lorum sed indeterminate quorum Nec dicit hec pcca vel illa sed
3 dicit indefinite pcca ergo etc. Tertio quia quodcumque colla-

tum est a xpo aptis

tum est a xpo aplis Inuenitur In nouo testamento sed nbi no
Inuenitur q xpus alijs aplis a petro contulerit aliqua ptā
tem iurisdictionis Ergo xpus nullam contulit illis Maior pz
quia nouū testamtuz sufficienter describit gesta xpi ptate
ab eo eccle collatam vnde act i Primū quidem sermone zc
vsqz ibi docere Si em vetus testamtuz sufficienter describit
ptatem datā ministris eis sicut sumo sacerdoti minoribus
et leuitis sicut decimas et pmicias arnuz et pecus et
huius cor Iura leuit viij nui 18 intonag nouū testa
mentuz debz describere ptatem a xpo datā aplis eius
ministris qui preferuntur illis sicut probat aplus ij cor
iij Maior pz distinguendo p ptates a xpo aplis collatas
que supra dicte sunt Primo em patet de ptate miracula
faciendi quia p illas no est eis data ptas iurisdictionis a
liqua quia miracula pnt fieri non subditis ymo signa st
data in fidelibus i cor xiiij de quibus dicit quid ad nos de
hijs que foris sunt iudicare i cor iij Secundo nec per
ptatem predicandi data est eis ptas iurisdictionis quia p
dicatio pot fieri no subditis nec opz q auditores sermo
nis qui se subiciunt aut subiciuntur alicui ad audiendum
ppter hoc subiciant se uel subiciantur illi ad iudicandu
sicut fribus predicatoribus et minoribus et heremitis
ordinis sancti Augustini datur auctoritas pdicandi co
fluentibus ad eoz loca uel alibi no tn ppter hoc dat eis
ptas aliqua Iudicandi Tercio nec ad ptatez baptizandi
data est eis ptas iudicandi qz etiaz non subditi bapti
zantur ymo cu baptismus sit Janua sacroz et per eius
eccle qui no iudicat illos qui foris sunt ptas baptiza
di no importat ptatez Iudicandi quamuis per eccliaz sit
postea phibituz q nullus extra necitatez baptizet ali
enu quia sacra sunt a suis prelatis accipienda xvj
q ii Abbatibus sed hec phibitio a principio non fuit
Quarto nec p ptatez tempalia metendi sicut em dns or
dinauit hijs qui ewangeliuz nunciant de ewangelio
viuere Non ppter hoc ptatem ewangelistis excitandi p
dicatos nisi talia ministrent tpalia ad victuz sicut em dns
ordinauit leuit 19 Non morabitur apud te opus merce
narij usqz mane no tn ppter hoc dedit mercenarius sic
Iudex eius es cui operatus est sz per iudicem faciet cuz com

pelli unde si dixit xpus edentes et bibentes que apud illas
sunt non propter hoc dixerunt quod non dederunt excitate eos
ymo magis videtur dixisse oppositum qui dixit Math. x. quicumque
non receperit vos nec audierit sermones vestros exeuntes foras
etc. excutite pulverem de pedibus vestris et luc. x. additur in tes
timonium super illos quod non est dicere tradite eum exeundo. Quinto
nec per potestatem sacerdotalem conficiendi corpus seu eucharis
tiam quam accepit in ordinacione quam illam habet degradatus scisma
ticus et hereticus qui omnes vere conficiunt corpus xpi apud quos
tamen nulla est potestas iurisdictionis qua non possunt solvere nec ligare
sicut dicitur xxiiij. q. i. Audivimus ubi qui extra ecclesiam sunt nec liga
re possunt nec solvere qui tamen possunt vera sacra conficere sicut dicit
Aug. et habetur xxiiij. q. iiij. quod faciat
Sexto nec per potestatem ligandi nec solvendi in foro consciencie
quia et illam possunt quis habere qui nullam habet iurisdictionem nec
subditos sicut sacerdos monachus non prelatus ita habet circa
tare sacerdotalem ac claves ordinis que sunt scientia discernendi
et potencia ligandi et solvendi sicut papa qui tamen nullam
habet iurisdictionis potestatem nec aliquem subditum nec in foro con
sciencie nec in foro exteriore nec aliquem potest solvere vel liga
re nisi detur de novo sibi aliqua potestas iurisdictionis ordinari
a vel legata delegata ergo per nullas istarum sex potestatum a
xpo apostolis collatarum est eis potestas iurisdictionis collata qua que
cumque in foro consciencie possunt solvere et ligare Septimo nec
per illud quod dicitur eis Math. xviii. c. Quecumque alligaveritis super
terram etc. usque ubi erunt soluta et in celo Primo quidem quia
per illud nichil penitus eis dant sed solum promissum sicut
supra dictum est Sed quia deus verax est in promissis si illud
fuit promissio xpi oportet quod quecumque facta sit solucio quia quicum
que promisit potens est facere ad hebr. xi. et non solum potens
sed etiam volens et complens sicut dicit apostolus ad tytum
Primo promisit qui non mentitur deus ergo in omnibus
apostolis quamque completur fuit illud Quecumque alligaveritis etc. Sicut
in petro illud quod solveris super terram sive hoc fuerit per illa
verba quorum remiseritis etc. sive alia sive tunc vel sive alias
Et quia deus non tradit promissionem suam ut dicitur in petri iii. c. Sit
ergo xpus ante ascensionem implevit in petro illud quod plus
est promissum petro per illa verba tibi dabo claves etc. et per
consequens plus datum quam apostolis per illa verba quecumque alliga

neritis· vel quoꝝ remi· vel quecumque alia· vnde origenes vt s.
dictum est super illud quecumque alligaueritis dicit non dicatur
celis sicut petro sed in celo quia non fuerunt tante perfectionis sicut
petrus loquitur non de perfectione virtutis personalis sed de
virtute potestatis ac perfectione potestatis respectu alioꝝ sicut verba so-
nant cum ergo in apostolis fuerit tandem duplex potestas scili-
cet ordinis et iurisdictionis qua distinctione in iura sicut dicen-
do· quod confirmatus in episcopum potest ea que sunt iurisdictionis
sicut iudicare corrigere excommunicare absoluere et huiusmodi· Non autem
que sunt ordinis sicut consecrare regit autem personas de e-
lectione transmissa et sic corrigit eas et sic episcopus non episcopo potest
committere ea que sunt iurisdictionis non autem ea que sunt or-
dinis de consecratione et illis aliis c. aqua xpistus ergo per illa verba
tibi dabo claues· promisit vtrasque ordines claues scilicet or-
dinis et iurisdictionis quia cum dixit claues regni· celoꝝ non disti-
guens has vel illas de omnibus intellexit ar· de penitentia c. q.
tertia· ergo omnes claues regni celoꝝ per quas scilicet ecclesia
militans intrat in triumphantem et per quas homo deca-
eciatur et in eam introducitur siue sint claues ordinis per
quas hoc fit directe siue claues iurisdictionis que ipsis clauibus
deseruiunt preparando et exequendo omnes istas claues siue ambas
promisit xpistus petro dare et dedit· Et quia non promisit si-
cut de palicito promittere sed dixit tibi dabo· ideo etiam dedit
per se ante ascensionem· Et quia dixit super hanc petram edifi-
cabo ecclesiam meam quod non solum de xpisto simpliciter vel principaliter sed
etiam de petro· sancti exponunt post xpistum· Cum quidquid est
in toto edificio solidetur in fundamento· ideo omnis potestas ecclesie
non sunt nisi in petro licet non sit data petro propter se sed propter
ecclesiam· Est autem sciendum quod potestas ordinis per sui multipli-
cationem in nullo diminuitur· vnde per hoc quod sicut multi sacer-
dotes vel episcopi non tamen minuitur karacter quin ita sacerdos
possit confitere et absoluere in foro conscientie si habet subditum
sicut si habet esset solus et similiter episcopus ordinare et confirma-
re per hoc autem quod potestas iurisdictionis alij datur non a iudice
minuitur potestas iudicis quia non possunt esse plures domini eius-
dem· nec possessores nec per consequens duo iudices vel prelati
eiusdem ipsi subditi in solidum nisi vnus habeat ab alio et tunc
non minuitur potestas conferentis sicut si rex dat totam potestatem
suam· balliuo et proprio in certo loco· in nullo tamen propter hoc po-

nnnuitur et tunc committens est in solidum Non aut commis
sarius p[ro]p[ri]e loquendo sed dr in solidum quantum ad hoc q[uod] p[o]t
totum uel totaliter sicut alius uel sic q[uod] ambo habeant a ter
tio et sic iurisdictio unius diminuit iurisdictionem alterius si
ue eius virtutem quantum ad effectum eius sicut plus pot unus
d[omi]n[u]s uel p[res]b[yte]r qui est solus in una villa quam qui est duo ergo
si xpus promisit petro dare dees claues ecclie s[cilicet] tam claues
ordinis quam iurisdictionis dando p[er] se claues ordinis aliis
in illo minorauit promissum quia p[er] hoc q[uod] cum petro fuerunt
multi alii sacerdotes ipse no[n] pot minus conficere quam ante uel
si eet solus sed dando aliis claues iurisdictionis per seipsum sic q[uod]
no[n] haberet eas a petro qui sic recipit a xpo et sic minorasset
promissum suum Sicut si rex promitteret alicui q[uod] dare t certo
tam senescalliam regendam uel iudicanda et postea medi
etatem uel p[ar]tem eius traderet alteri iudicandam et regendam
qui eam no[n] haberet nec cognosceret ab ipso senescallo p[ro]mmo
tertum est q[uod] no[n] integraret promissum si daret sibi aliquas p[er]
sonas aptas ad regim[en] et iudicium quas ipse senescallus poneret
sub se in suum adiutorium dando eis limitando et coartando
p[otes]tatem et eam auferendo sicut vellet et subditis expedi
ens iudicaret p[er] hoc in nullo p[otes]tatem eius diminueret Nec lederet
sed iuuaret et p[ro]missum p[er]ficeret et compleret quia ergo
xpus petro claues iurisdictionis ecclie & totam p[otes]tatem iudicandi
in ecclia p[ro]misit si aliquam iurisdictionem per se contulisset quam
non haberet eam a petro nec recognosceret non integrasset
sed minorasset p[ro]missionem et ideo multi alii p[er] se eam dedit
nec p[er] quos dare p[ro]misit quia facit quod p[ro]mittit Sed p[er] hoc
q[uod] aplos sacerdotes fecit et abiles ad iurisdictionem in foro co
sc[ienti]e p[ro]ut petrus voluit eis dare & auferre et limitare p[ro]ut
sibi videretur ad edificationem ecclie no[n] ad destructionem in
nullo p[ro]missum suum falsificauit nec etiam minorauit Si etia[m]
xpus fecisset aplos epos no[n] dando eis populum subditum
p[er] hoc no[n] fuisset diminuta p[otes]tas petri ad consecrationem quia
no[n] minus posset confirmare et ordinare Sz no[n] ita decet fa
cere epm sine populo subdito et iurisdictione sicut simplicem
sacerdotem vn no[n] decenti dignitatem epalem no[n] potuit xpus
facere aliu[m] epm a petro quin subtulisset petro quod dederat
vel no[n] dicens sup[er] hanc petram &c quia a fundamento p[ro]cedit
omnis et tota soliditas edificii in superioribus partibus a quo

Si diverterit parietes corruit etiam tanto gravius quanto fuit al-
tiores promisit ei quod ab ipso dirigeretur et ordinaretur omnis
altitudo prelationis et iurisdictionis ecclesie Unde quicumque prelatus
et iudex ecclesiasticus eo ipso quod diverterit a predicto fundamento petri ce-
cidit in prelatione et iurisdictione quia iurisdictionem datam ecclesie
non potest quis ei auferre ut extra ecclesiam portare quod esset sponsam
sponsam christi dotem suam spoliare et quia nemo dat alteri quod non
habet ideo prelatus demans a fundamento petri iurisdictionem per-
dit Et sic non habens eam ex ceterero non potest iurisdictionem unde
licet quam petrus habuit a christo et eam diffudit unde quod ad hoc
diffluceret profluceret Sequitur tibi dabo claves regni ce-
lorum id est ecclesie militantis quia secundum gregorium regnum celorum est ecclesia
militantium Sicut autem pater familias dat dispensatori claves do-
mus sue per quas dat sibi custodiam et gubernationem omnium
que sub clavibus continentur ad regimen familie et omnes
qui ibi includuntur subiacent ei in domo illa non sicut domino sed
sicut dispensatori nec de rebus sub clavibus contentis ali-
quis habet ius accipiendi quidquam nisi secundum eius ordinatio-
nem Unde per illud promisit dominus dare petro custodiam om-
nium suarum et dispensationem omnium sacramentorum et sacramentalium
et omnem iurisdictionem per quam oves introducuntur et excludun-
tur et per quas omnem clavem ordinis et iurisdictionis non solum
quo ad habitum ymo etiam quo ad actum nullatenus impe-
ditum Unde sequitur quodcumque ligaveris super terram etc. est quid-
quid in quocumque foro et per quamcumque clavem solveris vel
ligaveris ratum erit in celis id est in celo empyreo vel occulto
dei iudicio Per hoc autem quod postea promisit apostolis Quecumque
alligaveritis super terram etc. Non promittit eis claves iuris-
dictionis per se principaliter quia tunc derogaret promissione facte pe-
tro ut ostensum est Nec promisit eis dare per aliud scilicet
petrum quia tunc habuissent apostoli saltem a petro eius per totum
mundum quia non dicit super hanc petram vel illam Sed super
terram unde sunt te quia nec de facto fuit Sed thomas indiam
mathheus ethiopiam Andreas achaiam Iohannes asiam et sic
de aliis iudicaverunt Nunc enim decuit quod toti mundo possent
nisi unus solus nec quod ceteri vocarentur nisi in partem solli-
citudinis Unde per illud non promittit eis nisi claves ordinis
sacerdotalis per quas quilibet sacerdos potest solvere et liga-
re in foro conscientie omnes sibi subditos unde ergo sensus est

Quecunque ligaveritis super terram etc. i. dabo vobis potestates per
quam poteritis absolvere ab omni peccato et ligare omnem hominem
que et prout vobis libuerit ille cui omnis homo dignatione pro
misit vel promisit et cuius est vobis subditos ministrare unde
illud non intelligitur de potestate iurisdictionis aliter contradiceret pro
missioni facte petro ut ostensum est sed solum de potestate ordinis
et sic non contradicat. Si queratur quare illa verba dicta petro
quecunque ligaveris et solveris etc. intelliguntur in utroque foro et
de utraque potestate ista autem similia verba quecunque similia alli
gaveritis et solveritis etc. que etiam dicuntur in plurali. quecunque
et illa in singulari modo quodcunque intelliguntur nisi in foro con
scientie et potestate tantum ordinis et non iurisdictionis. Dicendum quod hoc
non est quando princeps dat duo privilegia unum prius et alterum posteri
us secundum intelligitur salvo primo quia intelligitur dare salvo iu
re alterius C. de emanci. liber. viii lib. ibi nec annis qua
ergo promissio facta apostolis in com. secuta est post promissio
nem factam petro. Ideo posterius promissa apostolis intelliga
tur salva gratia primitus petro data vel promissa et quia non potest
intelligi de clavibus iurisdictionis sine detrimento petri Sed de
clavibus ordinis sicut dictum est Ideo promissio facta apostolis in
telligitur de clavibus ordinis tantum promissio. Promissio autem
facta petro per illa verba quodcunque solveris etc. intelligitur
secundum principium promissionis ubi promiserat sibi non has aut
illas claves determinate sed claves absolute et per consequens ambas
et omnes claves ecclesie quia super ipsum secundum quod promiserat fun
davit ecclesiam Ideo illa verba dicta petro intelliguntur de u
trisque clavibus et in utroque foro non igitur per illa verba dicta
petro intelliguntur de utrisque clavibus et in utroque foro.
Non igitur per illa verba quecunque alligaveritis etc. fuit data
8 apostolis aliqua potestas iurisdictionis. Octavo nec per illud Jo. xx. quo
rum remiseritis peccata etc. propter tria. Primo enim secundum unam opinionem
per illa non eis datum est aliquid de novo. sed solum declaratum
illud quod erat eis in cena collatum cum facti sunt sacerdotes
quod non pertinebat nisi ad claves ordinis quas solas includit
caracter sacerdotalis. Secundo patet de potestate iurisdictionis in foro
exteriori per quam homo ligatur excommunicando et absolvitur ab
solvendo quia per illam non diminuuntur nec remittuntur pec
cata quo ad deum Nec retinentur sed solum per absolutionem et rete
tionem que fit in foro conscientie unde dicitur quorum remiseritis peccata.

retinuerit etc. Manifestum est quod non loquitur de absolutione a sententia
excommunicationis maioris vel minoris que in foro contentioso nec per consequens
de retentione que fit per excommunicationem Sed de absolutione a peccatis que
est in foro conscientie per quam dicuntur peccata dimitti vel dimittuntur et de retin
tione ei opposita in eodem foro per quam scilicet sacerdos negat
absolutionem indigno Tercio quia per illa verba Christus eis nullam
potestatem dedit etiam iurisdictionis etiam in foro conscientie patet quia
ubi eadem est ratio idem iuris idem effectus Sed constat quod eadem
verba dicuntur cuilibet ordinato in sacerdotem et ab illo qui
potest dare utramque potestatem puta ab ipso dyocesano et tamen
per illa verba nulla potestas iurisdictionis datur sacerdoti verbi gratia
episcopus ordinat aliquem in sacerdotem non curatum secularem dicen
do ei inter alia Accipe spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur
eis et quorum retinueritis retenta sunt Constat quod sacerdos sit ordina
tus ab episcopo non per hoc habet quod possit ~~sacerdos~~ subditos
episcopi ordinatoris excommunicare nec absolvere in foro exteriori nisi etiam
hoc faciat eum episcopus officialem suum vel alias ei committat audi
entiam alicuius cause Item per hoc ipse non habet quod illos de dy
ocesi quoscumque possit absolvere vel ligare in foro conscien
tie nisi fiat ipse penitentiarius vel episcopus det ei aliquam curam vel
specialiter sibi committat audientiam confessionum Sicut ergo per
ista verba eadem que dicit episcopus illis quos ordinat in sacer
dotes non datur potestas iurisdictionis in aliquo foro nec aliqua pre
latio sed solum datur potestas ordinis sacerdotalis per quam or
dinatus tamen potest solvere et ligare in foro conscientie quantum papa si
tantum de subditis haberet sicut papa sic etiam per potestatem consecran
di tamen potest conficere quantum papa si tantum haberet de pane et
de vino Unde cum sacerdos fit papa non augetur in eo potestas or
dinis sed augetur eius subiectum seu materia per auctionem
et addicionem potestatis iurisdictionis Ita sibi per illa verba quorum re
miseritis etc. dicta apostolis sive fuerint conferentia sive colla
tiones declarativa non est eis data nec declarata aliqua po
testas iurisdictionis in aliquo foro nec aliqua prelatio nec alio
rum subiectio nec eis submissio Sed solum data et declara
ta potestas ligandi et solvendi prout se tenet ex parte caracteris
sine qua nullus sine speciali commissione in foro conscientie potest ali
quam solvere vel ligare cum qua et per quam quilibet habens
eam potest absolvere quemlibet quolibet sibi subditum et in
quantum subditum Unde sensus est Quorum remiseritis etc. id est habete

Vel habetis potestatem ligandi et soluendi a quibuscumque peccatis qui-
cumque a petro vobis subiciendos prout subiecerit non aliter
quam intelligitur saluo iure petri ut dictum est. Apostoli igitur per ea de
quibus magis videtur in nouo testamento quod alii apostoli a cristo
nullam potestatem iurisdictionis receperunt et per consequens relinquitur
quod omnis potestas iurisdictionis quam habuerunt apostoli et quam ulterius fue-
runt et specialiter post xpi ascensionem fuit a petro eis collata.
et hoc patet tripliciter. Primo sic ex precedentibus omnis potestas particu-
1 larium iudicum in regno aut est immediate a regno rege aut
eius vicario generali. Sed potestas iurisdictionis in apostolis non fuit
a xpo rege sed solus petrus in toto regno celorum fuit eius vi-
carius generalis. Igitur eius potestas omnis in apostolis fuit iuris-
dictionis fuit a petro / maior patet quia totum omne imperfectum
a perfecto sumit originem ut dicit Boetius oportet igitur quod
omnis particularis et per consequens imperfecta deriuetur a plena et
perfecta siue illa plenitudo et perfectio in illo in quo est sit
ab alio siue a seipso hoc est ab alio nullo. sicut videmus quod
rex ponit per se ipsum prepositos et castellanos in senescalliis et
bayliuiis Aut ipsi Senescalli et baylivi qui sunt eius vica-
rii generales in prouinciis sibi decretis ponunt ipsos imme-
diate vel per alios mediate et hec fuit Maior / Minor vero patet
quo ad primam partem scilicet quod apostoli non habuerunt immediate a
xpo aliquam iurisdictionem per illud quod modo dictum est Et confir-
matur declaratio quia per nulla verba alia magis videtur ap-
ostolis dedisse potestatem iudiciariam quam per illa math. 18. Que-
cumque alligaueritis etc. que videntur respicere forum conten-
ciosum vel particula. Jo. xx. quorum remiseritis etc. que videntur respicere
forum consciencie Sed per neutra illa verba concessit eis potestatem
iurisdictionis in aliquo foro ut dictum est etc. / Et confirmatur iterum
istud quia per illa verba que fuerunt equaliter dicta aliis apostolis
et petro omnibus fuit equaliter ~~attri~~ attributa potestas vel de-
clarata ut fuit sicut dicit Cyprianus ~~et~~ habetur 23. q. 1. loquitur
quamuis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem
tribuat et dicat Accipite spiritum sanctum etc. Si ergo illud intelligere-
tur de potestate iurisdictionis tunc alii recepissent equalem potestatem
iurisdictionis de petro aut igitur petrus simul vel post vel ante aliam
potestatem a xpo accepit et tunc a xpo nullam maiorem pre ceteris ha-
buisset aut petrus ante vel post maiorem accepit et tunc xps
vel petro vel illis quod prius dederat abstulit quod est absurdum.

qua beneficium principis debet esse mansurum quod autem istud sequa-
tur patet quia si primus petro dederat plenam potestatem et postea
aliis non per ipsum inmorata fuit iurisdictio sua quemcumque iudi-
ces accepit ab alio et non a se qui primus solus potuit per se iudi-
care Si autem posterius dedit petro tunc multo moraliter ad
quod apostolis dederat Apostolis autem dederat liberum a solo deo habitum
et non subiectum quod istud postea petro subiceat Nam xpus per
plenitudinem potestatis quam petro commisit sibi etiam eorum aliam
iurisdictionem submisit et sic quod dederat vel dare promiserat ap-
ostolis liberam dedit et sic fecit servum quod est inconveniens sic
si ille qui promisit dare edes liberas vel sicut sunt qui erant li-
bera postea eis imponeret servitutem Sic ergo a xpo non habu-
erunt apostoli potestatem iurisdictionis Quod autem petrus fuerit vicarius
xpi generalis supra probatum est in primo articulo Et confirmat
1 esdre c. vii. ubi artaxerxes rex regum esdre suo vicario
generali dat potestatem constituendi omnes in provincia sue vi-
carie dicens Tu autem esdra constitue presides et iudices ut iu-
dicent omni populo Secunda patet idem sic quia omnis unitas 2
cognationis et generis ab uno principio procedit sicut illi di-
cuntur esse agnati et unius generis primo qui habuerunt
unum patrem a quo primitus processerunt Et illi dicuntur
esse cognati sive unius generis in uno qui processerunt ab una
matre unde gradus consanguinitatis accipiuntur per compara-
tionem ad primum stipitem in quo omnes fuerunt idem unum
Et dicitur ff de gradibus l. iurisconsultus Unde etiam ut esset
perfecta unitas et cognatio in genere humano de qua dicit iu-
risconsultus ff de iusti. et iure l. ii. cum unitas vera cogna-
tione quadam constituerit Constat hominem homini insidia-
re nephas esse unde ut dicitur dan est ab uno fecit deus
omne genus Genesis ii act. xvii. Cum ergo congregatio ecclesie
sit una que etiam est quedam cognatio de qua xpus omnes
vos fratres estis primo per caritatem omnes fideles fratres sunt
ideo oportet quod ista cognatio ab uno oriretur principio et quia
diceretur quod istud unum principium est xpus de cuius plenitudine
omnes accepimus ipse xpus voluit petrum esse suum vicarium
Ut etiam ab ipso post se spiritualis gratia et potestas derivaretur Un-
de negare est rumpere unitatem ecclesie sicut dicit Cyprianus
xxiv q. i. loquitur ubi dicit de xpo ut unitatem manifestaret
unitatis eiusdem originem ab uno incipiente sua auctoritate

disposuit hoc erant utique ceteri apostoli quod petrus fuit pari co
sorcio preditus honoris et potestatis scilicet apostolicus et sacerdota
lis potestatis a xpo pro et tandem pontificalis a petro. Sed ab
unitate exordium proficiscitur .i. a solo petro post xpm po
testas et prelacio ecclesie dirivetur. Nec ecclesia xpi una ce
monstretur Ad idem est quod dicit leo papa di. xix. c. ita dominus
d. huius muneris sacrum ita dominus ad omnium apostolorum officium per
tinere voluit ut in beato petro summo principe apostolorum omnium
collocaret ut ab ipso principe tamquam ab uno capite dona
sua voluit in corpus omne diffunderet ut exortem misterij
se esse intelligeret dei qui ausus fuisset recedere a solidita
te petri ergo unitas ecclesie et prelatorum fraternitas requirit
quod potestas prelacionis in ecclesia a petro originetur et procedat
3 Tertio sic illud quod fuit totum et totaliter datum fuit petro in
quibuscumque inveniatur processit a petro sed tota potestas
iurisdictionis quam habuerunt apostoli fuit data petro ergo ab eo
eam habuerunt Maior patet quia illud quod uerum est sine sto
uo ad aliud transferri non potest ut dicit regula iuris ff. e
et l. di. quod uerum unde res que semel est facta mea a quo
cumque postea iuste habeatur oportet quod hoc sit per meam con
cessionem Minor patet quia potestas apostolorum fuit potestas ecclesie quia
ipsi membra ecclesie essent Tota autem potestas ecclesie fuit colla
ta petro ymo non est collata ecclesie nisi in persona petri unde
Augustinus dicit ut habetur xxiiij. q. i. Quecumque ergo qui petrus
claues accepit ecclesiam sanctam significauit q. d. ecclesia in petro
et petrus pro ecclesia claues a xpo accepit per quod patet quod
omnes claues ecclesie petro fuerunt collate unde quicumque ha
bet eas a petro postea eas accepit loquendo de clauibus
iurisdictionis in quibus xpus plenitudine et primatum sibi de
dit quia de clauibus ordinis nichil plus habuit ipse quam
minimus sacerdos uel ordinis episcopalis in quibus eciam nil plus ha
buit nisi quod prius tempore et a dignitori factus est episcopus
Contra hoc autem opponitur multipliciter Primo autem pauli
pn qud qui dicit i. ad cor. v. iudicaui etc. tradere huiusmodi hominem satha
ne committitur carnis ex quo habetur quod apostolus paulus illud exer
cuit Sed hanc potestatem ipse habuit a domino secundum illud quod dicitur
ii. ad cor. ult. hec absens scribo ut non durius parcis durius agam
quam dedit dominus michi ergo paulus potestatem iurisdictionis habuit
a deo Solo sicut dicitur ad Ro. xiij non est potestas nisi a deo scilicet mediate

Vel mediate vnde aplus habuit ptatem a deo mediante petro
vel ideo epi et alij in primitiua eccl'ia dicebantur hre potesta-
tem iurisdictionis spaliter a deo licet non hrent nisi mediate petro
quia habebant virtutem executiua a deo quia deus exeque
batur sicut ordinarius mandat executionem suam delegati
qui ipse per se non sufficit vnde in primitiua eccl'ia excommunicati
subito a dyabolo arripiebantur ideo dicebantur excom̄an-
tes hre virtutem a deo quia excõando consequenter tra-
debant sathane in interitum carnis qd' non erat nisi virtute
diuina. Vt cum petrus Ananyam et Saphyram mentitam
mentitos spiritui sancto morti donauit actuum quinto non vir-
tute clauium sed spali operatione virtutum de qua i ad cor. i^o
xij. alij opa virtutum a miraculorum Scdo opponitur quia 2
sanctus in diuersis locis p illud ad ipm. Quecumque alligaue-
ueritis et jo. xx. quorum remiseritis. dicit aplis fuisse colla-
tum ptatem ligandi et soluendi in foro exteriori. per excõ
tionem et censuram eccl'iasticam vnde sup illud Quecumque alli-
gaueritis dicit jero. ptatem tribuit aplis vt sciant qui a ta-
libus dampnantur humanam sntiam diuina sntia corroborari.
Item ylarius ibidem ad per hoc ad timore maximi metus
quo ad pns omes continentur inmobile seueritatis apl'i
ce iuditium omnibus demonstrauit Item sup illud jo. xx.
quorum remi. &c. Dicit greg. in omelia principatum supni iu-
dicij sortiuntur vbi dicit q sntia pastoris siue iusta siue in-
iusta timenda est qui loquitur de sntia excõicationis ergo vide-
tur q illa verba data sunt a xpo ptatis iurisdictionis aplis Solo
sicut supradictum est iste auctes non pnt intelligi quan-
tum ad sensum literalem de ptate ligandi et soluendi in
foro exteriori sed solum in foro consciencie quo ad caractere non
aut quo ad executionem ligandi et soluendi in illo que requirit
concurrentiam iurisdictionis in illo foro exteriori sicut patet qui
pnt esse sine iurisdictione et ecõ Sicut officiales habent iu-
risdictionem in subditos epi contentiosam in foro exteriori
primarius aut epi magister huiusmodi non habet iurisdictionem in subdi-
tos eius in foro exteriori sed solum in foro consciencie Quia offici-
alis qui pot absoluere vel excitare ab illa sntia qua tulit a
nullo pcto pot absoluere econtrario penitenciarius magister
huiusmodi pot absoluere a pctis non aut ab aliqua sntia excõicationis
nisi sibi spaliter committatur quia fori sunt distincti ergo. et

per quas habent distinctus iurisdictiones hoc aut est circa omissionem
iurisdictionis et omni foro quia in nullo foro pot quis nisi subditum ab-
solvere sed hoc huic proprium isti fori quod aliquis est subditus
alicui quo ad unum qui non est subditus quo ad aliud sicut ex
est unde per illa verba non est data ptas iurisdictionis aplis nec p
latio in aliquo foro litteraliter dictum est Ad primam dicendum
quod ibi non est facta collatio sed promissio etiam de ptate in foro
conscientie quam ante tempus non debuerunt habere Sed promissio dei
non fallit ideo Jero ita loquitur de ptate promissa ac si eet
data d. ptatem tribuit id est tribuere promisit Similiter quod dicitur
ylarius mobile severitatis iudicium aplice demonstravit
Exponendum est severitatis aplice id est ptatis non tunc date
sed tunc promisse Quod aut ista promissio non respiciat forum co
tentiosum sed conscientie patet per hylarium contra post verba p
dicta Severitatis aplice iudicium demonstravit ubi exponens
illud iudicium subdit ut quos in terra ligaverit id est peccatorum
vinculis innexos relinquerit et quos solverit confessionem
id est venie acceperint in salutem hii in celis ligati sunt et soluti
Ad illud greg dicendum quod illud sic exponitur in sensu misti-
co non historico quod enim per ptatem eis a xpo data ligan-
di et solvendi in foro conscientie significabatur ptas prelatio
nis eis data a petro in utroque foro sine qua non poterant
exequi ptatem primam nisi s. petrus eos fecisset platos et
iudices dando eis subditos proprio et principaliter in foro con-
scientie quantum ad peccantes voluntarios ad primam Et deinde in
foro exteriori ad cohercendum per censuram ecclasticam illos qui
ambo non possunt corrigi xi q in c. Nemo In quoquid foro
exteriori + dare ptatem iurisdictionis et dare subditos quia ad
iudicandum in foro exteriori unde tamen ptas s. iurisdictionis re
quiritur que non est aliud quam relatio talis superioritatis ad
subditos unde talis ptas non est sine subditis sicut nec plao
sine subiecto Sed ad iudicandum in foro conscientie requirit
duplex ptas quarum una est res et qualitas absoluta carac
teris scilicet sacerdotalis indelebilis Alia est res relata s.
ptas iurisdictionis unde quod dicit greg per illa verba principatum
supni iudicii sortiuntur exponendum est id est sortiti esse p sig
nantur et quod dicit sua pastoris timenda e Intelligendum
est de excitatione Vel est et habetur per illa verba in sensu et in sensu
mistico non historico Tercio opponitur de multis auctoribus que

Dicimt aplos a xpo factos esse judices et mundi pncipes et sic
intelligantur a sanctis et a tota eccl̃ia sicut est illud constitues
eos principes sup omnem terram Et luc xxi ipsi judices vri erunt
dixit xpus judeis de aplis xxi di in novo q in locu aplorum
epi surrexerunt 68 di c quorum ponit verbum Aug sup ps
Pro patribus tuis nati sunt tibi filii etc Cum dicat q epi sunt
successores aplorum et ipsi hoc sunt principes aplorum Nemo
aut plus iuris in alium transferre pot quam ipsi habebant Si
aut epi a dno propter hoc constituuntur principes populorum
quia succedunt aplis ergo multo magis apli fuerunt a deo co
stituti pncipes Solo Apli aut sunt immediate a deo consti
tuti principes et judices totius mundi ad iudicandum cum xpo
sicut assessores assistendo in die judicii scdm illud Math xix
Cum se fi ho in se ma sue se et vos sup se xii duo iudi xii
tri isrl Hanc aut judiciariam ptatem non habent alii apli
a xpo sed omnes a xpo sicut patet ante inducta Et de ista
possunt intelligi due pme auctes Qm apli sunt constituti pn
cipes et judices eccl̃ie a petro determinatis sibi ab eo et divisis
certis et subditis 80 di in illis Et idem est de epis suo mo
ut postea dicetur Quod aut dr deo constitues eos prin
pes sup etc intelligend est non p te sed per tuum vicarium et
licet iste sensus sit mysticus et verus quem ponit Aug ut patres
dicantur apli et filii epi tamen sensus litteralis vr esse de patri
et aplis Quia sicut xii Patriarche fuerunt capita xii tribuum
isrl in synagoga de qualibet tribu fuit unus pnceps Ita et
xii apli facti sunt principes eccl̃ie sed sicut sub moyse dati
sunt ab eo iudices toti pplo exo xviii c et deut c i Et sub
Josue et xii tribubus et cap principibus ipse divisit terram Sic
et aplus petrus xpi vicarius ptatem iudiciariam tribuit et
territoria divisit Sicut dicit clemens pdictis 80 di in illis

Quantum

Ad tertium Articulum prin
cipalem de ptate a xpo data discipulis Sunt tres
Conclusiones Prima q discipuli ante cenam ac
ceperunt a xpo ptatem aplis multum similem sed non equalem
Scda q a xpo non acceperunt ptatem ordinis quatenus Tertia
q nec ptatem jurisdictionis in aliquo foro

Prima Conclusio q discipuli ante cenam a xpo acceperunt

Discipli de qbz in euang°
explicat intelligit²

aptlis nullum similem sz no equalem potz intelligendo pmo tal
articulum istum no de quibuscumqz discipulis sed tm de lxxii. Si-
quidem discipuli accipiuntur tripliciter pmo mo xpi iniciati qui ex
discipulis in aptos sunt electi sed tm pseuerantes in disciplina
et doctrina xpi vnde Johannes quasi vocat eos discipulos & ali.
xi. discipuli abierunt in galileam Et ali. vlt Recumbentibz xi.
discipulis re. Scdo mo accipiuntur discipuli quicumqz auditores
eius et maxime qui sequebantur eu no ut sanarentur sed ut eu
audirent & imbuerentur doctrina eius. etiam qui no pseuerauerunt sicut dr Jo. vi. Multi discipulorum eius abierunt retro Et has
duas acceptiones discipulorum xpi tangit Aug sup illud Jo.
Et post hoc descendit Jhesus in capharnaum ipse et mr eius et
fres eius et discipuli eius vt dicit Aug scriptura euangelica
no solum illos duodenos appellat discipulos sed omes qui in
eum credentes magisterio eius ad regnum celorum erudiebantur
et neutro istorum modorum agitur hic de discipulis Tercio mo
accipiuntur discipuli xpi illi lxxii quos elegit ex tota turba discipulorum postqm ex illis aptos elegerat quos misit
in oem ciuitatem et locum quo ipe erat venturus sicut dr luc
x. et de istis solis discipulis nunc est nobis sermo Istis aut
lxxii. discipulis discipulis xpus ante tenia duz iret pdicando dedit et si no parem et equalem consilem tn ptatem
illi qm prius dederat aptlis Quantum ad tercium pmo enim
et principaliter dedit eis ptatem predicandi sicut aptlis fecerat et quasi p eadem verba sicut dederat aptlis math x. E
untes predicate dicentes q appropinquat regnum celorum ita
dedit discipulis luc x. dicite illis quia appropinquauit in vos
dei regnum Et q per illam missione habuerunt ipi ptatem pdicandi innuit Cyrillus sup illud luc x. Demonia eciā subiciuntur nobis
in noie tuo vbi dicit Gaudere magis videbantur q facti miraculorum actores qm q facti sunt pdicatores instructi Tamen no videntur huisse tam generalem auctoritatem pdicandi sicut apli qua
discipuli sicut quidam nunc et pturbatores missi sunt solum illuc quo xpus ibat luc x. Et misit eos binos ante faciem suam
in oem ciuitatem et locum quo ipe erat venturus Sed apli egressi circuibant per castella euangelizantes & curantes ubiqz
luc ix Sed nec post resurrectionem inuenitur sic dedisse auctoritatem pdicandi discipulis sicut aptlis Quia in galilea dixit
xi. discipulis Euntes docete omes gentes math vlt et in die

resurrectionis dixit recumbentibus xi discipulis Euntes in mund'
vniuersum predicate ewangelium omni creature Mar. ult. Non sic aut
legitur de lxxii. discipulis Si aut dicatur q illud act. i. eritis
michi testes in ihrlm et in omni iudea et Samaria et usque ad ul-
timum terre dictum est discipulis omnibus et no solum aplis quia omnibus qui
conuenerant qui interrogabant eum dicentes Dne si in tempore hoc
restitues regnum ysrl Dicendum q per illud no dedit ptatem
discipulis siue essent presentes siue no quia no erant apti ad pre-
dicandum resurrectionem quousque essent saltem dyaconi ut dicetur
in fine huius tractatus unde illud solum ad aplos refertur Ite-
nunquam in pdicando habuerunt tantam ptatem discipuli quantam
apli In cuius signum dixit petrus act. i. Oportet ex his qui no-
biscum sunt congregati et quod spaliter dicit de lxxii. testem resur-
rectionis eius nobiscum fieri q dicit Nos apli sumus principales
testes et pdicatores unde illud principalis pdicatio apparet act.
iiii virtute magna reddebant apli testimonium resurrectionis
dni nri ihu xpi ymo nullus discipulorum in act. legitur pdicasse
nisi postquam fuerunt in dyaconos ab aplis ordinati Sicut enim
Beatus stephanus ad martirium pdicauit act. vi. et vii. deinde
philippus act. viii. Secundo aut ad confirmationem predicationis
ut dictis mirabilibus fidem preberent facta mirabiliora. sicut
xpus dedit dixit aplis. x. Infirmos curate Ita dicit discipul'
luc. x. Curate infirmos ubi dicit Jero. Ut operante miracula
homines ad suam pdicationem attraherent no tamen credentur tantam
virtutem et ptatem miracula faciendi habuisse a xpo sicut et
apli Vnde aplis sicut dicitur math. x. Infirmos curate mortuos
sepelite suscitate leprosos mundate demones fugite. Eis tam
lxxii. discipulis dicitur tantummodo luc. x. Curate infirmos qui
in ciuitate sunt et postea dedi vobis ptatem calcandi super
serpentes etc sicut paulus viperam pcussit. 18. Tertio q prohi-
buit discipulis sicut aplis portare peccuniam pdicando sicut
enim dixerat aplis Nichil tuleritis in via neque virgam neque
peram etc Sic prohibuit discipulis luc. x. Nolite portare saccu-
lum neque peram Et ideo dedit eis ptatem metendi tpalia sicut
et aplis unde sicut dixerat aplis math. x. dignus est operarius
suo cibo In quamcumque ciuitatem aut castellum intraueritis ibi mane-
te sicut dixit lxxii. discipulis luc. x. In eadem domo manete e-
dentes et bibentes que apud illos sunt Dignus est enim operarius
mercede sua ubi dicit greg. in omelia Ecce qui peram et sac-

culu portare prohibuit Sumptus et alimita ex eadem pdicatoe
concessit De ptate baptizandi qua apli habuerut ante resurret
tocm q̃uis dicatur Jo· x· q̃uis ihus no baptizaret sed discipu
lieius vbi no specificantur apli tamc no creditur q̃ alii disci
puli· ab aplis eam receperut nec vsi sut ea Nec post resur
rectoem est data· lxxii· discipulis sicut xii· aplis qui abierut
in galileam qu dcm est· illis solis Math vlt̃ docete omes ge
tes baptizate eos in noie pris et filii· et spus sci viii in actib;
qn passim apli baptizabant non leguntur discipuli baptizāe
quousq; ab aplis receperut ptatez in dyaconos ordinati sicut
philippus dyacong baptizauit eunuchu et plures alios act viii·
quia tunc licebat dyaconis baptizare q̃ hodie no licet nisi
in necitate xxiii· di· dyacones de consc di· iii constat

Secunda

Conclusio principalis est de ptate or
dinis qd' ea no habuerut discipli a xpo Vnd q̃ no habuerut
ordine epalem· a xpo nec fuerut facti ab eo epi Certu est
quia lxxii· discipuli licet a tempe sue designatois fuerut ma
iores aliis ceteris discipulis semp tn fuerut minores aplis xii·
quia illa erat catherua· regalis Quod etia patz quia e lao est de
minori statu· ad maiore Vnde tuz ex discipulatu Mathias sit
discipulatus ad aplatuz electus Certu est q̃ apli semp fuerut
maiores discipulis Sed apli non facti a xpo epi nisi solus petrus
Vt probatuz est in scdo articlo ergo multo minus discipli Itez
Barnabas fuit de lxxii· vt dicitur in eccta hystoria· ꝑte i· et
ii· capitlis Qui tn a xpo no fuerat epus sed ab aplis cu paulo
ergo nec alii· discipuli q̃ etiaz no habuerant a xpo ordine sac
dotalem a· q̃ no fuerut facti a xpo sacerdotes apparz q̃ xpus
no fecit sacerdotes nisi in cena qu dixit hoc facite in meaz
comme Sed tunc no erant ibi nisi xii· apli de quib; solu faci
unt mentione Math xxvi et luc 22 et Mar 14· ergo disci
pli alii no fuerut facti ab eo sacerdotes nec obstat q̃ discipli unge
bant oleo multos egrotos et infirmos qd' est ꝓpriuz sacerdotiz
act· v· Mar vi vngebant oleo multos egrotos et sanabant q̃z
ista vnctio erat medicinalis licet miraculose non sacramentalis Nec
ob· cuius q̃ Jacobus in canonica sua silr dicit et loquitur de sacro
extreme vnctonis c· v· Vbi dicit vngatur eu oleo quia vtraqz
vnctio est simil' no eadem Nec ob· q̃ ibi beda· vuit p3 ab ipsis a
plis huit eiusdem ecclie morem esse ut dicunt cinizgunum·

Vel energumini vel alii quibuslibet egroti unguntur oleo pontificali benedictione consecrato quod unctio energumini non est sacramentum
et sicut baptismus Johannis erat preparatorium baptismi Christi sic ista
unctio non fuit sacramentum sed preambula ad verum sacramentum et erudicio
ad ipsum / vel si fuit verum sacramentum ipsius solius non sacerdotii potuit
illud committere qui non erant sacerdotes nove legis nec ante
Eucaristiam institutum esse dicebant / Dato etiam quod apostoli tunc fu-
issent facti tunc sacerdotes non sequitur quod lxxii discipuli de
quibus hoc non legitur sicut legitur de apostolis ante electionem disci-
pulorum et post electionem apostolorum / Item non obstat quod dicit Jeronimus quod Ihesus Christus
filius dei discipulos suos sacris donnis imbuens ut universis
gentibus commissionem ad deum mittent / Impat qua accipitur
sacramentum sacrum secretum pro revelatione sapientie divine non
pro revelatione ordinis sacro proprie dicto. Preterea ex sacerdota-
libus non fuit dyaconi quia tunc vel ordo reiteraretur si prius
fuissent dyaconi et sacerdotes vel ordo perverteretur si prius
fierent sacerdotes quam dyaconi quorum utrumque est inconveniens
de sacra non ite et de cle per saltum promo. per totum sed ex
lxxii discipulis Christi septem sunt dyaconi non fuerunt de lxxii
Contra duplici quia illi dyaconi quasi archidyaconi sunt electi
ad predicandum evangelium licet ab apostolis sicut patet in pre
dicatione beati Stefani et philippi qui etiam propter hoc dicitur e E-
vangelista. Non quia evangelium scripsit sed quia predicavit
secundum illud secundo ad thimo. 4. Opus fac evangeliste de hoc
etiam Philippo dicit lucas act. xxi. Intrantes domum philippi e-
vangeliste qui erat unus de septem. Mansimus apud eum
ad predicandum ante evangelium apostoli premittebant discipu-
los qui secum cum domino fuerat et eius facta viderant et ver-
ba audierant propter quod erant testes credibiliores / Unde
in electione beati Mathie dixit petrus oportet ex hiis viris qui
nobiscum sunt congregati in omni tempore quo intravit et ex-
ivit inter nos dominus ihesus incipiens a baptismate Johannis
usque in diem qua assumptus est a nobis testem resurrectio-
nis eius fieri unum ex istis etc. Inter omnes autem discipu-
los post apostolos certum est quod illi lxxii inseparabilius adhere-
bant Christo quasi familiarius unde ex illis Assumptus est Mathi-
as in apostolum et vii in diacones. Secundo probatur illud sic quia
in electione dyaconorum dixerunt xii multitudini conside-
rate ex vobis viros boni testimonii septem plenos spiritu sancto

et sapia quos constituamus sup hoc opus constat aut q in-
ter lxx· sup quos spus sus ceciderat in die penthecostes et
recenter postea conuersos meliores testioni & mag probati
erant post aplos xpi lxx· quos post illos xpc elegerat & diu-
tius cu eo et ppinquius fuerant conuersati· vnde ex lxxij· dis-
cipulis no ex alijs et Mathias elcus est in aplm et Stepha-
nus & alij· in dyaconos Tercio quia aut fuerunt de nouiter
ordinatis conuersis quia apls phibet Neophitu ordinari·
si de antiquis verisimile est q de lxxij· mag qui ab alijs qz
debuerunt se confirmare xpo in pdicendo et preferendo quos
ipse pelegerat et post aplos alijs pretulerat & ad pdican-
duz miserat mediate post aplos vnde cuz dyacon pmi inme-
diate leguntur pdicasse ante alios omes ante Barnaba qui
postea in aplm est elcus viiij act· vj· Statim dyaconibz ordi-
natis dicitur verbuz dei crescebat s· crescente nuo predicatorum
Primus btus Stefanus pdicasse legitur et postea philippus
act· viij· Si dicatur q fuerunt de antiquis discipulis & non de
lxxij· quia illi iam erant sacerdotes vnde conuocati xij· mul-
titudine dixerunt considerate ex nobis &c· quasi dicat de tur-
bis discipulorum non de illis segregatis sunt electi· no valet
quia tunc in electone dyaconorum nullam vocem habuissent lxxij·
discipuli qd est absurduz vnde in illis verbis aplorum aplos· i·
multitudinis dubitante & xij· intelliguntur lxxij· sicut pz
act· iiij· Multitudinis credencium erat &c· Et postea Joseph q
cognominatus est barnabas &c· posuit ante pedes discipulo-
rum qui tamen erat vnus de lxxij· Sed respctu aplorum dicitur
ee de multitudine Sed contra Mathias fuit vnus de lxxij·
vt dicit ysidorus de obitu et ortu prum in cuius electoe pe-
trus alloquens turbam· dixit Oportet ex hijs qui nobiscum
sunt congregati no dicit ex nobis p hoc innuens q de gre-
mio· lxxij°rum et no de alijs erat eligendus Cuz aut de elec-
tione dyaconorum fit sermo Act· vj· dicitur multitudini co-
siderate ex nobis no dicitur ex hijs qui nobiscum sunt sicut
prius vt excludat lxxij· quasi ia sacerdotes sed cu sacerdo-
tes sunt pferendi dyaconibus si lxxij· omes fuerunt sacerdo-
tes tunc ipi debuerunt an dyaconum pdicare Cuius contrariu
Innuit tex· act· vj· et viij· vnde quidaz dicunt pbabilr qd
no omes septem erant de lxxij· sed quidaz sic et quidaz
no quia cum nescit tarda molimina spus sancti· gracia sic pau-

lus adeo vocatus subito nichil minus huit a ceteris aplis si-
cut aliquis ex illis quibus recenter spm sctm receperat poterat
equari uel pferri illis lxxii Unde alloquentes xii multitudinem
discipulorum antiquorum et nouorum cristi et suorum dixerunt considera-
te ex vobis .i. siue de lxxii siue de aliis qui no se restrinxerunt
ad lxxii sicut fuerant in electione mathie ante aduentum spus sanc-
ti quantum supponendum pelectos a xpo esse meliores sed electi a
xpo no erant pferendi electis a spu sancto si consequendo quod
diuidens singulis prout vult Stefanum pcellere fecit quem aliqui
dicunt no fuisse de lxxii si ex quo aliqui ex lxxii facti sunt
dyaconi patet quod no erant prius sacerdotes et hoc innuunt xii
dicentes hec non est equm no ministrare mense et postea nos
aut orom et verbo instantes erimus siquidem epi et sacer-
dotes debet solum spualibus intendere sicut predicare et pro
pplo orare et sacrificia offerre Sed dyaconorum et etiam in te-
poralibus ministrare vnde dicit nos aut orom et cetera Innuunt
quod ipsi soli erant uel saltem plures paucis quorum in pluralitate
imposuerunt eis manus postea vero de discipulis facti sunt
sacerdotes qui ex tunc fuerunt maiores dyaconis vnde act
xv ad aplos et psbros et conuenerunt apli et Seniores .i.
presbiteri postea dicit de iuda et syla viros primos in fra-
tribus qui no essent primi sup dyaconos nisi erant sacerdo-
tes Nec etiam dyaconi pdicassent ante ipos si sacerdotes iam
fuissent maxime si a xpo habebant auctem pdicandi quia
psbri semp pferuntur dyacono xcm di legimus maxime
in pdicando sedm illos qui sunt contrarie opinionis et di-
cunt curatum in pdicando pferri debere illi qui habet a papa
vel epo bnficium uel officium predicandi proco quod curatus
habet a xpo sedm eos vnde si lxxii a xpo fuissent facti
sacerdotes et habuissent mediate auctem pdicandi pro
illo tempe debuissent pferri in pdicando dyaconis ab aplis
ad predicandum ordinatis cuius contrarium innuit ordo hysto-
rie Tertio patet quia lxxii duo discipuli no acceperunt
a cristo ptatem ligandi et soluendi in foro consciencie siue cla-
ue ordinis quod idem est quia illa ptas datur simul cum ptate
consecrandi ordinis siue sit vna et eadem cum illa ordiata
ampliata uel indiuisibilis siue sit alia uel saltem no datur
nisi habenti illam quia solis sacerdotibus ligandi atque sol-
uendi ptas a deo tradita est vt dicitur de per di. s. ex his

Supple in foro consciē. vīn aūt lxxii. non fuerunt facti sacerdo-
tes a xpo nec ab eo in cena nec ab eo ante penthecosten ut
probatum est manifestum est q̄ nec a xpo receperūt ptā
tem ligandi. et soluendi in foro consciē. Sed contᵃ hoc uīr q̄
lxxii. discipuli erant p̄ntes qñ xpus dixit aplis Jo. xx.
Quorum remi. ptā remī. rē. Sed tunc apli receperunt liga
di atq̄ soluendi ptatem uel declaracōem de ea iam recepta.
et eadem racio de discipulis ergo discipuli. eandem r eodᵉ
modo receperunt a xpo ptatem ligandi et soluendi. saltem
in foro consciē. Maior patet p̄ auctem petri introductum act.
primo ubi dicit specialiter de lxxii. oportet ex hiis viris qui no
biscum sunt congregati in omni tempe quo intrauit rē usq̄
testem resurrectionis rē. Sed constat q̄ verba illa fuerunt
dicta aplis medio tempe qd' fluxit inter bapᵗⁱᵐᵃ iohanis et
ascensione xpi ergo discipuli erant congregati cū aplis
illa tempe qn̄ illa verba dicta fuerūt eis. Preterea. hoc patet
per hoc qd' habetur luc. xxiiii. ubi dicit q̄ illi qui ibant in E-
maus qui erant de lxxii. reuertentes in ihrlm inuenerunt co
gregatos xi et tunc xpus ondit eis manus et pedes r la-
tus sicut dicit luc. r Jo. Et tunc addit Jo. q̄ insufflauit
et dixit accipite spm scm rē. Ex quo patet q̄ illi duo fuerunt
p̄ntes cum exuerit nullam ergo multo magis alii. lxx. Pre
terea si expresse dr inuenerunt congregantes xi et eos q̄
cum ipsis erant qui maxime videntur fuisse lxx. ergo illi.
erant p̄ntes. Preterea. si xi erant ibi congregati propter metū
iudeorum xi apli pari racione fuerunt ibi. alii. discipuli qui.
alii vocabantur discipuli. ihu xpi sicut apli unde si apli
timebant discipli habebant eque timere et se abscondere
sicut illi Sicut etiam Josep. ab arimathia qui erat discip.
ulus ihu occultus tamen propter metum iudeorum ut dicitur
Jo. xix immo quia apli erant audaciores aliis ut patet
act. viii. In prima psecutione magna. quo facta. est in ec
clesia que erat ierlmis post mortem bti stephani. propter
cuius metum omnes dispersi sunt p̄ regiones iudee r Sa-
marie Sed propter hoc apli erant congregati. in cenacu-
lo clauso ad quos ihus Januis clausis intrauit Multo.
magis alii. discipuli erant ibi. Et. ibi aplis dcm est acci-
pite spm scm. Minor patet quantum ad hoc q̄ tunc apli
illam ptatem aut receperūt aut eius declaracione per hi-

Iste post istud folium vinetᵉ lege ibidem
in folio ultimo [illegible] ut [illegible]
ut [illegible] r [illegible] signat[illegible].

Maiorem statum ideo etiam dyaconi facti sunt altiores et maio
res discipulis Sed tamen adhuc suberant apostolis utpote sub episcopis
quasi eorum vicarii subditi ad eorum opus ministerii ut dicitur actuum
vi. Unde dicit Cyprianus et habetur .93. di. diaconos dr ubi dyaconos
autem post assumptionem domini in celum apostoli sibi constituerunt episcopa
tus sui et ecclesie ministros Si ergo discipuli facti dyaconi etiam
fuerunt minores apostolis ergo multo magis alii. Sed patet istud sic
quia discipuli accepissent potestatem iurisdictionis a Christo aut ac
cepissent simul cum apostolis aut per se seorsum sed neutro modo accepe
runt ergo etc. Maior patet per sufficientem divisionem Minor patet
quo ad omnes partes Primo quod non cum apostolis quia si cum apostolis hoc
hoc fuisset maxime per verba illa Mathei 18. Quecumque alligaveri
tis vel per illa Jo. xx. quorum remiseritis quia per illa verba
facti communiter dicitur potestatem collatam apostolis vel promissam. aut decla
ratam Sed per illa discipuli non receperunt potestatem iurisdictionis
cum apostolis non quia non essent capaces sicut supradictum est de
potestate ligandi et solvendi in foro conscientie sed propter alia Primo
quia illa verba non sunt dicta nisi apostolis sive discipulis presentes
essent sive non Nam quod prima verba scilicet Quecumque alligaveritis
etc. non fuerunt dicta discipulis sed apostolis tantum dicit ibi Jero.
Per hec verba potestatem tribuit apostolis ut quem a talibus etc. licet autem
nomine discipuli sit totum apostolis et lxxii discipulis non tamen eis equaliter con
venisset dicunt utrisque Jo. non videretur nomine Christo sed tamen Item Pla
cuit ibi immobile serenitatis apostolice iudicium demonstravit
Item quod illa verba quorum remiseritis etc. non sunt dicta discipulis sed
tantummodo apostolis innuit Gregorius qui dicit ibidem horum scilicet qui
bus datum est Quorum remiseritis etc. et quorum retinueritis etc. solvendi
autem locum suscipiunt cum locum regiminis sortiuntur Sed episcopi non
tenent locum discipulorum sed solum apostolorum ut in c. quorum vos
di. ergo solum apostolis datum est non discipulis Item super illud
Luce. Sedete in civitate quousque induamini virtute ex alto dicit
sanctus Ambrosius Consideramus quod secundum Jo. acceperunt spiritum sanctum
hic autem in civitate roborentur sedere donec induantur virtu
te ex alto Sed sanctus vel illis xi quasi perfectionem insufflavit et re
liquis postea tribuendum promittit et secundum hoc illa verba sic
etiam insufflatio ad solos apostolos refertur vel eisdem ibi insuf
flavit hic promittit Nec videtur esse contrarium cum divisiones sunt
gratiarum ergo aliam ibi insufflavit operationem hic aliam pollicetur
Videtur autem ex contextu verborum quod hic eisdem refertur ad apostolos

q. ubi ponitur alligaveritis
hominis dicta sunt apostolis simpliciter
et quorum remiseritis

vt illis et sic facta promissio licet non soli illi sed lxx fuerint pro tempore illius promissionis. Secundo apparet quod illa verba non sint dicta discipulis sicut apostolis intelligenda eciam de potestate iurisdictionis quia per illa verba eadem non potuerunt illis quibus fiebant difformem et inequalem sed parem per omnia recipere potestatem cum eadem potestas cum agens in materia simili eundem pariat effectum qui non variatur nisi propter diversitatem agentis aut materie vt in methaphisice. vnde si illa verba dicta discipulis sicut apostolis silicet vtrisque parient effectum et sic receperunt discipuli ac illis scilicet potestatem ergo receperunt et equalem. sicut ergo eciam per illa verba apostoli receperunt parem potestatem aut per legem ut dicitur xxiiii q. i. loquitur hoc autem est inconveniens quia non fuerunt pares eis tunc in potestate sicut nec postea quando illi facti sunt episcopi et isti dyaconi ymo eciam tunc subfuerunt eis. sicut Archidyaconi episcopis qui sunt post eos et eorum vicarii. et clerici et ministri de offi. de Archi. c. i. et c. ad hoc. Tercio datur quod illa verba essent dicta discipulis sicut apostolis adhuc illa verba non intelliguntur nec in illis nec in istis de potestate iurisdictionis sed solum de potestate ordinis que maxima est et super alterius et principaliter apostolis promissa et exhibita fundata super dignissima potestate que est conficere corpus christi et ei annexa. Alia pars minoris patet scilicet quod discipuli non acceperunt seorsum ab apostolis per se a christo potestatem iurisdictionis quia hoc nullum legitur nec per quis est fingendum Nam in nulla potestate seorsum eis data. sicut potestas predicandi. miracula faciendi temporalia metendi. quas tres per se christus contulit luc. x. includitur potestas iurisdictionis eciam quando ille potestates amplius apostolis sunt concesse sicut ostensum est in ii. articulo eodem loco vlt.

Tercio Apparet principalis conclusio quia non esset data eis potestas iurisdictionis pertinens ad Synagogam. siue legem veterem Aut ad ecclesiam siue legem nouam Sed neutro modo ergo etc. Maior patet per sufficientem diuisionem Minor patet quo ad primam partem. Quia ibi non habebant potestatem nisi pontifices aut sacerdotes aut leuite secundum ritum illius consecrati. qui ex ipsa sua consecracione consequebantur ius sibi debitum et potestatem sicut summus pontifex in arduis et difficilibus iudicandi deut. xvii c. Sacerdotes iudicandi. inter lepram et non lepram Leuite decimas percipiendi Sed lxxii discipuli nichil horum fuerunt aut si ante fuerunt tamen a christo secundum ritum consecrati non fuerunt ergo a christo

non receperunt. quod require in ii° sequenti folio in principio

Supradicta secundum omnem opinionem Alia vero pars minoris scilz
quod erat eadem racio de discipulis patet quia ex quo erant equa·
liter presentes equaliter ad eos dicta sunt illa verba · et audita ergo
et equaliter operata Et verba consecracionis super omnes hosti·
as equaliter consecrat omnes hostias presentes quamuis alie sint
maiores alie minores alie magis albe alie minus albe vel ro
tunde vel aliquid huiusmodi Ex quo omnes sunt panes de tritico·
quia secus si alique essent non frumento · que non sunt consecra·
biles Unde quamuis mulieres et precipue beata virgo · esset presens
in cenaculo cum apostolis et discipulis sicut dicitur actuum i · hii omnes
scilicet xi apostoli erant perseuerantes unanimiter in oratione cum
mulieribus et unanimiter maria matre ihesu et fratribus eius i
discipulis secundum illud Math' · xii · Extendens manus in discip
ulos dicens Ecce mater mea et fratres mei · quia tamen
mulieres non sunt capaces potestatis soluendi · et ligandi ·
quam nec beate virgini christus conferre voluit de quo dictum est supra
ideo mulieres presentes per illa verba nichil receperunt Sed
discipuli erant capaces sicut apostoli ex quibus sunt multi pos
tea facti episcopi Sicut beatus marcianus et maximus et mathias
apostolus ergo cum essent eque presentes sicut apostoli eadem racio fuit
in eis sicut in apostolis de recipiendo illam potestatem vel eius impres
sionem vel signum Solo dato quod discipuli presentes fuerint tamen
per illa verba non receperunt potestatem illam · nec recepte decla·
racionem quia pro tunc non erant capaces non quidem propter i
pedimentum sexus propterea sicut mulieres sed quia non erant
sacerdotes ante spiritus sancti missionem ut supra probatum
est nec per consequens erant capaces clauium ordinis ligandi · et
soluendi in foro consciencie que solum sacerdotibus sunt concesse
ut responsum est Et ideo non erat eadem erat racio de ipsis
qui sacerdotes non erant et apostoli qui in cena facti sunt sacer
dotes Secundo dicitur quod lxxii · discipuli a christo facti · fuerunt sacerdo
tes quia super illud luc' x · designauit dominus et alios lxxii · etc ·
Dicit beda · sicut xii · apostoli formam episcoporum premonstrarent
Nemo est qui dubitet sic et hos lxxii · formam presbiterorum i · secundi
ordinis sacerdotum gessisse sciendum est Sed secundi ordinis pres
biteri vel sacerdotes sunt ita vere sacerdotes sicut sunt episcopi
et etiam sicut papa · ergo discipuli fuerunt sacerdotes Solo
Consequencia nulla lxxii · discipuli · figuram gesserunt sacerdo
talem ergo fuerunt sacerdotes Sicut etiam exo · xv · fontes

helyn gesserunt figuram lxxii discipulorum nec propter hoc erant
discipuli et baptismus iohannis fuit figura xpi non tamen fuit in sou-
net in remissione peccatorum sicut baptismus xpi sed tantum in aqua.
Sic etiam pontifex et sacerdos legalis gerebant figuram episcopi
et sacerdotis evangelici. Similiter claues Non tamen ipsi habebant
claues et xpi sacerdos secundum ordinem melchisedech. Non tamen
fuit melchisedech. Et dato quod lxxii discipuli fuissent sacerdo-
tes sicut multi eorum sunt facti post pentecosten non tamen se-
quitur quod fuissent facti a xpo sed ab apostolis vel aliis episcopis sicut
sacerdotes noui temporis

Tercia conclusio

Principalis est de potes-
tate iurisdictionis lxxii discipulorum quod scilicet ipsi a xpo immedi-
ate non habuerunt aliquam potestatem iurisdictionis in aliquo foro quod
patet triplici. Primo per omnes rationes quibus hoc probatum
est in apostolis Arguendo sic quod potestas que non est collata a xpo
maioribus in dignitate potestate et prelatione non est ab eo colla-
ta minoribus Sed apostoli fuerunt maiores illis discipulis nec
eis xpus contulit potestatem iurisdictionis ergo multo minus
discipulis Maior patet quia in potestatibus debite ordinatis nichil
potest inferior quia si inferior haberet potestatem iurisdictionis quam non
habet inferior posset iudicare superiorem quod est contra rectam
rationem agens sit prestantius agente secundum Aug. et contra precede-
maioris et obedienciam inferioris. Minor patet quantum ad primam partem
scilicet quod apostoli alii a petro non receperunt a xpo immediate pota-
tem iurisdictionis per ea que dicta sunt in 2o articulo conclusione
ultima. Item quo ad aliam partem quod discipuli fuerunt minores
apostolis et sic se habuerunt ad apostolos sicut sacerdotes simplices ad
episcopos se habent di. xxi. In nouo Sed constat quod episcopi sunt maiores
in omni potestate dignitate et prelatione simplicibus sacerdotibus Item
act. i. ex lxxii discipulis electus est mathias in apostolum ut dictum est
supra electio est semper ad aliquid maius Sed de minori statu eligitur
quis ad maiorem ergo maior fuit status apostolorum quam discipulorum Item
ex lxxii discipulis electi sunt septem dyaconi ut supra dictum est
quia non est verisimile quod de nouiter conuersis fuerunt assumpti
ordinare ad tytulum iii. q. di. sl. primo ergo de antiquis xpi dis-
cipulis et de magis probatis et de melioribus sicut dicit lex.
de potioribus ad maiora nominandis facta est electio huiusmodi aut
sunt lxxii ideo de illis electi sunt dyaconi. et quia electio est ad 8

Item redire digneris ad folium precedens in quo scribitur quod sequitur in media parte et sic fiat sanior quaestio.

Non receperunt

Non receperunt aliquam ptatem ad legem veterem quia xpc venerat non dare sed euacuare nec ista est ad ppositum quia q rimus de ptate clauium regni celorum que no erant in veteri lege etiam apud sacerdotes quia no erat apta janua regni celorum Scdo pz minor quo ad scdam partem s. qp discipuli no acceperunt a xpo illam ptatem iurisdictois que ptinet ad legem noua et dr ecclastica ptas quia illa ex officio sine statu ordinarie no competit nisi epo aut sacerdoti sicut Abbati et curato aut dyacono sicut Archidyacono qui dcs pnt excoicare subditos uel simplr vel in casu de consuetudine uel de iure Nam Archidyaconi et simplices curati magis hoc hnt de consuetudine qm de iure de excess. prela. ad hoc de offi. ordi. c. ir. scdm lxxii discipuli ante missione spus sancti no erant epi nec sacerdotes nec dyaconi nec Archidyaconi quinymo ex eis postea sunt vii dyaconi ab aplis ordinati ut dcm est ergo eorum statui no competebat qp a xpo receperint ptatem iudiciariam pertinentem ad ecclam siue legem noua in qua eis debuerint curati succedere quia de ista est intentio principalis sic de alijs Sequitur de ca immediata pncipalis ptatis ppe

Quartum

Ad quartum articulum de causa mediata ptatis pncipalis Sunt tres conclusiones pncipales Prima qp ptas ppalis no est ab ecclia Scda qp non est a solo cristo mediate Tercia qp ab ipso est omnis iurisdictio et ecclesiastica et spualis in tota ecclia et in toto mundo

Prima conclusio pncipalis qp ptas ppa quam eminet toti ecclie habens in ea plenitudinem ptatis non sit ab ecclia patet triplici ratione quarum Prima talis est si preeminentia ppe quam habet supra alios epos et totam ecclam esset ex statuto ecclie ecclia posset illa immutare et transferre et papam a ptatu deponere sed hoc no pot ergo no est ab ea Maior patet quia oem statum et preeminentia quam ecclia per se statuit et no xpc ecclia potest destruere quia statuendo legem non potest sibi legem imponere a qua non liceat ei recedere sicut dicitur lex de testatore ff de lege.

. i. l. sign. Unde quia discipuli non successerunt aplis sed epi nec di
scipulis sicut pbri et curati et p consequens non erant a xpo sed
ab eccª constituti. Ideo potuerunt ab eccla de iure destitui et
fuerunt de facto amoti. Silr templary ab eccla confirmati et
de nouo sunt p eam infirmati. Et omnes ordines mendicanti
um post lateranen concilium constituti pter aliquos certos de
regulis c. i. li. vi. Silr etiam preeminentia patriarchatus que a
lijs ex statuto eccle debebatur ad constantinopoli translata est
et facta est Secunda sedes post Romam que prius non erat xxii
di. renouantes Et ipsi patriarche sepe a ppa patriarchatu
depositi esse leguntur et sic pz totu. maior quo ad tres partes su
as. Minor pz primo quo ad primam partem de amotione totali dig
nitatis papalis quia eccla non pot facere illud p quod unitas eccle
destrueretur quia hoc esset contra statutum xpi qui voluit ecclam
esse unu ouile Jo. x. hoc aut non esset nisi haberet unu caput sicut
ipse met dixit fiat unu ouile et unus pastor q. d. alis non
esset unu ouile et unus pastor Nisi unus esset pastor Non er
go eccla pot facere q non sit ppa i. q in ea nullus sit omnibus
superior sed sint equales omnes patriarche et aut omnes epi quia dt
Aplus Non est michi data ptas in destructionem sed in edificati
one. Secundo patz minor quo ad translationem sedis i. quo tota eccª
sine ppa puta sede vacante vel non pot alis transferre sedem ppe
vel nec alibi constituere nec alijs q cardinalibus electionem conferre
quia illud quod petrus vel alius ppa quilibet rationabiliter et di
uino nutu statuit eccª destruere non pot nec ad se retrahere
quod legitime in alios transtulit vel transferre consensit Sed pe
trus rationabiliter sedem suam et dei nutu statuit ppa etiam quicum
que fuerit rationabiliter cardinalibus ius eligendi papam dedit vniuersa
li eccle in concilio generali ius suum in illos eligendi transferente
vel ppe transferenti ante vel post consentiente ergo eccla sine
ppa illud destruere non pot Maior pz quo ad primum quia illud cum
ppa sit maior eccla et inferior non pot tollere statutum superio
ris Eccla non pot tollere constitutionem papalem. etiam si in par
ticulari per consuetudinem substitueretur preiudicetur constitutioni
ppe hoc est quia sic ppa vult vel si dicatur q generalis eccle con
suetudo preiudicat vbique statuto ppe hoc etiam est ex statuto ppe
qui vult statuta sua abrogari per contrariam consuetudinem
xij. di. in istis et c. sequentibus. Item patz minor quo ad aliam partem
quia donatio inter viuos facta simpliciter non pt reuocari nisi ex ingra

titudinis donatarum Minor patet de se quod petrus Rome eam sta-
tuit racionabiliter per illud Ambro. ii. q. Beati ubi dicit quod apostoli
martirum perculerunt in urbe Romana que principatum et caput
erat nacionum et ubi erat caput superstitionis illic caput quies-
ceret sanctitatis et ubi gentilium principes habitabant ibi et
ecclesiarum principes morarentur. Quantum ad ius eligendi
papam cardinalibus tributum Sciendum quod primus qui ministros
pape cardinales vocavit dicitur fuisse beatus Silvester Sed quod
a solis cardinalibus papa sit eligendus et quod aliter non apostolicus
Sed apostaticus habeatur probatur xxiii. di. In nomine domini
lxxix di. c. i. et ii. quod vero de consensu cardinales ecclesie illud
ius sit cardinalibus tributum infra probatur. Quod autem
omnino michi Romanus episcopus sit successor petri patet xix. di. Sic
omnes sanctiones apostolice sedis indulgens de Romana ecclesia an-
presidebat Agaton papa qui loquitur accipiende sunt tamquam
ipsius divina voce petri confirmate. Tercio patet minor quo-
tum ad deposicionem pape et papalem. Quod autem papa non possit ab
aliquo deponi patet ix. q. iii. Nemo iudicabit sedem primam
Neque enim ab augusto neque a clero neque a regibus neque a populo
iudex iudicabitur Ita quod nec aliquis de clero nec totus clerus
Nec aliquis de populo nec totus mundus potest papam deponere nec
iudicare Sed videtur quod ista racio non valeat propter duo primo quia
diceretur quod hic impossibilitas sedem aut personam papalem depo-
nendi vel mutandi non est Quia papatus sit a deo Sed quia
papatus est superior status in ecclesia et in mundo et ideo inferior
non potest iudicare superiorem de ma. et obe. Cum inferior ecclesia vel
mundus christianus per se papam posuerunt et non xpistus non possunt
eum deponere nec sedem eius transferre vel destruere xl. di. Si
papa Sicut monachi super se faciunt abbatem quem tamen non possunt
eum deponere nisi hoc habeant ex privilegio superiorum sicut et
populus super se facit regem quem tamen non deponit quamvis mereretur
deponi. Secundo quia papa propter heresim deponi et penitus amo-
veri potest xl. di. Si papa Sicut papatus esset non ab homine
sed a deo propter nullam heresim posset ab homine papa deponi
quia semper remaneret verus papa Sed propter heresim non potest
aliquis deponi ab ordine episcopali vel sacerdotali quia semper re-
manet verus Episcopus vel sacerdos verus propter hoc quod ille carac-
ter est a deo Dicendum est ergo ad primam quod quantumcumque do-
nacio inter vivos sit de natura sua irrevocabilis tamen potest propter

magnitudinem revocari hiis tantam condicionem gratitudinis
anexam si donatarius ingratitudine non committit Sed donator
non valet eam propria auctoritate revocare quando habet copiam superio
ris Sed supposito quod donatarius non habet superiorem et sit talis quod
ad ipsum non potest haberi recursus per viam iusticie potest donator
sibi ius dicere sicut in aliis casibus in quibus licet sine iudice vi
dicare et debitorem capere fugientem Eodem modo quamvis vo
luntate propria aliquis alterius alterius se subiciat servituti si
tamen ille abutatur dominio licet servo clamare in libertate et in ta
li ubi non possit haberi superioris copia possit servus auctoritate propria
committere excutere servitute Unde populus qui super se voluntarie
regere constituit dans ei super se dominacionem utique propter bonum regi
men non tyrannidem siquidem illius confirmacio non pertineat
ad superiorem tunc non habet electus iurisdictionis sive auctoritatem
ab ipsis eligentibus Sed a confirmante unde non possunt ipsi au
ferre licite quod non dederunt licet ad donacionem disposuerant
Sed qui confirmat dat unde ut unde procedat iure privato
unde processit dacio coram illo superiore habent illum accusare ad de
ponendum Et hec est racio quare canonici vel monachi suum
superiorem non deponunt sed ad superiorem referunt quia ipsi
non dant illi ipsam dignitatem ipsum eligendo Sed superior
confirmando et hoc idem esset si ex privilegio iurisdictionis
esset quod electus haberetur pro confirmato quia ex hoc haberet electus
ius a suo privilegiante nisi dominum iste teneret illius disposicione
disposicione Cum autem superior ex solo consensu populi habet reg
num sine confirmacione superioris et sine privilegio quo regie
abutatur in illo casu et non in alio possunt ipsi revocare do
nacionem suam de per se Sed adhuc non debent sibi dicere
in causa Si iste habeat aliquem superiorem racione delicti et si non
racione delicti ymmo habeat coram ipso deponere causas et ipse
deponeret et sic isto modo licet papa non habeat confir
mare omnem regem qui consensu populi a principio regimen as
sumpsit Nichilominus tamen potest deponere omnem talem non
solum propter heresim aut scisma aut aliud crimen intollera
bile in populo Sed eciam propter insufficienciam utpote si quis
ydeota sensu vel impotens viribus a regno precessit propter
insufficienciam regimen fidelium periclitaretur Talis certum
est quod mereretur deponi quia bonum commune preferendum est bono
privato debet autem deponi per superiorem at quia illi de regno

Cum sint proceres siue alii inferiores sunt eo et inferior non
potest iudicare superiorem ideo non potest ab eo deponi. Sed
quia papa est superior eo in spiritualibus et in temporalibus quotiens ne
cesse est pro bono spirituali ipsius et aliorum et ad minus ratione
delicti. Et ista sana consciencia non potest retinere regnum ad quod
est insufficiens et indignus et per consequens papa eum mone
re ut regno cedat quod sine peccato non potest retinere quod si no
luerit facere excommunicetur quia ad officium pape spectat de quolibet
peccato mortali corripere quemlibet spiritualem christianum et si
correctionem contempserit per districtionem ecclesiasticam ex
communicatur. Deinde noluit quod si in excommunicatione perseveret potest
ipsum ut dictum est deponere et subditos ab omni subiectione ab
soluere sicut scismaticum propter contumaciam et inobedien
tiam pertinacem. Et quia excommunicatus legitimis actibus et of
ficiis publicis non debet fungi et scismatici dignitate et cin
gulo milicie sunt nudandi 23 q. 1 c. quam circa xxiiii vi c. pres
biter. Sed si subditi non mererent perdere ius eligendi non
potest papa sine eis alium substituere. Quod ergo dicitur xv ques
tione vi Alius. Quod zacharias papa lodowicum regem franc
corum deposuit et pipino patri karoli magni regnum tradidit
ibi dicit glossa proceribus deponentibus consensit qui tante
potestatis erant quod intelligendum est quo ad institucionem
que per proceres fienda fieri debuit. Sed deposicio auctoritate
pape non procerum facta fuit que a solo superiore fieri debuit
et potuit. Sed electio erat ab inferioribus facienda. Sed si e
in princeps qui totum ius suum habet a consensu populi vel po
pulo eligente non haberet in terris quoquo modo aliquem
superiorem mererentur deponi tunc subditi vel maiores qui o
mnes subditos reputent possent eum deponere auctoritate iuris
naturalis et diuini quod repeticionem iuris sui ipsius in defec
tum superioris. Et isto modo romani alios principes deposu
erunt quia superiorem nesciebant ymo eciam reges regnum
abiecerunt quod super se erexerant ff de ori iuris l. ii. § ex
actis deinde regibus. Si autem iste superior ab eis non sed adeo
per superioritatem haberet quantumcumque in aliis esset indignus nichilho
minus tamen ab inferioribus deponi non posset quia ei p
lacionem non dederunt nec per consequens auferre posset sicut
patuit in Saule rege israel qui quamuis factus esset iam indig
nus regno propter indignitates suas non tamen licet populo.

Abiciere ab eo iugum propter quod dauid in xpm domini Noluit ma-
num suam mittere superiores sunt dei scilicet iudicio ipsum derelin-
quens .i. Reg. xxiiii. et xxvi. dicitur Vnde si potestas est adeo illa-
tione potest ab homine dissolui Actuum v. Si ex deo est non potueri-
tis dissoluere sed si esset ab ecclesia posset per eam deponi ex quo
superiorem non habet quamuis ab ecclesia sit inferior quia hoc sit eius
auctoritate dei concedentis in destinatione iudicis donationem propter magis
multitudinem auctoritate papa reuocare sicut licuit hebreis iugum excu-
tere pharaonis pharaonis huius licentie modus inferius appa-
rebit ¶ Ad secundam dicendum quod papa in nullo casu quam-
diu est papa propter quodcumque crimen potest nec a concilio nec a to-
ta ecclesia deponi Non solum quia est superior Sed quia est a deo
qui sibi Romani presulis qui diu presul est iudicium reserua-
uit ix. q. iii. Aliorum Sed qui labitur in heresim tunc eo ipso pre-
cisus est ab ecclesia et desinit esse caput et tunc deponitur de fac-
to non de iure quia qui non credit iam iudicatus est de iure
quia hoc est iudicium quod corpus quod est hereticus ab ecclesia est
precisus Non autem potest caput a corpore precisum esse qui diu est
caput illius corporis a quo precisum est Vnde papa per hoc
desinit esse caput corporis ecclesie quod ab illo preciditur per he-
resim ipso facto sed secundum illud Deut. xvii. c. non poteris al-
terius gentis facere regem Vnde hereticus non potest esse
nec manere papa quia extra ecclesiam non sunt claues ecclesie
Per peccatum autem caput est languidum quod non per hoc desinit
esse caput nec potest a membris per consequens iudicari
Quod ergo marcellinus papa qui adolatrauerat non fuit
iudicatus de facto sed dixit est omnibus et Tu ipse iudica causam
tuam. xxi. di. Nunc autem hoc est quia non erat hereticus quia
a fide numquam declinauerat animo sed metu. xl. di. dicens
tormentorum sacrificauit ydolis Item falsa est glosa in pre-
dicto c. immo uera et approbata fore per omnes doctores Si
papa xl. di. dicens quod de quocumque alio crimine notorio papa
si est incorrigibilis potest accusari et amoueri quia contu-
macia est heresis et contumax dicitur infidelis quia hoc non
est proprie sed solum methaphorice quia Symonia dicitur here-
sis et ydeo quidquid agat papa quod diu est papa numquam potest
iudicari nec condempnari non propter hoc tamen quia Nullus infe-
rior potest iudicare superiorem quia diu vero superior est de
lege communi ut arguitur de maio. et obe. in c. cum inferior.

Sed potissime propter hoc quia papatus qui non ab homine non potest
ab homine iudicari. Unde propter quodcumque crimen quo papa
non desinit esse papa sicut et omne illud aliud preter heresim
proprie dictam papa non potest ab homine iudicari sed reprehendi
potest sicut paulus in facie restitit petro quia reprehensibilis
erat. Ita quod in malis non est ei obediendum sed resistendum Unde
si cogeret gentes iudaizare non tamen vere quia tunc es-
set hereticus sed simulatorie sicut petrus faciebat ad Gal.
ii resistendum ei esset. Quid ergo si et si papa est ita malis
moribus quod destruat ecclesiam dei. Respon. duplex est reme- quo papa malus remedia duo
dium unum quod dictum est exemplo pauli quia in facie est ei re-
sistendum sicut etiam monachi licet abbatem suum non possint
deponere non tamen in malis ei obedire sed ei resistere de-
bent quousque per superiorem remedium apponatur. Unde si
papa vellet totum thesaurum ecclesie dare parentibus suis aut
ecclesiam sancti petri destruere et facere palacium parentibus et
consanguineis suis aut eis dare patrimonium sancti petri quod non
licet vel aliquod huiusmodi non esset permittendum sed ei resisten-
dum sine tamen eius depositione. Secundum remedium est ex- 2m
emplo beati hylarii qui contra leonem papam prevaluit orando
quia orandum esset pro ipso in tota ecclesia quod deus ipsum cor-
rigeret vel de medio amoveret nec umquam ecclesiam suam
deus sic despiceret quando eum exaudiret et etiam contra eum
concilium convocandum per cardinales si ipse nollet convocare
ut per illud moveretur vel deus imploraretur et remedium
in resistendo malis que vellet facere ne ecclesia periclitaretur
Aliud est de hoc remedio Nam Anastasius papa periit scelere
proprio et iustorum orationibus percussus est xix di. Anastasius
Vel potest responderi secundo quod licet inferior in quantum huiusmodi
non possit deponere superiorem tamen electus qui confirma-
tione non indiget aut hoc ipsum habeat ex privilegio superio-
ris et tunc ab illo habens ius suum non ab electoribus et per
consequens ab illo est non ab electoribus deponendus nisi ipsam
etiam depositionem ille superior electoribus committat. Aut quod
hoc habet ille electus ex hoc quod illud ad quod eligitur de se nulli
alteri est subiectum et tunc illa dignitas que non habetur
ab illo homine quam ab ipsis electoribus nisi sit in specie speciali-
le et mediatum dono dei habetur totaliter ab ipsis electoribus
Et ideo in casu in quo iste presideret non haberet superiorem

Eadem ratione deberet uel haberet Sed ad illud posset commode
recursus haberi siquando ipsi merentur deponi illi subditi a
quibus habet totum ius suum possint ipsum deponere donationem
reuocando dupliciter ratione siue auctoritate Uno modo Auctori
tate propria tamquam superiores eo in casu isto Nam ipsi se sibi sub
mittendo expresserunt uel intenderunt quoniam eum sibi suppo
nere in casu nisi superioritate abuteretur Quando igitur id con
tingit ipse desinit esse superior de facto sicut ipse prius voca
tur subiectus Et sic superior ab inferiori potest iudicari et ab
eo deponi vel depositus declarari Sed iste qui habet superiori
tatem adeo non a subditis ut est papa nisi propter heresim a co
munitatis corpore diuidatur sed manet totaliter maior et su
perior ut dicitur Nec potest ab eo aliquatenus iudicari et ideo
semper soli dei qui solus suus superior est iudicio reserua
2a ratio tur Secunda ratio talis est potestas que excedit potestatem
ecclesie non est ab ecclesia quia nemo dat quod non habet Sed potestas
solius pape excedit potestatem totius residue ecclesie quia in omni
bus aliis ecclesiis quam Romana est pars potestatis Ut in Roman
sala 4 in solo papa est plenitudo potestatis xl di Consequens
ut dictum est ergo potestas pape non est ab ecclesia Sed videtur
quod ista ratio non valeat quia in omni electione regis uel princi
pis Rex electus uel princeps electus habet maiorem potestatem
quam aliquis de populo ymmo quam tota communitas quia ipse iu
dicat totam communitatem et tamen ipse habet quicquid habet a po
pulo quasi potestas regis sit in populo virtute licet non sit in
eo formaliter Ita etiam potest dici de potestate papali quod
licet non sit in ecclesia formaliter extra ipsum papam est tamen
in ipsa ecclesia virtute in electoribus qui in hoc totam ecclesiam re
presentant Et si dicatur quod papa preest toti mundo inquantum
tamen totus mundus conuenit nec per se nec per procuratorem
suos ad constituendum supra se caput unum ergo non potest
a subditorum consensu habere hanc preeminentiam Dicendum
quod infideles subtrahentes se ab obedientia ecclesie Romane
non debent habere vocem in electione superioris sed solum in
obedientes de facto quorum consensus per eorum voluntates
translatus est in illos qui eligunt Unde de voluntate toti
us mundi potest dici superpositus Dicendum ergo ad hoc
quod quilibet in eo in quo non est alterius subiectus potest

etiam et se alteri submittere qui filii sunt se per venerabilem
Et ideo populus nulli subiectus potest sibi rectorem prefice-
re cui se submittat procurandum in humanis et civilibus Et
sic liber homo vendens se ad precium participandum se emp-
tori subiciendo facit eum dominum suum dans ei super se potesta-
tem. Sic populus se subiciendo voluntarie alicui ut princi-
pi vel rectori facit eum principem suum dans ei potestatem
super se in civilibus et humanis et ista potestas erat in illo po-
pulo virtute cuius erat potens se subicere Sed potesta-
tem puta spiritualem nullo modo habet populus et sic nullo
modo potest conferre Item nullo consensu populus potest
sibi aliquem preficere in curatum nec potest se alicui subi-
cere ut curato sic quod det ei potestatem se absolvendi in fo-
ro consciencie cum illa potestas sit nisi a deo Ideo nulla con-
suetudine sola potest sibi quis eligere confessorem de peni.
et remi. c. iv et l. di. c. Nec sibi potest quis aliquem prefi-
cere in episcopum sic quod a deo habeat potestatem confirm-
andi et ordinandi quia non est nisi a deo Item similiter
cum papa habeat plenitudinem potestatis ex qua potest
aliqua que totus mundus non habet formaliter nec virtu-
te sicut est quod potest dare indulgenciam plenissimam et
quod potest restringere materiam sacramenti matrimonii multipli-
care ministerium confirmationis et ordinis et huiusmodi ista po-
testas que non respicit humanum iudicium nec civile nec est
in virtute populi eligentis unde ad hec stat argumentum

Tercia racio talis est quod si potestas vel preeminencia 3ª
pape esset ab ecclesia hoc esset per aliquod concilium gene-
rale sed per nullum concilium potuit hoc fieri ergo non est
ab ecclesia Maior patet quia tota ecclesia non congrega-
tur nisi in conciliis generalibus in quibus ipsa est tota in
virtute per hoc quod ibi quilibet episcopus representat totam
dyocesem suam vel solus cum procuratoribus collegiorum
unde proprie dicitur tota ecclesia facere quod ibi fit non quod
aliter nec aliqua sicut canonici omnes dicuntur facere quod
faciunt in capitulo ad hoc congregato non quod quelibet per-
sona ut sunt singulares persone Probatio minoris quia
illud quod habet auctoritatem et robur ab aliquo non dat illi
auctoritatem nec potestatem quia causa in quantum causa
nihil recepit ab effectu Sed papa dat auctoritatem et

Robur omnibus concilijs generalibus ergo ab ipsis non accipit
ipse potestatem de electione licet et e significasti. Sed contra
hoc est quod videtur quod ecclesia Romana habeat primatum ab ordina
tione ecclesie universalis sive conciliorum. Triplex. Primo per
simile de imperatore quia sicut papa preest in spiritualibus que sunt
proprie clero sic imperator in temporalibus que sunt proprie populo
unde isti duo sunt sunt quasi duo magna luminaria in mundo
Sed imperator preest populo in temporalibus ab electione populi
ergo papa in spiritualibus ab electione cleri ut xciii. di. legimus
c. medio ubi dicit Ieronimus quod exercitus facit imperatorem. Unde
non est simile. Respondeo non est simile quia imperator non ha
bet potestatem nisi temporalem terrena et mundana quam populus
se ei subiciendo potest ei dare licet enim privatus consensu
possit facere iudicem non faciendo eum qui nulli iurisdictioni
preest c. de iud. iudi. l. privatorum. Tamen populi consensus
potest facere iudicem in temporalibus sed in spiritualibus nullo
cuius hominum consensus facit iudicem illum qui non preest sibi
per quamcumque submissionem unde nulla submissione potest
quis se subicere excommunicato illi qui excommunicari non potest. Unde
quia papa habet spiritualem potestatem qualis non est in tota re
liqua ecclesia ut dictum est ideo illam per nullam electionem solum
acquirere potest. Secundo arguitur per illud quod habetur in q.
vi. Dudum ubi dicitur quod sancti apostoli successoresque eorum
sanctam Romanam ecclesiam primatum omnium ecclesiarum esse voluerunt
ex quo videtur cum apostoli et eorum successores fuerint puri ho
mines quod a puris hominibus ecclesia Romana habuit potestatem.
Solucio sicut supradictum est de petro ita et hic de sua ecclesia
Dicendum est quod a solo deo primo et principaliter habuit potestatem
et principatum de iure sed a concilijs et patribus volentibus
voluntati dei obedire sicut debebant de facto obtinuit
principatum. Sed modo contra hoc obicitur et videtur quod
primo e contrario videlicet quod principaliter a concilijs consequenter
autem a domino approbante habuit principatum ix. di. hinc etiam
sedi s. Romane primum apostoli petri meritum deinde secuta ius
sione domini conciliorum reverendorum auctoritas singularis
in ecclesijs tradidit potestatem. Et dicendo quod licet in preferen
do Romanam ecclesiam alijs merita petri precesserunt domini iussi
onem quantum ad hoc quod dominus in persona petri fundavit et
ibi esse voluit primatum ubi petrus finaliter presideret tamen

Tamen petrus fuit cauſa meritoria tantum ſed xpus effectiua·
Concilia vero ſequentia cauſa· executiua· ex cautorio de ſto im

Secunda

Concluſio principalis eſt ſcilicet
q papa preeminentiam· et plenitudinem quam habet in ecclia non
habet ab homine ſed habet a deo· Quod probatur multipliciter
Primo ſic Succeſſor petri in tota· ecclia non ab homine ſed a
deo habet preeminentiam ſuper omnes et plenitudinem poteſtatis
Papa ſiue Romanus pontifex eſt huiuſmodi ergo etc· Maior patet
quia illa preeminentia et plenitudo poteſtatis que fuit in pe-
tro tranſiit ex dono xpi ad legitimos petri ſucceſſores Sicut
enim a deo quedam dona habuit perſonalia· ſicut omnem ſcientiam
quedam vero pro ſua· poſterioritate in ſtatu· innocentie ſicut
originalem iuſticiam Sed et petrus quedam dona a xpo
habuit pro ſua perſona ſicut miracula faciendi· ut quod ad·
eius vmbram ſanarentur infirmi quedam vero pro ſuis ſuc-
ceſſoribus in ecclia et hec ſunt illa ſine quibus ecclia non ſta-
ret ſicut ſunt claues ligandi et ſoluendi· Alioquin porte infe-
ri preualerent aduerſus eam· Vnde hanc plenitudinem potes
tatis per quam ecclia reſiſtit mundo et dyabolo xpus con-
tulit petro pro ſe et ſuis ſucceſſoribus vnde ſenſus verbi
S· ſicut xpus accepit a patre ducatum et ſceptrum eccleſie
gentium ex iſrael egrediens ſuper omnem principatum et poteſtatem
ſuper omne quodcumque ut ei genua curuentur plebs mea poteſtatem
ſic et petro et eius ſucceſſoribus pleniſſime commiſit Item de-
cremus· Quanto dicit non poteſtatem transferendi pontifi-
ces ſibi ita retinuit dominus et magiſter quod eam ſoli petro vicari-
o ſuo· et per ipſum ſucceſſoribus ſuis prebuit et conceſſit·
Minor patet quia ſucceſſor petri in plenitudine et preemi·
nentia· poteſtatis ſiue papatu· et ſolus Epiſcopus Roma·
nus vbi autem eſt aduertendum q ſedes xpi non dicitur pri-
ma· in qua ſedit ſed vltima in qua receſſit legitime trans
latus Petrus ergo qui ſuper vniuerſalem eccliam ſedit a
principio nullam· determinatam ſedem· ſibi determinauit uel
appropriauit Sed ſedem Jeroſolimitana Jacobo fratri domini
dimiſit Poſtea vero Anthiochie primo ſedit Sed et illam
ſedem relinquit ignacio martiri· diſcipulo ſancti Johannis
euangeliſte Poſtea vero romam venit et ibi ſedem ſuam·
tranſtulit et immobiliter illic reſedit vnde non Anthiochie·

prima sedes Romana ultima debet dici sedes petri unde qui
in sede Romana legitime constituitur successor petri efficitur
et per consequens plenus et perfectus vicarius christi Aliud est
autem de electione episcopi Et aliud de electione Archidyaconi quia
electio episcopi debet pertinere ad clericos omnes sue diocesis vel ad
maiores clericos sicut ad ecclesiam kathedralem quia preficitur
solum sue diocesi Sed Archiepiscopus preficitur sue diocesi specialiter
et toti provincie communiter quod autem omnes tangit ab omnibus debet
approbari unde quamvis de primitivo iure eligendi non ad so-
lam ecclesiam kathedralem cuius specialiter interest sed ad suf-
fraganeos quibus preficitur spectat electio Archiepiscopi Et ita o-
lim servabatur propter quod in electione beati Nycolay metro-
tropolitani Mirreorum ecclesiarum convenerunt suffraganei tam-
quam principali ad quod electio pertineret si Archiepiscopus nullam
sedem determinatam haberet Sed quia difficile est semper suffra-
ganeos convocare constitutum est de consensu omnium ad quos
spectat quod ad solam ecclesiam spectet Electio Archiepiscopi si-
cut et episcopi Sic igitur si petrus mortuus fuisset antequam
Rome sedem elegisset ad primatum totum toti ecclesiam
pertinuisset electio successoris petri Postquam Rome fuerit
de iure communi ad patriarchi ratione universalis ecclesie et
ad Romanum clerum ratione approbatoris et etiam ratione ap-
propriationis spectabat electio ut dicitur Sed quia erat
difficile pathriarchas convocare Nec erat tutum simpli-
cibus canonicis tamen istud relinquere canonicorum Roma-
norum cardinales instituerunt qui papam eligerent concur-
rente tamen in hoc consensu ecclesie generalis sicut inferius ple-
nius ostenditur unde qui in Romanum pontificem sic eli-
gitur est vere petri successor et plenus christi vicarius unde
ait canon concilii Calcedonensis Si quis predicatur infa-
mis liberam habeat appellandi licentiam Ad beatissimum
Antique Rome Antistitem quem habemus a petro petram
refugii et ipsi soli libera potestate dei loco sit eius discer-
nendi Episcopi criminati infamia secundum claves a domino si-
bi datas Item si ista concilio quod potestas videtur approba-
pretus pape sit a deo videtur approbari auctoritate Cirilli in libro
thesaurorum qui tractat illud Mathei xvi Tu es petrus et
super hanc petram edificabo ecclesiam meam et porte inferi
non prevalebunt adversus eam Secundum hanc promissio-

nem dei ecclesia apostolica petri ab omni seductione et he
retica circumvencione immaculata manet sup omnes epos et pre
positos et super omnes pmates ecclesiarum et populorum in suis
pontificalibus in fide plenissima et auctoritate petri. Item
xxi. di. c. quamvis Sancta Romana ecclesia catholica et apos
tolica nullis synodicis constitutis ceteris ecclesiis prelata
est Sed ewangelica voce dni et salvatoris dni nostri ihu
xpi pmatum obtinuit Item xxi. di. sup omnes Non que
libet terrena potentia sua sed illud verbum quo consti
tutum est celum et terra per quod denique omnia condita sunt
elementa Romanam fundavit ecclesiam Item sequenti c.
Sacrosancta Romana ecclesiam et aplica non ab ipsis apos
tolis sed a deo et dno nro salvatore ihu xpo primatum
obtinuit Item ibidem Prima ergo sedes celesti benefi
cio Romana ecclesia pmatum obtinuit Item ibidem Hec
vero ecclesia apostolica caput et cardo ut pfatum est a do
mino et non ab alio constituta est Ad idem de
basilicas ubi dicitur
sic in fine de Romana ecclesia ubi dns totius ecclesie funda
mentum Contra hoc ergo arguitur autem dupliciter p
mo quia secundum hoc papa non posset sedem suam a Ro
ma alibi transferre hoc aut est inconveniens ergo et pmu
Qz aut hoc sit inconveniens et qd papa ex causa ratio
nabili posset mutare sedem suam patet dupliciter Primo
qr ponat Rome alium epm et ipse presideat omnibus et
ecclesiis universaliter et nulli specialiter Secundo qr ipse se
dem suam transferat ad aliam specialem sedem epis
copalem nova vel veterem Primum patet quia in hiis
que sunt iurisdictionis eiusdem non minus potest papa
quam petrus in eo qr papa Sed petrus usquequo venit
Anthiochiam fuit sine sede speciali et ab illo tempore An
thiochie resedit quousque Romam venit et tunc ibi ig
natium in Anthiochiam constituit et Rome resedit
G. ergo papa sic pot esse sine speciali sede et per idem
patet scdm qr petrus sedem suam de Anthiochia Roma
transtulit Quod aut illud sequatur patet quia homo non
pot destruere fundamentum dei dicente apostolo ij.
ad Thimo. ij. Firmum fundamentum dei stat Si ergo
ecclesia Romana a xpo est fundata ergo papa non pot

Sedem apostolicam alibi transferre nec aliquo loco mutare qd
esset dei fundamentum destruere Et confirmatur quia nec
ipso petrus potuisset mutare si voluisset quia servus non
potest legem dni sui tollere Unde illud qd petrus fecit
ipsa capite ipsa successor potest tollere Sed illud qd petrus
fecit divina iussione videtur q nec ipse petrus nec multo
to minus quicumque successor alius potest mutare Sedes
autem petri electa est rome speciali dni iussione ergo
nullus purus homo potest istam sedem alibi transferre vel
aliter mutare Maior probata est Minor patet per
illud qd marcellus papa antiochenis episcopis in Anthiochia
constitutis xxiiij q. i Rogamus ubi ipse est caput toti
us ecclesie cui ayt Tu es petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam Cuius enim sedes primitus fuit apud
vos que postea iubente dno Romam translata est
Hanc aut iussionem dni exponit Inno quod si sunt le
por venerabilem ubi dicit sit locus quem elegit dns se
des apostolica esse dinoscitur Cum enim petrus urbem
fugatus ab eo dno nro peciit dicens Domine quo vadis
Cui petro dns rndens ayt Vado roma iterum crucifigi
quod intelligens per se dein dni ad locum pristinum
est reversus Motus enim petrus xpianorum lacrimis
a facie neronis fugiens aliam sedem forte eligere vole
bat Secundum illud Mathei x Cum aut persequentur vos
in unam civitatem fugite in aliam Sed hoc dns prohibuit
volens ubi sedem petri finaliter permanere Unde non ex
petri sed ex xpi electione facta est sedes petri quare et
a petro non potuit mutari sicut elegit dns syon in tem
plum ut esset locus orationis nec ex tunc licuit alibi tem
plum facere etiam summo sacerdoti Unde peccavit he
learchus in heliopoleos egypti similes templum faciens illi
ut refert josephus Ad hoc dicendum q
sicut iussu dei factus serpens eneus quando populus
fuit in deserto numeri xxi Postea vero quando in
ydolatriam versus est destructus est iusto dei iudicio
Regis ezechie tempore regum iiij c. 18 Ita si nunc Ro
mani in rebellione ecclesie existerent vel alia civitas in
mundo appareret coram et aptior ad universalis ecclesie re
gimen posset forte papa de voluntate dei interpretari

tiani interpretatiua. unde sedem suam transmutare eade
Cap ratione qua petrus sedem suam Rome transtulit sicut etiam
Constantinus sedem suam imperii a roma constantinopo
lim transtulit ei bona priuilegia concedendo ut ad hoc
lxxiii di. c. quia sancta in quibus diuina scriptura etc. De ser
pente autem eneo sine causa rationabili sedem suam a deo
Rome fundatam non posset papa euertere nec alibi eam
transferre et si faceret non valeret ymo quantumcumque etiam
causa probabilis appareret quia nisi dei contraria missio
ne mutandam non est quod semel missit sine consensu ge
neralis concilii super hoc specialiter conuocati et dei reuela
tione et super hoc Innocentius non esset talis transla
tio facienda quia nec propter transmigracionem nec propter
captiuitatem populi dei ad lxx annos sicut templum dei
que deus elegerat mutare Nec est simile de mutatione
Anthiochie quia illam sedem petrus elegit motu proprio
non speciali diuina missione Nec est simile etiam de serpe
te eneo quem deus erigi fecerat non ad perpetuitatem sed
temporale remedium in deserto. Nec est simile de translata
tione sedis imperialis cuius auctor est a populo romano
qui ius suum et potestatem in imperatorem transtulit Insti.
de iure nat. §. Sed quod principi placuit Secundo sic
arguitur quia papa potest cedere papatum et resignare
sed hoc non potuit nec posset si sua potestas esset a
deo ergo non est sua potestas a deo Maior patet per multa
exempla summorum pontificum qui renunciauerunt et specia
liter sancti petri de Murrone qui post hoc in sanctum ca
nonizatus est qui etiam hoc ipsum declarauit ut patet de
renunc. c. i. li. vi. Tertio quia si potestas papalis est a deo
sicut caracter sacerdotalis et episcopalis sicut ergo episcopus et
sacerdos nulla renunciatione possunt perdere claues vel
caracteres quin semper remaneat ille verus presbiter
et iste verus episcopus quantumcumque perdunt curam aut
regimen suarum ecclesiarum Item papa nulla renunciatio
ne perdere poterit ius papatus nec potestatem papalem si
quam habet a deo nec claues ecclesie sibi commissas nec
per consequens quin semper remaneat verus papa Nec per
consequens poterit esse alius verus papa ipso viuente ne
sint duo capita in uno et eodem corpore Minor ergo patet

Cur

qua matrimonium in quo est vinculum diuinum etiam non consumatum per nullam renunciationem potest tolli. ergo nec vinculum inter papam et ecclesiam quod est vinculum diuinum si papatus est de iure diuino et ipse sit sponsus ecclesie cui obligatur cuilibet aut licet iuri suo obligare renunciare in quo non est alteri subditus nec obligatus C de epi. et cler.
Et c. de pac. lege si quis in conscribendo Sed si qui semel obligauit se non potest se ad libitum liberare igitur papatui papa ex parte quidem sua renunciare non potest Sed quia semel se obligauit ecclesie ex parte illa renunciare non potest nisi de consensu Cardinalium qui in omnibus que ad papam spectant vicem ecclesie representant Est enim papa obligatus ex quo acceptauit ecclesiam regere vnde nisi ecclesia quietet ipsum et consentiat non videtur quod renunciare possit Sed consentientibus illis qui representant ecclesiam potest papa et secundum hanc distinctionem debet intelligi decretalis predicta de renunc. C. i. in vi. vbi dicitur Romanum pontificem posse libere resignare s. iuri suo sed non posse excutere a iugo ecclesie nisi sponsa sua consentiente ¶ Ad primam probationem in contrarium factam Dicendum quod non est simile de clauibus ordinis que adherent ossibus pape inseparabiliter et ipsum sequuntur vnde Caracter ordinis sacerdotalis et episcopalis sicut baptismalis sunt indelebiles in anima vnde si resurgeret episcopus vel sacerdos esset verus episcopus et sacerdos et potens esset conficere confirmare et ordinare sicut prius vnde ista potestas non debetur sedi vel statui sed persone Cum enim moritur curatus vel episcopus successor non succedit ei in ordine sed habet necesse ordinari Sed potestas papalis debetur statui non persone vnde non requirit personalem consecrationem sed eo ipso quod aliquis est in sede acquirit et habet illam potestatem et eo ipso quod sedem perdit potestatem seruat que semper manet vel remanet in ipsa sede que non moritur de rescrip. gratiose li. vi. Esse autem in sede est humanum et liberum dependens ex voluntate eligentium et acceptantium Et quia nichil tam naturale quam vnumquodque dissolui eo genere quo ligatum est propter quod omnes obligationes que solo consensu contrahuntur mutuo consensu contrario dissoluuntur et etiam re existente integra inde est quod vinculum inter papam et ecclesiam dissoluitur renunciando in manibus Cardina-

lium. Acceptancium volunt esse in sede et perdit per consequens
potestatem que removetur a sede et acquiritur sedenti in ea ex
ipsa mera successione quod non potest dici de clavibus ordinis
quia iste semper sequuntur personam et nulli statum debentur. Ad
idem videtur ad illud de matrimonio carnali quia mero consen
sum mutuum per verba de presenti que sunt verum sacramentum
sequitur vinculum divinum quod est subiective non in alia sed
in toto composito unde tam diu durat quam diu utrumque sup
positum sicut quam diu durat corpus et sanguis Christi sub spe
ciebus quam diu manent species. Unde aliud vinculum
quod est quid divinum et res sacramenti sequentis non mediante con
sensum mutuum sed sacramentum integratum ex consensu et
verbis in personis abilibus non potest ab homine dissolvi sed
illud quod deus coniunxit homo non separet. Sed consen
sus cardinalium eligencium representancium consensum sponse
ex una parte et consensus electi quasi sponsi ex alia parte
per quecumque verba expressus non est sacramentum nec etiam sacra
mentale unde ex opere operato nullum habet effectum divin
um quo ad vinculum sed remanet illud vinculum vere hu
manum solo consensu hominum contractum. Unde consensu
contrario potest tolli eadem ratione quo sponsalia de
futuro que non sunt sacramentum unde non consequitur aliquod
vinculum divinum propter quod consensu contrario dissol
vuntur saltem auctoritate ecclesie que tamen non posset
hoc facere si inde nasceretur divinum vinculum sicut in ma
trimonio per verba de presenti est. Unde obligatio que est in pre
latum quecumque et suam ecclesiam magis assimilatur spo
salibus quam matrimonio. Quantum ad illud quod dictum est unde
tamen potestas papalis prout est in sede Romana habet funda
mentum divinum non humanum et ideo numquam destruitur sed
prout est in persona que est in sede solum per consensum
humanum habet fundamentum humanum duplex scilicet ipsum hominem
et ipsum consensum que sunt destructibilia. Unde quo
libet illorum aut eorum destructo destruitur potestas non in se
de sed in illa persona in qua erat per actus et hoc scilicet qui erat in sede.

Tercia autem Conclusio principalis est quod
omnis potestas iurisdictionis ecclesie et prelationis in ecclesia procedit
originatur et derivatur a papa vel a sede apostolica et cetera

Quod probatur tripliciter primo ex precedentibus tum auctoritatibus grecorum sic Sicut se habuit petrus postquam fuit factus papa ad apostolos et ad discipulos ad primitivam ecclesiam sic se habet papa sive pontifex romanus ad omnes alios prelatos ecclesie et ad omnes alias ecclesias Sed petrus sic se habuit ad illos qui a petro omnem habuerunt potestatem iurisdictionis non a xpo immediate ergo papa sic se habet ad istos qui ab ipso papa habent omnem potestatem iurisdictionis Maior patet quia papa sive pontifex romanus in omni preminentia plenitudine et dignitate iurisdictionis succedit plene et perfecte petro ut probatum est in probatione minoris precedentis rationis Et iterum probatur tripliciter auctoritatibus grecorum Prima est Synodi que maioris auctoritatis semper fuit apud eos et totam ecclesiam dei in qua inter cetera sic legitur Ecclesia Romana semper primatum habuit tempore quo hic debet Quod autem dicit semper habuit intelligendum est ex quo ecclesia fuit et ex quo in ea petrus sedit et in ipsa finaliter residet Secundo patet idem per auctoritatem alterius concilii apud eos ubi dicitur sic Veneramur secundum scripturas et canonum diffinitionem sanctissimum antique rome episcopum primum esse et maximum omnium episcoporum Dicit autem antique rome ad differentiam constantinopolis quam constantinus sedem suam illuc transferens et privilegiis exponens extollens urbis rome nova roma voluit appellari Tertio patet idem auctoritate concilii calcedonensis ubi inter cetera legitur quod tota synodus acclamavit leoni pape Leo autem sanctissimus apostolicus et ycomaycus et universalis patriarcha per multos annos vivat Quod autem episcopi successerunt loco apostolorum et curati et omnes inferiores loco discipulorum probatur xxi di. In novo. lxviii di. quorum Secunda probatur ratione sic Omnis iurisdictio et prelatio sive potestas cuiuslibet persone ecclesiastice procedit derivatur et originatur principaliter ab institutore et fundatore ecclesie cui presidet et dignitatis seu potestatis vel etiam prelationis qua fungitur in qua residet Sed omnes alie ecclesie sunt et dignitates sunt fundate earum sunt institute ab ecclesia romana Papa vero a xpo solo ergo potestas et dignitas ecclesie Romane est a solo xpo Omnis vero alia potestas iurisdictionis et prelationis in omnibus aliis prelatis

Et Rectoribus precedat ab ecclesia Romana vel a papa quod
est idem. Oppositum tenet dominus Franciscus de zabarellis in tra
tatu de scismate ubi dicit quod papa cum cardinalibus faciunt sedem
apostolicam sive ecclesiam romanam quam non intelligit quod a papa
ratione persone sed ratione dignitatis et personatus et status in
quo est. Maior patet quia cum solum fundamentum sit prin
cipium et origo totius edificii omnes autem ille partes sunt
principiate et originate impossibile est quod principietur
et originetur ab aliis partibus sed ecclesia est ergo. Unde
illa fundata est ecclesia sola a christo non ab aliis et alie vero
ecclesie sic ab ipsa. Et cum persona ab ecclesia trahat dignitatem
et potestatem non ergo oportet quod omnis persona ecclesiastica accipi
at dignitatem et potestatem a fundatore ecclesie et dignitatis
cui preest et cui presidet. Minor patet auctoritate Anacleti
pape xxii di. omnes ubi dicit sic Omnes sive primatie a
picem sive metropoleon primatus aut episcopatuum
aut ecclesiarum sive cuiuslibet ordinis dignitatem in
stituit Romana ecclesia Ipsam vero ipse solus fundavit qui
beato petro eterne vite clavigero terreni simul et celes
tis imperii iura commisit. Si dicatur ad minorem quod Romana
ecclesia non instituit dignitatem nec potestatem ecclesiarum
vel cathedrarum sed christus Sed ipsa instituit personas in
eis sicut glossa videtur dicere non valet quia qui locus aliquis
non habet episcopum actu vel aptitudine non habet iudi
cus per quos non est civitas nec ecclesia cathedralis Unde
idem est dare ecclesie cathedram episcopalem et dare episcopum cum
autem christus non destruxit ecclesias nec discipuli eius vicarius pe
trus et eius successores Assignando novas sedes episcopales per
consequens in omnibus illis cathedras erexerunt et fundamen
tum dederunt Unde ecclesia Romana non solum instituit et
fundavit personas in pluribus ecclesiis de ipsis providendo
aut eas in sedibus instituendo sive modum institutionis
ordinando primo etiam ipsas ecclesias cathedrales erigendo et
sedes dignitates que fundando sicut patet in pall. c. in illis lxxx
di. ubi dicit clemens sic In illis vero civitatibus quibus olim a. apud
ethnicos primi flamines atque primi legis doctores erant episcoporum prima
tes vel patriarchas beatus petrus poni precepit qui reliquorum cau
sas et maiora negotia in fide agitarent In illis autem in quibus dudum
apud predictos ethnicos eorum erant archiflamines quos tamen minores

esse tenebant qui p(ri)mos flamines Archiepos p(re)esse p(re)cepit In sin-
gulis vero reliquis ciuitatibus singulos et no(n) plures epos
constitui p(re)cepit qui· epo(rum) tm̄ vocabulo· fortirent(ur) qui nec int(er)
ipos Aplos par fuit institucio & vnus prefuit omnibus Tercio
p(ro)baz idem per duas auct(orita)tes Primo auct(orita)te greg(orii) ii· q· v· decret(alis)
ubi· sic dr̄ Sta Roman eccla ita vices suas alijs impartit ecc-
lesijs ut in partem sint vocate solli(ci)tudinis no(n) in ple(n)itudinem
p(otes)tatis Secunda auctoritas Julij pp(a)e in c· sequenti· sic dicentis·
Ipsa namq(ue) eccla que p(ri)ma est ita vices suas ecclijs tradidit
largiendas vt in partem solli(ci)tudinis &c· Istaenim impticio
siue largicio vicu(m) suar(um) no(n) potest intelligi· de p(ar)ticulari spali
et accidentali commissione quaz pp(a) facit quibusdam· ecclijs quo
ad p(ri)maciaz & dignitatem· largicionis nec de cotidianis commis
sionibus quas facit et fecit ecclasticis p(er)sonis cau(sa)e qa illud no(n)
quenit nisi certis & paucis et determinatis ecclijs & p(er)sonis Auct(orita)-
tes aut(em) loquuntur de omnibus alijs ecclijs in co(mmun)i Cum qr ista co(m)-
missio est accidentalis illa aut(em) que sunt per accns non cadunt sub
arte ·ii· Metha(phisic)e Vnde auct(orita)tes intelligende sunt de p(otes)tate qua(m)
habent eccle co(mmun)i(ter) non accidentaliter quia s(cilicet) omnis talis p(otes)tas
procedat ab eccla Romana Inter has auct(orita)tes licet videantur
p(ri)ma facie credibiliores ille grecor(um) quasi testimonium et con-
fessio inimicor(um) contra se ip(s)os q(uam) auct(orita)tes Romanor(um) pontifi-
cum qui sunt quasi testimonium in causa p(ro)pria vbi dicatur cui-
libet cor(um) de te ipo testimonium perhibes testimonium tuum non
est ver(um) Cum secundum veritatem auct(orita)tes romanor(um) pontificum sint
efficaciores in hac & in consequentibus s(i) attendamus illud ver-
bum xpi ad pet(rum) pro se & sua sede luc· xxii· Ego rogabo pro te
vt non deficiat fides tua· ex quo habetur q(uod) Romana eccla in
fide errare non potest nec de eius fide dubitare licet Sed i(n)
omnibus est sequenda· ut p(ate)t sanctus Ambro· in omnibus se
qui· s(an)c(t)am Romanam ecclam profitetur· xxiiij· di omnes in fi·
Vnde cum per predictas auct(orita)tes constet Romanam· ecclam
xpi vicarios tanto temp(or)e tenuisse docuisse et per sacramenta
scripturaz confirmasse· Ipsam Romanaz ecclam a xpo fac-
tam fundamentum aliar(um) et alias instituisse· et in partem
sollicitudinis vocasse· et alias eius vices gerere temerari-
um est et tantor(um) p(at)rum determatori op(p)onere sensu(m) suum et mi-
nime mutanda sunt que longam interpretationem habuerunt·
est credendum ecclam Romanam a fide errasse nec circa scripturas

prefuisse quod etiam est hereticum propter appetitum glorie et hono
ris. Et post ipsa ecclesia dicere cum Christo Ego testimonium perhibeo
de me ipsa et testimonium meum verum est quia testimonium
perhibet de me pater et Christus qui eam fundavit, et hoc privilegium
sibi dedit, ymmo dicere oppositum videtur hereticum et erroneum
quia hoc est ecclesie Romane auferre privilegium a Christo sibi
datum secundum illud xxii di. omnes ubi sic dicitur non est dubium
quod quisquis cuilibet ecclesie ius suum subtrahit iniusti
ciam facit. Qui autem Romane ecclesie privilegium ab ipso
summo omnium ecclesiarum capite traditum ei auferre conatur
hic procul dubio in heresim labitur et cum ille vocetur in
iustus est dicendus hereticus, cum enim iste auctor dicat
esse privilegium Romane ecclesie quod eam solus Christus fun
davit et eius privilegium auferre contrarium asserere.
Contra hoc autem arguitur vii mediis. Primo sic ec
clesia que fundavit et instituit ceteras ecclesias videtur
matrix pluribus mundi tamen non fundavit nec instituit omnes
ecclesias per universum mundum. Sed ecclesia Romana sive se
des petri est huiusmodi. Igitur et maior. Patet quia illius
est ius singulare quod est contrarium ius totius (?) unius qui funda
vit aliquas ecclesias singulariter non fundavit omnes
universaliter et consequenter minor patet xi di. Quis nesciat
ubi sic dicit Immo manifestum est in omnem ytaliam
Galliam et yspaniam et affricam atque Siciliam insu
lasque interiacentes nullum instituisse ecclesias nisi eos
quos venerabilis apostolus petrus aut successores eius consti
tuerunt sacerdotes ibidem. Ista autem sunt modica
pars mundi et universalis ecclesie et frustra diceretur
institute a Romanis pontificibus singulariter si omnes alie
esset ab eis equaliter institute. Igitur ipse sole sunt ab
ea institute. Responsio omnes ecclesie et dignitates et cure
ecclesiarum sunt institute a Romanis pontificibus mediate vel immediate.
Sed ille que ibi nominantur immediate quia beatus petrus
immediate misit discipulos suos ad fundandum diversas ecclesias
Sicut beatum Marcum alexandriam potentianum Savinianum
[illegible] Senonas. Et sic beatus clemens (?) sanctum dyo
nisium parisius et sic de aliis. Ceteri vero apostoli mis
si sunt ad faciendum ecclesias iussi sunt immediate petro ad hoc
ipsum in quantum (?) et apostolo non auctoritate sua sed petri generalis
Christi vicarii eos miserunt. Similiter etiam petri auctoritate
ipsi immediate apostoli concurrerunt omnino iurisdictione qua fue

ſicut ut act. xiij dixit s.s. Segregate mihi Saulum
et barnabam ad ministerium ad quod assumpsi eos q.d.
licet eos elegerim et assumpserim ad officium regiminis volo
tamen quod per vos ad illud provocentur ab aliis segregati quod dictum
est ecclesie in toto domino principaliter petro eius singulari
et summo rectori Secundo arguitur sic ecclesia Romana non
potuit instituisse nec fundasse nec auctorizasse nec
dotasse ecclesias cathedrales et dignitates que ipsam preces-
serunt sed impossibile est quod illas fundaverit instituerit seu dota-
verit et per consequens non omnes ipsa fundavit nec auctori-
zavit Maior patet quia causa precedit effectum suum Mi-
nor patet quia antequam Romana ecclesia fundata esset Ierosoli-
tana ecclesia fundata erat et sua sedes metropolitana
cuius archiepiscopum Iacobum fratrem domini legimus etc. porro et
Antiochena a petro in qua primum discipuli appellati sunt
christiani fundata erat et sic de aliis multis Solutio
Romana ecclesia omnes alias fundavit et instituit tam pri-
ores quam posteriores Sed differenter nam nec ipsa nec sic
fundamentum aliarum nisi per hoc quod ipsa sit sedes petri
vicarii domini est cum ergo petrus etc. posteriores sic tempore
ipse fundavit directe per suos sponsos qui tunc erant
mediate vel immediate earum fundamenta faciendo et
cathedras erigendo priores vero sic tempore ipsa
fundavit triplici vinculo earum fundamenta iaciendo
non per se sed per hoc quod fuit sponsa eius finaliter qui
eas fundavit primordialiter quia cum dicitur Genesis ij
de viro et uxore quod erunt duo in carne una et
per consequens quod de uno dicitur attribuitur alteri maxime de per-
tinentibus ad dotem et inter prelatum et ecclesiam est quoddam
matrimonium spirituale Ideo sunt prelati dicuntur sponsi ecclesie sue
non solum pro tempore post contractum matrimonium sed etiam
ante unde sicut dicimus quod homo christus fundavit terram
super aquas qui enim fundavit ipse idem qui est filius
dei licet antequam esset homo Ita ecclesia romana spon-
sam tandem potest dici fundasse illa que ipse fundavit
etiam antequam esset sponsus eius vel dicitur non illas fun-
dasse i. in suis fundamentis substituisse retinuisse et soli-
dasse Nam nisi se tenerent in doctrina et fide et
obedientia romane ecclesie a suo fundamento recederent
et corruerent vel dicitur ita dicitur ubi dicitur dicitur ut quod forte
misterium se intelligerent esse divinum ausibus fuissent a sola

dictate Dei scilicet Petri vel tertio quia dicitur ecclesia romana
fundamentum aliarum corporum i. ecclesiarum vel sedes Petri
et tunc verificantur de ecclesia Petri scilicet de romana
nunc et semper pro tempore precedente de antiochena quia
ibi residebat et pro tempore presenti de ecclesia primitiva cui
potentius presidebat inde mittens alios hinc et illuc //
(Tertio obicitur per illud Bernardi li. iiij ad Eugenium ubi
dicit erras si ut summam ita solam institutam a deo
apostolicam dignitatem existimas si hoc sentis dissen
tis ab ipso qui ait non est potestas nisi a deo ad Ro. xiij
Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita est sic non
ait sublimiori tamquam in uno sed sublimioribus tamquam
in multis non ergo tua sola potestas est a deo sunt
et mediocres et inferiores / dicendum quod si papa exis
timaret dignitatem et potestatem suam esse solam a deo in
stitutam excludendo dignitatem et potestatem ordinis sacer
dotalis et pontificalis dicendo illa non esse immediate
a deo sicut suam ipse erraret quia potestas et dignitas
ordinis equaliter est a deo ut patet v. articulo i. glose et
vi articulo eiusdem conclusionis Item si papa existimaret
dignitatem et potestatem sue iurisdictionis sic esse solam a deo
quod nulla alia esset a deo nec mediate nec immediate erra
ret et dissentiret ab apostolo dicente non est potestas nisi
a deo scilicet mediate vel immediate Sed si estimaret suam
dignitatem et potestatem iurisdictionis solam esse immediate
a deo omnem autem aliam potestatem iurisdictionis solam esse
a deo existimat non esse a deo immediate sed mediate
sua non errat nec dissentit ab apostolo dicente non est
potestas nisi a deo qui non intelligit immediate alias tolle
retur omnis potestas delegata et prepositorum et ballivorum
que non sunt a deo nisi mediantibus superioribus qui
istis vices suas committunt (Ad illud quod sequitur non
ait sublimiori etc. non vult ipse dicere quin papa sit
inter omnes sublimissimus et solus altissimus in omni
terra sed quod cum eo sunt sublimes ut ceteri / subli
miores et episcopi et quod concludit / non est ergo tua so
la potestas a deo etc. concedendum est non solum sed quia
sunt omnes a deo / sed illa papa immediate episcoporum me
diocres ceterorum inferiores mediate referendo ad po
testatem iurisdictionis nam referendo ad potestatem or
dinis sunt eque et immediate a deo ut sepe dictum est

uel potest dici quod status et potestas etiam iurisdictionis ordina-
rie in episcopis et curatis est a deo inspirante. Nam cum bo-
num sit eos esse in ecclesia et omne bonum regiminis ecclesie
que spiritu sancto regitur a deo inspiratur, non est dubium
istos status esse a deo eos per se inmediate instituente et
eis potestatem conferente, licet mediate vicario Christi in ter-
ris sicut spiritu sancto inspirante sanctus benedictus et alii sancti
religiosi fundauerunt, tamen non propter hoc a deo inmediate sed
Romana ecclesia confirmante et approbante et instituente ipsos
ordines et priuilegia largiente. // Quarto arguitur
per illud glosa super illud Mathei xvi Tibi dabo claues
etc. hec inquit soluendi atque ligandi potestas quamuis soli
petro data videatur a domino sine dubio et ceteris apostolis datur
nec non etiam in episcopis et presbiteris omni ecclesie. Respondeo
potestas data petro datur ceteris apostolis episcopis presbiteris a
domino et a petro a domino quidem inmediate quo ad potestatem ordi-
nis, quo ad potestatem iurisdictionis a petro aut successore utraque
sed illa ordinis naturaliter siue essentialiter. Illa vero iuris-
dictionis principaliter quia videtur petro auferre illud quod
fuit datum uel promissum sibi sine eo et non per eum
alteri daretur potestas iurisdictionis ut dictum est // Quin-
to arguitur per illud leonis in quodam sermone de apostolis
ubi tractans illud Mathei xvi Tibi dabo claues
etc. dicit transiuit in alios apostolos ius istius potestatis et ad
omnes ecclesie principes decreti constitucio commeauit petro
cum hoc tamen singulariter creditur quod cunctis rectoribus ecclesie
petri forma proponitur. Solo ius potestatis huiusmodi transiuit
et commeauit a petro in apostolos et principes ecclesie a deo
per petrum et hec tamen verba transicionis et commeacionis
que important motum in quo non est transitus de extremo
in extremum nisi per medium. Vnde cum ista potestas transiuit a deo
ad petrum et post petrum ultimo ad alios consequens est
quod transiuerit ad ultimos per petrum quasi per medium. Et
hoc etiam sonat finis auctoritatis quod dicitur petro hoc singulariter
creditur tamquam alii eo aliis dispensando sed illud i
ad corinthios iv Cum a petrus dispensator fidelis quem
constituit dominus super familiam suam luce xii dispensatio
michi credita est ad corinthios i c ix // Sexto arguitur
per dyonisium de ecclesiastica ierarchia ubi primus dicitur sacer-
dotum pontificum ordo primus est in deo ordinatiuus
uel secundum aliam translacionem ordinum secundum deum suppremus

sublimissimus et novissimus Idem ubi hz alia translacio
summus et ultimus Et .n. in ipsum proficiscitur et impletur
omnis Ierarchie disposicio Et .n. omnem Ierarchiam videmus
in ipsum consummari sicut unamquamque in ipsum divinum summum
sacerdotem ubi alia translacio habet Et .n. in ipso firmatur et
impletur omnis nostre Ierarchie ecclesiastice de qua loquitur ibi
dionisius immediate reducitur ibi ad ipsum quod non esset nisi
omnis potestas in Ierarchia ecclesiastica esset immediate a ipso unus enim
mediator ibidem Ordo episcopalis pre ceteris ordinibus ecclesiasticis primus
est deo et ultimus .i. consummatius aliorum quare in ordine
episcopali consummatur et impletur omnis ornatus ecclesiastice Ier-
archie sicut enim universa Ierarchia in deum Ihesum consu-
matur Ita et quelibet specialis firmatur in ipso Ierarchia
Ecce quod omnis Ierarchia firmatur et reducitur in ipsum
unum et in eodem commento inferius habetur Sicut
universa Ierarchia angelica et humana in deum ihesum consum-
matur sic et quelibet Ierarchia in propria Ierarchia Sed
constat quod Ierarchia angelica reducitur absque medio
in ipsum qui est caput hominum et angelorum secundum apostolum
Constat eciam quod quelibet Ierarchiam in propriam Ierar-
chiam sine medio reducitur quare tota Ierarchia ecclesiastica
per mediatam recepcionem potestatis a ipso immediate reducitur
ad ipsum Solucio ordo pontificum est divinus quia
potestas iurisdictionis pontificalis sit a deo immediate Sed quia
ipse ordo est .s. a solo deo principaliter ipsum ordinem in
animam imprimente Et ordo pontificum est sublimissimus
et novissimus scilicet summus et ultimus in quo perficitur omnis
Ierarchia disposicio secundum potestatem caracteris in qua omnes
episcopi sunt equales / nec propria compellit loquendo de reduc-
cione in deum que est per potestatem ordinis Ita immediate
reducimur in deum per quemlibet pontificem sicut per papam
cum papa non possit ministrare plura sacramenta quam minimus episcopus
et de ista potestate concedo quod in omnibus sit equaliter a
deo non autem loquitur de potestate iurisdictionis in qua dicitur quod
libet episcopum esse summum sublimissimum est hereticum quod licet
quilibet episcopus sit summus sacerdos tamen unus est solus
summus pontifex Ad aliud dicendum quod ex illis verbis dyoni-
sii habetur quod omnis ecclesiastica Ierarchia reducitur immedia-
te in ipsum verum est sicut in perficientem et consummantem princi-
paliter in omni sacramentali dacione sicut in finem ultimum non in
papam nec alium principem hominem isto modo Ad aliud dicendum ultimus

q hoc non esset nisi omnis potestas in ecclesiastica ierarchia
esset immediate a xpo et non a petro dicendum q non est verum nisi
de potestate alia Nam quod dicit dionisius q omnis ierarchia
consummatur et finiatur in ihesum intelligendum est sicut in
fine suo ultimo et sicut in primo et supremo ierarchia a quo
sunt omnes ierarchie principaliter immediate vel mediate sed non oportet
q omnes immediate pro tempore post assumptionem pro quo posuit
ierarchiam aliam loco sui Ad 3m dicit commentator q ordo epi
scopalis preteritis est proximus deo et ultimus omnia hec manifeste
sonant potestatem ordinis quam omnes concedunt esse immediate
a deo et pontificalem esse digniorem sacerdotali in quantum
ipsam includit et aliquid superaddit sicut omne totum est dig
nius sua parte / si ad invicem distinguantur ut divise par
tes ordo sacerdotalis qui est potestas conficiendi corpus xpi
et pontificalis qui est potestas confirmandi et ordinandi
multo dignior est sacerdotalis per se quam pontificalis per
se Quod ad 4m ierarchiam angelicam in reduci in xpm
absque medio non est verum est enim quia prima ierarchia redu
citur in deum immediate media et ultima mediate suprema et in qua
libet ierarchia inferior ordo per superiorem / que reductio
intelligitur non quo ad divine essentie visionem qua omnes
angeli vident sine medio sed quantum ad revelationem misteriorum/
que ut sunt revelationes dei angeli non accipiunt a deo
nisi mediate anima xpi sicut dicitur in prologo super apocalipsim re
velavit tota trinitas xpo secundum humanitatem xpus vero io
hanni per angelum et per consequens xpus angelo secundum illud in quem
desiderant angeli prospicere nisi ab eo illuminandi de miste
riis dei Si omnes igitur angeli reducerentur in xpm sine
medio ab ipso purgandi et illuminandi et perficiendi aliis
perficiendis tunc omnes angeli reducerentur in deum sine
medio angelico licet per medium xpm quod est contra doc
trinam dion de angelica ierarchia ubi exponens illud
ysaie quis est iste qui venit de edom etc dicit q est
vox inferiorum angelorum superiores ab eis illuminandos et ipsi
illuminantur a xpo duce Ergo qui loquitur iustitiam etc
ysaye lxi Non est igitur verum q angelica ierarchia redu
catur in xpm sine medio Ad probationem cum dicit
xpus est caput hominum et angelorum dicendum q hoc est
ad propositum quia in hominibus non quilibet reducitur immediate
sed solum in xpm sed per sacerdotes et episcopos reducun
tur inferiores secundum dionisium // Quod ultimus dicit

q tota Ierarchia eccl(es)ie reducit(ur) in xpm (et) mo(r)tali(ter) p(er) i(m)mediata(m)
receptione(m) p(otes)tatis a xpo de p(otes)tate ordinis v(er)u(m) e(st) n(on) d(e)
alia ad (com)pbatione(m) q(uod) q(ue)libet Ierarchia reducatur in xp(istu)m
Ierarchia(m) sine medio / dicendu(m) q(uod) est v(er)u(m) de Ierarchia infio
nali de s(ecun)do s(ed) reducit(ur) ad Ierarchia(m) sup(re)ma(m) in mediatam
n(on) ad sui(m) mediatu(m) ad q(ua)m fieri reductio per mediu(m) que
etiam mediatio p(otes)t e(ss)e p(er) collatione(m) p(otes)tatis sicut p(a)pa dat
p(otes)tatem delegato suo vel subdelegato Et ille Subdele
gato et istomo p(a)pa dat ep(iscop)o et ille curato Sequ(itur) p(otes)t
obiici de p(ro) Ier(onimo) co(ntra) Iovinianu(m) qui dicit s(u)p(er) petru(m) fu
fundatur ecclia(m) licet ad ipsu(m) super ceteros ap(osto)los fiat
Solo ecc(lesi)a fundata est super petru(m) dupli(citer) Uno mo(do) q(ui)a
sup(er) fidem petri qua p(ro) omnibus et pro omnibus credit
Tu es christus filius dei vivi et super hanc petram
fidei fundata est ecclia Sz q(ui)a om(n)es ap(osto)li sicut petr(us)
p(re)dicaverunt fidem Ideo etiam ipi cu(m) petro sunt eccl(esi)e
fundame(n)ta s(ecundu)m illud apoc(alipsis) xxi. Murus civitatis h(abe)ns
fundam(en)ta xii. ecclia petri non p(otes)t errare a fide Secu(n)
do mo(do) fundata est ecclia sup(er) petru(m) q(ui)a super p(otes)ta
tem petri q(ui)a p(otes)tas eccl(es)ie sup(er) p(otes)tatem petri fundata
(est) fundamentu(m) p(otes)tatis eccl(es)ie est super hoc q(uo)d petro est
promissum et datu(m) pro ecclia Math(ei) xvi q(uo)d i. q(ue)cu(m)q(ue) et
sic non est fundata super alios ap(osto)los q(ui)a tota p(otes)tas
eccl(es)ie fuit petro collata vel ip(s)i ecclia aliqua p(otes)tate iurisdictio(n)is
in(fra)sc(ripta) q(ua)m xpus petro co(m)misit

Quintus ar(ticu)l(u)s De potestate Ep(iscop)or(um)

Quintus articulus p(r)incipalis est de p(otes)tate Ep(iscop)or(um)
habens tres Conclusiones p(r)incipales Quarum p(ri)
ma est de p(otes)tate ordinis ep(iscop)alis Secunda de p(otes)tate iuris
dictionis quantu(m) ad personas ipsoru(m) Ep(iscop)or(um) Tercia de p(otes)ta
te eccl(es)iaz cardinaliu(m) quibus ipi p(re)sunt Prima (con)c(lu)
sio est q(uod) i(m)me(dia)te p(otes)tatis ordinis ep(iscop)alis q(uod) om(n)is ep(iscop)us h(abe)t
p(otes)tatem ordinis eque i(m)mediate cu(m) p(ro)fessu(m) in sua absentia ut
eam virtuosus in suo officio a xpo sicut ip(s)e p(a)pa Prima
aut(em) p(ar)s est .S. de equalitate in mediationis sic p(ro)b(atur)
q(uo)z sicut om(ne)s alii Ep(iscop)i h(abe)nt istam p(otes)tate(m) a xpo n(on) n(is)i
mediante sua consecratione et ep(iscop)o consecrante vno
vel pluribus sic vel p(a)pa. q(ui) ad hoc q(uod) sit v(er)us ep(iscop)us
ita indiget consecrari sicut q(ui)cu(m)q(ue) ep(iscop)us q(ui)a ip(s)e p(a)pa.

non est supra sacramentum sed sub eo et subiacet christo sicut et
alii christiani et legibus et ordinationibus christi unde sicut
si non fuisset confirmatus indiget sacro confirmacionis sicut
alii sic si non erat sacratus in episcopum consecracionis indiget
consecrari sicut alii nec potest dispensare in sua consecra
cione licet possit dispensare in ritu et solempnitate circa se
sicut nec circa alium quia consecratio sacramentalis non
est quid sacrale tamen ab ecclesia constitutum sicut et consecra
cio abbatis ecclesie vel altaris sed unum est sacramentum et pars
et complementum ordinis sacerdotalis que est pars princi
palis et finalis ordinis in hac autem immediate tamen plus
habuit petrus ceteris episcopis et successoribus suis quia ipse
fuit factus verus episcopus sine ministerio et sine exteriori impo
sicione a christo per hec verba pasce oves meas pasce
agnos meos id est accipe potestatem pastores ordinandi ad
generandum filios ecclesie et inferiores confirmandi
ad pugnam visibilem et invisibilem pastus ministrat
in animis generacionis et fortificat ipsum que duplex potestas
integrat potestatem ecclesiastice episcopalem quantum ad id quod est
sibi proprium et quantum ad id quod est sibi proprium et quan
tum ad id quod addit ad potestatem sacerdotalem Est accipe
potestatem regendi et custodiendi et disponendi omnimode
quantum ad omnia necessaria et utilia ad salutem directe vel in
directe principaliter et secundario que est potestas papa
lis unde christus per illa verba fecit eum simul et semel
episcopum verum et verum papam Item in hac plus habuit pe
trus quam omnes alii episcopi et successores sui quod ab eo processe
runt omnes alii episcopi etiam quo ad potestatem ordinis et quan
tum ab ipso petro primo et solo episcopo a christo facto omnes
alii mediate vel immediate sunt postea ordinati quod non potest dici
de aliquo successorum ipsius quia omnes sunt a papa non
2m ordinati nec ab illis sicut omnes alii ordinati Secun
do dico quod omnes episcopi istam potestatem ordinis a christo comple
nam magnam integram et perfectam quantum ad sua esse
ntiam receperunt sicut papa quia ordo episcopalis in sua esse
ntia non recipit magis nec minus unde a quorum licen
tatus et totaliter habetur unde plenitudo potestatis quam habet
papa super alios non pertinet ad potestatem ordinis
in qua non excellit alios sed equatur eis sed quantum
ad potestatem iurisdictionis in qua preeminet omnibus unde sed
alii episcopi qui habent potestatem limitatam et coartatam pro ea

que sunt iurisdictionis ante suam consecrationem equaliter sicut
post de elec. c. Transmissam sic papa potest omnia que perti-
nent ad plenitudinem potestatis sue ad totalem statum. Unde
est quod papa est verus papa ante consecrationem quamvis
electus et consecratus in episcopum non sit verus episcopus
ante consecrationem quia episcopus principaliter est nomen ordi-
nis unde sicut non est sacerdos ante ordinationem sacerdota-
lem sic nec episcopus ante episcopalem. Sed papatus est nomen dignitatis
sicut curia decanatus archidiaconatus et huiusmodi. Unde sicut
aliquis est verus curatus decanus et archidiaconus etiam ante-
quam habeat debitum ordinem illi dignitati ita est verus
papa et consequenter ex quo rite electus assensit antequam con-
secratur in episcopum potest omnia que potest papa ut papa que
sunt iurisdictionis unde potest facere personas habiles et non habiles
ad matrimonium statuere destituere consecrationes que non
sunt sacre non episcopo committere quod non potest simplex episcopus nec
ante nec post consecrationem suam dare gratias facere et omnia
de consensu et ut alia aqua sicut indulgentias dare gratias
facere et omnia que ad solam iurisdictionem pertinent. Tertio 3m
dico quod omnis episcopus habet a Christo potestatem ordinis eque vir-
tuosam unde si electus assensit antequam consecretur in episcopum potest
omnia que potest papa ut papa sed que sunt iurisdictionis // in
suo ipso effectu sicut papa quia idem manens idem semper
est facere idem ii° de generatione et corruptione. Unde cum sit idem in-
caracter ipse non maior nec minor intrinsece sicut in papa
quod potest papa per solam ordinationem ut ordinem episcopalem
hoc potest etiam quilibet episcopus dico autem in suo ipso effectu
quo dicta eius quod potest quo adiuncto verbi gratia confirmare
et ordinare sunt ipsa episcoporum de iure divino unde in hiis
non potest minus quam papa si talia facere per alium includit pote-
statem iurisdictionis unde etiam includit hic plus potest papa. Quia sim-
plex episcopus quia papa consecratus potest committere simplici sa-
cerdoti confirmationem quod est contra predicta quod nunquam etiam
potest simplex episcopus. Sed autem pertinet ad potestatem iurisdictio-
nis posset committere papa antequam esset consecratus sed et alia
consecrationis iurisdictionis hoc autem esset inconveniens
quia si papa per alium posset posset etiam per se ipsum con-
sequens est falsum ergo et antecedens probatio quia virtus
non est maior in effectu quam in causa sed ergo simplex sacer-
dos alius a papa virtute sibi commissa et per quam a vir-
tute papali potest confirmare multo magis papa. Episcopus

simplex sacerdos virtute papali existente in eodem formaliter posset
hoc facere. Sed contra hoc si dicatur quod inter dantem
et accipientem debet esse distinctio personalis de iustis tamen si vn-
tum simplex sacerdos non posset ista nisi ex dono pape et papa
non posset sibi ipsi aliquid donare per quod non potest hoc facere
dicendum quod papa nichil potest sibi dare sed ea que habet a deo potest
uti non minus per se quam per alium unde si per simplicem sa-
cerdotem papa non potest episcopus posset confirmare multo ma-
gis ipse. Sed simplex sacerdos per se possit confirmare
quia papa non potest immutare naturam sacramentorum a christo institu-
tam sed natura confirmationis a christo instituta est sicut
patet ex exemplo apostolorum quod confirmatio non fiat nisi
a potestate episcopali de conse. di. v. c. manus quod nisi sit
episcopus confirmans aut mandans impossibile est quod confir-
matio dicendum est ergo quod illa commissio non est ad alteram
potestatem tantum sed ad utramque simul unitam unde si quis tamen
sit verus papa et verus episcopus non potest committere non episcopo
confirmationem que semper sit virtute episcopali vel sola quando fit episcopo
etiam a non episcopo vel episcopali vel papali cum fit ab episcopo
papa non episcopo sed simplici sacerdoti unde tunc plus potest
simplex sacerdos non papa in hoc quod simplex sacerdos
non papa potest confirmare ex commissione alicuius puta
pape simplex aut sacerdos papa non potest confirmare in-
ſuo tamen non sit episcopus nec ex commissione alterius quia
non est alius papa nec ex commissione sua sibi facta non
2ª q. solum quia non potest sibi dare sed quia non posset etiam
alteri dare ut visum est. Secunda conclusio principa- 2ª
lis huius articuli de potestate iurisdictionis episcopalis quantum ad pre-
sulatus eorum scilicet episcoporum est quod omnis potestas quam habent episcopi tam
solvendi et ligandi et quecumque alia superaddita ordini
episcopali quam scilicet habent in utroque foro episcopus huius presertim sibi
subditum super episcopum qui nullo modo subditum est a papa
et ista patet ex rationibus. Primo ex hiis que dicta sunt
duobus modis videmus quia papa se habet ad episcopos sicut
petrus se habuit ad apostolos sed apostoli omnem potestatem iuris-
dictionis habuerunt a petro ergo episcopi omnem huiusmodi potestatem
habent a papa. Maior patet quia sicut episcopi tenent locum apostolorum
quam similiter habuerunt 18 di. per totum sic papa tenet lo-
cum petri in plenitudine potestatis ut dictum est. In secunda
conclusione precedentis articuli et probatur iterum. Secunda
Cirillus patriarcha Jerosolimitanus ex persona christi loquens

petro dixit sic Tu cum sine ego sine sine cum omnibus quos
loco tui pona pleno et perfecto sacro et auctoritate cum eis ero
sicut et tecum Maior patet per ea que dicta sunt in 2a parte vel
conclusionibus primi articuli ubi probatum est quod omnes apostoli
post christi ascensionem receperunt a petro omnem potestatem iuris
dictionis quam habuerunt Secundo probatur eadem conclusio sic 2
ex oppositis Omnis potestas iurisdictionis ecclesiastice procedit a papa Sed
omnis potestas iurisdictionis in episcopis ut sic est potestas ecclesiastica
ergo omnis talis est a papa Maior patet illud quod probatum est
in 2a conclusione precedentis articuli Minor patet quia episcopus
est sponsus sue ecclesie vices et anulum portans Tertio patet
idem sic Ab illo habent aliquam potestatem iurisdictionis a quo habent
principalem et perfectum statum cui debetur illa potestas a quocumque
illa potestas illi statui sit annexa Sed omnis episcopus habet
a papa principalem et perfectum statum cui debetur potestas iuris
dictionis ergo omnes Episcopi et curati habent a papa potestatem iuris
dictionis quam habent in quantum sunt episcopi et curati Maior patet
quia quicquid est causa cause est causa causati ut probatur
2o meth. Unde si alicui castrum detur aliqua alia iustitia
iuridicque sit illa acquisita et rex det illud castrum alicui cum
pertinentiis suis ad quem regem deinde quorum pertinet dare
illud castrum pleno iure licet rex non dederit illam iurisdictionem
illi tamen ille cui rex dat tenet et habet utrumque a rege scilicet
castrum cum pertinentiis suis et per consequens iustitiam ei annexam
cum dico quod non omnes predecessores habuissent a rege etc.
Dico autem principali et perfecto quia secus si accidentali
et adminiculative sicut putatus ad aliquod beneficium non
habet ius illius a putante sed ab instituente qui confert nec
Episcopus habet perfecte iura a canonicis eligentibus ipsum sed
mediante confirmatore a quo magis habet quam ab electoribus
Minor patet quia omnis Episcopatus cum suis iuribus integre
et perfecte a quorum creatur aut creatur a papa immediate
providendo aut creatur secundum ordinationem factam a papa
et que habet vigorem a papa et per consequens qui habet Episcopatum
habet ipsum a papa mediate ut immediate videlicet mediante lege
sua et integre et perfecte et hec fuit minor Unde sequitur
quod dato etiam quod illi statui non a papa sed a christo
sit annexa potestas iurisdictionis quia tamen papa dat illi per
sone illum statum integre et perfecte et principaliter vel perfecte
immediate vel mediantibus electoribus et confirmatore
quia a papa habet ius hoc faciendi et modum et per

quibus qui sic habet a papa dato quod iste status non habet potestatem
illam a papa. Et dato etiam aliqui alii quam alio modo haberent
et non a papa sed a Christo vel aliter tamen omnibus qui secundum
sacrum iuris papalis dignitatis certitudinis assequitur non habet
prout casus hic nisi a papa. nisi dicendo quod non habent institutionem
nec secundum iura canonica et quod non habent canonicam institutionem
nonnullum ius divinum ordinat modum seu formam dignitatis
certitudinis obtinendum quia relinquitur hec particularia iuri positivo
nam ab auctore huiusmodi iuris habent ista a quo canonice
possidentur a quo apparet per oppositum quod non solum papa-
tus est ab homine sed a deo primo etiam quod nec habetur
quo dono hominis sed quo dono dei solum. in omnibus alia digni-
tatibus que habentur certitudine habentur perfecte quo dono hominis
sed ista quo solo dono dei quod sic patet constat quod papa
si habet papatum ab aliquo homine quod habet illum a cardinalibus
quia ipsi habent maius ius in conferendo papatum vel
in occupando ad illum habendum quam tota reliqua ecclesia
dei pariterque illud habeant nam si aliquis eligeretur
in papam a duabus partibus cardinalium et tota ecclesia
dei eligeret alium electus a cardinalibus esset verus papa.
Sed non habet a cardinalibus qui eum elegerunt ius papatus
integre et perfecte ergo a nullo homine habet illud. maior
patet per illud quod dictum est et per illud quod post electio-
nem cardinalium ad hoc quod papa electus sit verus papa non
requiritur confirmatio humana nec per quas alia colla-
tio ab homine requireretur tamen consensus electi Constat autem
quod consensus suus nichil dat sibi. Tum quia nemo potest dare
quod non habet nec sibi nec alteri. Tum etiam qui ius dantis
et accipientis debet esse distinctio personarum de institutis
et ultra hoc consensus electi tamen est causa sine qua non ac-
quiritur sibi ius sed nullus est causa principalis per quam
sibi acquiritur Restat ergo quod si habet ab homine papatum
tunc habet a cardinalibus quod sunt maior probatio
minoris quia quanto habet aliquis minus iure tanto minus
potest eam dare quantum est de se et de lege communi Nam quod
creditor potest alienare pignus tamen non est dominus ma-
ioris aut non potest alienare fundum dotalem cum est dominus
hoc est specialis legis ordinatione certis concurrentibus prout
ut sic et prohibentibus secundum Sed cardinales habent maius ius
in capitulo sede vacante quam cardinales in papatu quod
apud capitulum sede vacante residet tota potestas et iurisdictio

epi de iure com(muni) nisi in paucis casibus de nouo et ob-
as qui nisi c. cum olim de here(ticis) ad abolendam in prin(cipio) electio autem
prelatis et iurisdictio pape non deuoluitur ad cardinales nisi
in paucis casibus ut in clem(entina) Ne Romani de elec(tione). Sed cap(itulum)
eligentes episcopum non dat sibi ius episcopalis integre et per-
fecte sed indiget confirmatione superioris, quod nec cardinales
eligendo papam dant ius pape, sed indiget confirmatione
vel datione superioris et dante illud confirmatione etc. Sed
quia quod minus est a meliori benedicitur ad hebre. vii. Et papa
tamen secundum papa nullus homo purus vel aliquis status eccl(esi)e
est maior et superior sed solus deus ideo impossibile est
quod papa ab homine puro vel ab aliquo statu hominis confir-
metur nisi a solo deo. Unde ceteri prelati ab homine ponuntur
in suo statu, sed deus ponit hominem in statu papali sicut supra
dicta auctoritas Cirilli inducta quod dicit quod persona cum petro
cum omnibus quos hac impona. Quarta ratio talis est
omnis potestas iurisdictionis in aliqua ciuitate et sub illo qui est
tali ecclesie cum plenitudine potestatis in spiritualibus. Sed omnis
potestas iurisdictionis spiritualis in omnibus personis ecclesiasticis tenetur
et habetur a papa. Maior patet quia omnis de regno subditi regi
illud in quo ei subduntur tenet a rege et recognoscunt
se ab eo tenere sed non totaliter et simpliciter habent ab eo
quia non habet in eis plenitudinem potestatis. Sed in cardinalibus
prelatos et alios quos ipse ad libitum instituit et destituit
dicitur ipse habere plenitudinem potestatis et isti simpliciter et totaliter
habent officia sua ab eo. Moyses et presides synagoge
cum plenitudine potestatis illi tempori debite ponebant omnes offi-
ciales et ab eo habebant omnes potestatem iudiciariam
tempore xvii c. Romani terram perfecte dictabant totum
dominio et ponebant in omnibus prouinciis presides prefectos re-
ges proconsules et legatos quorum institutio ab eis tota
dependebat nec permittebant quod regnaret iure suo
constituentes se aliter non habere plenitudinem regiminis
potestatem. Unde Iudei dicebant propter monarchiam Romanorum
non habemus regem nisi cesarem Io. xix. Legitur
etiam Iudith iii° quod Nabugodonosor precepit princi-
pi militie sue Olofernis ut omnes deos terre eliminaret
ut ipse solus deus diceretur ab omnibus nationibus
que possent Holofernis potentia subiugari. Quasi
non reputaret se plene et perfecte esse si cum eo alius
possit quia ab eo sua plantatione non haberet nec recognos(ceret)

nosset secum dei est non habere superiorem unde quod tali ac tan
ceptae eum qui intelliget quod" quod dicitur per nomen ple
nitudinem potestatis habere quod ille solus habet plenitudinem pote
statis et iurisdictionis in aliqua civitate que sit toti preest quod ab
ipso procedit omnis iurisdictio et potestas et aliorum qui sub ipso
presunt in illa civitate et hec fuit maior minor patet et quan
tum ad preeminentiam pape super totam ecclesiam et quantum ad
plenitudinem potestatis in spiritualibus per ea que dicta sunt de
de petro in primo articulo 2a et 3a declaratione et per ea que
dicta sunt de papa 2o et 3o articulo 1a et 2a declaratione Sed
hec preeminentia et plenitudo non est quantum ad potestatem
ordinis in qua est aliis equalis ut dictum est Sed tantum quantum
ad potestatem iurisdictionis unde sequitur conclusio quod licet potestas
ordinis in aliis non sit ab eo simpliciter tamen omnis potestas
iurisdictionis in quibuscumque personis ecclesiasticis et per
quas Christus est totaliter et simpliciter a papa et qui negant
se tenere ab eo suam potestatem simpliciter dicentes se habere
a solo deo quamvis recognoscant eum superiorem aliis vero
tamen hoc ipso negant se ei subditos sicut patet in seculo quia
illi de regno non recognoscant regem superiorem
suum nec se subditos regi in aliquo nisi in eo quod
tenent ab eo unde in franco allodio quod dicunt se a nullo
tenere ~~tenere~~ a papa potestatem et auctoritatem suam nisi a deo
dicunt se nulli subditi nisi deo nec in illo recognoscere
superiorem nisi deum illi graeci prelati qui dicunt se non tenere
a papa potestatem et auctoritatem suam sed a solo deo vo ne
gant se subditos pape in illa et sic negant ipsius prima
tum in ecclesia qui est error grecorum Ulterius autem princi
pes et barones qui in suis terris recognoscunt regem
superiorem sed dicunt se habere suas iurisdictiones et dominia ex
sola regis commissione sicut prepositi et baiuli Sed
dicunt se habere iura propria a parentibus vel aliunde acquisi
ta ex ipso negant regi non quidem superioritatem
simpliciter sed plenitudinem superioritatis in illis vel potestatis
dicentes quod tantum in certis casibus habet se intromittere
in illis et de illis que ad se inmediate pertinent Et ideo episcopi
et prelati qui recognoscunt quidem se subditos pape in sua
potestate et auctoritate sed tamen hoc dicunt quod eam non habent
simpliciter ex commissione et largitione ecclesie Romane
vel sedis apostolice sed a deo negant pape plenitudinem
potestatis // Quinto sic quia si potestas iurisdictionis est in

mediate a deo in episcopis et curatis et non a papa ſicut eſt
poteſtas ordinis ſine caracteris cum ſit papa non poteſt dare ſolo
verbo nec auferre poteſtatem ordinis Epiſcopo vel curato per
quamcumque depoſitionem vel degradationem quin ſemper rema
neat caracter quia non poteſt auferre illud quod non dedit ſic
ſicut homo non poteſt tollere vinculum unionis quia ſcriptum eſt Math.
19 q. quos deus coniunxit homo non ſeparet ita non poſſit papa
ſolo verbo dare nec auferre poteſtatem iuriſdictionis Epiſcopo vel
curato nec ipſos deponere nec degradare quod eſt negare
pape plenitudinem poteſtatis Et ad hoc in aut. de defenſo
ribus civitatis ſi iuſiurand. coll. iii ubi dicitur ſic non habere iniam cla
riſſima prouincie iudice removendi eum ſed ſi quid videtur
non recte agere nunciare ad glorioſiſſimos praefectos et
inde fiet ei tunc prouiſio inde datur ad hanc aut ad eam
veſtram ſic poſſe reſponderi quia papa non habet plenitu
dinem poteſtatem in ordine nam in poteſtate ordinis non ſubdu
ntur ei ſed equantur plures quando in caractere ſacerdotali et
ipſi in ſpeciali licet in quibuſdam actibus et poteſtatem or
dinis habeat aliquam preeminentiam ut dictum eſt alibi
unde a poteſtate ordinis non poteſt eos papa deponere nec deſtitu
ere quantum ad eſſentiam caracteris non eo quia habent eam
a deo quia non eſt in ea illis ſuperior ymo par et
par in parem non habet imperium ſed dummodo ſuperior inferio
rem ut de maio et obe. cum inferior ff de arbitr. nam et
magiſtratus Sed papa in iuriſdictione ad plenitudinem poteſtatem
retentam aut in partem ſollicitudinis ſunt vocati ii q. vi
decreto et c ſi vii in hoc alii ſubduntur ei et per conſequens
poſſunt deponi ab eo et cum dicitur quod deus dedit homo non poteſt
auferre verum eſt niſi deo dante auctoritatem auferendi eo ipſo
autem quod deus dedit auctoritatem pape et plenam iuriſdictionem
aliis autem partialem volens illos ſibi ſubiectos et hunc
illos preeſſe Eo ipſo dedit pape poteſtatem inſtituendi et deſtituen
di illos ſicut quando rex inſtitueret primo baylivos
et caſtellanos et prepoſitos certo tempore et in totum ſi tantum de
mum iſtis ſubmitteret alios eo ſubmiſſione daret eis
poteſtatem ipſos deponendi licet poteſtas caſtellatur et ipſis
tunc cum ſit a rege non ſit a baylivo et dicendo quod
ſolo iſta confirmeat propoſitum quia quia ſi eo plenitudinem
poteſtatis ſpiritualis eſt quod ipſe poſſet omnem epiſcopum et curatum
deſtituere et alium inſtituere ſequitur quod omnis epiſcopatus
et omnis cura et omne beneficium eccleſiaſticum tenetur et

et habetur ab eo simpliciter quod aliquis dicitur habere aliquid ab ali
quo non solum quando illud sibi inter vivos sed etiam quando illud sibi
in testamento relinquitur non solum pure et simpliciter sed etiam sub
condicione vel modo dum tamen non oporteat ipsum propter hoc aliquod
magnum dare ut facere quia tunc impleto modo vel condicione
non totaliter habet a testatore vel sic unus etiam liberorum qui
succedit ab intestato de iure eo quod testator potuit alteri
dare et sibi auferre dicitur habere a testatore dominus aut
potestas et dignitas ecclesiastica sive beneficium quod dicitur legitime ha
bitum ut habetur. Tunc hec quod gratia pape contulerit vel providerit
et tunc talis est beneficium ingressus si non recognoscat se habere illud
a papa et sive recognoscat illud beneficium esse a papa in se sive
non tamen se habere illud quod papa et quod dono eius vere et nega
re non potest unus tales in episcopos sic promoti solent dicere dei
et apostolice sedis gratia se electos vel episcopos quia sic donatarius
quicquid habet racione donacionis tamen habet a donante sic et ipsi
qui nichil unus habet in suis beneficiis nisi quod collacione pape to
tum ius suum habent a papa immediate sed mediate a deo a quo cuncta bo
na procedunt aut potestas vel dignitas ecclesiastica aliquando quam imme
diatam concessione vel promissione pape habetur et tunc omnes quod ille
qui habet eam si sit in ea sed sit in ea canonice institutus quod
hec institucio sua sit concessio pape vel intestamento pape quia
in iure canonico quod testamentum papale i. testimonio inventus et
scriptura judicantis voluntates et ordinaciones summorum
pontificum de promoveo ipsum in quo disponendo hunc plura
ecclesiam potestatem … modus quo debent beneficia et
dignitates ecclesiastice obtineri sic tamen quod promovendus nichil
ad hoc det aut augeat quod sapiat symoniam et inter
currente institucione canonica sub forma sed et modo
a papa quia a testatore apparet iste obtinebit potestatem vel
dignitatem ecclesiasticam et per consequens censetur a papa institutus
sub illis forma et modo et habet sed potestatem et dignita
tem illam sicut heres institutus sub condicione vel
modo illis conditionibus licet inchoatus hereditatem a testatore
Sed quod papa propter quolibet disponere et cui volt dare et tenere
et valet utrumque eo ipso quod non aufert videtur dare
unus ipso modo quia ab intestato licet quilibet ab eo etiam
alio quam per eius gratiam promotus et sic semper se
quitur quod omnis potestas et dignitas ecclesiastica que legitime
et canonice habetur a papa vel a sede apostolica habetur
Secundo aut dicitur contra modum arguendi quod licet utraque

potestas ordinis licet et iurisdictionis sit immediate a deo. non a papa
dare et auferre ad libitum unam non aliam quia semper unam
licet plenitudinem potestatis non semper aliam est oppositum in ad
uerso quia papa non est supra ius diuinum sed sub. unde sub pote
state que est de iure diuino continetur stella non potest ipse ipsi plen
itudinem potestatis immo nec aliquid potestatis unde ad hoc stat argumentum
quod si potestas iurisdictionis esset a deo sicut potestas ordinis non posset
dare uel auferre unam plus quam aliam Secundo sic quia potestas episco 6
rum et curatorum est ergo immediate a deo uel a christo sicut
potestas pape tunc episcopi electi confirmati non indigerent ab homine
confirmari nec curati ad curam per patronos legitime
presentati indigerent ab episcopo institui ut oportet quod ab aliis
eis cura committeretur sicut nec papa indiget qui electus
est Canonice a solo christo confirmatur et instituitur cui eciam ab eis
committitur et curas animarum unde mirum est dicere quod ille cui ab
aliquo cura animarum committitur non habeat illam curam immediate
ab illo Episcopus etiam ab archiepiscopo et ille a papa confirmatur
Et qui confirmat dat suo confirmato licet a confirmante
illam potestatem quam accipit per ipsam confirmationem Sic
licet quod tunc archiepiscopus siue patriarcha recipiat a papa immediate
suam potestatem et ab illo episcopus a quo curati quod omnis alia
potestas ecclesiastica deriuata a papali mediate uel immediate immo nemo
dat alteri quod non habet nisi in uirtute cuius qui licet archiepiscopus
confirmando Episcopum dat ei immediatam iurisdictionem in
subditos non in uirtute pape quia ipse non habet eam
in subditis suffraganeorum nisi in certis casibus quo dat
eam in uirtute pape Et sic episcopus licet a papa suam iurisdictionem
immediate loquendo de immediatione uirtutis communis mediate ar
chiepiscopo loquendo de mediatione suppositi et sic Episcopus
consequenter licet a papa cui episcopus instituit curatum licet quod et
potestas curati est a papa immediate uel mediate distinguenda
ut supra Et ad hoc uidetur sic posse responderi dicendo enim
quod omnis potestas spiritualis Episcopalis et parochialis habetur
a deo dupliciter Primo in primis Episcopis et curatis qui
habent a deo sine quocumque medio aliquo in suis successo
ribus in quibus etiam habetur a deo non tamen ut ille qui
fuerit ab hominibus legitime electus unde sic cum laicus pa
tronus presentat episcopo ad beneficium aliquem et episcopus acceptans
conferat illi ei illud beneficium iste non licet ualeat in se nec
aliqua iura spiritualia a laico presentante sed ab episcopo insti
tuente non minus quam ille cui episcopus totum confert ita dicendum

illi qui sunt contrarie opinionis quod primus episcopus et curatus puta
apostolus et discipulus Christi totaliter et pro toto potestates
et dignitates per se ipsum contulit eis instituendo et
confirmando sed de successoribus eorum ecclesie sue dedit
quam potestatem retinens sibi institutionem vel quod omnis illi
qui rite per ecclesiam promovetur ad statum a deo institu-
tum sicut est status ipse episcoporum et curatorum deus con-
fert potestatem illi statui debitam et ideo curatus debent
dicuntur de iure divino quia deus dat ipsam curam animarum
cum ipse ampliavit et dedit istam curam in personis disci-
pulorum sed in hac est differentia inter potestates et dignitates
ecclesiasticas quam illi qui habent superiorem in ecclesia ad hoc
quod dentur alicui persone a deo oportet quod instituatur et
confirmatur a superiore et sic potestati ad curam non recipi-
unt eam nec habent in ea ius divinum sed cum sperare quousque
fuit ab episcopo instituti et tunc quod episcopus confert curam animarum
committens eis potestatis in spiritualibus intelligendum est
quod confert ministerialiter eo modo quo sacerdos absolvens di-
cit Ego absolvo te a peccatis tuis qui tamen non absolvit nec
remittit peccata sua principaliter sed solus deus principaliter
Ille autem sacerdos solum ministerialiter vel declarat a deo re-
missa Ita eciam possent ymaginari illi qui probabiliter
vellent istam opinionem defendere quod sic dicit dionisius
quod ordo sacerdotalis procedit ab episcopo ordinante qui dicit
accipe potestatem celebrandi missas Per quod non intelli-
gitur ille episcopus principaliter caracterem imprimere sed deo im-
primente solum ministerium prebere secundum illud dei adiutores sumus
Et quod potestas caracteris non dicitur esse sumpta ab eo ordinan-
te sed a deo imprimente Ita posset ymaginari in potestati-
bus et statibus de quibus ago quod isti dicuntur esse de iure
divino sicut potestatem et statum papalem quod quando episcopus con-
fert curam animarum intelligendum eam conferre ministerialiter
sed deus principaliter et similiter quando episcopus confirmatur
ab archiepiscopo et ille a papa et datur ei cura pastoralis
sive instituitur in ea quod deus eam instituit quamvis non est
vel ministerialiter et ministerialis sicut in potestate caracteris quod est
ac dignitas a deo instituta et talis quod nulla alia est
maior illa et sic in illa nullus est maior illo sic in-
stituendo tunc non requiritur ad hoc quod illa conquiritur et
sufficiat consecratur a deo superioris confirmacio quia
non habet sed requiritur et sufficit consensus illorum ad quos spectat

cat electionis sicut papa. licet a deo potestatem suam sicut petrus
quia succedit petro in dignitate a deo instituta non obstante
quod ipse ad hanc dignitatem perveniat mediante electione humana
quam petrus habuit sola electione divina. Ita episcopi et cura
ti habent suam auctoritatem et potestatem immediate a deo
vel a christo sicut apostoli quibus eadem dignitate a christo
instituta succedunt non obstante quod illi receperunt a christo sine
medio confirmationem isti autem mediante confirmatione vel
institutione ipsi pape. non est ipsi habent eque immediate a deo
sicut papa non obstante quod habent mediante electione et confir-
matione quo ad episcopos vel mediante presentatione sive institu-
tione quo ad curatos. papa autem papa sola electione
sine hominis confirmatione. // Dicendum ergo ad ista quod de
illa successione apostolorum et discipulorum verum in episcopis et
curatis suam potestatem faciat esse immediate a deo sicut
potestatem pape infra dicetur. Sed quantum tangit articulus principa
lis dicendum quod papa potest dici immediate habere potestatem a deo
non obstante quod eam habeat mediante electione cardinalium sicut
etiam discipuli potestatem faciendi miracula ymo etiam
potestatem predicandi et docendi quam tunc acceperunt im
mediate a christo sicut apostoli christi non obstante quod fuerunt
electi ab apostolis et non immediate a christo sicut apostoli christi qui
bus dicit Ego elegi vos de discipulis aut ceteris de
quibus erat turba discipulorum eius copiosa ut dicitur luce vi
Elegerunt de mandato domini apostoli illos lxxii sicut di
cit anacletus papa di. xxi in novo loquens de apostolis ab eis
inquid electi sunt lxxii discipuli. Sed deus per se eis
misit et eis potestatem dedit non apostoli eligentes non
dant ipse potestatem et auctoritatem spiritualem sed ipse deus
et hiis confitentur illi qui contrarie opinionis addentes quod
idem est de episcopis et curatis quod falsum est ad illud quod
probatione que inducta est dicendum quod non est simile de pote
state caracteris et de potestate iurisdictionis quia sicut deus
ita dat episcopo et curato curam pastoralem et prelaturam
cum confirmantur et instituuntur canonice sicut dat eis carac
terem sacerdotalem et episcopalem. Ita ut liceat loqui cum
ordinantur tunc sicut de iure divino est aliquis determi
natus quo ad substantiam forme et materie quod papa non potest
mutare per quod detur potestas caracteris [illegible] a deo
talia que pertinent ad [illegible] et plenitudinem mutare pos
set etiam de iure divino esse certus aliquis modus quo

dignitates episcopales et cura pastoralis darentur quam papa
mutare non posset cum sicut papa non potest dare cuicumque volu-
erit potestatem caracteris nisi iure a deo instituto ita
etiam non posset dare ad libitum et placitum episcopatus et curas
quibuscumque vellet quia valde ridiculum est dicere quod dona di-
vina non dei voluntate sed humana etiam irrationabiliter
dispensentur ad libitum contra illud quod de primo do-
norum dei dicitur in canone non cum voluntate humana ablata
est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirante locuti sunt alii
qui dei homines Constat autem quod papa ad libitum et placi-
tum per se et per alium verbo et scripto sicut sibi placet
ponit et deponit episcopum et curatum et quamvis circa
hoc posset peccare ut infra dicetur Nichilominus tamen tenet
et valet instituere et destituere Non sic autem de papatu
qui est donum dei non cum possit ipse papa dare papatum ad li-
bitum nec in morte nec in vita nec potest ad libitum mutare
modum constituendi papam Sed est in constitutione pape ali-
quid de iure divino quod ipse mutare non potest de iure divi-
no est quod successor petri sit per electionem et consensum ecclesie
et hoc est consonum iuri naturali quia nullus esse potest ali-
cui multitudini nisi de eius consensu aut de superioris ordi-
natione vel provisione De primo dicit leo papa quod nulla
ratio sinit ut illi inter episcopos habeantur qui nec a clericis
sunt electi nec a plebibus expetiti lxiii di. In nomine
domini di. Secundo patet quia ex quo aliquis ordinarie
preest alicui multitudini iure suo potest ponere super eam
quem vult in adiutorium suum et vice et loco suo quia deus
post dies aut ecclesie sue immediate non providet nisi de
petro unde per eius quia non providit de persona
nominatim successoris petri electionem ecclesie dimisit unde
de iure naturali et divino est quod papa non faciat si-
bi successorem nec post mortem nec post resurrectionem
quia non potest licet quamdiu vivit papa licet si posset ponere
legatos et vicarios ubi vult et sicut vult sic est de
iure naturali et divino quod papa fiat de electione universa-
lis ecclesie vel illorum ad quos de consensu universalis ecclesie trans-
latum est ius eligendi sicut sunt hodie Cardinales
lxiii di in nomine domini et c. i de electione ac ius eligen-
di papam de consensu universalis vel illorum ad quos univer-
salis ecclesia quantum ad hoc ius suum transtulit vel qui
eam representant hec est de consensu generalis precedentis

t sequentes qui est consensus universalis ecclesie quantum ad tractandum
de hoc quod tangit unum certum habeo ut pretactum sicut nos
lata in cardinales sicut ius eligendi imperatorem de consensu
populi fuit translatum in senatores patet quia dato quod a principio hoc
non fuisset quod illi canones primus inducti non faciunt
hoc non fuisset de hoc expressam mentionem secundo certum est
quod postea fuerunt multa concilia generalia in quibus est
virtus universalis ecclesie ad ordinandum de pertinentibus ad
eam que concilia non solum dissimulando fecerunt sed etiam
expresse approbaverunt quod vice totius ecclesie ad cardinales ipsa elec-
tio pertinet quedam alia super addendo sicut in conci-
lio tamen preterit aliquos instituit ordinatum quod fieret electio
a duabus partibus cardinalium de electore et licet primo
dum sub Gregorio X in concilio lugdunensi multa fuerunt super
addita de electione et ubi maius. Et postmodum a Clemen-
te V et ne Romani et quamvis romanus pontifex circa
accidentalia possit aliqua variare circa substantialia tamen non unde
sine assensu ecclesie universalis vel concilii generalis non
posset ipse statum cardinalium ius eligendi auferre et
aliis dare in quo numquam consentit ecclesia universalis quia
tunc iste electus non esset electus de consensu universalis
ecclesie si tunc electus a cardinalibus nisi essent a car-
dinalatu depositi est verius papa quam quicumque predecessor sta-
tuisset quia quamdiu manent cardinales in eis residet
consensus ecclesie ad eligendum summum non posset papa statuere
quod electus a minori parte cardinalium esset papa quia ut
ille liquet consensus ecclesie quod numquam videtur facere contra
illud quod minor pars sed id quod maior et magis communiter
illud quod faciunt due partes extra ad minus vel quod
maior de hiis qui sunt a maiori parte c. i. et c. quo-
niam et c. si. ho. vi. de c. i. ii. et iii. C. de decur. l.
li. xi. verumtamen posset statuere quod posset eligi a ma-
iori parte sola aut quod cardinales non includantur
tamen ordinationem concilii potest dubitari numquam posset
statuere concilii contra statuta. Sed quia non potest
statuere contra statutum dei quod est quod papa non eligatur nisi
de consensu ecclesie vel illorum in quos ad hoc ipsum ecclesia
consensit quasi per modum compromissi. Preterea ubi tamen ecclesia
consensit quod solum due partes cardinalium possint facere
non pauciores et quod tali vel tali modo procedatur
non aliter contrario modo electus de consensu ecclesie nec per

quibus secundum ius diuinum vnde non valet electio nec statutum pape
de hoc quod hoc solo sit collatum a deo sed siue eius ve-
ro assensu non fiat papa. Cum autem verius assensus cardinalis
sed assensus maioris partis explicitus vel implicitus i. assensus ma-
ioris partis illius vel illorum cum tota communitas hoc requisit hoc so-
lum sit collatum a iure diuino. Quicquid autem ultra huic assensui
superaddit positiuum est seu humanum nec habet robur nisi
ex auctoritate pape qui est super canonica vnde papa si vult talia
renouare suspendat. Secundo quod de iure diuino est aliquis cer-
tus modus creandi papam scilicet electio cardinalium vel aliorum
in quos ius suum transtulit quem papa nec auferre nec inno-
uare potest licet circa illud possit multa statuere illo stabi-
li non semper in suo robore perdurante tamen non sit
dare aliquem talem substantialem modum de iure diuino
attingendi ad summam patriarchalem papalem quod papa non
posset pro libito ad illam non aliter promouere pa-
tet quod illa non sit donum dei sicut potestas caracteris
aut sicut papatus sed donum hominis scilicet pape secundum cuius
statuta talia conferuntur. Vnde ad hoc stat argumentum
quod si ista statutio seu confirmatio superioris que est quae-
dam datio et vera collatio iure prelatorum et episcopalium indi-
cant quod sint ab homine non a deo sicut papatus qui non
ab homine confirmatur nec est sicut de potestate ordinis
cum suo effectu sacramentali que tamen fiat valide in eam in
qua plus deus agit principaliter ab homine esse non patet
sed potestas iurisdictionis non est nisi quedam relatio superioris ad
subditos ordinata ad actus contentiosos vnde per principale ex
dono hominis prouenit. Contra istam autem conclusionem
arguitur tripliciter. Primo de hoc quod dicitur actuum xx attendi-
te vobis et vniuerso gregi in quo vos spiritus sanctus
posuit episcopos regere ecclesiam dei ex quo videtur siue lo-
quatur ad episcopos proprie siue ad presbyteros large dictos Episcopos siue
ad vtrosque quod illi de quibus loquitur ponuntur in regi-
mine a spiritu sancto sicut successores petri in loco eius
ponuntur a christo et per eius hanc potestatem regiminis non
ab homine sed a deo sicut ipse et papa. Respondeo vtrique
ponuntur a christo in sedibus suis quando legitime et ca-
nonice ascendunt. Sed differenter quia papa qui nullo
homine confirmante nec dante papatum tamen ibi ponitur a so-
lo deo immediate ibi alter constituitur homine cum intermedia-
cione non tollit electio que non dat sibi papatum.

sed episcopi et curati non solum ab hominibus preficiuntur vel eligun-
tur sed etiam ab homine habent in virtute illud quod episcopus habet
in potentia eius eis consentiente instituuntur et ab homi-
ne recipiunt illud quod accipiunt sicut dicitur sunt delecti ab homi-
nibus discipuli ad predicandum et discipuli ad ministrandum
viduis et sic ad predicandum quia primi sunt ab apostolis electi
sed non ab apostolis missi nec constituti in officio predicatoris
sed ab ipso christo duo vero ab ipso solo habuerunt potestatem quam
ante passionem ubi sunt. Sed post penthecostem convo-
cantes duodecim multitudinem discipulorum fratres dixerunt
considerate ergo vobis viros etc. quos constituamus super
hoc opus et elegerunt Stephanum etc. hos constituerunt
ante conspectum apostolorum et orantes imposuerunt eis manus
et ordinaverunt diaconos Et fecerunt archidiaconos
ad visitandum et predicandum Vero isti electi a discipulis
quia non constituti non immediate a christo sed ab apostolis
receperunt potestatem ab eis non sicut primi habuerunt
potestatem a christo nullo medio dante. Vero episcopi et curati digni-
tate promoti dicuntur propositi a christo sancto non potesta-
te immediate conferente sed collatione inspirante // Secundo ar-
guitur sic si episcopi et curati potestatem et auctoritatem suam
non haberent immediate a christo sed tantum a papa quasi eius
vicarium et prepositi tunc ipsi possent ad libitum deponi sine
culpa sua et sine causa sed ipsi non possunt licite sine culpa
sua et sine causa amoveri etiam a papa etc. Maior
patet quia rex potest amovere vicarium et prepositum suum
sine causa et papa revocare legatum suum et delegatum
sine culpa sua. Minor patet quia dicit apostolus ij ad
Cor. x potestatem quam dominus dedit mihi in edifica-
tionem non in destructionem qui ergo utitur potestate ad
propositum eius ad quod est data abutitur ea et per-
consequens peccat ergo qui sine causa destituit bonum prelatum
peccat. Respondeo argumentum non probat quod ille
potestates sive dignitates sint a papa quia dato quod essent
ab eo adhuc possit peccare quod dedit legittime indebi-
te revocando Vero dicendum quod huiusmodi officia sunt a
papa sed episcopi et curati sunt principes et non domini tamen
sed essent facti veri domini per suam ordinationem
sicut donatarius per donationem inter vivos sine
eius culpa et magnitudine non possit donatio
revocari Vero secundum quod nec papa possit deponere

principem deponere laicum et prelatum ecclesie non tamen equaliter
quia principem licet vasallus suus vel communitas non potest
deponere sine iusta et rationabili causa quod ille sit indignus
illo principatu et meruerit perdere et eo privari et si
sine tali causa deponeret ipsum non solum peccat cogitanda si
etiam nichil agit privando sicut non valet sententia a non
suo iudice lata sed in prelatis ecclesie secus est quia
non sunt domini sed procuratores unde sit administrator superior
qui habet plenam potestatem potest instituere et destituere
inferiores administratores et tenetur quicquid facit
etiam si minus bonum instituit et meliorem destituit
licet in hoc ipse peccat ita etiam papa ponendo et
deponendo personas ecclesiasticas licet peccet nisi pro me
liori ecclesie hoc faciat tamen tenet quod facit Cum tamen ac
procedit ratio que dicit eos esse procuratores non dominos quod
sine peccato cum suo et alieno potest papa deponere minus
bonum et ponere meliorem quia in officiis rei publice
quibus utilitas publica non curata unde si prelatus non
delinquentem et bonum amoveat ut ponat meliorem non
peccat nec iste contra potest sicut nec prior qui a deo
renunciatur quia ab onere relevatur et non aufertur
sibi aliquid iuris Secus est in principibus laicis qui
sunt veri domini eius quod habent Res enim sua non est
alicui auferenda sine culpa sua unde nec feodum a va
sallo et multo minus quod aliquis a nullo alio habet potest
sine culpa sua sibi auferri Ad hoc tamen est advertendum
quod licet papa posset amovere ecclesiasticum suum ad libitum
non tamen sine culpa eius et sine utilitate ipsum
cum amoveat peccat ledens famam proximi sui sine
causa ledens etiam subditos Et quod dicit iura quod prior
post licitam contestationem non debet amoveri sine causa et
presertim qui amotus est ab administratione cum dolo vel
lata culpa est infamis Cum istis contra amovendis prelatis
et est considerandum quod qui sunt simpliciter instituti
unde papa non potest eos amovere sine eorum culpa quin ipse
peccet quia facit contra prohibitionem iurium quibus te
netur obedire unde licet ab eius sententia appellare si
cut cotidie appellant abbates et monachi ab episcopo sine cul
pa sua depositi Sed papa legibus humanis solutus est
unde sine peccato suo potest amovere prelatos quamvis ille
non peccaverit et quamvis etiam bonus sit dum tamen pot

meliore sed bene multo dz honeste secundum statum suum sibi
necessaria providere. Tertia conclusio principalis est de potestatis Conclusio 3a
iurisdictionis episcopalis quo ad ipsas sedes episcopales et ecclesias ca-
thedrales. Quod etiam ipse sedes et ecclesie episcopales in sede potesta-
tem et dignitatem quam habent immediate a sede apostolica et a papa et
ecclesia Romana habent et ab ipsa debent recognoscere omnem potesta-
tem et auctoritatem quam habent quod patet. Primo sic sem-
per in omni genere illud quod est maxime tale est causa omnis
aliorum non solum ut alia habeant [illegible] ab illo sed etiam ut
illa sint in se ipsis et in sua natura. Sed potestas papalis
inter omnes ecclesiasticas est maxima. Igitur ipsa est causa
omnibus aliis potestatibus ecclesiasticis non solum personis ecclesiasticis
que in illis constituuntur sed etiam ut sint in se et in sua
natura. Maior patet per Aristotelem 2° metaphysice ubi probat quod
sicut ignis qui est calidissimus in causa omnis caloris et
etiam caloris omnis imperfectioris, sic quod est maxime ens
et verum est causa entitatis et veritatis in hiis que sunt
magis et minus talia etiam ipsius entitatis et veritatis
diminute. Minor patet sic quod papa in ecclesia habet summam
et maximam potestatem et omnes alii limitatam et coarta-
tam. Sequitur igitur quod omnes ecclesie habent ab eo suam
potestatem limitatam et quod illa eorum potestas limitata ab ipsa
plena pape potestate procedit. Secundo patet idem sic quod omnis
ecclesia cathedralis habet potestatem episcopalem ab illo cuius
auctoritate fundatur sed omnis ecclesia cathedralis fundata
auctoritate pape consistit. Igitur omnis ecclesia cathedralis habet om-
nem potestatem dignitatem et potestatem episcopalem a
papa sive ab ecclesia Romana quod idem est. Maior patet
quia sicut se habet fundator materialis ecclesie ad eius do-
tem corporalem sic spiritualis ad spiritualem. Sed ille est cau-
sa dotis corporalis ecclesie quam habet per suam fundationem
igitur et iste spiritualis. Sed dos spiritualis ecclesie cathedralis
est hoc ipso quod cathedralis est habere insignia specia-
lia potestatem dignitatem auctoritatem et iurisdictionem. Igitur
hec omnia sunt ab illo cuius auctoritate fundatur et eri-
gitur in cathedralem et ab illo habet. Minor patet quia
nullus potest sedem episcopalem construere de novo nisi papa
vel eius auctoritate. Tertio patet idem sic quod si sedes
et potestas et dignitas episcopalis utrumque sunt erunt
a deo et non a papa papa non posset eas auferre
nec transferre nec dividere nec unire. Consequens

est falsum quia et eius probatio consequentis quia papa
non potest tollere nec mutare nec minuere ius divinum
quia sicut non potest tollere legem dei xxv. q. ij sicut
quidam. Si quia ubicumque est constitutio ecclesie cathedralis
illa dicitur fundata est a deo et non ab homine et de iure di
vino non quando papa non potest illa destruere nec mutare
Maior patet scilicet falsitas minoris quia papa multas eccle
sias iuxta pontificali dignitate Est etiam statutum ge
nerale quod cuncta que est in culpa in hostili persecutione
cardinalis eo ipso est pontificali dignitate. Prima patet
Romanam de penis felicis li. vi. papa etiam potest episcopatus
transferre et non solum personas sed etiam sedes
sicut de facto frequenter apparet et de iure de translatione episcopi
per totum. Ipse etiam dividit et unit episcopatus sicut in
eodem titulo dicitur et de excessibus prelatorum sicut unire. Et con
firmatur per apostolum qui dicit nemo enim fundamentum aliud
ponere potest ad thy. ij. vij. Si alie ecclesie sunt a deo fundata
sicut romana ecclesia tunc sunt ita immobiles sicut
romana ecclesia quam papa nec potest destruere nec di
videre nec unire dato quod papa pro causa rationabili pos
set sedem suam mutare locale forte cum concilio
generali. Sed sedem papalem non potest ipse destruere
nec diminuere in aliquo sedis apostolice dignitatem
vel potestatem etiam cum assensu concilii generalis. Si
quis diceremus contra exemplum quod sedes Jerosolimitana que
fuit sedes Jacobi apostoli sit eque fundata a deo si
cut sedes petri tunc non potest papa etiam Jerosolimitanam
privare episcopo nec alibi transferre nec dividere nec di
minuere eius potestatem quod est absurdum. Si dicatur
non est simile de aliis ecclesiis super quas est ipse et
de Romana in qua ipse et super ipsam non est di
cendum est quod est oppositum in obiecto ut supra dictum
est dicere si quod aliquid sit de iure divino et tamen sit
subditum pape quia papa non est supra ius divi
num sed sub ipso. Unde potestas que est de iure divino
nullo modo sub est pape non posset eo in se tollere
vel mutare sicut patet in potestate caracteris

De potestate Curatorum

Quantum ad vij^tum articulum principalem

de potestate curatorum sunt tres conclusiones principales
conformiter respondentes ad articulum precedentem // Pri
ma est de potestate ordinis sacerdotalis // Secunda de pote
state iurisdictionis in utroque foro quo ad personas curatorum
// Tercia quo ad ipsas curas et ecclesias sive rectorias
prochiales in se ipsis // Prima igitur conclusio de potestate
ordinis sacerdotalis est quod curati et omnes sacerdotes
constituti in ordine habent pro eodem ordinis sacerdotalis potestatem
se. confitendi ligandi et absolvendi in foro conscientie dum
tum subdito eque immediate eque perfectam in se et eque
virtuosam in suo effectu cum papa a Christo sicut papa et Episcopi ut
dictum est de potestate episcopali. Et propter idem qui caracter
ab omnibus a quo habetur a deo habetur sed mediante sacro
et nostro Christo et non suscipit magis nec minus i
se nec potest plus in uno quam in alio quod est de se non
est quod Episcopus possit solvere et ligare plus quam curatus
nec papa plus quam alii omnes pro augmento caracteris
sacerdotalis sed de adiuncta potestate iurisdictionis que plures
sibi subdit in hoc enim sunt privilegium apostolorum quod omnes
in cena a Christo non immediate alio nostro nec consecrati si
tunc facti sunt sacerdotes accipientes claves ordinis
a Christo immediate vel tunc vel in die resurrectionis ut
dictum est in secundo articulo principali // Secunda
conclusio principalis de potestate iurisdictionis in foro utroque
quo ad curatores est quod curati potestatem iurisdictionis
qua habent subditos in foro conscientie de iure et in fo
ro exteriori similiter quod de consuetudine habent quam non
habent ex proprio non tamen habent eam a deo immediate papa
Nec solum sic quod haberent a papa hanc potestatem iuris
dictionalem aut sicut a causa sine qua non et videlicet modo
quo habent ab episcopo potestatem caracteris sed sic quod habent
a papa principaliter et simpliciter licet sub deo hoc etiam
patet omnibus rationibus per quas probatum est de Episcopo quod
sic eadem ratio de curato per omnia preter quas
sunt alie quinque rationes etiam Episcopis et curatis
quarum prima talis est Si potestas iurisdictionis Episcoporum
et curatorum qua possunt solvere et ligare in utroque
foro non esset a papa sed a deo papa non posset
ad se trahere illa que ad ipsorum iurisdictionem perti
nent per se vel per alium indirecte Sed deberet
casus remittere omnia de quibus ipsi habent potestatem

indicando. Sed quod est falsum, consequens antecedens probatio
patet per rationem et per exemplum. Per rationem quidem
quia nulli fiunt iniuria qui utitur iure suo. Sed nullus alie-
nus potest homo sine iniuria sibi usurpare. Unde cum qui iuris
dictam iurisdictionem ad se retrahat in solidum vel in par-
te iure suo utitur et eo nemini iniuriatur. Preterea quia episcopi
et curati eorum potestatem et iurisdictionem quam habent in
utroque foro habent ab ecclesia romana qui ut eorum subditos
aliis ecclesiis impartitur. Non romanus pontifex causas ad
illas pertinentes ex commissione sua in utroque foro potest ad
se retrahere per se vel per alium indicando non preiudi-
cando super hoc quo ad inferiores. Et sicut in foro
contentioso causam ad episcopum pertinentem potest et subtrahere per
se vel per alium indicando nec tenetur ad eum remittere liti-
gantes. Sicut etiam in foro conscientie parrochianos curati
et episcopi etiam de casibus ad illos pertinentibus potest per
se vel per alios audire salubriter et ligare. Nec hoc
tenetur ad eos remittere confitentes ut absolvat. Sed
sicut causas feodales eorum qui sunt vasalli non
debet papa vel non potest ad se trahere per se vel alium
cognoscendo. Sed dominum ad dominum remittere litigantes
alias alienum ius detraheret et peccaret. Et for-
te ideo non valeret nisi propter illius domini defectum de
foro conscientie contentiose et in commissa et in novit sed
quod sic sit le per veritatem. Item si potestas curatorum et
episcoporum in subditos in foro conscientie non est a papa sed
habent eam a deo, non potest papa vel saltem non debet
per se vel per alium eorum subditos sic absolvere quin
ad eos remittat prius absolvendos vel saltem
supplet subditos curatorum. Et idem est in foro con-
tentioso. Falsitas consequentis apparet quia papa omnibus de ordi-
ne mendicantium petentibus, sicut etiam seculares prelati
dant sic quibus et quibus volunt parrochianis
aliorum licentiam eligendi sibi confessorem idoneum
qui possit eos absolvere non de casibus papalibus
tantum de quibus inferiores non possent concedere, immo
de casibus episcoporum et curatorum de quibus non est sedes
apostolica consulenda vel requirenda. In quo videtur episcopis
et curatis preiudicium afferri et sic absolventes non
remittuntur ad eos sibi confessos. Item absolvendos
si dicatur quod etiam non sic ad propositum quia prima probatio

loquitur de delegatis Episcopi aut et curati sunt ordina-
rii unde non est simile et secunda pars loquitur de illis
iudicibus laicis super quos papa non habet plenitudinem
potestatis sicut habet in spiritualibus dicendum quod non obstat. Primum quia
papa potest dare iurisdictionem ordinariam qui non minus
est ab eo revocabilis sicut illa quam legatus pape
de latere qui est ordinarius non minus habet a papa iuris-
dictionem suam quam simplex delegatus nec minus subiaceret
ei in revocando unde per hoc quod episcopi et curati sunt
ordinarii non sequitur quod non habent a papa iurisdictionem
revocabilem quia papa potest dare iurisdictionem ordinariam
non solum persone ad vitam aut aliud tempus sed etiam
officio vel statui seu dignitati in perpetuum sicut aliquibus Episcopis
sunt legati pape ex dignitate sicut est Cantuariensis ar-
chiepiscopus de off. le. c. i. Sexto nec secundum valet quia
eo ipso quod potestas divina soli deo subiaceret nec papa habet
plenitudinem potestatis secundum potestatem divinam immo nichil
potestatis super eam habet sicut nec super ius divinum ex
quo apparet quod potestas iurisdictionis in qua super quod
papa habet plenitudinem potestatis ab homine non immediate
a deo // Secundo patet idem per apostolum ad Thy. i. reliqui
te crete ut constitueres per civitates presbiteros ubi loquitur
non solum de constitutione que est per ordinationem que
non confert certum locum sed de constitutione que per
collationem cure animarum que habet populum subiectum et est
potestas iurisdictionis unde videtur quod curati capiant potestatem per-
rochialem habet ab Episcopo per illud Ju. xxi. di. c. i in no-
s ubi dicitur quod apostoli in singulis civitatibus Episcopos et presbiteros
ordinaverunt et ordinatibus in suis sedibus posu-
erunt et sic idem quod prius // Tercio patet sic quia si
potestas curatorum et Episcoporum quam habent super subditos in
utroque foro est a deo immediate non a papa tunc potestas
divina non posset a suo effectu impediri ab homine sicut
nec potestas nature sed papa non potest facere quin hic
ius conferat stipam si eam habet ita non potest facere
per quamcumque contrarium vel supplicationem quin Episcopus
possit conferre et curatus a peccatis absolvere. Con-
sequens est falsum ergo et antecedens. Maior pro-
bata est. Minor probatur alio quia si potestas iuris-
dictionis in Episcopis et Curatis ista est a deo in eis sic
sunt potestas consecratoris sacerdotalis et Episcopalis sicut

non potest papa episcopum et curatum censurando vel deponendo aut
etiam degradando impedire quin sacerdos iste vere con-
secrat episcopus vere et confirmet et ordinet sicut nec
quin uterque vere absolvat et liget in utroque foro pote-
rat quocumque efficere falsitas huius apparet quia censuratus
non habet usum clavium nec etiam operationem in aliquo
foro scilicet sententia que est a clavibus nec est sententia censu-
rationis et suspensionis lata ab censurato etiam occulto non tamen
xxiiij q. i audivimus de aliis sententiis vel sententia ab eo lata
non tenet in aliquo foro ipso iure ut [illegible] ad pro-
bandum. Si autem dicatur quod papa potest censurato potestatem sub-
trahere et ideo non valet sententia lata in suum subditum
licet inpeditio sit de iure divino sic papa potest subtra-
here materiam eucharistie sacramenti et sic non potest cele-
brare non est simile quia cum potestas iurisdictionis et prelationis
non sit aliud quam relatio ad subditos et relatio por-
ro supponit et per correlativa se perimit ergo si est potestas
de iure divino sit episcopi et prelati habet potestatem prelationis
de iure divino et curati etiam et per consequens etiam subdi-
tos habet de iure divino et sic nec possunt subtrahi nisi
de iure divino nisi de facto sicut panis potest subtrahi
sacerdoti volenti conficere et tunc non potest conficere
quia panis desinit esse materia consecrationis sed
quia desinit esse materia propria et consecratio re-
quirit materiam debitam et presentem. Sed non potest
facere papa quin panis sit de iure materia sacramenti et
quin possit de facto non possit confieri contra absolutioni sacra-
mentali subditi quod requirit materiam presentem potest
materia de facto subtrahi et sic absolutio impediri
sed si de facto non subtrahatur non potest iure subtra-
hi quia subiectio est de iure divino et per consequens non
potest papa impedire episcopum vel curatum quin vere ab-
solvat sibi participatio confitentem sicut nec quin conse-
cret panem presentem. Sed consecratio et absolutio [illegible] non
requirunt materiam presentem in prospectu sed solum in
districtu quia contra territorium suis dicenti non parent
impune [illegible] scilicet episcopus et curatus habent potestatem subdi-
tos in foro consciencie de iure divino nisi de facto
compellantur de prachia et dicas per nullam censu-
rationem desinit esse materia sed quin possunt ab eis
solvi et ligari quia ius divinum per hominem non potest

tollit vel solui. Si dicatur quod absolutio prelatis facta in pec-
cato non valet quia sequeretur ei confitendo penitens
nunquam possit quiescere et ideo non est capax non valet quia
possibile est quod confitens nesciat curatum peccatorem et sic non
potuit absolvi. Item in foro contencioso cessaret instancia in quo in
distincte non tenet absolutio nec correctio facta ab pec-
cato // ¶ Quarto sic quia si potestas iurisdictionis in episcopo et
curato per quod sunt proprii sacerdotes ista est de iure di-
vino sicut potestas caracteris per quod sunt sacerdotes tunc
si homo de iure divino teneatur confiteri proprio sacerdo-
ti omnia peccata sua mortalia quero quis est ille proprius
sacerdos cui debet fieri ista confessio. Si datur quod est
episcopus vel sacerdos aut intelligunt quod isti soli sunt
sacerdotes proprii et non papa tunc papa non potest audire
confessiones sine licencia eorum sicut nec aliquis sa-
cerdos sine licencia proprii sacerdotis de pen. d. vi. omnis
utriusque sexus. Si autem intelligitur quod papa sit proprius sa-
cerdos de casibus papalibus episcopus de episcopalibus cu-
ratus de parochialibus tunc nec papa nec episcopus po-
terunt absolvere de casibus curatorum nisi de licencia
ipsorum propter idem. Si autem intelligant quod papa est proprius sa-
cerdos ubique episcopus de omnibus preter quam de papalibus
in sua diocesi curatus de suis in sua parrochia. Se-
quitur tunc inconveniencia. Primum est quod unius poten-
cie passive videntur plures active quia potestati reci-
piendi sacramentum penitencie que est peccatoris penitentis
videtur correspondere activa triplex papalis episcopalis et parochialis
quod est absurdum quia cum unum uni opponatur secundum
speciem per se primo quibuscumque paribus plura secundum unum
possunt opponi eidem. Unde cum potencia activa et
passiva referantur ad invicem et sunt opposita re-
lative cuilibet potencie active proprie videtur sua pas-
siva propria quod non est si potencia proprie episcopi et
curati sint independentes ab invicem et quelibet
per se equaliter a deo. Secundum inconveniens est
quod potestas divina poterit frustrari etiam de iure
divino quia quando licet plures proprios sacerdotes de eo-
dem iure tamen non teneatur confiteri cuilibet si non
vult poterit confiteri ad unum aut duos et numquam ad
alium vel ad alios. Hoc licet unus penitens ita
et omnis et sic nullus in papa vel in episcopo curato

ministrationem potestas divina ab eo per quod per se et prin
cipaliter ordinatur id est inconvenientibus ut patet. Tertium
inconveniens quia sicut potestas divina sacramentalis est una
et equalis in omni sacerdote ad consecrandum et potestas episcopa
lis una et equalis in omnibus episcopis ad confirmandum
et ordinandum ita debet esse una et equalis quia sicut potestas
divina ad iudicandum subditos in foro conscientie et una ad
iudicandum in foro exteriori hoc autem non est si potestas
iurisdictionis a deo sit in papa episcopo et curato quia constat
quod iste non sunt equales de natura sua Sed papa est plenitudo
ceteri coartata igitur etc. Sed potestas iurisdictionis in solo
papa est a deo in ceteris autem ex commissione pape cessant
omnia ista inconvenientia primo quidem quia potentie
passive correspondet una activa cum potentie ligabili et solubi
li passive que est unius rationis in uno foro correspondet una
sola activa in papa ubi primo respectu fori conscientie ad reti
nendum requiritur penitens subditus respectu cuius penitentie
que est fundamentalis potentia receptiva sacramenti respon
det quod potentia activa caracteris sacerdotalis que est
unius rationis in omnibus sacerdotibus et sic una poten
tia passiva habet unam per se activam. Item subiectio
que est dispositio potentie passive sive quasi est
receptiva absolutionis correspondet per se potestas iurisdictionis
in solo papa qui est solus primus sacerdos de iure divino
potens solvere et ligare et solus de iure divino te
netur audire confessiones et cum omnibus tenetur co
sicut patribus aut sicut Christi sacerdotes quibus et
sicut ille commisit confiteri possumus similiter in foro exteriori
una est potentia passiva ligabilis et solubilis si
cut et sicut excommunicatio unius est rationis. Nam excommunicatio
maior et minor et suspensio et interdictum non diffe
runt nisi secundum magis et minus in eadem specie vel sal
tem in eodem genere. Et per consequens omnis potestas liga
di et solvendi in foro illo id est potestas exterior per se
primo et principaliter debet esse unius rationis. Sed cum
talis est unius rationis per consequens potentia correspondens
que habet speciem ab obiecto cum potestas iurisdictionis in
utroque foro per se de iure divino est in solo papa
cum soli in petro dictum est Tibi dabo claves etc.
Et cum nulli apostolorum datum est nisi petro. Unde cum deus
petro tradidisset et nulli apostolorum loquendi de clavibus

iurisdictionis nullus aliorum habet has claves nisi in quantum
sibi petrus tradidit qui eas solus habet ut apostolus et per
hoc cessat secundum inconveniens quia potestas solvendi et ligandi
non potest frustrari in papa nec propter defectum materie sicut in
aliis qui possunt perdere omnes subditos eo quod papa qui tota
ecclesia non potest deficere Item non potest frustrari per hoc quod
curatur ad alium eo exempto quia tunc ad eum quod tunc ad
eius vicarium ordinarium vel delegatum Tercium inconveni-
ens cessat quia potestas iurisdictionis in papa est una a qua ce-
teris derivatur quia in hoc differt potestas iurisdictionis a potesta-
te caracteris quia illa de sui natura potest committi etiam ei qui
in iurisdictione non est aliis non sic autem de potestate ordinis
que non potest committi non habenti etiam de esse eius vel alte-
rius Quinto patet idem sic quia si curati non habe-
rent ab episcopo et a papa potestatem iurisdictionis nec episcopi a papa
non possent iudices dare vel legatos mittere ad diversa episcopo-
rum propter eorum negligenciam defectum nec episcopi predicato-
res et confessores per diversa Consequens est falsum
ergo et antecedens Consequentia patet per simile quia papa non
mittit inquisitores per terras regum et principum ad cor-
rigendum et puniendum quia non habent ab eo seculares
iurisdictiones et iusticias ergo si episcopi non haberent eccle-
siasticam iurisdictionem ab eo non debet ubi eis mittere
legatos delegatos et pari racione nec episcopi predicatores
et confessores per provincias suas cuius apparet de
officio le. et dele. per totum et de offi. ordi. c. inter
cetera ubi episcopi instituunt per diversas predicatores et con-
fessores Tercia conclusio principalis de potestate cura-
torum per comparationem et ad statum et ad ecclesiam episcoporum
est quod omnes ecclesie parochiales et eciam simplices que
quando habent potestatem spiritualem in quantum habent tamen
habent a papa sive ecclesia Romana quod patet ex hoc quod
dictum est in iiiio articulo de papa in ultima conclusione
ubi probatum est a papa procedere omnem potestatem
iurisdictionis in ecclesia Idem in precedenti articulo
ultima conclusione ubi probatum est omnes ecclesias
et cathedras a Romana ecclesia erectas et fun-
datas Iterum probatur triplicater Primo quia
dictum est petro super hanc petram edificabo ecclesiam
meam ex quo patet quod tota ecclesia dei fundata
est super soliditate petri Sed ut ergo ecclesie parochiales

et cathedrales non sunt de ecclesia dei. Aut sunt fun-
date auctoritate petri vel cipriani et ieronimi qui loquitur
probans unitatem ecclesie ex unitate fundantis quod
est petrus post christum dicit quod in ecclesia servatur unitas
in origine ab uno capite sicut multi radii ab uno
sole multi rami una radice multi rivi ab uno fonte pro-
cedunt intelligens unum principium et petrum presi-
dentem ab ipso prothoapostolis et prelatis. Secundo apparet quod
quia nec capella nec ecclesia parochialis quecumque debet
fundari nec in ea debet celebrari nisi de licencia episcopi
et hoc ipsum est ex statuto romane ecclesie. Ergo eius
auctoritate omnes ecclesie sunt fundate et per quos ab
ea licenciam quicquid eis debetur in quantum sunt ecclesie
parochiales sicud a principio sine licencia sedis apostolice
non licebat basilicas construere nec etiam
edificare de consecracione di. i c. de locorum et in inferiori c.
se. Postmodum vero ab eadem sede concessum est episcopis
ut de licencia eorum fiant c. di. c. nemo et c. nullus
et c. ecclesias ex quo apparet quod omnes alie ecclesie auctoritate Ro-
mane ecclesie sunt fundate. Tercio quia nisi ipsa
persone constitueret in certa vicario et ipsamet contra
aut auctoritas parochiales ecclesie sunt a papa et simpliciter
ecclesie Cathedrales. Sequitur inconveniens scilicet quod papa non
poterit episcopatus et parochias dividere nec unire nec
casus absolvendos eis subtrahere quia similiter dei et potes-
tatem a deo datam ipsa papa non potest destruere nec
diminuere. Si ergo ecclesie parochiales et episcopales sunt
a deo fundate et eis pro suis rectoribus certa potestas
ligandi et solvendi papa neutrum potest tollere nec mu-
tare. Si dicatur quod eius ministerium sit sacrum et quod divinum
tamen papa potest aliquid ~~certa~~ circa eius materiam
restringere et mutare et circa materiam sacramenti per-
mutare. Dicendum quod non est simile quia circa
illud quod non est divinum licet requisitum ad
divinum non est inconveniens papam aliquid posse.
Sed id quod in se et de se est divinum et tamen hoc est
materia alterius divini quod papa possit tollere et
mutare non est possibile. Esse autem subditum est mate-
ria absolucionis. Sed si subiectio est de iure divino
sicut oportet dicere. Ergo plano est de iure divino
tunc papa nihil potest circa materiam nec circa sa-

forma. Item quod potestas aliarum ecclesiarum sit a Romana
ecclesia patet per Petrum Ravennatem qui dicit sicut quod stipi-
ti ramum quod capiti membra quod soli radii quod fonti rivuli
hec sedis apostolice eminentie debent omnes ecclesie quas ubi-
que terrarum religio christiana fundavit. Contra hoc autem
arguunt alii sic dicentes scriptura sacra statum curatorum
dicit esse institutum et ipsos a Christo potestatem accepisse tamquam
manifestum quod status est in quo est potestas et iuris-
dictio continuatur in diversis temporibus ab illo in quo fuit
institutus a principio quod et consummatur in omnibus temporibus.
Et quod successor alicuius in aliqua dignitate officio ac
statu ab illo eodem instituitur in illo a quo antecessor
institutus est et tamen in eodem statu succedat quasi eadem
persona sit cum antecessore ut patet per inductionem in omnibus
capellanis prepositis prioribus magistris ordinum et sic
de aliis aliis in ullo modo successor censetur quasi eadem per-
sona cum antecessore. Sed status et potestas et iurisdictio
discipulorum lxxii continuatur in sacerdotibus curatis sicut
status apostolorum et potestas et iurisdictio in episcopis et
succedunt sacerdotes curati lxxii discipulis sicut
episcopi succedunt apostolis. Ergo sequitur quod ab illo eodem
a quo status discipulorum fuit institutus a principio modo
est institutus status curatorum. A quo fuerunt instituti
discipuli sunt instituti curati habentes auctoritatem et
iurisdictionem ab eodem a quo et discipuli lxxii. Sed
status discipulorum est a Christo institutus et ipsi ab eo
instituti et missi potestatem ab ipso Christo accipientes
non ab aliquo apostolorum sicut nec apostoli alii a Petro.
Item post resurrectionem apostolis et discipulis potesta-
tem predicandi et potestatem iurisdictionis clavium contulit
utrisque dominus. Sicut misit me pater et ego mitto
vos scilicet ad predicandum. Et postea quorum remiseritis etc.
Ecce ad potestatem ligandi et solvendi. Item Matthei ultimo
dicitur in fine dominus in monte Galilee paulo ante ascensionem
Euntes ergo docete omnes gentes. Ecce dat eis offi-
cium predicandi. Baptizantes eos in nomine patris et filii
et spiritus sancti. Ecce potestatem baptizandi dat eis. Marci
ultimo Euntes in mundum universum predicate evangelium
omni creature. Et sequitur illi autem profecti etc. Dices
quod ibi non fuerunt lxxii quod hic dixit apostolis ymmo
fuerunt et hic negare videtur maxime habito et contra

scripturam. Jn alis saluari non pot. qr Act. j° qn re-
uersi sunt de monte oliueti cum xpc ascendit dixit pe-
trus oportet ex hijs viris qui nobiscum sunt congregati
omni tempore quo intrauit et exiuit dns ihus inter nos
incipiens a bapt° Jo usque in diem qua assumptus est a nob
resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis et sta-
tuerunt duos Joseph et mathiam qui fuerunt de lxxij
discipulis Ergo ipi et alij discipuli fuerunt in ascensione
xpi cum xpo. iterato misit eos ad predicandum et bapti-
zandum ymmo si debeat scriptura verificari oportet eos lx-
xij fuisse semper cum xpo sicut et xij aplos Ergo
apli et discipuli eius immediate sunt a xpo instituti
et ab illo acceperunt sine medio ptatem vnde paulus
ij° ad cor x° nam et si amplius aliquid glorifica-
rer de ptate nostra quam dedit nobis dns Ergo
non alius nec petrus Jn Act. 9. vas electionis mi-
chi est iste ad quod assumpsi eos et ad Gal.
in pn° paulus aplus non ab homine dictus neqz per
hominem Sz per xpm ihm et deum prem et pari ro-
ne vel maiori apli alij quos nominatim vocauit ut
habetur mt. iiij petrum et andream Jacobum et iohem
filios zebedei Et mt. 9. petrus antiochenus in fac-
iem restitit ei glo d° tamen par. hoc aut non auderet
nisi sciret se non imparem sed non ergo a bpo ptā-
tem habet sed a xpo Sequitur ergo qr status curatorum
et ipi sunt a xpo immediate instituti et ab ipo habent
immediate ptatem Status n. istorum et illorum non alij
et alius sicut status isti non sunt alij qui erant
an Constantinum Ergo est vnus status continua-
tus a xpo semper et ptas a xpo data illis pp
confirmata est in istis Confirmare ergo ptas a xpo col-
lata petro confirmata est in sedino pont. et ptas
collata alijs aplis non est confirmata et alijs epis
Et ptas collata discipulis non est confirmata in cura-
tis non potest dici Et ideo curati sunt ordinarij ve-
lut habentes iurisdictionem ordinariam non iure humano sibi da-
tam Sz a xpo immediate Jn prima institutione eccle-
sie qua hos duos ordines et solum instituit xpc
Et non sunt vicarij Epōrum si illud xpc ab eo instituti
sunt et maiores epis nec ab ipis puniri nisi raciona-
bili causa sicut nec Epo a papa destitui Jdeo non

sint eorum vicarii sed Christi. Item Christus huic inferiori potes-
tatem a deo immediate sub papa quia tunc sede papali vacante
potestas in prelatis inferioribus periret sicut sensus ab
scisso capite desinunt in ceteris membris. Et si ita
esset adhuc manifestius constat quod Christus ordina-
vit tempore vacationis papatus et conservatur nullo
pontifice habente potestatem. Et quod vacatio ista posset
multis annis durare. Sequitur quod potestas illa totaliter
periret quod est nepharium dicere. Consimiliter potest ar-
gui quod curati suam potestatem non habent nec a papa nec
ab episcopis ergo etc. Ex quo patet quod nec papa post potes-
tatem a Christo prelatis datam eis auferre et aliis non
prelatis dare nec statum ecclesie a Christo institutum des-
truere et immutare. Quod sit ei data potestas in edificationem
non in destructionem sicut et apostolus ij ad cor. x. et huic
pulchre dicit urbanus xxv q. i. Sunt quidam dicentes
novas leges condere posse ubi evangeliste nequaquam aliud
dixerunt ubi vero dominus vel eius apostoli et eos se-
quentes sancti patres et sententialiter aliquid diffinierunt
ibi nec novam legem Romanus pontifex dare potest
sed potius quod predicatum est usque ad animam et sangui-
nem confirmare debet. Et ideo quod docuerunt apostoli
et prophete quod absit destruere videtur non. Si enim dare
sed magis curare convincitur. Respondeo per ordinem
prout iacent dicendum est. Cum ergo dicitur statum cu-
ratorum esse institutum a Christo et episcopos curatos esse
immediate institutos a Christo dicendum est quod falsum. Quia Christus
non fecit nisi unum solum prelatum sive curatum scilicet petrum
cui dixit et soli pasce oves meas quod prius ei
promiserat dicens Tibi dabo claves regni celorum. Et
confirma fratres tuos et si peccaverit in te frater tuus
etc. que omnia pertinent ad curatum et soli petro
dicta sunt. Unde sibi soli curam ecclesie commisit Christus.
Sed quia impossibile erat quod per se solum perfi-
ceret totius corporis curam gereret. Ideo commisit ei et per
eius soli sibi alios curatos quatenus ipse pro sui ad-
iutorio et populi salute indigeret nec Christus per se in-
stituit nisi unam curam solam totius ecclesie sci-
licet non. dimisit ipse pastores sicut dicto petro pas-
ce oves circumcisionis Et paulo pasce oves gentium
Sed unam curam totius ecclesie instituit quam petro commisit

Ut fiat unum ovile et unus pastor. Sed postmodum apostolus
per se et per alios divisit provincias et dioceses et parochias sive
de. In illis unus status curatorum qui distinguitur a statu episcoporum
et presbyterorum sicut institutus a Christo, quia nullas parochias sub
episcopis distinxit nec ipsi curati sunt ab ipso Christo instituti
in suis parochiis ut dictum est. Quod postea dicitur sta-
tus in quo est et quosdam nihilominus [illegible] continuat
ab illo a quo fuit institutus et confirmat. Dicendum quod verum
est secundum intentionem instituentis et non contra eam immediate
vel mediate. Cum postea dicitur succedat aliquis in ali-
qua dignitate vel officio ab illo instituitur a quo et
antecessor. Dicendum quod verum est si instituens antecessorem
retinet sibi institutionem successoris, et par hic facit ra-
tio ac si non sibi retineret sed alteri committeret. Unde
quando papa erigit de novo sedem cathedralem ipse primum episcopum
ibi instituit; successores autem non sibi instituendos semper
reservat sed electionem illos preficit capitulis committit
et confirmationem et per consequens institutionem metropolitano
cum eam subiciat sicut in [illegible] et postea idem
est institutor predecessoris et successoris qui ipse instituens
sibi hoc ipsum reservat, alter non. In prioribus et ab-
batibus consuetum est ceteri primus instituti ab illo sed
immediate successores sicut beatus Bernardus pre-
fectus in abbatem Claravallensem ab abbate Cisterciensi cui
sibi subditus et simul professus, ut tamen successo-
res autem facti sunt per electionem quo etiam modo
omnes religiosi utuntur in conventibus novis. Sed
mendicantes secundum veritatem semper institutor status
et prelati in statu est institutor successoris immediate vel
mediate in quantum cuius virtute fit institutio ab alio
cui ipse commisit sicut archiepiscopus cui papa submittit
episcopum quem instituit ab ipso papa vices instituendi ac-
cepit. Quod autem dicitur quod aliter non censetur ea-
dem persona successor cum predecessore nisi ab eodem
instituitur, dicendum est quod a priori instituatur dum tamen in
idem succedat quantum ad illud reputatur idem sicut
filius succedens cuicumque vel non habenti alium heredem
iure suo non instituitur a quo institutus fuerat
defunctus tamen in hereditate in qua succedit reputatur
eadem persona cum defuncto. Ad id quod postea dicitur
quod status et prelatus discipulorum continuatus est in curatis

sicut status et ministerium et potestas apostolorum i(d est) episcoporum Domini. quod
discipuli tempore discipulatus Christi i(d est) usque ad passionem
vel ascensionem non fuerunt sacerdotes nec fuerunt curati
licet post penthecosten quidam ex eis fuerint facti quidam sacer-
dotes quidam episcopi quidam diaconi nec sacerdotes nec
curati unde non leguntur pro tempore quo vocati fuerunt disci-
puli statum curatorum nec quantum ad ordinem nec quantum
ad curam determinate prefigurabant (?) unde status eorum non continua-
tur in curatis Sed verum est quod status illorum fuit figura sta-
tus curatorum quo ad potestatem predicandi et temporalia reci-
piendi et quantum ad hoc succedit eis i(d est) habent eandem
potestatem sicut illi et sic intelliguntur omnes auctoritates que
hoc sonant Contra dicendum de apostolis quod ante passionem
non habuerunt ipsum statum episcoporum nec ordinem Dicit enim
aliquis quod omnes in cena facti sunt episcopi sunt et sacer-
dotes Primo quia dei perfecta sunt opera unde instituens
sacramentum debuit ipsum perfecte instituere quo ad materiam
et ministrum Unde sicut instituens Eucharistiam instituit minis-
tros faciens apostolos sacerdotes Ita instituens sacramentum
ordinis debuit instituere ministrum qui est episcopus ordinans
sacerdotes Secundo quia omnia sacramenta debuerunt in-
stitui ante Christi passionem unde quando confirmationis ordinis
est episcopus Item quia dicitur ad ephesios iiii dedit quos-
dam apostolos quosdam pastores et doctores Sed pastor
nomen est et officium episcopi glossa ipse aliquos facit episcopos
Sed non nisi apostolos glossa 2a Item xxi di. c. i. ultra
medium dicitur quod Christus xii apostolos tamquam maiores sacer-
dotes lxxii discipulos quasi minores sacerdotes insti-
tuit Item Augustinus de questionibus veteris et novi testamenti
dicit apostolos factos a Christo episcopos et antistites Paulus
etiam episcopus fuit qui et Thimotheum episcopum ordinavit
1a ad Thimotheum iiii ibi cum impositione manuum presbi-
terii glo. d(icit) (?) ibi i(d est) episcopi Septimo Ysidorus in libro
de origine officiorum Episcopi sunt constituti per totum mun-
dum in sedibus apostolorum ex quo habetur quod apostoli fuerunt
episcopi ut non habuissent sedes episcopales et qui episcopi
successerunt eis sicut papa petro Unde etiam fere Epistola
Anacleti ubi dicitur sic Ceterum (?) a domino apostolos esse
electos et per ea per diversas provincias ad predicandum
dispersos Ex quo habetur quod a domino acceperunt potestatem
predicandi non solum ante passionem sed semper

et quod fuerunt facti a domino episcopi quia medium recipit natu
ram extremorum sed quantum ad electionem et deputationem
fuerunt facti episcopi per quos electio et deputatio que fuit
extremorum facta fuit a domino quantum et remedium i. ordinatio
episcopalis Unde dionisius in libro ecclesiastice Ierarchie dicit
ipse Ihesus Christus in sacerdotali consummatione ducebat disci
pulos submittens in sufficientem preciosum suum retulit Ier
archie perfectorum cum sacerdotibus consummatio et Ierar
chica perfectio non sit nisi in episcopatu quod ipse discipu
los i. apostolos per se ipsum fecit episcopos alias non dix
isset eos in consummationem illam nec perfectionem
sed dum fecisset Decimo maxime quantum ad illud dicit ipse
dominus Ihesus discipulos suos in episcopos consecrans expres
sa est auctoritas glosa non indiget Videamus quod sicut
tradunt sancti et specialiter ysidorus de ortu et obitu
patrum mathias fuit unus ex lxxii discipulis qui
tamen non a petro factus est apostolus sed a Christo unde
dionisius in libro de ecclesiastica Ierarchia exponens illud
actuum i. ostende quem elegeris ex hiis duobus dicit de petro
sic ipse discipulorum vertex cum coordinata sibi Ierarchia
decade in duodenarii discipulorum veniens sanctissimam
consummationem in divinitatis electionem tamen deo reli
quit dicens ostende quem elegeris ex hiis Et divina
sorte divinitus ostensum in sancta duodenarii unius
Ierarchica recepit de divina autem sorte hunc ma
thie data videtur michi eloquia sortem nominasse divinum
quoddam declarans in Ierarchico choro a divina elec
tione ostensum ubi dicit quantum ad illud Et beatus petrus apostolorum
princeps cum aliis completurus duodenarium apostolorum
deo commisit electionem dicens ostende quem elegeris
et divina sorte demonstrato numerum duodenarii aposto
li suscepit Et subdit de sorte autem illa que ce
cidit super mathiam michi videtur quod sors ibi di
catur aliquod divinum donum demonstrans apostolice
congregationi quem deus in apostolum elegisset Sed
an ceteri apostoli potestatem et consecrationem recepissent
a petro et mathias unde recepisset Respondeo sicut
supradictum est non est probabile quod deus fecerit
de apostolis aliquem episcopum nisi unum scilicet petrum nec illud
ante resurrectionem In cena autem quod fecerit episcopos
eos est valde improbabile Secundo quia aliquis

digne et perfecte et complete fit sacerdos et nunquam
hoc in potestate non debet fieri episcopus Sed tunc non fuerunt
facti perfecte et complete sacerdotes Si tunc non susceperunt
potestatem ligandi vel solvendi vel saltem non innotuit
usque ad resurrectionem quando dixit Quorum remiseritis pecca
ta etc. unde non debuerunt tunc fieri episcopi propter etiam
alias causas superius memoratas Item in resurrectione
quando dixit accipite spiritum sanctum etc. Cum per illa verba
que taliter dicuntur cuilibet simplici sacerdoti non est pro
babile quod sunt facti episcopi ut superius dictum fuit Item Tho
mas qui tunc absens fuit non fuisset factus episcopus per
illa verba sicut nec recepit spiritum sanctum per insufflationem secundum
illud Jo v Spiritus est qui testificatur quod Christus est
veritas et postea Qui credit in filium dei habet testimo
nium dei in se quia per oppositum quamdiu Thomas non
credit credere veritatem resurrectionis Christi non habuit in se
spiritum sanctum qui testimonium perhibet de Christo Ad primum
de institutione sacramentorum secundum dicendum quod dei perfecta sunt
opera secundum congruentiam et decentiam operis operan
et modum operandi non decebat autem quod tunc fierent episcopi
sicut decebat fieri sacerdotes quia ex quo sacramentum ce
pit esse in usu ecclesie semper debuit esse in ecclesia vel
formaliter vel virtute et ingenio sacramentum de quo
specialiter verificatur illud Ecce ego vobiscum sum omni
bus diebus usque ad consummationem seculi Subtractu
rus igitur suam presentiam palpabilem et visibilem humi
libilem et sacramentalem presentiam promisit nobis
unde ecclesie Eukaristia debuit esse in ecclesia forma
liter vel virtualiter Sed formaliter tunc de Eu
karistia nichil residuum fuit sicut nec de agno
paschali propter legis prohibitionem Exo. xij. Ideo
sacerdotes debuerunt fieri in quorum virtute rema
neret Eukaristia conficienda Sed sacramentum ordinis
quo ad effectum suum indebilem remanebat in apostolis
unde non erat tanta necessitas instituendi eius sacramentum
Ad secundum dicendum quod omnia sacramenta fuerunt instituta ante Christi
passionem sed non omnia fuerunt execuata verbi gratia sa
cramentum penitencie fuit a Christo institutum quando dixit
agite penitentiam appropinquabit regnum celorum Matth iiij
Sicut sacramentum baptismi quando dixit nisi quis rena
tus fuerit ex aqua et spiritu sancto etc. Jo iij Sicut Jo bap

tizando pdicau̅t baptiſmu̅ xp̅o ſic dd̅o agit pmam
a͛t iiij pdicau̅t pmam nouu̅ teſtamentu̅ vel q̅n dn̅o
et xp̅s lepros audite vos ſacerdotibus lu͛c ^ vel diſ
cipulos ſolute eu̅ vnus jo xi tu̅c inſtituit ſac͞rm co
feſſionis et abſoluc̅onis n͞o tn̅ fuit executu̅ an paſ
ſionem quia tu͛c non erant iuſti͛ci inſtituti nec cla
ues adhuc date regni celo͛r q͞ erāt dan̄ ut debue
rat augu͛ eſſet reportu̅ regnu̅ celo͛r niſi impleta
te p͞ uāli ſacramentalia ad ſacerdotiu̅ iniu̅cte
paſſione quia quod pariu̅ deeſt p͞ nichil de ce
videtur vn͞ inſtituendo ſacerdotiu̅ xp̅us ordine
q͞ tu̅c inſtituit ſz tn̅ tu̅c dedit ii non quia no
deerit Ad iij^m dd^m q͞ xp̅us dedit paſtores dan
do p͞mu̅ et vniuſalem nom^e dd^e petro paſce oues
meas et per iſtu̅ alios particulares vel paſtores
dedit vniu͛e q̅n ſacerdotes fecit qui pane et vino
qui de celo deſcendit paſcerent oues ſuas Ad iiij^m
ddm q͞ n͞ tam͞ ſoluit argumentu̅ xp̅us eni͞ ac͞s
aplos non fecit ep̅os ſiue maiores ſacerdotes
ſz in eis p͞figurabantur ep̅i ac ſi eſſent ep̅i per
officiu̅ p͞dic̅i et viſitandi per ciuitates et caſtella
et quia erant ſuperiores omnibus aliis et quia erat
futuri ep̅i et ſimiliter fecit diſcipulos non ſacerdotes
ſz tam͞ minores ſacer^tes i ſimiles in h͞ quia
ſicut illi ſub aplis p͞dicabant et curabant infirmos
ſpuales p͞ adminiſtrac̅om ſacra͛r Ad v dd^m de aug^o
ſupra ſoluti ſicut de ep̅o ddo q͞ pbri idem ſunt
qui et ſacerdotes di xx. q͞ cleros p͞ſbiter q͞ ep̅
ſicut ibi dicitur apud veteres idem ep̅i et pbri fue
runt et olim ep̅i dicebantur pbri q͞ di olim
et c ſequenti et ſacerdos q͞ponitur pro ep̅o
de c͞ſe. di. i. ſolempnitates lege di. oportet vn͞
ibi accipit aug^o ep̅os pro pbris et ſimiliter antiſ
tites quia ſacerdos antiſtites dictus eſt pro eo
q͞ ante ſtat ub. d^r xx͞i et h^o di. c. cleros q͞ po
tifex t antiſtites et h͞ vel quia ſtat an͞ aram
et hoc h͞ ep̅us in q̅ntum ſacerdos vel quia ſtat an͞
alios p͞mus in ordine ecc̅ie ut ſuper ſe nullu̅
habeat et ſic eſt ep̅us vn͞ utroq͞ modo accipitur an
tiſtes ſz ibi accipitur pro ſimplici ſacerdote ab aug^o
ſicut ſicut ie paralipom͞ xj. donec ſcifcantur an

testes .i. sacerdotes vel non dicit illud asserendo si inqui-
sicione. Ad v^m dicendum de paulo quod fuit factus episcopus cum
barnaba ab apostolis cum oratione et manuum impositionibus actuum
xiij non autem factus est a christo episcopus nec pari ratione
alij apostoli quibus non fuit idem [illegible] Sed solus petrus
qui fuit princeps apostolorum non .ii. unus sacerdos fa-
cit alium Sed christus est qui facit alios sacerdotes
et episcopos Ideo simul facti sunt sacerdotes non unus
primus solus qui alios faceret Sed non simul episcopi
Sed primo petrus solus qui alios faceret Ad vij
dicendum quod non negatur quin omnes apostoli preter Iudam Scari-
oth fuerunt veri episcopi finaliter consecrati nisi solus
petrus Et cum dicitur episcopos constitutos in sedibus apostolorum
intelligendum est non easdem numero sicut papa in sede
petri Sed similiter quantum ad hoc quod illi fuerunt episcopi
et habuerunt plebem sibi subiectam sicut et iste habet
Sed non eandem sedem vel plebem numero cum aliquo
alio apostolo nec patriarcha Ierosolimitanus de quo magis videtur
hec plebem nec sedem Iacobi quia illa est se-
des Sathane non christi Vel sedes illa iam non
est nec plebs illa fidelis sed penitus infidelis alia
vero non habet esse sed tamen nomine in quadam ecclesia Ro-
mana vel habet illum patriarcham in pari honore ac
si haberet propter propter spem recuperandi terram sanctam
non propter rem quam habeat nisi forte in quibus-
dam suffraganeis quas non habuit Iacobus Ad
viij^m dicendum quod apostoli fuerunt a deo dispersi ad predicandum
deo per diversas provincias quod non fuit petrus dare
eis predicandi auctoritatem Sed quia dedit scientiam et
gratiam et facundiam in omni ydiomate predicandi
et potestatem per miracula confirmandi et inspi-
ravit et revelavit petro et ecclesie quod mitteret
et ipsos et ipsis quod obedirent sicut dixit spiritus sanctus Se-
gregate michi paulum et barnabam actuum xiij quod postea in-
fertur de medio dicendum quod non sequitur quod ipsius dede-
rit eis potestatem episcopalem presidendi sicut nec pre-
dicandi Sed tamen dedit eis interiorem potestatem or-
dinis per ministerium tamen alterius conferendo Ad viiij
dicendum quod creatis discipulis suis dixit ad episcopalem
dignitatem per petrum eos consecrando sicut deus
et per ipsum sacerdotes per ministerium in manu moysi et aaron

Ad v. dictum quod illud commissio non est auctoritas nec probat
dictum suum, sed eadem facilitate contempnitur qua probatur
sicut dicit Ieronimus. Vel potest dici Christus discipulos per pe-
trum non per se ipsum apostolos in episcopos consecrasse sic-
ut dominus deus consecrasse Aaron et eum induisse vesti-
bus pontificalibus quamvis hec tamen fecerit per Moysen
Exodi xl applicabis Aaron etc. Sanctificabis illum
Zona insignie etc. Item sicut dictum est Iohannes baptista de
Christo hic est qui baptizat principaliter per auctoritatem potestatis
scilicet quia deus et singulariter per potestatem in excellencia
scilicet quia homo quamvis non baptizaret sine ministro secundum
illud licet Christus non baptizaret sed discipuli eius. Ita Christus
consecravit discipulos suos ministro Petro. Ad vi dictum
quod Mathias fuit electus in apostolum a deo nec tamen fuit
consecratus in episcopum a deo sine ministro sive a Petro
vel ordinatus a Petro quia probabile est quod fuit ultimus
de xii ordinatus sicut ultimo vocatus sicut Paulus. Non-
minus quam Mathias electus est a deo in apostolum qui
tamen factus est episcopus ministerio aliorum. Sicut enim dicitur
nemo assumit sibi honorem nisi qui vocatus est
a deo tamquam Aaron. Et tamen Aaron sorte divina
sicut et Mathias electus est. Virga sua florida
seu florente que fuit inclusa per homines secundum ritum
illius temporis consecratus sicut et beatus Nicola-
us et multi alii in episcopos divina revelacione pro-
moti sunt et electi sed divina ab hominibus consecra-
ti. Ad vii dicitur quod status apostolorum continuatur in episcopis verum
est de statu primo quo ad potestatem et auctoritatem pre-
dicandi, si illa in eis non fuerit interrupta et
quo ad dignitatem super alios. Et quo ad statum
ultimum quia finaliter omnes apostoli fuerunt episcopi. Et
quod dicunt de discipulis verum est quo ad aliquid
et aliquo modo status eorum continuatur in curatis quia
sicut sub apostolis illi habuerunt potestatem predicandi sic
et curati, et isti post illos. Et sic intelligendum est
de successione sub episcopis non sic quod fuerint primi
curati et isti post illos. Et sic intelligendum est
de successione que est per reputacionem non per
veram successionem. Non enim est intelligendum
quod sicut papa est successor Petri eodem modo episcopi
sunt successores apostolorum. Et ideo habent potestates coram

nec quod curati sint successores lxxii discipulorum et
per habent potestatem eorum Secundo sicut Christus qui nunc
succedit predecessori suo in episcopatu et curatus qui nunc
est in cura curato qui ante se fuit ergo sequuntur incon
ta inconvenientia primum quod inconveniens sequitur
quia sicut non fuerunt nisi xii apostoli preter petrum ita
non essent nisi xii episcopi vel xiii cum papa Et sicut
non fuit nisi lxxii discipuli ita non essent nisi tot
dem curati Nulla enim ratio est quod petrus non habeat
unum successorem et quilibet aliorum habeat plures ergo si
illorum ecclesie fuissent a deo fundata non potuerunt dimoveri
ab ecclesia sicut nec sedes petri Secundo sequitur quod
multi apostolorum non habuissent successores quia non habue
runt determinatas sedes sicut paulus qui Rome mor
tuus est nec abstulit petro sedem suam nec totam
nec partem Jacobus etiam zebedei martirizatus est
Jerusalem ubi alius Jacobus alphei sedebat successo
rem non habuit Immo forte preter petrum et Jacobum
Jerosolimorum episcopum de quo nusquam dicitur non est inveni
et vero aliter alii apostolo assignare successorem et multo
minus lxxii discipulis de quibus nec unum potest signari
assignata et determinata cathedra per scripturam Quod vero
inferunt quod ab illo eodem a quo fuit institutus
status discipulorum ab illo fuit institutus status cura
torum non sequitur quia non sunt veri nec proprii
successores eorum ut dictum est primo in quarto sa
cerdotes curati differunt totaliter ab eis quia nec
illi erant sacerdotes nec erant similiter curati
quia non habebant aliquam plebem determinatam
et commissam sicut curati non poterat aliquem
absolvere nec ligare unde est totaliter alius
status licet de illo statu habeant duos scilicet predicationem
et expensa mensa Quod ulterius concludunt
quod ab eodem instituuntur curati a quo et disci
puli dominum quod non sequitur etiam si esset idem
status ille et iste quia dominus qui discipulos pri
mos instituit dato quod fuissent curati primi se
quentes curatos non sibi repugnant instituendos
commisit vicario suo generali cui curam omnium animarum
commisit dicens pasce oves meas Illas autem oves
petrus pascit quas pascendas committit quia qui per

quod facit per se ipsum facere videtur. Sed illas petrus
non pascit quas alius pascit non nomine suo nec
a petro institutus sed ab alio vel quocumque dicitur quod aliqui
pastores ut curati a domino christo instituuntur non a pe
tro sed immediate a christo falsificat verbum a christo dictum pe
tro pasce oves meas. Sed debuit dicere pasce oves
meas una cum pastoribus quos ego adiungam vel adiun
gam. Et tunc est satis verum. Si christus immediate eos insti
tuerit omnes alios pastores per mundum constitutos
sicut successorem petri universaliter. quare non ita
dixit aliis apostolis pro episcopis et discipulis pro curatis
pascite oves meas et vos cum petro sed sub petro.
sicut patrifamilias omnibus operariis quos immediate conduxit
et dixit Ite et vos in vineam meam math. xx. Si
eis daturus erat eque immediate claves iurisdictionis si
cut successori petri verum est quare non ita dixit
eis aliis dabo vobis claves regni celorum cum petro.
sicut dixit petro. nam de aliis que dedit eis si
cut petro puta intellectum scripturarum et predicandi
graciam dixit dabo vobis os et sapientiam cui non
poterunt resistere etc. De potestate miraculorum dedi vo
bis virtutem et potestatem etc. luc. x. vel ix. cum non
legatur christus dedisse vel promisisse claves iuris
dictionis nec curam animarum aliis apostolis nec discipu
lis sicut petro dato quod episcopi succedant apostolis et
curati discipulis sicut papa petro non tamen sequitur
quod habeant curam nec potestatem sicut ipse immediate a christo.
Quod dicunt postea sicut apostoli non habuerunt pote
statem suam a petro nec discipuli ab apostolis nec etiam
a petro sed omnes immediate a christo. Sic episcopi et cu
rati non a papa sed a christo. Dicimus quod sicut supradictum
est omnes apostoli et discipuli omnes omnem potestatem
iurisdictionis acceperunt a petro. Sed dato quod omnes illi
qui primi episcopi et primi curati accepissent im
mediate a christo non tamen sequitur quod successores accipi
antur immediate ab eo sed magis a successore suo quia
hoc sibi non retinuit sed successori suo commisit.
Sicut enim habebant illi predecessores ad ipsum petrum
sicut ipsum ecclesiam regentem Ita eorum successores
ad illum qui petro succedit in regimine universalis
ecclesie vel sicut illi a christo sunt instituti quasi

predecessores a predecessore. Ita isti a petro et successori-
bus qui successores a successore. Sicut .n. dicit. C. ad le-
gem iuliam ambitus. l. j. Item lex iulia ambitus cessat in urbe quia
ibi dat imperator omnes dignitates quas prius et quo
non est verisimile quod per personam faciat imperator.
Sed in provinciis in quibus dat dignitates et offi-
cia per alios propter suam absentiam ibi locum potest ha-
bere. Ex quo habetur quod princeps nunc prius et offi-
cia distribuit per se ipsum absens vero aliis committit
distribuenda. Sed probatur cesaris vel fisci est quod prima
per se ipsum confert beneficia in curia vacantia regulariter.
Alibi vero vacantia aliis dimisit conferenda. Ita sancta
christus dominus prius corporaliter et visibiliter ecclesiam
regebat per se ipsum instituebat omnes officiales quos
oportuit. Sed ex quo ecclesie corporalem presentiam subtraxit
et petro et suis successoribus regimen commisit. Illa
siquidem suo vicario per se semper instituit
.i. tamen dedit apostolis potestatem predicandi et baptiza-
ndi etiam post resurrectionem et in die ascensionis
domini quod propter hoc non dedit eis potestatem iuris-
dictionis. Si dicatur quod primo quia dicitur ad gal. vi. Com-
municet autem is qui cathezizatur verbo eius qui
se cathezizat in omnibus bonis. Ergo qui predicat
vel quia baptisat potest accipere temporalia. Dicendum quod licet
potestas recipiendi temporalia arguit potestatem iurisdic-
tionis ut supradictum est. Sed solum potestatem in iudicio
agendi sicut patet in curatis qui decimas sibi debi-
tas coram superiore in iudicio prosequuntur. Item non
sequitur si christus etiam ad hoc prius corporaliter per
se ipsum dedit apostolis potestatem predicandi et baptizan-
di vel aliam quamcumque vel potestatem quod propter
hoc det eorum successoribus. Sed magis quod succes-
sor petri det successoribus illorum et immo
quia privilegia paucorum legem communem faciunt
unde si illi primi propter suam sanctitatem hoc habuissent
a christo qui confirmati in gratia non poterant
abuti. Non oportet quod ita sit de aliis. Immo in aliis
debent servari causis causa preteritis quod ab uno ca-
pite omnes accipiunt suam potestatem limitatam. Et
sicut quando rex milites ad pugnam et acies licet
dicet simul ite et pugnate contra hostes et

defendere cives non est Propter hoc intencio sua facere
quodlibet capitaneum necesse ducem quia in disposicione
iter ad bellum Sed intencio sua est quod omnes sint
sub uno capite sive duce qui preficeret constitu-
tum omnes obediant tamquam sibi et a quo ordinen-
tur omnes in acie et fiant tributi et quicumque
generaliter etc. sicut ei videbitur Christus etiam est
per se vel per alium facies distinguere et cuilibet
acies quem videlicet preficere Ita etiam licet omnibus apostolis
simul dixerit Christus Euntes docete omnes gen-
tes etc. Et predicate evangelium dei omni creatu-
re etc. non tamen intellexit quod predicarent
vel baptizarent demones Etiam mira debellando
et etiam congregando nisi prius a petro eorum
capitaneo ordinarentur et mitterentur et preficeren-
tur Unde per illa verba non dedit eis potestatem
sed ydoneitatem aperiendo sensum ut intelligerent
scripturas et docendo formam baptismi et dando
virtutem per miracula confirmandi Sed potestatem hoc
exequendi dereliquit petro tribuendam omnibus vel
aliter suam aciem turbaret plura capita facien-
do ut dicerent Ego sum pauli Ego sum apollo
i ad cor i c numquam dicerent sentientes alios mis-
sos a petro et petrum a Christo solum Quod autem
dicitur datam discipulis in resurrectione potestatem ligandi
et solvendi patet ex precedentibus esse falsum et
quia non erant sacerdotes vel illi loquitur nisi de
potestate que est in foro consciencie quia dicit quorum remise-
ritis etc. Ad quod dicitur quando dixit Sicut misit me pater
Et ego mitto vos et sic dedit potestatem discipulis
sicut et apostolis Dicimus quod non est verum quia in ecclesia
sit presbiteris competit non licuit nisi ordinario sal-
tem in diaconum predicare Unde etiam post s. s.
missionem qui erant [illegible] et doctores facti
nulli nisi diaconi leguntur predicasse Unde cum tunc
tunc non essent discipuli diaconi sed postmodum
fuerunt ordinati non est verisimile quod Christus
eis dederit potestatem predicandi Et potestatem predicandi
quam prius habuerant receperant quia venturo
ad aliud tempus quo sibi ordinati debebant pre-
dicare quod fuit postquam fuit sacrorum ordinis

institutum. Et postea dicit quod discipuli receperunt potesta-
tem predicandi in monte galilee et in ascensione cum apostolis
non est verum dato quod fuissent presbiteri quia si non erant
capaces illius potestatis de congruitate et decencia quia
illud quod datum est de predicacione est appropriatum ordini sacro
et idem est de baptismo quod post institucionem ordi-
nis cum sit janua sacramentorum debet sacerdotibus specialiter
clavibus vel eorum vicariis ministris sicut dicit hugo. ii. sententiarum
in primitiva ecclesia baptizabant tunc et in baptizando mi-
nabant levite sacerdotes unde philippus diaconus bapti-
zavit Eunuchum et plures alios in Samaria actuum
viii. Unde cum actus actuorum sic in parente dispositio et
discipuli nondum diaconi non essent per quos apti nec
dispositi secundum congruenciam legis nove ad predicandum nec
ad baptizandum per quos propter ipsos nullam potestatem
eis dedit dato quod essent presbiteri unde etiam math. et
marci ubi hic refert solum de xii discipulis qui intel-
liguntur apostoli faciunt mencionem de aliis discipulis qui
intelliguntur tacentes quod non est aut quia non essent
erant presbiteri aut si erant presbiteri ad alios apostolos di-
rigebantur primo et illis solis dabatur potestas non super
corporale potestas vero prius data discipulis videtur ces-
sisse in passione quia non misit eos simpliciter sed in
omnem locum et civitatem quo erat ipse venturus
unde postquam cessant vera christi cessavit eorum potestas sicut
ceremonie legalia adveniente veritate usque ad cuius adve-
ntum erat imposita hebr. 9. ubi usque ad tempus cor-
rectionis imposita ad gal. iii usque ad prefinitum tem-
pus. Et eadem ratio est de apostolis specialiter quia in passio-
ne si omnes demanserunt preter beatam virginem pota-
tem et auctoritatem quam habuerant perdiderunt unde
post resurrectionem de novo [illegible] super corporale potestatem
tem iterum receperunt et quia [illegible] quam prius datam
est eis in viam gentium ne abieritis et in civitates
Samaritanorum ne intraveritis postea vero dixit
eis math. ult. Euntes docete omnes gentes et
marci ult. Euntes in mundum universum predicate evangelium.
omni creature et act. i. eritis michi testes in Judea

et Samaria et usque ad ultimum terre Quod postea dicunt
esse contrarium dicere quod lxxii discipuli sicut apostoli non fue
runt in ascensione et non semper fuerunt cum Christo
dicimus primo quod oppositum dicere est contrarium quia contra
evangelium in multis locis Nam Jo. iiii discipuli Iverant
in civitatem ut cibos emerent qui coniunctus est postea
cum muliere unde mirabantur quod cum muliere loqueba
tur. Si soli duodecim non fuissent mirati nam aliis parti
bus sepe cum mulieribus et communis loquebatur si
cut Cananee Math. xv magdal. luc. vii et sic
de aliis unde licet non fuerunt apostoli nec discipuli cum
eo Similiter nec qui precertabat in oratione solus dis
cipulis in mari laborantibus marc. viii nec in transfi
guratione et suscitatione puelle sicut secundum unus textus
marc. xvii luc. ix nec in cena ut xv marc. 26 mat
thei luc. xxii alias frustra illi soli nominarentur
Item in resurrectione qui audet omnes manus et latus Tho
mas unus ex xii non erat cum eis qui venit ihesus
non ergo omnes apostoli et multominus lxxii discipuli semper
fuerunt cum Christo Quod igitur dicit petrus oportet
ex hiis viris quibus unus erat eligendus in
apostolum semper actu fuerunt cum eis et cum Christo in omni
loco Sed quod semper fuerunt de eorum congregatione
familiares cum Christo non abeuntes retro sicut Juda
ex toto nec sicut turba discipulorum omni qui ibat
et redibat q. d. non de hiis discipulis nec de tur
ba sed de aliis qui erant de familia Christi qui erant
ab ipsomet Christo iam electi et informati ad predica
dum consimiliter sicut apostoli qui modum vivendi consimilem
apostolis habebant de illis unus non de aliis erat apostolus
eligendus unde sensus est Quia nobiscum fuit
congregati omni tempore i. qui fuerunt segregati
a turba discipulorum et congregati in ministerium Christi
et perseveraverunt in ea vocatione in qua erant vocati
et sicut et nos non abeuntes retro sicut alii non
sicut Judas Quod postea
prevaricantes statum suum sicut Judas Quod postea
dicit de paulo de potestate quam deus dedit ei supra
talem est quam dedit mediante petro quia non est
verisimile quod Christus voluit scindere ecclesie unitatem quam Christus

hec signanter voluit unitatem suam in ecclesia non
studii deum est aut sup(er)iori quod aucte(ritate) Ep(iscop)i et alior(um) q(uod) uni
tas ecclesie rumperetur nisi ab uno capite s(cilicet) petro et eius
successoribus omnes informarentur et plano ecclesiam reciperent. Ho
2o. Quod videtur segregati in paulo 2o magis est ad
apostolatum q(uia) deus ipsum segregavit ex utero Sinagoge p(er)
electionem gratie et elegit aptum. Sed tamen voluit per
se sed per alios Segregari a Christo et constitui plano
participato per petrum unum fuit apostolus et doctor p(er) inspira
tionem et Iudeorum angelorum p(er) Christum. Sed fuit electus et In
doctus aliorum et magister gentium quo ad auctoritatem per petrum
cum dicit Glo. in facie restitisse ei tamquam par vero est
in cognitione veritatis evangelii unum et de ipso hec
ipsum reprehendit non correptione prelati sed proximi cum
de paulo quod Christus vas electionis facit ad por
tandum nomen suum et ita de aliis apostolis quibus p(er)
unum dixit docete omnes gentes et predicate evangelium
omni creature posset ymaginari q(uod) sicut cum dicatur
a papa vel cancellario aucte(ritate) pape alicui licencia ubique
terrarum docendi In Theologica facultate non tamen propter
hec debet ipse predicare in certis parochialibus nisi
de licencia curatorum Sic nec paulus nec alii apostoli
a Christo ipso facti magistri in theologica non debuerunt
predicare in certis specialiter petro commissis nisi de eius li
cencia unum a Christo habuerunt ydoneitatem a petro auc
toritatem. Quod propterea dicunt q(uod) status curatorum et status disci
pulorum sunt unus status et similiter status apostolorum et
Episcoporum status fuit unus status sicut status iste non s(olum)
alii q(ui) in contra(?) annos LXXm q(uod) cum Christus misit in o
mnem civitatem discipulos et locum quo erat ipse venturus
Sic et ipse fecisset eos curatos in illis civitatibus et
locis ad que eos mittebat dans eis curam anima
rum tunc posset dici q(uod) illi qui in illis civitatibus et lo
cis successissent in cura et regimine animarum haberent
eundem statum sicut curati moderni in certis parochiis
ad predecessores suos in eisdem contra(?) ut et
annos Et similiter si apostoli habuissent certos episcopatus
distinctos sicut habuerunt petrus et Iacobus minor
tunc ipsi succedentes eis in illis Episcopalibus fuissent
vere unum cum eis sicut papa cum petro et qualiter

successor eius predecessor. Et esset unus status istorum et illorum
et sic sequitur quod status illorum curatorum esset a Christo institu-
tus et confirmatus et similiter status apostolorum et episcoporum. Si apostoli
fuissent a Christo facti episcopi et in suis sedibus collocati
et in eisdem suis sedibus episcopi non tempore eis successissent
non tamen hoc sequitur quod isti successores instituerentur
a Christo sicut illi. Sed successores illorum a successore Christi
sicut predecessores a Christo. Sicut si aliquis fundat
capellam dato quod ab episcopo iure patronatus ipse quidem
quadam vice possit ibi capellanos post mortem autem
suam successores ponunt. Ita quod licet iura capelle
sint a solo primo fundatore successores in iure capelle non
habent a solo primo illa iura. Sed a successoribus illius
primi a quibus immediate presentantur vel instituuntur licet
ius primum presentandi vel conferendi habeant successores
a predecessore et totum procedat ex ordinatione primi
Item etiam dato quod Christus ante passionem posuisset
per toto mundo primos episcopos et primos curatos
in locis istis dans eis immediate eam potestatem quam
nunc habent episcopi et curati. Et ordinans quod deinceps
usque ad finem mundi sic servaretur et quod quicumque
esset in tali loco haberet talem et talem potestatem nichi-
lominus sic ex quo ius sit plenum quantum pure homo
debuit dare dedit petro cognomento petrus habuit pote-
statem habere quam primum vocavit quintum de platea a Christo
institutus petrus habuit ~~potestatem habere~~ cui primum dare
vel substituere sicut Christus instituit. Dans succes-
soribus potestatem quam Christus dedit predecessori. Et licet
in hoc sit dissimile quod Christus resurgens ex mor-
tuis iam non moritur sicut moritur fundator Ca-
pelle tamen potestas Christi quam vicario suo commisit pote-
statis plenitudine quantum ad id de quo queritur expellet
Item falsum est etiam quod ut sentit discipulos curatos
in locis illis et facultatem eius nusquam in toto novo
testamento legitur quod discipuli a Christo fuerint facti
curati. Sicut nec apostoli facti sunt ab eo episcopi nisi
petrus. Sed a petro mediate vel immediate facti sunt sicut
ceteri alii episcopi. Et quod dicitur de apostolis actuum vi circa
tertium quod apostoli imposuerunt eis scilicet discipulis manus
ordinando. Conceditur quod tunc solus petrus erat

Epus ordinatus alius dixisset vnde sicut
Johannes saltem iam erat epus postea vero cum alij
per mundum separari non potuissent alios sicut apartebat
ordinare presbiteros nec epos constituere nisi essent epi
fi non a petro epi non sunt archiepi habentes diuisas
prouincias in eis ponentes epos non habentes ipi certa se
dem sicut paulus discurrens per mundum auctoritate petri
vbique ponebat epos sicut Titum Thimotheum et di
onisium Similiter andreas per Achayam Thomas
per Judeam et sic de alijs vnde cum epi per aplos sic
vnientes positi essent veri epi in suis sedibus deter
minatis sicut qui non sunt non tamen erant succes
sores vniuersitatem proprie loquendo de Successione qui
sunt eundem statum successoris ad predecessorem et con
tinuatorem vnde epi alij a petro et Jacobo magis
videntur fuisse patriarche non habentes sedem specialem
aut aliquam specialem sedem Epalem Sed vna totam
terram vel quantam poterant pro posse lucrari Jnsuper
ordinauit petrus eos mittens et necnon quorum
deus inspirauerat sicut paulus a spiritu sancto nunc prohibe
tur ad aliquos nunc Jubebatur accedere Actus xvi
vetati sicut a spiritu sancto loqui verbum dei in asya
Et postea statim viso per noctem et paulo cusa vo
cantes ad macedones vnde non solum ponebat curatos
in prouincijs sicut de paulo et barnaba legitur Actus
xiiij Cum constituissent aliis presbiteros et etiam
epos non vbique sine auctoritate petri vnde cum auctoritate
Epali siue patriarche aut legati petri a latere habentes
plenissimam potestatem quam hanc sciebat eos non abusu
ros Et sciebat quod erat voluntas dei Et quod dicitur
pari pro a pto legatione fungimini Jntelligendum est
nunc petro cum vicario generali vnde patriarche ma
gis videntur esse successores aplorum considerato
statu eorum quem finaliter habuerunt Et hic cum
patriarchatus creatus est quod sunt instituti ab ecclesia vnde et
ab ea sunt quos vocati xxii di Renouantes Et
multo magis episcopatus sicut ab ecclesia vnde et beatus augustinus
ecclesia epos tamquam filios genuit loco primi aplorum
xviii di Quorum Quod postea dicit quod non potest

dari ratio quare potestas data petro sit continuata in
summo pontifice a christo et data apostolis et discipulis non
sit continuata in episcopis et curatis. Dicendum quod triplex vel quadru-
plex ratio potest assignari. Prima quidem quia summus
pontifex in eadem sede materiali succedit petro scilicet in ecclesia
Romana in qua petrus sedit et ultimo resedit. Non
est autem dare aliquem alium episcopum qui in eadem sede suc-
cedat alteri alii apostolo nisi forte patriarcham Jerosolimitanum qui
succedit Jacobo alphei quod non est simile tamen de
hoc de quo magis videtur. Si vero consideretur
patriarcha Jerosolimitanus non habet sedem eandem que fuit Jacobi
quia modo illa sedes est sathane nec eandem plebem
que nunc est penitus infidelis. Nec etiam succedit secun-
dum illius sed potius secundum nomen racione ecclesie Romane ut
habeat quod primo fuit patriarcha honorem propter specialem reverentiam
ad terram sanctam magis quam propter romanum. Secunda ratio
quia potestas data petro non potest dari ab homine puro
unde oportet quod ab illo a quo est data potestas petro scilicet christo
continuetur et detur cuilibet successori. Sed potestas data aliis
apostolis et discipulis non sit limitata et coarctata potest dari
ab homine sicut fit saltem .i. papa dat alteri episcopatum
ut curam et de novo instituendo episcopatum vel novam
curam quod tunc dat illi qui promovet tantum quantum
habet alius episcopus ut curatus etiam si esset institutus
a christo. Tercia ratio est quia statui episcoporum et sacerdotum
non est annexa potestas iurisdictionis a principio sicut est statui
papatus cuius probacio est quia illa que sunt annexa de iure
divino homo non potest ab invicem separare secundum illud math.
xviiii quos deus coniunxit homo non separet. Sed papa potest
facere unum episcopum et unum sacerdotem qui nullos habebunt
subditos nec aliquam iurisdictionem in aliquo foro
nec ex hoc quod aliquis est sacerdos maior sicut
episcopus vel sacerdos minor habet ipso aliquam potestatem iuris-
dictionis sed tantum si alicui sibi detur. Nec etiam ex hoc quod
aliquis est electus et etiam confirmatus in episcopum vel inves-
titus in curam non est ipse episcopus nec sacerdos licet
infra certum tempus debeat esse sicut electus episcopus infra
tres menses debet consecrari habens curam animarum
infra annum debet ordinari in sacerdotem ut di. Quoniam quidem
de electis licet canon. li. vi. unde apparet quod capitulum et

et sacerdos non est annexa aliqua potestas iurisdictionis Secundum
spiritualem licet similiter potestas ordinis non sit ei annexa sed
ex debito tamen potestatis plenitudo est ei annexa papa
tus cui dicit statum prelationis super totam ecclesiam cum
plenitudine potestatis sibi annexa est hec potestas sibi inse
parabiliter a deo Ideo potestas spiritualis continuatur a successo
res quia est annexa statui non'' potestas prelationis a pri
mis episcopis et sacerdotibus ad successores Secundum ratio est quia
potestas ordinis annexa est essentialiter statui non autem ''aut
potestas prelationis ordinatorum in sacerdotibus et episcopis pre
cedentibus et sequentibus Ideo etiam continuatur Tertio ratio
ne huius dei donationem quia potestas conficiendi et potestas clavium
ordinis que fuit in primo sacerdote semper est ab eo
dem in quolibet sacerdote licet non eque immediate
continet primus sacerdotibus sed apostolis vel melius dicat
potestas sacerdotii secundi ordinis continuata ab apostolis ad mo
dernos sacerdotes quia a discipulis quia illi fuerunt veri primi sacer
dotes non isti Et similiter potestas consecrandi et ordinan
di que est annexa ordini episcopatus essentialiter conti
nuatur in omnibus episcopis a primo episcopo qui fuit pe
trus a christo Secundum ipsi loquendo de potestate ordinis non est
continuatio quia continua sunt quorum ultima sunt unum
animo. Non est autem aliqua una animo potestas ordinis
in primo sacerdote vel episcopo et in posterioribus Secundum solum
similis Ideo non est continuatio sed assimilatio Secundum spiritual
potestas que est annexa statui illa est una numero. Sicut
dicitur alia iustitia debita alicui castro continuari in aliis
succedentibus sibi in domo castri non sicut castrum est
unum numero ita et illa Sic autem est de potestate spiritualis
que debetur statui non autem ita est de aliis ut vi
sum est Ideo etc. Quarta ratio est et iiij dicta est quia
loquendo de potestate annexa episcopatui certe dicat et sacer
dotio sacerdote prelatione ab illo tempore a quo ista distinc
tio fuit a primo episcopo et curato ad sequentes hec con
tinuatur una in omnibus sicut autem et unus episcopatus et
una prelatio sed non est annexa a deo nec necessaria
quia potest remanere episcopus vel sacerdos dato quod non
remaneat ille populus vel desinat esse subditus per infide
litatem sicut et nunc episcopus Bethleemitanus qui nulla
habet iurisdictionem nec est prelatus quia non habet subditos quod non
contingit de spirituali quia dato quod forte posset populus spiritu

Romana non tamen prout sedet in qua etiam non deficit unde hec
est semper continuacio et certa et unita et adeo quod
non est in aliis. Quinta racio est et hec dico quod
papatus successio et ordinacio secundum ius divinum. In aliis
autem secundum humanum ius. Est autem ius divinum quod ille
succedat petro in quem convenit consensus ecclesie vel illarum
in quibus super hac ecclesia disponit (?) ius sine fieri quod ad
minus maior pars consenciat nec aliter est papa. Sed in
aliis successio est secundum ius humanum scilicet vel per
electionem inferiorum vel provisionem superioris. Secundo hoc quod
de iure divino est quod papa omnes inferiores dignitates
distribuit per se vel per alium unde quod per electionem inferiorum
fiat sicut fit communiter non est de iure divino quia sicut
papa non est posset providere. Igitur est de iure huma-
no et ex concessione pape. Quod dicunt postea quod cura-
ti sicut veri ordinarii habentes iurisdictionem ordina-
riam conceditur in foro consciencie nec tamen propter hoc
probatur quin et status ipsorum et iurisdictio sit a papa
qui potest ordinariam iurisdictionem non solum per se sed
sicut legato. Sed et ecclesie sicut monasteriis et quoniam (?)
aliis quamdam dare et dat que habent officiis sicut
quibus papa solus potest dare claves iurisdictionis quamvis non
claves ordinis. Et postea dicunt quod curati habent iurisdictionem
ordinariam non iure humano sibi datam sed a Christo im-
mediate in prima institucione ecclesie. Si loquitur de iurisdictione
in foro contencioso certum est quod hanc non habent curati
nisi iure humano quia nec nisi de consuetudine de
qua in paucis casibus contentant etiam iuris ordine
non servato de officio ord. c. ii nec ista sunt eis
data in prima institucione nec apostolis nec discipulis data ut
sunt ut superdictum est. Secundo de iurisdictione ordina-
ria in foro consciencie nec potest dici quod eam habeant a
Christo in prima institucione id est in discipulis quia nec illam
discipuli habuerunt alias frustra habuissent quia cum
non essent sacerdotes non poterant in foro con-
sciencie solvere vel ligare. Quod dicunt quod Christus hos
solos duos ordines instituit scilicet referant ad pri-
mum ordinem (?) Verum est quod a Christo ordinem simplicium
sacerdotum instituit in cena quia per se ipsum omnes
apostolos sacerdotes fecit. Similiter ordinem episcoporum insti-
tuit quia constituerunt petrum qui in his omnibus episcopis
par sunt non autem instituit ordinem episcoporum in apostolis

alijs sicut in primis episcopis a se factis qui non sunt ab eo
facti episcopi ut dictum est nec similiter instituit ordinem sacer-
dotum in discipulis suis ipsos faciendo sacerdotes primos
quia nunquam eos fecit sacerdotes. Si autem considerent isti
duo ordines quo ad potestatem iurisdictionis solum prout si-
cut quilibet curatus in una parrochia sub episcopo habeat potestatem sub-
sidiariam ad forum conscientie episcopus sub papa habeat per suam
diocesim potestatem in utroque foro. Sic isti duo ordines
non sunt a Christo instituti in prima institutione ecclesie quando
se predicando elegit apostolos et lxxij discipulos quibus dedit
apostolis quo ad se et pro omnibus futuris episcopis potestatem iuris-
dictionis in utroque foro et discipulis pro se et omnibus
futuris curatis in foro conscientie. Sicut dedit petro pro
se et pro omnibus suis successoribus sicut intelligunt
illi qui sunt huius opinionis. Et quod ista non sunt apparet
ex predictis quia nichil eis iurisdictionis contulit. Sed petro de-
dit solum pro se et suis successoribus totalem potestatem iurisdic-
tionis distribuendam episcopis et curatis et alijs sicut expedire
videretur. Apostolus ad hebreos i probans Christum preferendum ange-
lis inter alia sic arguit: Cui enim angelorum aliquando dixit
filius meus es tu sicut scriptum dixit Christo quod dicitur nulli.
Ex quo concludit quod non sunt angeli filij dei per naturam
sicut Christus sed sunt filij dei per gratiam. Ita etiam hic
et arguitur in proposito: Cui apostolorum dixit aliquando tibi da-
bo claves regni celorum, certe nulli nisi petro. Ergo nulli
nisi petro eas dedit. Nam quod eis dixit Quecunque al-
ligaveritis vel quorum remiseritis. Si intelligatur de
potestate iurisdictionis ad hunc non dedit per hoc eam ut
dixit sed eis datam, eam per se ipsum sed postea veri-
catur ex potestate data per aliud ut sit sensus: Quecun-
que alligaveritis et quorum remiseritis per claves
vobis dandas non a me sed a successore etc. Item
postea dei status etiam curatorum instituti a deo dupli-
citer. Primo a Christo implicite et in virtute in petro quia
petrus fuit verus curatus et cuiuslibet parrochie
et cuiuslibet diocesis episcopus sicut in quaternario continen-
tur binarius et ternarius materialiter et si non
formaliter. Ita in petro utriusque status Christus instituit
materialiter. Item virtualiter quia in Christo fuit potestas
diocesis et parrochie episcopis et curatis assignandi. Secun-
dario a spiritu sancto a quo inspirati apostoli instituerunt
ecclesiam per dioceses episcopos et per parrochias curatos posuerunt

et ab aliis primis vel et ipse Episcopus et Rectores con-
iunctae fuerint ad succ[essores] in illis. Quod dicit postea quod
curati non possunt ab eis destitui nisi ex causa rationabili
sicut nec Episcopus a papa. Si intelligatur de potencia or-
dinata verum est quia nec episcopus curatum nec papa alium per-
turbat sicut et in omnibus in quibus irrationabiliter agitur.
Si autem intelligatur de potentia absoluta falsum est in utroque
si diffinitur quia si episcopus scienter iuris ordine non serva-
to deponat curatum nichil agit quia sententia eius qui
subest prelato quantum ad iuris ordinem contrariae non tenet c. de sen-
ten. et re iudicata l. prelato. Sed si faciat hoc iuris
ordine servato licet sententia sit iniusta ex animo vel
ex causa si non appellatur tenet et transit in rem
iudicatam et facit ius et desinit iste verus esse cura-
tus et successor erit verus curatus quia sententia lata
contra ius litigatoris non contra ius constitutionis
tenet nisi per appellationem rescindatur. C. que sententie sine
re. l. una. ff. de re iudi. decer. inter. Sed episcopus vel cu-
ratus et quicunque alius in dignitate ecclesiastica constitutus ab ea
per papam potest deponi sine causa rationabili et iuris or-
dine non servato et ita tenet sententia ac si esset iusta
et debito modo lata quia papa peccat et tanto gravius
quanto maior est. Si autem episcopi et curati essent a
deo sic instituti in particulari quod quilibet diocesanus
vel curatus parrochiam quam habet tenet quilibet diocesa-
nus vel curatus haberet a deo immediate ea sicut papa
ipsi a papa non possent deponi plus quam eius licet sint
inferiores eo quia papa non est supra ius divinum
et tollat episcopum vel faciat contra episcopus. Si dicatur quod
de iure divino est ideo quod iste sit episcopus vel ille cura-
tus. Sed quod ex quo est episcopus vel curatus quod habeat
potestatem episcopalem vel curie debitam et ideo papa instituit
vel destituit quia institutio vel destitutio persone est huma-
na. Sed institutio status et per quid destitutio est
divina. Istud hic autem non valet quia tunc sequeretur
quod dum esset episcopus vel curatus non posset per excom-
municationem nec suspensionem impediri ab executione solvendi
vel ligandi sicut nec ab executione consecrandi con-
firmandi vel ordinandi nec possent eis casus ali-
qui subtrahi nec episcopatus seu curie minui vel dimidi
seu mutari quia illud quod est de iure divino est in-
mutabile. Item autem isti intelligunt quod status Episcoporum et

curatorum in communi sit a deo sed status huius episcopatus et huius
cure vel parochie et cuiuslibet in particulari sit ab homine
dum intelligunt quod status cuiuslibet episcopi et curati et potestas
quam habet in communi et in particulari sunt a deo non ab homine
in communi et in particulari. Ad primum modo istud implicat
contradictionem quia nichil est in genere quod non est in aliqua
eius specie unde impossibile est quod potestas cuiuslibet episcopi et
curati et sue ecclesie in particulari sit ab homine quia communia
generatores non sunt nisi singularia secundum dictum 1 methaphysice et pro-
batur unde impossibile est quod deus causet potestatem in communi nisi
sine homine et non causet ~~quod deus causet potestatem~~ ullo modo
aliquam potestatem in particulari. Ad secundum modo quo ad potesta-
tem ordinis verum est in particulari et in communi. In particulari
quidem quia potestas ordinis in quolibet sacerdote et
episcopo est a deo solo et principaliter. Item in communi quo
ad potestatem ordinis verum est quod deus instituit episcopatum in
petro et simplices sacerdotes primo in apostolis et quod deus
ordinavit quod isti duo ordines essent in ecclesia scilicet
maiores et minores sacerdotes sine quibus non sta-
ret ecclesia aut non staret ordinate. Nam sine episcopis
non esset ordo nec confirmatio sine sacerdotibus non essent
alia sacramenta. Sed quod essent alii episcopi a petro hoc christus
per se ipsum fecit quia unum solum episcopum fecit tamen petro
essent alii sacerdotes ab ipsis christus tamen fecit qui simplices
sacerdotes ordinavit et postea petrum seorsum episcopum fe-
cit. Sed christus multa instituit que non per se peregit
sunt sicut baptismum et quedam alia quia ipse non
baptizabat unde ipse tamen instituit et voluit et ordina-
vit quod essent preter petrum alii episcopi quia ipse solus non
sufficeret que autem sunt necessaria ecclesie sunt constitu-
tione christi unde dixit Act. xiii Segregate michi pau-
lum et barnabam ad opus ad quod assumpsi eos
scilicet ad episcopatum et ad predicationem evangelii. Sed quo
ad potestatem iurisdictionis non est verum nec in particulari
nec in communi quia utroque modo data est a petro si-
cut dictum est et adhuc dicetur. Quod preterea dicit
quod episcopi scilicet non sunt vicarii christi nec curati sicut episcopi
Sed vicarii ihesu christi verum est in parte et in ple-
no unde sicut dicit Ambrosius super 1 epistolam ad Cor.
et habetur 33 q. v Mulier quod episcopus habet personam
christi unde dicit ibi et de muliere velande quia sicut
ante iudicem christus ita ante episcopum sit. Quilibet

etiam sacerdos gerat vicem Christi conficiendo et absol-
vendo de pen. di. ij inter hec. Secundo falsum est quod episcopus
et curati ita proprie sint vicarii Christi sicut papa quia
episcopi non sunt necessarii nisi secundum quid papa autem simpliciter
et universaliter in ambobus etiam communitatibus est vicarius
Ihesu Christi de translatione inter corporalia sicut licet. Item
falsum est quod cum hec quilibet episcopus non sit vicarius
pape quia ecclesia romana incipitur et largitur omnibus
aliis ecclesiis vices suas ij q. vi decreto et c. Ista
Item curatus quibusdam dicitur in sua ordinatione propter
fragiliores suum tanto amplius necessariis auxiliis
indigentes quibus illi vices gerentur ad eos [illegible] as-
sumuntur nec obstante quod sint ordinarii quia et legatus
tres de latere est ordinarius et tamen ipse pape vica-
rius. Quod [illegible] probat quod episcopus non habet potestatem
suam a papa nec curati ab episcopo sed ambo immediate a deo
quia tunc vacante sede periret potestas inferioribus et ordinariis
sed vacante nullam haberent potestatem. Dicitur quod non sequitur
quia cessante causa nisi tamen non oportet quod cesset effectus
iam factus sed cessante causa in esse. Non ad dicitur
quod papa [illegible] sue persone que corruptibilis est sic-
ut potestatem [illegible] quia tunc hiis sequeretur illud quod dicitur
s. quod sede papali vacante periret omnis potestas ecclesie
sicut abscisso capite perimit sensus in toto corpore
et eclipsato vel subtracto sole perierit radius in aere
Sed isto modo sedes papalis que non moritur de Re[illegible]
si [illegible] est fundata a deo non potest destrui cum tamen causa
istorum in esse persona vero pape non est causa nisi in
fieri quia ipse per se facit aliquem episcopum vel curatum
Et satis apparet consequentia ista derisoria quia isto modo
probaretur quod constitutiones papales non essent a papa
quia tunc perderent vigorem sede vacante eodem modo iudices
delegati a papa litteris contestata et penitentiarii pape dimitte-
rentur sunt a papa sicut tamen in [illegible] considerata per-
sona sed solum inferiori Sed sic sunt a papa id est a
potestate sedis apostolice et ecclesie romane que semper
remanet fundata supra firmam petram Sed hoc probat
quod potestas curatorum non est ab episcopis suis nec ab eo-
rum sedibus sicut a causa in esse quia destructa sede
de pontificali in aliqua civitate puta propter incursionem hos-
tilem aliquam Cardinalis de penitentiis [illegible] l. vi. [illegible]
[illegible] potestas curatorum eodem modo probatur quod potestas episcoporum

non est metropolitanus nec a patribus nec a sedibus certum
sicut a causa constituta quia manet illis ecclesiis destructis propter
quod aptet illam potestatem ecclesie nec a sede immobili scilicet Romana
Si quidem dicunt quod papa non potest prelatis auferre potestatem eis da-
tam et non prelatis dare Si intelligant de potestate ordinis
sic verum est quod papa non potest prelatis auferre quia caracter
est indelebilis Sed quod dicunt quod illam potestatem non potest dare
non prelatis verum est de potestate sacerdotali quia illam papa
non potest dare non sacerdoti scilicet conficere aut absolvere
De potestate autem pontificali quo ad confirmationem et ordines
autem non est verum quia Gregorius confirmationem concessit ad
tempus simplicibus sacerdotibus xv di. pervenit et
presbiteri Cardinales et aliqui abbates ex privilegio pape conferunt
minores ordines Si autem intelligunt de potestate iuris
dictionis quod illam a Christo datam papa non possit auferre
implicatur falsum scilicet quod potestas iurisdictionis sit a Christo colla-
ta alicui prelato non pape ut supra visum est et ideo falso
et quod illam potestatem non possit papa dare vel facere
quemadmodum episcopus in utroque foro qui dat officiali suo
potestatem cognoscendi et vicario suo potestatem absolvendi
di. qd' etiam Primo fiunt curatus suo vicario
Sed verum est quod hanc potestatem sive sit a deo sive non
non potest ipse auferre totaliter licet possit particu-
lariter quandam sicut prelati quo ad essentiam quia
scilicet quod esset prelatus et non esset prelatus Sed
executionem actualem iurisdictionis potest eis auferre Re-
manentibus prelatis per commutationem et suspensionem et eam
diminuere et arctare hac apparet quod non habent eam a deo
hanc potestatem alias non posset in eis suspendi vel mutari
Quod vero dicunt quod papa non potest destruere vel mutare
statum ecclesie a Christo institutum verum est Sed hoc est contra
eos qui dicunt quod status curatorum et episcoporum est a Christo
in ecclesia constitutus sicut et status papalis quia tunc
sequeretur quod sicut papa non potest mutare statum papale
auferendo vel transfferendo sedem Romanam nec
papa potestatem suam vel successoris diminuere vel coar-
tare sicut dicunt sic non posset sedem episcopalem
aliquam unire cum alia nec transferre nec dividere
nec potestatem episcoporum nec curatorum diminuere nec
Restringere quod falsum est et hereticum dicere Si autem
intelligunt quod status episcoporum et curatorum quo ad
potestatem iurisdictionis est a deo non in particulari

Sed in casu vero licet posset tollere statum huius episcopi vel
curati non solum amovendo personam de statu sed etiam
funditus amovendo illum statum particularem puta priuan-
do ciuitatem aliquam in perpetuum dignitate pontificali vel parochiam
aliquam priuando perpetuo curato, non tamen posset amouere
totum statum curatorum universaliter de mundo nec totum
statum episcoporum faciendo quod ipse sit solus prelatus in
mundo sicut potuit amouere totum statum et siue ordi-
nem templariorum qui erant ab ipsa ecclesia hic sequitur
inconveniens. Primo quidem quia hic est impossibile
supradictum est quod esset effectus universalis siue particularis.
Secundo quia sequeretur quod papa non posset dimi-
nuere potestatem episcoporum vel curatorum in casu faciendo le-
gem generalem in omnibus puta quod nullus episcopus pos-
set absoluere homicidam quod constat quod est contra curatis
curato in sua ordinatione. Quorum contrarium tenuisse patet in
definite. Et episcopus in capitulis sed dominus Cameracensis allega-
tis contra hanc potestatem in generali hic status episcoporum
et curatorum a Christo papa non potest etiam in generali vel
specialiter nec eis casus aliquos subtrahere cum non ad
usum potestatis a deo date non posset ipse impedire
per quamcumque excommunicationem vel suspensionem. Sed potestas
ligandi et soluendi quo ad iurisdictionem in utroque
foro est a deo ipse non potest impedire in generali
omnes prelatos per excommunicationem vel suspensionem
aliquo modo ab execucione officii licet posset hunc
vel illum et per consequens non potest per hoc facere legem
communem quam posset contingere omnes esse excommunicatos
et sic in omnibus impeditur potestas diuina unde nec
non valeret constitutio quod omnes curati qui sunt
manifesti concubinarii sint suspensi et habeat et
et nulla est sed nec quod episcopus in aliquo casu in generali
essent excommunicati vel suspensi Cum sic sint nul-
li tales in iure expressi sicut de suspensione episcoporum
de temporibus ordinationum c. i. de usuris c. i. de rebus
ecclesiae non alienandis c. i. li. vi. Restat igitur quod potestas iuris-
dictionis in episcopis et curatis quod ab eis habetur et
per suis actibus debetur in casu et particularem est a
papa immediate non a Christo nisi papa mediate vel secundum papam
li siue ... tamen. Sed utrum papa de potestate
absoluta posset destruere funditus ordinem curatorum et
episcoporum faciendo quod non esset in mundo aliquis curatus vel

dignus Episcopus nisi ipse. Certum est quod non quo ad potestatem
ordinis quia sic ideo sunt ab ipso n sicut a ministro et ca
in hoc etiam quo ad quosdam tamen non tenetur esse alicui nec
etiam ipse sedes petri quia antequam petrus esset factus cura
tus ecclesie nec platus ecclesie fuerunt facti sacerdotes et ym
mo et prius intelligitur factus Episcopus quam sedes sibi da
ta esset. Et tamen si non essent alii Episcopi et alii sa
cerdotes ab ipso preter ecclesiam et ipso vinculo qui
non posset per se nec per non ministros sacra mini
strare cum ipse non sufficeret. Et ipso mortuo quia non
essent ministri necessarii nec esset qui eos faceret et hoc
esset contra ordinationem christi qui voluit in ecclesia tot
ministros quot essent necessarii. Sed quo ad potestatem ordi
nariam quam habet Episcopus et curati ex inquisitione Recto
res populi proprium in vitam suam constituti videtur quod
papa de potentia absoluta et si non de potentia or
dinata posset eos amovere quantum est de iure eius
quamvis sit de iure prouincialis laicorum non tamen potest papa
facere nec de iure nec de facto quin ecclesia habeat recto
res sufficientes et necessarios ad salutem quia tunc posset
ecclesia dei et frustrarentur predestinatio sanctorum quod est impossi
bile illud Ro. 9. voluntati autem eius quis resistit Sed
bene potest facere papa de facto et de iure suo quod etiam
non habeant ita bonos Rectores nec ita bonum modum
sicut deberent et expediret. Si ergo papa statueret quod nulla
ecclesia parochialis haberet specialem rectorem ad vitam et or
dinarium sicut habet. Sed quilibet episcopus poneret et depo
neret vicarios tot et tales tempus et ad placitum quot
et quales sufficerentur propter hoc tolleretur salus per
rochianorum sicut in multis religionibus abbates per
priores vel prepositos regunt monachos suos in prio
ribus diversis prioratibus qui eis ministrant ecclesiastica
sacra sicut delegati quos ipsi instituunt et destituunt
sicut volunt. Sed forte non tamen ita fieret quia melius
solet curari res propria quam aliena et quanto appropriatur
magis tanto magis diligitur. Unde sicut lex dicit
verum est generaliter negligi quod commune possidetur. C.
qui et a quibus l.   de legibus l. ij li. vi
Propter quod a principio sancti patres ordinaverunt plebanos
proprios per singulas ecclesias. Propter quod etiam de no
uo rationabile est quod Religiosi non amoneant in
[illegible] qui ad curam proprio per eos in eorum ecclesiis

putantur epis et instituuntur ab ipsis ymo neque in
per epos ex rationabili causa amoveri de capell. mo
r l li. vi. Eodemmodo de potestate absolu^ta^ posset papa creans
regere per epos legator cardinales missas ad tempus
ad provincias et dicas sicut olim Imperatores regebant
mundum per presides et per consules et legatos non tamen
est verisimile quod aliquis alius modus sit ita conveniens
sicut iste qui nunc est de epis et curatis quem sancti pa
tres dicti a spiritu sancto a principio tradiderunt unde ex illo
modo quo papa non potest destruere Epos et curatos
non sequitur quin potestas Iurisdictionis eorum sit a papa
Ergo potestas iurisdictionis in papa est a xpo immediate s
bus modis quorum nullomodo potestas iurisdictionis est in
aliis prelatis a xpo sed ab homine primo quidem
quo ad potestatem status quia statum papalem et sedem petri
sive ecclesie romane xpus dedit in perpetuum placatione
super totam terram et plenitudine potestatis Isto autem
modo nullus episcopatus mundi habet a xpo placacionem nec
iurisdictionem nec fundacionem episcopatus a deo fundatus
non potest destrui de Iure nec de facto Sed non
est aliquis alius particularis episcopatus in mundo qui non
posset funditus destrui de Iure a papa vel de facto
Secundo nullus alius episcopatus habet de iure suo potestatem nec
suam fundacionem a xpo maior patet dictum in Si
est a deo non poterit dissolvi eorum quia firmum
fundamentum dei stat nec porte inferi prevalebunt
adversus ecclesiam a xpo fundatam nec domus fundata
a xpo supra firmam petram aliquomodo potest
corruere unde ecclesia universalis et ecclesia romana ut
est ad minus sedes petri nullomodo potest destrui nec
de Iure nec de facto Minor patet quia omnis alia ec
clesia particulariter potest perdere statum Epalem de
Iure ex statuto sicut probatur de penis scholasticis in vio
in dicto quod Civitas quecumque alia preter urbem que culpa
bilis est in receptione hostilis Cardinalis pontificali digni
tate privetur perpetuo Item de facto oportet et in
Civitatibus in quibus apostoli presiderunt que maxime vide
tur fundate a deo sicut in grecia in locis in qui
bus paulus et Iohannes apostoli presiderunt quia vix est
ibi de principalibus ecclesiis aliqua que non sit in heresi
et scismate Et similiter sedes iacobi Ierosolimis de fac
to non habet presulem proprium subditum unde Epo Catholico

illorum laycorum solo nomine sunt Christiani quo ad potestatem quod non
in illas habent quod non sunt de ecclesia et hoc est quod dicit Christus
dicens petro ego pro te rogavi ut non deficiat fides tua
et tu aliquando conversus etc. Ex quo habetur quod sola ecclesia pe-
tri non potest a fide deficere totaliter cuius aut alia
ecclesia aliorum apostolorum potest a fide deficere totaliter indi-
gens ab ecclesia romana confirmari si vacillet vel
ad fidem reduci si erret 24 q. 1 Sicut apparet quia
in omni die ipsi discipulis Andreas possedit Achaiam
Ita quod ecclesia andree fuit tota achaia et illa quasi
funditus defecit a fide et per consequens in ea non sunt cla-
ves ecclesie. Iohannes asiam et ecclesia asiana
Iohannis tota subversa est a fide. Thomas Iudeam Matheus
Ethiopiam Bartholomeus aliam Indiam Et ille etiam
aliorum apostolorum ecclesie heresi vel scismate funditus corruerunt
Et sic omnis potestas ecclesie et clavium in omni capite mundi
particulari alio ab capite Romano petri potest perire de iu-
re vel de facto vel utroque modo et hec sunt minor. Se-
cundo quod potestas pape sola est a deo non ab homine
prout respicit personam pape Sicut enim si rex dicit dat
alicui castrum cum curia alia iustitia ex dono ecclesie re-
gio Et iste donatarius moritur sine herede Ille tunc rex
Secundo dat illud castrum cum pertinentiis suis illa alia
iustitia ex duplici dono Regis uno facto castro
prius pro ambobus ad quas primo aliud dono facto
sibi de castro et pertinentiis Ita quia hereditate
non possidetur sanctuarium Petrus tunc datur et papatus
in preeminentia universali et plenitudine potestatis nullo
heredem habet ad quem iure suo papatum transmisit Im-
mo is qui dicitur esse successor petri non habet successionem
a petro sed a Christo qui dat sibi illud ius quod pri-
us dedit petro Econtrario autem quicumque succedit alii
prelato in ecclesia prelationem illam et potestatem predecessoris
habet ab homine non quidem a predecessore sed a superiore
se instituente et sibi illud committente patet ex modo
loquendo superiores qui in dignitatibus sibi subditos
electos vel sibi putari instituunt vel confirmant Ter-
tio potestas est a deo per hoc quod non potest attingi nisi
secundum ordinationem dei scilicet ex consensu ecclesie vel eorum
quibus ecclesia commisit contra quod nihil potest per-
sonam ordinari Consensus tamen hoc requiratur consen-
sus liber acceptantis qui non sequitur vinculo

tale dominium sed solo hominum ut supra dictum est quod fundet
acquisitio potestatis de iure divino propter quod papa potest vo-
luntate tota voluntarie Sed nec papa de potestate solutus
Sed omnis alia dignitas attingitur per ordinationem
humanam ita quod non potest fingi aliquis modus con-
tra quem non possit per papam aliter ordinari qui
potest omnem aliam dignitatem dare et destituere sicut
vult sed in toto principatu petri habet plenitudinem
potestatis Quod postea probant papam non posse aufer-
re potestatem suam prelatis et dare non prelatis nec ordinem com-
mutare quia non est sibi data potestas in destructionem sed in edifica-
tionem Respondendum quod in papa ut papa non habet potestatem nisi a
christo in hac potestate hic est considerandum substantiam vel datam et
finem ad quem datur Si ergo papa facit aliquid contra potestatem
faciendi quo ad substantiam accipit nichil agit sicut nec manda-
tarius excedens fines mandati de officio del. c. Cum olim Al-
bas ff mandati l. Si diligenter Si autem papa faciat ali-
quid secundum potestatem sibi commissam sed contra finem committentis
ipse quidem peccat abutens potestate sibi commissa Sed tamen tenet
quod facit sicut qui fert sententiam iniustam facit quidem contra
intentionem committentis non contra commissionem tamen valet
et talis sententia est tenenda et timenda secundum gregorium Sic ergo
si papa intatur auferre potestatem prelatis contra christi ordina-
tionem puta potestatem caracteris nichil agit Si autem contra
christi intentionem vel finem intentum valet sed peccat quia non
est data sibi potestas ad finem destruendi sed edificandi Sed
tamen est sibi data potestas qua abutendo potest multa mala
facere et bona destruere et deedificare et scandalizare Si-
cut deus dedit homini liberum arbitrium est potentia qua pec-
cat secundum augustinum Item verum est quod papa non habet potestatem
qua possit destruere etiam tamen habet potestatem destruendi
illa que ipse non potest facere in eternum Quod postea
dicunt fuit reducunt ad idem quod papa non potest facere
contra legem divinam verum est destituendo illud quod leges
divine instituunt vel destituendo illud quod ille constituunt
trahendo secum occasionem per voluntatem beneplaciti
Sed tamen potest facere contra illud quod leges divine prohibent
stando in finibus prohibitionibus et voluntate signi alias
non posset peccare Cum peccatum non sit aliud quam
transgressio divine legis et celestium inobedientia pre-
ceptorum secundum ambrosium verum potestatem caracteris quia fa-
ctum divine legis insitabiliter impressum tamen non potest destruere

ptatem iurisdictionis sue quam etiam lex diuina funda
uit nō pōt ipe destruere Sz dez ptate iurisdictionis
que est a se pōt auferre platis et dare non platis
quis hec faciendo peccaret contra legem dei prohibentem
dum inordinatonem indebitam nō tamen contra ordina
tionem dei Sz etiam ordinationem humanam tonabilem
secundum illud omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis
posset eum papa destituere omnes ordines approbatos et
reuocare omnia priuilegia a se uel a predecessoribus suis
quibuscumque personis uel collegiis concessa et omnia iura
a se et suis predecessoribus tradita uno verbo euertere
Sz certum est quod irrationabiliter ageret et grauiter peccaret

Explicit liber Incipit Epylogus

Epylogus tractatus de causa immediata ecclesiastice
ptatis quantum ad articulos et conclusiones principales et
incidentales Articuli sunt sex primus articulus est de ptate petri
singulari Secundus de ptate quam habuerunt alii apostoli a xpo
Tercius de ptate lxxii discipulorum quam habuerunt ab eo xpo
Quartus de ptate pape Quintus de ptate episcoporum Sex
tus de ptate curatorum Primus articulus de ptate singu
lari petri habet v conclusiones principales prima de ptate
petri super alios aplos Secunda de preeminencia eius
super totam ecclesiam Tercia de plenitudine ptatis eius
Quarta de ptate temporali eius Quinta de tempore colla
tionis istorum Prima conclusio principalis de ptate petri super
alios aplos est quod petrus a xpo factus est princeps et
rector et prelatus aplorum et illa continet incidentaliter
tres alias conclusiones prima conclusio incidentalis est quod
omnes apostoli fuerunt equales quo ad ptatem ordinis
sacerdotalem et temporalem finaliter et similiter Sz petrus
super omnibus quo ad ptatem iurisdictionis Secunda quod
petrus et paulus fuerunt pares uite passionis conse
cratione roma Ideo in gestis [illegible]
Sz petrus fuit maior et ptate iurisdictionis et
plenitudine eo iiij^a quod iacobus minor dedit Simonem de
tessarare legatum non quia esset maior petro sed quia
erat iudex spualis in loco Iudeorum Secunda conclusio principalis
de prelatione petri super ecclesiam est quod plus petrus
accepit immediate ptatem a xpo super totam ecclesiam
hec autem ii incidentales prima quod apostoli et Seniores in

sicut petrus et Johannes non missione auctoritatis qua superior
mittit inferiorem quo ad petrum sed missione consilii et
precum qualiter quandoque inferior monet superiorem ad aliquid faciendum
Secunda quod petrus habuit primatum super alios apostolos et super
totam ecclesiam primo et principaliter dei ordinatione sed per gra-
tiam concurrente aliorum apostolorum voluntate grate et accepte Tercia
conclusio probabilis de plenitudine potestatis in petro est quod petrus
habuit plenitudinem potestatis huius maxime conclusionis duplex
Conclusio duplex est quod soli petro christus dedit plenitudinem
potestatis et preeminenciam super alios apostolos Quarta
conclusio principalis de petri potestate sive dignitate episcopali
est quod petrus factus est immediate a christo episcopus et habet iii
conclusiones duplices Prima quod christus per se primum fecit episcopum
petrum a quo ceteri consecrantur IIa quod cum christus dixit petro
pasce oves meas imposuit sibi officium pastoris et quod tunc
cum in episcopum consecravit conferens ei sive sacro dans sive sacro
per potestatem excellencie vel per potestatis excellenciam Quinta
conclusio principalis de christo collacionis potestatum et habet
viii conclusiones incidentales sibi duplicatas vel replicatas Prima
quod christus non fecit petrum generalem vicarium ante resurrectionem sed
solum immediate ascensionem IIa quod petrus non est factus pastor
ecclesie ante resurrectionem IIIa quod petro per illa verba tibi
dabo claves regni celorum non sunt claves tradite sed
promisse IIIIa quod nullus factus est sacerdos ante cenam
sed christus primum instituto est sacramento Eukaristie Va quod nullus
ante cenam habuit clavem ligandi et solvendi in foro consciencie VIa
quod petrus non est factus episcopus nec pastor ecclesie ante resurrectionem
et non nisi per illa verba pasce oves meas VIIa quod per illa verba
pasce oves meas non fuit facta promissio de futuro dandi
sicut per illa sibi dabo claves sed data collacio potestatis in publi-
co scilicet huius sensus pasce id est potestatem accipe pascendi per doctrinam
sacramentorum administracionem quibus ecclesia pascitur

Sexta conclusio principalis est de potestate apostolorum data
eis immediate a christo et habet viii conclusiones particulares
Prima de potestate ministerialiter faciendi Secunda de pote-
state predicandi IIIa de potestate temporalia recipiendi Quarta
de potestate baptizandi Quinta de potestate sacerdotali Sex-
ta de potestate ligandi et solvendi Septima de potestate episcopali Oc-
tava de potestate iurisdictionis Prima conclusio particularis de apostolorum ministeriali-
ter faciendi est quod omnes apostoli acceperunt a christo immediate potestatem
ministerialiter faciendi et nullus a petro et habet iiii conclusiones in-
cidentales Prima conclusio incidentalis est quod nullus quam primus

sicut miraculose accepit a christo hanc habet potestatem se a solo deo
ij(a) quod alij apostoli habuerunt maiorem potestatem faciendi miracula quam petrus
et sub eo et ei deferebant in miraculis faciendis iij quod per miraculis
in primitiva ecclesia scilicet de electione mathie factum est per petrum iiij(a)
quod solus petri umbra sanabat infirmos Secunda conclusio principalis
de potestate predicandi apostolorum est quod omnes apostoli acceperunt a christo
immediate auctoritatem predicandi et hic habet xv conclusiones circa has
prima quod apostoli ante passionem receperunt potestatem predicandi ubique
aliquomodo ij(a) quod ante passionem alij apostoli non subierant regi-
mini petri nec in predicando nec in alijs sed solius christi
iij(a) quod post ascensionem in predicando et alijs alijs subfuerunt
omnes alij apostoli petro v(a) quod utrumque petrus prius cum omnibus
alijs in predicando sibi deferebant vi(a) quod petrus inter omnes
fecit primum sermonem vij(a) quod in ante ecclesie ordinata christus fecit
petrum capitaneum et alios apostolos voluit esse duces post eum
et sub eo et per eum viij(a) quod sic petrus fuit cum ordinario p-
dicacionis et predicatorum licet de consilio aliorum viiij(a) quod ad
petrum spectat tamquam caput ecclesie non alii subditos pertinet po-
nere subiectores x(a) quod postquam petro tamquam ecclesie cura fuit
commissa nullus habuit sine eius auctoritate pastoris nec regere gregem
dei xi(a) quod petrus fecit sub se pastores aliquos ordinarios in
parte sollicitudinis eos vocando xij(a) quod solus petrus prin-
cipaliter fuit ordinator de successione Jude et de dyaconis
ministerio ponendis licet ipse alijs electionem commiserit quam solus
per se poterat facere xiij(a) quod omnis electio et institutio
ad aliquod rectoratum in tota ecclesia dei ad aliud pertinens quam
ad ipsum est collata a petro ut eius successore xiiij(a)
quod omnis divisio et institutio provinciarum et diocesum est facta
a petro vel eius auctoritate xv(a) quod alij apostoli post
penthecostem predicaverunt auctoritate et potestate sibi data a petro
non immediate a christo licet quo ad inspirationem et con-
firmationem miraculorum Tertia conclusio principalis de
potestate mere temporalia est quod omnes apostoli immediate
acceperunt a christo potestatem necessaria sumptus corporis re-
cipiendi ab illis quibus spiritualia seminarent et habet
iiij(or) conclusiones prima quod hanc potestatem necnon
de temporalia alij apostoli post penthecostem habuerunt immediate
a petro ij(a) quod petrus etiam alijs apostolis et
successoribus regendam commisit metropoles et dioce-
ses dividendo et unicuique suam assignando iij(a) quod predicta
divisio predicationis scilicet in gentes et in circumcisione facta
est auctoritate petri licet de consilio et voluntate aliorum iiij(a)

q primum concilium de cessacione legalium congregatum z ordi
natum e aucte per lz epla scripta fuit aucte eor sive sub
noie eor Quarto conclo principat de ptate baptizandi e q
omnes apli receperunt imediate a xpo ptate baptizandi et hic
sunt mode conclusiones Prima q omnes apli ante passionem a xpo
habuerunt auctem baptizandi ija de opinione Jo Cirs q
apli solum baptizabant baptismo Johannis iija de opinione
Aug qui baptizabant baptismo xpo iiija q apli fuerunt
baptizati baptismo xpi antequam ipsi baptizarent va q li
cebat eis baptizare sicut nunc laico fideli deficiente sacerdote
via q post resurrectionem data e eis ptas a xpo et auc
tas baptizandi per totum mundum non q hec dependeret
ab ordinatione petri et commissione Quinta conclo
principalis de ptate sacerdotali est q omnes apli fuerunt imediate
a xpo sacerdotes in terra z hic v conclusiones Prima q nulli
debent fieri sacerdotes evangelici ante institucionem sacri Eucharistie
ija q in consumacione novi testamenti q fuit in passione debue
runt ministri eius et institui sacerdotes iija q in passione
cum consumatione legis veteris debuit sacerdocium institui et
cum sacris ministri eorum institui iiija q omnes apli fuerunt
facti sacerdotes per illa verba hoc facite in meam commemoracionem
va Judas cum alys commeravit et factus est sacerdos cum
eis via conclo principalis de ptate clavium ordinis q eam
omnes equaliter a xpo simul et semel acceperunt et hic v
conclusiones prima q apli ante cenam non habuerunt cla
ves ordinis ija q illa verba dicta omnibus generaliter
ligaveritis etc fuerunt verba promissionis de futuro non
collacionis iija q ptas ligandi et solvendi in foro con
sciencie fuit data a xpo non solum petro sed etiam alys
iiija de opinione racionabiliori q ptas ligandi et
solvendi data est in cena omnibus aplis simul cum ptate
consecrandi et q per illa verba accipite spiritum sanctum in re
surrectione non dedit xpus novam ptatem nec pcepciam
Quorum remiseritis sed declaravit ptatem prius datam
ad actum absolvendi va de opinione minus probabili est
dicens q in cena nullam ptatem habuerunt vel receperunt
per illa verba hoc facite Sz per illa verba quorum
remiseritis facti sunt sacerdotes de novo accipientes utramque
ptatem via de opinione magis communi q in cena facti
sunt sacerdotes accipientes solam ptatem consecrandi
per illa verba hoc facite Sz in resurrectione acceperunt de no
vo ptatem absolvendi per illa verba Quorum remiseritis

viij^a quod sicut opinio dicit caracter sacerdotalis et episcopalis
est unus qui ampliatur per consecrationem episcopalem ad officium confir-
mandi et ordinandi Sic est unus et multo fortius ad con
fitendum et absolvendum Sicut potestas data ad conficiendum
per illa verba accipite potestatem offerendi missas et ampliatur
per sequentia Quorum remiseritis ad ligandum et solvendum
viij^a quod eadem opiniones veritatem habet locum in qualibet or
dinatione sacerdotis in qua licet non sint intervalla sicut
sunt inter verba dicta in forma sunt tamen intervalla horarum
viiij^a quod probabilior est opinio que dicit omnes sa
cerdotes factos in cena non in resurrectione quia Thomas
tunc absens non fuisset sacerdos x^a quod per illa verba
accipite spiritum sanctum Thomas non recepit spiritum sanctum nec quia absens
sed quia incredulus Septima conclusio principalis de potestate episcopali
in aliis apostolis est quod non sunt facti a Christo episcopi sed a pe
tro et Christo et omnes alii immediate vel mediate et hic xxi
incidentales Prima est quod alii apostoli non sic sunt episcopi facti sicut
petrus a Christo sicut sunt facti sacerdotes ab eo ij^a quod
Jacobus minor factus est et consecratus vera consecratione et
ordinatione in episcopum a petro Jacobo et Johanne iij^a quod ista
non fuit simulatoria ad effigiendum veram consecrationem
iiij^a quod non fuit promotio ad archiepiscopatum solum sed
vera episcopalis consecratio v^a quod non fuit sola intro
nizatio sed vera ordinatio vi^a quod nullus alius preter petrum
factus est a Christo episcopus vij^a quod apostoli non sunt facti a
Christo episcopi per illa verba quorum allegantibus etc viij^a
quod nec per illa verba hoc facite in meam commemorationem
viiij^a quod nec per illa accipite spiritum sanctum quorum remiseritis x^a quod
deus in principio ecclesie non fecit nisi unum episcopum beatum petrum
qui sufficeret ad alios faciendos xi^a quod tres episcopi non re
quiruntur ad unum episcopum consecrandum de necessitate sa
cramenti sed de necessitate precepti solum quod statuto per
xij^a quod petrus solus fecit Johannem episcopum sed cum Johanne fecit
Jacobum fratrem eius Ordo cum quibus 3^a fecit Jacobum
alphei xiij quod paulus et alii apostoli non se fuerunt in ista
forma de sibi consecratibus unum episcopum sed solum cum
potuerunt tres habere xiiij^a quod Jacobus et Johannes
erant digniores aliis post petrum et Johannes maior fra
tribus licet minor etate xv quod falsum est dicere apostolos
simplices sacerdotes quoniam potuisse episcopos consecrare
xvi quod in veteri lege moyses non sacerdos consecrans
maior erat sacerdotibus consecratis sed in nova lege

lege nullus non sacerdos dignior est sacerdote. xvii
Sicut moises aaron fecit solum pontificem a quo in omnes
alios pontificatus derivatus est sed fecit omnes filios
eius sacerdotes Ita xpc solum petrum fecit episcopum a quo
omnes alii sunt postea facti episcopi sed fecit simul omnes apostolos
sacerdotes xviii quod quia omnes pares sacerdotes sunt pares
non autem omnes episcopi Ideo simul alii apostoli facti sunt
cum petro sacerdotes non simul episcopi xviiii quod petrus
non fuit maior sacerdos vel magis quia non potuit plus
quam alii conficere vel absolvere sed fuit maior episcopus et super-
intendens toti mundo xx quod ubi augustinus dicit quod xpus fe-
cit omnes apostolos episcopos intelligitur uno modo scilicet quod
fecit immediate petrum alios vero mediante petro alio modo episcopos id est
presbiteros xxi quod illud verbum domini quod xpc dedit cla-
ves etiam aliis eorum successoribus probat quod sicut xpc
non fecit alios episcopos per se sed per alios Sic nec
fecit apostolos alios episcopos nisi per petrum xxii quod plus
est promissum petro soli per illa verba quodcumque liga-
veris quam aliis per illa verba quorumcumque alligaveritis xxiii
quod claves generales sunt potestas confirmandi et ordinandi
xxiiii quod apostoli fuerunt pares in honore sacerdotii et pon-
tificatus finaliter quo ad potestatem ordinis sed non quo
ad consecrationem nec quo ad potestatem iurisdictionis xxv quod
apostoli quod statim cum sunt assumpti in apostolos sunt predicato-
res nec sacerdotes ante cenam nec episcopi ante penthecostes
xxvi quod petrus non est factus simul sacerdos et episcopus si-
cut aaron xxvii quod apostoli non sunt facti episcopi per ista
verba accipite spiritum sanctum xxviii Iudas non fuit episcopus
xxix quod iacobus zebedei solum sacerdotalis fuit ostenditur
per martirium xxx quod iacobus minor primus habuit determina-
tam sedem episcopalem et quod Iherusalem fuit prima sedes
episcopalis in nova lege xxxi quod mathias paulus et
Bartholomeus fuerunt veri apostoli non tamen facti episcopi
a xpo sed ab aliis Octava conclusio principalis de
potestate iurisdictionis apostolorum est quod eam non habuerunt immediate
a xpo sed a petro et habet viii incidentales prima quod
idem est habere potestatem iurisdictionis sine plebe [?] et habere
subditos Secunda quod xpus aliis apostolis non dedit
immediate aliquos subditos Tercia quod potestas miracula
faciendi generalis [?] cathezizandi [?] confirmandi et absolvendi in fo-
ro conscientie vel nulla iurisdictionem importat de se
Quarta quod claves ordinis et iurisdictionis differunt realiter

Quinta quod per illa verba tibi dabo claves xpus petro pro
misit utrasque claves Sed per illa verba quecunque alligaveritis etc.
non promisit aliis apostolis nisi claves ordinis Sexta quod xpus da
do aliis dando a petro claves ordinis non attenuavit
promissionem factam petro quam tamen minorasset Si aliis dedisset
claves iurisdictionis Septima quod illa verba quecunque alligaveritis
et illa quorum remiseritis in sensu literali intelliguntur de clavibus
ordinis non de clavibus iurisdictionis in aliquo foro Octa
va quod omnis potestas iurisdictionis quam habuerunt alii apostoli spe
cialiter post ascensionem et quam ubi sunt in quacunque foro fuit
eis collata a petro Nona quod unitas ecclesie requirit
quod omnis iurisdictio et plane in ecclesia procedat et ori
ginetur a petro Decima quod tota potestas ecclesie fuit col
lata petro Ymmo non est collata ecclesie nisi in petro
Undecima quod tota potestas pauli excommunicandi fuit a petro
Sed excommunicato tradens Sathane fuit a xpo Duodecima
quod aliquis habet iurisdictionem in foro contentioso qui nullam habet in
foro conscientie et econverso Sed utrobique nullus potest in subdi
to solvere et ligare Decimatercia quod apostoli constituti sunt
a xpo principes super omnem terram ad iudicandum in
die iudicii Sed mediante petro ad iudicandum alio mundo

De potestate discipulorum

Tercius articulus principalis de potestate discipulorum
a xpo data et habet tres conclusiones principales
Prima quod lxxii discipuli acceperunt a xpo potestatem similem apostolis
non equalem Secunda quod a xpo nullam habuerunt ordinis
potestatem Tercia quod nec potestatem iurisdictionis in aliquo
foro Prima conclusio principalis de potestate discipulorum similem
apostolis et non equalem habet vii conclusiones Prima de tri
plici acceptione discipulorum xpi Secunda quod lxxii discipuli
acceperunt a xpo potestatem sicut apostoli sed non tenendo eam
post resurrectionem Tercia quod habuerunt a xpo eciam potes
tatem miracula faciendi sed minorem quam apostoli Quarta quod similiter
misit ihesus eos predicare penitentiam et sanitatem Quinta
quod similiter dedit eis potestatem medendi [illegible] Sexta quod
discipuli non habuerunt potestatem baptizandi nec ante nec
post resurrectionem Septima quod discipuli non baptizaverunt
quamvis per apostolos fuerunt ordinati in diaconos Secun
da conclusio principalis de potestate ordinis in discipulis c

quod eam non habuerunt a Christo. Et habet vii incidentales. Prima quod discipuli
in omnibus et per omnia semper et ubique fuerunt minores apostolis
et inferiores. Secunda quod discipuli lxxii a Christo nullam receperunt
ordinis potestatem nec fuerunt facti ab eo episcopi nec sacerdotes.
Tercia quod de lxxii discipulis electus est Mathias in apostolum
et vii diaconi assumpti. Quarta quod lxxii discipuli non habue-
runt a Christo potestatem ligandi et solvendi in foro conscientie. Quin-
ta de opinionibus que dicit discipulos fuisse presbiteros quod dictum
est apostolis accipitur s. s. Sexta quod dictum est apostolis tam
Quorum remiseritis quia discipuli non erant sacerdotes nec fuerunt sic
[illegible] facti. Septima quod discipuli figuram gerebant sacerdo-
tum et apostoli episcoporum nec erant adhuc episcopi sicut pontifices
et sacerdotes legales gerebant typum evangelicorum episcoporum
et sacerdotum ut tunc erant et Melchisedech gerebat
figuram Christi nec tamen erat Christus. Tercia conclusio prin-
cipalis de potestate ministerii in discipulos est quod lxxii
non habuerunt a Christo aliquam potestatem iurisdictionis in aliquo
foro. Et habet unam incidentalem scilicet quod illa verba Quecumque
alligaveritis Et quorum remiseritis non sunt dicta discipu-
lis sed tantummodo apostolis

Quartus articulus de potestate pape habet tres conclusiones prin-
cipales. Prima quod potestas papalis non est ab ecclesia.
Secunda quod immediate a solo deo. Tercia quod ab ipsa
procedit omnis potestas iurisdictionis et plena spiritualis in tota
ecclesia. Prima conclusio quod papa non habet potestatem papalem ab
ecclesia nec ab aliquo puro homine habet vii incidentales. Prima
quod si potestas papalis esset ab ecclesia ipsa posset destrui et
transferri et papa deponi ab ecclesia. Secunda quod ullus eccle-
sie potest dignitatem papalem amovere nec a Roma trans-
ferre nec ius eligendi cardinalibus auferre nec
papam deponere. Tercia quod electus qui a superiore con-
firmatur aut nec ab eius privilegio pro confirmato
habetur non potest deponi ab electoribus sed ab illo
superiore vel de commissione illius superioris. Quarta quod
electus qui habet superiorem saltem ratione delicti licet ab
isto non confirmetur potest tamen ab illo et non a subditis
deponi. Et sic papa potest deponi cum secularis princeps
qui meruit deponi. Quinta quod qui superior habet potestatem
solum a subditis nec habet alium superiorem aliquomodo aut
ad illum non potest haberi recursus tunc abutens pote-
state potest deponi a subditis. Sexta quod illius potestas a deo

ab illa quam dominus eam habet a nullo homine potest deponi in aliquo
casu // Septima quod propter heresim papa non deponitur de iure
sed tantum de facto quia hereticus ipso iure privatus est omni potestate
universaliter ecclesie a deo non ab homine // Octava quod licet papa propter
crimen in moribus non possit deponi potest tamen ei resisti et est
contra eum concilium faciendum convocandum et orandum ut deus
eum corrigat aut de medio tollat // Nona quod potestas pape in elec-
tione pape est maior omni alia potestate tamquam ecclesie // Decima
quod infideles et scismatici non habent vocem in electione pape et
per consequens in dando ius eligendi // Undecima quod plus potest
sibi constituere superiorem quo ad potestatem temporalem non
autem quo ad spiritualem in illa eam habet aliunde // Duo-
decima quod imperator a principio habuit imperium ex consensu
populi Sed papa non habet papatum ex consensu ecclesie sed ex deo
/// Secundo conclusio probabilis est quod papa habet plenitudinem et ple-
nitudinem potestatis in ecclesia immediate a solo deo et habet octo
[illegible] correlaria // Prima quod petrus accepit a christo plenitudi-
nem et plenitudinem potestatis pro se et suis successoribus
// Secunda quod episcopus romanus non auctoritate nec quocumque
alius est proprius successor petri // Tertia quod electus a cardina-
libus legitime est verus petri successor et vicarius ihesu christi
// Quarta quod papa non potest transferre sedem romanam nisi ex vo-
luntate dei interrogata ex causa evidenti cum consensu
concilii generalis // Quinta quod papa potest cedere et resignare
papatum de consensu cardinalium // Sexta quod potestas ca-
racteris adheret persone viventi et morienti et resurgen-
ti numquam ei renunciari non potest // Septima quod potestas or-
dinis universaliter debet statui non persone quia status ex
voluntate hominis acquiritur et perditur // Octava quod
consensus matrimonii est sacramentum et non causat vin-
culum insolubile Sed consensus cardinalium eligentium et pape
acceptantis non sunt sacramentum et per consequens causat ef-
fectum dissolubilem sicut sponsalia de futuro // Tertia conclusio
probabilis est quod omnis potestas universaliter et ecclesie et plane
in ecclesia procedit et derivatur a papali potestate et habet viii
correlaria // Prima quod ecclesia romana fundavit alias ecclesias
et instituit et non solum personas in eis // Secunda quod pa-
triarchas [illegible] et provincias [illegible] instituit et divisit
// Tertia quod hereticum est dicere aliam ecclesiam quam Romanam esse
fundatam immediate a christo // Quarta quod ecclesia Romana funda-
vit aliquas ecclesias per se immediate omnes autem alias immediate

Quinta quod ecclesia romana fundavit ecclesias predictas tenendo
eas in suis fundamentis et per petrum cuius sedes fuit

Vicesimus articulus principalis de potestate episcoporum habet tres conclusiones
principales prima de potestate ordinis episcopalis Secunda de
potestate iurisdictionis episcopalis Tercia de potestate iurisdictionis ecclesie
cathedralis Prima conclusio principalis de potestate ordinis episcopalis
habet vii incidentales prima quod omnes episcopi habent potestatem ordinis
eque immediate a christo sicut papa Secunda quod petrus super omnes
episcopos in potestate ordinis solus habuit privilegium duplex
Primum quod ipse sine ministerio et sacro medio ymmediate a christo consecra-
tus Secundum quod ab ipso omnes alii ministraliter acceperunt potestatem
ordinis sicut papa Tercia quod electus in papam est verus papa
ante consecrationem licet electus in episcopum non sit verus episcopus ante
consecrationem Quarta quod papa non consecratus potest facere personas
habiles et inhabiles ad omnia committendum non episcopis non sacra-
mentalia dare indulgencias in hiis Sexta quod omnes episcopi
habent eque ... in effectum ipso potestatem ordinis sicut papa
Septima quod papa ante consecrationem non potest committere confirmare
nec minores ordines non episcopis Secunda conclusio principalis
de potestate iurisdictionis quo ad episcopos est quod omnis potestas iurisdictionis
quam habent episcopi in utroque foro non solum subest pape immo
etiam est a papa habet incidentales Prima quod dato quod status
episcopalis esset totaliter a deo tamen ab ipso omnem potestatem
suam sibi datam recepissent ipse status et eius potestas a quorum
tractatur habetur a papa Secunda quod papa non potest a cardinalibus nec
ab homine iusticiam papatus nec potestatem nec dignitatem habere Sed
a solo deo Tercia quod omnis potestas limitata in civitate pro-
cedit a potestate plena in qua est in illa Quarta qui negat
se habere potestatem a papa est negandus sibi subditum in illa Quin-
ta quod dicere se subiectum pape in sua potestate sed negare
se habere eam ex eius commissione est negare pape ple-
nitudinem potestatis Sexta quod si papa potest ad libitum ponere
et deponere prelatos ecclesie sequitur quod ab ipso omnes
prelati ecclesie Septima quod si solus papa esset a deo ceteri
prelati non indigerent confirmatione pape sicut electi sicut
nec papa Octava de opinione que ymaginatur potestatem
iurisdictionis esse a deo mediante homine eo modo quo potestas ordinis
et non minus Nona quod potestas est immediate a deo non ob-
stante quod non acquiratur nisi mediante electione cardinalium
Decima quod potestas iurisdictionis in prelatis sit esse a deo sicut potestas
caracteris nec esse ita determinatum modum a deo prefixum

acquirendi istud sicut illud et sic papa non posset ista dare et
auferre ad libitum sicut nec illa precedentia quod in papatu est ratione
mors acquirendi que papa non potest mutare Duodecima quod papa
non posset auferre ius eligendi Cardinalibus vel consecrare univer-
sali ecclesie Terciadecima quod licet omnis prelatio iuste acceptata sit a
tur tamquam inspirante deo non tamen a deo immediate conferente nisi
solus papatus Decimaquarta quod papa potest eciam prelatos deponere
sine culpa non tamen sine causa sicut et aut principes secula-
res Tercia conclusio principalis de potestate iurisdictionis spiritualis quo ad
ipsas sedes et ecclesias est quod ipse omnes dignitates prelaciones et
iurisdictiones eciam habent a papa et ecclesia romana quando habet ipse
ecclesie et habet duas incidentales Prima quod si a ecclesie a papa
sunt immediate papa non posset eas destruere nec dividere vel diminuere
Secunda quod dicit quod a haberet potestate a deo et tamen quod in ea
subsisteret ipse sic quod ab ipso posset illa potestas minui vel auf-
ferri est dicit quod papa est supra ius divinum et potest istud
destruere ad libitum

Quarta conclusio principalis et ultima de potestate curatorum
habet tres conclusiones particulares Prima de potestate ordinis sa-
cerdotalis Secunda de potestate iurisdictionis quo ad personas cura-
torum Tercia quo ad ipsas ecclesias et curas Prima conclusio
particularis de potestate ordinis sacerdotalis est quod omnes sacerdotes habent
potestatem conficiendi et absolvendi eque immediate et eque per-
fectam et eque virtuosam a deo sicut episcopus et sicut papa
et habet 1 incidentalem scilicet quod in hoc sunt privilegium apostolorum quod
sine alio ministro et sacro a Christo fiunt immediate sacerdotes
ordinati Secunda conclusio particularis de potestate iurisdictionis quo ad
curatos est que eciam habent a papa simpliciter et principaliter licet
sub deo et habet 3 incidentales Prima quod si iurisdictio episcoporum
et curatorum non esset a papa non posset ad se trahere
casus illorum in foro contencioso nec in foro consciencie sicut ut
per aliud absolvendo subditos eorum quos remitteret ad eos
tamquam absolvendos Secunda quod si iurisdictio episcoporum et cura-
torum in utroque foro esset a deo papa non posset contrariari
de eo facto quod absolucio illorum curatorum et episcoporum sit
nulla a vinculo vel a culpa quam ipsi aliis impediret
Tercia quod si iurisdictio est de iure divino per quod
et subiectio tamen si prelatis non possent subditi subtra-
hi vel amoveri maiorum stante prelacione si illa est de
iure divino Contra si potestas episcoporum et curatorum est de iu-
re divino quod confessionem proprio sacerdoti facienda multa tamen

merita sequentur que omnia cessant si solus papa est proprius
sacerdos de iure divino. Alii autem per eius commissionem sicut est
veritas. Secunda quod si iurisdictio episcoporum et curatorum non esset a
papa et illa curatorum non esset ab utroque nec papa posset mit-
tere legatos per mundum nec episcopos confessores et predicatores
per diocesim non de licentia illorum. Tertia probat papa de potestate curatorum
per comparationem ad ecclesias suorum et curatos etc. quod quicquid
iurisdictionis potestatis habent speciales sive ecclesie parochiales in
quantum huiusmodi totum habent a papa et ab ecclesia romana et hec
iuridice loquendo. Et idem prima quod ecclesie parochiales non essent de ecclesia
universali sed sunt fundate [illegible] nec fundari potest non de licentia et
auctoritate pape seu ecclesie romane. Tertia quod si alie ecclesie essent
fundate a deo papa non posset eas dividere nec unire vel
auferre nec transferre nec eam certis terminis [illegible] aliquo modo
Restringere. Quarta de obiectione aliorum qui sunt tali opi-
nionis quod ultra implicat contradictionem supradictis. Quinta quod
Christus non fecit per se et immediate nisi unum solum curatum scilicet pe-
trum nec instituit nisi unicum solum curatum scilicet totius ecclesie
committens petro illos per se instituere et substituere et illas
curatas dividere sicut ecclesie expediret. Sexta quod status
curatorum et episcoporum prout distinguuntur a statu pape in potestate
iurisdictionis non immediate a Christo instituti sunt sed quod fecerit pri-
mos curatos et primos episcopos alios a petro sicut fe-
cit ipsum primum papam. Septima quod successor non substituit
immediate ab illo a quo predecessor sed ab alio qui institutor
et fundator eius non retinuit sed aliis commisit. Octava
quod status discipulorum non fuit status curatorum nec quo ad
ordinem nec quo ad curam sed fuit figura eorum. No-
na quod alii apostoli non fuerunt facti episcopi a Christo nec in cena
nec cum dixit eis accipite spiritum sanctum nec ad
Decima quod fuit tantum non fuit necessitas instituendi in
passione episcopos sicut sacerdotes propter eucharistiam et penitentiam
Undecima quod Christus in cena instituit ordinem episcopalem sed
ipsum non dedit nisi in suo fine scilicet in sacerdocio. Duo-
decima quod ipsi non fuerunt ita proprie successores apostolorum nec
curati discipulorum sicut papa est successor petri. Ter-
tiadecima quod dato quod Christus instituisset discipulos primos
curatos et curati moderni essent veri successores eorum
adhuc non sequitur quod isti instituentur sicut illi. De-
cimaquarta quod petrus non pascit oves Christi nec per
prius esset unum verbum Christi pasce oves meas. Sed aliquis

alius pastor eius non auctoritate petri. Decimaquinta quod si episcopi
et curati per eo quod dicitur succedunt apostolis et discipulis ha
berent a christo potestatem suam immediate sicut papa. Ista dicunt suis
illis pro se et suis successoribus vobis dabo claves regni
celorum et pasce oves meas sicut petro sed forte non eque
generaliter. Decimasexta quod sicut papa et Imperator dignitates pa
rates in sua curia dant per se ipsas et alias per alios
Sed suum vicarium generalem nulli dant nisi per se ipsos
Sic christus prius per se ipse suis propriis officia distribuit per
se et semper suo vicario generali per se ipsum potestatem
tribuit. Sed per illum qui absentes certa distribuit. Decimaseptima
quod christus post resurrectionem mittens apostolos ad predicandum et bap
tizandum intelligit non eis dare auctoritatem et potestatem sicut
petro sed solum ydoneitatem et virtutem per miracula con
firmandi. Decimaoctava quod discipuli antequam essent diaconi nec
erant in statu congruo recipiendi auctoritatem curationis predican
di nec etiam baptizandi. Decimanona quod potestas prius
data apostolis et discipulis in passione cessavit. Vicesima
quod hereticum est dicere apostolos omnes et discipulos semper
fuisse cum domino a principio usque ad finem dicitur autem
discipulos cum apostolis semper fuisse congregatos quam in sua
conversatione permanserunt. Vicesimaprima quod paulus
a christo factus est apostolus et doctor curationum et Iudex
angelorum sed a petro episcopus et Iudex hominum et gentium
doctor quia ad auctoritatem. Vicesimasecunda quod si christus fe
cisset apostolos episcopos assignavit eis certas parrochias
in quibus eis successissent moderni episcopi et curati sicut va
et esse esset unius status in illis et in istis confirmatus a
christo nec tamen isti essent in illo statu instituti a christo
sicut illi sed isti a successione sicut illi a predecessione christo
Vicesimatertia quod discipuli non fuerunt a christo sacerdotes facti nec
curati nec apostoli ab ipso fuerunt facti episcopi et quamquam per ali
quos fuerunt facti episcopi non habuerunt certas sedes in quibus
moderni sunt proprie eorum successores. Vicesimaquarta quod
omnes apostoli specialiter fuerunt episcopi quia constituebant ubique
presbiteros hinc archiepiscopi et patriarche quia et episcopos con
stituebant sicut in eorum gestis legitur et quamquam ordina
verunt diaconos. Iam tunc plures erant episcopi quam quia
eis saltem thomas cum petro. Vicesimaquinta de quibus con
tinuas propter quas potius confirmatur status et potestas pe
tri in papa quam in aliorum apostolorum et discipulorum in episcopis et

curatis Vicesimussextus quod curati sunt ordinarii habentes iurisdictionem
a papa Vicesimusseptimus quod curati non habent iurisdictionem in aliquo foro
quod institutione Christi dantur eis discipulis sicut prius curatis Vice-
simusoctavus quod ordines episcoporum et curatorum sunt instituti a
Christo complicite quoad potestatem ordinis curatorum quidem
in apostolis necnon in discipulis episcoporum vero in petro non in aliis
Secundo ad potestatem vero iurisdictionis sunt instituti a Christo in petro
materialiter et virtualiter sed a petro formaliter Vicesimus-
nonus quod episcopi et curati non possunt de potestate ordinata de-
poni nisi pro causa rationabili Sed de potestate absoluta possunt
deponi etiam sine causa iusta ab episcopo quidem curati iuris
ordine servato a papa vero omnes alii prelati [illegible] etiam
iuris ordine non servato Tricesimus quod si episcopi et curati
haberent suam potestatem a deo non possent deponi sicut nec
papa Tricesimusprimus quod si institutio est huiusmodi sed potestas
eorum tunc possent ex toto deponi si manentes in statu
non possent per excommunicationem aut suspensionem deponi ab
executione potestatis nec impediri Tricesimussecundus quod condicio
est diversa quia status et potestas ceterorum prelatorum in communi sit
a deo non ab homine et in particulari potestas et status cuius-
libet sit ab homine Tricesimustertius quod potestas ordinis et iu-
ris est a Christo in particulari et in tali potestas vero iuris-
dictionis utique non in aliis est a petro data licet a Christo
aliquomodo instituta et ordinata Tricesimusquartus quod episcopi et
curati sunt vicarii Christi [illegible] etiam pape et curati
etiam episcopi licet sint ordinarii hii et illi Tricesimusquintus
quod potestas curatorum et episcoporum est a papa sicut [illegible] inferiori
Sed ab ecclesia romana sicut a ca in quo que semper
stat et sedes ipsa non moritur sed manet et sunt
etiam sedes vacante sicut stante sive sedente papa De-
des autem episcopales alia non est ita curatorum ut prius dictum
iurisdictio inferiori nec similiter sedes patriarchalis et metropo-
litana est causa suffraganeorum et personarum Tricesimussextus
quod papa potestatem ordinis non potest auferre prelatis nec
dare non prelatis simpliciter sed secundum quid quia potestas or-
dinis pontificalis quoad confirmationem et collationem
minorum ordinum potest dare non episcopo sacerdoti Trice-
simusseptimus quod ad potestatem iurisdictionis papa potest auferre ex
toto ita quod remaneant prelati et tamen non habeant Tri-
cesimusoctavus quod potestatem iurisdictionis prelatorum potest dare ad
libitum non prelatis in utroque foro Tricesimusnonus

q papa non pot immutare statum ecclesie uniuersalis ab eo i-
stitutum per mutare statum Epor et curator et sedes z
ptatem eorum i toto et in particulari Ideo concluditur q
neq3 status institucionem a petro in ptate impedire Qua-
dra q papa non posset destruere statum Epor et cura-
tor quo ad officium ordinum Quadra prima q papa
de potestate sua absoluta et ordinata posset amouere omnes
Epos et curatos de suis ecclesijs regendis uniuersale ecclesiam
p legatos et commissionis ordinarios uel delegatos
Quadra secunda q papales ptas prout continet statum sola
est a deo imediate Quadra iij q omnes capatus et ois
cura per Romanum pt destrui de iure et de facto Vide ulterius
alia cura est sumi a xpo Quadra iiij q ptas pape
et prout respicit psonam eius e ex dono dei imediate et
nulla alia Quadra v q ptas pape adhuc tamen non
est singulariter a deo quo ad modum hndi q e coor-
dinata diuina ex electione uniuersales ecclesie ut eorum quos
institult Ius suum Quadra vi q sicut pape in quo concedit
limitatis ptatis sue est nullum q factum in quo abutitur
ptate est validum q primi Quadra vij q papa non
pt subtrahere prelatis ptatem ordinariis quantum eum ad hoc
non extendit q sua ptas Sz pt eis auferre ptatem
inpluribus in qua hz plenitudinem ptatis Quadra viij
q papa pot de facto facere contra legem dei prohibentem
q stat in finibus suis prohibitiuis q contra legem
dei q sem trahit suam occurrenciam non pot Quadra
nona q papa posset de potentia absoluta destruere ecclesias
ordines a sede aptica approbatos et omnia priuilegia conce-
ssa quibuscumque data et omnia iura eccle uno verbo
Sz irreuocabiliter ageret et peccaret

Hec autem omnia dicta sunt ut tenenda asserendo q dando p
materiam cogitandi uel per sedem apostolicam in illis q dubia
sunt veritas declaretur et alia confirmata confirmet
Sit laus deo

Explicit tractatus compilatus a dno Petro de palude ordinis
predicatorum sacre pagine magistro domino patha Jerosolimitano

Responsio facta in Consistorio coram domino Bene-
dicto papa xii pro domino Ludouico de bauaria a

duo Item ipsa xxii di. excommunicatis Sanctissime pater
licet ab una parte me terreat vestre sanctitatis magnitudo et
etiam dicitur libro Jo. xxiiii q. i. qui petiis oriens et ab illa par
te mea insufficientia ita ut cum propheta dicere possim a. a.
a. domine nescio loqui quia puer ego sum Jer. pri. i. Confisus tamen
de melliflua largitate et bonitate illius qui dat affluenter
et non improperat Jaco. i. omne enim datum optimum et omne
donum perfectum de sursum est descendens a patre luminum i.
q. i. per totum. Confisus etiam de eo quo omnis sapientia scientia
et prudentia procedit sapientie i. et ecclesiastici i. qui omnium bonorum
operum perfector est deus de pe. di. ii. ca. non incipit tempo
ralis sumendus quod est tristis sine quo nullus recte edificat
edificium pro. i. q. i. cum paulus factus devotissimi filii vestri
domini nostri responsio aggredior dicere coram sanctitate
vestra ac dominis Cardinalibus protestando quod si quid minus
caute ac insufficienter proposuero aut in aliquo defecero hoc
mee ignorantie et insufficientie imputetur et non negli
gentie domini nostri qui in omnibus et per omnia paratus est
sequi vestre sanctitatis directorum beneplacitum et mandatum ut
inferius plenius explicabo. Et assumo in verbo propositum sep
the ps. xvii Eripies me de contradictionibus populi et con
stitues me in caput gentium. Que verba etiam ponuntur
ii reg. xxii. Quodquidem domini ad [illegible] et ad [illegible] domini
nostri non incongrue potest adoptari. Nam ipse contra patrem
suum d. Jo. papam [illegible] multis processibus contra ipsum
promulgatis quorum etiam est et fuit electus et propter hoc
in contradictionibus populi positus. Ita quod [illegible] quo [illegible] in
dicere et petere potest cum propheta Eripies me de contra. p.
Hec autem petitio sua est exaudienda per s. v. propter
multas causas. Primo ut consueta liberalitas per sedem
apostolicam exhibeatur. Secundo ut contra gravatis reda
tibus non claudatur. Tertio ut [illegible] potestates ad concor
diam redeantur. Quarto ut servitutes et laqueus multorum
fidelium [illegible]. Quinto ne potestas quam deus constituit
temere [illegible]. Sexto ut omissa suppleantur et [illegible]
ta [illegible] proficiat. Septimo obedientis obedientia [illegible]
[illegible]. Propter primum scribitur in canone quod nullus [illegible]
nua [illegible] reddere et in medio [illegible]
[illegible] satis. Hec autem benignitas et clementia maxi
me sunt impendenda ei in quo spes conversionis

c sicut a deo vero ubi n spes correctionis non est ibi rigor
ver3 discuciendus 23. q. 4. c. iniusta. magis tamen cum liberalitate
non necesse facere se corrigibilem ostendat ac demonstret si
n; unitas ibi non est corona. dicit beatus Jer. in d. c.
Sic n. inquit. Cum igitur patres beatissime vos et dominos
Cardinales estis lux mundi et sal terre vasa aurea et argentea
ut beatus Jer. dicit in prologo. c. Cum vestri vasa estis
divinis et domus illa reputatis que e fundamenta sine
ruga et macula. Ortus conclusus fons signatus puteus
super firmam petram que vivorum columba appellatur qui
est pulchra sine ruga et macula ortus conclusus fons
signatus puteus aquarum viventium paradisus cum fructibus pomorum. cant. iiij et xviiij q. i. c. omnibus confiteo
liberalitatem graciam et benignitatem sedis apostolice debitis exhibere
ne fons gratie videatur aridus ne paradisus iste sit sine
fructu pomorum ne deus possit hic sunt fontes sine aqua
non gratis gratias personam cuius per quem reges regnant et conditores legum iusta decernunt l. ut clarius
C. de sedibus sua. Secundo circa 2ᵘᵐ Nam circa neminem debet
claudere gremium de herete super eo et certe hec e sedis
ueniam circa gremium redeuntibus non claudatur via
sine crimine vivit et res pene contra natura est quod sit sine
peccato 21 di. Cuperemus viij capitulo a Ro. v. dicit lex autem
subintravit ut habundaret delictum ut n. habundavit delictum
super habundavit et gratia et propter hoc Christus in cruce
dicit o vrum sine peccato est mittat in ea lapidem quod
verba assumpsit beatus Jer. in decreto c. Si n. inquit al
legant illud verbum apud Judeos dei omnia sub peccato conclusit ut omnibus misereatur. Sic gratia suadeat hanc dat de
Moises supplicavit pro populo suo dicens aut dimitte eis
noxam hanc aut dele me de libro tuo quod 32 de
pen. di. ij. quod pariter Sic B. v tamquam vicario
Christi humiliter supplicamus quatenus auctoritate velitis commissa
domino vero super confessionibus abs commissis si n. placeret
Indulgencia et remissionem dare nam semper paratus
infirmum sanare de pen. di. iij. Adhuc restat non tamen
septies si usque Septuagesies septies delicta donare dicitur super quem admodum Cum sit humanum peccare sed diabolicum
perseverare 29 di. hinc gentem Tercio ut ut pratres
2ᵘᵐ Nam de concordia gaudet altissimus et gratatur
in celis q. q. 3 alio Ipse n. est qui concordiam facit

i sublimibus s[ed]ib[us] Job xxv no[n] n[on] u[niversi]s cum pacis sit col
tur pacis auctor [et] de quo inquit ap[osto]l[u]s ad Ro[manos] xv
q[ue] pacis sunt sectemur et Insuper hec concordia vide
tur h[uius]mo[d]i n[ecessari]a et expediens est quod n[on] utilius
et honorificencius et c[etera] q[uam] et rege Romanor[um] et Impa
torem ad suu[m] tutore[m] habeat et defensione[m] n[on] Imperator
filius ecc[lesi]e e[st] dicitur 96 di[stinctio] Bene imperator si[cut] b[ea]tus Ambro
xxiiij q[uestio] viij Sunt nemor quod honorificancius q[uam] ut Imperator
filius ecc[lesi]e dicatur et e contra propter discordiam multa se
quitur n[am] ex ea negligitur iustu[m] auxilium quod a Regi
bus et Imperatoribus ecc[lesi]e postulandum ex quo sequitur afflictio
pauperum 23 q[uestio] ij Ab imperatoribus et h[uius]mo[d]i et sequitur temeri
tas hostium ecc[lesi]e Rebellium qui per reges et Imperatores
debent coherceri 23 q[uestio] 3 Maximianus p[er] h[oc] remanet
mala impunita cum publice utilitatis ecc[lesi]e q[uod] crimina pu
niantur ex hoc sequuntur furta latrocinia parricidia ho
micidia et alia multa mala que rex debet cohibere
23 q[uestio] 5 Regum debet Cum vero misterio dei aliam
adiuuant 23 q[uestio] 7 principes et r[eges] administratores dicto
ut loquens et nam etc[etera] nemini debet vincula laqueum
24 q[uestio] 1 de viduis q[uia] n[on] a superioribus agitur fabricari s[ed]
hicine a subditis in c[apitul]o de voto magne et sepe
cirat rois p[er] me recipitur l. barbarius ff de officio
presidis Et hic dico q[uod] est laqueus et scandalum fidelium
multorum n[am] ex isto laqueo multa et infinita officia
divina negliguntur multorum aie periclitantur et multa
vana et pia op[er]a retardantur et multi fideles i[n] des
peratores ponuntur Ita q[uod] audacter dicere possum q[uod] plus
utilitatis et prosperitatis evenire posset ex Relaxa
tione istius laquei et interdictorum et ad vera salam
dicam q[uam] vale[re] posset thesaurus totius mundi q[uia] ista
est res inestimabilis cui nil p[ro]dest homini si totum
mundum lucretur aie v[er]o sue detrimentum paciatur viij qua
enim commutacione dabit homo p[ro] anima sua marth[ei] 18
Mar[ci] viij Et quamvis sint nunc maior tribulationes et
pericula et angustias quibus propter processus istos sub
iacemus sibillare posset et audire aures eius dignus
et fidelis xp[ist]ianus qui propter qua pietate ut mea
monetur compati debet tribulationibus nostris et condo
lere periculis nostris quibus sportioriter q[uia] sicut tristis
infirmitates nostras tulit et egrotationes nostras portavit

ut dictum est per ysa prophetam et math. viii sic per s. v dolores
uri et infirmitates auferantur et laqueus iste dissolvatur
ut dicere possumus laqueus contritus est et cetera Canon et cetera h. Re
medium adhibendum dicens ubi strages multorum iacet ibi detra
hendum est severitati ut ad maius malum vitandum caro cari
tatis subveniat l. di. constituatur in s. r. Utile nec potestati et
hec autem est contra preceptum apostoli ad Ro. xiii quod omnis potestas
a deo est et qui potestati resistit dei ordinationi resistet h.o
et adimpleret beatus aug. viii di. quo iure dicens quod Regi
bus servivit deo et quod reges debent honorari allegans illud
verbum apostoli Reges Reverentiam et cetera hanc autem potestatem deus
ipse voluit perpetuo manutenere et tuteri ut patet ysa LX
ubi dicitur hec dicit dominus christo meo ciro cuius apprehendi
dexteram ut subiciam ante eum omnes gentes et aperiam
ante eum portas ianuas porte non claudentur ei quoniam ante ibo
quod regnum eius Regis persarum primo pervenit ad Romanos
qui virtutibus Imperium meruerunt Deinde pervenit ad grecos
postea vero per transla. etc. pervenit ad Germanos
unde honor eorum non reputatur si filio suo honor debitus
subtrahitur et cetera quod in factis nam per solem et lunam mun
dus illuminatur per solem qui est luminare maius ecclesia in
telligitur Et per lunam que est luminare minus imperium
designatur sicut aurum est preciosius plumbo sic or
do sacerdotalis altior est regia dignitate xvi di. dum et
de meo et absolute Sic quoque secundum preceptum christi per ad
mitionem eius quod est Cesaris cesari reddatur ne potestas
quam deus constituit temere contradicatur mat. xxii et cetera bono
te ut obmissum et cetera nam hec dominus ut rex sic electus ad
preceptum tuum elevabitur aquila iob xxix per apparatum
-n. Unum magnum virtutis tribuitur obedientie sanctum sic
petur et filius zebedei magno imponuntur deo quoniam per s. v
fieri apparatum ut per apparatum et impedimentorum in
maiorem ipse fiat Johannes Regibus moyses egiptiis
finees fornicantibus helyas ydola colentibus maria corpus
tibus petrus mentientibus paulus blasfemantibus et cetera
negociantibus ut sic ingressus eius paraditus sit in
possessio tyrannidem operantibus Et sic exemplum de tra
ditoribus populi ei constituitur in caput generale
est vii. ut obediens et cetera Si non vero est descriptio
obedientie ipse deo vero obediens reputari obediens non domini
voluntas faciendo preceptum et mandatum superiorum et cetera h.o.

obedientia preteris virtutibus commendatur. quia homines virtutes ali-
as virtutes aliquid retinent in hiis de propria voluntate
saltem in bonis operibus obediens vero de sua volunta-
tem relinquens totus pendet in voluntate iubentis unde
dicitur 1 Regum 15 melior est obedientia quam victime et hoc
satis ostendit et probat canon 8 q. 1 Gregorius dicens
quod ille qui victimat carnem alienam mactat obediens vero
mactat suam propriam voluntatem et sic est in ipso ipse
n. dicens ut suam suam voluntatem mactaverit et tam
sensum et arbitrium suum in voluntate s. v. posuit unde
quia plus est se ipsum pro victima sub conatu cerne et s.
v. affert et obtulit Ista quod cum beato Jo. dicere potest consecrato sacer-
dote ego victima salutis a pastore possidens omnes flagi-
to satisfaciat iudicet Romanis culmine et cedat ambicio-
nem de ipso despiciens in corde quod fuit iam n. per principium um
per cor quod nos fuit l. de servo Et petrus princeps apostolorum
post tam factus sacerdos viri maiore gratia recepit quam unus
l. de sacerdote dignum est n. ut ipse fructum obedientie sit
qualiter in fructus describitur de vero 28 n. illi Sic au-
diens patrem dum mei cum faciet te dominus deus excelsiorem
cunctis gentibus et ad philippenses 2 ubi dicit christus factus
est obediens et postea sequitur propter quod et deus exalta-
vit illum et dedit illi nomen quod est super omne nomen
Quod sanctitatis s. v. prestare concedat ille deus qui vivit
Amen etc.

Iulianus de institutione Traiani Est autem res
publica quoddam corpus quod divini muneris beneficio
animatur ... in corpore rei publice opus cultus
religionis dei Et sicut anima totius corporis oportet prin-
cipatum Ita illi quos prefatos Religionis vocamus tamquam
corporis corpora possint principes vero optinent locum capitis
cum sublimes deo et illis qui vices eius gerunt sunt in
humano corpore sicut capud ab anima vivificatur et re-
gitur Cordis locum Senatus optinet a quo bonorum
operum et malorum procedunt initia Oculorum aurium et
et lingue officia sibi vendicant Iudices et presides
provinciarum Milites manibus assimulantur Factores re-
rum pecuniarum ventris et intestinorum repentant qui si inmensa
cupiditate congregaverint et congregata tenaciter re-
servaverint innumerabiles generantur et incurabiles

infirmitates ut visio eorum/ tanquam corporis humani supra
pedibus vero qui continue stant in terra conculcantur/ agri
cole quibus prudentia capitis tanto magis necessaria est
quanto plura inveniunt offendicula quam cetera membra corporis
per terram vadunt etc.

Quod plenitudo potestatis spiritualis et temporalis sit in summo
pontifice uno summo sic probari posse breviter et ab
soluta ratione/ Et supponitur quod presidendi potestas inter
homines est debita et necessaria de iure nature/ 2° quod
hec in uno supremo et non multis esse debet quia sicut
philosophus contra hoc mundi volunt male disponi et plurali
tas principatuum non bona sit unus princeps/ 3°
quod sicut homo compositus est ex duplici natura scilicet corporali et
spirituali sic in hiis est et esse debet duplex presidendi
potestas scilicet in temporalibus et spiritualibus cum necesse (?) nunquam habeat
unitate dirigi et manuteneri (?) in vita spirituali/ presidendi po
testas in temporalibus communiter asseritur esse in regibus
et principibus spiritualis vero in summo pontifice/ 4° quod hee
due potestates sunt ordinate ad Ro. 13 omnis potestas a domino
deo est et sequitur que a deo sunt ordinata sunt
sed ubi est ordo ibi est prius et posterius maius et mi
nus superius et inferius Cum igitur inter istas duas
potestates sit ordo que sunt a deo igitur una est pri
maria et superior alia vero posterior et minor et infe
rior/ non autem spiritualis est minor aut inferior nam
quanto spiritus corpus ipsum excellit tanto spiritualis po
testas est dignior temporali/ 5° Cum autem in potentiis
ordinatis quicquid potest potentia inferior potest et superior ut
quod potest cognosci per sensum multo perfectius per intel
lectum igitur quicquid potest rex aut alius princeps per
potentiam temporalem hoc potest summus pontifex
per spiritualem/ 6m simpliciter et absolute hec potestas preferatur
illi sicut 2a alias summus pontifex primum et summum
caput esset religionis christiane si non illi corpus et
membra sua forent subiecta dispositioni/ 2a conclusio
probata sit esse/ ex hoc quod summus pontifex est vicarius
Christi et contra duo probare primo quod tales plenitudo po
testatis sunt in Christo quantum ad humanitatem nam quantum
ad divinitatem nullus dubitat cum omne quod competit deo
et Christo simpliciter inquantum deus/ 3° quod de petro et
suis successoribus commisit (?) ad primum quod hoc debet

probari per auctoritates propter negligenciam [inte] carum. Presupponit quod
quod creditur ab universali ecclesia de Christo quilibet fidelis facta
quantur. huiusmodi potestatem in Christo fuisse, cum tamen potestas sit ne-
cessaria ad regimen ecclesie debuit eam deus communicare illi
qui ad eam dignior erat. Christus vero ad hec fuit secundum humani-
tatem dignissimus hominum cum ipse sit deo coniunctior virtutibus
et sapiencia plenus et de hac dignitate in Christo sunt quamplurime
auctoritates sacre scripture, et hoc videtur clare dicit apostolus v. ubi
ponitur vox angelorum dicencium dignus est agnus qui occisus est
accipere virtutem et dignitatem et fortitudinem et sapienciam
et gloriam et honorem et benedictionem et omnem creaturam
que in celo est et super terram et subtus terram et mare
et que in eo sunt. Jo. v. potestatem dedit ei iudicium facere quia
filius hominis est, et ibidem omne iudicium dedit filio. Tercio pre-
supponitur quod omne quod deus pater dedit Christo filio suo dedit in sum-
mo gradu. Jo. 3. quem misit deus verba dei loquitur non enim
ad mensuram dat deus spiritum. Ait? Ps.? quod dedit michi pater
maius omnibus est. Item compatiendo? quod de plenitudine eius nos
omnes accepimus. Jo. primo. Et Christum vidimus qui sedet ad dexteram
patris quantum ad humanitatem quia in pocioribus bonis patris
quia scilicet Christus inquantum homo est plenus et perfectus pociora et
maiora bona que deus creavit. Tercio presupponit quod sic
misterium passionis Christi non ab uno solo propheta predictum sed
a multis exprimitur et ideo Christus dicebat ut adimplerentur
scripture prophetarum. Ita est de hac plenitudine potestatis
in Christo quod non ex una sed ex multis auctoritatibus plene ha-
betur intencio. Quarto quod sacra scriptura circa hoc id amplius
exposuit de quo spiritus sanctus providet nos debere in fu-
turo amplius dubitare. Et cum in Christo dicatur fuisse
sacerdotalis et regia potestas sive ut aliter dicitur spiritualis
et temporalis quia de sacerdotali pauci de regia vero
multi dubitant. Ideo de hac secunda per amplius expres-
sa reperiuntur testimonia. Hec est notandum quod quilibet sit
modus procedendi per auctoritates sacre scripture cum non sacra
scriptura propter suum auctorem et excellenciam ne vilescat
et ad exercicium nostri ingenii non omnia clare edidit sed
quedam et specialiter misterium de Christo obscure tradidit
cum deducitur in probacionem non est putandum quod statim
per omnia clare et ad longum sit causa expressus
sed ex unico verbo aut figura ibi posita deducitur
ad propositi intelligenciam. Hoc satis patet si quis attente

competat quemadmodum evangelista et apto ad hoc etiam 2
cristus ad confirmationem deduxerint auctoritates in 2º
ad probandum per scripturam ascensionem in celum inducat
ab evangelista auctoritas secundum Jeremiam xxxi vox in rama audi
ta est etc. prima facie posset quis dicere quod ad pro
positum nichil agit / similiter apostolus paulus prima cor. xv ad pro
bandam resurrectionem universalem omnium allegat / ubi est
mors victoria tua ubi stimulus / cristus etiam ad proban
dam resurrectionem omnium allegavit quod 3. ego sum deus abra
ham etc. / et in multis ac plurimis locis evangeliorum et totius
novi testamenti / Ita possum in proposito dicere et si auctoritas non tam
clare per expressum de ista dupplici potestate assereret Et in hoc
non obstante tot et tam clare sint auctoritates quod videtur dementis
a fide qui talem potestatem in cristo quantum ad humanitatem ne
gat fuisse / De sacerdotali vero quia est professa et non est in
dubium sub expresso non tam frequenter reperitur sed sub nomine
cristi de illo scribitur. daniel 9. post ebdomadas lxii occide
tur cristus / sub expresso vero nomine sacerdotis psalmus cix tu es sacer
dos in eternum secundum ordinem melchisedech / plenissime vero
de cristi sacerdotio .q. per totum in epistola ad hebreos dicitur
de regia autem potestate reperiuntur auctoritates quadruplicis ordinis / pri
mo veteris testamenti significantes futura cum tali in po
testatem / 2º evangeliorum auctoritates quibus cristus ore proprio id
expressit de se / 3º quod pro tali tempore suo fuit reputatus
4º quod hoc idem exprimitur in epistolis apostolorum / De primo ordine
est auctoritas psalmus secundo quod in 2 secundum doctores de messia ex
ponitur ubi dicitur filius meus es tu et ego hodie ge
nui te et sequitur postula a me et dabo tibi gentes
hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre
Reges eos in virga ferrea etc. Item psalmus lxxi et dominabitur
a mari usque ad mare et usque a flumine usque ad ter
minos orbis terrarum / Item psalmus 131 de fructu ventris
tui ponam super sedem tuam constat autem sedem david
esse potestatem regiam et temporalem ysaie 9 super so
lium david sedebit et super regnum eius ut corroboret
illud in iudicio et iusticia a modo ut usque in sem
piternum / Jeremie xxiii suscitabo david germen iustum et reg
nabit rex et sapiens erit / Item xxxiii si irritum potest
fieri pactum meum cum die et pactum meum cum nocte ut
non sit dies et nox in tempore suo et pactum meum
irritum esse poterit cum david servo meo ut non sit dies

et nox in tempore suo et pactum meum irritum esse poterit
cum David servo meo ut non sit ex eo filius qui regnet in
throno eius. Ieremie. i. Regum et dabit imperium regi suo et
sublimabit cornu christi sui. Compassus autem est in preceden-
tibus Danielis 2o In diebus autem regnorum illorum suscitabit
deus celi regnum quod in eternum non dissipabit et reg-
num eius alteri non tradetur et comminuet et consumet universa
regna hec et ipsum stabit in eternum. Item vii Aspiciebam
ergo in visione noctis et ecce cum nubibus celi quasi filius
hominis veniebat et usque ad antiquum dierum pervenit et in
conspectu eius obtulerunt eum et dedit ei potestatem et
honorem et regnum et omnes populi tribus et lingue ipsi
servient potestas potestas eterna que non auferetur et regnum
eius quod non corrumpetur et sequitur in fine capituli regnum autem
et potestas et magnitudo regni que est subter omne celum
detur populo sanctorum altissimi cuius regnum sempiternum est et
omnes reges servient ei et obedient ei. Iste autem auc-
tores ad probandum proposita sunt pro eo magis veritates
quod et secundum ebreos iuxta sensum literalem loquitur de christo
Restat nunc videre auctores in secundo ordine scilicet quod christus
dicitur ipso talem potestatem esse in se christo compossit Lu-
ce xix Io. xii ubi cum pharizei a christo peterent quod in-
creparet discipulos suos ne dicerent dei eo benedictus
qui venit rex Israel in nomine domini apparens illud dictum
quod ipse mandasset Respondit dico vobis quod si hii
tacuerint lapides clamabunt Item Io. xiii vos vocatis
me magister et domine et bene dicitis sum etenim et xxv
dicit christus de se ipso tunc dicet rex hiis qui a dex-
tris eius erunt etc. Clarissime vero in ultimo data est
michi omnis potestas in celo et in terra constat autem quod non
esset ei data omnis potestas si potestas temporalis
ipsi deficeret christus tamen regulariter noluit uti hac
potestate temporali cum tamen aliqua usus est
ut Io. quando flagella facto de funiculis eiecit e tem-
plo vendentes oves et boves et cathedras nummula-
riorum evertit Item Mathei viii quando mandavit gregem
porcorum in mare precipitari Item Mathei xxi in conserva-
tione sicut et ibidem quando mandavit per asina et
interrogantibus responderi propter quod dominus hiis opus
habet ut tamen dixi noluit ea uti 3o vero quod per ea
[illegible] christus in vita sua temporali fuerit reputatus

pz luce p° dr de xpo dabit illi dns sedem dd patris
eius et regnabit in domo iacob in eternum et regni eius non
erit finis mt ij° magi pro eo interrogantes dixerunt ubi
est qui natus est rex iudeorum Item mater filiorum zebedei tale
dns confirmacione petiit ut filii sui sederent unus ad dexte
ram et alius ad sinistram in regno suo mt xx° Item de
eciam passionis xpe vocatus est rex a pilato et iudeis
mt xxvij mr xv luce xxiij Jo xix unde in cruce sua pro
titulo positum est ihesus nazarenus rex iudeorum et pilatus
instigatus a iudeis quod mutaret illud magis constanter asseruit
Item act° primo quod cristus ascenderet interrogaverunt apli dnm
si in tempore hoc restitues regnum israel quod aut ordine
ro sit [illegible] et apli negligentes talem in xpo scire po
testatem confessi sunt pz mt xxi Jo xij ubi eciam [illegible] allegatur
de xpo illud autem zacharie ix ecce rex tuus venit etc.
Item Jo iij Jo iij° pater diligit filium et omnia dedit in ma
nu eius ephes i dr quod deus pr suscitans filium a mor
tuis et constituens eum ad dexteram suam et omne nomen
quod nominatur non solum in hoc seculo sed et in futuro et
omnia subiecit sub pedibus eius qui omnia in omnibus ad
impletur ad colo p° de xpo dr ipse est caput cor
poris ecclie qui est principium primogenitus ex mortuis ut
sit in omnibus ipse primatum tenens quia in ipso complacuit
omnem plenitudinem inhabitare Item ij c ipse est caput omnis
principatus et potestatis prima ad cor xj volo autem
vos scire quod omnis viri caput cristus est ad he p°
novissime diebus locutus est nobis deus in filio suo quem
constituit heredem universorum huic est concordat parabola
de eo qui plantavit vineam et locavit eam agricolis etc.
mt xxi ubi de xpo asseritur hic est heres s. vinee
per quam intelligitur universalis ecclia Item ad he ij apostolus
testatur esse dictum de xpo quod habetur in ps viij omnia
subiecisti sub pedibus eius et subdit in eo ij quod omnia ei
subiecit nichil dimisit non subiectum ei Item petrus apostolus
in p° sermone quem fecit act° ij allegat de xpo dictum
esse illud dixit dns dno meo sede a dextris meis do
nec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum et ex ista
auctoritate concludit Certissime sciat ergo omnis domus israel
quia dnm eum et xpm fecit deus hunc ihm
quem vos crucifixistis In h° quod dr dnm et xpm
satis exprimitur utraque potestas s. sacerdotalis et regia

Item ad hebreos iii° amplioris enim glorie iste scilicet Christus de quo lo
quitur pre moyse dignus est quanto ampliorem honorem habet
domus qui fabricavit illam omnis namque domus fabricatur
ab aliquo qui autem omnia creavit deus est et moyses quidem
fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimo
nium eorum que dicenda erant Christus vero tamquam filius
in domo sua que domus sumus nos etc. Ubi quod Christus
tamquam filius dei sit omnium dominus. Item apocalypsis i. gratia vo
bis et pax ab ihesu christo. Item apocalypsis i. gratia vobis et
pax ab ihesu christo qui est testis fidelis primogenitus mor
tuorum et princeps regum terre qui dilexit nos et la
vit nos a peccatis nostris in sanguine suo et fecit nos
regnum et sacerdotes deo et patri suo ipsi gloria et
imperium in secula. Item xix de christo quod ad humanitatem
ad litteram dicitur habet in femore suo scriptum rex regum et
dominus dominantium. Ubi apparet quod non solum regia potestas sed
omnium regum et dominorum potestas suprema est christo conces
sa. Ex istis satis apparet quod plenitudo utriusque potestatis
sunt in christo. Quod vero istam commisit petro et successoribus
suis presupponitur quod decuit hanc potestatem a christo ha
bitam communicare primo ratione bonitatis que diffusiva est sui earum
per sermonum et dignitatum. 2° ratione sapientie ad quam per
tinet multos et ordinatos habere ministros in regno christo. 3°
ratione dignitatis quam decet per ministros in hoc super
alios honorabiles operari ps. 138 michi autem nimis ho
norati sunt amici tui deus. 4° ratione utilitatis quia sicut ad
cognitionem deducitur et homo per sensibilia ita ad gratiam per
sensibilia sacramenta per ministros visibiles distributa. Ex quo
non decebat christum in terris manere sed super celos exaltari
iuxta exaltata est magnificentia tua super celos expediebat
hanc potestatem suam pluribus ministris concedi et inter eos
unum supremum constitui de pluribus ministris a christo or
dinatis Mt. xviii°. Jo. xx. Luc. xxii. Mt. ultimo. Sed quod
uni supremo commisit potestatem notandum primo quod omnem potestatem
iurisdictionis vel unius vel alterius auctoritatis quam christus
tamquam homo necessariam vel expedientem ad regimen ecclesie
petro excellenter contulit per quod eadem intelligitur quod ad eccle
siam utilitatis quod etiam concessa sunt successoribus suis
regimen post petrum sicut tempore suo. 3° notandum quod omnia
que deus concedit non diminute sed plene et affluenter lar
gitur Jac. primo de deo qui dat omnibus affluenter et non

insperat 2º quod quibuscumque verbis exprimatur hec potestas co
missa sit debet compendi quod intelligitur predicta concessa pz quia in
sacra scriptura nichil diminutum et deus plene gredit qui
hec est attendendum quod sicut concessio sive commissio ipse per pauca
ora completur verba qua concessio sive commissio inde ipsa
inferioris et si illa maiore potestate comprehendat ita
cum eximimus de ista commissione facta petro non debemus
putare quod debet exprimi in ea forma sicut quod nostris tem
poribus commissiones fiunt nam et antiquitus inter homines
contracti non erant in tanta prolixo sicut moderno stillo quanto
magis dei commissione sive concessione non est necesse sub
tali stillo artari sufficit igitur per qualiacumque verba ex
primatur christi concedentis voluntas et hoc non in una auctoritate
sed omnibus tamen ad hoc auctoribus constet et de hac inveniuntur
auctoritates 2º ordine in prima declaratis satis directe quod
commissio ista fuit petro a christo facta sive concessa quia
scendens hec declaratur per quandam reflexionem minus expresse
in 3º ordine sunt auctoritates que dicunt de petro pre om
nibus aliis apostolis factam mencionem Jo. 2º ipsum petrum visum
fuisse tali potestate cum inicet quoniam ad primum secundum quod ista
plenitudo potestatis quod in petro deberet esse fuit primo in
sinuata Jo primo dixit christus ad eum tu vocaberis cephas
quod interpretatur caput et ideo cum asseratur quod ipse simplex
debeat esse caput necesse est attendere secundum philosophum tres capitis quod
inter ceteras principaliter sunt tres in excellencia situs
supra omnia membra corporis regimine et directio
communicatis influencia ad operaciones illorum propter primum
debetur illi supra omnes reverencia propter secundum cum ab ipso
capite omnis directio et regimen descendat standum ad
ipsius iudicio propter tercium patet quod omnes alie potesta
tes ab ipsa accipiant virtutem 2º hec plenitudo po
testatis fuit petro a christo promissa Mt. xvi tu es pe
trus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam
et dabo tibi claves regni celorum etc. ex ista auctoritate
satis concluditur plenitudo potestatis hec enim est in eo
ad quem spectat principaliter a regno excludere vel ad
mittere et talis est potestas clavium celorum 3º hec
potestas fuit confirmata semper manere luc. xxii ego
rogavi pro te petre ut non deficiat fides tua 2º
ista plenitudo potestatis fuit collata sive concessa Jo
ultimo quando christus post trinam interrogacionem dixit petro

a pasce oves meas et quod in huiusmodi verbo consistit patet
auctoritate Crisostomi qui super isto verbo dicit sic pasce
oves meas id est loco mei prepositus et caput esto fratrum
b et fervorem amoris quem dicebas te habere in me quia animam
c tuam pro me poneres nunc vite mee pone pro ovibus
quia ego quod olim tibi promiseram nunc coram omnibus fra-
tribus affirmo ut et ipsi te in loco meo assumentes ubi
d per terram te et in throno tuo sedentes predicent et
confirment quatinus nationes per orbem sicut me a
e patre sic et te pro me recipiant cum ordine obediencie
et etiam auctoritate Theophili Est quod in illis verbis significetur
commissio universalis regiminis patet quia de sensu textuali ita sic
cristus voluit in hoc omne regimen petro committere sed ipsum
quod voluit illi concedere Iohannem in socium Sed ut cris-
tus post collatam potestatem dixisset specialiter petro sequere
me petrus cupiens pro tanto onere socium sibi dari so-
cium de ipso ad Xpm dixit hic autem quid Xpus vero respondit
sic id est sine huiusmodi sollicitudine universalis regiminis volo
eum manere quid ad te tu me sequere sic igitur ex
predictis auctoritatibus satis patet potestatem gubernationis ec-
clesie a Xpo petro concessam fuisse Sunt etiam alie auctori-
tates secundo ordine que non ita directe hoc declarant
sed per quandam reflexionem et aliquam significationem Mathei
xvii nisi cristus precepit petro quod staterem de ore
piscis extractum solveret pro se et illo hec auctoritas et
si prima facie non videatur exprimere petrum esse principem
constitutum super apostolos tamen advertentibus que sunt necessaria
ad intelligentiam textus satis patet erat statutum quod quilibet
capitaneus alicuius societatis vel domus solveret capharna-
um unum didragma pro imperatore et ideo sunt qui ac-
cipiebant didragma quia cristus non solvebat in eo
capitaneus societatis cristus vero volens significare
quod licet ipse foret capitaneus tamen iam pro se petrum
constituerat esse capitaneum mandavit petro solvi sta-
terem qui valet duplex didragma id est pro duobus
capitaneis et sic dixit da eis pro me et pro te Sic
luce v. singulariter precepit petro ingenuus duc in altum
rete et iam eris homines capiens tertio ordine sunt
auctoritates que declarant specialem factam mentionem de petro
pre aliis apostolis Mathei xviii p[ost] con[trarium] xvi In secundo loco quod
ipse usus fuerit hac potestate Mathei xviii id est adeum pre-

quibus competat correctio fratrum mitigauit s[ed] dumtaxat
ipsis preerit Item in multis locis cronicorum tanquam vertex
et caput apostolorum super omnes apostolos de dubiis interro
gabat xpus Item in prima congregatione post ascensionem
xpo qui ipse pre aliis curam habuit de regimine vniuersalis
ecclesie fecit substitui matheum loco iude act. primo ipse etiam
protulit sententiam dampnationis contra ananiam et saphiram
qui mentiti fuerant spiritui sancto act. v° Ipse dictus est
per reuelationem de celo surge occide et manduca act.
x° per eum facta est prima conuersio gentilium act. x Item
apostolus paulus ad petrum veniens tanquam ad caput contu
lit cum ipso et aliis euangelium quod in gentibus predicabat
gal. i° et ii hec autem dumtaxat de hiis que continentur in
sacro canone biblie nam si volumus inspicere que narran
tur in cronicis fide dignis que tempore apostolorum facte sunt
s[cilicet] de inthronizatione petri in antiochena facta et deinde
ut clarissime constat petrum loco xpi tempore suo sem
per fuisse reputatum hoc etiam similiter si aspiciamus
ad auctores que infinitas scripturas de huiusmodi potestate affirmantium
quarum plures in decretis continentur Et quod supra dictis
quibus non licet xpiano dissentire cum sit quod ore dei
manifeste post tales conclusio elicitur Vnde summa presiden
di potestas in vno principe sit et debeat esse de iu
re nature hanc autem deus pater xpo filio suo primoge
nito dedit et ipse petro ac successoribus commisit Satis
igitur concluditur quod in summo pontifice plenitudo vtriusque
potestatis s[cilicet] temporalis et spiritualis que necessaria est
ad regimen sive vniuersalis ecclesie consistit ||

Reverendis in xpo patribus Nersuio epo Manasgerden. ac fratri Johanni electo

Clatensi maioris Armenie Ricardus randulphi
archiepiscopus armacanus hybernie primas per gratiam sitire iustitiam
donec hauriatis aquas in gaudio de fontibus salvatoris. Ex reve-
latione vestre sancte devotionis accepi ob defectum exercitii in sacris
scripturis antiquas quasdam hereses a sanctis patribus reprobatas
et novellas contra sacram scripturam assertiones novellas in vestris
partibus pullulasse quas per doctores latinos ex partibus vestris
condempnatas eo quod eorum personam auctoritatem Romane curie non admittunt extima-
tes eius auctoritatem ex partibus vestris probari non posse. Ad Romanam cu-
riam et eius dominum dei et xpi vicarius nos adduxit. Cum vos super
ipsis erroribus vobiscum ibidem aliquotiens contulissem meam exilitatem
devotionem stimulantes ut super quibus vestris illud vobis scribere quod
michi dignaretur dominus aperire cum vestro tam accepto desiderio deo re-
sistere non audebam exactionem sed potius formidans si de dominus a deo
acceptus officium negligere ministerii et iuxta ipsius promissa qui
divitibus respondet nichilominus ardenter desideratis aptiora
ab hoc remisse ut habundem. Nec debet indignari michi maiores
ex quo ipsi per quos melius perfici potuit quod penitus neglexerunt et
ego cum vidua evangelica copiam minuta que hec in domini domum offerre
ipso teste confidens huius orationis suffragio apostoli quod subtilitate inge-
nii scripture difficilia penetrare nec maiorum correctionem renuo sed
affecto et ipsum opus cum titulo volui esse de questionibus armenorum
quod in .19. particulas sive libros distinxi singulos libros materias fidei
et ipsius capitula permittendo approbationi et reprobationi vestre patris cle-
mentis sexti universalis ecclesie summi pontificis in toto et in parte
committo. In quorum primus liber illa principalis questio armenorum per-
tractabitur utrum xpus habuit in se duas plenas naturas scilicet di-
vinam et humanam ita quod propter unionem in ipso illarum duarum naturarum
fuit dominus ihesus xpus veraciter suppositum persona sive ypostasis in
utraque natura videlicet verus deus et verus homo. Primus itaque liber
contra heresim nestorianam a quodam nestorio introductam affirmantem
in xpo naturam humanam dumtaxat ita ut xpus homo fuerit et non
deus. Contra heresim etiam sunt cherintum armenium theodoxo et
etiam excecanti iudei et multarum orientalium nationum usque in presens re-
tenendo primitus quod ipsius sit talis sacre scripture consensus ex
scriptura novi testamenti iuxta sensum talem ipsum ostendit xpum quia
solummodo deum esse. Secundus liber contra iudeos specialiter ex veteri testamento

iuxta litteralem sensum ipsius probat Christum sive Messiam in sua scriptura
promissum iam esse debere. Tertius liber ex eadem veteri scriptura probat
Christum nostrum quem colimus esse sive fuisse illum qui erat promissus Iudaeis
in ipsa scriptura promissus. In quarto libro tractantur obiecta Iudaeorum
praedicta contra ostensa in libro 2° et 3° et dantur ac probantur in Christo re-
gule ad istas obiectiones et omnes alias obiectiones Iudaicas dissolvendas.
In quinto libro contra heresim Arrianam Arrii et Apollinaris affirman-
tem quod in Christo anima humana non fuit sed quod divinitas loco anime in Christo
erat. Et contra heresim Manichei dicentis Christum non verum corpus huma-
num sed corpus fantasticum habuisse scripture sacre testimonia addu-
cuntur. Et contra heresim ponentem corpus humanum in Christo fuisse
divinitati velud indumentum aut vestem sicut in angelis cum corpora
humana assumunt. Et contra heresim Dioscori affirmantis naturam humanam
in Christo in divinam fuisse mutatam ex utriusque testamenti testimonia proferuntur.
Sextus liber ex scripturis utriusque testamenti ostendit spiritum sanctum a filio
sicut a patre procedere quod a Grecis et ab Armenis plerisque negatur.
Septimus liber probat ex sacra scriptura quod Romana ecclesia sit caput
ecclesie christiane. Octavus liber de sacramento baptismi et eius for-
ma plures Armenorum questiones dissolvit. Nonus liber de sacramento cor-
poris Christi et sanguinis confirmationis et unctionis questiones dissolvit
eorum tractat. Decimus liber de modis illicitis conferendi et acquirendi
et attinendi dona dei gratuita ac prelaturas ecclesie eorundem questiones
pertractat. Undecimus liber de potestate absolvendi simplicis sacerdotis
et de punitione animarum hominum impiorum finale iudicium ipsorum dissol-
vit questiones. Duodecimus liber questiones Armenorum pertractat de
beatitudine animarum quorundam iustorum et de purgatione etiam aliquarum
animarum ante finale iudicium. Liber 13us qui propter quendam Athana-
sium Grecum qui negat purgatorium additur quamvis pertractat aliter de
satisfactione debita pro peccatis in vita ac etiam post hanc vitam.
Liber 14us tractat questiones Grecorum etiam Armenorum de visione im-
media atque clara divine essentie a vere beatis plerisque eorum. Cuiusque
libri residui nec probationes adducte in libris prioribus aliquibus
legem humilibus aut lege carentibus cum scripturis eorum videantur in fine
voluminis auctoritate christiane scripture apta et cuilibet sufficienter ecclesie
notum vel acquirere patefaciunt. Liber 14us obicit contra auctores nostre
scripture pro contingentia futurorum pronuntiatorum in ipsa que prius vera
fore et omnino eundem novelli erroris assensum omnia futura necessario
sunt evitabili eveniunt positum nonnullis contra assertis illius
ostendit libertatem contradictionis in voluntate humana tam ex scripturis
probatur quod divinis etiam multiplici ratione etiam contingentia futurorum. Liber
16us ponit 3 de peccatis obiectionibus acceptis de infallibilitate scripture divine
a divina prescientia immutabili et a voluntate divina omnipotentie invincibili et
etiam efficaci et solvit easdem ex propriis principiis evidenter ostendens
contingentiam futurorum et libertatem contradictionis voluntatis divine et humane.
Liber 17 residuos sex postponit obiectiones videlicet de dei cooperatione speciali.

cum voluntate hominis operante / de susceptatione rerum intrinseca ab omni parte
divina posita / de divina cooperatione generali cum omni agente creato / scientia de
natura cunctis actum exteriorum morum / de affectione proprie divine super
cunctum omnium futurorum / et de divina providentia hoc irrevocabiliter
et optime omnia disponente et illos obiectus solvit affirmans propo-
situm. liber 18 alios ponit obiectus ad infirmandum auctoritatem nostre
scripture extollit eosdem ondens auctoritatem legis antique ex nova
et quod probat utrumque misterium ex lege sarracenorum auctoritatis vigore
probatur et cum hoc multiplici ratione affirmat legem nostram traditam in
suis maioribus articulis non fuisse nec esse corruptam. 19 liber comparat
legem nostram quo ad sacramenta et cerimonias legi vestre et non suffi-
cienti ratione fundata ex veteri testo ostendens nostram legem eminentiorem
et aptiorem et comprobatur firmiorem ac videntes esse dispensatos et suppositos
quoddam preceptum libri et huius libri de miraculis apostolorum nostrorum confirmatur
et legem nostram robur apostolorum ostendit quod habent nostro vitalis eorum in-
pugnatas ab aliquantis sectis gentilium et in hoc totum opus consumatur. Con-
sequentia vero per interrogationes et responsiones modus tradendi vir-
tutis facilior. licet sit aliquantulum prolixior. unum de meis michi
predilectum discipulum quasi mecum disputantem accepi ita ut iohannes vice
querentis Ricardus intelligatur vice generaliter docentis ut ponitur respon-
dentis Vos igitur Reverendi patres opus accipite quod petistis oratio-
nibus si placet mercedem michi pro labore rependentes / Hoc opus
sic incipit Johannes quia ex katholica fide scripture sacre. In primo
libro tractat de fide, katholice sacre scripture et quod ostendit
de novo testo quod christus in quem colimus fuerit verus deus et
habet 11 capitula / Primum capitulum obicit de sancta katholica scriptura et
solvit in genere / Secundum capitulum obicit quis sit directus auctor sacre
scripture et solvit obiectus / Tertium capitulum obicit parabolis de auctore
scripture contra precedens capitulum et dissolvit / Quartum capitulum obicit
difficultas de duplici auctore et duplici sensu katholice scripture Sextum
capitulum enumerat multa dicta nostre scripture que videntur / Quintum capitulum sol-
vit obiectus predictis capitulis de duplici auctore et duplici sensu
katholice scripture / Sextum capitulum enumerat multa dicta nostre scripture que
videntur aliquibus sufficienter inferre christum unum deum fuisse que
tamen apud alios id facere non videntur / Septimum capitulum probat christum
unum verum deum fuisse ex testimoniis iohannis evangeliste de evangelio in
prima sua epistola / Octavum capitulum continet testimonia iohannis de capitulis
3 . 2 . 4 evangelii / Nonum capitulum est de dictis iohannis in capitulo 20 sui evangelii
Decimum capitulum habet testimonia scripture sancti iohannis de capitulis 17
16 . 2 . 20 de apocalipsi / Undecimum capitulum continet tria testimonia de
evangelio matthei 1 . 11 . 23 . et ultimo / Duodecimum capitulum continet testimonia
pauli probantes de capitulo ultimo evangelii luce ex capitulis 26 . 17 marci
2 marci / Terciumdecimum continet testimonia pauli apostoli in epistola ad
romanos / Quartumdecimum capitulum continet testimonia eiusdem apostoli de epistola ad
galatas ad philippenses ad colossenses et ad timotheum / Quintumdecimum capitulum habet probationes

scriptas de epistola ad hebreos. Sextumdecimum capitulum continet testimonia de
actibus apostolorum et de epistola Iacobi. Septimumdecimum capitulum continet testimonia
de epistolis Petri et Iude.

Iohannes quia ex tali sensu scripture sacre intendis in hoc
opere tractare Armenorum questiones, unde michi primo quis
sensus scripture sacre dici debeat litteralis, quoniam per verba textus in communi signifi-
cato videtur michi in sacra scriptura multa esse falsa ad litteram, quod non
videtur addi. Patet hoc ratione: Ysaie v. dicitur: propterea dilatavit infernus animam
suam et aperuit os suum absque ullo termino, quod ad rationem modi loquendi usu
constat falsum esse, cum infernus careat ore et anima. Et Ysaie 24: Erubescet
et luna et confundetur sol cum regnaverit dominus exercituum, quod
constat verum non esse ad usum communem loquendi, cum erubescere sit actus
et passio per animam rationalem in corpore. Et Abacuc 2o dicitur: lapis
qui est in pariete clamabit, quod iuxta usum et modum communem
loquendi et vulgarem non habet veritatem. Talia infinita in libris
sacris affirmantur que iuxta usum loquendi vulgarem sunt falsa. Unde
non michi videtur ille sensus litteralis dicendus semper qui est vulgaris.
Si autem dixero quod sensus litteralis est ille quem textus assertor intelligit,
obviat michi quod significatio textus est ex sensu vocum et significatio
vocum est ex usu hominum, non hominum paucorum et componentium scrip-
turas, sed populorum sive vulgi. Et sic relinquitur quod litteralis sensus proprie
dici debeat ille quem voces scripturarum et litterarum sive ipse textus signi-
ficant apud vulgum, qui sensus non semper est ille quem scripture affir-
mator intelligit. **Ricardus** non refert quis sensus proprie dici
debeat litteralis alicuius scripture dummodo sciamus intentionem auctoris.
Ideo in hoc opere semper accipio litteralem sensum illum quem scripture
conditor sive auctor, non dico scriptor, intelligit, quia forte auctor
ipse non scripsit sed aliquis ab ipso instructus qui forte non omnia sic intel-
lexit ut auctor vel editor, sicut habes Ieremie 36 quod Baruch scrip-
sit ex ore Ieremie omnes sermones domini. Iste enim sensus litteralis non semper
est vulgaris, sicut patet in hiis que tu supra obiecisti et multis
similibus, sed sensus litteralis talium dictorum sicut accepimus in primo est sensus
auctoris qui aliquando non nisi figurative ac transsumptive per verba significatur
que exprimuntur.

Iohannes placet sic sensum litteralem appellare, sed non video semper
que vocem scripture editorem sive auctorem. Verbi gratia [illegible]
perfecte Genesis Moysen affirmem auctorem, quia tenemus quod ipse edi-
tor erat illius libri et quatuor librorum sequentium, tamen Moysen
auctorem mendacii et fraudis. Genesis iii c. 3 mendacium a serpente
dictum erat: nequaquam moriemini. Et Genesis 27 Ysaac interro-
ganti a Iacob filio suo: tu es filius meus Esau? Respondit: ego sum. Et
aliud mendacium ymo plura ibi multa sunt. Si autem dixero aliquos alios
ut apostolos Petrum et Iacobum esse auctores horum dictorum et scriptorum quorum
hec dicuntur, scilicet de precedentibus libris singulorum ubi dixisti referuntur dicta
dixisse aut fecisse, dicuntur esse auctores, quod apte dici non videtur, sed non

in predictis et eis similibus nec editor libri est auctor nec illi qui re-
ferunt talia dixisse inveniuntur talia dicta esse auctores mereri quod
non videtur dicendum de aliqua parte sacre scripture Ricardus pa-
tet difficultatem in hoc verbo auctor quia iuxta usum loquendi fre-
quenter triplex intelligi potest cuius auctor alicuius scripture vel quia
est ipsius assertor vel quia est ipsius editor sive compilator aut sit
utroque modo et sic proprie accipitur in hiis que dicuntur mediana moy-
ses non est assertor sed editor sive compilator In illis enim loquentes
que moyses refert dicta fuisse hoc modo assertores dicuntur scilicet
illorum medianorum auctores Si tamen dicuntur vere mediana quia aliquid
dictum Jacob excusatione laberat in ceteris que asseruntur a moyse moy-
ses tamen est editor et assertor et sic utroque modo sola illa scriptura
habet auctorem cum idem est editor et assertor et iste modus alii
vero duo modi sunt minus proprii veniunt tamen frequenter in usu loquendi
et ideo illa que ab uno dicta dicuntur et ab alio conscribuntur tanquam
gesta per illum non dicuntur per hunc modum habere auctorem Sic ergo in omni
membro veraciter conclusisti scilicet quod moyses est auctor medianorum scilicet
conscriptor sed iste modus est proprius Similiter quod in similibus dictis et gestis
que dicuntur dicta ut gesta per aliquos in scripture particulis sunt diversi auc-
tores scilicet assertores Sic insuper in 3° membro vere concludis quod mediana
que editores sacre scripture referunt alios dixisse nullum habent aucto-
rem proprie dictum scilicet qui sit eorum conscriptor ut assertor sic intellige
quod in omni particula scripture sacre ut per editorem scripture asserta de-
cet veritas Unde i° de gen. est verum dixit serpens ad mulierem nequaquam
moriemini Similiter verum est quod iacob respondit ego sum quod moyses asserit
non autem id dictum a iacob Unde breviter collige quod auctor scripture
sive editor redargui non potest de falsitate aut errore nisi quo ad ea
que asserit non de hiis que refert alium dixisse Nichil n. ad eum sive
talia dicta sunt vera sive falsa dum tamen verum sit illos dixisse quos ipse
dixisse ista affirmat

Johannes Si sic appellamus auctorem scripture non erit ipse auctor
prophetiarum quas texuit quia in principio libri prope tamen qui os domini
locutum est ex quo ergo refert deum illa que protulit et scripsit dixe-
isse non erit ipse auctor illorum nec redargui poterit si sunt falsa quod
non bene accipis sicut de ysaia concluditur sic proprium videtur de Jeremia
qui in principio sui libri premittit et factum est verbum domini ad me
dicens Eodem modo ceteris propheta premittit verbum domini quod factum est ad
eos dicit et sic plures alii prophete Unde consequenter videtur quod et si falsa
premitteret non esset redarguendus de medianis ut sunt auctores suorum
dictorum Ricardus verum concludis scilicet quod nullus propheta 3° modo predicto
scilicet proprie auctor dici debet sive scripture prophetice quia ipse non asserit sed
tantum affirmat deum ea dixisse si illius scripture deus est auctor quod illa
deus asserit et componit sicut propheta non sit nisi dei notarius in conscri-
bendo sicut supra dixi quod baruch fuit scriba sive notarius Jeremie
Unde quod infers scilicet quod si falsa sunt ea que proferuntur non sunt prophete

Auctor dei scripture 3

redarguendi de mendacio verum est si verbo appareat ex scripture circumstan-
ciis quod prophetia illa dicta a deo asserit et affirmat unde michi videtur quod
non potest redargui ysaias de mendacio in illo dicto regi ezechie 38 c.
dispone domui tue quia morieris et non vives licet fuerit falsum
quod inmediate premittit hec dicit dominus / Sic etiam nec ionas redargui potest
de mendacio in illo verbo adhuc 40 dies et ninive subvertetur
licet illud falsum fuerit quia premittitur surge et vade in ninive ci-
vitatem magnam et predica in ea predicacionem quam ego loquor ad te ione
3. Nec aliquis propheta quantum michi videtur in tali casu scilicet cum dicat
deum aliquid dicere si illud probat aut proclamat ac probat sic
sibi precepit de mendacio potest argui ex illo capite aut de temeri-
tate cum ex divino precepto hoc dicat ut probabam sed unumquemque fide-
lis nichilominus laborabit quantum illud dictum a propheta tamquam a
dei notario veritate contineat quos de predictis et aliis fiet per
nos si deus voluerit suis locis

Iohannes enim video quis sit sensus litteralis sacre scripture scilicet
quem ille qui auctor scilicet assertor illius habuit de ipsa scriptura
Ex quo sequi videtur frequenter eandem scripture particulam du-
plicem habere auctorem scilicet deum et editorem scripture eciam duplicem sensum
litteralem quia tam deus quam scriptor eandem scripture particulam sepe asserit
et affirmat et ut videtur ad sensum diversum et hoc sequi videtur
precipue de scripturis propheticis quia omnis prophetie scriptura sacra vel
a deo asserta unde eciam epistola petri c. 1 non enim voluntate humana
allata est aliquando prophetia sed spiritu sancto inspirati locuti sunt dei ho-
mines quod enim inspiratum spiritu sancto non dubium quin ab ipso asseratur
et multa prophetica ab ipsis prophetis sunt asserta unde moyses in pri-
mordio sacre scripture asserit prophetando quod in principio creavit
deus celum et terram et alia que sequuntur et iacob patriarcha
genesis 49 prophetat et asserit multa de filiis suis singulis sic ceteri
prophete frequenter suas asserunt prophetias / Item ad diversum sensum
videtur frequenter dicta sacre scripture a deo accipi et ab ipso
propheta sicut io 11 quod a cayphas principe sacerdotum fuerat affir-
matum vos nescitis quicquam nec cogitatis quia expedit ut
unus moriatur homo pro populo etc. Sequitur enim ibidem hoc autem a
semetipso non dixit sed cum esset pontifex anni illius prophetavit quia
ihesus erat moriturus pro gente et non tantum pro gente sed ut filios
dei qui erant dispersi congregaret in unum Ecce iohannes exponit
sensum dei scilicet redempcionem humani generis sensum vero quem cayphas
in animo habuit non videtur fuisse predictum quia tunc prophetice dominum con-
missi redemptorem fuisse et fuisset conversus ad dominum et non eius nequi-
cie consilium permississet Unde videtur quod sensus cayphe fuit ut ihesus occi-
deretur ne tota gens eius doctrina seducta ab obediencia Romanorum
recederet et sic propter hoc Romani venientes illuc perirent
gens illa sicut ipsi intellexerunt quibus consulendo vel cavit prelatus li-
teralis inmediate collegerunt principes et pharisei concilium et

dicebant quid facimus quia hic homo signa multa facit. si dimittimus
eum sic omnes credent in eum et venient Romani et tollent locum nostrum et
gentem. Unus autem ex eis cayphas nomine cum esset pontifex anni illius
dixit eis vos nescitis etc. Ecce quibus cayphas innuit et ad quem
sensum. Item eodem 2i li Regum 7 c. dictum ad david. cum que impleti fue-
rint dies tui et dormieris cum patribus tuis suscitabo semen tuum post
te quod egredietur de utero tuo et firmabo regnum eius ipse edifi-
cabit domum nomini meo et stabiliam tronum regni eius usque in sempi-
ternum ego ero ei in patrem et ipse erit michi in filium. Secundum sensum scrip-
toris firmiter est dictum de Salomone filio david sic ipse Sa-
lomon legitur dixisse 3 Re c. 4 sic nunc autem requiem dedit dominus deus
michi per circuitum et non est sathan neque occursus malus quapropter obtem-
pero edificare templum nomini domini dei mei sicut locutus est dominus
deus patri meo david dicens filius tuus quem dabo pro te super
solium tuum ipse edificabit nomini meo domum. Item hoc capitur
immediate quod si inique aliquid gesserit arguam eum in virga virorum et
in plagis filiorum hominum quod dictum Christo convenire non potest sed salo-
moni ergo et precedens Ego ero illi in patrem et ipse erit michi in
filium est sic dictum de salomone ad literam secundum sensum auctoris id
non dictum Ego ero etc. Apostolus paulus ad hebreos 1 dicit dictum esse de
Christo in persona dei patris hoc modo sedet ad dexteram maiestatis
in excelsis tanto melior angelis effectus quanto differencius pre illis he-
reditavit cui enim dixit aliquando angelorum filius meus es tu ego hodie
genui te et rursum ego ero illi in patrem et ipse erit michi
in filium. duplex ergo est sensus literalis huius scripture. Item in deutero
18 prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit
tibi dominus deus tuus ipsum audies ut petisti a domino deo tuo in
oreb quando contio congregata est atque dixisti ultra non audiam vo-
cem domini dei mei et ignem hunc maximum non videbo ne moriar
et ait michi dominus bene omnia sunt locuti prophetam suscitabo eis
de medio fratrum suorum similem tui et ponam verba mea in ore eius
loqueturque ad eos omnia que precepero ei qui autem verba mea que
eius que loquetur audire noluerit ego ultor existam. Videtur
manifeste ad sensum moysi de iosue samuele et aliis prophetis dictum
qui in gubernacione populi debebant sibi succedere quia hoc petebat
populus ut hic dicitur atque dixisti ultra non audiam vocem domini cui
peticioni annuit dominus sic hic patet cum bene omnia sunt locuti. et tamen
apostolus petrus actuum 3 dicit illud dictum fuisse de Christo unde apparet quod
hoc dictum habet duplicem sensum literalem. Item eodem exodi 12 nec os illius
confringetis et numeri 9 et os eius non confringetur non dubium secundum ad
sensum auctoris scilicet moysi est dictum de agno paschali et de ipso agno
a populo observatum scilicet quod comedendo agnum paschalem os aliquod ex eo
confringere non debebat. Et tamen evangelista Iohannes c. 19 dicit sic ad Iesum
autem cum venissent ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt
crura eius et infra facta enim sunt hec ut scriptura impleretur os

non convincitur ex eo ubi dicit hoc esse dictum de christo ad literam sive ad sensum dictum. et sic videtur hoc dictum duplicem sensum literalem habere Item deutronomii 24. non ligabis os bovis triturantis non dubium quin literaliter de bove triturante et tamen apostolus 1 cor. 9. per illud dictum probat quod ipse et barnabas potestatem habent sumendi necessaria ab eis quibus predicabant Numquid de bobus cura est deo an propter nos hoc dicit Nam propter nos utique scripta sunt hec ergo dictum duplicem habet sensum literalem Item ad galatas 4. dicit apostolus sic dicite michi qui sub lege vultis esse legem non legistis scriptum est enim quoniam abraam duos filios habuit unum de ancilla et unum de libera qui de ancilla secundum carnem natus est qui autem de libera per repromissionem que sunt per allegoriam dicta hec enim sunt duo testamenta / unde dicere quod illa scripta de filiis abraam sunt dicta per allegoriam et ita allegoricum sensum esse sensus literalis illorum dictorum Ille enim sensus literalis esse videtur ad quem sensum aliquid extitit dictum et non dubium quin illa dicta ad sensum literalem de filiis abrae carnalibus ergo illa scripta et dicta habent duos sensus literales Item 1 cor. X vj dicit apostolus corinthiis suadendo neque temptemus christum sicut quidam eorum temptaverunt et a serpentibus perierunt neque murmuraveritis sicut quidam eorum murmuraverunt et perierunt ab exterminatore hec enim omnia in figura contingebant scripta sunt autem ad correctionem nostram in quos fines seculorum devenerunt sensus autem literalis dicti figurat unde videtur esse res figuraliter designata Constat autem facta illa de quibus loquitur ad literam sensum realiter antiquis contigisse et ad literam sensum secundum historiam scripta fuisse unde videtur velle quod idem dictum et factum habet plures sensus literales Unde ibidem dicit bibebant autem de spirituali consequente eos petra petra autem erat christus Et constat quod de materiali petra moyses aquam produxit iuxta divinum preceptum sicut legitur numeri 20. et exo. 17. unde videtur petra habere duo significare Item ad ephe. 5. et gen. 2. propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una dicit apostolus sacramentum esse magnum de christo et ecclesia. Circa hec que superius posuisti scilicet quod sensus literalis sacre scripture est sensus quem eius auctor sive assertor habuit de ipsa scriptura primi videtur esse eiusdem scripture duplicem auctorem et duplicem sensum literalem quod si concesserimus primi videtur absurditas videlicet quod sensus literalis alicuius scripture aliter ex ipsa scriptura non appareat omnino Ex hiis enim verbis non ligabis os bovis triturantis minime apparet sensus ille quem affirmat apostolus Nec insuper sensus illi quos ipse et alii apostoli in aliis supra positis habuerunt ex illis dictis apparet unde non video quomodo sensus literalis dici posset esse ipsius scripture

Ricardus

Verum concludis de duplici auctore sacre scripture prophetice / tenemus enim omnem scripturam propheticam assertam a propheta esse a spiritu sancto inspiratam et sic a deo insertam veruntamen debes attendere quod non vocamus omnem sensum literalem sive historicum quem auctor eius sive assertor ita intellexit quod illum solum appellamus sensum literalem sed

hystoricum sacre scripture quem auctor eius sive assertor immediatus de
illa habuit Sic enim paulus apostolus ad ro. 7. distinguit sensum litte-
ralem a sensu spirituali cum dicit ut serviamus in veritate spiritus non
in vetustate littere et ibi 2 cor. 3 littera enim occidit spiritus autem vivi-
ficat Unde cum propheta assertor ac editor sacre scripture ad se ipsum
scripturam intelligit id est et cum hoc ad se eandem scripturam
minuit sensum prophete sive editoris litteralem vocamus quia propheta eius
immediatus est auctor et alium sensum scilicet sensum spiritualem sive allegori-
cum appellamus Cum vero propheta ipse ut editor scripture a spiritu sancto
forsitan informatus duos sensus gerit in animo de ipsa scriptura sicut
forte fuit in hiis que tu superius 2 Re. dentro et de Christo po-
suisti et in aliis similibus quia de hoc certum non habemus cum
sit manifestum quod duo sensus eius dicti ex circumstantiis eius dicti
nescio probari potuerunt Sed alter dumtaxat Ex hoc enim quod unus sensus
probatur ex littera concessa alium ex ea non posse probari licet ex auctoritate
alterius inspirati et ex alio loco sacre scripture probari possit alter
sensus esse ipsius id est sensus litteralis dicendus est qui ex ipsa forma scripture
ex circumstantiis ipsius clarius potest apparere Et alter est allego-
ricus id est dictum apostoli ad gal. a te supra adductum Pari modo cum
aliquod dictum scripture a scriptore non est assertum sed a deo dumtaxat
sicut supra dixi esse de hiis que prophete pronunciant non asserendo illa
sed asserendo deum illa asserere probari potest duplicem sensum habere alle
sensus litteralis accipiendus est qui circumstantiis scripture extat conformior
aut ex eis poterit ostendi et alter allegoricus est notandus
Et hunc sensum appello primarium quia ex sacra scriptura primo affert
Alter vero non ex ipsa asserit sed ex alio loco scripture Unde sensus
litteralis illius dicti os eius non confringetis est de agno pascali iuxta
littere circumstancias de Christo vero id est intelligi ex ipso dicto aut circum-
stantiis probari non potest sed auctoritate Johannis evangeliste probatur illum sensum
esse illius scripture et ob id ut dixi spiritualis sive allegoricus appellandus
sit sensus litteralis dicti 2 Re. 7 est de salomone et allegoricus sive
spiritualis sensus est de Christo qui auctoritate pauli apostoli probatur esse sensus illius
scripture non autem ex circumstantiis ipsius loci potest probari Quod autem ad
sensum litteralem illud sit dictum de salomone tu rationabiliter ostendisti et
petrus nicholaus exposuit 1 pa. c° 1. 2. 22. Ubi sic recitatur illa
summa dixit quod david ad salomonem fili mi voluntatis mee fuit ut
edificarem domum nomini domini dei mei sed factus est sermo domini ad me dicens
multum sanguinem effudisti plurima bella bellasti non poteris edi-
ficare domum nomini meo tanto effuso sanguine coram me filius qui
nascetur tibi erit quietissimus faciam enim requiescere eum ab omnibus
inimicis suis per circuitum et ob hanc causam pacificus vocabitur pacem
bonam dabo in israel cunctis diebus eius ipse edificabit domum nomini
meo ipse erit michi in filium et ego ero ei in patrem firmaboque
solium eius super israel in eternum Nunc ergo fili mi sit dominus tecum et
prosperare et edifica domum domino deo meo sicut locutus est de te

hoc clarissime patet 2 Reg. 7 istud dictum dei ipse erit michi in filium et
ego ero illi in patrem affirmat dictum sibi pro salomone cui ob hoc
precepit [illegible] ut edificaret domum deo suo sicut dominus sibi dixerat
de Christo. Et 1 Par. 28 clarissime patet hoc idem ubi sic scribitur sed et
de filiis meis multos enim filios dedit michi dominus elegit salo-
monem filium meum ut sederet in throno regni domini. Item ipse dixit
quod michi salomon filius tuus edificabit domum meam et atri-
a mea ipsum enim elegi michi in filium et ego ero ei in patrem
et firmabo regnum eius in eternum et si perseveraverit facere precepta mea
et iudicia sicut est hodie. Quod clarum dici potest quod deus hoc dixit
de Salomone uno filiorum david quos dominus sibi dedit. Et similiter
litteralis illud dictum Deut. 18 est de prophetis aliis indistincte qui fue-
rant predicaturi populo iudeorum et allegorice est de Christo quod auctoritate
petri apostoli probatur Act. 3 secundum illum scripture. Pariter dicere debes de
illo Deut. 24. Sic videtur dicendum iuxta mentem apostoli de aliis
[illegible] tamen gestis quod scripturis a patribus et prophetis sicut tu allegasti
supra 1 Cor. 10 et ad Gal. 4 et ad Ephe. 4 sed quod habent sensum
allegoricum de ecclesia vel de Christo, quamvis videri aliquem sensum preter pri-
marium quem litteralem appello de scriptore veteris testamenti non accipiunt
vel nullum aliud ex veteri scriptura preter litteralem probari possit licet
aliud possit non semper illud ex novo testamento probari

Johannes Si solus sensus litteralis probari potest ex littera sic ex illo
solo sensu potest assumi probatio vel petri vel pauli sufficienter
probaret quorum unum alterum dictum de Christo prophetam de gente etc. et
alterum de ipso dictum alterum ego ero illi in patrem etc. et nullum illorum
dictorum de ipso litteraliter ut dixisti valet intelligi nec secundum de scriptura et
de quibuscumque [illegible] aliis sunt dictis de christo sed quod nullum
eorum probabit ut probavit **Ricardus** non satis [illegible] ad infinitum
qui ipsorum assertio quod [illegible] intelligenda principaliter erat de christo sunt prin-
cipium sufficiens christianis [illegible] cui legitur christum eis dixisse pa-
racletus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia Jo.
14 et 16 c. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos
omnem veritatem sed apud existimant inspiratores fuisse tales probatio
valida non fuisset unde probatio generaliter apud omnes ex ulla scrip-
tura est valida nisi ex sensu litterali ipsius licet ex alio sensu per auctores
allegantes scripturam ad sensum principalem apud fidem de inspiratione eorum
[illegible] probatio satis sit efficax. Siquis vero dicere velit duplicem
sensum litteralem in scripture propter duplicem talem modum sentiunt quod
non affirmet dummodo [illegible] sensum historicum non appellet, non illi resisto
quamvis illud apte dici posse non videam nec ex hoc quod huius similes
sensus vocentur litterales magis possit ut potest affirmari probatio ex ipso
esse valida quod si non vocentur litterales sed mistici cum ille sensus ex littera
probari non possit sed bene probet ad [illegible] auctorem eius qui illum allegavit

Johannes Iam video quod sensus litteralis sive historicus sacre
scripture intelligitur sensus primarius quem immediate auctor scripture

asserit sine per ipsam scripturam affirmare intendit perge igitur ad primum articulum et ostende sermone ex tua nova scriptura iuxta realem sensum ipsius xpm quem solummodo deum fuisse et esse. Nolo te uti expositione quacumque quia in hoc opere non recipiam testimonium ex scriptura canonica novi testamenti et veteris. quia nec aliud testimonium orientales nationes recipiunt nisi de rebus gestis dumtaxat / nec sine ratione hoc facio. Sunt enim multa in nostro canone contenta que iuxta sensum vestrorum latinorum virorum xpm verum quem solummodo et deum verum esse ostendunt que tamen ex se quod meo iudicio iuxta sensum realem non omnino sufficit ostendunt **Ricardus** ea etiam saltem hic que tibi occurrunt ut ea tamen si oporteat declinemus **Johannes** Sunt legimus iohannis 3. quod ihesus baptizabat in spiritu sancto quod secundum vos non videtur probare licet aliqui nostrum satis magni hoc dictum vigore extimet probationis habere quia omnes sacerdotes eciam baptizant in spiritu sancto / Item quod dicitur esse filius dei non videtur hoc probare quia hiis qui credunt in nomine eius dedit eis potestatem filios dei fieri Io. 1 / Item quod dimisit peccata hominibus sicut ipse de se dicit math. 9 et mar. 2 / quod ipse non solum per se sed omnibus suis apostolis math. 18 quecumque solveritis super terram erit solutum et in celo sicut Io. 20 quorum remiseritis peccata remittuntur eis et math. 6. pater noster qui es in celis / et ysa. 63. tu enim pater noster habraam nescivit nos / Item quod imperavit ventis et mari et spiritibus inmundis et obediebant ei sicut legitur math. 8 mar. 4. et luc. 8 / quod legitur luc. 10. quod reversi duodecim discipuli cum gaudio dicentes domine etiam demonia subiciuntur nobis et ipse dicit quoque suis discipulis Io. 14 Amen amen dico vobis qui credit in me opera que ego facio ipse faciet et maiora horum faciet / Item quod mundus dicitur regnum suum ut etiam celum sicut legitur math. 13. et mar. 13 / quod apocalipsis scribitur in eius persona qui vicerit dabo ei sedem meam in throno meo sicut et ego vici et sedi cum patre meo in throno eius / et c. 20 videtur esse de collatis propter testimonium ihesu quod regnaverunt cum xpo mille annis / et dan. 7. dicitur suscipient regnum dei sancti altissimi et obtinebunt regnum usque in seculum et in seculum seculorum et 2o ad thimo. et sustinemus et regnabimus / Item cogitabile est satis quod deus omnipotens unum alium potentie finite poneret sub se et totum mundum sub ipso sicut aliqui philosophi dicunt motorem celi supremi esse potentie finite sub quo tamen gubernatur et regitur totus mundus et deum dicunt potentie infinite sicut et Ioseph etiam dominabatur in tota terra egipti Gen. 41. quem tamen constat super se dominum alium habuisse scilicet pharaonem regem egipti Unde per similem modum videntur omnia premissa posse intelligi sic quod non probat xpm verum deum omnipotentem fuisse. Item quod intravit ad discipulos suos ianuis clausis sicut legitur Io. 20. aut quod ambulaverit super mare sicut legitur math. 14. et mar. 6. quia et petrus ambulavit super mare ut ibi scribitur et angeli tam boni quam mali etiam cum corporibus sic possunt intrare per muros integros

Item quod venturus est ad iudicandum vivos et mortuos in gloria patris
sui et in maiestate sicut legitur math' 16. 19. 25. et mar 8 et
luc 21. quia ipse dicit quod sui apostoli sedebunt super sedes duodecim
iudicantes duodecim tribus israel math' 19. et hec gloria sive ma-
iestas corporalis intelligenda est quando dicit et videbunt eum ve-
nientem in gloria et maiestate et legitur luce 9. etiam quando fuerat
transfiguratus in monte sic evigilantes viderunt maiestatem eius
unde constat quod talis gloria sive maiestas quam oculis carnis videri
poterat eum deum esse non probat Item quod ipse est in patre et pater in
eo sicut dicitur Jo. 10. 14. et 17 quia ipse dicit Jo. 15. discipulis suis
manete in me et ego in vobis et Jo. 14. in illo die vos cog-
noscetis quia ego sum in patre meo et vos in me et ego in vobis
Item quod dedit sapientiam apostolis suis cui adversarii resistere non pote-
rant sicut ipse promiserat se facturum luce 21. quia angeli dant
sapientiam hominibus eos instruendo et angeli aliqui alios instruunt
sicut videtur zacharie 2o ubi dicitur propheta audivit angelum dicentem
alteri angelo curre et loquere ad puerum istum dicens absque muro
habitabitur ierusalem Item quod dicitur Jo. 8. ego non sum de hoc
mundo quia ipse dixit discipulis suis Jo. 15 vos de mundo non estis
Item quod propheta vocat ipsum dominum sicut david dixit dominus domino meo
psalmo 110 et Elizabeth luce dicit unde hoc michi ut veniat ma-
ter domini mei ad me non video quod probet sufficienter eum deum esse cum possit
intelligi dominus meus inter deum et homines minor deo et maior
hominibus sicut mariam dominam nostram merito appellamus Item quod fuit
salvator mundi sicut dicitur Jo. 3. ut salvetur mundus per ipsum ubi non
dubium quia per mundum humanum genus accipitur ad quod salvator luce
2 et aliis locis pluribus cum possit intelligi ut vere salvum posse
fieri humani generis per creaturam tamquam per medium deo id acceptante
Item quod dicit Jo. 8 vos deorsum estis ego de supernis sum ac quod
sit ibi post ego a deo processi et veni neque enim a me ipso veni
sed ille me misit Item quod dicitur esse dominus sabaoth luce 6 cum de supremo
angelo celum movente supremum realiter dici possit Item quod dicit math'
ultimo ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi intelli-
gi possit sine eius existentia in sacramento altaris et de angelo
hoc possit verificari qui post ipsum christiano et maxime doctori non
probat ipsum deum esse Item quod apostolus dicit 2 cor. in fine aut ex-
perimentum queritis eius qui loquitur in me christus non probat eum deum
esse cum zacharias dicat 2 c. sui libri et etiam 1. quod angelus loque-
batur in eo Ista premissa aut saltem plurima eorum et multa si-
milia que hic non posui nisi facti exponunt de christo affirmantes
eum deum esse ex eis quod michi videtur omnino fieri non posse ri-
gore expositionis literalis Et ideo peto quod clara et plana testi-
monia ponas dumtaxat ac si aliqua premissorum posueris illa ex
circumstantia scripture ita confirmes ut vigorem solide proba-
tionis obtineat quia ipsa nuda illa iuxta literalem sensum ipsorum non mi-
videtur sufficientia probare quod dixi

Gerardus iuxta votum tuum promissi non ponam aut si ali-
qua eorum adiecero pro meis verbis signa ut R ultimo
postulasti Ergo incipiamus a Iohannis testimoniis qui de
veritate christi ut credimus aliis ceteris apostolis est certificatus Ecce
Io. 1 scribitur In principio erat verbum et verbum erat apud deum et
deus erat verbum et infra verbum caro factum est et habitavit in nobis
et vidimus gloriam eius gloriam etc. Iohannes testimonium habet de ipso
et clamat dicens hic est quem dixi qui post me venturus est
qui ante me factus est qui prior me erat et de plenitudine
eius omnes accepimus gratiam pro gratia quia lex per moysen data
est gratia et veritas per ihesum christum facta est Ecce hic habes expresse
si prudenter attendas quod verbum in principio apud deum et deus factum
est caro scilicet incarnatum est de quo continue habes quod de plenitudine eius
omnes accepimus gratiam ex gratia quod gratia et veritas facta est per
ihesum christum gratia constat ex hoc quod christus fuit in principio ut hic dicit
expressius sic quod fuit ab initio quod audivimus quod vidimus oculis nostris
et quod perspeximus et manus nostre contrectaverunt de verbo vite et vita
manifestata est et vidimus et testamur et annunciamus vobis vitam eternam
que erat apud patrem et apparuit nobis quod vidimus et audivimus
annunciamus vobis et ut vos societatem habeatis nobiscum et societas
vestra sit cum patre et filio eius ihesu christo Ecce quod ipse Io. et alii
discipuli christi verbum vite quod fuit ab initio audierunt et viderunt
oculis suis perspexerunt et manibus contrectaverunt et quod vitam eternam
que erat apud patrem eis apparuit Constat autem quod verbum vite
quod fuit ab initio est deus et eciam quod vita eterna que fuit apud
patrem est deus quod verbum et quam vitam ipsi viderunt et contrec-
taverunt scilicet ihesum christum filium dei patris sic continue subiungit et socie-
tas vestra sit cum patre et filio eius ihesu christo Ut autem non dubites eum
de filio naturali ca. 2o dicit Quis est mendax nisi qui negat quoniam
ihesus non christus est hic est antichristus qui negat patrem et filium
omnis qui negat filium nec patrem habet qui autem confitetur filium
et patrem habet Ecce ex hoc quod quis negat ihesum infertur quod negat
patrem quia qui negat filium consequens est ut neget patrem quod nullo
modo concipitur de filio adoptivo sed de solo filio naturali eciam unigenito
et si non negetur filius adoptivus per graciam aut filius naturalis non uni-
genitus non propter hoc negatur quia nichilominus potest filius adoptivus per
naturam hic eciam explicat idem Io. c. 4 In hoc inquit apparuit
gratia dei in nobis quoniam filium suum unigenitum misit deus in hunc
mundum ut vivamus per eum Idem dicit sic in suo evangelio c. 3
deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret ut omnis
qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam et christus
de se in parabola Matthei 12 dicit quod dominus vinee misit unicum
filium carissimum ad cultores quem apprehendentes occiderunt Idem
Luce 20 qui non adoptivus est dei filius tantum habet fratres multos
nec est unigenitus nec unus tantum filius dei christus autem unus et unige-

intum filium dei Item c. 3. dicit in hoc cognovimus caritatem dei quoniam
ipse pro nobis animam suam posuit Ecce quod ille qui animam suam posuit
pro nobis deus fuit et c. 4. et spiritus est qui testificatur quoniam christus est
veritas qui autem est veritas non est dubium quin est deus et quia
in fine c. 4. planissime dicit scimus quod filius dei venit et dedit
nobis sensum ut cognoscamus deum verum et simus in vero filio eius
ihesu christo hic est verus deus et vita eterna quod plane dici potest
quod christus est filius dei verus et verus deus et vita eterna Item
Io. 5. dicit pater meus usque modo operatur et ego operor propterea ma-
gis querebant eum iudei interficere quia non solum solvebat sabbatum
sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo hic ex-
presse habetur quod christus dixit deum esse patrem suum et se innuebat
esse equalem deo ac verum ergo innuitur quod negabat est dicere quod
ipse deus fuit aut iudei mendacium dixerunt eum se fecisse equa-
lem deo cum hoc non dixerit sed quia ipse hoc innuebat quia
hoc ostendit Sequitur enim Respondit christus et dixit eis Amen amen
dico vobis non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit
patrem facientem quecumque enim ille fecerit hec et filius similiter facit
pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit
Ecce quod filius facit omnia quecumque facit pater ergo deus est ut pater
ut autem hii qui dedignant quod ostendat proponit maiora patris opera que sic
ipse filius facit ut ex illis ad intra maiora credatur de omnibus sicut
enim sicut pater suscitat mortuos et vivificat sic filius quos vult
vivificat Ecce unum genus operis de maioribus quod opus filio attri-
buit / quintum cum dicit Amen amen dico vobis quia venit hora et
nunc est quando mortui audient vocem filii dei et qui audierint
vivent secundo ad neque pater iudicat quemquam sed omne iudicium dedit
filio ut omnes honorificent filium sicut filius honorificat patrem
et tercio post et potestatem dedit ei iudicium facere quia filius
hominis est quod puto eum addidisse ne quis errore extimaret
filium ante incarnacionem minorem patre fuisse ut posset a patre
hanc potestatem iudicariam eciam accipere ut ergo ostenderet
eum hanc potestatem de novo non recipere nisi secundum humanitatem
dicit quod filius hominis est ut intelligatur pater dedisse filio potestatem
exercendi iudicium in natura humana sic credimus esse futurum in fine
seculi et proferendum verba iudicii que exprimuntur Mt. 25 ve-
nite benedicti patris mei etc. quomodo pater non iudicabit quemquam
sed sic omne iudicium dedit filio ut omnes honorificent filium sicut
honorificant patrem non enim filius honorificaretur ut pater si per
potestatem iudiciariam haberet ut filius cum hoc quod pater non aliam
potestatem dedit ei nisi quam ipse habuit hec autem duo opera
patris scilicet facere iudicium et vivificare mortuos sunt de maio-
ribus operibus patris et proprie vivificare mortuos et spiritualiter
hoc enim puto maius opus quam creare celum et terram quia
licet utrumque requirat omnipotenciam et utrumque gratis fiat tamen vivi-

ſicracio impij mor. ſit q̄ eius meritū ſꝫ creacio nō ſꝫ pter crea-
ti meritu ſit merito g° cū hec opa pris tribuit² filio ꝯſe²
ceteera mora ſibi tribui ut ex eis ſe ipm deū oſtendat ad-
uerte tn̄ ꝙ nō ex ſolo iudicio ſꝫ ex ſola ſua iudicaria hic
affirmari xpm̄ ēē deū qm̄ hec nequit fieri ſic tuo ꝓnapio
obiecıſti ꝑꝑ q̄d iudiciū filꝫ erit honorandꝫ ſicut pr̄ ut dicit
ſꝫ tñꝑ equalis poteſtē ut ſonꝫ vnꝫ cū pr̄e poteſtē nullꝫ
enī ſic iudicare poterit niſi deꝫ ſꝫ ſua auc̄te et ſua iudici-
aria ptate apti vō iudices intelligēdi ſūt ſeu aſſiſtētes eidē
vnde nō ſcipiūt ptatem iudicādi qua honorari debebūt ut pꝫ
Item io. 8. legi² dicebat g° ei tu quis es dicebat g° eis
ihus ꝓnapiū qui et loquor vobis Equale aūt ꝓnapiū ſit
ſcdm ad he ſm c. 1. aūt multiphac multipꝑ modis deꝫ loquēs
pribꝫ in ꝓhtis nouiſſime aūt diebꝫ iſtis locutꝫ eſt nobis in
filio quē ꝯſtituit heredē vniu'ſoꝝ ꝑ quē fecit et ſc̄la ēēt
ꝙ ipē eſt ꝓnapiū ꝑ q̄d deꝫ pr̄ fecit ſc̄la ſibi dē ſte io. 10.
dicit de ſe ego pona aīam meā et iterū ſumā eā nemo
tollet eam a me ſꝫ ego pona eā a meipſo habeo ptatem
ponēdi eā et ptatem habeo iterū ſumēdi eā Conſtat aūt
ꝙ nullꝫ niſi deꝫ a ſeipſo habet ptatem ponēdi aīaꝫ ſuam
ēēꝫ ut aliqꝫ infra deū hꝫ ptatem reſumēdi aīaꝫ ſua Nemo
enī niſi ſit deꝫ pot ſe ipm reſuſcitare a mortuis ꝙ ſic ſue
reſuſcitari et ꝑ ꝯnꝫ ſue exiſtēe ꝑſonali aliq°modo ꝑſuppo-
neret ſua exiſtētiam ꝑſonalē ex quo ſe ſuſcitare deberet q̄d
īpoſſibile eſt inuenire niſi in deo quo ad diuinā nāā vn̄ qm̄
ſe ēē dm̄ affirmat ſic dicēs oues mee vocē meā audiet
et ego agnoſco eas et ſequūt² me et ego vitā eṫnā do eis
et nō ꝑibūt in eṫnū et nō rapiet eꝯ quiſpiā de manu
mea pr̄ meꝫ q̄d dedit michi maiꝫ oībꝫ eſt et nemo poteſt
rapē de manu pris mei ego et pr̄ vnū ſumꝫ qm̄s pot dare
vitā eṫnā niſi deꝫ cū nullꝫ poſſit dare niſi q̄d ſuū eſt et nā
creatura habet aūt hꝫe pot vitā eṫnā alteꝫ tamqꝫ ſuū in Sua potestate
ſua ptate ſine auc̄te cū vitā eṫnā ſine² auē bñndo ſit eā dē
iune^{cꝫ} obſti ſ. dei et ꝑ ꝯnē a nulla creatura creari pot aūt dari
Attende eciā ꝙ ꝯbat nullꝫ poſſe oues ſuas rapē de manu ſua
ꝑ hoc ꝙ pr̄ q̄d pr̄ ſuus dedit ſibi maiꝫ eſt oībꝫ quod aūt
ſit i^d qm̄ oſtdit cum dicit ego et pr̄ vnū ſumꝫ g° cū pr̄e
datū eſt ei et hoc eſt maiꝫ oībꝫ et ideo ꝙ nullꝫ pot rapē
de manu ſua quiſpiā pot rapē oues ſuas Ex quibꝫ ꝯſtat
ꝙ deꝫ eſt pr̄ eius ꝙ eciā iudei ipm dixiſſe affirmarūt nā
ſic cum ꝯdit² ſe² n Rñdit eis ihus multa bona oſtendi vob
ex pr̄e meo ꝓpter q̄d opꝫ hoꝝ me lapidatis Rñderūt ei
iudeꝫ dicētes de bono ope nō lapidamꝫ te ſꝫ de blaſfemia
et quia homo cū ſis facis teipm deum
Item io. 18. xꝫ de ſe dicit ego ſum via veritas et vita

Unde quod vita est quia eodem capitulo pro premio finali promittit dilecto suo
qui diligit eum et manifestabit ei seipsum volens innuere in illa
manifestatione sui consistere beatitudinem quod expressius dicit capitulo 17
inquiens est vita eterna ut cognoscant te solum deum verum et quem
misisti ihesum christum quod licet dupliciter intelligi potest aut ut sit sensus
hec est autem vita eterna ut cognoscant te solum qui verus deus
es et eciam cognoscant ihesum christum quem misisti et sic sequitur quod ihesus
christus sit deus quia eius cognicio deificat eciam aut ut sit sensus hec
est autem vita eterna ut cognoscant te et ihesum christum quem misisti
solum verum deum id est christum esse verum deum ex quo eum cognoscere est
vita eterna. Item sequitur ibidem et nunc clarifica me tu pater apud te-
metipsum claritate quam habui priusquam mundus esset apud te.
Constat autem solum deum habuisse claritatem apud patrem priusquam mundus
esset quia nulla creatura erat priusquam mundus esset. Item c. 16. christus dicit
Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem non
enim loquetur a semetipso sed quecumque audierit loquetur et que ventura
sunt annunciabit vobis omnia quecumque habet pater mea sunt propterea
dixi quia de meo accipiet alia litera de me accipiet et annunci-
abit vobis. Constat autem spiritum sanctum de nulla creatura quicquam acci-
pere sed de solo deo ergo christus est deus si de christo accipit. Unde primus
modum apostolus mutavit iuxta aliam literam de meo accipiet et annunci-
abit vobis ideo sequitur quod spiritus sanctus non accepit ab alio preter cre-
aturam quam apostolus mutavit cum sit immutabilis nullius accidentis re-
ceptibilis ergo non accepit doctrinam sive sapienciam nisi eternam que non est
aliud quam divina essencia. Omnis enim sapiencia eterna est deus et divina essencia
ergo secundum hanc literam spiritus sanctus accepit sapienciam eternam scilicet divinam essenciam
que est divina sapiencia que christi erat. Unde sequitur quod christus deus
erat cum divina essencia nullius sit nisi dei. Nec creatura aliqua
veraciter et proprie dicere posset omnia que habet pater mea sunt non
enim creature cuiuscumque competit affirmare mea est omnipotencia aut mea
est infinita sapiencia aut mea est bonitas infinita et ita de ceteris
attributis quamvis creature sancte suo modo habeant hec. Item
Io. 20. hec autem scripta sunt ut credatis quia ihesus est filius dei
et ut credentes vitam habeatis in nomine eius de filio naturali loquitur
Constat quod pro merito suo laborasset Io. quod hec omnia scripsisset
ut homines crederent quod ihesus esset filius adoptivus dei hoc enim
sine scriptura crediderunt. Item apocalypsis 1 et 2 dicitur ego sum primus
et novissimus et vivus et fui mortuus et ego sum vivens in
secula seculorum et habeo mortis et inferni claves. Nullus est primus
et novissimus nisi deus non deus pater est mortuus numquam autem
spiritus sanctus ergo deus filius fuit mortuus. Unde quod 2 c. dicit
expresse hec dicit filius dei qui habet oculos tamquam flammam
ignis. Item idem dicit ibidem esto fidelis usque ad mortem et
dabo tibi coronam vite. De isto eodem dicit c. 3. hec dicit amen
testis fidelis et verus qui est principium creature dei quis pot

dare coronam vite nisi deus Constat ergo filium hominis quem Jo. se vi-
disse in spiritu describit in pº ca.º esse verum deum Item c. v. dignus
est deus accipere librum et aperire signacula eius quia occisus es
et redemisti nos deo in sanguine tuo Ecce expresse quod deus occisus
est unde constat xpm occisum de quo ibi loquitur deum fuisse

Item mt. 1. dicitur Cum esset desponsata mater ihu maria ioseph
antequam convenirent inventa est in utero habens de spiritu sancto vir
eius cum esset iustus et nollet eam traducere voluit occulte
dimittere eam hec autem eo cogitante ecce angelus domini apparuit
ei in sompnis dicens Joseph fili david noli timere accipere ma-
riam coniugem tuam quod enim in ea natum est de spiritu sancto est pa-
riet quidem filium et vocabis nomen eius ihm ipse enim salvum fa-
ciet populum suum a peccatis eorum hoc autem totum factum est ut imple-
retur quod dictum est a domino per prophetam dicentem Ecce virgo concipiet
et pariet filium suum in utero habebit et pariet filium et vo-
cabitur nomen eius emanuel .i. nobiscum deus Ecce hic habes quod
virginis filius ihus non solum salvum faciat populum a peccatis suis eciam
quod nomen eius est emanuel quod est interpretatum nobiscum deus et
ipse est deus quia autem nobiscum deus nullus creature est nomen Item
mt. xi et luce 10. sub verbis similibus dicitur michi omnia tradita
sunt a patre meo et nemo novit filium nisi pater nec patrem quis
novit nisi filius et cui voluerit revelare filius ecce hic no-
minat se filium dei patris quem nullus novit preter ipsum et cui
revelare voluit quod tamen vere non posset si esset filius adoptivus
ut adoptivus solum quia tunc angeli patris eo habuissent notitiam
patris Item mt. 23. ipse iudeis in sua persona clarissime dicit ecce
ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas et ex illis
occidetis et crucifigetis et flagellabitis in sinagogis vestris
et persequimini de civitate in civitatem ut veniat super vos omnis
sanguis iustus qui est effusus super terram a sanguine abel iusti
usque ad sanguinem zacharie filii barachie quem occidistis inter
templum et altare hic habes quod xpus misit prophetas ab origine
mundi et sapientes et scribas Eandem sententiam luce xi magis ex-
planat se appellans dei sapientiam propterea inquit dei sapientia dicit
mittam ad illos prophetas et apostolos et ex illis occident etc. ergo iste
fuit dei sapientia antequam conceptus esset de maria quod esse non potuit
nisi deus fuisset

Item luce ultimo ego mittam promissum patris mei in vos
constat autem nullum mittere spiritum sanctum qui deus est nisi solum deum
apostolus enim et sancti in cantica erat veniat et mittatur spiritus sanctus
super homines neque tunc eum mittere possunt mittens enim semper habet
auctoritatem respectu missi ut vnusquisque minor est ut mittat maiorem
ergo mittens spiritum sanctum qui deus est filius dei est Item mt. 26. et mar.
14. Et princeps sacerdotum ait illi adiuro te per deum vivum ut
dicas nobis si tu es xpus filius dei dixit illi ihus tu dixisti

verumtamen dico vobis amodo videbitis filium hominis sedentem a dex-
tris virtutis dei et venientem in nubibus celi tunc princeps sa-
cerdotum scidit vestimenta sua dicens blasfemavit quid adhuc
egemus testibus ecce nunc audistis blasfemiam hic se affirma-
bat filium dei et se sessurum a dextris dei de filio naturali intelli-
gens sicut etiam intellexit princeps sacerdotum qui ab eo quere-
bat utrum filius dei esset nisi etiam sic tamen credens christus respon-
dens intellexisset non esset ad propositum dicendo quod blasfemavit non
enim blasfemat qui se dicit filium dei adoptivum nec ipse verum
respondisset ad intentionem querentis nisi intellexisset de filio
naturali filius autem dei naturalis equalis est patri et deus non dubium
Item matthei ultimo dicitur data est michi potestas in celo et in terra
cum simile dicitur in psalmo sed omnia subiecisti sub pedibus eius Ex quo
apostolus paulus prima cor. 15. et ad he. 2. considerater affirmat eum
deum fuisse quanto magis ego possum

Item considerremus quod paulus affirmat in ista materia Ecce ad
Ro. 9° ait de iudeis fratribus suis quorum sunt patres et de quibus
xpistus secundum carnem qui est super omnia deus benedictus in secula amen
non oportet id exponendo quod planius dici non possit quod xpistus est deus
qui est super omnia benedictus in secula amen Item 14 omnes enim sta-
bimus ante tribunal xpisti scriptum est enim vivo ego dicit dominus
quia michi flectetur omne genu et omnis lingua confitebitur deo
Ecce hic exponit flexionem stationem ante tribunal xpisti per
dictum ad propheticum in persona dei ex quo affirmat xpistum deum esse
Item ad cor. 1° nos predicamus xpistum crucifixum iudeis quidem
scandalum gentibus autem stultitiam ipsis autem vocatis iudeis atque grecis
xpistum dei virtutem et dei sapientiam Constat autem quod virtus dei et
sapientia dei est deus Et si dicas quod ibi statim adiungitur vos estis
in xpisto ihesu qui factus est nobis sapientia a deo et iustitia et sanctifi-
catio et redemptio quemadmodum scriptum est qui gloriatur in domino
glorietur ubi dicit ihesum esse factum nobis a deo sapientiam et iustitiam
etc. Unde illud precedens sic potest accipi et ita non videtur ex hoc
sequi quod sit deus et si sit virtus dei et sapientia dei sed quo ad
nos id est nobis Ex hoc enim vir dicitur iustitia nobis quia nos efficit
sapientes et iustos ex quo non sequitur quod sit deus Item attende quod
subiungit in fine ut quemadmodum scriptum est qui gloriatur in domino
glorietur volens ostendere esse gloriandum in xpisto ihesu tamquam in domino
quia factus est nobis sapientia et iustitia et redemptio et sanctificatio
Item quomodo esset ihesus xpistus sanctificatio et redemptio nisi esset deus
cum nec angelus nec alia creatura sanctificare possit aut a mor-
tali peccato redimere sed ille solus qui menti potest illabi potest sanc-
tificare et ille solus potest redimere a peccato infinito sed mortali cui
debetur iuste pena infinita sed eterna quia a se habet precium
infinitum quod nullus habet aut habere potest nisi solus deus omnipotens
Ex hiis ergo causis necessario sequitur xpistum ihesum deum esse Item

quod apostolus cum de ista sapientia loquitur 1 cor. 2 sapientiam inquit loquimur inter
perfectos sapientiam vero non huius seculi neque principum huius seculi qui destruuntur
sed loquimur videlicet sapientiam dei in misterio que abscondita est quam pre-
destinavit deus ante secula in gloriam nostram quam nemo principum huius
seculi cognovit si enim cognovissent numquam dominum glorie crucifixissent Ecce
iam habes expresse hanc sapientiam que est Christus Jesus dominum esse glorie
cum tamen nullum cognosceret esse dominum glorie nisi deum Item cor. 3 c. dicit
secundum gratiam que data est michi ut sapiens architectus fundamentum
posui alius autem superedificat unusquisque videat ut superedificet
fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter illud quod positum est
quod est Christus Jesus Ecce quod in edificatione nostre fidei ponit Christum
Jesum fundamentum Constat autem totum fundamentum fidei nostre fundari
in deo et deum solum fidei nostre esse fundamentum unde ad hebreos xi dicit
ipse apostolus volens ostendere prima principia fidei christiane ait cre-
dere enim oportet accedentem ad deum quia est et requirentibus se remune-
rator sit ergo si Christus est fundamentum preter quod aliud non potest
poni sequitur quod sit deus Item expresse ait c. 8 nam et si sunt multi
dii qui dicantur dii sive in celo sive in terra siquidem sunt dii multi
et domini multi nobis tamen est unus deus pater ex quo omnia et nos in illo
et unus dominus Jesus Christus per quem omnia et nos per ipsum Ecce quod nobis
est unus dominus tamen scilicet Jesus per quem omnia et quod nos sumus per ipsum cum
si alii dicantur domini unde constat ipsum esse summum omnium et ita deus
est Item 2 cor. in fine dicit an experimentum queritis eius qui
loquitur in me Christus qui in vobis non infirmatur sed potens est in
nobis nam et si crucifixus est ex infirmitate nostra sed vivit ex
virtute dei Ecce quod Christus vixit ex virtute dei cum fuit cruci-
fixus unde dicit quod non infirmatur intelligens racione crucifixionis
que vera non esset nisi deus fuisset quecumque creatura infirmata
fuisset ex crucifixione ex quo patet cum concedit non potens crucifixus
sicut hic sed potens est in nobis

Item ad gal. 4 ubi venit plenitudo temporis misit deus filium
suum factum sub lege ut eos qui sub lege erant redimeret ut
adoptionem filiorum reciperemus quoniam autem estis filii dei misit deus
spiritum filii sui in corda vestra clamantem abba pater habes quod deus
misit filium suum factum ex lege et ad hoc misit eum ut redimeret
eos qui sub lege erant solus verus deus potest a peccato mortali redimere
sicut supra probavi et habes quod filium misit in plenitudine temporis
que autem est plenitudo temporis nisi perfectio temporis secundum iiii^m annorum
scilicet in sexta mundi etate videlicet in sexto miliario que etas ideo vo-
catur plenitudo temporis quia talis etas in homine est eius pleni-
tudo in perfectione et potencia magis deficit in viribus et in sua
quam proficit sed cum misit deus filium suum si ante missionem non fuit filius
ille missus quia enim aliquis mittit filium suum prius ipse missus esset
servus filius quam mittatur sicut servus mittit servum suum prius ipse
missus esset servus quam mitteretur Christus ergo prius fuit filius dei quam mit-

teret⁹ et ꝑ eius fuit filius naturalis et sic erat deus Item ad phi-
2. c. apos ait hoc sentite in vobis qd et in xpo ihu qui cum
in forma dei esset non rapinam arbitratus est se esse equalem deo sed
semetipsum exinanivit formam servi accipiens et cito post ꝑ
qd deus exaltavit illum et donavit illi nomen qd est super omne
nomen ut in nomine ihu omne genu flec celestium terrestrium et
infernorum / Ecce testimonium q xpus est deus q fuit in forma dei q
non rapinam arbitratus est se equalem deo q est in gloria dei patris
q habet nomen super omne nomen et q in eius nomine omne genu
flecti debet celestium terrestrium et infernorum hoc autem nulli du-
bium est soli deo convenit Item ad col. 1. c. ait de deo patre lo-
quens qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in reg-
num filii dilectionis sue in quo habemus redemptionem et remissio-
nem peccatorum qui est ymago dei invisibilis primogenitus omnis creature
quia in ipso condita sunt universa et in celis et in terra visibi-
lia et invisibilia sive troni sive dominationes sive principatus sive
potestates omnia per ipsum et in ipso creata sunt et ipse est ante omnes
et omnia in ipso constant et ipse caput corporis ecclesie qui est prin-
cipium primogenitus ex mortuis ut sit ipse primatum tenens quia
in ipso complacuit plenitudinem divinitatis habitare corporaliter
Ecce expresse dicit q est primogenitus omnis creature s. filius
dei ante omnem creaturam quia in ipso universa sunt condita in
celis et in terra tam ... et q ipse est ante omnia et
q omnia in ipso consistunt hec autem soli deo convenire possunt

Item ad thi. c. 3. apparuit gratia salvatoris nostri dei omnibus
hominibus erudiens nos ut abnegantes impietatem et desideria
secularia sobrie et iuste et pie vivamus in hoc seculo etc. Ecce nomine
dicit xpm dominum esse s. magnum deum Si quis contendat dictum esse de
patre sicut id qd sequitur in c. 3. cum autem benignitas et hu-
manitas apparuit salvatoris nostri dei non ex operibus iustitie
que fecimus nos sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per
lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti quem effudit
in nos habunde per ihm xpm salvatorem nostrum hic enim appa-
ret dictum de patre qui effudit spiritum sanctum in nos per dominum nostrum
ihm xpm Advertendum q apostolus hic dicit expectantes beatam spem
et adventum glorie magni dei non enim soli dicere patrem ve-
rum ad indicandum s. xpm unde hic dictum est de xpo licet propterea
dictum in sequenti modo sit dictum de patre quorum utrumque non sine
causa salvatorem dominum appellat ut intelligamus q sunt ambo
unus deus et unus salvator quia nemo salvare potest nisi per
divinitatem que in utroque est una

Item ut finaliter dicta apostoli concludam Ecce in epistola
ad he. in prologo probat per multa argumenta xpm esse deum verum
premittens ut supra tetigi c. 4. sic de xpo q novissime deus
locutus est nobis in filio quem constituit heredem universorum per quem

fecit et scla qui cu sit splendor glie et figura sbe eius portans q
oia verbo virtutis sue purgacione faciens pctoru sedet ad dexte-
ram maie in excel. tanto melior angelis effectus quanto pre illis differencius
nomen hereditat Circa istud huius apli et est contra gentiles quod in tota epistola
nititur confirmare nr oz uba expone in plano sermoe dicit quod deus
per xpm fecit scla quod est splendor patris sic eum appellans ut no cre-
datur ee claritatis minoris quam ille cuius est splendor et figura eius
sbe quod portat oia ubo virtutis sue i. ipso qui est verbum patris
et virtus tali eni modo loquitur frequenter sic ad col i. dicit nunc
aut reconciliavit in corpe carnis eius i. in corpe quod est caro ut
carneu Item quod est melior angelis et quod hereditat nomen patris in
iure hereditario ut filius nomen dei patris possedit que oia clare
ostendunt xpm ee deum vm unde hec oia per sacram scripturam ve-
teris testi ostendo primo quod est filius per id pse ego hodie genui te et
per id 2 Re 1 ego ero illi in patrem et ipse erit michi in filium
quamuis hoc dcm sit de salomone ad literam nichilominus tn intel-
ligitur de illo qui dt Ecce plus quam salomon hic 2o quod sit spledor
patris glorie et figura sbe eius s. naturalis eius filius et vnius sbe cu
eo per hoc quod de eo dctm est et adorabunt eum omnes angeli dei
in pse 3 ondit quod sedet ad dexteram patris i. hz potiora bona
quam pr hz hoc eni est ad eius dexteram sedere per hoc quod de eo
dctm est tronus tuus deus in sclm scli et per id dixit dns
dno meo sede a dextris meis donec ponam &c et id ibi eciam
ex hoc quod per eum fecit deus scla et quod portat oia sua virtute ut
probat per id virga equitatis virga regni tui et per illud In
inicio tu dne terram fundasti et opa manuum tuarum sunt celi
Et unde 2 c. probat per h. quod oia subiecisti sub pedibus eius vm ut dimi-
sit nil non subiectum ei et eum constituit herede vniuersorum Et unde per tota eplam
tractat de eius sacerdocio qualiter ipse tamquam sacerdos fecit purgacionem pctorum
vm in 3 c. probat eum maiore moyse per hoc quod est filius et moyses fa-
mulus loquens de filio naturali quia at moyses filius fuisset ut ipse Item
ex hoc quod ipse fabricavit domum suam tamquam deus qui oia creavit quia
domus nos sumus sic unde ibi dicit moyses aut in ea famulus fuit
ille creator eius et in 4 c. dt quod cu eet filius dei dedicit ex eis huius que
passus est obediam et ibi eciam dicit quod deus locutus est sibi filius meus es
tu ego hodie genui te Circa hec quod no solum ite apostolus dt ipm ee
deum sz probat

Item actus 3 dt petrus ihm ee auctore vite Petistis inquit
hominidam dari vobis auctorem vero vite interfecistis 2 4 c. Notum
sit vobis et omni plebi israel quia in noie ihu nazareni quem vos
crucifixistis quem deus suscitavit a mortuis in hoc iste astat coram
vobis sanus hic est lapis qui reprobatus aut edificantibus qui factus
est in caput anguli et non est in aliquo alio salus nec eni est nomen
aliud sub celo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri Constat
aut quod nullus est auctor vite nisi deus ut nimis constat quod in noie dei

est salus et etiam in deo quo ihesus est deus cum in nullo alio sit salus neque
sit aliud nomen salutis quam nomen eius Item actuum 20 paulus dicit attendite
vobis et universo gregi in quo posuit vos episcopos regere ecclesiam dei
quam acquisivit sanguine suo Ecce hic dicit quod deus acquisivit ecclesiam
sanguine suo de xpo loquens non dubium quin deus erat qui suo sanguine
ecclesiam catholicam acquisivit Item iacobus apostolus in sua epistola c. 2 dicit
fratres mei nolite in personarum acceptione fidem habere domini nostri ihesu xpi
glorie Ecce dicit dominum ihesum xpm dominum glorie sicut in psalmo dicitur quis est
cum regem glorie quis igitur est iste rex glorie dominus fortis et
potens dominus potens in prelio solus autem deus est dominus glorie non dubium
Item petrus in epistola sua c. 1 dicit non corruptibilibus auro vel argento
redempti estis de vana vestra conversatione paterne traditionis sed
precioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati xpi manifesti
autem novissimis temporibus propter vos et cito post simplici ex corde in-
vicem diligite attentius renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili
per verbum dei vivi et permanentis quia omnis caro fenum et omnis gloria eius quasi
flos feni exaruit fenum et decidit flos eius verbum autem domini manet
in eternum hoc est verbum quod evangelizatum est in vos Ecce hic probat
eos esse redemptos precioso sanguine agni scilicet xpi et cum post in aliis
verbis dicit eos esse redemptos per verbum dei vivi quod verbum manet in eter-
num et ~~per petrus ipse et alii apostoli~~ est illud quod ipsi evangelizabant
eis unde constat xpm dei vivi quod manet in eternum et quod petrus ipse
et alii apostoli evangelizabant hominibus Item c. 4 dicit ut in omnibus
honorificetur deus per ihesum xpm dominum nostrum cui est honor et gloria
et imperium in secula seculorum Et 2a epistola in principio sic enim habundanter mi-
nistrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris ihesu
xpi Cum sic dicit Jo. apoc. 1 de xpo ipsi gloria et imperium in
secula seculorum nullus vero nisi solus dei est eternum imperium Item paulus ad
hebr. 2 dicit Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum
quamvis cum alii salvandi conregnabunt xpo sicut tu in principio oste-
disti nullus tamen preter deum dicendus est rex celi et imperator in orbis
terre alterum dicendus est filius dei et ideo non satis prudenter negasti
eum posse argui esse deum ex hoc quod iudeus est eius regnum et celum
Item 2 pe. 1 dicit per eius scientiam fidem in iustitia dei nostri et sal-
vatoris ihesu xpi Item iudas c. 1 sue epistole ait subintroierunt n-
quidam homines impii qui olim prescripti sunt in hoc iudicium dei nostri
gratiam transferentes in luxuriam et solum dominatorem dominum nostrum ihesum
xpm negantes hic dicit quosdam impios et proscriptos in iudicium
et quod vocat ihesum xpm solum dominatorem et dominum unde constat
xpm deum esse si solus ipse sit dominator et dominus

Explicit liber primus

Capitula 2i libri in quo per testimonia veteris testamenti probatur quod xpus
promissus sive messias debet esse deus

Primum capitulum ostendit modum loquendi de deo 2m capitulum ostendit
messiam sive xpm deum esse debere ex sensu litterali per 2i ...

ostendit ex ps. 44. 2. ysa. 45. quod messias est deus Quartum capitulum
ondit idem ex ps. 110. Quintum capitulum ondit ex capitulis 43. et 66.
ysa. Sextum capitulum ondit idem ex ps. 71. deus iudicium tuum Septimum
capitulum ondit idem ex ps. 90. qui habitat in adiutorio Octavum capitulum
ondit idem ex ps. 18. celi enarrant Nonum capitulum ondit idem ex ps.
23. domini est terra Decimum capitulum ondit idem ex ps. 44. Eructavit
Undecimum capitulum ondit idem ex 24. libri numerorum de prophetia balaam
Duodecimum capitulum ondit idem ex 9. capitulo libri ysaie Terciumdecimum
capitulum ondit idem ex capitulis 48. 2. 64. ysa. Quartumdecimum capitulum
ondit idem de dicto ysa. 40. sui libri Quintumdecimum capitulum est ad
probandum idem ex dicto ~~abacuc 3. sui libri~~ baruch Sextumdecimum capitulum est
ad probandum idem ex dicto abacuc. 3. sui libri Decimumseptimum capitulum
probat idem ex dicto michee 4. c. Decimumoctavum capitulum probat idem
ex dicto sophonie 3. Decimumnonum capitulum probat idem ex dictis zacha-
rie 2. 4. 4. 2. 12. sui libri Vigesimum capitulum probat idem ex dicto malach-
ie 3. c. sui libri Vigesimumprimum capitulum continet sex obiectiones contra predicta
ostensa Vigesimumsecundum continet vocem ipsorum obiectionum pro ostensione
triplicis nature in xpo ac triplicis veritatis excelsi Vigesimumtercium capitulum
continet replicationem obiectionum de admiratione xpi et continet solutionem
eius Vigesimumquartum capitulum continet multas obiectiones de ewangeliis
et apostolis scripturis contra omnipotentiam xpi Vigesimumquintum capitulum habet
solutionem ipsorum obiectionum Vigesimumsextum capitulum obiectionem sumptam
ex operibus factis a xpo et suis discipulis Vigesimumseptimum capitulum
illam obiectionem dissolvit

Iohannes Sufficiat de testimoniis novi testamenti ad
probandum xpm quem colimus deum fuisse et esse Nunc aut facimus
exordium et si potes ostende ex ipsa scriptura veteris testamenti
maxime secundum litteralem sensum quam iudei sequuntur alium sensum non recipiunt quod
xpus in veteri testamento promissus debet esse deus intelligere non ut
alios in scriptura homines deos accepti aut sacerdotes in lege aut
demones aut angeli boni dii dicebantur maxime in ps. ego dixi
dii estis et filii excelsi omnes / quem modum loquendi at ihs xps assumebat
Io. 10. cum dicit nonne scriptum est in lege vestra quod ego dixi dii
estis et alias in ps. deus deorum dominus locutus est et exo. 22. diis
non detrahes et ibi causa ad deos utriusque causa perveniet et si illi
iudicaverint duplum restituet proximo suo et exo. 7. dicit dominus ad
moysen ecce ego constitui te deum pharaonis et 2. ad corinthios
4. deus huius seculi excecavit mentes infidelium Sed quod dicatur esse deus
essentialiter et proprie scilicet deus omnipotens sicut dicitur deutro. 6. dominus deus
tuus unus est et contra exo. 22. qui ymmolat diis occidetur preterquam
domino soli et exo. 15. iste deus meus et glorificabo eum deus patris
mei et exaltabo eum dominus quasi vir pugnator omnipotens nomen eius et sic apostolus dicit
1. cor. 8. non est deus nisi unus et deutro. 4. scito hodie ergo ad
cogita in corde tuo quod dominus ipse sit deus in celo sursum et in terra
deorsum et non sit alius hoc iudei non credunt aut saltem non

afferunt. Ostende ergo ex hiis psalmis veteris testamenti quod Christus promissus
verus deus esse debeat.

Secundus psalmus loquens de Christo ait: Quare fremuerunt gen-
tes et populi meditati sunt inania. Adversus Christum eius. Quod dictum Petrus
et alii apostoli Actuum 4 capitulo de Ihesu Christo dictum affirmant: adversus quem
Herodes et Pilatus cum gentibus et populis in unum convenerunt. Et
autem hoc dictum de Christo esse prophetiam et non de David certa littera Christum
nominat: adversus Christum eius. Item illud consequenter: Postula a me et dabo
tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre. David hoc non convenit qui
gentes numquam in hereditatem accepit sed solos Iudeos nec umquam terminos terre
possedit. Item quod sequitur: et reges eos in virga ferrea et tamquam vas
figuli confringes eos. David regi non competit quia erat piissimus
in regimine regali prime nec umquam gentes rexit. De Christo ergo sive Mes-
sia omnia ista sunt dicta. Ergo de Christo sive in persona Christi est hoc dictum:
Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quo dicto
utitur apostolus ad Hebreos 1 ad probandum quod hoc loco probare intendimus. In
quo dicto si per hodie eternitatem accipiamus constat Christum esse in
eternitate genitum. Si generationem eius humanam, non dubium debet esse in tempore. Ergo
aliam generationem eternam habuit que in eternitate fiebat, de qua iste propheta
et ipse sunt locuti sicut statim infra patebit. Illud autem cuius genera-
tio est eterna non dubium est eternum, et sic consequitur ex hoc dicto quod Christus
est eternus, et cum nichil preter deum sit eternum, consequitur quod Christus sit deus.
Si vero quispiam dicat hodie hic dicere temporale, nomine hoc modo
repellitur, quia tunc dies conceptionis Christi in utero matris eius intelli-
gendus esset, aut dies aliis personis illum non potest aliquis proprie dicere
intelligi, cum sic filius esset. Ego hodie genui te, cum ante ge-
nitus esset, nisi forte quispiam dixerit generationem per gratiam sive
adoptionem debere intelligi. Et nichilominus inde sequitur quod cum ex quo Ie-
remias erat sanctificatus in utero matris sue, nemo rationabi-
liter dicere potest quod Christus in sua conceptione sit sanctificatus per
gratiam. Propheta hoc ipse expressit Ysa. 45 c. sive li. 2 d.: Rorate celi desuper
et nubes pluant iustum, aperiatur terra et germinet salvatorem et iustitia simul oriatur.
Ubi constat, ut plenius ostendetur inferius, quod Christus iustus esse debuit
in generatione sive conceptione et in ortu suo. Non ergo dies intelligi
potest temporalis nisi dies sui conceptus, quod etiam intelligi non potest, quia
non diceret deus puero in utero matris nondum vero loquenti: hunc
Postula a me et dabo tibi gentes etc., et qui adhuc loqui non
poterat. Ergo sicut hic ubi propheta aperte sensit, ut patet considerati
intimius, quod Christus de quo promisit debuit esse deus.

Item ps. 84 de eo sic loquitur: Veritas de terra orta est
et iustitia de celo prospexit. Etenim dominus dabit benignitatem et
terra nostra dabit fructum suum. Iustitia ante eum ambulabit et ponet in via
gressus suos. Quam sententiam sub similibus verbis dicit fere ipse Ysa. 45 c.
sive libri: Rorate celi desuper et nubes pluant iustum, aperiatur terra
et germinet salvatorem et iustitia oriatur simul. Ego dominus creavi eum.

Nunc duo dicta prophetarum unum sine si consideretur et sciatur apparebit quod
salvator scilicet Christus sit promissus debet de celis venire et nichilominus
de terra ortum habere Et constat quod non erit ut erat angelus quo
deus ipse de quo dicitur quod debet venire de celo et de terra ortum
habere Et hoc satis clare ysayas dicit Rorate celi desuper et nubes pluant
iustum carnalibus carnaliter loquens volens interpretari ut de celo
desuper veniat ille quem cupit et alter propheta correspondens sibi dicit iusticia
de celo prospexit quia dominus dabit benignitatem id est benigne de celo
mittet illum quem expectamus quis autem et quantus sit iste utrumque ple-
ne dicit alter quod est veritas veritas inquit de terra orta est
alius vero dicit quod est salvator et iustus salvans inquit iustum germen
et salvatorem quo ad ortum istius de terra unus dicit veritas de terra
orta est et quia terra nostra dabit fructum suum alius vero eundem
exprimit similiter aperiatur terra et germinet salvatorem ut fructum de
quo primus propheta loquitur salvatorem non fictum accipimus aut per-
quo primus propheta loquitur ... Item utrumque cum immunem a peccato ostendit Et hoc unus dicit iusticia
ante eum ambulabit hoc est a primo suo ortu erit iustus et innocens
et ponet id est reget in via gressus suos id est omnia opera eius ut nunquam
actualiter delinquat Unde ipse de eo in primo psalmo dicit omnia que-
cumque operabitur et alius dicit iusticia oriatur simul quia eo dominus cre-
avit enim iusticia non oritur simul cum aliquo puto homine alias autem ...
datione non indigeret sicut iob dicit quis potest facere mundum de
immundo conceptum semine nonne tu qui solus es iob 13 de qua materia
in octavo libro tractabitur set quia ipse Christum creavit suum humanitatem
et per carnalem per concubitum non fuit ideo fuit semper sine peccato
et ob hoc iustus ab ortu Unde pulcre dicit iusticia simul oriatur
quia ego dominus creavi eum in iusticia enim alium sic creavit nisi
primos parentes scilicet sine concubitu et ideo etiam eos iustos et
innocentes creavit Item quoniam huius capituli videamus secundum ysa-
ias paucis interpositis ego suscitavi eum ad iusticiam et omnes
vias eius dirigam ipse edificabit civitatem meam dimittet non
in precio neque in muneribus dicit dominus deus exercituum hec dicit dominus
labor egipti et negociatio ethiopie et sabaim viri sublimes
ad te transibunt et tui erunt post te ambulabunt vincti manibus
pergent et te adorabunt teque deprecabuntur tantum in te est deus non est
absque te alius vere tu es deus ipse salvator hoc autem quod dicit
suscitavi eum ad iusticiam et cetera nullus hoc dicit dominus non dubium quin de messia
sit dicitur de quo dicit ante nubes pluant iustum hoc autem quod sequitur
in persona dei loquentis hec dicit dominus labor egipti et negociatio ethi-
et saba viri sublimes ad te transibunt et tui erunt post te ambulabunt vincti manibus
pergent et te adorabunt teque deprecabuntur autem accipe dictum a deo ad prophetam
constitutum quod dici non potest quia illi non convenit quod immediate sequitur
tantum in te est deus et non est absque te deus vere tu es deus ab-
scondi ... ipse salvator Aut ergo hoc dictum accipe in persona
dei loquentis ad messiam illum aut ad quem loquitur deus manifeste dicit

deū pter que nō est deus et dr eū vē deū absconditū qd puto
dictū pter latentiā diuinitatis in sua humanitate sicut abacuc
dr illi est fortitudo eius vnde negari nō pot qn messias est deus
vnde elegater dicit ad eum deus tm in te est deus s. vnione
ypostaticā su p̄sona et addit vē tu es deus absconditus s. in
humanitate de isrl saluator messiā eū prs scriptura saluatorē ||
Item p̄s nō quo ipe apos nititur .i. c. ad || appellare
hc ad ꝓpositū nrm̄ pbadū dicit dixit dns dno meo se-
-a dextris meis donec ponā inimicos tuos scabellū pedū
tuorū Virgā zc. usqꝫ ꝓpterea exaltabit caput que si conside-
-retur de alio qꝫ de deo hoīe nō pnt accipi de dauid enim
nō pnt intelligi qꝛ sibi ipi deus ēē nō potuit cū dicat dixit
dns dno meo nec erat sacerdos sm̄ ordinē melchysedech qm lex
nō panē et vinū sm̄ ordinē melchizedech iubebat offerre Item
sol deo conuenit tenē qui solus est rex principii addit aūt in die
virtutis tue ut intelligatur dies eternitatis dies eñ tpalis fuit
aut erit sm̄ iudeos dies infirmitatis messie qm in tali die mo-
-rietur vnde dies virtutis eius est dies eternitatis hunc diē ma-
-gis explanat cū dicit ex utero ante luciferū genui te Et si ꝑs
genitura debere intelligi pdestinacionē dicat obuiat ad ubū
ex utero nullus eñ fuit ex utero ante luciferū gestus genitus aut
pdestinatus pter filiū dei qui ex deo pre sbā que sbā tamqꝫ
uterus extat pri ad gignendū filiū qui est genitus an luciferū
sive lucifer zc. angelus accipiatur de quo ysa. 14. quomodo
cecidisti de celo lucifer zc. siue accipiatur stella matutina de
qua iob dicit nunqd pduces luciferū in tpe suo iob. 38 Con-
-stat ergo qꝛ dauid loquitur de dno suo cui dno dns s. deus dixit
sede a dextris meis Sed quid est sedere a dextris dei nisi po-
|| dei tioribus bonis || ditari qꝛ nullus ht nisi deus vnde oportet hoc totū
accipe de messia pmisso abrae et semini eius qui a deo ē
genitus ante luciferū s. in eternitate qui est dies virtutis eius
et nichilominus qꝛ dator in via ꝓpterea exaltauit caput
c Item simile dicit ysa. 53. c. sui libri ubi describens eius
passiōnē plenissime nō est inquit ei species neqꝫ decor
et post vere languores nros ipe tulit et dolores nros ipe
portauit et nos reputauimus eū quasi leprosū et pcussū
et humiliatū ipe aūt vulneratus est ꝓpter iniquitates nras attri-
-tus est ꝓpter scelera nra disciplina pacis nrē sup eū eius
liuore sanati sumus et post sicut ouis ad occisionē ducetur
et quasi agnus corā tondente se obmutescet et nō aperiet os
suū de angustia et de iudicio sublatus est et tñ sm̄ cōem
translacionē subiungit generacionē eius quis enarrabit qꝛ abscisus
est de terra viuencium hoc est ante luciferū genitū hanc generacionē
q enarrari nō pot eo qꝛ de terra viuencium s. de celo nō de
terra morienciū sit abscisus s. de pre suo sbāli genitus vnde

Dan. 2 dicitur esse lapis abscisus de monte sine manibus scilicet potentissimo
suo patre sine actione nova producens Stephanus actorum 8 allegat sic
generationem eius quis enarrabit quoniam tolletur de terra vita eius que licet non ita
clare probat premissam sententiam tamen quia per tam sequentis partis constringitur hoc ultimum
ubi accipiatur sic quod de terra viventium tolletur vel prohibetur aut perdet
vita eius non tamen illius partis generationem eius quis enarrabit Si
vero quispiam dixerit quod illi precedenti in partibus et per tamen illius ponitur
mete partis in humilitate iudicium eius sublatum est secundum translationem Stephani
fateor illud sic posse intelligi sed probabilius dicitur ad immediatam debere
referri De ista genitura ipse idem ysa. 3 sui libri dicit antequam
parturiret peperit antequam veniret partus eius peperit masculum quis
audivit umquam tale et quis vidit huic simile et sequitur Numquid
ego qui alios parere facio ipse non pariam dicit dominus Si ergo
qui generationem ceteris tribuo sterilis ero dicit dominus deus tuus quod
quamvis de partu a matre possit intelligi quo ad primum dictum hic
tamen 2a pars loquitur expresse de partu et generatione a patre primam puto
sic potius intelligi ut sit sensus totius quod deus dicit se non esse sterilem
sed parere et etiam quod sine parturitione sive dolore aut passione
pariendi mortalem peperit masculum ut merito sit ille masculus ab-
scisus de terra viventium non de terra morientium nec in tempore sed in
eternitate Unde psalmus 2o dicit ego hodie genui te id est uno eter-
nitatis die eterno et hoc in psalmo ex utero ante luciferum genui te
et michee 5 de eo dicitur egressus eius a diebus eternitatis cum
Ecce sibi prophetice concordat de eterna generatione Christi messie qui
est deus deus et sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech pro
nobis oblatus et passus sed ysa. et post passionem gloria et hono-
re coronatus unde sequitur in ysa. ubi pro eo quod laboravit anima
eius videbit et saturabitur quod idem est cum hoc dicto de torrente
in via bibit propterea exaltabit caput Et sub aliis verbis
dicit ysa. 10 dispergam ei plurimos et fortium dividet spolia
pro eo quod tradidit animam suam in morte Si vero quispiam dixit
non hanc esse literam hebraicam tecum principium in die virtutis tue
in splendoribus sanctorum ex utero ante luciferum genui te sed istam
tibi tui principes in die virtutis tue et in decore sancto de matrice
tibi ros adolescentie tue ubi de Christi eterna generatione sive ge-
nitura nulla sit mentio sed ut videtur de eius generatione temporali
a matre que in canticis appellatur aurora et de die ascensionis
sive resurrectionis sue quo die sui discipuli facti sunt principes
super terram in decore sancto scilicet illustratione spiritus sancti cum infra de
die ascensionis patet sede a dextris meis donec po. ini. t. sca-
pe. tu. quod de Christi ascensione in celo accipitur et quod virgam
virtutis tue e. do. ex sy. do. in me. ini tuorum quod de doctrina
sua que per apostolos in eius ascensione de syon ubi morabantur tunc
fuit emissa accipitur et sic id quod sequitur tecum principium in die et
de principio dominationis Christi spiritualis in gentibus et de die virtutis

eius ostensum quo fuerat exaltatus et accepit nomen quod est super
omne nomen propter obedientiam mortis secundum apostolum. Et de genitura eius
ex utero sive matrice virginis matris sue quam prolem produxit mistice
et ob hoc merito est vocata aurora videtur intelligi sic
sonat alia littera supradicta, cum est michi visum, primo quam hinc
non convenit esse cum lucifer genere te. ex quo eius adolescentia ex
matre fuit in tempore et translationes applicate convenienter sunt non dispa-
rate in spiritu. Item illa clausula de matrice aurore tibi ros
adolescentie sue per modos aliter anectitur precedentibus. Unde trans-
latio Ieronimi de vulva oriebatur tibi ros adolescentie tue que
clausula si intelligatur de utero virginis et rore spiritus sancti
non videtur esse cum sufficientes illius quod precedit scilicet quod apostoli erant
principes in die virtutis ipsius in decore sanctorum quam de pere-
et rohne ... est quod de matrice oriebatur eis ros adolescen-
tie sue scilicet gratia spiritus sancti quorum tamen discipuli non erant principes
super omnem terram sicut christi discipuli. Si si concordat cum alia trans-
latione nostra intelligitur hec clausula scilicet quod de vulva sive de ma-
trice aurore id est de generativa potentia dei patris qui est lux etiam
nobis non omnino responsio placet et ideo aurora appellatur orie-
batur christo ros adolescentie id est virtus sive status pulcherrimus sicut
adolescentia est status pulchritudinis et vigoris in homine sic
enim in ysaia 46 scriptura loquitur audite me domus ia-
cob et omne residuum domus israel qui portamini a meo utero et
gestamini a mea vulva tue lux reddit per cum illius quod precedit
scilicet cum christo est principium rex omnium sive principium processionis sive
discipulorum in principes in die eternitatis que est dies virtutis
eius id est christi que est in gloria omnium bonorum, sed cum christus genitus est a
deo patre ideo cum eo est principium et ipse est principium ... vel
sive hee clausule sic accipiantur sive aliter de die ascensionis
sive de die donationis spiritus sancti. Cetera que sequuntur in psalmo isto
de eius sacerdotio eterno et de exaltatione eius post mortem
satis ostendunt ipsum deum debere esse.

Item psalmo xi clausula deum esse ostendit deus iudicium tuum
regi da et iustitiam tuam filio regis hic christum regem vocat
et filium regis. Non enim loquitur de salomone hic titulus psalmi
sit in salomone quod competit ... secundum interpretationem nominis sed in christo
qui est pacificus sive retributor sic in salomone interpretatur
quod convenit ... de eo iudicabit pauperes populi et salvos fa-
ciet filios pauperum et humiliabit calumpniatorem et permanebit cum sole et ante lunam
generatione et generatione descendet sicut pluvia in vellus et sicut stillicidia stillantia super terram.
Salomon vero rex non manet in perpetuum nec permansit in generationes
generationum. Item salomon non descendit sic pluvia in vellus hoc in-
dictum est vere sancti prophete gedeonis iudicum 6 ubi legitur quod hoc
signum salutis israel gedeon recepit a domino quod vellere lane ex-
posito et area ros sive pluvia in solo vellere sit et siccitas

in omni terra cum statu ex quo filium pulcherrime figurabat corporis
Christi in utero virginis cum plenitudine gratie et virtutis quando
residuum generis humani adhuc in amaritudine peccati remansit Pro-
pter nec salomon nec alter preter Christum potest aptari oritur in diebus
eius iustitia et habundantia pacis etc. Similiter ei cuius pax sine iustitia
orta tempore salomonis cito fuerat interrupta scilicet tempore roboam fi-
lii sui secundum quod tanta fuit turbatio quod regnum iudeorum fuit in duo
regna divisum sicut legitur 3. R. 12. et non durant donec aufe-
ratur luna Item inimici eius terram lingent quod ethiopes obediebant salomoni
Salomon insuper non dominatus est usque ad fines orbis terra-
rum nec utique servierunt omnes gentes salomoni nec utique omnes
reges eum adoraverunt propter de eo quod additur quia liberavit
pauperem a potente et pauperem cui non erat adiutor parcet pau-
peri et inopi et animas pauperum salvas faciet ex usuris et iniquitate redimet animas eorum et preciosum nomen eorum
sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomen eius et benedicentur in
ipso omnes tribus terre omnes gentes magnificabunt eum Nunquid salomon rex aut aliquis
alter preter deum redemit animas mathei theolonarii ex usuris
et animas aliorum apostolorum et prophetarum et ceterorum electorum ex iniquitate
sicut inferius ostendetur per zachariam et alios prophetas scilicet quod Christus
in sanguine suo emisit vinctos suos de lacu in quo non est aqua de
quo etiam solo et in quo verificatur promissio abrahe et ysaac et ia-
cob facta genesis 28 et 26 et 28 et prophetie repetita in ipso benedicentur
omnes tribus terre omnes gentes magnificabunt eum constat enim illam benedictionem non in salo-
mone sed in Christo debere impleri de ipso quod affirmat quod nomen eius permane-
net ante solem quod de nullo homine potest esse verum nisi ipse sit deus scilicet quod
sit genitus et factus homo post solem et permanet nichilominus ante
solem hoc est nisi illud quod in alio psalmo dicit ante luciferum cum fuisse a deo
genitum et hic psalmus dicit secundum aliam litteram quod permanebit cum sole et ante
lunam Item ex hoc affirmatur deus quod redemit animas ex usuris et in-
iquitate quod hoc solus facere potest qui a se habet potentiam infinitam ergo
ergo quod ille sit deus cui ista conveniunt

Item psalmus 90. de eo loquitur quoniam angelis suis mandavit de
te ut custodiant te in omnibus viis tuis in manibus portabunt
te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum hec non dicta non sunt de
angelo quia aut non mandat aliquem angelum custodire similiter nec
de alio homine preter Christum promissum ista sunt cum nullus homo ante tempus
david aut post dicitur david fuit aut spes eius sed aut david pro-
mittit de ipso quoniam tu es spes mea altissimum posuisti refugium tuum Nec enim
alterum competit non accedat ad te malum et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo cum
omnes alii permanserunt et propter sua peccata malum pene fuerunt
passi unde in translatione Jeronimi non accedet ad te malum et
lepra non appropinquabit tabernaculo tuo ubi per lepra peccatum videtur intelligi quod
nullus homo preter Christum erat immunis ergo est de Christo promisso Cum-
que sic diabolus loquens ad Christum assumit cum statuit eum supra pinna-
culum et dixit scriptum est enim quod angelis suis mandavit de te

ut sed nulli nisi soli deo ut sufficit tunc dicens david tunc dominum suum
et spem suam dicit ut veraciter ut prudenter sed fatue non existi-
dixisset tu es domine spes mea quia ille ad quem loquebatur in spiritu tunc
erat dominus eius et spes eius quia Christus promissus erat deus ipse david
ex quo fuit tunc dominus eius et spes eius et in ipso fuit refugium eius
altissimum nam solum dei sit refugium altissimum sicut ponitur que duo hic
Christo attribuit Item in solo deo est homini spes ponenda unde in
ps. 4. quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me quia ergo
david propheta eximius posuit spem suam in messia consequitur
quod ipse debeat esse deus Sequens vero concedat hunc psalmum de libe-
ratione ut fuisse ab egipto propositum probet ex littera si ad potest
michi autem videtur litteraliter de Christo esse propositum

Item ps. 18. de deo loquens aut celi enarrant neque
est qui se abscondat a calore eius hic si primo tractemus qui
sunt hii celi materiales aut viri celestes apostoli concordat verba
ysa. dicentis in persona dei ipsi Christo posui verba mea in ore tuo
et in umbra manus mee protexi te ut plantes celos et fundes
terram ysa. 51. quare non per celos et terram intelligat quod hic
per celos firmamentum sed viros celestis vite alter nullus nisi
deus locutus est plantavit celos per verba prophetica nec sunt loquele
neque sermones Et in omnem terram exivit sonus a quibus narrantibus per
orbem gloriam dei audita sunt omnia genera linguarum et quorum doc-
trina eorum fulget transivit regiones mundi non dubium quin ad quem
pertinet de illo dicitur de quo ibi primo processit sed de deo in sole
posuit tabernaculum suum etc. Quod quidem dicamus tabernaculum dei
quod ipse in sole posuit et qualiter processit de thalamo ut
sponsus nisi hoc acceperimus in carne sua In divina natura nullum ta-
bernaculum suum posuit in sole nec unde processit tamquam sponsus
de thalamo suo quia ibi nec sponsam habebat cum non ibi fue-
runt anime sancte sed in limbo ut sunt in presenti ibi cum ipse et angeli
sancti sunt in celo empireo quia ibi processit de thalamo et ibi
erat eius thalamus ubi sponsam habebat sed in uterum matris
sue que sibi sponsa erat ut ipsa propter singularem puritatem
sola dicatur de qua ipse processit velud sponsus de thalamo suo
Et ut michi videtur potius deberet intelligi tabernaculum
suum sed uterum suum et de eius utero tamquam sponsus noviter vesti-
tus processit Unde alia translatio Jeronimi ad hebr. soli posuit
tabernaculum suum in eis cuius egressus fuit a celo empireo in
terram non localiter sed sic quod prius ibi habitabat et apparebat et
nunc apparebat et habitabat et conversabatur in terra sicut baruc
3. dicitur in terris visus est et cum hominibus conversatus est et in ascen-
sione erat occursus eius usque ad summum celi quia usque ad summum
celum ascendit Non autem puto hoc aliter posse intelligi Cum
constat ergo quod qui sic processit de thalamo suo deus esse quia
de deo sermonem incepit propheta et sic continuat sermonem semper

usus tunc velatus sum ipe et cu ipm sermone dirigens ad
eum de quo incipit dicere sz. de deo celi enarrat gloriam dei
ste no dubiu nulli conuenit nisi deo at alicui angelo a summo celo
e. e. et oc. e. usqz ad sū. e. de angelo uero in sit hec sermo
qm nulli angelo conuenit q pcet in sole po. tu. s. et ipe t s. p.
de tu. suo ut alicui angeli conuenit qt pz no est qui se ab-
a ca. e. ergo ille de quo hic dt debuit ee deus Si uo atte-
dim⁹ lram in hc loco traslacionis Ieronimi in qua pro in sole
soli posuit tabernaculu suu in eis et ipe quasi spo. ñ pcto
appāret q ut angelo ut alicui homini a xpo hc conuenit soli
po. taber. in eis. s. in aptis de quibz ibi mencio precedit cu
in eor sol. noret et si noret no tu illi conuenit q haret
tabernaculum in eis sz hoc soli iusto tm congruit qui factus e
caro in utero sua et habitauit in nob. inter mortales dicipulos
suos nob. similes hoies quemadmodum est testis ppha huius pn ipm
est apos ad ro. x. d. s. q sonus aplor exiuit in omem terra

Ex premissis ea omnisu et eius duarie ps 23 sic
loquitur rex glorie quis est iste rex gle do. for. et po. do.
po. in pre nō ipsz deus ipe est rex glorie Non dubiu qn ap̄io
portar celestiu ab angelis q soli conuit q sit rex gle q q sit
do. for. et po. d. pe in plio et dns virtutu Non dubiu qn aperio
portar celestiu ab angelis et admiracio angelor de ingressione
p portas et ipe ingressus satis ondunt q ille homo fuit de q
locutus est qua deus ppe ibi erat s. in celo ut in na diuina admi-
racione noua habant angeli ut p eu ingressu aque pte sine
corporales sine spuales apiri debebat ergo de deo hoie s. xpo
premissa erat h dcta Cum silem suppcm dt ysa. 63 quis est iste
qui venit de edon tinctis vestibus de bosra iste formosus in
stola sua gradiens in multitudine virtutis sue ego qui loquor iusti-
ciam et ppugnator sum ad saluandu quare ergo rubru est vesti-
mentu tuu et vestimenta tua sic calcantiu i torcularj torcular
calcaui solus et de gentibz no est vir mecu Certe q concordat
alteri pphe q hic loqr pō dt de eo rex gle dns virtutu do. for.
et po. in p. ostendens q hoc ipm ee deu iste dicit de eo for-
mosus in stola sua i in gla sic ibi et date sut illis singule
stole albe apoc 6 gradiens in multitudine virtutis sue et ppug-
tor ad saluandu ste quo ad eu huanitate sic pō ponit admi-
racione anglor de tanta exaltacoe hois unius mirabile quit
quis est iste qui venit de edon tinctis vestibus de bosra qi
ui angeli assistentes deo in celo aut omes aut eor pl illud
misteriu incarnacionis et passionis dei ignorabat usqz ad eu
apsione sicut isti duo pphe hic expsse insinuat licet angeli
deo ministrantes et illi qui mediatores ad ista fuerunt ista noue-
rint Unde ppha hic in psona xpi alios certificat dicens ego
qui loquor iusticiam et sic alter ppha ut sū in psona eiusdē

angelorum ministrantium ut sicut placet pro dyonisio unde et hi serafin c.
1. in persona supernarum virtutum celestium alias inferiores edocentium
ut de for. et po. xo Ezec grossiter hic loquitur

Item de xpm alo. in ps. 44 sic Eructavit cor meum verbum
bonum dico ego opera mea regi lingua mea ca. scri. ve. scri.
bentis ut se loqui ad regem quem regem in 2a persona alloquens
quem describit sic speciosus forma pre filiis ho. de eo quod in lra tu ei
apponit propositionibus mis. Glosa textu nititur apponis ad he. 1. ad probandum
xpm esse deum verum nec potest de alio quam de xpo intelligi quia ut
dicit speciosus forma pre fi. ho. secundum aliam translationem dicit eum
decore pulcrior es filiis hominum effusa est gratia in labiis tuis
et secundum translationem caldaicam que apud hebreos extat autentica
dicitur pulcritudo tua messia maior quam filiorum hominis se intelligere
aliorum eius veram humanitatem ostendens et qui eum dicit deum exprimens
sedes inquiens tua deus in seculum seculi. Alia littera habet thronus tuus
deus in seculum seculi et ineternum. Et michelomius eum confirmat sit et
deum cum addit dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea vn
xit te deus deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis scilicet pre aliis t. vnctio eum ho
mine probat qui alius non vngitur et verbum id consortibus sine pre aliis
cum filiis et hominibus et in vonetho ipsi dicit vnxit te deus
sic qui dicit sedes tua deus in s. s. eumdem deum appellans quem vnctum
prodixit hic etiam explanat eum describens et regina ut assistit re
gina a dextris tuis in vestitu de auro. Cum va. alloquendo huius
regina ait audi filia et vide et inclina aurem tuam et oblivisce populum tuum et
domum patris tui quia concupivit rex decorem tuum quia ipse est dominus deus tuus et ado
rabunt eum. Ecce ut eum regem de quo locutus est prius deum esse et dominum

Item num. 24. legitur sic de balaam dixit auditor sermonum dei
qui novit doctrinam altissimi et visionem omnipotentis videt qui ca
dens apertos oculos videbo eum sed non modo intuebor sed non
prope orietur stella ex iacob et consurget virga ex israel. Alia littera
exurget homo ex israel et percutiet duces moab vastabit quoque omnes
filios seth et erit ydumea possessio eius hereditas seir cedet
inimicis suis israel vero fortiter aget de iacob erit qui dominetur
et perdat reliquias civitatis hoc probat de xpo constat primitus
n. videbo eum sed non modo intuebor illum sed non prope quod dicta sunt
de 2o eius adventu primo describit orietur stella ex iacob et
consurget virga ex israel constat eum stellam tamen magorum regum
de tarsia ortam fuisse in xpi ortu que dicitur orta ex iacob quia
ab eo surrexit ortum qui de iacob secundum carnem fuit vel melius ut
in domo orta dicitur ex iacob quia in populo iacob fuit tamen ortus eius
magis quod placeat ipsum xpm accipi sed quomodo sit de hoc scriptura
non permittit illud de alio accipi quam de xpo. Vero deo quia de eo dicitur
quod vastabit omnes filios seth constat autem totum genus humanum a
tempore diluvii de quo omnes de stirpe cayn fuit deleti dependisse
a seth. Nec alius aliquis adeo eos omnes fuerat vastaturus sed

ampliamus vastationem in pravis moribus eorundem sive ipsorum
punitione etiam sive contra utraque vastationem nisi intelligatur
ut si iuxta aliam litteram ampliamus dictum et predabitur omnes filios
seth erit sensus convenientior quod Christus omnes filios seth quasi
preda a potestate diaboli ut de captivitate fuerat acceptus iuxta
id ps. 67 ascendisti in altum captivam duxisti captivitatem quod nullus
alius nisi deus facere potuit nec movere debet quod dicit omnes fi-
lios seth quia more loquendi scripture utitur universali pro
singularibus ut sit sensus de omni natione sive lingua filiorum
seth vastabit aliquos modo predicto sicut ysa. et micheas
dicunt quod ad eum fluent omnes gentes Item deut. 32. dominus dicit
sub propheta in persona dei videte quod ego sum solus et non sit alius
deus preter me ego occidam et ego vivere faciam percutiam et
ego sanabo hanc litteram passive in persona dei habet bononie carta
legis moysi quam esdras manu propria scripsit sicut dicunt docto-
res qui eam viderunt licet libri nostri contra habeant ego occidam
et ego vivere faciam percutiam et ego sanabo quam hanc
litteram hebrei corrumpunt post passionem christi nostri Ex ista igitur
littera constat quod deus debuit mori et resurgere quod non potest esse
nisi persona dei scilicet et hominis ergo ex illo constat quod messias debuit
esse deus / quod autem ista littera debuit esse passiva dixit michi max-
imus doctor hebreorum factus christianus et hoc coram multis proba-
vit bononie in predicta carta in domo fratrum predicatorum qui cartam
illam habent

Item ysa. 7 de eo evangelizatur sic Ecce virgo concipiet
et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel quod interpretatur nobiscum
deus ergo ille deus erat quem virgo peperit quod quidem ipse propheta dicit
expressius ysa. 9 parvulus enim natus est nobis et filius datus est nobis
et factus est principatus super humerum eius et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius
deus fortis pater futuri seculi princeps pacis Ecce quod dicit eum qui fuit nobis
natus et datus esse deum et patrem futuri seculi nusquam autem scriptura
creaturam aliquam in singulari numero deum simpliciter appellat licet aliquando cum
determinatione dicatur creatura deus vel deus alienus ut moyses dictus
est deus pharaonis exo. 7 et diabolus dictus est ab apostolo deus huius
seculi sicut superius posuisti et baal vocatus est deus ab helia per
yroniam 3 Re. 18 sed in persona ipse aut alius propheta simpliciter dictus est
deus ut etiam angelus aut alia creatura quandoque vel propter propri-
etatem deo attribuitur factum ut dictum quod fit per angelum et econverso quod fit
a deo attribuitur angelo pro eo scilicet quod deus in angelo etiam per angelum
ille factum aut dictum exercet et angelus auctoritate dei id
agit / sed in persona angelum aliquem deum appellat dicit vel scriptura
exo. 21 quod tabule legis erant scripte digito dei et actus 7 dicit
stephanus quod iudei legem acceperunt in dispositione angelorum et
utraque habet sensum verum non de sensu alieno quod angelus est deus
Simile est de angelis qui apparuerunt abrahe gen. 18 et 19 simile

zacharias et alter zacharias alloquitur deum in angelo et alloquitur alium
angelum qui ante deum eum restrinxit. Et similia sunt apparitionibus
plurimis angelorum In quorum tamen angelo aliquis deus vocatur ut
inquantum alibi inquantum in contrarium in piam scriptura Ecce autem paulus
vocatus est deus a barbaris in insula militene sic legitur actuum 28
non est scripture regula neque prohibens Unde non possunt iudei fingere
quod hic propheta ipsum messiam deum appellat licet vero deus non fuerit
cum numquam scriptura simpliciter aliquam creaturam deum appellet porro non
debet vocari angelus deus quam messias si ipse tamen homo esse dicitur
et in hoc minor est angelo sicut psalmus 8 minuisti eum Item hic in
1. c. non solum ipsum deum vocat sed deum nobiscum scilicet emanuel et
patrem futuri seculi hic enim dicit in 9. c. quod non conveniunt nisi deo
vero qui nullus potest esse pater futuri seculi cum non possit illud facere
aut ordinare aut in esse aliquo modo producere Sequitur enim hic
multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis super solium david
et super regnum eius sedebit ut confirmet illud et corroboret in
iudicio et iustitia amodo et usque in sempiternum Nullus homo nisi sit
deus super regnum david sedebit in eternum non dubium nec illud cor-
roborare potest aut potuit in sempiternum cum quilibet fuerat mo-
riturus et ipse messias a iudeis fuerat occidendus sicut infra
patebit ergo ille parvulus promissus erat deus Item c. 8. quod dicit dominus
per prophetam de rege assiriorum quem affirmat se adducturum super
terram israel et erit extensio alarum eius implens latitudinem
terre tue emanuel satis ostendit se loqui ad deum non ad unum
filiorum ysaie ut alii ut iudei fingunt quorum nullus fuit domi-
nus terre illius sicut hic dicit emanuelem fuisse

Item ysaie 48. dicit audite me iacob et israel quem ego
voco ipse ego primus et ego novissimus manus quoque mea
fundavit terram et dextera mea mensa est celos ego voca-
bo et stabunt simul congregamini omnes vos et audite me quis
de eis annuntiavit hec dominus dilexit eum faciet voluntatem suam
in babilone et brachium suum in caldeis ego locutus sum et
vocavi eum et adduxi eum et directa est via eius accedite ad
me et audite hoc non a principio in abscondito locutus sum ex tempore
antequam fieret ibi eram et nunc dominus deus misit me et spiritus eius
hec dicit dominus deus tuus docens te utilia et gubernans te in via qua
ambulas hec dicta non sunt a propheta in sua persona cum sibi
non conveniunt facere voluntatem suam in babilone et brachium suum
in caldeis ubi ysaias numquam erat Item hoc quod sequitur hec dicit dominus
deus tuus docens te utilia satis ostendit quod precedentia in persona
dei sunt dicta nec etiam hec dicta sunt in persona alterius quam illius
qui missus erat a deo ut erat cyrus dicunt et nunc misit te et cetera
et qui deus erat cum alteri non possit convenire ex tempore antequam
fieret ibi eram ergo iste qui mittendus erat scilicet christus qui dicit et
nunc misit me dominus et spiritus eius usus preterito tempore verbo pro

futurū erat apud deū antequam hoc fieret de quibus sermo predicit
super celū et terram unde et ysa. dicit ei Utinā disrumperes celos
et venires quod non dixisset nisi ille esset celestis venturus ad quē
sermone dicit ymo quia cū ut deū allocutus manifeste diceret descen=
disti et a facie tua montes defluxerunt a seculo non audierunt in
auribus perceperunt oculus non vidit deus absque te que preparasti
expectantibus te Ecce hic cū que tanto ardore propheta cupit de
celo descendere dominū aperte appellat Item ysa. c. l. sic de hoc dicit dominus
quis est liber repudii matris vestre quo dimisi eam aut quis est
creditor meus cui vendidi vos Ecce enim in iniquitatibus vestris ven=
diti estis et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram quia veni et
non erat vir vocavi et non erat qui audiret nunquid abbreviata et
parvula facta est manus mea ut non possit redimere aut non est in
me virtus ad liberandum Ecce in increpatione mea desertum faciam
mare ponam flumina in siccum et computrescent pisces sine aqua et morientur
in siti induam celos tenebris et saccum ponam operimentum eorum
dominus dedit michi linguam eruditam ut sciam sustentare qui lapsus
est verbo erigit mane mane erigit michi aurem ut audiam ego
autem non contradico retrorsum non abii corpus meum dedi percutientibus
et genas meas vellentibus faciem meam non averti ab increpanti=
bus et conspuentibus in me Ecce iste qui se dicit "redimere" posse ac
facere mare desertum et flumina et siccum et induere celos te=
nebris sive nubibus que plus dei opera sunt qui in suo principio
aperte deum pronunciat hic in ipsius dicit dominus de se recepisse lingu=
am eruditam et aurem apertam et quod ipse dedit corpus percutientibus
et genas suas vellentibus etc. cui simile et plenius de eius pas=
sione dicit quia c. l. ut supra posui ille ergo qui sic posito
fuerat deus esse debuit de quo tunc hic quia ametur in eius per=
sona dominus deus auxiliator meus et ideo non sum confusus ideo po=
sui faciem meam ut petram durissimam et scio quia non confundar
iuxta est qui iustificat me quis contradicit michi quis est adver=
sarius accedat ad me Ecce dominus deus auxiliator meus quis est qui
condempnet me Ecce omnes conterentur quasi vestimentum et tinea co=
medet eos quis ex vobis timens deum audiens vocem servi eius qui
ambulat in tenebris et non est lumen ei speret in nomine domini et
innitatur super deum suum Ecce omnes vos accendentes ignem et accincti
flammis ambulate in lumine ignis vestri et in flammis quas succen=
distis vobis de manu mea factum est hoc ut ubi claret quod hic is
in cuius persona premittitur posui faciem meam ut petram durissimam
et dominus auxiliator meus et corpus meum dedi percutientibus et genas me=
as quia affirmat de manu mea factum est hoc ut loquitur de
hiis penis quas deus solo facit peccantibus super quod omnes quasi vesti=
mentum conterentur et quod tinea comedet eos et quod accendunt ignem
et quod accincti sunt flammis et quod ambulat in lumine ignis et
in flammis quas succendunt intelligens non dubium penas [illegible]

quas deus remittit peccantibus
Item Baruch Jeremie discipulus c. 3 sui libri dicit sic hic
est deus noster et non extimabitur alius ad eum hic adinvenit omnem
viam discipline et dedit illam Jacob puero suo et Israel di-
lecto suo post hec in terra visus est et cum hominibus conversatus. Ecce quod plane
dicit deum visum fuisse in terra et cum hominibus conversatum more
preterito propter rei certitudinem usus verbo preteriti temporis pro futuro
in divina autem natura non videri potuit in terra nec cum hominibus con-
versari sed solum in humana ergo iste deus fuit qui sic conversatus fuit
in humanitate cum aliis hominibus scilicet Christus promissus
Item Abacuc 3 c. dicit sic deus ab austro veniet et sanctus de
monte Pharan o. c. g. e. et lau. e. p. e. t. etc. usque ibit mors ubi
sive comparatur hoc dictum de primo adventu sive de 2o adventu
sed ad medium dum dicit cornua in manibus suis et ibi ab-
scondita est fortitudo eius scilicet in humanitate quia crucifixus habuit
clavos in manibus suis velut cornua unde satis sua per eum
prius dictis futurum adiungit ego autem gaudebo in domino et exulta-
bo in deo Jhesu meo Jhesus idem significat quod salvator
Item Michee 5 c. de eo legitur Et tu Bethlehem Effrata
parvula es in milibus Juda ex te enim egredietur sic dominia-
tor in Israel et egressus a diebus eternitatis quod non est aliud
quam ab eterno hoc testimonio usi sunt principes sacerdotum et scribe sicut
legitur Matthei 2 ubi plane describitur dominator in Israel id est Messias
fuisse egressurus ex Bethleem scilicet nativitate temporali ut homo ex primitus
sed dicitur quod egressus eius scilicet eius nativitas sive productio fuit ab eterno a
diebus inquit eternitatis quia talis generatio sive egressus scilicet ab eterno
soli deo convenit qui est solus eternus
Item Sophonie c. 3 de eo dicitur sic quapropter expecta
me dicit dominus in die resurrectionis mee in futurum quia iudicium
meum est ut congregem gentem et colligam regna etc. hic enim
patet quod deus qui vocat dominum erat aliquando moriturus et resurrec-
turus et sic constat quod homo aliquis debeat esse deus et non dubium
nullus nisi Messias
Item Zachar. 2 de isto promisso sive mittendo dicit angelus
hec dicit dominus deus exercituum post gloriam misit me ad gentes
que spoliaverunt vos et qui tetigerit vos tangit pupillam
oculi mei quia ecce levo manum meam super eos et erunt prede
hiis qui serviebant sibi et cognoscetis quia dominus exercituum
misit me lauda et letare filia Syon quia ecce ego venio et
habitabo in medio tui ait dominus et applicabuntur gentes multe
ad dominum in die illa et erunt michi in populum et habitabo in
medio tui et scies quia dominus exercituum misit me ad te In
quo manifeste patet quod dominus exercituum dicit post gloriam misit
me ad gentes Si dominus exercituum dicit se missum tunc dominus exercituum
missus dominus inquit exercituum misit me et ad hoc ut habite

in medio tui et sic constat quod ille mittendus deus esse debuit Item
hic applicabuntur multe gentes ad dominum in die illa et erunt mihi in
populum narrante ostendens quod ipse qui mittendus erat dominus fuit cum
per eundem habent gentes conuerti ad dominum scilicet deum esse sibi in populum Item
alibi c. 9. exulta satis filia iherusalem ecce rex tuus venit tibi
iustus et saluator et ipse pauper et ascendens super asinam et pul-
lum filium asine et disperdam quadrigam ex effraym et equum de
iherusalem et dissipabitur arcus belli et loquetur pacem gentibus et potestas
eius a mari usque ad mare et a fluminibus usque ad fines terre
tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in
quo non erat aqua Consideremus ista diligenter rex enim ter-
renus solummodo sic veniens pauper super asinam saluare scilicet a peccato et dam-
nare liberare non potest ergo tamen rex eorum esse debebat scilicet deus
ex quo debuit esse saluator Item quod sequitur pacem gentibus et potestas
eius usque ad fines terre regi non terreno indecorum potest competere
nec id quod sequitur tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinc-
tos de lacu in quo non erat aqua alteri non competit nisi deo quod non
dubium quin ad liberationem electorum ab inferno intellexit et ipsorum
redemptionem quam solus deus facere potest Unde propheta osee 13 c.
sui libri sic dicit de manu mortis liberabo eos de morte
redimam eos ero mors tua o mors morsus tuus inferne quod in
persona dei dicitur non dubium unde abacuc dicit in fine eius ibi
mors sicut supra patuit et ysa. 42. dedi te in fedus populi etc
et educeres de conclusione vinctum de domo carceris sedentes
in tenebris et c. 61. spiritus domini super me etc ut predicarem cap-
tiuis indulgentiam et clausis apertionem Item verbum testamenti tui
satis ostendit eum deum esse de quo loquitur quia hoc testamentum
sine pacto solius dei est Unde david cum predixit in persona dei
disposui testamentum meum electis meis 88 ps. et ibi testamentum meum
fidele ipsi Unde cum hic dicit id testamentum esse xpi oportet xpm
deum esse debere Item zacha. 11 sic dicitur et dixi ad eos si bonum
est in oculis meis afferte mercedem meam et si non quiescite
et appenderunt mercedem meam 30 argenteis et dominus dixit
ad me proice eos ad statuarium decorum precium quo appretiatus
sum ex illis 30 argenteos et proieci eos in domo domini ad
statuarium hic autem expresse dicitur quod dominus dicit proice eos etc
precium quo appretiatus sum 30 argenteis scilicet messias deus esse
debuit Item zacha. 12 c. dicitur de eo in die illa proteget dominus
habitatores iherusalem etc et qui offenderit in die illa ex eis quasi
david ex domus david quasi dei sicut angelus dei in conspectu eius et
erit in die illa queram conterere omnes gentes que veniunt contra
iherusalem et effundam super domum david spiritum gratie et precum et as-
picient ad me quem confixerunt et plangent eum planctu quasi
unigeniti et dolebunt super eum sicut doleri solet in morte
primogeniti Ecce plane quod propheta in persona dei sic dicit esse.

dam spiritum gratie et precum qua hoc solius est dei et aspicient ad me que confixerunt vel et eundem ostendens qui est deus dans spiritum gratie et qui est confixus scilicet crucifixus a iudeis

Item malachie 3 sic dicitur Ecce mitto angelum meum et preparabit viam ante faciem tuam et statim veniet ad templum suum scilicet dominus quem vos queritis et angelus testamenti quem vos vultis / legimus in zacharia angelum mittere alium angelum c. 2 sed nusquam legimus angelum mittere angelum suum qui ergo mittit angelum suum solus deus est qui ergo dicit ecce ego mitto angelum meum deus est / mittitur autem angelus ut hic dicit deus ad preparandum viam ante faciem eius scilicet dei de quo subiungit statim veniet ad templum suum suum dominus quem vos queritis et angelus testamenti quem vos vultis vel constat quod ille sic veniens scilicet angelus testamenti sive messias aut xpus et dominator esse debet

Iohannes iam puto satis ex nostris scripturis ostensum xpm verum deum fuisse et esse licet quod hoc multa occurrat que hec displicere Ecce primo memor vehementer si deus fuerit qualiter scriptura quedam ascribit que deo videtur que nunc non posse sic quod diem finalis iudicii ignorabat hoc enim expresse dicitur marci 13 sic hiis verbis de die illa nemo scit neque angeli in celo neque filius nisi pater Obiectio si dixeris non sic illud debere intelligi ut aliquis sciti concipiunt quod filius negat de die et hora et non concedit alias diem aut horam / non videtur sic intelligi debere affirmativa immediate sequens scilicet nisi pater scilicet ut pater habet aliis ostendat quod est contra illud ibidem nemo scit neque angelus / et non affirmat de patre quod negat de filio sub eo sensu quod de uno negat de alio affirmat et sapiunt quod hoc sit per modum [illegible] ut hic ergo alium sensum expecto quia istum non accipio / Item sic videtur innui luce 2 ubi dicitur et ihesus proficiebat sapientia et etate apud deum et homines qui enim proficit sapientia infitum quod ignorabat aut perfecte nescivit et qui proficit gratia / ante perfectam plenitudinem gratie non habuit ut videtur Obiectio si dixeris non sic debere intelligi quod per 3a scilicet sapientia etate et gratiam proficiebat sic planus et doctor sapiens et gratiosus unde dicitur proficere quod per eum alii proficiunt / aut sicut quibus dicitur proficere sapientia quod paulatim eius sapientia aliis innotescit et sic deus eum approbabat et homines approbabant et hoc est apud deum et homines quod non est aliud nisi quod proficiat aliis in hiis donis non sibi quod aliis sapientia eius innotuit paulatim ut proficere videtur / non video illud debere intelligi per hunc modum sed de vero profectu in seipso quod realiter in seipso proficiat etate et dicitur quod sic proficiat etate et sapientia et gratia ergo pari modo proficiat in omnibus / Item ysaias de isto eodem profectu loquens c. 7 sic dicit butirum et mel comedet ut hoc ab

nec non pot intelligi de eius profectu apud alios aut de
presentia patefactione sue pre quia sequitur immediate q ante
quam puer sciat reprobare malum et eligere bonum derelinquetur
terra quam tu detestaris a facie regum duorum suorum que
verba clare non dicit quod puer scilicet xpus post eius conceptione
et natiuitate de quibus ibi premisit Ecce virgo concipiet et
pariet filium et non nobis est cum adhuc nesciuit reprobare
malum et eligere bonum / et inter c. 8. de ipso loquens sic ait
vocabitur nomen eius accelera spolia detrahe festina predari
quod antequam sciat puer vocare patrem et matrem suam au-
feretur fortitudo damasci ubi expresse innuit quod iste puer
ipse pueritie sue anno saltem nesciuit vocare patrem
et matrem suam et ita habuit nesciam ut videtur et sic
per etate et sapientiam et gratiam ut videtur profecit Luc. se-
cundo c. 2. Et de isto illud oportet recipere nec aut minimi et de
admiratione loquitur Mt. 8. xpum dixisse amen dico vobis
non inveni tantam fidem in israhel ubi premittitur audiens autem
ihesus miratus est / et Mar. 6. scribitur de eo et mirabatur
propter incredulitatem eorum constat aut quod mirari non potest
quisquam nisi de re cuius sive nomine cognita et in
incognita viz sequitur quod alicuius nesciam aliquarum rerum ha-
bebat Et si dicatur hec non debere accipi de vera admira-
tione sed quod se habuit et simulauit per modum admirantis ne
video quare non plane potius quod erat tristis ut ipse dixit
tristis est anima mea usque ad mortem de quo Mt. 26. et im-
mo quod comedit et bibit sic legitur de eo per euangelistas
aut quod dormiuit sicut legitur Mt. 8 / Et ut breviter conclu-
dam non video quare aliquis vim actionem habuit probare po-
terit per scripturam si id sit accipiendum sic in quolibet simile
sic accipi potest scilicet per similitudinem aut simulationem gestu et
per modum simulationem non realiter et vere / Sic legitur de
eo Mt. 26. procidit in faciem suam orans et dicens pater mi si po-
ssibile est transeat a me calix iste / Ioh. 17. et ubi aliis eius per
/ aut ergo sciuit quod per similitudinem erat de eo quod petiit facturus et tunc
videtur quod non solum frustra orauit pendens se non impetraturum quod petiit
sed etiam quod contra iustitiam postulauit id patrem suum quod eum posti-
nerat non facturum cum tamquam ingratus videretur hoc orasse
preces ad eum contrarium cum voluntate in patre / aut non sciuit quid
pater suus fuerat facturus sicut id quod ipse orauit et sic constat
ipsum nesciam habuisse / Item ad hoc n. dicit apostolus quod cum esset
filius dei didicit ex eis que passus est obedientiam quam ante
depuit illum cum nesciam habuit

Gerardus fateor veraciter hec me interim mouere
et interim diu fluctuabam in istis quod in ea parte et sic
repugnantia possem accipere ex tunc expressisse e consu-

eum verum deum fuisse et cetera id enim debemus firma fide tenere
et si ista aut alia similia que ad meum exercitium in presentia sunt
sunt posita solvere nequiremus / secundum tamen tenuitatem et secundum exerci-
tium non invidentes cunctis lectoribus dicam quod michi videtur / Ex quo
enim deus et dominus noster pro nostra reconciliatione seu redemptione
factus est homo congruebat ad hoc ut homines amplius dili-
gerent et etiam ut de ipso et in ipso spem firmiorem haberent
quod ipse in omnibus passionibus et actibus humanis non vilibus
et que sibi poterant convenire similaretur hominibus unde
paulus apostolus ad hebreos 2 c. nusquam angelos apprehendit sed
semen abrahe apprehendit unde debuit per omnia fratribus assimilari
ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum ut repropicia-
retur peccata populi / Ex hoc sequitur quod christus assumpsit proprietatem
hominis ut posset sicut ceteri homines per tractum temporis scientiam non
tantum speculativam demonstrativam sed etiam experimentalem que
proprie appellari potest scientia viatoris acquirere rerum creatarum
et etiam creatoris secundum derogationem scientie quam habebat ut
deus quam etiam sciebat / quia scientia sua est divina [essentia] scientia / et
secundum prudencio etiam scientie quam anima eius habebat ex unione cum
verbo divino que scientia in eo semper fuit beatifica sicut angeli
beati et anime beate habent scientiam beatificam ex eorum coniunctione
cum verbo divino licet coniunctio sive copulacio anime christi cum verbo
sit multum mirabilior et magis unita quam alterius creature
et ideo ex tali unione maiorem scientiam et graciam ipse habebat
quam aliqua alia creatura / unde de eo dicitur luce 2 quod erat
plenus sapientia / sic insuper congrue accipi potest id Io. 1 de ple-
nitudine eius nos omnes accepimus / et c. 3 id idem dicit non
enim ad mensuram dedit ei deus spiritum intelligencie ideo ad men-
suram ceterorum / per istam scientiam in domino nostro ihesu christo solventur
evangelii et aliarum scripturarum plures questiones que ibi po-
nuntur non video ut superius tetigisti contrarium extra ab eisdem Sic
enim intelligitur christus habuisse triplicem scientiam unam eternam
qua deus est / aliam in verbo creatam sicut est creata ista scientia in
verbo quam habent angeli beati et anime beate et hec etiam potest
vocari scientia comprehensoris sive beati / tertiam acquisitam in tempore
que proprie dicitur scientia viatoris / sic est intelligendum quod ipse ha-
buit triplicem voluntatem scilicet divinam eternam in eo quod deus / voluntatem
creatam beatificam ex visione in verbo qua erat beatus et
fruens deo que dicitur comprehensoris / et tertiam liberam libertate [in]
contradictionis conformem sue scientie acquisite aut saltem ex illa
scientia procedente que dicitur viatoris / et tamen sine prudencio ali-
arum duarum per id tertium genus scientie in ipso de die et hora iudi-
cii filius nescivit sicut in isto genere scientie tunc proficiebat et in presentiam
habuit nescientiam quia habuit aliarum rerum ad genus scientie (vel
aut duplex) per istud genus scientie sine experientie acquisite nondum

ratus est deo et ei magnitu sibi per hunc modum convinionis
acquisite per hoc genus sue respiciebat quod peccator quod petiit fuit
factus et ideo oravit licet per alia genera sue suis patris primit
voluntate sine quorum prudentia potuit hunc sue confortem pos
tulare non frustra sed in aliorum bonum ex[illegible] orans et cum iustitia
ac precedet quia iustus fuit et quantum ut viator orans confor-
miter sue viatoris quamvis aliunde fuit comprehensor et non
ingratus sic oravit sed gratum patri suo hoc erat ex quo sciebat
quod sibi conferebat unde in eius persona dicit psalmista psalmus 21 deus meus clamabo
per diem et non exaudies et nocte et non ad insipientiam mihi osten-
dens non insipienter sed sapienter clamasse et orasse cum non fue-
rat exauditus (secundum genus sue didicit ex hiis que passus est
obedientiam sicut dicit apostolus ad hebreos 4 scilicet quoniam laboris et tollera-
cie licet obedientia vera (et sic intelligi potest quod profunt gratia scilicet proficiendo
gratie scilicet vita continuavit sic testatur apostolus ad philippenses et exhi-
binendo semetipsum factus obediens usque quod est super omne nomen Et dicit de
ipso aut psalmus 109 de torrente in via bibit propterea exaltabit caput
Et apostolus ad hebreos 2 videmus ihesum propter passionem gloria et honore
coronatum Et ysaias de ipso evangelizans ait 53 capitulo pro eo quod la-
boravit anima eius videbit et saturabitur et statim post sequitur
dispertia et plurimos et fortium dividet spolia eo quod tradidit
in morte animam suam et cum sceleratis deputatus est Ipse etiam
Johannes 10 capitulo dicit propterea pater meus diligit quia ego pono animam meam
et iterum sumo eam et ad hebreos 4 de ipso dicit apostolus qui in
diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui potest
illum salvum facere a morte cum clamore valido et lacrimis
offerens exauditus est pro sua reverentia Unde restat eum plura
merita per tractum temporis habuisse Nunquid vero de die iudicii quam
gratias habuit aut etiam angeli sive dicatur sive non non pu-
to magnum miraculum de angelis etiam potest dici quod ipsi diem igno-
rabant hoc est per gratiam acquisitam sive viatoris angeli enim
in congruitate potuit profiteri ut videtur unde tamen illam admirationem
angelorum querentium quis est iste qui venit de edom tinctis
vestibus de bosra quod dictum videtur in persona angelorum admirantium
christi ascensionem in celum unde apostolus dicit quod sacramentum ascensio- = #incarnationis
nis fuit absconditum a seculis in deo et post innotuit principibus et
potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapientie dei ad ephe-
sios 3 2 zacharie describitur 2 capitulo sicut liber unum angelum alterum instru-
ctum Et in apocalypsi hoc dicitur idem legitur capitulo 7 et 14 Adverte
insuper quod christus voluntate humana duplice habuit sicut alii via-
tores ipsis suis fratribus per omnia similatus unam vero conformem
et aliam naturalem per voluntatem sive amorem naturalem respectu vite
corporalis refugiebat mortem sive talem passionem sicut dicitur matthei
26 et ceteris evangelistis et nichilominus per voluntatem rationi
conformem illam passionem acceptavit seu affectavit ut sic ibi dicitur

no sicut ego volo · quo ad primam voluntatem sensualem, sed sic tamen quod
ad 2am qua pater suo concorditer voluit propter hanc voluntatem quam
eque habuit ut ceteri homines viatores tristis fuit usque ad mor-
tem sic 1e m^t 26 · et in aliis ewangeliis et quia pater eum hac vo-
luntate non impleuit sensum, hanc non impleacionem dixit se derelic-
tum a deo mt 14 deus meus deus meus ut quid dereliquisti me licet
hac racione separacionis animae accipere possit intelligi sicut alio infra
dicetur in solucione dubii sequentis
Johannes non plene intelligo qualiter aliquis mirari potest
de re ab eo plene cognita sic tamen hec miraris affirmare quod
sibi contraria videtur in eadem anima admirari aliquid et illud
perfecte cognoscere quia pro eodem tempore sit et insuper in ea posuit unde
Jeraldus super hoc patuit si bene aduertis quod de duplici
voluntate et duplici parte eius dicta sunt Sic enim sine pre-
iudicio voluntatis racionis aut eius diminucione qua voluit mortem
sustinere fuit in eius anima voluntas refugiendi mortis sic potuit
sine preiudicio scientie unius generis esse nescientia alterius generis ut
scientie et quod illius scientie nova acquisicio Ubi autem est alicuius rei
acquisicio nove scientie ab illius rei potest contingere esse admiracio Item
in anima eius fuit turbacio et ira sicut ewangelium dicit et melancolia
fuit in ea tranquillitas racionis et imperturbacio racionis quod in nobis
esse non posset ipse enim dicit anima mea turbata est Jo 12 ondus
quod in eius anima fuit dolor non tristicia sine metu mortis sicut in mt
et nemo audet dicere quod in anima eius fuit beatitudinis integritas et
racionis tranquillitas Constat autem quod tria quod in nobis de cursu com-
mune sunt sibi contraria sine repugnancia sit in eius scientia ut anima fuerit
quod facere omnipotenti non erat difficile Si non alicui placet omni-
no novum perfectum in christo negare dicere potest sicut patris pater et max-
imus augustinus sensisse videtur scilicet quod perfecerit experimentaliter in scientia
et in gratia sic quod ea que speculando ante cognoverat postmodum
est expertus sic 1a (?) vir intelligi dedicit ex hiis que passus est obe-
dienciam ad he 4 c. non alium passione nouam perfectam obediencie cog-
nicionem habuit per quem modum scientie sit experimentalis et in infancia
nescivit vocare patrem aut matrem sic ysa 1 dixit Si non ani-
mam ... hoc placet nolo resistere dummodo ... quo filius nescivit
diem aut horam iudicii et cognito quo admiratus est et quo de
experiencia apte possit intelligi quod butirum et mel comedet etc.
Item satisfecisti de isto per te ad alia dissoluenda quod christum
prodiit deum non esse Ecce enim vicina dicit quod ipsum minorem patre
et eciam spiritu sancto prodiit et videtur innuere ipsum non deum
non esse sicut mt 12 dicitur quicumque dixerit verbum contra filium hominis
remittetur ei Qui autem contra spiritum sanctum non remittetur ei et in hoc
seculo neque in futuro si autem filius hominis de quo dicit scilicet quod christus
esset equalis spiritui sancto eque peccatum videtur dicere contra eum verbum sicut
contra spiritum sanctum et ita eque irremissibile videretur et non Jo dicit

de seipso vocanti eum bonum quid me dicis bone nemo bonus nisi deus
et luce 18 quid me dicis bonum nemo bonus nisi solus deus Ecce hic
reprehendit eum vocantem bonum eo quod solus deus est bonus ergo ipse deus
non erat Item Jo 14 vado ad patrem quia pater maior me est ergo
ipse erat minor patre Item mt 20 dixit filiis zebedei calicem quidem
meum bibetis sedere autem ad dexteram meam vel sinistram non est meum
dare vobis sed quibus paratum est a patre meo qui istud facere non
potuit deus non fuit Item mr 6 dicit euvangelista de eo et non
poterat ibi virtutes multas facere nisi paucos infirmos imposi-
tis manibus curavit quod fuit deus si ibi facere virtutes non potuit
multas Item si deus fuisset solo verbo curasset quemcumque et ubi-
cumque ut videtur cum tamen legatur quod aliquem eduxit seorsum de tur-
ba et missit digitos in auriculam eius curavit eum de quo
mr 7 et expuens tetigit linguam eius et alium curavit tan-
gens oculum linivit [illegible] de quo mr 8 Item mr 3 dicitur et
circumspiciens eos cum ira contristatus est super cecitate cordis
eorum Ira autem in persona dei sive humanitate cadere non videtur cum
sit passio corruptibilis et tamen sive ut ibi legitur de eo dixerunt quod
in furore versus est quod non dixisset ut videtur recte nisi iram expres-
sam in eo vidisset que semper videtur corruptibilis Item mr 14 de
meus deus meus ut quid dereliquisti me deus autem a deo derelinqui
non potest ut videtur Item Jo 12 hec locutus est ihesus et abiit et
abscondit se ab eis si deus fuit cum se abscondit potuit eum apparere
ipse ita ut nemo habuisset potestatem in eo Item videtur ut vere mo-
rere quod ipse dixit Jo 17 loquens de suis discipulis non pro eis
rogo tantum sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me ut omnes
unum sint sic tu pater in me et ego in te et ipsi in nobis unum sint
ut mundus cognoscat quod tu me misisti et ego claritatem quam dedisti
michi dedi eis ut sint unum sicut et nos unum sumus hic rogat
quod sui sint unum sicut et ipse et pater sunt unum et dicit claritatem
quam dedit sibi pater ipse dedit eis constat autem quod non petit quod essent
unum in plena cum ipso ut erat unus cum patre quod hoc fieri non potuit ut ipse
hoc voluit ut claritatem eternalem divinitatis sue eis dare potuit ergo
ut ipse sic erat unum cum patre ut talem claritatem pater videtur ei dedisse
et ita deus non fuisse videtur Simile dicitur in apocalipsi et in persona Christi
qui vicerit et custodierit usque in finem opera mea dabo illi potestatem
super gentes et reget illos in virga ferrea et tamquam vas figuli
confringentur sicut ego accepi a patre meo et c 3 qui vicerit dabo
ei sedere in trono meo mecum sicut ego vici et sedi cum patre meo
in trono eius / hic dicitur quod istam potestatem quam habuit a patre dedit
suis electis et quod ei daturus sunt sedere in trono sicut ipse sessurus
erat in trono patris sui Item si deus fuit omnia pro voto potuit quod
ergo ingemuit sicut legitur mr 6 quia gemitus non fit nisi ex per-
feccia displicencia aut ex planctu contraria quorum neutrum omnipotenti
convenire videtur Item luce 42 Respondit nudum sic homo quis me

constituit iudicem aut diuisorem super vos constat autem si deus fuit ipse iu-
dex et diuisor fuit super quoscumque et paulus 1 corinth. 3 omnia enim vestra sunt
vos autem xpi xpus autem dei et c. 11 dicit quod caput xpi est deus ubi
xpum deo inferiorem ostendit sicut ipsi quibus loquebatur fuerant infe-
riores xpo et sic corpus inferius est capite Item 1 thi 2 dicit vnus
enim est deus vnus mediator dei et hominum medius inter duo neutrum
ipsorum est Item actuum x dicit petrus de ipso pertransiit benefaciendo
et sanando omnes oppressos a diabolo quoniam deus erat cum illo deus au-
tem non videtur posse dici esse cum deo sed cum eo qui deus Item 1 io. x dicit
deum nemo vidit vnquam quod tamen dicitur 1 c. secundum eius auctoritatem pro xpo
quem ipsi viderant videtur non esse deus

Tercius xpus deus secundum humanitatem et ratione humanitatis
minor patre est suo et se ipso secundum diuinitatem siue ratione di-
uinitatis primo propheta dicit de eo minuisti eum paulo minus ab an-
gelis de xpo dicit quod sic dicit apostolus 1 corinth. 11 et ad hebr. 2 quod intel-
ligendum est secundum humanitatem que est inferior natura angelica et sic
intelligere omnia que eum minorem patre ostendunt quam patrem aut deum sicut v-
verum est quod xpus non erat bonus et non erat summe bonus secundum
humanitatem et sic pater maior erat Sicut enim non poterat ratione
humanitatis sua virtute illud dare filiis zebedei sedere ad dex-
teram et ad sinistram ut ipsorum mater petiuerat sic secundum humanita-
tem et secundum animam racionalem natus est ingemuit et contristatus est
et conturbatus hoc est habuit passionem anime veram sine immutacione
ac turbacione racionis Quod autem dicitur de furore non est dictum eo quod
sed dicit euangelista quod sui exierunt tenere eum dicebant enim quoniam in
furorem versus est nam xi discipuli eius erant simplices propter eum
hominem purum credentes et ideo videntes eum excessisse naturam ut
eis apparuit dicebant quod esset in furorem versus in hoc errantes
unde non erat in eo ira reprehensibilis sicut nec est reprehensibilis
ira de qua propheta dicit irascimini et nolite peccare Est enim
aliqua naturalis et alia racione delictorum aliquorum et utroque modo
dummodo modum non excedat in homine est racionalis non reprehensibilis
Sic secundum humanitatem tempore mortis fuit derelictus a deo sicut di-
cimus illum ab alio in periculo derelinqui qui eum a periculo non
eripuit Sic secundum humanitatem non fuit constitutus a deo iudex aut
diuisor sicut potestates terrene iudices constituunt sicut in x loco supra
plenius ostendetur sic ipse xpus fuit dei filius sed deo secundum humana
natura in eo et caput eius fuit deus et est sic secundum humanitatem
deus erat cum illo nec secundum quod deus erat quod eciam racione humanitatis
videri poterat quamuis vnitas et persona dicitur vere dici poterat
quod deus videbatur sed secundum diuinitatem deum nemo vidit vnquam
scilicet oculo corporali quod puto Iohannem intellexisse per hunc modum minus
potuit esse dictum verbum quod xpum ratione humanitatis quod quamuis aut
secundum potentiam ratione diuinitatis eciam si potentiam esset equale in utroque
illorum ratione dictum unde id patet hic a te positum minorem eum spiritu sancto

non obstat quamvis illud dictum aliam litteram habeat alio loco quod ex-
perimento. Dicit non mirum dicit ubi supra posuisti quod non poterat multas
virtutes ibi facere etc. Sic in patria sua dictum est non propter eius impo-
tentiam sed propter maliciam et incredulitatem gentis illius sicut patet Marci 6
et mirabatur propter incredulitatem eorum et ante premisit non est
propheta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in
domo sua ostendens maliciam gentis sue unde infra exigente pau-
cos ibi curavit et hoc est non potuit etc. Sic Matthei 13 dicit expressius
sic et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum sic et
angelus dixit ad Loth Genesis 19 Non potero facere quicquam do-
nec ingrediamini sic illic non angelo tunc defuit posse subvertendi
civitates illas de quibus ibi sermo fiebat eadem enim potentia tunc
habuit qua prius quam civitates illas subverteret quia iusticia ex-
egit ut Loth cum suis prius salvaretur ideo dicit non potero fa-
cere quicquam etc. Dicit autem dominus noster Ihesus Christus alios curavit non
solo verbo aut tactu ut ubicumque non obstat in eo aliqua impotentia
sed hoc potius contigisse propter dispositionem curandorum qui nondum
sufficienter pro primam erant dispositi sed per prolongationem temporis aut
mutationem loci amplius penitebant et sic cum plenius pro primam
dispositi curabantur sicut verisimile est in illis duobus de quibus supra
tetigi Marci 8. Item credendum est quod taliter homines curasse
propter aliquam significationem spiritualem concernentem curationem animarum quam
nos voluit intelligere forsitan quod anima curatur melius cum homo
secrete petit quam in hominum apparentia ubi sunt deceptiones plures
unde alibi dicit tu autem cum oraveris intra cubiculum tuum et clauso
ostio ora patrem tuum in abscondito Matthei 6. Et ob hoc ut tale exemplum
relinqueret illum surdum et mutum duxit seorsum a turba ut ille
loquelam acciperet et auditum in imitatione orationum tacite factarum.
[illegible] a vico et postea a vico infidelitatis et ignorancie
quod cecum reddit autem debet fieri paulatim per refractionem scripturarum
ut sic anime paulatim videant veritatem unde ex hoc modo cum tandem
non potest augeri aliqua temporis sed potius sapientia et benivolentia ad
nos informandos unde potius credendum est quod ipse aliquos seorsum abso-
luit ut nobis exemplum daret deprecandi humiliter quam cum esse perfecte non
possemus sicut ipse dixit cum persequentur vos in civitate ista fugite
in aliam Matthei 10 non propter impotentiam aliquam in eo unde possit augeri
deus non esse cum legitur alias per medium eorum transire quasi ipsi et quere-
bant ipsum occidere. Item advertere debes quod deus pater est Christus deus
et homo unum triplici dicitur primo ut quod scilicet unum nature divine ut quod
Christus est pater unum pro caritate et hoc secundum naturam humanam quod dicit
apostolus 1 Corinthios 6 qui adheret deo unus spiritus est 3o modo medio inter
istos duos qui videlicet est minor primo et excellentior 2o modo
quod Christus est unitus secundum suam humanitatem divinitati patris ut in huma-
na ypostasi deus esse dicatur et ista unio est per graciam non per
naturam et est summa gratia sive summum donum gratie numquam alicui collatum

de hac dono pot intelligi id Jo. 10. pr meus qd dedit michi
maius omibus est et maius quocumque alio umquam dato vel qd illud
oper dr | de hac unione pot intelligi ego et pr unum sumus
et de pmo modo unionis sic procedo quia ex utroque modo oper
q sit deus | xpus ergo roe triplicis unionis dr ee unum cu pre
scdm humanitatem intelligo in humanitate et p eam et scdm electi
dicuntur solu 2o modo ee cu pre | mo 2us quanto fuerit magis
pfectus in ro tanto est pro modo et etiam 3o similior et pro
pinquior unde constat q insufficienter concludis ex hoc q sim st
unum cu pre sic ipe est unum cu pre una natura s. q ipe
est no alio modo sic unum cu pre q ipi cu adverbium sicut
ex suo modo significandi no possit deficere equalitatem sz po
cius similitudinem cum sit adverbium similitudinis unde ipe xus
sup dixit Estote ergo pfecti sic pr vr celestis pfectus est
mt q no illud suadens equalitatem pfectionis cum pre
celesti quam no potuerunt attingere sz similitudinem et imi
tacione scdm modum eis convenientem Et mt 10. dt sufficit
discipulo ut sit sicut magr eius et servo sicut dns eius Et Jo.
14. dr hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sic dilexi vos
ubi similitudo designatur no plena equalitas pariter intellige de
claritate quam deus pr dedit filio eam antequam mundus fieret q
no est ad q ipam divinitas q gignendo filium sibi equalem ipi sic
dedit aut q in humanitate eam uniendo ppositum divinitati in psso
na filii dedit filio sz q illam dedit suo modo tm sibi congruo
quo cape poterat | cu quo tm bn stat q ipe illam claritatem ex
cellencius huit q ipi hebat | per similem modum accipies illam
pte supius adductam de apo vz q xus filius dei de quo Jo ibi
loquitur dedit et dabit electis suis ptatem sup gentes et sedere
in trono suo t. hre dignitatem regalem sicut pr dedit filio sibi no
tm equaliter sz sic eis puit convenire cum fuerint coheredes xi
sic dt apos ad ro. 8 Vn ipe in eado luco pr. pmittit suo fi
deli q constituet eu sup oia bona sua no intelligit q erit
equales deo sicut filius eius naturalis s. xpus est sibi equalis Illud
vero de pma epla ad thim. 2. c. q xpus est mediator dei
et hoim no infert q ipe deus no sit q mediator est in huma
nitate et scdm eam qtenus unita est divinitati 3o mo pdicto sic
n no est deus scdm humanitatem nec homo scdm divinitatem sed
est utroque extremo s. diuinitati et puris hominibus conveniens scdm
id et ab utroque scdm id differens sine distinctus deus nichilominus
verus xpus est homo

Johannes ad huc unum nolo te dissolvas q ex opibus
que facit no videtur posse pbari q deus fuit cu ipe di
cat Jo 14. ame ame dico vobis qui credit in me opa
que ego facio et ipe faciet et maiora hoz faciet si ergo alii
credentes in eu fecerunt opa maiora q fecit ut etiam ea q

facere potuerunt non ut amplius possem placari per illa opera quod
ipse sit deus et quod ipsi erant et tamen vehementer miror quod ipse
dicit Jo. 15. si non venissem et locutus eis non fuissem peccatum non ha-
berent nunc autem excusacionem non habent de peccato suo qui me odit
et patrem meum odit si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit
peccatum non haberent nunc autem et viderunt et oderunt me et patrem
meum luce 9 phariseis dicentibus sibi numquid et nos ceci sumus
Respondit si ceci essetis non haberetis peccatum nunc vero dicitis quod
videmus peccatum vestrum manet unde ex operibus que fecit dixit inde-
os esse inexcusabiles de peccato quod tamen verum non esset nisi ex
operibus suis non possent ipsum esse deum et Jo. 10. dicit in excu-
sacione blasfemie sibi imposite a iudeis vos dicitis quod blasfe-
mo quia dixi filius dei sum si non facio opera patris mei nolite
credere michi si autem facio et si michi non vultis credere operibus
credite ut cognoscatis et credatis quia in me est pater et ego
in patre hic enim videtur innuere quod ex operibus possit cognosci
quod deus esset

Ricardus fallit te ut video nimis operandi sive faciendi
divinitas Christus enim per se ac propria potestate opera sua facit Ego
inquit pono animam meam et iterum sumo eam nemo tollit eam
a me sed ego pono eam a me ipso habeo potestatem ponendi eam
et iterum sumendi eam Jo. 10. Jo. 5 loquens de patre suo dicit que-
cumque enim ille fecerit et hec similiter filius facit quamvis vero eius a
potestate dei opera dei facit unde ipse eciam hunc modum describit
cum fungit id quod tu hic supra posuisti Jo. 14 et maiora hiis
faciet quia vado ad patrem et quodcumque pecieritis
patrem in nomine meo hoc faciam ut glorificetur pater in filio sed si
quid pecieritis me in nomine meo hoc faciam / certe quod ipsi opera
illa erant facturi petendo patrem suum aut ipsum et nichilominus
dicit quod tunc ipse faceret id quod peterent ita quod ipsi tantum mi-
nistri orando ipsum aut patrem opera essent facturi scilicet miracula
ipse vero per se ipsum sua potencia ea faceret quamvis enim ipse
orando patrem suum aliqua opera fecisse legatur sicut cum sanavit
surdum et mutum de quo Marci 7 et cum suscitavit lazarum de
monumento Jo. 11 et similibus volens ostendere humanitatem
in se coniunctam divinitati et per eam se talia exercere non posse
verumtamen alia opera fecit sine oracione premissa ad patrem de
quibus apparet in scriptura sicut potest patere illa opera describens
sicut cum sanavit filium reguli de quo Jo. 4 et alibi ut
pateret autem inquit quia filius hominis habet potestatem in terra di-
mittendi peccata ait paralitico surge tolle lectum tuum et vade
in domum tuam Item de puero a quo eiecit demonium Marci 9
Item cum eiecit demones de hominibus et permisit eis ire in
gregem porcorum de quo scribitur Marci 5 et cum sanavit mulierem
habentem spiritum infirmitatis annis 18 de qua luce 13 et in similibus

factis eius in nominis in eius contrarium non illa prohibet quia illa fecerunt omnino
pro illius promissa Sed aliquis fecit opera affirmans se ad eam faciendam
potestatem habere Ex quibus operibus secundum modum quo fiebant poterant
iudei et alii firmam et sufficientem fidem habere quod ipse deus erat
et xpistus eis in scriptura missus quod nec de helya nec de heliseo
qui mortuos suscitaverunt orando nec de aliquo alio ante eum
aut post eum qui opera miraculosa que non sua virtute asscrip-
sit rationabiliter poterant suspicari Et inde est quod ipse dicit
pro excusatione de peccato non habent Omnes enim prophete et prophete et
patres alii et Johannes baptista se xpistum et deum esse negaverunt et
eam quam faciebant divina potentia non sua virtute se facere asserebant
sed expresse negabant sicut actuum 3 de claudo in nomine ihesu sa-
nato petrus dicit eum sanatum in xpisti nomine non sua vir-
tute aut Johannis sui collegę sic paulus et barnabas de clau-
do per eos sanato in nomine ihesu xpisti volentibus eis sacrifi-
care ut diis Responderunt nos sumus mortales similes nobis
homines actuum 14 Unde quamvis aperte et inde non possit ag-
nosci quod ipse xpistus erat deus tamen ex operibus et dictis eius
et modo operandi de hoc fidem sufficientem habere potuit unde
repugnantes ei de suo peccato inexcusabiles redderentur et
ideo sicut tu supra ultimo posuisti non dicit ut sciatis tantum sed dicit
ut cognoscatis et credatis quod pater in me est et ego in
patre Item ex alia via etiam credibiliter sufficienter habere
poterant ex eius operibus et sermonibus quod ipse deus erat
et ita per consequens peccator non erat aut saltem blasfemus et ita
non dicit se esse equalem deo patri aut aliquid dixit unde hoc mani-
feste probatur sed blasfemus non erat unde dicit et hoc merito
ex operibus credere poterant quod opera eius sufficienter patrum et
iustum affirmabant habent enim iudei quemdam libellum intitula-
tum de generatione ihesu nazareni in quo affirmatur ipsum etiam
mortuum suscitasse leprosum mundasse claudum sanasse et a-
lia fecisse miracula Unde ex isto capite solo convincuntur iudei
fateri ipsum fuisse messiam promissum quod attestationibus mira-
culis maximis et innumeris factis per eum per suos apostolos et a nobis
posteriores nomine suo eum compellatur iustum et patrum fateri
ex quo sequitur quod mendaciosus non fuit nec blasfemus sed verax
cum se dixit messiam et deum primo quod amplius est in sic
dicendo sicut hic supra posui dimisit peccata et homines sanavit
nullum non sapit qui audet dicere quod apostoli et patres tot miracula
fecerunt in nomine unius blasfemi

Explicit liber secundus

Incipiunt capitula 3ⁱ libri in quo probatur inxta scripturas ve-
teris testamenti xpistum iam esse messyam promissum in eodem veteri
testamento Primum capitulum tractat de benedictione omnium gentium danda
in persona messye 2ᵐ capitulum probat hanc benedictionem esse spiritualem

catum no excellētia

satim non excellencia aliqua temporale et concluditur quod sit data per
xpm iam. Tercium capitulum continet obiectionem iudayci contra conclusionem
precedentem 2a cum solucione illius. Quartum capitulum probat idem quod
2m et hoc ex prophecia danielis capitulis 2 et 7 sui libri. Quintum
capitulum habet obiectionem contra dissolucionem ipsius. Sextum capitulum probat
benedictionem esse data per xpm iam ex prophecia ysa. 64 c. sui li-
bri. Octavum capitulum Septimum capitulum probat idem ex ps. 83. 18 et ex
testimoniis ysa. et Jeremie. Octavum capitulum ex replicacione sacrificiorum
legalium xpm iam esse messyam per prophetas de opera mala. Nonum
capitulum idem ex tempore adventus messye per prophetam iacob gen. 49.
Decimum capitulum probat idem ex loco originis messye et ex condi-
cione matris eius per prophetam ysaie capitulis 7 et 9 sui libri
et ex loco nativitatis michee 5 et ex descripcione sepulcri
sui ysa. 53. Undecimum capitulum continet obiectionem iudeorum contra prece-
dens capitulum cum dissolucione eiusdem. Duodecimum capitulum probat idem
ex testimonio balaam num. 24 et danielis 9 c. sui libri. Ter-
ciusdecimum capitulum probat principale conclusionem ex prophecia osee capitulis 6
et 7 sui libri. continet obiectionem contra precedens capitulum et solucionem
eius. Quartusdecimus capitulum probat principale conclusionem ex prophecia osee
capitulis 6 et 7 sui libri. Quintusdecimus capitulum probat idem ex prophecia
zacharie c. 9 et 12 sui libri. Sextusdecimum capitulum probat idem ex
tempore adventus messye per prophetas aggei c. 2 et malachie 3. Decimum-
septimum capitulum probat idem per prophetas david et ysa. de concepcione
et resurrexione et passione xpi in missione spiritus sancti et gencium
conversione ad ipsum. Decimumoctavum capitulum abbreviat omnia supra dicta
et ea constringit in 7 vices probantes xpm iam esse messyam. De-
cimumnonum capitulum continet duas vices ultimas de septem. Vigesimum
capitulum continet unam obiectionem de iuda proditore et solucionem ipsius. Vige-
simumprimum capitulum continet obiectionem de probacionibus factis et solucionem ipsius //

Johannes istam vestram contra iudeos libenter // obiectionem
accipio et si placet michi concedentem ipsius nunc profer in medium
aliqua testimonia veteris testamenti probancia quod xpus noster
quem colimus et adoramus sit iste qui erat promissus patribus
quem ex eadem scriptura debere esse deum ostendisti hoc enim erit
michi et meis si libet utile et forte deo volente aliquam occa-
sionem resipiscendi valebis afferre iudeis non enim dubito id
fieri ut lucas dicit actuum 18 de apollo quod vehementer iudeos re-
vincebat publice ostendens per scripturas esse ihesum xpm de scriptura
ad hoc sufficiencia vestra dicas

Jerardus ergo incipiamus a promissionibus factis abrahe
ysaac et iacob de xpo mittendo et effectum suum secundum
sui adventus circumstancias circa personam temporis ac loci et sig-
na investigemus inter ipsas promissiones et inter prenunciaciones
prophetarum de ipsis implendis ut ex effectu circumstanciis et signis
iam preteritis appareat iuxta concors testimonium prophetarum xpm

rum esse messyam probo p̄dictis p̄missionum que supradictis tractatibus
ordinavi deinde esse debere Sit vero iii mō testimonia brevia scripturarum
quod multiplex est effectus sive missionis sive sui adventus et ipsius
multa sunt signa multiplex enim circumstancia ipsius persone loci temporis
ac eciam sui adventus si discurreremus per singula notabilia que occurre-
rent Sed meo iudicio principalis ac primus effectus sive fructus
sui adventus est bñdiccio omnium gencium de isto effectu dicitur in promissione
facta abrahe sic gen 18 nō celare potero abraam que gesturus
sum cum futurus sit in gente magna et robustissima et bñdi-
cende sint in eo omnes naciones terre et c 22 exponitur sic bñ-
dicentur in semine tuo omnes gentes terre quia obedisti voci mee Itē
gen 26 illud plenius exponendo ad ysaac dicitur tibi enim et semini
tuo dabo universas regiones has et bñdicentur in semine tuo
omnes gentes complens iuramentum quod propondi abraā patri tuo
et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi dabo que posteris tuis
universas regiones has et bñdicentur in semine tuo omnes gentes
eo quod obedivit abraā voci mee Sic insuper c 28 hec promis-
sio repetitur a iacob sic dilatabenis ad oriente et occidente
et septentrione et meridie et bñdicentur in te et in semine
tuo omnes tribus terre Sed aperte promittitur ista bñdiccio omnibus
tribubus aut gentibus non omnibus hominibus quia de omnibus gentibus
plures erant et habuntur non tamen omnes homines quo scriptura
scriptissime loquitur Sed quod bñdiccio data abrahe exponitur fore
expectanda in semine ysaac et in semine iacob danda omnibus
gentibus terre que bñdiccio describitur in promissionibus supradictis
esse fructus sive effectus huius futuri seminis scilicet messye unde tho.
6 angelus raphael dicit thobie iuniori ut in semine abrahe
bñdiccionem in filiis consequeris quod adhuc erat tempore suo futura Et
advertendum insuper est quod dicit in semine tuo non in seminibus
pluribus sed in uno de quo dicitur iacob eciam gen 18 et ipse erit
expectacio gencium et in ps 27 qui de messya est ut supra
patuit dicit quoniam dabis eum in bñdiccionem in seculum seculi de quo
dicitur ps 71 et in ipso bñdicentur omnes tribus terre omnes gentes magni-
ficabunt eum quod probatum est supra esse dictum de messya de quo
eciam dicit ysa 11 sui libri sic infra dicitur In illa die erit ra-
dix yesse qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur
de quo eciam dicit aggeus propheta 2 c sui libri et veniet desi-
deratus omnibus gentibus ut iudei hoc negant nec negare possunt
Ex hiis constat in persona messye istam bñdiccionem omnibus dan-
dam esse Inquiramus ergo quid est ista bñdiccio promissa omnibus
gentibus utrum prosperitas temporalis aut salus spiritualis constat quod
non intelligitur prosperitas temporalis cum dicitur in ps dicit de
ista bñdiccione Etenim bñdiccionem dabit legislator ibunt de vir-
tute in virtutem et videbitur deus deorum in syon manifeste ostendens
ista bñdiccionem consistere et integrari ex donis virtutum que

in patria reddunt hominem iustum et deo acceptum et ex visione dei
decorum post hanc vitam que est ex vita virtuosa in patria conse-
quimur eo meretur sive premium visio dei quod vita vere beata
ideo semper dicit prophetia benedictionem hanc in vita virtuosa in
patria consistere sicut psalmus 14 quis domine quis habitabit in taberna-
culo tuo aut quis requiescet in monte sancto tuo tabernaculum dei et monte
sancto dei paradisum celeste appellans et quis videt qui ingreditur
sine macula et operatur iustitiam etc. ostendens premium ex meritis consequi
debere ut convenire utrumque intelligitur altero expresso Unde dicit david
psalmus 66 deus misereatur nostri et benedicat nobis etc. Confiteantur tibi
populi deus confiteantur tibi populi omnes ostendens hanc benedictionem esse in illumina-
cione mentis et cognitione viarum dei et salutaris eius scilicet messie per
quem fuerat populus salvandus et in confessione unius dei in gen-
tibus que omnia integrant statum spiritualem in hac vita que est iu-
stificatio in patria vita per gratiam ad quam consequitur beatificatio in patria
vita futura Item balaam dicit de messya sicut supra in hoc 2°
tractatu Orietur stella ex iacob et consurget virga de israel
et percutiet duces moab vastabit seu depredabitur secundum aliam
translationem omnes filios seth si veniet ad vastandum et ut vir-
ga non veniret ad divicias conquirendas temporaliter sed potius spiritualiter
Unde propterea vocatur stella claritate et illuminatione spirituali sicut
dicit daniel 12 qui ad iustitiam erudiunt multos fulgebunt quasi stelle
in perpetuas eternitates si ibi per stellam intelligimus messyam
ut plerique accipiunt Item malachias promisso de eius adventu sta-
tim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis
et angelus testamenti quem vos vultis sicut ingens sedebit conflans et
emundans argentum et quasi aurum et erunt domino offerentes sa-
crificia in iustitia ubi aperte ostendit effectum sui adventus scilicet bene-
dictionem dandam per eum esse purgationem a peccato et confirmatione
in iustitia Item ysaias 49 dicit parum est ut sis michi servus ad
suscitandas tribus iacob et feces iacob convertendas dedi te in
lucem gentium ut sis salus mea usque ad extremum terre quod de
ysaia intelligi non potest per quem non erat salus data gentibus sed oportet
id de messya intelligi et 42 c° de messya dicit ecce servus meus
suscipiam eum electus meus complacuit in illo anima mea dedi spiritum
meum super eum iudicium gentibus proferet Et cito post Ego dominus
vocavi te in iustitia et apprehendi manum tuam et servavi te et
dedi te in fedus populi in lucem gentium ut aperires oculos cecorum
et educeres de   vinctum et de domo carceris sedentes
in tenebris ubi dicit messyam dandum esse in perpetuum et dura-
turum non temporali prosperitate Constat ergo hanc benedictionem promissam
patribus esse statum spiritualem gentium quod constat ut patuit in perso-
na messye debere complere Nec minus constat in persona iesu
christi quem constat descendisse de patribus predictis secundum carnem
eam esse impletam cum omnes nationes per diffusionem fidei christiane

fuerint dederunt querere ad culturam unius summi dei in qua salus spiritualis
consistit Cum ergo ab alijs negari non potest sicut scripturam xpm nostrum fuisse
messyam Item dan 7 dicitur quod antiquus dierum qui iudex omnium
descendebit et ob hoc intelligitur deus ipse dedit potestatem filio hominis et
omnes dicitur omnes populi tribus et lingue ipsi servient Ex quo ergo
ista servitus que est vera cultura summi dei per omnes linguas iudei
in xpo nostro videmus impletam fideliter affirmare possumus ipsum
iam venisse Unde prophetavit hic daniel scilicet messyam promissum
venisse Pro isto eodem dicit propheta sophonias 3 fini libri sic quapropter ex-
pecta me dicit dominus in die resurrectionis mee in futurum quia iu-
dicium meum ut congregem omnes gentes et colligam regna et effun-
dam super eos indignationem meam omnem iram furoris mei in
igne enim zeli mei devorabitur omnis terra quia tunc reddam populis
electum ut invocent omnes nomen meum et servient ei humero suo
Ecce servitus omnium gentium de qua locutus est propheta daniel que iam constat
in nostro xpo esse completa et non in alio Unde fideliter concluditur ipsum esse
de quo fiebat ista prophetia et promissio Nec movere debet quod hic dicit
effundam indignationem etc quia intelligitur pena pro peccatis et fla-
gellatio quamquam fideles sive electi pro suis criminibus flagellat
enim dominus omnem filium quem recipit et corripit De isto filio prophetavit
zacharias 2 sic lauda et letare filia syon quia ego venio
et habitabo in medio tui ait dominus et applicabuntur gentes multe
in die ad dominum in die illa et erunt mihi in populum et habitabo in medio
tui et scies quia dominus exercituum misit me ad te Constat autem
istam applicationem gentium non esse nisi vera dei cultura in qua hoc
prefata consistit quam applicationem gentium iudei viderunt a tempore
xpi nostri et non ante Unde constat eum fuisse et esse messyam Item
de ista benedictione que consistit in vera cultura summi dei aut
eius adoratione seu salute spirituali gentium prophetavit david psalmo 21 de-
scripta passione messye in fossione manuum et pedum et divisio-
ne vestimentorum eius per sortem sic loquens in persona messye
Apud te laus mea in ecclesia magna vota mea reddam in conspectu timentium eum E-
dent pauperes et saturabuntur etc usque et ipse dominabitur gentium Ubi
dicit laudem suam fore in ecclesia magna scilicet in congregatione omnium
gentium sicut quod exponit convertendarum ad dominum non in persona ecclesie
iudeorum Unde autem sit laus ista omnium gentium psalmista exprimit scilicet ex
conversione universarum gentium ad dominum in qua salus earum consistit
que est cultura veri dei summi sicut eius sic ipse quod exprimit
sic Et anima mea illi vivet et semen meum serviet illi Ecce quod
et qualis benedictio danda gentibus et iudeis per messyam pro qua
merito est laudandus in vel ecclesia que magna appellatur sic
in presenti cernimus xpm nostrum laudari per orbem unde constat hec dicta
de ipso veraciter affirmari

Johannes preterea iudei dicunt hanc benedictionem spiritualem adhuc
futuram et dandam per messyam quem expectant hec sicut data sit

gentibus et iudeis per Christum nostrum. Iam enim plurime nationes que hanc
benedictionem acceperant a Christi religione recesserunt ita ut pauce regio-
nes inhabitentur per christianos et plurime per paganos tartharos sar-
racenos et alios infideles. Unde est possibile iterari istam benedictionem
etiam in regionibus ubi ante fuit iterata et collocata et sic non oportet
Christum nostrum esse messiam ex hoc quod per ipsum talis benedictio collocata
est exemplo possibile est ut adhuc similis sit futura

Tardius constat et iudei non negant scriptura sua de pa-
trum promissionibus unam solam benedictionem huius generalem continere
dumtaxat in eorum semine esse dandam unam autem generalem nos osten-
dimus et veram et ipsi videt per Christum nostrum qui descendit de ipsis
secundum carnem illam veraciter factam. Iudicet ipse si quid sapiat an sit
rectius hanc veram iam perfectam an fictam non factam sed futuram affirmari
debere in fine huius sacre prophetie. Sicut enim beneficium proveniens genti
iudeorum et toti humano generi sicut est perfecta benedictio per Christum
nostrum collata non debuit in scriptura huius gentis sub punctuatione fuisse
maxime exemplo hoc beneficium ex iudeis ortum habuit et propter eorum
peccatum fuit adeo. Cum beneficia nec probabiliter minora quam deus erat
eis daturus eis punctuata fuerant in scripturis aut ergo oportet quod
tales duas benedictiones in semine patrum in scripturis inveniant
quod omnino non possunt aut quod hanc maiorem in predictis scripturis punct-
atam affirment. Unde frustra iudei non punctuatam expectant. Item
non recte intelligunt hanc generalem benedictionem esse iterabilem quia
illa punctuata stabit in eternum sic si unum regnum aliud applicetur
et aliud minuatur non dicitur esse regnum aliud sed idem sic est si ista bene-
dictio in aliquo regno deficiat et tamen in ipso continuatur non propter
hoc iteratur. Similiter enim in illo regno eodem in aliquibus
maneat in aliis etiam regnis fratrum verisimile est enim quod non
fuit nunc minus septuaginta duarum linguarum quam nationes ut
existimo sepe in scripturis omnia regna fratrum vocantur quoniam usque in fine
seculi aliqui illius nationis benedictionem istius fructum recipiet et sic
in regnis omnibus perseverat non tollitur sed a tempore sue collationis
manet in eternum sicut daniel propheta punctuat ut infra patebit pa-//

Item interpretatio danielis de sompnio nabuchodonosor re-//tebat
gis danielis et etiam interpretatio angelorum visionis sue po-
site c. 7 ostendunt venisse et hanc benedictionem per ipsum esse collatam
unde oportet Christum nostrum fuisse messiam promissum cum ipsi iudei adhuc pre-
sentem negent omnino fuisse messiam. Daniel enim describit c. 2 et
7 quatuor regna in futura quorum primum dicit esse ipsius regis nabuchodonosor
scilicet regnum assiriorum quod imperavit ut dicit universo orbi secundum vero
dalum regnum fuit persarum et medorum minus illo primo ut dicit
quod autem hoc sit regnum persarum et medorum ipse idem propheta satis
clare describit c. 8 ubi refert se vidisse arietem ventilantem
cornibus contra occidentem et aquilonem et meridiem et omnes
bestie non poterant resistere ei neque liberari de manibus eius

qui aries per eodem modo a gabriele exponitur esse rex medorum
et persarum 3m magnum constat esse regnum grecorum quod incepit ab
Alexandro qui primo imperavit universo orbi unde dicitur c. 8. quod
hyrcus percussit arietem et comminuit duo cornua eius et non
potuit resistere ei / quo ad hanc impletum constat tempore alexandri
qui percussit regem persarum et medorum et prevaluit sicut patet
1 macha. 1 c. unde isto c. 8 hyrcum exponitur esse rex grecorum
Quartum autem regnum magnum quod describitur post regnum grecorum
futurum nemo dubitat fuisse Romanum de quo dicitur c. 2 et
regnum quartum erit velud ferrum quomodo enim ferrum comminuit
et domat omnia sic comminuet omnia et conteret quod ad hanc non
est dubium impletum esse de Romano imperio et amplius comminuet
et dominat undique gentes terre quod ad ad imperium et omnes
gentes robustius tenuit Consignatis hiis quatuor magnis
regnis describitur per statuam quam rex nabuchodonosor vidit cuius
caput erat aureum et designabat suum regnum magnum quod
erat tempore danielis de fecit et pectus erat argenteum et brach-
ia similiter quod designabat regnum persarum et medorum et ven-
ter et femur de ere quod designabat 3m regnum scilicet regnum
grecorum et tibie erant ferree et pedum quedam pars ferrea
et quedam fictilis quod designabat quartum regnum scilicet romanorum
quod describit dividendum fore Consequenter propheta daniel prophetando et
exponendo sompnium prosequitur residua In diebus autem regnorum illorum
suscitabit deus celi regnum quod in eternum non dissipabitur et reg-
num eius alteri non tradetur comminuet et consumet omnia regna
hec et ipsum stabit in eternum secundum quod vidisti quod de monte abscis-
sus est lapis sine manibus et comminuet testam et ferrum
et es et argentum et aurum rex magnus deus ostendit regi que
ventura sunt post hec daniel Constat autem regnum Romanorum
et alia tria regna comminuta ita ut nullum eorum habeat sextam
partem terre Item constat regnum dei celi iam per orbem terre diffu-
sum et si non in omnibus partibus tamen in omnibus gentibus nec potest ne-
gari quin istud regnum dei dilatatum est per xpistum unum Conclu-
damus fideliter ex istis quod xpistus unus est lapis prescissus de monte
de lapide dicit dominus propheta ad hanc lapidem quem reprobaverunt edi-
ficantes factus est in caput anguli a domino factus est istud etc. Cum concordat ysa-
c. 8. sui libri Ecce ego mittam in fundamentis syon lapidem an-
gularem probatum preciosum in fundamento volens exprimere dicens quod in
xpisto ipso tamquam angulari lapide convenire facerat diversas gen-
tes in una fide deleta iniquitate eorum quod angelus in persona dei
zacharia dicit expresse c. 3. sic super lapidem unum vii oculi sunt et ego
celabo sculpturam eius dicit dominus exercituum auferam iniquitatem
terre illius in die illa tunc una hora vii oculorum super istum lapidem puto
ad hanc vii dona spiritus sancti quod ysa. xi describuntur super xpistum re-
quiescere et requiescet super eum spiritus sapientie etc. Item ex quo constat

ista regna iam comminuta. Et hic dicit quod in diebus regnorum illorum
suscitabit regnum deus quod in eternum non dissipabitur. quod regnum et
nos et iudei sic confitemur et credimus fuisse suscitandum tempore
messie in quo forent benedicte omnes gentes terre. Numquid ergo
quod istud regnum dei per messiam fuit suscitatum ante istam dissipationem
Romani imperii at non fuisset suscitatum in diebus horum regnorum
ut hic fuerat prophetatum. Concludamus ergo indubitanter illud regnum
christianorum numquam dissipandum ut hic dicitur et ut iste propheta expressius
describit 7o c. loquens de filio hominis quem in visione sibi facta
cernebat sic: dedit ei potestatem et honorem et regnum et omnes populi
et tribus servient ei. potestas eius potestas eterna que non auferetur et reg-
num eius quod non corrumpetur. Et in fine capituli regnum et potestas et
magnitudo regni que est super omne celum detur populo sanctorum al-
tissimi. regnum eius sempiternum est et omnes reges servient ei et obedi-
ent. In quo 7o c. etiam describit aliam visionem eiusdem prophete cum predicta
in qua vidit 4 bestias de mari et 4 ventos celi pugnare. Quas
4 bestias gabriel angelus sic ibi exponit: hee quatuor bestie magne
magne quatuor regna sunt que consurgent de terra. suscipient autem
regnum dei sancti altissimi et obtinebunt regnum usque in seculum et seculum
seculorum. et sequitur post interpretationem gabrielis de ista bestia quarta dicit ait
bestia quarta quartum regnum erit in terra quod maius erit omnibus
regnis et devorabit universam terram et conculcabit et comminuet
eam. De ista 4a bestia dicit prius ibi quod erat fortis nimis et dentes
ferreos habebat et ungues ferreos. sic in alia visione dicit hoc
regnum designari per ferrum quia ferrum comminuit et domat omnia. Ita
quod ut videtur michi per hanc 4 bestiam regnum Romanorum accipere in cuius
tempore in regnum dei debent sancti accipere quod regnum duraturum dicitur
esse in seculum et in seculum seculorum. sic in alia visione dicitur quod alteri populo ||

ohannes ut videtur michi quod in ista visione dicit || non tradetur
tamen per quartam bestiam non accipitur regnum romanorum quia de ea
dicitur sic dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante
eam et habebat cornua x. considerabam cornua et ecce cornu aliud
parvulum ortum est de medio eorum et tria de cornibus primis evulsa sunt
a facie eius et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto
et os loquens ingentia. et in fine gabriel angelus hoc exponens
sic dicit: porro x cornua eius ipsius regni x reges erunt et alius
consurget post eos et ipse potentior erit prioribus et tres reges
humiliabit et sermones contra excelsum loquetur et sanctos altissimi con-
teret et putabit quod possit mutare tempora et leges et tradentur
in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium temporis et iudicium
sedebit ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque in
finem. sic posuisti. Eodem etiam c. de illo parvulo cornu dicit aspi-
ciebam et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos et preva-
lebat eis donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis ex-
celsi et tempus advenit et regnum obtinuerunt sancti. Ex quibus videtur

quod iste ultimus rex sit antichristus et quod destruet sanctos per annum et duos
annos et dimidium per tempus annum intelligendo sicut supra c. 7 dicitur et
vii tempora mutabuntur super te ubi per septem tempora septem annos intelliguntur
eo quod ipse tunc occidetur et fiet finale iudicium et tota fides 3a
videtur pretendere secundum hunc valde et si sic accipiamus illud cornu non
invenimus 7 reges romanos quorum 3us ipse evellet Cum iam im-
perium Romanorum non habeat nisi parvulam particulam occidentis europe
et sic videtur concessum quod per 4am bestiam non significetur Romanum imperium sed
sit futurum adhuc

Tercius non videtur quod Romanum regnum imperium per bestiam 6
quartam intelligi et advertere si habet per te adducta et per
angelum dicta de monarchiis regni unius intelligas secundum erit
quod iste rex surgit post eos et tres illorum humiliat Si enim surget
post eos mortuus erit ante ipsum saltem preter ultimum et sic tres
non evellet de illis quatuor cornibus scilicet de quatuor monarchiis
iuxta secundum tunc Plures enim monarchie unius regni simul esse non
potest hoc autem in visione dicitur quod cornu illud parvulum quod ortum est
de medio eorum ortum est antequam ceciderant 3 cornua ergo esse debet
cum illis tribus et per consequens cum omnibus 7 cum illa 3 que debet evel-
li per illud enim evelli debet ceteris septem manentibus iuxta seriem
visionis Si enim illa septem cornua cum illa tria cornua eiusdem
a facie illius cornu ceciderunt cum sit ortum inter ea quatuor ponere
dicendum esset quod ea septem sint eiusdem a facie illius quam illa tria / cum
cornu illud parvulum creverit inter illa quatuor et septem illorum quatuor
secundum te ceciderunt quam cetera tria que eiusdem sint a facie illius cor-
nu crescentis inter illa quatuor Oportet ergo […] quod stantibus
illis quatuor cornibus illud cornu parvulum oriretur et per consequens per quatuor
reges in diversis plagis mundi ubi Romani imperabant consurget
aut surrexerunt quod verum est in medio horum x regum scilicet in medio
loci mundi oritur illud cornu parvulum quod ego ut tu antichristum intelligo stan-
tibus quatuor regibus non dico quatuor certis personis sed quatuor regibus
in istis quatuor plagis hoc est quondam romani imperii manentibus non
in medio Romani imperii nunc penitus Ex premissis plane constat istud
regnum dei nunc introductum esse scilicet per messiam in quo benedicende erant
omnes gentes que benedictio non dubium est istius regni dei introductio
sicut superius est ostensum

Item benedictio predicta videtur collata per adventum christi nostri quia 7
per eum in omni regione mundi servi dei vocantur nomine novo scilicet
christiani a christo 2 ysa. lxv dicitur et servos suos vocabit nomine
alio in quo benedictio est super terram benedicetur ideo de isto nomine
videtur intellexisse idem propheta in alio prophetans de messia c. 62 sic Et
videbunt gentes iustum tuum et vocabitur tibi nomen novum quod os domini
nominavit Signum autem quod hoc nomen christianum sit nomen de quo propheta
hic dixerat est quod premisit hunc dicto sic ad iudeos propter hoc dicit dominus
deus Ecce servi mei comedent et vos esurietis ecce servi mei bibent

bibent et vos sicietis ecce servi mei exultabunt pre exultatione cordis
et vos clamabitis pre dolore cordis et pre contritione spiritus ululabitis et
dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis et interficiet vos
dominus deus et servos suos vocabit nomine alio etc. ut supra quod omnia vide-
mus in iudeis impleta tempore enim christianorum iudei ita misere vivunt
quod vix semel in mense de suo ad saturitatem comedunt aut bibunt non
tamen ex devotione sed ex paupertate et avaritia abstinent Item quia
christiani ubique in ecclesiis laudant constat quod ipsi erubescunt et confunduntur
ubique / et quia christiani letantur et laudant deum in solempnitatibus christi
et sanctorum ipsi iudei ob hoc turbantur languent nimium et dolent
Item constat quod cum nomen iudeorum ita est execrabile quod audit proprie
in iuramento christianorum quia aliquid excessive detestatur dicit
enim si sic ergo deus me det ut iudeo unde constat hanc benedictionem
promissam patribus per christum non in gentibus advenisse cum isto nomine
nominate christus ut a christo christiani vocantur

Item ad istam benedictionem pertinere videtur datio legis nove per
quam legem ista salus fieri debuit sicut supra dictum est de psalmo 83 et
eius benedictionem dabit etc. et psalmo 18 dicto de christo et occursus
eius usque ad summum eius non est qui se abscondat a calore eius lex domini im-
maculata convertens animas etc. Item psalmo 39 in sua persona dicit Sacrificium et ob-
lationem no. au. w. p. m. t. d. e. etc. usque in medio cordis mei quo testimonio
utitur apostolus in epistola ad hebreos c 10 et ysaias 33 dicit dominus iudex no-
ster ipse veniet et salvabit nos et ysaias 2 / et 19 mala 4 et michee
4 de syon exibit lex et verbum domini de ierusalem ubi de messia promit-
titur ut ibi docebit nos vias suas et ambulabimus in semitis
eius et ysaias 42 loquens de ipso messia sicut supra patuit dicit
non erit tristis neque turbulentus donec ponat in terra iudicium et legem
eius insule expectabunt Item ysaias 51 attendite ad me populus meus
et tribus mea me audite quia a me exiet et iudicium meum in lucem
populorum requiescet et sequitur prope est iustus meus egressus est salvator
in quo ostenditur hanc legem tunc futuram dandam per illum salvato-
rem messiam et etiam quod de syon lex exibit et verbum sicut quod ibi oritur
accipiet Item dominus per ieremiam ieremie 31 dicit de temporibus ipsius messie
ecce dies veniunt dicit dominus et feriam domui israel et domui iuda
fedus novum non secundum pactum quod pepigi cum patribus in die qua apprehen-
di manum eorum ut educerem eos de terra egipti et sequitur et hoc
est pactum quod feriam cum domo israel post dies illos dicit dominus
dabo legem meam in visceribus eorum et in corde eorum superscribam
et ero eis in deum et ipsi erunt mihi in populum et docebit ultra
vir proximum suum et vir fratrem suum dicens cognosce dominum omnes enim
cognoscent me a minimo usque ad maximum ait dominus quia propicia-
bor iniquitati eorum et peccati eorum non ero memor amplius / hoc
testimonio utitur apostolus ad hebreos 9 hec dicta sunt in persona messie sed dei
hominis omnes cognoscent me a minimo usque ad maximum cuius tempore et
per quem dominus erat hanc legem novam daturus de qua loquitur Ex

hijs claret daconē nove legis gentibus et iudeis per messyā debe-
fieri per quā lege p̄fata tradicio s. plus spūalis debuit in prophetia pagini
et eciā q exibit de syon et ostat per xpm̄ iam datā ee et in syon
et de syon exisse unde luce ultio scribitur tūc apperuit eis sensum ut
intelligerent scripturas et dixit eis qm̄ sic scriptum est et sic oportebat
xp̄m pati et resurgere a mortuis tercia die et p̄dicare in noīe
eius remissione pctōr̄ in om̄s gentes incipientes ab ierusalem unde
apparet non negari poterit xp̄m iam esse messyā p̄missum nisi for-
te iudei dicant adhuc alia lege dandam in futuro per messiā q
de syon exibit quod iniquia ex sua scriptura valebunt astruere
cū oīa sint impleta per hac lege xp̄i que p̄nunctiabatur futura
per lege messie sup̄ descripta s. q est immaculata conventis aīas
q respiciunt in luce pctōr̄ et ideo sic dicit ysa. q per eū homines
ibunt de virtute in virtute Et sic inde sic dictū de lege messie
h quod est q p̄nunctiata est in p̄mis scripturis
Item vinus effectus sui adventus debuit esse reprobacio sacri-
ficior̄ antique legis sic expresse dicit ps 39 ut hic inter sup.
tractavi quo testimonio utitur apostolus ad ide p̄bandū ad he.
10 et ps 49 prophetia aut nō accipiā de domo tua vitulos neque
de gregibus tuis hyrcos quoniam mea sunt omnes fere silvarum et redde altissimo vota
tua ubi nō solū p̄nunctiat repulsione antiquor̄ sacrificior̄ s
docet quale novum sacrificium laudis honorificabit me et illic
iter quo ostendam illi salutare meū Item osee 6 c. p̄misso illo
quod sup. posui vivificabit nos post duos dies et in die tercia
suscitabit nos sequitur cito post et iudicia tua quasi lux egredi-
entur q̄ iniam volo et nō sacrificium et sciam dei plus q̄
holocausta ubi plane dicit se nolle sacrificia propter illo de quo
prophetatur unde xp̄us ipse hoc dictum adduxit contra phariseos mt 9
et luce 12 Item ps. 109. dicit iuravit dns et nō penitebit eū
tu es sacerdos in eternum s. o. mel. Constat aut q melchisedech nō
obtulit nisi pane et vinū unde apparet messyā nolle uti in suo
sacrificio sive sacerdocio sacrificiis antiquis s illis de quibus melchi-
sedech est hoc testo apostolus ad he. 7 prolixe ostendit id quod
prophetat malachias 1 c. sui libri dicit nō est mihi voluntas in vobis
dicit dns et munus nō suscipiā de manu vestra et sequitur et in omni
loco offertur oblacio munda ecce reprobacio et repulsio munerū
antiquor̄ et approbacio oblacionis munde secundum ordinē melchi-
sedech panis et vini Item dan. 9 c. sui libri expressissime de-
scribens adventū dni et eius occisione dicit q in dimidio ebdo-
made ultime de 70 ebdomadibus usque ad xp̄m deficiet hostia et
sacrificium hanc aut reprobacione sacrificior̄ iam vide-
runt iudei per 1400 annos q per ea que sup. tractavi a dani-
ele durativum est usque in fine seculi unde apparet ista approbacio ||
Item quo ad tempus sui adventus gen. || venisse messiam
eius dicit nō auferetur sceptrum de iuda et dux de femore eius

hebreus habet de inter pedes eius donec veniat qui mittendus
est et ipse erit expectatio gentium ligans ad vineam pullum suum et
ad vitem o fili mi asinam suam lavabit in vino stolam suam et in
sanguine uve pallium suum pulcriores sunt oculi eius vino et dentes
eius lacte candidiores constat quod ante herodem ascalonitam scilicet patrem
archelai sub quo xpus natus est natus non fuit alienigena rex
super iudeos ergo cum herodes ille regnabat oportet xpum venisse
qui fuit expectatio gentium aut ista littera veritatem non habet
hebraica aut lingua habet donec veniat silo silo autem nomen est
civitatis quondam [illegible] ubi saul unctus erat et roboam sit illuc
rex fuerat constitutus super decem tribus vel iudei exponunt non auferetur
sceptrum id est dignitas ducatus iude quia tribus iude dux populi fuit
usque ad saul qui unctus fuit in silo vel secundum alios usque ad
roboam qui regnaturus ibi erat sub quo fuerant quatuor tribus
ita ut monarchia iude non defeceret sed incepit usque saul per
hoc quod dicitur donec veniat ille unctus ideo quia silo interpretatur
missus quidam exponunt donec veniat mittendus aut qui mittendus
est item quod sequitur et ipse erit expectatio gentium quidam iudei expo-
nunt et ipse iudas tendo ad plus ab aliis tribubus debet ex-
pectari ut erat [illegible] non potest congrue sic exponere ut autem
pro eo non solebat populus iudeorum gentes simpliciter appellari sine de-
terminatione scilicet ut diceretur gens mea aut gens tua [illegible] aut
simile sed illi intelliguntur qui gentiliter vivunt unde abacuc 2 dicitur
veniet desideratus cunctis gentibus item quod translatio ista sed ipse
quidam refertur ad xpum sed silo quod tenetur sub iuda et ita
in hebreo sit masculini generis oportet quod illud aliud ad quod
refertur sit eiusdem generis scilicet silo / et sic non accipitur pro
vitulo in quo silo est generis feminini item translatio cal-
daica quam iudei approbant habet donec veniat xpus unde
oportet quod silo accipiatur pro xpo scilicet per unctionem ut unguendo sicut pro
a iudeis ante xpum promissum eius messiam appellant et patres post
ipsa patriarcham cum tales appellarent ergo idem sonat quod missus
item non reperiret eum potissima nisi quod hoc a iacob patriarcha
dicitur et describitur de mittendo ita ut silo hic significet non
vitulum quius 2o zacharie c. 6 sui libri 2 indicat vir [illegible] ori-
ens nomen eius secundum in translatione caldaica dicit vir messias
nomen eius vocatus messia tunc ante ipsa zacharie prophete iudei messiam
expectabant illum futurum promissum patribus appellatum messiam
pro isto 2o sequitur facit ista futura quod dicitur diebus novissimis per
quod dictum prophete patet accipere ultimam etatem iudeorum ante quam etate
erat saul [illegible] per duo milia annorum item ridiculum
est dicere quod tantus patriarcha et propheta congregavit filios suos
premittens eis se predicturum futura diebus novissimis et postea
tamquam prophetia diceret de filio suo iuda quod oculi eius erant pul-
criores vino etc. quod dicitur quod erat puerilia si carnaliter accipitur

vir corporaliter quam spiritualem, spiritum habeant in dicta et non ut iudei
illa acceperunt cum prophetatur eandem gentem vocando et alligando
cum eorum ex iudeis ostenditur ligans ad vineam pullum et ad vi-
te filium mi asinam suam. Unde paulus ad ro. xi vocat gentem
iudaicam vitem / deinde eius passio describitur prophetice sub figura lavabit
in vino stolam suam et in sanguine palium suum. cui simile dicit ysa. lxiii
quare rubrum est indumentum tuum etc. ut supra dixi in 2o huius et eius
fortior aptiore pulcritudo spiritualis describitur pulcriores sunt oculi
eius vino et dentes eius lacte candidiores. qui oculi dicuntur pro
perspicacitate iudicii ad spiritum prophetiam quam habuit et dentes eius
pro incorporatione gentilium in unitate fidei appellantur. Nec obstat quod
machabei non leguntur de tribu iuda qui duces iudeorum tempore suo
erant de tribu sacerdotali sicut patet i macha. quia illa tribus mixta
erat tribui regali et sic credendum est quod erant etiam de iuda. hoc
testimonio unde patet clarum quod tempore herodis ascalonite xpus promissus
venit cuius tempore ablatum fuit sceptrum seu regia potestas a iuda et
dux propheta ex eius a iudeis non erat. hic etiam pulcre denunciatur
xpi mors triduana per catulum leonis qui post ortum dor-
mit tribus diebus et spoliavit infernum propter hoc quod dicit cum apre-
disse ad predam et eius resurrexio cum propter hoc quod dicit quis suscitabit ||

Item quod ysa. c. 7 Ecce virgo concipiet et pariet || eum
filium et vo. no. eius emma. in matre xpi in fideli ioseph
viro ipsius attestante constat esse impletum. Item de loco concep-
tionis messie dicit ysa. secundum veram hebraicam c. 3 nazarenus vo-
cabitur ubi nos vocamus flos de radice eius ascendet. De loco
nativitatis dicit micheas 5 c. et tu bethleem effrata parvula es
in milibus iuda ex te enim egredietur qui sit dominator in israel
et constat xpum virum in nazareth conceptum et natum in bethleem
Item quod dicit ysa. c. xi in die radix yesse qui stat in signum
populorum ipsum gentes deprecabuntur et erit sepulcrum eius gloriosum
quod non dubium est dictum de xpo promisso tamen impletum etiam in-
quantum erat sepulcrum tam gloriosum ut xpiani ad quod sole-
bant ab omni plaga mundi affluere constat quod omnes gentes
in orbe deprecabantur eum et eius adiutorium tamquam salva-
toris

Item hic parum attende esse in descripto messia c. 2.
Egredietur virga de radice yesse etc. usque et fides cincto-
rium renum eius sequitur immediate tamquam concomitans eius adventum
habitabit lupus cum agno et pardus cum edo accubabit vi-
tulus et ovis et leo simul morabuntur et puer parvulus minabit
eos vitulus et ursus pascentur simul et requiescent catuli eorum
et leo quasi bos comedet paleas et delectabitur infans
ab ubere super foramine aspidis in caverna reguli qui ab-
lactatus fuerit manum suam mittet non nocebunt et non occi-
dent in universo monte sancto meo quia repleta est terra

scientia dei sicut aque maris operientes Isaie 11° c. Hoc autem nondum vim
aliquam fuisse in preterito unde dicunt iudei aut dicere possunt non illum venisse
qui hic describitur a propheta **Ricardus** advertere hic unum quod red-
ditur per textum omnium doctorum scilicet quod repleta est terra scientia dei sicut aque
maris operientes. Si enim per vitulum per ovem per agnum per leonem per pardum
per ursum et per aspidem per regulum terre bestias accipiamus omnino
hee bestie rapaces que non sunt propinque erunt per textum omnium doctorum de
hiis bestiis quibus repleta est terra scientia dei unde exponi ad textum
omnium doctorum stringitur constat illa dicta esse per similitudinem et figuram
ita ut homines potentes feroces voraces crudeles venenosos
per bestias illas rapaces intelligamus et humiles simplices et
mites per illa domestica animalia accipiamus sic frequenter in scriptura
exemplo homines talium bestiarum nominibus propter proprietates congruas nun-
cupantur sic pharao vocatur draco magnus ezechiel 29 et
leo 32 c. Advertere quod iste idem propheta 35 de messia prophetans et
signa concomitantia eius adventum describens similem modum loquendi
figuralem tenuit sic dicite pusillanimes confortamini nolite timere
ecce deus vester ultionem adducet retributionis deus ipse veniet
et salvabit nos tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum pa-
tebunt tunc saliet sicut cervus claudus et aperta erit lingua mutorum
et scisse sunt aque in deserto et torrentes in solitudine et que erat
arida in stagnum et sitiens in fontes aquarum in cubilibus in
quibus dracones prius habitabant orietur viror calami et iunci
et erit ibi semita et via sancta vocabitur non transibit per eam
pollutus etc. Ecce primo dicit eum venturum 2° signa ponit que
constat tempore Christi vere esse impleta scilicet tunc aperientur oculi cecorum
et aures surdorum patebunt etc. pro hac scriptura puto Christum
discipulis Johannis dixisse sic legitur Mt XI Euntes renuntiate
Johanni que audistis et vidistis ceci vident claudi ambulant
leprosi mundantur surdi audiunt mortui resurgunt etc. ut Johannes
intelligeret ex illis effectibus illum esse messiam quem illa scriptura
ypa predixit ita facturum et tunc addit alia signa sub figura scilicet
effusionem gratie spiritualem super ortos suos qui ante aruerant
et steriles ut desertum et in via cum dicit quod scisse sunt aque
in deserto etc. sic iste propheta c. 44 dicit noli timere servus meus
iacob et rectissime quem elegi effundam enim aquas super siti-
entem et fluenta super aridam effundam spiritum meum super semen tuum
et benedictionem meam super stirpem tuam ubi sicut videtis exponit
effusionem aque per effusionem spiritus sui sic etiam ex eodem sensu
ezechiel dicit effundam super vos aquam mundam et mundabimini
ab omnibus iniquitatibus vestris etc. c. 38 hoc autem signum impletum est quando
Christus effudit spiritum sanctum super discipulos suos et loquebantur lingu-
is omnium nationum quam super alios fideles sic legitur actuum 2 et
8 capitulis. Item idem signum etiam dicit sub figura in cubilibus in quibus
dracones habitabant etc. quod intelligitur puto de expulsione

demonum ab hominibus in quibus habitabat quod signum constat esse
impletum tempore Christi nam cum Christus et eius discipuli ubique ubi predicabant
ab hominibus demones expellebant patet autem quod contra illa aut circa
quod ad sensum litteralem patet quia si sic demonstraret non esset verum
illud ultimum quod per viam illam non transibit pollutus per omnem
viam corporalem etiam quia ibi transibunt immundi et polluti sicut
impolluti et mundi unde constat hanc viam in descripto esse spiritualem
et propterea unde hic et inmediate sequitur et hec erit nobis directa via
ita ut stulti non errent per eam non erit ibi leo neque mala bestia
ascendet per eam nec invenietur ibi que omnia falsa essent si de
via corporali et terrena et materiali loqueretur in qua non du-
bium quod stulti possunt errare et male bestie aliquotiens repe-
riri Sic in istis sicut in ceteris prophetiis de Christo debes totam se-
riem littere inspicere si forte circumstantia aliqua appellat alium
sensum quam ad illum qui vulgariter litteralis vocatur quia ut in primo
tractatu patuit ille semper est sensus litteralis quem auctor seu expo-
sitor littere intellexit

Item Numeri 24o sic scribitur tractatum de balaam orietur stella ex
Jacob et consurget virga de Israel prophetat et sequitur heu quis victurus est quando
ista faciet deus venient in trieribus de Italia superabunt assirios
vastabuntque hebreos et ad extremum etiam ipsi peribunt Ecce desig-
nat tempore sue prophetie de Christo dicit quod iudeos ytalici vastabunt
quod per titum et vespasianum constat esse actum et quod ista vastatio
civitatis et populi post occisionem messie sunt futura ideo plane
dicit quod ipse hoc facturus erat de Jacob incipit erit qui dicetur
et perdat reliquias civitatis unde signum est hanc prophetiam esse im-
pletam Item Daniel 9 premittitur et describitur plane tempus non solum
adventus Christi sed etiam occisionis et signa sequentia eius adventum
etiam ibi ponuntur quod iam constat esse predicta dicitur enim ibi sic Ecce
vir gabriel quem videram in visione in principio cito volans
tetigit me in tempore sacrificii vespertini et docuit me et locutus
est michi dixitque daniel nunc egressus sum ut docerem te et
intelligeres ab exordio precum tuarum egressus est sermo ego
autem veni ut indicarem tibi quia vir desideriorum tu es Tu ergo
animadverte sermonem et intellige visionem 70 ebdomade abbre-
viate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam ut consu-
metur prevaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur ini-
quitas et adducatur iustitia sempiterna et impleatur visio et prophetia
et ungatur sanctus sanctorum Scito ergo et animadverte ab exitu sermonis
ut iterum edificetur Jerusalem usque ad Christum ducem ebdomadas vij
et ebdomades 60 due erunt et rursum edificabitur platea
et muri in angustia temporum et post ebdomadas 62 occidetur Christus
et non erit eius populus qui eum negaturus est et civitatem et sanc-
tuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas
et post finem belli statuta desolatio confirmabit autem pactum multis

ebdomada vna et in dimidio ebdomade deficiet hostia et sacri-
ficium et in templo erit abhominacio desolacionis et usque in finem
et consummacionem perseuerabit desolacionis Et ibi hic dicit expresse
quod ab exitu sermonis ut iterum edificetur iherusalem usque ad xpm ducem erunt
ebdomade 7. et 62 ebdomades annorum et post illas ebdomadas
annorum occidetur xpus et quod populus eum negaturus est Que computacio annorum
concordat cum tempore xpi nam quem colligimus quod in tempore quo archax-
erses rex persarum scilicet 20 anno regni sui precepit ut iterum redifica-
retur iherusalem sicut legitur neemie 2 c Tempore vero cyri et darii
fiebat vna edificacio que prius erat destructa sicut patet nee-
mie 1 et 2 c usque ad passionem fluxerunt 70 ebdomades
annorum lunarium scilicet septies septem anni lunares sicut computat hys-
toriographus Est enim ebdomades annorum septem anni sicut dicitur leuiti-
25 c et gen 29 dixit laban ad iacob imple ebdomadam dierum
huius vocando ebdomadam dierum septem annos quibus propter iacob fini-
uit et pro rachel hic tamen loquitur de annis lunaribus quos ebdomades
abreuiatas nominant eo quod sunt breuiores solaribus et sic in medio
70 ebdomadarum xpo existente 30 annorum et predicante baptismum inci-
perunt legales hostie et sacrificia antiqua deficere paulatim
in iherusalem et xpo passo ac per eius passionem populo suo a patre
redempto confirmatum est pactum quod ipse habrae ysaac et iacob
et dauid promisit de benediccione omnium gencium in semine suo in xpo
vnde hic dicit loquens de 70 ebdomadis confirmabit autem pactum multis
ebdomada vna Item sic impleta est visio prophetalis et prophe-
cia quia ex tunc non habebat prophetas ut ante vnde consequitur quod sanctus
sanctorum scilicet messias vnctus est ut hic dicit Sic eciam deleta est
iniquitas seu preuaricacio eorum que ad xpm pertinet et peccatum
accepit finem scilicet originale peccatum ita quod pro illo nullus baptizatus
et tunc moriens in gracia descendit ad inferos sicut ante aut per
preuaricacionem et peccatum accipitur preuaricacio primorum parentum
et generaliter omne genus peccati mortalis in posterum quod dicitur de-
leta et finem accepisse quo ad penam eternam tamen ipso quod dampni-
quia ex tunc nullus descendens in gracia huius penam eternam debuit sustinere
et sic in eternis ex tunc morientibus adducta est iusticia sempiterna
scilicet vera beatitudo quam nullus ante hoc potuit sed omnes descenderunt
ad inferos Item circa post passionem xpi per titum et vaspasia-
num dissipatum est templum in iherusalem et iudei inde expulsi et re-
manet locus usque ad presens dissipatus ubi erat templum et statim
post dissipacionem factam per predictos imperatores in iherusalem habi-
tabant cultores ydolorum abhominabilium que ydola a propheta se-
cundo appellantur abhominacio desolacionis et hec desolacio
iudeorum usque in presens permanet et sic iuxta hec dicta a daniele
manebit usque in finem seculi scilicet donec iuxta propheciam malachie helias
propheta veniat circa tempora antixpi et sic omnia signa que hic propheta
posuit sunt preterita Ergo est fatuitas alium xpm expectare

ex quo tota ista prophetia in xpo nostro tam plane completa invenitur.
Et forte iudei dicere posset quod exitus sermonis de quo hic
prophetia dicit scilicet a tempore de hora qua angelus gabriel hec
predixit danieli et de exitu illius sermonis et sic constat quod ex tunc
usque ad xpi passionem fluxerunt anni sexcenti et quinque secundum multos
historiographos aut quingenti et nonaginta secundum alios affricanum qui quin-
decim annos pauciores ceteris ponit et ita ultra 70 ebdo-
madas que faciunt annos 490 et 19 fluxerunt quamquam aut paulo
aut minus centum anni et ita non videtur intelligi posse de adventu
xpi nostri Sed licet ita ponit quod non dicit ab exitu sermonis ut iterum
edificetur iherusalem Sed licet ita dicit predicto et non adiunctione ab exitu ser-
monis ut iterum edificetur iherusalem usque ad xpm ducem ebdomades
septem et 62 erunt etc Et rursus edificabitur platea et muri
in angustia temporum ita quod textus exprimit de ea edificatione
tunc futura ut iterum edificaretur iherusalem que fieri debuit in an-
gustia temporum sicut licet exprimit legatur libri neemie 4 c quod al-
tius tanta angustia edificabant quod una manu faciebant opus
edificantes et altera tenebant gladium qualis angustia quidem
non erat in prima edificatione sub ihesu et zorobabel Unde constat
exitum sermonis referri ad exitum sermonis arthaxersis regis in
vicesimo anno regni quo precepit iherusalem iterum edificari Sed quo-
cumque iudei istas 70 ebdomades computant aut computent non du-
bium quin sint tempore xpi nostri transacte et sic omnino conclusa quod xpus
dux venit et quod prius sanctorum est unctus et omnibus constat
insuper iam impleta esse apud eos et sint tempore xpi visio prophetalis
et prophetia quod ex tunc non habebant prophetas ut ante Et si
intelligatur visionem implecionem visionis et prophetie alii et ve-
rius sic etiam et nos intendimus sed ut res prophetata sit plus
quia secundum apparebat ipse xpus sic legitur in mathei xi et luce 16 lex
et prophete usque ad iohannem et ex eo regnum dei evangelizatur
tanto magis pro nobis faciunt licet quod xpus iam venit ex quo
70 ebdomades sunt elapse et hostia defecit et ipsi desolati
sunt ex tunc cum a tempore xpi nostri incepit in iherusalem deficere
hostia et sacrificium solitum et ex toto defecit ibi post destructionem
factam per predictos imperatores et ex tunc sunt desolatio iudeorum
Ex quibus notandum sequitur iuxta seriem prophetie huius quod xpus dux iam
venit quod etiam occisus est apparuit et quod populus negavit eum et
quod sanctus sanctorum sed messias promissus est unctus Aut ergo oportet
quod alium xpm invenerit in tempore huius ista venerunt quem etiam ipsi
iniusti occiderunt et negaverunt iuxta istam prophetiam quod nec possunt
nec alii negare aut quod in nostro xpo ista fateantur impleri quem ipsi
negaverunt coram pilato et postea occiderunt unde illa verba
veridica danielis nimis stupendum est quomodo ita sunt ceci ut
istam prophetiam adhuc in alio xpo expectent implendam ex quo
iste xpus non tantum erat dux quod omnes gentes sub ipsum fecit

et que etiam ipsi occiderunt ut hic dicitur et papa de quo mani-
feste videntur dicta ipsi elbodar hic prophetati ante mille 200 an-
nos iam esse transacta nisi quod ipse fuit hic prophetatus cum adiectis
verbis clarissimis non obscuris

Item quod osee 6 c. ita de eo dicitur vivificabit nos post
duos dies in die 3a suscitabit nos et vivemus in conspectu
eius sciemus sequemurque ut cognoscamus dominum quasi diluculum
preparatus est egressus eius et veniet nobis quasi imber tem-
poraneus et serotinus terre ad nihil aliud congrue referri potest nisi ad
mortem eius triduanam quia 3a die patres illos antiquos et
omnes iustos resuscitavit a morte dampnationis in limbo ne
amplius iusti illuc descenderent et illuc existentes liberaret et
iustos omnes spirituali gratia irrigaret sicut imber terram Item
quod osee xi c. dicit de egipto vocavi filium meum constat in isto
esse impletum nam angelus nunciavit marie et ioseph in egipto
cum puero xpo existentibus ut redirent quod si iudei dicant esse dictum de
populo vocato de egipto per moysen obstat ista littera que de rege
israhel loquitur sic sicut mane pertransit rex israhel quia puer israhel et
dilexi eum et ex egipto vocavi filium meum sicut dicit propheta rege||

Item quod dicit zacharias 9 c. sui libri Exulta ||non habent
satis filia syon iubila filia ierusalem ecce rex tuus venit
iustus et salvator ipse pauper sedens super asinam et super pul-
lum filium asine iam constat factum fuisse per xpm nam pauper
in stabulis quo ad usum cum etiam asine insidenti iudeorum populus
occurrebat et ut salvatorem adorabat et etiam infantes eum ado-
rabant sicut david dudum de eo dixerat Ex ore infantium dei et lacte-
ntium etc. et non etc. illius psalmi dicta erat sicut xpus exprimit nam 21
calumpniantibus phariseis et scribis eo quod pueri clamabant osanna
filio david et dixit eis nunquam legistis quod ex ore infantium et lactentium per-
fecisti laudem ut pharisei cum scribis psalmi illius de messia esse negarent si ponere
ea in allegando non repugnabat sicut videbatur sensisse hic
psalmus unus apostolorum ad hebreos 2 c. ad probandum xpm angelis fuisse ma-
iorem Item in ipso constat impletum esse quod zacharias xi c. dicit Et appre-
henderunt mercedem suam 30 argenteos et dixit dominus ad me
proice eos ad statuarium decorum pretio quo appreciatus sum ab
eis et tuli 30 et proieci eos in domum domini ad statuarium tot
n. denariis iudas eum vendidit et quod eosdem denarios
argenteos 30 iudas retradidit ex quibus emerunt agrum figuli
sive statuarii Unde alia translatio dicit et acceperunt 30 argen-
teos pretium appreciati quem appreciaverunt a filiis israhel et dederunt
eos in agrum figuli sicut constituit mihi dominus Unde constat hanc prophe-
tiam in nostro xpo clare et plane esse impletam Item quod zacharias dicit
c. 12 et aspicient ad me quem confixerunt et plangent eum planctu
quasi unigeniti accipiendum ut de 2o adventu messye ad iudicium
sicut sequentia verba pretendunt de planctu singularum tribuum per se

et dolebunt super eum sicut dolere solet in morte primogeniti in die
illa magnus erit planctus in Ierusalem sicut planctus ad remmon in campo
mageddon et plangent terra familie domus David seorsum mulieres
eorum seorsum familie domus levi seorsum et mulieres eorum seor-
sum familie semei seorsum et mulieres eorum Unde patet quod sin-
gule familie eorum iudeorum debent eum plangere quem ante cruci-
fixerant aspicient inquit ad me quem crucifixerunt et plangent
etc. Aut ergo iste noster xpistus quem iudei crucifixerunt est messias
aut alium messiam expectant ad configendum quod non potuerunt vere-
cundia tante sue nequicie futuro confiteri quia ipsi etiam affir-
mant eius adventum futurum esse ad eos regendum temporaliter et ad re-
stituendum eos plene in locum suum in terra promissionis Unde constat quod
talem regem suum futurum nunquam crucifigent scilicet ergo quod hic di-
citur quem crucifixerunt non expectatur ut hoc fiat

Item quo ad ipsius messie adventum dicit aggeus propheta c. 2
sub libri movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis
gentibus et implebo domum istam gloria dicit dominus exercituum et
post magna erit gloria domus istius novissime plus quam prime
quo ad divitias et apparatum propter paupertatem populi et etiam temporis
regni iudaici Et etiam quo ad modum structure Unde videntes
rerum domum qui primam viderant priorem flebant sicut legitur in
esdre 3. Unde constat quod ista gloria debuit esse maior propter presentiam
messie in ipsa existentis in oculis aliquorum prior domus erat ma-
ioris glorie Nunc autem non dubium quin secunda domus iam destructa
est primo templum in loco alio situatum ergo constat quod messias
dudum venit Item hoc pretendunt illa precedentia precedit enim adhuc unum
modicum est et ego movebo celum et terram et mare et aridam
et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus
Si autem iam non venisset messias sed esset futurus non fuisset tunc
modicum tempus ad eius adventum ut ex propinquitate eius adventus
animaretur amplius ad edificationem templi zorobabel dux
iuda sacerdos et omnes populi terre tunc ad hoc provocatio illa fiebat
sicut in textu precedente Item quod veniet desideratus cunctis gentibus
constat esse in nostro xpisto impletum quem in omni regno gentes ado-
raverunt cito post eius ascensionem et desideraverunt ac intime
dilexerunt Si vero quispiam dixerit istam prophetiam adhuc implendam
quia promittit adhuc modicum ad hoc sciat habere aliam translationem
sicut allegat apostolus ad hebreos 12. et ego movebo celum et terram
mare et aridam et movebo omnes gentes qualia non videntur
facta adhuc sed facienda circa finale iudicium attendat ad primum
ubi supra hoc potest intelligi ut fieret translatio regnorum tempo-
ralium mobilium et per signa mirabilia de celo et statuetur reg-
num spirituale messie eternum sicut supra dixit daniel usque ad
xpisti adventum post hanc prophetiam subversum est regnum persarum
per alexandrum et eius regnum scilicet grecorum quod subversum est per Romanos

impletum legatur insuper et macha x et xi c. qualia signa de reo
fuit facta tempore macha. De ista adoracione per gentes dicit insuper mala-
chias i c. sui libri Non est michi voluntas in vobis dicit dominus exercituum
et munus non suscipiam de manu vestra. ab ortu solis usque ad occa-
sum magnum est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur
et offertur nomini meo oblacio munda quia magnum est nomen
meum in gentibus videant iudei ubi se abiectos et se repulsos
et gentes modo deum adorare et agnoscunt illud impletum veni-
et desideratus cunctis gentibus Item attendant oblaciones mundas
ubique scilicet panis et vini non pecorum aut vitulorum indigentia gratia
et auctore et fateantur meam oblacionem mundam deo esse acceptam
et suam esse reprobatam

Item quod dicit in psalmo 21 quod tractatum superius in eius persona dicit
foderunt manus meas et pedes meos et dinumeraverunt omnia ossa mea etc. usque mise-
runt sortem et constat historialiter in nostro xpo impletum
Item totum est impletum per eundem post eius resurrectionem quod hic dicitur
quoniam dicit in eius persona narrabo nomen tuum fratribus meis in me-
dio ecclesie laudabo te et cetera / apud te laus mea in ecclesia ma-
gna in conspectu timentium eum edent pauperes et saturabuntur etc. usque universi
fines terre et gentium Item sic dicit david psalmo 17 in persona mes-
sie Eripies de contradictionibus populi constitues me etc. usque obedivit
michi Iam non videmus quod omnia regna mundi hoc totum impletum sit
hic possum malachiam dixisse Et attende quod plane hic con-
tradicit errorem presentem iudeorum de messia dicto eius ipsius
quod non cognovi serviunt michi etc. pronunciat conversionem gentium
per predicacionem apostolorum et discipulorum non per pugnam armorum et iunctum
adiungit filii alieni mentiti sunt michi filii alieni etc. iudeos filios alienos
appellans sic eos inveteratos et claudicantes affirmans a semitis
dei Iam enim messie mentiuntur affirmantes eum non venisse inve-
terati tradicionibus fictis et falsis quorundam doctorum perversorum
suorum et intelligenciam scripturarum propheticarum de ipso messia et sic
sunt claudicantes a semitis dei non enim gentiles in gentilitate
positos dicit propheta hic debere filii alieni vocari quia ipsi in
gentilitate positi numquam sunt ingressi in semitas dei ut ab eis
claudicarent Item quod de eo dicit psalmo 15 non dabis sanctum tuum videre
corrupcionem impletum est in resurrexione sua de qua dicit sopho-
nias 3 c. quapropter expecta me dicit dominus in die resurrexionis mee in
futurum Item impletum constat quod psalmo 18 non sunt loquele neque sermo-
nes quorum etc. in omnem terram etc. in apostolis et discipulis qui
loquebantur linguis omnium gentium et per omnia regna predicabant et
sic predicacio sua divulgatur per omnia regna mundi Item constat imple-
tum de xpo nostro in persona iude discipuli sui quod psalmo 40 Etenim
homo pacis mee in quo sperabam etc. ipse enim iudas prodidit eum
hoc autem dictum constat esse de xpo nostro de quo dicitur ex hiis que sequuntur
sequitur enim tu autem domine miserere mei et resuscita me etc. usque metuit

dd aut no resuscitatus est sz ipse in peccatis est mortuus ne dd erat
tradens qui peccata grauissima commisit nec confirmatus fuit in conspectu
dei meterum quia in peccato no manet / peccata aut huius supplantati-
onis describit iste ppha qui ps 139 de custitue sup e. pec
et dyabolus stz ad dextram eius 2e ipse sepatus eius ampliat alter costat-
ri qui cum indicatur a senioribus iudeis ei dedisti erat referens zo-
argenteos pro quibus dominum suum supplantauerat et dixit pecca-
ui tradens sanguinem iustum quid ad nos tu videris / abijt et
laqueo se suspendit et in episcopatum eius successit mathias hoc testio
unitur fecit apostolus actus 1 sic et ps 71 Reges tharsis et insu-
lam offe re aura et sab. do ad in tpe suae infantie constat imple-
tum quo ad reges tres qui de tharsia venientes ei mune-
ra obtulerunt iste de ascensione messie in celum dt ps 67 Re-
ges terre cantate deo psallite duo psallite deo qui ascendit
sup celum celi ad oriente quod in xpo vero est impletum videntibus
suis discipulis iste sunt de ascensione eius in celum et de missione
spiritus sancti in suos discipulos sic ibi premisit ascendisti in altum
cepisti captiuitatem dedisti dona hominibus que hystorialiter in vero
xpo impleta sunt primo enim ascendit discipulis suis videntibus
et decima die sequente misit in eos spiritum sanctum et loquebatur lingu-
is omnibus qua missione spiritus sancti ioel predixit c. 2. sin libri
premissa premiatione de renouatione ppli a captiuitate babilonica
sequitur ii et erit post hec effundam spiritum in eum sup omnem carnem
et prophetabunt filij vestri et filie senes vestri sompnia sompniabunt
et iuuenes vestri visiones videbunt sz et sup seruos meos
et ancillas meas in diebus illis effundam spiritum meum deus habit
per xpum verum constat esse impletum iste de linguis varijs datis
apostolis dt ysa 28 in loquela enim labij et lingua altera loquetur ad populum
istum / et obduratio iudeorum quod est in pnti ibidem qui describitur
et noluerunt audire et cito post ut vadant et cadant retrorsum
et conterantur et illaqueantur et capiantur hoc allegat apostolus 1 cor
14 iste sicut iudei qua captiuitate duxit eum ascendit in altum
sine ascendet sm iudeos et tenemet aias sctorum patrum in infer-
no sic dt zacha 9 de qua ascensione tu quoque in sanguine testi tui
emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua zacha 9 de
qua ascensione loquitur dd ps 110 sic dixit dns dno meo sede donec
ponam 2e vbi ii ascenderet no diceret carnalibus carnaliter lo-
quens quod sederet a dextris dei hoc testio unita fecit apostolus actuum
2o. et ps 18 dt dd de ista ascensione xpi a summo celo egressio
eius 2e ista quod dt dd in eo psalmo ps 110 iurauit dns et non pe-
nitebit 2e nonne constat impletum quantum adhuc quod xpus nunc sunt
sacerdos sm ordinem melchizedech offerens panem et vinum duntax-
at quod fuerat pro patribus oblatio ante legem sicut melchisedech ob-
tulit de quo gen 14 cum constet quod ritus huius sacerdotij stabit in
fine sctorum inxta hoc illud dd psalmiste cum ergo non affirmemus fideliter sac-

3

dote vcum tuum dum cum prophetam sit certiumque nunc putem et vidi-
mus per annos iam mille 300 et 30

quo tempore fuit editus liber

Johannes in veritate quod non singula supra posita sufficienter ostendunt
quod Christus non fuit messias promissus multa enim potuerunt in aliis
personis contingere que prenunciata sunt futura in eius persona sicut quod
debuit vendi pro 30 denariis quod debuit crucifigi quod sortes
essent mittenda super vestes ipsius et multa similia tamen cum et alia hominibus
multis latronibus possent contingere et forsan contigerunt ideo ex non
tali potest sufficienter ostendi quod Christus non fuerat Christus promissus age
ergo ut ea que in isto tractatu sparsim adduxisti vim obtineant
sufficienter et solide quod in unum manipulum colligam adducendo que mihi sicut
tibi occurrerit vocem Ricardus Sic potes promissa constringere
bona promissa patribus in sola persona messie fuit danda et illa bona
fuit in persona Christi non impleta ergo sequitur quod Christus non fuit messias
promissus huius rationis maiorem et minorem habes probatas a principio huius
2i usque ad 9 cum sit lex nova spiritualis reprobativa seu evacua-
tiva sacrificiorum carnalium legis mosayce extimata de ritibus a
prophetis prenunciata per messie persona et non per aliam erat danda
data fuit autem tamen lex per Christum nostrum vero sequitur Christum nostrum fuisse
messiam huius rationis maiorem et minorem habes probatas c. 9 et 10
istius libelli Item tempus prenotatum a prophetis infra quod fuit promissus
messias futurus ante mille 300 annos est lapsum vero sequitur quod
messias venit illius autem dicit autem dicere potest quod aliquis alius qui
non venit apud iudeos preter Christum nostrum sit messias sequitur ergo Christum
nostrum esse messiam huius rationis maiorem habes clare probatam c. 11 12
12 13 15 huius libri per prophetas Jacob balaam dan. et aggeum Item
persone condicione ipsius messie quo ad eius conceptione et nativitate de vir-
gine quo ad loca conceptionis et nativitatis ipsius quo ad conversatio-
nis modum et eius doctrinam quo ad tradicionem ad mortem et passionem
sepulture ipsius tempore permissionis iudeorum per eius omissione modum etiam
passionis resurrectionis ascensionis eius in celum quo ad actiua et
effectus concomitantia eius adventum precedentia et sequentia que a prophetis
concorditer sunt prenunciata in sola persona messie impleri potuit
sunt autem impleta in nostri Christi persona vero sequitur ipsum esse messiam
promissum / maiorem huius rationis et minorem habes probatas 12 c. huius 13
12 14 Item tam iudeos et nos in prophetia equales debet esse mes-
sie per Christum autem nostrum constat per historicos etiam iudeorum et alios
fidedignos quod in eius nativitate stella regibus de tharsis prebebat
ducatum quod angeli cum pastoribus inchoaverunt salvatorem cum vo-
cantes quod in eius baptismo audita est vox de celo hic est filius meus
dilectus in quo mihi bene complacui ipsum audite visa est columba celi-
tus descendens super eum quod transfiguratus est coram discipulis suis
ita quod pre claritate corporis sui ipsi in eum intendere non valebant quod
loqui sunt visi cum eo moyses et helyas quod resurrexit a mortuis
quod ascendit in celum quod intrauit ad discipulos suos ianuis clausis

q ambulauit sup mare q ei angeli ministrabant q cecos fecit
videre surdos audire mutos loqui leprosos mundauit et infirmos
sanauit demones effugauit et mortuos suscitauit Aut ergo iu-
dei ostendant maiora opa et maiore nobilitate ex scriptura sua de-
bere conuenire messie qd efficere sine dubio no poterunt aut fa-
teantur xpm nrm no minore ee messia et p9ns ee messiam
Constat enim q, pdcta multa ee maiora q regni corporalis resti-
tucione aut pace corporale in regno iudeor q tn iudei ponunt
ppua in suo messia futuro Vn ergo ex sua scriptura pbabunt messia
suu futuru maiore ee nro xpo no hnt nisi dicant q daturo sue
genti spualem salute qd xpus nr fecit no solu in sua gente
s eciam p oia regna mudi Nichil est ergo in scriptura p qd poterit
pbari messia nro xpo maiore Vn plane apparet nc negari po-
terit xpm nrm ee messiam pmissum

Item quamuis no posita in fine 2i tractatus sola id suffit oste-
dat tn in psona aplor et alior scor xpiane fidei idem pba-
sic Omnes tn tam Johes baptista q alij discipuli xpi nri
ac eciam successores eor in scta nra quos scos vocamus ha
vere q intellexerunt xpm nrm messia et dm ee no solu crediderunt
s dixerunt et eu ut deu coluerunt et pro affirmacione talis ac
tali cultus morte ptulerunt Aut ergo ipe fuit messias et deus aut
oes isti qui eu coluerunt fuerunt peccatores mendaces ydolatre et
blasfemi dei Si iudei dixerint obuiat eis planissime q deus ad
impetraciones ipor et ad inuocacione xpi nri p eos fecit mirabilia
maxima et innumabilia qualia no fecisset ad orones sive inuoca-
cones ipor si tanti peccatores fuissent qm scriptura veteris testi plan
est q deus no exaudit peccatores petentes et inuocantes s auie
eis auertit ps 1 2 21 Je 18 2 20 miche 3 et aliis locis
inuenies Isti ergo iusti erant veridici et sic apparet q nr xs
erat messias et deus oipotens cu hi i vita et in morte eu
asstruere sunt conati Item fuit iudei cu ipa captiuitas ipor
facta p tytu et vaspasianu est ita durabilis q ia durauit
p mille cccos annos qd est q vendiderunt iustu et occiderunt
xpm deu sic hic sup tractatum Amos vero 2 c sui libri sic
dicit Sup 3o scelerib isrl et sup 4or no conuertam eu p
eo q vendiderunt iustu pro argento Constat n iudeos ante
captiuitatem babilonica pphas s ysa et zacha et alios occidisse
et ydola coluisse Inde p 70 annos fuerunt captiui nuc vero
sunt captiui p annos mille cccos ergo comiserunt scelus aliquod
incopabiliter maius illis pcedentib Ideo dt hic Amos sup 4um
no conuertam intelligo usqz ad fine scli in aduentu helye dicit
n lex deutri 25 qm p mensura peti erit plagaru modus Cu
ergo qd fuit petm tam grande qd meruit talem pena et cue-
niet a dauid et Amos ut dixi vendicioz iusti et occisione eius
quo noie pphe solet xpm siue messiam nominare et ex quo istud

seruus fatetur culpam suam in persona messie commissam scilicet quod eum ven-
diderunt et occiderunt

Iohannes Iudas eius discipulus eum vendidit non iudei ut videtur

Ricardus seniores iudeorum iudam induxerunt et precium ei
de corbona erario statuerunt nichil de suo dantes et ideo cum iuda
eum vendiderit pro pecunia et ipsi eum emerunt ut eum occiderent
et sic erant et vendentes et ementes unde zacharias dicit quod appen-
derunt mercedem meam xxx argenteis iste iudas de iudeis erat ut
merito quod ipse de maiorum sacerdotum assensu fecerat iudei fecisse ||

Iohannes adhuc quero et respondeas mihi sed dicantur
obiectum michi vero in hiis que in nostro xpo impleta esse affir-
mas quod ipsum affirmas esse messiam auctoritate nove scripture sed eiusmodi
eius usus quam scripturam iudei non acceperunt sicut nosti et ideo petebam
ut ex aliqua scriptura ostenderes sicut quod non vero ad quod petebam ex
veteri scriptura probari et ita ex hiis que posuisti non convinces contra
iudeos quod xpistus noster sit messias **Ricardus** ego nichil de
novo testamento expressi ad probandum xpistum nostrum esse messiam sed multa de
ipso et per ipsum ac suos gesta recepi que in nostro evangelio et scripturis
apostolicis et aliorum irrefragabilium fidedignorum hystoricorum libris referuntur
non tamen ea posui quod ibi sint dicta sed quod apud iudeos et iudei nacio-
nes per fidedignos et irrefragabiles testificata fuerunt et sic fide
indubia obtinuerunt apud iudeos et nos et obtinent in presenti quod
pro notoriis reputantur sicut ille a quo dicuntur xpistiani ihesus xpistus fu-
erat appellatus et quod predicavit in iudea et iudea et sectam novam
introduxit et novam legem quod ad iherusalem venit sedens super asinam
quod pueri hebreorum eum adorabant et laudabant quod iudas eius
discipulus eum prodidit et vendidit quod iudei xpistum illum crucifixerunt
et vestimenta eius diviserunt quod milites crucifigentes eum mi-
serunt sortem super eius veste et similia que posui de eius sacerdocio
et eius vita de eius resurrectione et morte de eius transfiguratione
ascensione et miraculis factis per ipsum et suos et aliis rebus
gestis que omnia apud omnia regna per scripturas non solum xpistianorum
iudeorum et gentilium sic divulgata sunt quod negari non possunt ex
quibus convincitur contra iudeos ex ipsorum scriptura quod xpistus noster erat
messias promissus Ea autem dixi ut eum ex virgine natum fuisse
potest per scripturam nam satis ostendi cum vir eius apud iudeos
iustus habitus est usque ad finem dierum suorum Hoc dicit aliqua verba
in explanatione quorundam auctorum posui non ut vim probacio-
nis habeant contra iudeos sed ut tibi et aliis vigore potius ali-
quis informationis obtinerent sicut in explanatione dicti danielis
dixi quod tempore passionis xpisti anima eius descendit ad inferos sed
tunc iusti existentes in inferno per xpistum nostrum educti sunt sed ante
iustorum quod iustorum nostrorum appellat scriptura quod zacharias de messia
predixit faciendum et ostensum fuit in superioribus dictis et dixi proban-
do quod messias deus esse debet iste si premissam hystoriam posuisse

de vra scriptura reprehensibilis hoc fecisse qz de rebus gestis tempe
aliquoꝝ fides extat adhibenda eisdem et precipue si in illaꝝ reꝝ
gestaꝝ affirmatione usq in fine vite permanent Cum non sit verisile
q aliqs sit immemor sue salutis q usq in fine vite mendacium
dicere voluerit et mori voluntarie in tali et tanto pctō Menda-
cium enim perniciosum sine nocivum est aliqs in omni lege ymo in lege
nra est pctm grande ideo iudeis sarracenis tartaris et cunctis
nationibus hoibs et precipue viris in sue legis insta approbatis i
talium reꝝ gestaꝝ assertione ubi nichil acrescit sz potius decrescit
eis et alijs obesset si mentiretur nos xpiani fidem indubia me-
rito adhibemus Cum ergo scripturis hystoricis viroꝝ approbatoꝝ in le-
ge vra sua sanctitate et moribus de rebus gestis eoꝝ precipue tpe
allegamus aut talis scriptura dz ab omnibus approbari aut nulli hys-
torio adhibenda est fides qd est nimis absurdum ergo quod fe-
ci ironice est auctum **Explicit tercius liber ꝛc**

Incipit quartus obicit contra articulum libri precedentis usq ad 12 c.
et deinde obiecta soluuntur et continet 34 capitula Primum capitulum
obicit ex ratione regie dignitatis in persona messie et prophetiam
ysa. 2 pe / 2m cam obicit per ie. eze. ose. sophonia quo ad dd regem
promissum / 3m cam continet obiectum per ysa de gloria et opulentia civitatis
iherusalem et eius stabilitate / Quartum cam continet obiectum per ysa de
acceptione pp [illegible] et perpetua stabilitate ipsius in bono / Quintum cam
continet obiectum per ysa de gloria opulentia et pace ac stabilitate civitatis
et gentis / Sextum cam obicit per ysa ie. mala ex restitutione sacer-
dotij levitici et sacrificioꝝ in adventu messie / Septimum cam continet
obiectum per ie. de redificatione civitatis iherusalem ult° / Octavum cam ob-
icit per zacha de redificatione civitatis templi facienda per
messiam / Nonum cam continet obiectum per ysa 60. c. de dimissione pctī
iudeorum et eius captivorum mich et zacha de pace perpetua in adventu
messie / Decimum cam continet obiectum per ysa 60 c. de dimissione
pctī iherusalem et eius captivorum / Undecimum cam continet obiectum per dd
per ysa per dan zacha de messie regia potestate / 12m cam primum fun-
damentum positum pro solutione obiectum s. q regnum messie spirituale
dz intelligi / 13m cam probat 2m fundamentum per eadem s. q iherusalem spiritualis
et spiritus dz accipi pro congregatione multoꝝ / 14m cam probat 3m fun-
damentum de eodem s. q promissa veteris testamenti habent conditiones implicita-
tas / 15m cam continet obiectum contra pm fundamentum cum solutione ipsius /
16m cam obicit contra precedens et soluit inrecedens q inre [illegible] xp
potuit fuisse deus rex iudeoꝝ / 17m cam continet obiectum contra 2m
fundamentum cum dissolutione eiusdem ostendens messiam esse regem iu-
deoꝝ / 18m cam continet obiectum contra 3m et dissolutionem ipsius / 19m
cam dissoluit obiectum in primis xi capitulis et hoc in genere et specialiter
soluit obiectum per ie. in 2 c. / 20m cam dissoluit obiectum 1 et 8
capitoꝝ et ie. zacha et ysa / 21m cam soluit obiectum 2i capituli
de ezechiel et osee et exponit dicta nominatorum / 22m cam soluit ca

[illegible]

que ponuntur de ysa(ia) 4 c. 23 et exponit illud non adicies ultra
ut bibas / 23m exponit obiectum de ysa(ia) in 3o capitulo huius s. de 33 et
35 capitulis / 24m capitulum solvit obiectum de 54 c. ysa(ie) positum in 4 c. huius /
25m dissolvit obiectum 5i capituli qui sumuntur de 60 et 61 capitulis ysa(ie) / 26m capitulum dis-
solvit obiectum in c. de 62 capitulo de ysa(ia) / 27m capitulum dissolvit obiectum
positos in 6 c. qui sumuntur de ie(remia) ysa(ia) et malachia / 28m capitulum
solvit obiecta noni et decimi capituli que sumuntur de ysa(ia) mich(ea) et zacha(ria) /
29m capitulum obicit per dictum ier(emie) 33 de perpetuitate sacerdotii et solvit
obiectum / 30m capitulum replicat per multas auctoritates quo ad preputia
circumcisione et alia legalia / 31m capitulum probat reprobationem sacer-
dotii levitici et legalium et circumcisionis per apostolum / 32m ostendit idem
per multa dicta pauli apostoli et per decreta apostolorum et facta christi / 33m
capitulum solvit obiectum de 29 c. / 34m capitulum exponit de eodem et obicit
de observancia sabbati et dissolvit / 35m obicit de factis pauli quo
ad observanciam legis antique et quod reprehendit petrum et dissolvit
illos obiectum ostendens legitimam causam reprehensionis petri a paulo

Johannes ex quo ostendisti christum verum esse quem colimus esse mes-
sia patribus promissum et a prophetis predictum Rogo te ut ea dissol-
vas non solum que iudei contra nos obiciunt sed etiam ea que ex scrip-
tura veteris testamenti adhuc futura videntur innuere Sicut tu ex con-
comitantibus eius adventum expressa que nondum videntur in presenti evenisse
adhuc videntur affirmari posse fore futura quorum salute difficiliores
dissolvas modum sive regulam generalem pro intelligendis ceteris
adherendo **Ricardus** propone in medio que te movent mi-
nus **Johannes** Unum quoniam sive unus effectus adventus messie
videtur restauracio regni israel perpetuo duraturi de hoc dicit ysa(ias) 9 c.
pronunciato adventu messie sub hiis verbis parvulus natus est
nobis etc. sequitur super solium david et super regnum eius sedebit ut con-
firmet illud et corroboret in iudicio et iusticia amodo et usque in sem-
piternum zelus domini exercituum faciet hec Item 62 c. pronunciato
adventu messie sub hiis verbis propter syon non tacebo et propter ierusalem
non quiescam donec egrediatur ut splendor iustus eius et salvator
eius ut lampas accendatur et videbunt gentes iustum tuum et cuncti re-
ges inclitum tuum et vocabitur tibi nomen novum quod os domini nominavit sequitur et
eris corona glorie in manu domini et dyadema regni in manu
dei tui non vocaberis ultra derelicta et terra tua non vocabitur
amplius desolata sed vocaberis voluntas mea et terra tua inhabitabitur
et alibi post iuravit dominus in dextera sua et in brachio forti-
tudinis sue si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis et si
biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti Ex adventu mes-
sie hic pronunciatur restauracio regie dignitatis et eius dyade-
ma regni etc. et si dedero triticum tuum ultra etc. pronunciatur eciam
eius stabilitas in bono et non vocaberis ultra etc. quod tamen in adventu
christi et ex tunc fuerit sub rege alieno et postmodum captivi usque
in presens ergo videtur ex hiis dictis ysa(ie) messias adhuc futurus et

ista factura. Item trenorum ultimo pronunciato de christo sic spiritus oris nostri
christus dominus captus est in peccatis nostris cui diximus in umbra tua vi-
vemus in gentibus scilicet completa est iniquitas tua filia syon non addet
ultra ut transmigret te. Ergo iudei sunt sic transmigratione in
puncto per orbem scilicet circa adventum messie esse futurum ut tandem converti-
antur ut videtur. Item Ieremie 33 pronunciato adventu messie sub
hiis verbis In diebus illis et in tempore illo germinare faciam germen
David iustitie et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur
Iuda et Israel habitabit confidenter et hoc est nomen quod vocabunt
eum dominus iustus noster. Statim scilicet hec dicit dominus non interibit vir de David qui
sedebat super thronum domus Israel et de sacerdotibus et levitis
non interibit vir a facie mea qui offerat holocausta et incen-
dat sacrificia et cedat victimas cunctis diebus. Et factum est
verbum domini ad Ieremiam dicens hec dicit dominus si irritum fieri potest pactum
meum cum die et nocte ut non sit dies et nox in tempore suo et
pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo ut non sit
ex eo filius qui regnet in throno eius et levite et sacerdotes
ministri mei. Item repetitur in fine huius capituli sententia utrobique videtur
quod tempore adventus messie restituetur regnum et quod durabit. Tertium
cum tamen in puncto sit oppositum et in adventu christi nostri non sit restitu-
tum ymo tunc herodes alienigena regnavit iudee. Unde alii
qui recolentes istas prophetias querebant ab eo si in hoc tempore resti-
tueres regnum Israel quando ascendebat in celum sic legitur actuum primo capitulo

Item Ieremie 30 capitulo sui libri de hac regni iudeorum restitucione
in adventu messie videtur sic loqui In die illa ait dominus exer-
cituum conteram iugum eius de collo tuo et vincula eius dis-
rumpam et non dominabuntur ei amplius alieni sed servient deo suo
et David regi suo videtur istud non fuisse impletum pro tempore reductionis
captivitatis babilonice quia tunc non propterea habuerunt regem nomine
David et ita videtur hoc futurum adhuc ita ut christus sive messias
dicatur David quod videtur ex hoc quia ezechiel sic simile dicit capitulo 34 sui
libri suscitabo super eum pastorem ego autem dominus ero eis in
deum et servus meus David in medio eorum et scilicet post de stabilitate
huius regni ego dominus locutus sum et faciam cum eis pactum pacis
et cessare faciam bestias pessimas de terra et qui habitant
in deserto securi dormient in saltibus et ponam eos in circuitu
collis mei benedictionem et adducam ymbrem in tempore suo et pluvie bene-
dictionis erunt et dabit lignum agri fructum et terra dabit germen
suum et erunt in terra sua absque timore et non erunt in rapi-
nam gentibus neque bestie terre devorabunt eos sed habitabunt con-
fidenter absque ullo timore et suscitabo eis germen nominatum
et non erunt imminuti fame in terra neque portabunt amplius obprobria
gentium ubi videtur per David messiam accipere Ex quo tunc dicit et susci-
tabo eis germen nominatum loquens non dubium de messia et stabili-
tas eorum in manu sua fiet ut sic hic videtur per punctam communis

notatur scilicet messie quod germen se. notat germen iustum ut supra patuit hoc
ergo notat David messiam ut verbum hoc ait quod promittit nondum est factum scilicet
non erunt ultra imminuti fame in terra neque portabunt amplius obprobrium
gentium cum summa obprobria obtineat in presenti ergo hoc est expectanda futu-
ris temporibus Item hoc idem videtur dicere clarius c. 37 sic hec dicit dominus deus
Ecce ego assumam filios israel de medio nationum ad quas abierunt
et congregabo eos undique et adducam eos ad domum suam et faciam
eos in gentem unam in terra in montibus israel et rex unus erit omnibus
imperans et non erunt ultra due gentes nec dividentur amplius in
duo regna neque polluentur ultra in ydolis suis et abhominatio-
nibus suis et salvos eos faciam de universis sedibus suis in quibus
peccaverunt et emundabo eos et erunt mihi in populum et ego ero illis
in deum et servus meus rex David super eos et pastor unus erit omnium
eorum in iudiciis meis ambulabunt et mandata mea custodient et
facient et habitabunt super terram quam dedi servo meo Iacob in qua
habitaverunt patres vestri et habitabunt super terram ipsi et filii eorum
et filii filiorum eorum usque in sempiternum et servus meus David princeps
eorum in perpetuum et percuciam illis fedus pacis sempiternum erit eis et fun-
dabo et multiplicabo et dabo sanctificationem meam in medio eorum
in perpetuum et erit tabernaculum meum in eis et ero eis deus et ipsi
erunt mihi populus et scient quod ego dominus sanctificator israel cum fuerit sancti-
ficatio mea in medio eorum in perpetuum hic videtur David messiam nominare
quia nullus alius qui iam fuit apud eos a tempore huius prophete nec qui est
futurus apud eos rex preter Christum promissum erit eorum rex in perpetuum
sic hic dicitur et servus meus David princeps eorum in perpetuum et etiam quod
dicitur eorum regnum a tempore illius regis David est perpetuum et habitatio illorum
iudeorum super terram scilicet in perpetuum conquisitum per messiam ad huc hoc esse
venturum quod nondum videtur impleta etc. de isto regno David ipsorum legitur
videtur Osee c. 3 sui libri sic dies multos sedebunt filii israel
sine rege sine principe et sine sacrificio et sine altari et sine ephot
et sine seraphin et post hec revertentur filii israel et querent dominum
suum deum et David regem suum et pavebunt ad dominum et ad domum eius
in novissimo dierum quod non videtur impletum per aliquem regem nomine David
et ita per messiam expectatur implendum et videtur ad hoc notum fuisse
quod dicitur hoc futurum in novissimo dierum quod idem videtur dicere in fine seculi

ITem ad istud conveniunt sive effectum ipsius messie scilicet restauratio
regni perpetui iudeorum videlicet per omnem opulentiam gloriam potentiam stabili-
tatem perpetuam civitatis Iherusalem et Syon que in adventu messie mutatur
a prophetis ventura de hoc Ysaias 33 sic Respice Syon civitatem solemp-
nitatis nostre oculi tui videbunt Iherusalem habitationem opulentam taber-
naculum quod nequaquam transferri poterit nec auferentur clavi eius in sempiter-
num et omnes funiculi eius rumpentur etc. et sequitur ibi per totum de adventu
messie dominus enim iudex noster dominus legifer noster dominus rex noster ipse ve-
niet et salvabit nos ecce de eius opulentia et stabilitate Iste Ysa.
34 prenuntiato de adventu Christi promissi sic ait deus ipse veniet et

salvabit nos. tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt
tunc saliet sicut cervus claudus et aperta erit lingua mutorum etc.
ut supra positum in xi capitulo l. 3 et sequitur et ambulabunt qui liberati
fuerint et redempti a domino et convertentur et venient in Syon cum
laude et letitia sempiterna super caput eorum. Ecce hic dicit quod ex
tunc obtinebunt letitiam sempiternam. Item ysaias xlix prenunciat ad-
ventum sub hiis verbis: dedi te in lucem gentium ut sis salus mea usque
ad extremum terre et post dedi te in fedus populi ut suscitares ter-
ram et possideres hereditates dissipatas. Sequitur post multa: Et dixit
Syon dereliquit me dominus et dominus oblitus est mei. Numquid
oblivisci potest mulier infantem suum ut non misereatur filio uteri sui
et si illa oblita fuerit ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus
meis descripsi te muri et coram oculis meis semper. Venerunt struc-
tores tui destruentes te et dissipantes a te exibunt. Leva in circui-
tu oculos tuos et vide omnes isti congregati venerunt tibi. Vivo
ego dicit dominus quia omnibus hiis velud ornamento vestieris et
circumdabis eos tibi quasi sponsa. Quia deserta tua et solitudines
tue et terra ruine tue nunc angusta erunt pre habitatoribus et longe
effugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii
sterilitatis tue: angustus est michi locus, fac spacium michi ut habitem.
Et dices in corde tuo: quis genuit michi istos? ego sterilis et non
pariens transmigrata et captiva, et istos quis enutrivit? ego destitu-
ta et sola, et isti ubi erant? Hec dicit dominus deus: ecce levabo ad gentes
manum meam et ad populos exaltabo signum meum et afferent filios tuos
in ulnis et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nu-
tritii tui et regine nutrices tue, vultu in terram demisso adorabunt
te et pulverem pedum tuorum lingent, et scies quia ego dominus super
quo non confundentur qui expectant eum. Ecce prenunciatur opulentia civi-
tatis in adventu messie et multitudo populi eius et eius potentia et gloria
ut videtur in servitute et adoratione regum et reginarum, que modo sunt
preterita ut videtur.

Item ysaias li: Propterea audi hoc paupercula et ebria non a vino. Hec dicit
dominator tuus dominus deus tuus qui pugnabit pro populo suo: ecce tuli
de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis mee,
non adicies ut bibas illum ultra ut transeat per te incircumcisus et immundus
et alius interposita de hoc sequitur prenunciatio de adventu messie: propter hoc sciet
populus meus nomen meum in die illa quia loquebar: adsum. Quam
pulchri super montes pedes annunciantis et predicantis pacem etc. Et in-
fra: paravit dominus brachium sanctum suum in oculis omnium et videbunt omnes
fines terre salutare dei nostri. Ecce hic prenunciatur de Syon et de
Jherusalem in adventu Christi salvatoris quod omnes fines terre vi-
debunt, auferet ab eis fundum calicis indignationis sue ita ut
eam amplius non bibant, et quod post non adiciet incircumcisus pertransibit per
Jherusalem cum in circumcisi habitet in presenti. Hec ergo sunt futuris temporibus
expectanda. Item descripta passione Christi salvatoris in capitulo 53 ita

plane sic erat in eo qui eam describit sicut supra posui in 2 li. c. u. in
mo ys queretis simonem ad israel dicit lauda sterilis que non paris de-
canta laudem que non pariebas quia multi filii deserte magis quam eius que
habebat virum dicit dominus dilata locum tentorii tui et pelles taber-
naculorum tuorum extende ne parcas longos fac funiculos tuos et
clavos tuos consolida ad dexteram enim et ad levam penetrabis
et semen tuum gentes hereditabit et civitates desertas inhabitabit
noli timere quia non confunderis neque erubesces non enim te pudebit
quia confusionis adolescentie tue oblivisceris et obprobrii viduitatis tue
non recordaberis amplius quia dominabitur tui qui te fecit dominus exer-
cituum nomen eius et redemptor tuus sanctus israel deus omnis terre voca-
bitur quasi mulierem derelictam et merentem spiritu vocavit te deus
et uxorem ab adolescentia abiectam dicit dominus deus tuus ad punctum
in modico dereliqui te et in miserationibus magnis congregabo
te in momento indignationis abscondi faciem meam paulisper a te
et in misericordia sempiterna misertus sum tui dicit redemptor tuus
sicut in diebus noe ita est istud cui iuravi ne inducerem aquas
diluvii ultra super terram sic iuravi ut non irascar tibi et non
increpem te montes enim commovebuntur et colles misericordia autem mea
non recedet a te et fedus pacis mee non movebitur dicit
miserator tuus dominus paupercula tempestate convulsa absque ulla
consolatione Ecce ego sternam lapides tuos per ordinem et fundabo
te in saphiris et ponam iaspidem propugnacula tua et portas tuas in
lapides sculptos et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles
universos filios tuos doctos a domino et multitudinem pacis filiis
tuis et in iustitia fundaberis recede procul a calumpnia quia
non timebis et a pavore quia non appropinquabit tibi Ecce accola
veniet qui non erat mecum advena quondam tuus adiungetur tibi
Ecce hic dicit quod post adventum messie et redemptionem faciendam per
eum quod israel penetraret ad dexteram et sinistram et quod semen
eius hereditaret gentes et habitaret civitates desertas
et quod amplius non erubesceret neque confunderetur quia dominus misertus
erit eius et misericordia sempiterna et quod dominus iuravit quod amplius
non irasceretur et sicut iuravit quod non induceret amplius aquas
diluvii et quod ex tunc misericordia eius non recederet ab israel nec fedus
pacis eius non moveretur et quod ipse sterneret per ordinem lapi-
des eius et fundaret eam in saphiris etc. que omnia videntur
manifeste precedere opulentiam gloriam potentiam et perhennem stabi-
litatem huius populi et civitatis illius post adventum messie quod quia non
sunt in presenti adhuc messias futurus videtur

Item ysaias lix in fine prophetat de adventu messie
sic Et timebunt qui ab occidente sunt nomen domini et qui ab
ortu solis gloriam eius cum venerit quasi fluvius violentus
quem spiritus domini cogit et venerit syon redemptor et eis qui re-
deunt ab iniquitate in iacob dicit dominus deus hoc est fedus meum cum

eis dicit dominus spiritus meus qui in te est verba mea que posui in
ore tuo non recedent de ore tuo et de ore seminis tui amen et
usque in sempiternum. In c. 60. Surge illuminare Jerusalem quia ve-
nit lux tua et gloria domini super te orta est quia ecce te operient et
ca. usque super te o. dominus et g. e. i te. vi. rc. usque et laudem domino
annunciantes. Omne pecus cedar congregabitur tibi arietes nabaioth
ministrabunt tibi offerentur super placabili altari meo et domum ma-
iestatis mee glorificabo. Qui sunt isti qui ut nubes volant et quasi
columbe ad fenestras suas. Me enim insule expectant et naves maris in
principio ut adducam filios tuos de longe argentum eorum et aurum
eorum cum eis nomini domini dei tui et sancto israel quia glorificavit te. Et
edificabunt filii peregrinorum muros tuos et reges eorum minis-
trabunt tibi in indignatione enim mea percussi te et in reconciliatione
mea misertus sum tui. Et aperientur porte tue iugiter die et nocte
non claudentur ut afferatur ad te fortitudo gentium et reges eorum
adducantur. Gentes enim et regnum quod non servierit tibi peribit et
gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet abies
et buxus pinus simul ad ornandum locum sanctificationis mee et locum
pedum meorum glorificabo et venient ad te curvi filii eorum qui
humiliaverunt te et adorabunt pedes tuos omnes qui detra-
hebant te civitatem domini syon sancti israel. Pro eo quod fuisti derelicta et
odio habita et non erat qui per te transiret ponam te in super-
biam seculorum gaudium et leticiam in generatione et generationem et suges
lac gentium et mamilla regum lactaberis et scies quia ego dominus
salvans te et redemptor tuus fortis iacob. Pro ere afferam aurum
et pro ferro afferam argentum pro lignis es et pro lapidibus ferrum
et ponam visitationem tuam pacem et prepositos tuos iustitiam. Non
audietur ultra iniquitas in terra tua vastitas et contritio in ter-
minis tuis et occupabit salus muros tuos et portas tuas laudatio.
Ecce hic prenunciatur gloria et opulentia civitatis Jerusalem in ad-
ventu messie et eius potentia in hoc quod reges ministrabunt ei et
venient ad eam ut ibi adorent et quod gentes et regnum quod ei non
servierit peribit et filii curvi venient ad eam eorum qui eam hu-
miliaverunt et quod ponetur in superbiam seculorum et quod suget lac
gentium et lactabitur mamilla regum et quod eius aurum et argentum
et es multiplicabuntur. Item eius stabilitas perpetua in verbis his
bonus quia prenunciatur et ponam v. t. pa. et prepositos t. iustitiam non au-
dietur in terra tua vastitas etc. Item quia in c. 61 prenunciatur de
adventu messie per hec verba spiritus domini super me eo quod unxit
me dominus ad annunciandum mansuetis misit me. Secundum effectum sui
adventus [illegible] in littera sic ut mederer contritis corde et predi-
care captivis indulgentiam et clausis apertionem et predicare annum
placabilem deo et diem ultionis deo nostro ut consolarer omnes lu-
gentes ut ponerem consolationem lugentibus syon et darem eis
coronam pro cinere oleum gaudii pro luctu et pallium laudis pro spiritu mero-

†

ris et vocabuntur in ea fortes iustitie plantatio domini ad glorifi-
candum et edificabunt deserta a seculo et ruinas antiquas erigent
et instaurabunt civitates desertas et dissipatas in generatione
et generatione et stabunt alieni et pascent pecora vestra et filii
peregrinorum agricole et vinitores vestri erunt vos autem sacer-
dotes vocabimini ministri dei nostri dicetur vobis fortitudinem gen-
tium comedetis et in gloria eorum superbietis et confusione vestra duplici
et rubore laudabunt partem eorum propter hoc in terra sua duplicia
possidebunt letitia sempiterna erit eis quia ego dominus et dili-
gens et odio habens rapinam in holocausto et dabo opus eorum
in veritate et fedus perpetuum feriam eis et scietur in gentibus se-
men eorum et germen eorum in medio populorum omnes qui vi-
derint eos cognoscent illos quia isti sunt semen cui benedixit
dominus gaudens gaudebo in domino et exultabit anima mea in deo
meo quia induit me vestimentis salutis et indumento iustitie
circumdedit me quasi sponsum decoratum corona et quasi sponsam
ornatam monilibus suis Sicut enim terra profert germen suum et
sicut ortus semen suum germinat sic dominus deus germinabit iustitiam
et laudem coram universis gentibus Ecce hic filiis syon in adven-
tu messie promittitur reedificatio civitatum suarum duratura
opulentia rerum et vini ministerium advenarum dominatio super
gentes alias sempiterna letitia et fedus perpetuum cum ipsis et eorum
benedictio super eos Ex quo ergo non venit sibi ista ut eius mes-
sias venimus et eis ista dabimus

Item alius effectus messie adventus ut est restauratio et
confirmatio sacerdotum levitarum et professorum legis antique de
qua dicitur in auctoritate supra posita c. 4 hg de ie c. 33 Item ysa
ultimo in fine promittitur adventu messie et conversione gentium p-
ceptos sic enim nostrorum priorum doctorum intelligunt scilicet hiis verbis
venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis et venient et
videbunt gloriam meam et ponam in eis signum et mittam ex eis
qui salvati fuerint ad gentes in mare in affricam in libiam te-
nentes sagittam in ytaliam et greciam ad insulas longe qui non au-
dierunt de me et non viderunt gloriam meam in gentibus et addu-
cent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum domino in equis et
quadrigis et lecticis et in mulis et carrucis ad montem sanctum meum
ierusalem dicit dominus quomodo si inferat filii israel munus in vase mundo
in domum domini [illegible] et assumam ex eis in sacerdotes
et levitas dicit dominus quia sicut celi novi et terra nova que
faciam stare coram me dicit dominus sic stabit semen vestrum Ecce quod
per messiam sive eius adventum fiet ista assumptio in sacerdotes
et levitas de filiis iudeorum ad quos ubi sermo fit per prophetam
ergo hoc ut adhuc futurum Item malachie 3 promittitur adven-
tu messie scilicet hiis verbis Ecce ego mitto angelum meum et
preparabit viam ante faciem tuam et statim veniet ad templum sanctum

dominator quem vos queritis et angelus testamenti quem vos vultis Ecce ve-
niet dicit dominus exercituum et quis poterit cogitare diem adventus
eius et quis stabit ad videndum eum sequitur immediate ipse enim quasi ignis
conflans et quasi herba fullonum sedebit conflans et emundans
quasi argentum et purgabit filios levi et colabit eos quasi aurum
et argentum et erunt domino offerentes in iustitia et placebit domino sa-
crificium iuda et ierusalem sicut dies seculi et sicut anni antiqui hic insuper
videtur quod in adventu messie filii levi purgabuntur a peccato et
quod tunc offerent sacrificia consueta et quod tunc sacrificium iude et ierusalem
placebit domino non reprobabitur et destruetur sicut deficiet sicut tu supra
ostendere laborasti Item in fine eius pronunciat de adventu
helye prophete in fine capituli sub hiis verbis Ecce ego mitto vobis
helyam prophetam antequam veniat dies domini magnus et terribilis
et convertet cor patrum ad filios et cor filiorum ad patres pre-
mittit memenote legis moysi servi mei quam mandavi ei in
oreb ad omnem israel precepta et iudicia et tunc sequitur immediate Ecce ego
mitto etc. quod videtur velle quod in adventu helye iudei legem
moysi debent observare et per consequens eam tunc esse legem cerimo//
Item alius effectus adventus messie videtur esse reedi. ihrias
ficatio civitatis ierusalem ultra normam antiquam sicut dicit ieremias c. 31.
ubi adventum messie pronunciato sub hiis verbis Ecce dies
veniunt dicit dominus et feriam domui israel et domui iuda fedus
novum etc. et sequitur post Ecce dies veniunt dicit dominus et edifi-
cabitur civitas domino a turri ananeel usque ad portam anguli et
exibit ultra normam mensure in conspectu eius super colles gareb et
circuibit goatha et omnem vallem cadaverum et cineris et
universam regionem mortis usque ad torrentem cedron et usque
ad angulum porte equorum orientalis sanctum domini non evelletur et
non destruetur ultra in perpetuum Ecce reedificatio civitatis que non
dum erat que etiam dicitur hic debere stare in perpetuum
Item zacharie c. 6 sic dicit quod messias edificabit templum
sub hiis verbis Ecce vir oriens nomen eius et subter eum
orietur et edificabit templum domino et ipse extruxit templum
domino cum tamen christus nunquam templum unquam extruxit quod hic dictum sit
de messia non de ihesu sacerdote tunc existente videtur per hoc quod alia
littera habet Ecce vir messias nomen eius Item dicit ysaias c. 45 pre-
missis enim de messia Rorate celi desuper et nubes pluant
iustum etc. sequitur ipse edificabit civitatem meam et captivitatem
meam dimittet non in pretio neque in muneribus dicit dominus exercituum
Item alius effectus sui adventus videtur multitudo et eternitas
pacis in perpetuo durature in terra quod inter bruta feroissima
et alia domestica pax et cohabitatio promittitur Ecce enim
ysaias 9 pronunciato adventu messie sub hiis verbis dicit parvulus
enim natus est nobis etc. ut supra posui in principio huius sequitur multiplica-
bitur eius imperium et pacis eius non erit finis Et ysaias xi pre-

inchoato adventu messie sic hijs verbis dicit Egredietur virga
de radice yesse etc. et re. sic c. s. do. s. sa. 2 mte. sp. csi et
for. s. sue 2 p. 2 re. e s. t. d. n s. vi oc. indi in m. p. 2 ar
m. p. ma. t 2 pau. s vir. o. s. 2 s. la. sue 2 int. impi 2 erit
iusticia etc. sequitur habitabit lupus cum agno et pardus cum edo
accubabit etc. sic supra obiecta in xi c. li 3. cui simile dicit iste
propheta c. 65 sic lupus et agnus pascentur simul et leo et bos
comedent paleas 2 serpenti pulvis panis eius non nocebunt
neque occident in omni monte sancto meo Item ysa. 2 et 4 ma-
lach. de inchoato adventu messie sic erit in novissimis die-
bus preparatus mons domus domini in vertice montium et eleva-
bitur etc. et iudicabit gentes et arguet populos multos sequitur i-
mediate et conflabunt gladios suos in vomeres et lan-
ceas suas in falces non levabit gens contra gentem gladium
nec exercebuntur ultra ad prelium in quibus dictis ponderanda
sunt multa primo quod hoc erit in novissimis diebus et ita non
adhuc factum videtur quia nondum sunt novissimi ut videtur quia
dies novissimi ultimi dierum videntur Item 2o attendendum est quod
dicit quod mons domini non elevabitur super colles que elevatio montis
domini s. montis syon qui solet mons appellari nondum est facta
Item quod dicit quod fluent ad eum omnes gentes quod nisi nondum extat
impletum in christo nostro Item dicit quod non levabit gens contra gen-
tem nec exercebuntur ultra ad prelium cuius contrarium cernimus in presenti
ergo nondum est ista prophetia impleta sed videtur implenda Item Zacharias
9. de inchoato christi adventu hijs verbis sic exulta satis filia
syon iubila filia ierusalem Ecce rex tuus venit tibi iustus
et salvator pauper sedens super asinam et super filium asine fe-
rnete et disperdam quadrigam ex effraim et equum de ierusalem
et dissipabitur archus belli et loquetur pacem gentibus

Item ysa. 40. dicit consolamini populi mei dicit deus vester
loquimini ad cor ierusalem et advocate eam quoniam completa
est malicia eius dimissa est iniquitas eius suscepit de ma-
nu domini duplicia pro omnibus peccatis suis sequitur ut videtur probatio sive
declaratio huius missionis sive predicationis sic vox clama-
ntis in deserto parate viam domini rectas facite in solitudine semi-
tas dei nostri omnis vallis exaltabitur et omnis mons et
collis humiliabitur et erunt prava in directa et as. i vi p. 4 re
g. d. 2 vi o. ca. quod os domini locutum est Si ergo messias est
per quem constat hec fieri debere cum est ut peccatum illius civi-
tatis sit omnino dimissum et quod sequitur quod ex tunc debent consolari
non lugere sic fecit postmodum per destructionem per titum et
vaspasianum quod quia non est factum ut videtur consequenter messias esse
futurus et ista facturus

Item non videtur quod christus noster erat messias quia messias
rex esse describitur a prophetis et imperium habiturus non solum

in thetis sed usque ad fines terre dicit .ii. in psalmo in cuius persona sicut
tu supra probasti in primo libro 2 ego autem constitutus sum rex ab eo super
syon montem sanctum eius et psalmo 20 de eo dicitur domine in virtute tua letabitur
rex et psalmo 44 dico ego opera mea regi et concupiscet rex decorem
tuum et psalmo 71 iudicium deus iudicium tuum regi da et iusticiam tuam
filio regis ubi non solum affirmat eum regem sed filium regis anter-
tes ibidem dominabitur a mari usque ad mare et a flumine usque ad
terminos orbis terre. Sic dicit ysaias c. 9. quod erit princeps pacis quod eius
imperium multiplicabitur et quod sedebit super solium david et c. 33 de
eo dicit dominus .ii. iudex noster legifer noster dominus rex noster et daniel dicit
eum habere regnum eternum sicut habetur et zacharias c. 9. et ceteri prophete
sicut tu supra posuisti libro 2° ad probandum eum esse deum debere. Con-
stat autem xpm verum pauperem extitisse ymo cum volebant eum
rapere ut facerent eum regem fugit ab eis solus in montem Jo. 6°. Non
ergo videtur xpus non fuisse messias promissus nisi ergo probaveris
quod promissa et alia omnia que ego non posui non obstent
quin credimus messiam venisse non videtur mihi satis firma que ante
posuisti. Non enim tamen ipsa que ego hic posui ad aliud sensum sine
periculo posse exponi videtur quod ad sensum illum ad quem ea supra
adduxi sic communiter omnes sancti doctores latini et greci ea ex-
ponunt sed sic ea exponere de fide nostra est omnino videtur probare
quia nemo potest ex contrarietate hec probare illum sensum esse scripture
Sed non hoc probari posset de aliqua expositione quam ego ut in
tractatu primi libelli quod illa expositio esset sensus litteralis illius
scripture ex quo ex ipsa littera probaretur significatio mistica. Item sic
iudei ea que tu pro nobis et contra ipsos supra adduxisti
possent sine periculo ac sicut fecisti ut in quo ad sensum litteralem
que tu posuisti penitus infirmaret nisi sensum illum quem pone-
res ex ipsa tamen? scriptura probaret. Cum ergo probare aliud sensum litteralem
esse in hiis que ego adduxi et in dictis similibus que ego
posuerim quod mihi videtur difficile aut si illa omnia non potes efficaciter
solvere unde quod hunc sensum quem posui esse litteralem credere non te-
neamur quod contra iudeos pro nobis puto sufficere sed autem ostendas
quod rationabiliter sensus litteralis alius dici possit

Saulus Rem postulas multum difficilem propter de quo
loquimur non consistit. Et primum ad istud faciendum mihi videtur
stabilienda aliqua fundamenta. Primum fundamentum est
quod regnum messie sive imperium quod prophete vaticinantur sive eius
regia potestas aut thronus quantum ad exercitium seu quantum ad modum
sui regiminis spirituale intelligendum est sive in regimine animarum
que ad salutem eternam acquirendam non temporale sive corporale sicut
iudei intelligunt quamvis ipse messias promissus ex alio titulo
rex proprius fuerit prophetatus. Istud patet per zacharia c. 9 sicut supra
posui de ipso dicentem Exulta satis filia syon iubila filia iherusalem ecce rex
t. ue ius. 2 sal. 2 ipse pau. se. s. a. 2 s. pu. fi. a. 2 se. post

et potestas eius a mari usque ad mare et a flumine usque etc. Si enim futu-
rus esset rex in temporalibus gubernans et taliter esset usurus in
temporalibus potestate quomodo nunc tam pauper foret aut cum honore reg-
ni asina equitaret. Certe nichil honoris foret eius adventus ad
Ierusalem in tali apparatu abiecto si sic rex foret eorum in temporalibus
causa doloris et luctus fuisset in populo non causa exultationis
et iubilationis sicut dicit Zacharias. Potestas ergo regnum a mari usque
ad mare a flumine usque ad terminos orbis terrarum in spiritua-
libus intelligenda sunt quo ad exercitium ex quo in temporali et
corporali dignitate non potest intelligi quod propheta allegatur. Preterea
exponit dicit enim in eius persona Ego autem constitutus sum rex ab
eo super Syon montem sanctum eius ut ostenderet quod spirituale regnum eius esset, adiunxit
predicans preceptum eius. Item Ysaias hoc obiecisti promittitur de
messia puer natus est nobis etc., adiunxit vocabitur nomen eius
admirabilis deus fortis pater futuri seculi princeps pacis multiplicabitur eius imperium et pa-
cis non erit finis etc. quae supra posuisti. In quo dicto clare ostendit
quod eius imperium erat in spiritualibus non in transitoriis temporalibus ut tu
intelligere videbaris. Loquitur enim de pace quae finem non habet. Omnis enim
pax temporalis et corporalis imperii finem habet non dubium. Ergo non loqui-
tur hic de illa sed de pace spirituali quae finem non habet qua homo
ex caritate deo confederatur et amicus eius efficitur et omnem ho-
minem diligit et nullum odit. Haec pax pertinet ad benedictionem
dandam gentibus per messiam sicut dicitur [illegible] ubi supra loquitur pace genti-
bus de qua pace loquitur propheta. Orietur in diebus eius iustitia
et habundantia pacis etc. quod de pace corporali veritatem non habet.
Sic ergo constat quod hic loquitur de pace spirituali non corporali ita per
conformitatem sine [illegible] quod loquitur de imperio spirituali non corporali
et de [illegible] regno David et solio quod promittitur quod vocabitur pater futuri
seculi princeps pacis. Unde constat quod qualis est pax illa talis est
principatus quem principatum [illegible] imperium solium David et reg-
num eius [illegible] de Iudeis. Nunquid autem includatur iusti ex
gentibus ita ut illi ad regnum David pertineant et [illegible] infra patebit
ad istud [illegible] quod additur usque in sempiternum [illegible] nullum regnum temporale
maneat usque in sempiternum scilicet sine fine sicut enim sempiternum [illegible]
Si autem [illegible] Iudeorum accipiemus sempiternum [illegible] scilicet usque in
fine seculi sicut frequenter sumitur in scriptura adhuc sic non potest in-
telligi de corporali regno messie [illegible] promittet
plano sermone ipsum esse [illegible], et quod ob hoc deus [illegible]
plurimos scilicet multiplicabit eius imperium ut hic dicit et ibi [illegible]
[illegible] promittat dilatationem regni eius laudanda [illegible] non pa-
[illegible] etc. ut supra adduxisti et David insuper cum promittat [illegible]
Regnum vero temporale usque in fine seculi corporaliter ut ipsi intelligunt ipse
messias continuare non poterit cum in fine seculi [illegible] quo enim
modo mortuus regnaret. Unde [illegible] omnino non [illegible] spirituale ergo
non corporale intelligendum est regnum messie quo ad regnum a propheta [illegible]

descriptum. Istud propheta Daniel c° 7 sub lr in visione expresse describit
sic adduxi supinus in lr 3. c. 7 dicit aspiciebam ergo in visione
noctis et ecce in nubibus celi quasi veniebat et usque ad antiquum di-
erum pervenit et in conspectu eius obtulerunt eum et dedit potestatem fa-
cere honorem et regnum et omnes populi et tribus et lingue ser-
vient ei et potestas eius potestas eterna que non auferetur et regnum
eius quod non destruetur sive corrumpetur Constat autem omne regnum
temporale et corporale corrumpendum et auferendum et similiter potestatem
quam corporale sive temporale dominium super populos tribus et lin-
guas exercetur ergo quod propheta de tali non loquitur De eodem eius regno
dicit c. 2 In diebus autem regnorum illorum suscitabit deus celi reg-
num quod in eternum non dissipabitur et regnum eius populo altero non
tradetur Non autem dubium est omne regnum corporale et temporale dis-
sipabitur saltem cum finale iudicium quod idem propheta immediate post
clare ostendit dicens Comminuet autem et consumet universa reg-
na et ipsum stabit in eternum Et dicit c. 7 sic / Et iudicium
sedebit ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque
in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo regni que est sub
omni celo detur populo sanctorum altissimi cuius sempiternum est Ecce
quam plane dicit quod universa regna hec consumentur per regnum per quem scissus
lapis de monte sine manibus scilicet Christi promissi et quod potentia
talium regnorum conteretur per regnum sanctorum altissimi quod prius no-
minat regnum filii hominis quem viderat accedere ad antiquum dierum
Item istud fundamentum clare patet si ad memoriam reducerentur dicta
de ipso ad dictum superius de David propheta de Zacharia de Daniele. Non enim
terreno regi conveniunt / ego sum vermis et non homo ob-
probrium etc. / Omnes videntes me etc. et diviserunt sibi vestimenta
mea et super vestem meam miserunt sortem / Nunquid diceret pre-
audere facere hec suo regi terreno Item quod occisus est pro
peccatis populi et quod non erit ei species neque decor sed tamquam leprosus
percussus a deo et humiliatus cum sceleratis sic dicit ysa. / et quod occi-
detur a suo populo sic dicit Daniel / quod vendetur pro 30 argenteis
per iudeos sic dicit Zacharia et alia superius expressa de eo quod nec
iudei nec alii unquam suo regi fecerunt scilicet terreno aut facere
auderent / satis affirmat quod regnum suum quo ad regimen terrenum
non foret Item si imperium suum usque ad fines terre terrenum in
corporalibus esse deberet / quomodo foret desideratus cunctis gentibus
sic dicit abacuc propheta et non potius odiosus qui erant sub-
iugati suo imperio cum hoc quod modus sui regiminis foret iuxta
ps. 2 sic Et reget eos in virga ferrea et t. v. fi. q. e.
Et balaam cum virga prenunciat Orietur stella ex iacob et
consurget virga ex israel / non ut solet talis rex in temporalibus de-
siderari a populis Item si messias rex debebat esse in temporali-
bus gubernator quomodo esset illud verum dictum salomoni 2 Reg. 3
c. Ecce feci tibi sermones tuos et dedi tibi cor sapiens et in-

telligens mihi ut nullus ante te similis tibi fuit nec post te fu-
turus sit / et paralipomenon 1. c. dicitur ita ut nullus in regibus nec ante te nec
post te futurus similis tibi erit / hic enim nullus rex futurus post
salomonem excipitur / et tamen non dubium quin messias debuit esse
salomone sanctior sicut quem dicit ysaias quod requiescet super eum spiritus sapien-
tie et intellectus ysaie xi non ergo est regnum in temporalibus quod
prophete messie attribuunt / sed ipse messias venit eximie in spiritu-
alibus regni dei, hec ut inferius ostendetur.

Decimum fundamentum est quod hec nomina scilicet syon
et israel convenabiliter in sacra scriptura accipi possunt pro con-
gregatione scilicet hominum existencium in via salutis. Circa nos certum
vocamus dicitur in consuetudine scripture ad sensum alium non appellat / hic
patet sic nominum quorumque convenabiliter illi competunt cui conveniunt sensus eorum;
sensus autem proprius horum nominum convenit certe sive congregationi
iustorum ergo etc. Minor dubium non habet et probatur maior. Sensus
huius nominis syon est speculum seu specula seu sensum eius / sensus huius
nominis israel est vir videns deum sive princeps deo suo sive
fortis directio dei sui qui sensus non solum conveniunt congregationi
iustorum sed principalibus illi conveniunt quam aliam alii quam hii certe
terre aut civitati in specialiter convenire non posse nemo ambiget nec
populo nec viro impio et iniquo quod conveniunt in quo non est ti-
mor perfectus nec pax nec directio nec semine dei aut speculum.
Nichil enim dicitur speculum nisi res munda et pura qualis non
est quippiam iniquus huius peccata omnia enim peccata in scriptura inmundi-
cie appellantur. Lava me inquit david ab iniquitatibus meis et a
peccato meo munda me. Unde indubitanter sequitur quod hec nomina non solum
convenabiliter congregationi iustorum conveniunt sed principalibus et magis
proprie ei conveniunt quam terre existenti loco hominum aut populo impio et
iniusto cuiusmodi est nunc populus iudeorum quod ipsi iudei negare
non possunt. Ex quo precepta et iudicia legis per moysen eis data
non servant quo ad precepta et alia moralia in lege tamen quia
ubique pecuniam ad usuram recipiunt superhabundanciam et nullus talis
ascendet sicut dicit psalmus 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo.
Item ezechiel 18 c. Vir si fuerit iustus et fecerit iusticiam et iu-
dicium in montibus non comederit et oculos suos non levaverit ad
ydola etc. et nudum operuerit vestimento ad usuram non accomo-
daverit et amplius non acceperit etc. hic iustus est vita vivet
dicit dominus. Si quis genuerit filium latronem et effundentem sanguinem
et fecerit unum de istis et hec omnia quidem non facientem sed in mon-
tibus comedentem et uxorem proximi polluentem et egenum et pau-
perem contristantem rapientem rapinas pignus non reddentem et ad
ydola non levantem oculos suos abhominationem facientem ad usu-
ram dantem et accipientem numquid vivet non vivet. Ecce quod omnes
dantes ad usuram aut superhabundanciam rapientes morietur et non
vivet et 22 c. numerat usuram inter peccata propter que fuerunt inpii-

nadi Iudei Constat ergo quod si Iudeis ista conveniat quod est secundum sola
nomina non secundum species eorum ubi supra et quatenus sic de congregacione
mistorum quod nos christianos non impedimus congregacionem vero mistorum
secundum nomina secundum ipsa nomina et secundum species ipsorum nominum vere convenit
unde apparet quod principaliter hec nomina congregacionem sive ecclesie mistorum
convenit unde patet quod in prima consequencia si ipsa consequencia supponitur
non obviat poterit accipi pro eadem congregacione mistorum sive //
+ **Tercium** fundamentum est quod promissiones //pro ecclesia
commodorum temporalium sive ethicorum facte populo iudeorum per prophetas
antiquitus que commoda sive bona deus erat eis daturus propter
ipsorum merita sive futura habent condicionem implicitam hanc scilicet si in iusticia
perseveraret aut aliam similem seu equivalentem hoc patet deuteronomii 28
et alibi sepe capitulo 28 2 11 ubi ponuntur benedictiones promissa-
te huic populo et dicitur sic Si autem audieris vocem domini dei tui ut
facias atque custodias omnia mandata que ego precipio tibi hodie
faciet te dominus deus tuus excelsiorem cunctis gentibus que versantur
in terra venient quod tibi benedictiones iste et post ipsas benedictio-
nibus in habundancia plurium aliorum et frugum terre et alia tempo-
ralia postea de benediccione spirituali etiam sic suscitabit quod dominus
te sibi in populum sanctum sicut iuravit tibi et infra quod si nolueris
audire vocem domini dei tui etc venient super te maledictiones iste
et apprehendent te maledictus eris in civitate maledictus eris in
agro maledictum horreum tuum et maledicte reliquie tue / maledictus fructus
ventris tui etc Eadem sentencia dicitur deuteronomii 26 sic dicitur ysaie 1 c. si
volueritis et audieritis me bona terre comedetis et si nolueritis
et me ad iracundiam provocaveritis gladius devorabit vos quia os
domini locutum est Item 2 Regum 7 c. dicit dominus per prophetam nathan ad david
suscitabo semen tuum post te et egredietur de utero tuo et fir-
mabo regnum eius ipse edificabit domum nomini meo et stabiliam
tronum eius usque in sempiternum ego ero ei in patrem et ipse erit
mihi in filium / qui si inique egerit arguam eum in virga virorum
in plagis filiorum hominum misericordiam autem meam non auferam ab eo sicut
abstuli a saule quem amovi a facie mea et fidelis erit do-
mus tua et regnum tuum usque eternum ante faciem meam et tronus
tuus erit firmus iugiter Ecce dictum continet promissiones suc-
cessionis perpetue in regia dignitate scilicet usque in finem seculi filiorum
david ut exprimitur aliqua condicio 2 tamen Regum 3 Regum 2 c. david in mor-
te hanc promissionem repetens salomoni dicit eam sibi factam sub
condicione sic si custodierint filii tui vias meas et ambula-
verint coram me in veritate et in omni corde suo et in omni
anima sua non auferetur tibi vir de trono israel Item 1 paralipomenon 28
c. ubi fit sermo eodem modo sic describitur scilicet et de filiis meis
filios enim multos dedit mihi dominus elegit salomonem filium meum
ut sederet in trono regni domini dixitque mihi salomon filius tuus
edificabit domum meam et atria mea ipsum enim elegi mihi in

filium et ego ero ei in patrem et firmabo regnum eius usque in eternum
si perseveraverit facere precepta mea et iudicia sicut hodie. Ecce expressa
predicta conditio. 2º pa. 6 c. Salomon sic orasse legitur: Nunc ergo domine
deus israel imple servo tuo patri meo David que locutus es ei dicens
non deficiet vir ex te coram me qui sedeat ex te super tronum israel
ita tamen si custodierint filii tui vias meas et ambulaverint in lege
mea sicut et tu ambulasti coram me. Ubi etiam exprimitur dicta conditio.
Idem ibi 7 c. dicitur expresse. Item psalmo 131 ubi legitur de eadem re
dicit sic referendo dictum ad istam promissionem: Iuravit dominus David et
non frustrabitur eum etc. usque sede tua. Ubi istius promissionis expri-
mitur conditio, quam tamen 2º Regum in illa promissione non expressit. Item
Ieremie 17. Si audieritis me dicit dominus ut non inferatis onera
ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super
solium David et ascendentes in curribus et equis ipsi et principes eorum
viri iuda et habitatores ierusalem et habitabitur civitas hec in sempiternum
etc. si non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati etc. succendam
ignem in portis eius et devorabit domos ierusalem et non extinguetur.
Ecce hic tam de regibus quam de habitatoribus civitatis perpetuis est
expressa ista conditio predicta. Item ibidem dicit plenius c. 7 sic si bene
direxeritis vias vestras et studia vestra si feceritis iudicium inter
virum et proximum eius et advene et pupillo et vidue et non
feceritis calumpniam nec sanguinem innocentem effuderitis in loco et
post deos alienos non ambulaveritis in malum vobismetipsis
habitabo vobiscum in loco isto in terra quam dedi patribus vestris
a seculo et usque in seculum et infra. Et nunc quia fecistis omnia
opera hec dicit dominus et locutus ad vos mane consurgens et loquens
et non audistis et vocavi et non respondistis faciam domui huic
in qua invocatum est nomen meum et in qua vos habetis fiduciam
et loco quem dedi vobis et patribus vestris sicut feci Sillo et proiciam
vos a facie mea sicut proieci omnes fratres vestros universum semen
effraim. Ecce conditio premissa. Item dominus per Ieremiam c. 18 idem
affirmat ubi sic dicitur: Repente loquar adversum gentem et adver-
sum regnum ut eradicem et destruam et disperdam illud. Si peni-
tentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam,
agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem et
subito loquar de gente et de regno ut edificem et plantem
illud. Si fecerit malum in oculis meis ut non audiat vocem meam
penitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. Ecce quod
hic plane in talibus promissionibus sive comminationibus como-
dorum intelligitur predicta conditio scilicet si perseveraverit in iustitia licet
nullatenus exprimatur. Item c. 22 dicit sic: facite iudicium
et iustitiam etc. Si enim facientes feceritis verbum istud ingredi-
entur per portas domus huius sedentes de genere David super tronum
eius et ascendentes currus et equos ipsi et servi et populus eorum; quod si
non audieritis verba hec in memetipso iuravi dicit dominus quia

in solitudine erit domus hec. Ecce conditio et tamen ad hanc fiebat hec promissio Sedechie qui fuit ultimus rex in Iuda ante captivitatem babilonicam ita quod si stetisset ipse et populus in via iustitie illa captivitas non fuisset que sibi et populo imminebat in proximo. Item ysa 58. dicitur sic si abstuleris de medio tui cathenam et desieris extendere digitum et loqui quod non prodest cum effuderis esurienti animam tuam et animam afflictam repleveris orietur in tenebris lux tua et tenebre tue erunt sicut meridies et requiem dabit tibi dominus deus tuus et implebit splendoribus animam tuam et ossa tua liberabit etc. etc. Ecce hic expressa conditio de stabilitate habitationis et requiei eius promisse. Item i Reg. 2. legitur quod vir dei venit ad heli sacerdotem et dixit sic propterea ait dominus deus israhel loquens locutus sum ut domus tua et domus patris tui ministret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem dicit dominus absit hoc a me sed quicumque honorificaverit me glorificabo eum qui autem contempserunt me erunt ignobiles. Ecce hic expresse conditio est intellecta in omni tali promissione scilicet quod deus glorificantes honorantes ipsum et contempnentes eum reddit ignobiles et hoc exstat iustissimum. Videns concordes sumus prophetarum ad stabiliendum illud 3um supra positum fundamentum quod insuper plenius declaratum habes a me prima questione super Ionam prophetam. Et adverte bene conformitatem et colligantiam trium fundamentorum illorum. Primum dicit regnum messie sive xpisti promissi esse spirituale tantum non corporale sive temporale quo ad eius regnum actuale. Cum colligatur 2um quod dicit populum suum esse spiritualem et suam civitatem ierusalem aut syon eodem spiritualiter rationabiliter posse intelligi hoc non manifeste ex processu. Tercium affirmat promissiones bonorum factas populo suo sub modificatione intelligi scilicet si steterit in via iustitie quod idem est inter duo fundamenta priora quod permaneat populus dei spiritualis in suo rege spirituali quod verum aut contempni ex illis duobus aut saltem illis mutuis rationabiliter conveniens est ex aliis non desinunt esse de regno dei spirituali a promissionibus factis populo dei spirituali propter contumaciam meritorum scilicet omnio sic fuerunt alienos veri promissa eis reddi non debent sicut dicit illa auctoritas per Ro? pro isto fundamento ultimo in hoc adducta.

Iohannes neque sic sic servas sic quanta obiectio contra fundamenta proposita ut firmius eis figeris. Contra primum fundamentum videtur totum quod in primo libro et 2° fecisti. Si non messias deus esse debet omnia regna mundi sua erunt et quicquid eorum est in hoc modo ergo eorum regnum terrenum habebit. Item ad officium spectat sive prophete pertinet ponere regem in spiritualibus ad regem nisi ergo ostendas aliam causam cur messias sit rex spiritualium plus quam regnum spirituale non apparebit. Immo quod aperte a prophetis fuit rex appellatus sicut ut moyses aut samuel rex est in scripturis vocatus.

Ricardus non dixi ut planum quod messias regnum non haberet sed quod regnum sibi a prophetis scriptum spirituale intelligendum est et quod

in spiritualibus consistere debet ostendi non in terrenis transitoriis
ita ut ipse esset homines gubernaturus in hiis que animarum salutem
concernunt et secundum humanitatem suam conversando inter homines mor-
tales non esset eos gubernaturus sicut isti reges terreni regunt
sibi subiectos scilicet in gloria corporali divitiis et honore et per leges
temporales quas sibi constituunt Si vero aliquis ab aliquo propheta
nominatur esse rex terre aut dominus terre et omnium terrenorum hoc
intelligendum est quia deus est non quia exercere debet in humanitate
per strepitum regnum temporale quod ego in suprascripto fundamento regnum
temporale ab eo exclusi / Prudenter tamen dixisti ipsum non ex solo
regimine spirituali regem debere vocari aut prenunciari a prophetis rex
futurus / aut dux / aut princeps / ac regnum sive imperium habiturus
quem sic regem ut recte affirmas apostolus convenit sacerdoti quam
regi et ob hoc non ex alia causa rex dici posset potius prenunciatus
fuisset in illis prophetiis de ipso sacerdos aut propheta aut doctor //

Johannes ex quo non exigit dicere ipse // quod rex
nisi scriptura spiritualiter rex dici debet Ricardus quare
causae iii occurrunt alie a predicta scilicet a regimine spirituali propter quarum
singulas potuit messias congrue rex appellari / Aut quia regem debuit
superiores regem temporali nisi ad primum 2o Astiterunt reges terre et prin-
cipes in unum etc. ubi herodes et pilatus vocari reges videntur
sicut patet actuum 4 ubi sic probatur domine tu qui fecisti celum et terram
etc. qui spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti quare fre-
muerunt gentes et populi etc. Astiterunt reges etc. Convenerunt
vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jhesum Christum quem
unxisti herodes et poncius pylatus cum gentibus et populis israel
quam manus tue et consilium tuum decreverunt fieri / Aut quia rex erit
celestis scilicet regnans per gloriam in beatis quod verum dicitur Jo 18 regnum
meum non est de hoc mundo / Aut quia dominus erat omnium scilicet celi et
terre quod scriptura frequentissime dominum regem appellat sic hester 13
dicitur / da michi fiduciam rex deorum et universe domine potestatis / Aut
quia ex lege nature ut lege data rex iudeorum secundum carnis origi-
nem esse debebat nisi quantum possumus accipere de quod ipse dicit Jo 18
pylato concludente ergo rex es tu. tu dicis quia rex sum ego /
ego in hoc mundo natus sum / Non enim occurrunt causae plures
preter primam in probatam cur messias rex dici potuit congrue in pre-
nunciacionibus propheticis / Dicam autem sic sunt prophetati propter regnum
temporale non permittunt illa que supra adduxi de veteri testamento pro
stabiliendo primo fundamento Insuper veniens evangelium hoc im-
pugnat quia non solum gloriam huius temporalem et corporalem divinarum
ac regnum temporalium contempserit sed suos discipulos huius contempnere
et fecit et docuit nisi extrema necessitate Et cum voluerat
eum populus rapere fugit in montem solus sic legitur Jo 6 Et Ju-
venem dicenti sibi magister dic fratri meo ut dividat mecum here-
ditatem Respondit o homo quis me constituit iudicem Manifeste

se non esse nec fuisse constitutum iudicem aut aut divisorem inter temporalia
sicut convenit terrenis regibus dividere possessiones et terras et alia et
alteri minime videtur de se loquens non dubium filius hominis non habet
ubi caput suum reclinet Matthaei 8. quod regi in temporalibus non conveniebat
omnino non ergo est rex prenunciatus propter regimen temporale, quod autem sic fuit
prophetatum quia rex fuerat celestis aut quod rex erat celi et terre quam-
vis in aliquibus prenunciationibus fortassis possit videri in ut videtur in
plurimis prenunciationibus de suo regno et suo regimine non potest
aliqua haberi circa loca terre in hiis prenunciationibus que affirmant
regem Israel sicut Michee 5 dicitur tu bethleem etc. ex te enim exiet dux
qui regat populum meum Israel et Johannis 12 benedictus qui venit in nomine
domini rex Israel, aut que eum asserunt regem iudeorum Matthaei 21 Zacharie
9 exulta satis filia syon iubila filia iherusalem ecce rex tuus venit tibi
aut regem super montem syon sicut dicitur psalmo 2. Ego autem constitutus
rex ab eo super syon montem sanctum eius aut super solium David et super
regnum eius et angelus dixit matri eius dabit illi dominus deus sedem David
patris eius Non in aliquibus hiis ut videtur potest aliqua durare circa lo-
ca terre in hiis et huiusmodi non potest apte intelligi messias venturus
rex aut dux aut princeps Israel super montem syon super solium David
et super regnum eius eo quod erat rex omnium bonorum spiritualium, qui
ex illis magis apte diceretur rex egyptiorum rex arabie aut indie
et rex super solium tiberii cesaris sive alterius imperatoris Romanorum
et rex super solium capitolii iovis ergo ex aliqua alia causa appa-
ta sunt ista dicta et prenunciata de eo, Et si quispiam dicat tamen
esse prenunciata de eo ex una causa propter veritatem non alia causa propter a-
scilicet quod causa hec quod rex esset celi et terre tamen propter istud debuit
similiter preesse in regimine spirituali sicut ipse vindicasse legitur suis
discipulis non sum missus nisi ad oves que perierunt domus Israel
Matthaei 15 ista quod tamen predicta et similia ampliatur de ipso dicta ex
hiis magis sunt non ex sola causa spirituali quod scilicet rex celestis erat
Sed obviare sibi videntur verba ipsius psalmi 2. Ego autem constitutus sicut dicitur
qui non erat constitutus a deo rex celestis super syon montem etc.
qui ante constitutionem huius rex erat celestis, quamvis enim ipse ex-
istens rex celestis constitutus fuit super syon montem sanctum eius
non tamen erat a deo constitutus rex celestis super montem syon etc. Item
ad regimen tamquam effectus sue constitutionis in rege subiungitur hic
cum dicat predicans preceptum eius non ergo propter illum effectum est rex dictus
tamquam propter causam sed potius ex alia potiori causa est rex dictus ad predi-
candum preceptum domini ergo videtur ex alia causa hic dictus rex quam ex causis
istis predictis Et similiter ibi in psalmo 71 ut videtur deus iudicium tuum
regi da et iustitiam tuam filio regis iudicare populum tuum etc. ubi
non dubium quod littera loquitur de isto Christo et de rege spirituali futuro
in populo per Christum, Nec prudenter putaretur quod littera hic non aliquate-
nus non posse intelligi alias partes imputata fuisse regi celesti sed
vilitatem a iudeis qui dominum regem negant filium esse aut patrem ut

deus daret iudicium s. iudiciariam potestatem regi celesti siue regi iudeorum
quem rex celestis tale iudicium ante habebat nisi expressisset naturam in qua
posset huius potestatem de nouo recipere sicut ipse Christus innuit dicens quod
pater dedit filio potestatem iudicium facere quia filius hominis est Jo. v.
Verum quod quando accepit in ipso primo descendit sicut pluuia in vellus
descendebat naturam humanam in qua potuit recipere de nouo huius potestatem
ergo hec imperatur regi israel et filio regis israel secundum carnalem ori-
ginem. Item quod angelus dixerat marie siue dabit illi dominus deus
etc. ostendit ipsum regem esse futurum ubi david pater eius rex erat et eum
debere patri suo david succedere Unde aliam causam innuit ut sit rex
quia quia regnum habet celeste aut mundi totius aut etiam regnum spiri-
tuale. quem id innuere post describitur ab angelo cum adiungit et reg-
nabit in domo iacob in eternum. Item propter iudeorum clamans
coram pylato si hunc dimittis non eris amicus cesaris et per cum
adiciens omnis qui se regem facit contradicit cesari Jo. 19. non
dubium non de rege mundi totius aut celi intellexit sed de rege
terre illius pilatus ergo querens a Christo tu es rex iudeorum Sibi non
et ex sibi cum non regis accepit Unde cum scire quod aut Christus non
sibi ad mentem questionis respondit quod de superna potestate non ut dicunt
at iudeis in dicens secundum pilatum asseruit s. quod erat rex iudeorum
et terre illius s. quod actu aut iure originis quamuis aliud regnum
habuit sicut ipse pilato expressit dicendo regnum meum non est de hoc
mundo Item quod ysaias dicit de Christo siue messia c. 33. sui libri dominus
iudex noster dominus legifer noster dominus ipse rex noster veniet et sal-
uabit nos non sicut videtur posse accipi ut propheta dicat Christum aut
deum tunc venturum ad saluandum nos fore regem s. quod rex esse de-
buit celi aut mundi totius quem sicut eum dicit regem sic eum dicit iudicem
et legiferum que duo dicit de eo quod in humanitate fuerat venturus
ad saluandum eos dando eis legem et eos iudicando ergo sic intel-
ligit eum regem esse debere s. in natura in qua venturus erat ad sal-
uandum eos quoniam aliarum gentium non erat rex futurus Nec hoc potest
dici propter regnum spirituale quod hoc intelligitur nomine iudicis siue
legiferi s. in spiritualibus gubernare ergo relinquitur quartus modus
scilicet quod eum regem appellat quod in humanitate et secundum eam iure ori-
ginis rex eorum esse debebat Item quod magi querebant ubi
est qui natus est rex iudeorum vidimus enim stellam eius in orien-
te etc. Mt. 2. patenter affirmant quod Christus erat tunc rex iudeorum
aut quod aliarum gentium sed non erat tunc rex iudeorum propter regnum ali-
quod actuale corporale aut spirituale et hoc secundum humanitatem
statim quia natus ab eis dicitur Unde concluditur quod erat appropriate rex
eorum tunc ex iure originis Unde potest intelligi pilato querenti
tu es rex iudeorum respondisse Christus tu dicis quia rex sum ego
et ad hoc natus sum ut ostenderet se esse ab origine sua regem
iudeorum fuisse / Ob hoc insuper dicit Ozee c. xi sui libri
sic mane transiit pertransiit rex israel quia puer israel et ego

dilexi eum et ex egipto vocavi filium meum qd totum vr dictum de xpo sic de ipo dt ultra pdicta testante euo mt 2 et erat ibi usqz ad obitum herodis ut impleretur qd dictum est a dno p pphām dicente ex egipto vocavi filium meum non aut dictum est tunc in ortu suo cum transit in egiptum rex isrl p regnum aliquod corpale aut spuale ut vr quo deus est sic p ius eius originale ad regnum isrl Siquis aut oio ptendat pmissa et eis silia posse intelligi p regnum eius spuale aut regnum iudeorum aut eius regnum celeste aut p duas harum simul ondat. hc ex circumstanciis hre si potest michi aut vr pbabilius dici qd hec dicta sunt p ius xpi originale ad regnum iudeorum et nimis violente ad hunc sensum qz ad alium trahi possunt nec ad vr in x9 intellexisse mt 17 qm accesserunt discipli qui didragma accipi=ebant ad petrum et dicebant ei magr vr non solvit didragma et x9 cum intrasset domum pvenit eum di quid tibi vr symon / reges terre aquibus accipiunt censum a filiis suis at ab alienis .i. aut dt ab alienis tunc dt ille ergo liberi sunt filii ut aut non scandalizemus eos vade ad mare et mitte hamum et eum piscem qui primus ascendent tolle et apto ore eius invenies statem illum sumens da eis p me et p te. non illi ministri petebant censum a petro sz petendum atqz solvendum censum innuebant a petri magro magr inquiunt vr non solvit didragma igitur xpus se liberum ab hc volens ondere accepit a consciencie vulgari pncipium qd tributum non est accipiendum a filiis regis et ex hoc se volebat immune ostendere innuens se filium regis ee Si vo filium adop=tivum sive filium regis etium intellexisset se ee non ob hc ille qui factus est filius hoium ut tota lege impleret et ore ipo diffi=nit que regnis sunt regum ee reddenda mt 22. ab huius censu excusatus fuisset sz solum si filius regis terre fuisset tale tributum sol=vere non debebat hc ergo loco xpm meo iudicio hc intellexit nc video sic apte isto loco posse intelligi

Sic ergo in vr salvo iudicio meliori xpus rex iudeorum fuisse pt. s. ad racionem eius qui de domo david erat non dubium quia at xpus ipe non hns patrem carnale filius david nec non fuisset nc germine eius qui scriptura re 23. 2 33. regalis dignitas successione hereditaria fuerat devoluta iux lege data num 21 et ulto capitis de filiabus salphat sb hac forma / ho cum mortuus fuerit absqz filio ad filiam eius transibit hereditas si filiam non habuit habebit successores f. s. ei fres non fuerint dabit hereditatem fribus pris eius si aut nc patruos habuerit dabitur hereditas hiis qui ei pximi sunt Ita qd xpus heres carnalis marie mris eius ac pgenitorum eius rex iudeorum vo dici potuit quamvis ipe in ullo quo ad tpalia uti voluit sic supiora qui addux ondunt Sic n dt apos se et barnaba hnisse ptatem sumendi corpalia ab eis quibus spualia semi=

nabat s; no nisi sumus nupsit hac ptate 1 coro 9

Iohannes vi q no filio hois et in eo hereditate possi
succedere qm no pot mulier officium regis explere mulier-
em nat est inepta ad plm ut ei cogit placari et etiam
nat caret discretione iudicii ut dz iniungi ut reges Cu tn
ad h effectum pimus rex adeo fuerat no tm postulatus s; datus
Sic n le 1 R 8 c Rex n erit sup nos et erimus nos quoq;
sic omes getes et iudicabit nos rex nr et egredietur ante
nos et pugnabit bella nra pro nob Et ibi c 9 dns aut
revelaverat auricla samuelis ant una die qua veniret
saul di h ipa q nuc est hora cras mitta ad te viru de
beniamin et unges eu duce sup ppl'm meu isrl et salua-
bit pplm meu isrl de manu philistinorum q; respexi pplm
meu venit n clamor eorum ad me Ecce officium regis q de-
bebat iudicare pplm et pugnare bella ipius et in sua assup-
cione inungi vn vi q mulier que exercere no potuit hec
in regno iure antiquo posse succede Et deutn 17 dz no
poteris alterius getis hoiem face rege qui no sit fr tuus
possi tn hc fieri hebra desponsata hoi alterius getis cui he-
brea debetur hereditas regni illius si mulier possi in hereditate
regni succede **Ricardus** lex data pro filiabus saphat-
ne illis solu data fuit s; omibus tribubus isrl sic ptz ubi
allegas go ita debuit observari in tribu iuda s tribu regia
et in domo dd sic etia in alia go quatu est ex lege illa ad
mrem xpi potuit ius regni iudeorum trasire ut tn ex hoc
opertet statim q mulier actu regnaret qm lex illa sic erat cpleta
ta q mulieres ad quas trasiret hereditas nuberet hominibus
sue tribus Et quia caput mulieris est vir 1 coro 2 qui regnaret
cu possit iudicare pplm et age bella pro eis no mulier no mulier-
vite tn mulieris no tamqu rex s; trasi vice regis suppleret pro
sua uxore donec ex prole etate haberet vn ex hoc capite no
infirmas qn xpus rex iure pdcto veraciter dici potuit Quod
obicis de cito duplr solutur quia preceptu fuit q mulieres non
nisi hominibus sue tribus nuberet Et quia lra dicit no potis
fuere no negans q hoc qn pot fieri Item ex alia ptinla le-
gis pte supius allegata potuit evenisse q xpus rex iudeorum
ee debebat s ex illa ptinla si aut nc patruos habuerit dabitur
hereditas hiis qui pximi sut Cum a et si ad filia aut prole
ius regni no trasiret et sic no trasisset ad mrem xpi aut fr
ipius tn si pr virginis marie matris xpi aut fr ipius ius
habuisset ad regnu aut actualiter rex fuisset et ille no habes
fres aut prior mortuus extitisset ad filiu virginis marie tam-
qm ad pximu in sanguine illius defuncti debebat ius regni tra-
sire ex quo lex dicit q dabitur hereditas hiis qui ei pximi sut
Cum aut pr virginis aut fr eius cognatos ex suis pribus et

alios in sanguine pxios habuisset quia filius filie ac etiam filius
sororis proximior est hoi quam filius patrui sui Ex eade insuper
racione potuit euenire quod auus virginis s. pr prius eius aut pr
imus aut patruus virginis marie aut alius progenitor ipsius
cui regia successio debebatur mortuus esset nullum itaque propinquum in
sanguine magis sicut xpm relinquens vn ergo quod xpo debebatur
hereditas vn michi videtur iuxta sacra scriptura probabiliter dici posse
quod in regno iudayco xpo iure ius regni per intercessionem propter
carnale originem competebat pro quo facit forma narra-
cionis ut generationis originem describentis / quia ex quo matheus ewangelista
premittit se narraturum generacionem xpi et dd usque ad zorobabel
ducem nullum nominat nisi reges tempore regni et principes seu duces
tempore principatus qui illi populo pro regibus successerunt quod claret
satis ex libro parali. 1. c. 3. et ex libro esdre c. 3. et ex prophetia
agei 2 zacha. Et verisile est quod ita erat de ceteris sequentibus
quos nominat quod omnes erant reges non predicto s. in regno iu-
deorum iure hereditario succedentes Ut quia dicamus quod io-
seph ob hoc nominetur ibidem quia sibi debebatur per eius uxorem
saltem ad tempus gubernaculum siue regimine illius regni incipere
de hoc in 1o c. ewangelista ut alias si deus domaucerit plenius
ostendetur. Et hoc non inpugnat supra positum fundamentum quod
intellexi ut dixi de regio siue regia dignitate exercita
s. de actuali regimine non de iure solo ad regnum secundum lege
diuina quia non dubium continet lege non s. quod proximo hoi in
carnali propagacione sibi in temporali ac carnali hereditate suc-
cedat iuxta quem modum dixi xpm vocatum regem ibi vbi est
qui natus est rex iudeorum et ibi cum pilato quereti tu es
rex iudeorum xpus respondit tu dicis iohannis 21. Et ob hoc dictum
potest intelligi ab angelo matri xpi de ipso et dabit illi dominus
deus sedem dd patris eius luce 1. Et illud ysa. 9. super solium dd
et super regnum eius sedebit Et ieremie 23. suscitabo dd germine
iustum et regnabit rex et sapiens erit Et luce 19. Benedictus rex qui
venit in nomine domini rex israel Et michee 5. Ex te n exiet
dux qui regat populum meum israel et multa similia per ea dicta
accipere possumus quod xpus iure successionis carnalis rex iu-
dayci populi esse debebat / et si actu regimine in temporalibus nunquam
in eos sed in spiritualibus solus exercuit

Johannes quo ad 2m fundamentum videtur michi quod sit satis
solutum de urbe et de syon quia urbs tempore abrahe sale
vocabatur cuius melchizedech rex erat sic dicitur gen. 14
cum tempore dominis terre cananeorum populo hebreorum iebus vo-
cabatur sic apparet iudicum 18 2 regum etiam vocabatur ciuitas sicut
ibidem dicitur Ex quo ergo inter ista noua ciuitas syon et noua
gentes illius s. iudei hebrei israel iacob iuda et similia nulla
est conuenientia quo ad sensum carnale ita ut ista noua ciuitas

syon ſc̄m vnū ab aliq° illoꝝ acceperit vī ꝯſequi q̄ h̄ noīa ſc̄m
et origine ſuſceperūt a codicionibꝫ ꝑꝑli iudeoꝝ ſꝫ ab ipoꝝ vir-
tutibꝫ et ſic ita ronabilr queniſe ꝑūt alteri ſic illi dū in ſc̄ꝫ
et ꝯ iſtoꝝ nomē obſuet᷑ in illo De iſrl vō nō in ita vr
q̄ma quatūs quo ad ſc̄m ſine ſc̄ꝫ ſuꝑ expoſitos ſic poſſet
alteri ꝑꝑlo queniſe ut iſti tn̄ vꝫ ꝑ ꝑpriꝫ ſc̄ꝫ ex carnalitr ſ-
rone ꝑntū carnalē qui iſrl fuerat appllatꝫ vn̄ hic ꝑꝑls ſic-
quenter filij iſrl appllat᷑ ab iſrl p̄re ſ. carnali etc. vꝫ q̄ h̄
ſit ꝑncipalis noīs huiꝰ et ſui ſc̄ꝫ origo mꝯ q̄ue ſc̄m nō vꝫ
q̄ poſſit queniſe ꝯgregacōi iſtoꝝ RICARDUS attende q̄
xpus nr̄ mr̄ xpī et apli xpī et omēs eius diſcipli qui erāt
cū ipo et pluri̇mi ꝑ xpm et aplos eꝯ ad xpm ꝯūſi tempe
ꝑdicacōis ipius et ſuoꝝ aploꝝ in terra illa q̄ua terra pro-
miſſionis vocamꝰ fuerāt ſc̄m carnis origine de iudeis vn̄
actꝰ 22 paulo venienti ihrlmā fr̄es dixerūt vides fr̄ quot
milia ſūt in iudeis qui crediderūt in deo et omēs emula-
tores ſūt legis etc. ꝯſtat q̄ eccl'a xpī ꝯgregata ex oībꝫ ge-
tibus ꝑncipaliter fuerat de iudeis ymo de ihrlm quoꝝ plu-
rimi ſꝫ petrus ia. et alij nō ſolū ſpual inſtitucōe ſꝫ eciā car-
nali ꝑpagacōe initiū auxerūt iſtā ꝑmitiua xpī eccl'am ut-
ex hac rōe eciā ſi alia nō eēt tota eccl'a xpī cap ut loqr
ex iudeis ꝯformiter tota ꝯgregacō iſtoꝝ noīa carnalia ſic
eciā hec noīa ſyon et ihrlm rōe ꝑtis ſue ꝑncipalioris a
ꝑncipio et rōe ꝯtinuacōis illiꝰ ꝑtis ꝑ ſucceſſione carnale
ronabiliter ſibi poterit vendicare ut eccl'a ꝑꝑe et ꝯgrue di-
cit᷑ iſrl iacob iuda et ihrlm cū h̄ noīa accipit᷑ pro ꝑꝑlo
vero tn̄ nec ꝑmiſſū fundamētū ex alia ꝑte tu mutet hꝰ noīs
iſrl ꝑma origine inq̄rāmꝰ Gene 11 geī 32 q̄ue q̄uerimꝰ
inuenimꝰ ubi ſic dr̄ de iacob traductiſ omnibꝫ que ad ſe ꝑti-
nebat remāſit ſolꝰ et ecce vir luctabat᷑ cū eo uſqꝫ mane
qui cū videret q̄ eū ſuꝑare nō poſſꝫ tetigit neruū femo-
ris ſui et ſtatim emarcuit dixitqꝫ ad eū dimitte me iam
n aſcēdit aurora Rn̄dit nō dimittā te niſi bn̄dixeris m̄ ait
ꝯ qd̄ nomē eſt tibi rn̄dit ait ie iacob Nequaq̄ inquit iacob
vocabit᷑ nomē tuū ſꝫ iſrl qm̄ ſi ꝯtra deū fortis fuiſti quāto
magis contra hoiem ꝑualebis at ꝑualebis et poſt vocat
nomē illiꝰ loci phanuel dicens vidi dnm̄ facie ad faciē et ſalua
facta eſt aīa mea Concreptez 34 c loqt᷑ ſic apparuit aūt
dn̄s iterꝫ iacob poſtq̄ua reuerſus eſt de meſopotamia ſyrie
bn̄dixit q̄ ei dicēs iā nō vocaberis ulrʼ iacob ſꝫ iſrl erit nomē
tuū et appllauit eū iſrl dixitqꝫ ei ego dn̄s oīpotens creſce
et multiplicare gētes et ꝑꝑli nacōnū erūt ex te reges de
lūbis tuis egredient᷑ vides noīs huiꝰ origine ſ. q̄ ex ſc̄ū
noīs nomē ſibi imponit᷑ nō nomē eiꝰ accepit ſc̄m ex impoſicōe
ſic eſt in nonibꝫ uris ubi nomē q̄ nota ad ſignificadū imponit᷑

ſpiritum et ſuſſicientiam acceperunt. Item videtur quod nomina iſta pro bene-
dictione conferuntur, benedixit enim ei dicens non vocaberis ultra iacob ſed
iſrael vocaberis, non tamen quod non eſſet ratione unde nomen ſed ratione ſpiritus
ipſius ut in c. 28. cum ſibi fiebat promiſſio dicens benedicentur in te et
in ſemine tuo omnes tribus terre, quod additum ſuit in te non in pro-
miſſione abrahe ut patet eſt; modo hoc factum ob aliud non e(ſt)
niſi quia benedicendi in ſemine ſuo in xpo erant etiam non habituri
et ſpiritum ipſius. Tunc videtur quod non ipſum et gentem nostram ex quo
ſpiritus ratione eius imponitur eſt ratione quia etiam hoc non ratione impoſi-
tionis eius ipſi iacob per angelum impoſitum quo ſi filii et apparente
deſignarunt illa perſona tamen in ſignificatione ſingulari ſunt propria
poſterior erat ipſius nominis quod erat alia ratione prima ideo precedens
quod ratione eſt eius ſpiritus principalis eſſe convincitur. Ex quibus clare con-
vincitur quod ratione traditionis carnalis ullatenus poteſt hoc non competere
ſucceſſionibus niſi traditio carnalis fuerit ſpiritum nominis competere
ſucceſſioni quod tamen non habet a tempore patrum primi parentis. Non enim
quemadmodum hunc ſpiritum ulli competit niſi ratione ſpiritus ipſius ſic videtur in
omnibus nullus enim de nomine dicitur iuſtus niſi habeat virtutem iuſtitie
ut dives niſi habeat divitias ut homo niſi habeat animam
rationale et corpus ſic nullus debet dici iſrael niſi fuerit apud deum
directus ut in ypo 28 de Audite hoc domus iacob que vo-
camini iſrael nomine et de aquis iuda exiſtis ubi aperte affirmat
eos filios iacob et dicit eos filios iude non autem filios eorum
appellat quia mali erant ſicut qui ibi deſcribuntur et ideo id non
falſe uſurpaverant ſibi unde dicit eis que vocamini nomine iſrael
Si autem iudei aut quivis alii ita dixerint quod iſrael facta impo-
ſitione angeli fiebat ipſi iacob tamquam nomen proprium magis ex hoc
id quod intendimus roboratur quia non proprium parentis vigore
propagationis carnalis numquam deſcendit in filium numquam ut filius iohannis
iohannes vocatur ut filius guillelmi vocatur guillelmus ſeu prima origine
niſi non id ita ſibi imponatur ut patri iſrael ergo propter parentem ullo
ullatenus potuerunt iudei aut alii proprie appellari quamvis filii
iſrael ob hoc rationabiliter dici poſſet. Videtur ergo fundamentum pre-
ſumptum planum veritate habere de hoc nomine iſrael quam de hiis nominibus
ierusalem ſyon quorum nos non ita clare ſicut de hoc nomine iſrael patet
origo primo videtur quod iudei niſi eſſent iuſti et directi ſunt ab
hoc nomine iſrael penitus alieni et ſimiliter per ſupradictam rationem ab hiis
nominibus ierusalem et ſyon quod non competunt proprie niſi eccleſie militanti
aut triumphanti ſeu celeſti aut hebreis carnaliter iuxta ſupradictam partem
ſolidam rationem quia ipſorum ſpiritus proprie alteri omnino non competunt

Ohannes tertium circa fundamentum in parte ſolidum vel
niſi quod vi ſequitur ex ipſo quod principiorum et principiatorum ſite
de meſſia hanc habent implicata conditione et ita non vi
quod ea que tu ad placitum eius veniſſe ſupponis poſuiſti abſolute
continent veritatem ſed conditionata ſeu ſi ... in meſſia permanet

qua conditione constat in christo non fuisse sicut tu videris timere et verum
est quod ob non evenerunt alia promissa **Ricardus** Non satis solide
intellexisti supra positum fundamentum Non enim id posui nisi de commodo
sive de bonis promissis christo aut regibus que deus erat daturus eis
pro consummatione meritorum de hijs vero que deus erat facturus non
pro merita sed potius contra merita eorum et de sua mera gratia sicut
de missione christi promissi et hijs que contingebat eius adventum
non dixi conditionem debere intelligi supradicta quia et contra iudeorum
merita ipse venit et passus est pro aliis gentes salvandas sicut for-
ma promissionis ostendit dixit enim benedicentur in semine tuo omnes gen-
tes terre alibi omnes tribus terre gen. 26. et 28. Et ideo supra-
positum fundamentum non concernit messie adventum tu ergo caute in similibus
locis cum oportet hec duo distinguere scilicet quod ad promissionem sive pre-
dictationem absolutam et quid ad conditionatam debeat pertinere

Johannes Ero satis intentus perge quo vadis **Ricardus**

Ista tria fundamenta que negari non possunt puto plane ostendi
que supius postulasti Ex isto enim 3o fundamento concedo quod licet christus
iam fuerit messias promissus tamen non sequitur ob hoc ut promissa bona
regno de david rege et pastore promisso de consummatione peccatorum
de multitudine pacis in eius adventu de habitatione perpetua et de
ceteris que tu in auctoritatibus induxisti in ipsius adventu fuerint iudeis
collata cum constat quod tunc non tenuerunt viam iustitie hoc enim constat ex
effectu scilicet quia tunc herodes ascolonita qui alienigena erat super
eos regnabat et iam a semine david regnum transierat contra pro-
missionem ei factam si sui in iustitia permanerent sicut per me supius
est ostensum. Hec ergo ex isto tertio fundamento quod psalmum que pro-
bas in superioribus posuisti auctoritatibus ex hac credo non tenemini
immo fateri compellimini aliam esse sensum habere scilicet illum quo hoc sub
conditione ipsis per adventum aut in adventu messie vel in reductione
captivitatis babilonice designatur ex veritate que pro eorum ne-
quitia et cordis duritia nunquam in effectum sortitur. Veritas quia lap-
sum est tempus quo venire debebat sicut luce statim clarius appare-
bit scilicet tempus restitutionis captivitatis babilonice que incepit a primo
anno ciri regis persarum sicut patet in fine paralipomenon et in principio libri es-
dre et finitum fuit in vastatione civitatis iherusalem et captivitate
iudeorum facta per titum et vaspasianum imperatores Romanos
scilicet per 42. annos post mortem christi nostri et fluxerunt in illa resti-
tutione media inter has duas captivitates quales anni plu-
res quam sexcenti Constat autem has promissiones quas de libro
ieremie posuisti fuisse factas iudeis pro hoc tempore si seriem libri processu
inspexeris Ecce enim c. 29 seriem libri dicitur quod ieremias post captivitatem
inchoatam in persona Joachim regis eius et sue familie regnante
in iherusalem sedechia misit epistolam ad illos captivos in babilone
hortans ut edificarent ibi et plantarent vineas et orarent pro im-
perante rege babilonis quia per 70 annos ibi forent reddi et

completis 70 annis voce domini redarguit Jeremias ne clamitet quia re-
gi Zedechie et populo iudeorum prenunciabat quod illa captivitas esset
celerius finienda ut 29 c. ubi prenunciatur illa reductio captivitatis
illius et civitas peccatorum propter que debuit tanto tempore durare et inter
verba prenunciationis illius reductionis dicitur illud quod tu in 2° modo
superius posuisti et de isto propheta in dicto 10° capitulo unde constat totum illud
debere intelligi pro illo tempore illius reductionis captivitatis illorum ba-
bilonice ego autem nichil ibi de messia estimo dictum sed de aliquo
rege futuro si populus in terra remansisset post incensionem sive perversionem
an erat impletum quoniam iudei multos reges habebant et duces. an autem
saltem post tempora machabeorum. de quo nulla fit mentio in nostra scriptura si
autem impletum non fuit frustra expectatio implendi sicut et ibidem
promissum iudeis eodem tempore et eadem serie et non dicebantur ei am-
plius alieni constat utique impletum fuisse aut implendum cum constet id
fuisse prenunciatum pro tempore illius reductionis si non tunc fuisset impletum non
dicebantur eis amplius alieni in primo sub Christo non esset sicut
ad ostendendum terminus eos esse quamvis hec et alia similia et alia sonant
possunt intelligi sicut infra patebit

Item de tempore redemptionis predicte captivitatis babilonice loquitur cum
iste propheta c. 31. sicut negari non potest inferendo [illegible] et alia de
messia sicut et creavit dominus novum super terram mulier circumdabit
virum et cum de datione legis nove sicut supra tractatum et conse-
quenter tempore istius redemptionis ipse venit sive in illa quinta mundi etate et
non contra a prophetis prophetantur eius adventus quoniam ipsi prenunciant de
redemptione captivitatis illius babilonice et tunc ibi cum prenunciat
edificationem civitatis iherusalem ultra normam et edificabitur civitas
etc. quod dicunt aliqui ad literam sub neemia esse impletum quod vero
fuit et non evelletur etc. constat unum non fuisse impletum nec de ea
civitate unquam est implendum quia destructa fuit per titum et vespasianum
et merito quia non mansit eadem perfecta in populo nec tunc tota nec
est ut per iudeis de futuro messie adventu et si id de reedifi-
catione civitatis ultra normam etc. ad literam amplianus adhuc fu-
turum quod probabiliter videtur quia apocalipsis xi dicitur de enoc et helya
sicut nos intelligimus de duobus testibus quos mittet in fine Christus
ad prophetandum et predicandum quorum corpora eorum iacebunt in plateis ci-
vitatis magne que vocatur spiritualiter sodoma et egiptus ubi
dominus eorum crucifixus est unde cum dominus fuerit crucifixus extra por-
tam sicut dicit apostolus ad hebreos ultimo constat quod civitas illa que est in futurum
magna ut dicitur hic exibit ultra normam sive antiquam extra quo
platee eius erunt ubi dominus crucifixus est ut hic dicitur sed attendant
iudei quod non prenunciatur hic hec civitas edificanda propter adventum
messie sed simpliciter prenunciatur ibi ante fuit ut prenunciatur edi-
ficanda iudeis nec etiam a iudeis sed domino ideo nichil facit pro
eis aut contra eos et sicut id quod fuit non evelletur etc. usque in per-
petuum tam a iudeis quam a nobis intelligendum est aut usque in fine

pti aut nō hostiū intrasit ꝫ sic verum nō videtur facilis vtius id
intelligi de civitate terrena sed de spirituali quod addit non evelletur
et nō destruetur vltra in perpetuum hoc non verificari ad literam nō
potest de ista civitate terrena ut eis videtur michi ibidem premissum hoc
termini perpetuum quia si hec futura sit tunc circa finem seculi erit et
ita pro tempore stabit hec civitas unde de ea nō dicit scriptura
nō evelletur et nō destruetur vltra in perpetuum quia tunc foret de-
struenda in proximo ut eis videtur Harum vero harum expositionum sit
talis prudens lector diiudicet michi nō videtur quod prima aliquis vero
nullo modo credere habet Illud autem zacharie 6. frustra ut alias
pendeas quoniam christus ut ad literam per suos apostolos et discipulos nō
solum unum templum sed innumerabilia edificavit hoc templum illud ve-
rum ad sensum prophete ut puto spirituale possit intelligi sic ecclesia ex
congregatione fidelium appellatur ubi laus est in ecclesia sanctorum et ubi
s. psalmus apud te laus mea in ecclesia magna sic etiam in templo
idem accipitur in psalmo 10. dominus in templo sancto suo omnis dicet gloriam
sic etiam ysaie c. 45. legitur de civitate edificanda spirituali s. de hominibus
constituta cum dicit Ego suscitavi eum ad iustitiam et omnes vias eius
dirigam ipse edificabit civitatem meam et captivitatem meam di-
mittet nō in pretio neque in muneribus dicit dominus exercituum Sicut
contra verba ostenduntur sequitur in contextu hoc dicit dominus labor egipti et
negotiatio ethiopie et sabaim viri sublimes ad te transibunt
et tui erunt post te ambulabunt Ecce declaratio edificii illius
civitatis per infra qualis est s. quia tam egipti quam ethiopes et
viri sabaim sublimes post eum ambulabunt et ad eum transi-
bunt et sic erunt vera vite unum et idem est quod unus propheta dicit
s. quod edificavit templum et quod alius dicit quod edificabit civitatem
Item pro tempore istius reductionis babilonice captivitatis ierem. c. 32
ad confirmandum prenunciationem s. dominus precepit prophete ut emeret ex
patruo s. in villa sue originis s. anatoth ut propheta videns
prophetiam sub spe reddicionis captivitatis agrum emere illa reddicionem
fiducialiter expectaret et sic propheta illam reddicionem diffuse in eo
c. et c. 33. et addit quod tu supra adiecisti pro de terre germi-
nare faciam david germine iustitie etc et nō inhibet vir etc quod vltimum
pro illo tempore reddicionis constat promissum et nō est impletum oportet
secundum scripta conditione intelligi et sic frustra expectatur implendum

Vnum autem volo ut diligenter attendas hic in omnibus
dictis similibus prophetarum ut etiam te supra monui s. quod prima
ratio huius prenunciationis que concernit mera gratia dei nō meritum
nostri sed ponuntur ex parte et ex demerito sic dicit ezechiel 36.
non propter vos ego faciam domus israel sed propter nomen sanctum meum quod
pollutum est inter gentes quas polluistis in medio earum intelli-
gendum est absolute quicquid autem circa prenunciatur concernens
meritum et perseverantiam nostri in via iustitie accipiendum est secundum
conditionem prescripta Et si hoc attente consideres in dictis similibus

famuloles faucetis angustias sic intellige in prima auctoritate quam
de eze. supra obiecisti scilicet quod id quod concernit messiam absolute debet
intelligi residuum autem non sed unius esse implendum per defectum conditio-
nis propter sic ibi eze. 34. salvabo gregem meum intellige absolute
implendum et fuit impletum tempore reddicionis captivitatis babilonice in
qua iste propheta prophetabat quod ante incidentem fuit et non erit ultra in
rapinam quod concernit perseverantiam populi in bono sub ista conditione
intelligere te oportet iuxta fundamentum 3m supra positum potest tamen
aliter accipi racionabiliter sicut patebit in sequenti capitulo Ego autem
per david nec hic nec in aliis sic acceptis positis messiam puto intelligi
sed semine david in regnum sibi succedens Nec vos affirmatis ex auctoritate
3 et c. ezechiel quod bona ibi pronunciata populo iudeorum fuit eis propheta-
ta futura per puniciam david pastoris eorum et principis aut per
puniciam germinis nomine hoc ibi non invenitur sed tamen bene pre-
nunciatur david principis et adventus sui germinis scilicet messie sic et
alia iudeis prenunciantur eis futura que si intelligas iuxta 3m supra
positum fundamentum non obviat hiis que de preterito adventu messie
probavi nec etiam illud quod de 31 c. adduxisti fuit quod positum
meum sine scriptura vocat david messiam sive non sed semine eius sibi
succedentem ut dixi quia sic nec aliquis rex sic nec messias quem
iudei sperant confirmant ut patuit sunt eorum rex tenens in presen-
tiam nec intelligere videbaris sed tamen etiam iuxta 3m fundamentum
intelligas fuisse implendum in reddicione captivitatis babilonice de
qua constat quod ibi et per 3 capitula precedentia propheta ploquitur
ita quod regnum iudeorum ex tunc usque in finem seculi perstitisset si populus
perseverasset in bono modo vero quia constat contrarium frustra
expectatur implendum Illud autem quod de 3. c. osee posuisti nichil
omnino pertinet ad messiam nec tamen etiam sed pro hoc ponis non est contra
nos et pro iudeis nec etiam pro nobis potest autem intelligi de cap-
tivitate babilonica et reddicione ab illa et sic per david intellige
oportet regem de suo semine qui prenunciatur quod in reversione quere-
rent eum quod si non sit impletum tunc iuxta illud 3m fundamentum
frustra expectatur implendum Nec obstat nobis in novissimis
dierum quia dies novissimi ultima etas mundi vocantur sic petrus
allegat actuum 2. potest tamen intelligi de liberacione iudeorum ab
hac miseria et errore in quibus sunt modo que per helyam prophetam
fiet in fine seculi sic eis promittitur mala. 3. in fine ut supra
posuisti hic inter obiecta et joel 3. in principio ubi dicit quia in
diebus illis et in tempore illo cum convertero captivitatem iuda et ierusalem
congregabo omnes gentes et reducam eas in vallem iosaphat
et disceptabo ibi cum eis etc. Ecce ibi sic dicit apostolus paulus omnis
israel salvus fiet ad ro. 11 et allegat scripturam ysaie ad hoc quod pro-
mittit videtur c. 49. in fine que hic supra posuisti et ezechiel
c. 38. sui libri de reversione iudeorum tunc futura loquitur et
de interfectione gog et magog in terra israel per populum israel

et ut vir salvator dicit in ter 21 hebreus autem veterum est et re-
stituet omnia dicit non n. sic vos estimans hebrei sunt non sit hora
dici 3a sed hoc est quod dictum est per prophetam Joel et erit in novissimis
diebus dicit dominus effundam de spiritu meo super omnem carnem et propheta-
bunt filii vestri etc. ubi tempus Christi et apostolorum appellat dies novissimos
id est etate mundi novissima ymo scriptura indistincte tempora futura re-
mota appellat dies sicut Genesis 49 dicitur Congregamini ut annunciem
vobis que ventura sunt in diebus novissimis cum tamen promittit ha-
bitatores tribuum in terra promissionis dudum positas et multa
alia sicut patet legenti intuenti que constat impleta ut sic quod vos ali-
quid operari sine ut sunt habituri regem nomine dicit sine non
cum hoc non permittatur eis per messie adventum
Vicesimo tertio hoc fundamentum Ysaie 42 c. si accepis non obviant
nobis quia hoc quod promittitur nobis oblatio calicis soporis et
indignationis domini id est punitionis constat absolute impletum quia
calicem illum indignationis penam captivitatis appellat et destructionis
civitatis aut dispersionis populi que calicem amonit in reddicione
a captivitate Cetera vero que non exierunt conditionis meriti non sunt
contracta nisi in parte si intelligantur promittantur | Videtur tamen michi
quod id non adiciat ut bibas eum ultra non est dictum per modum pre-
dicationis aut promissionis sed ponitur per modum consilii aut precepti
Illud insuper quod sequitur non adiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus
et immundus et alia similia que supra obiecisti non important perpetuitatem
sed rationabiliter vere intelligi sic quod ille pene apud iudeos cap-
tivos desinant non ut nunquam postea recipiantur in eis sicut solemus
de homine liberato a carcere dicere non erit amplius in carcere
nec ultra erit sub custodia illius quamvis forsitan post liberacionem
ipsius propter novum suum delictum incarceratus fuerit iterato sic dicitur
Zacharie 11 non parcam ultra super habitantes terram dicit dominus quod dictum est pro
tempore non pro semper cum nunquam ita misericorditer egerit dominus cum
habitantibus terram quam fecerit post hoc dictum sicut dicitur 4 Regum 6
ultra non venerunt latrones Syrie in terram Israel quod non habuit
veritatem nisi ad tempus unde sic communiter intelligitur id de ceteris que supra
posui 30 c. et exposui id c. 49 et id Ezechielis 37 quod exposui c. ter-
xxiiiio et similiter id Ysaie c. 2 non exercebuntur ultra ad prelium et de
40 c. 6 michi quod c. 40 posuisti ita quod illa dicta nichil probant quia
eis ut aliquid de prophetationibus nostris infirmat Illud autem quod
de terrenis posuisti maxime illud fundamentum non arguit adventum
messye futurum quia quod iudei fuerunt in transmigratione in primo est quia
non extat per scripturam conditio de eorum consummata iusticia quod effectum
ipse ondit et ipsi fatentur id Ysaie 49 c. dedi te in lucem gentium
etc. et dicit Syon dereliquit me dominus etc. totum ad literam est completum
de reddicione captivitatis babilonice quia sub Esdra et Neemia
constat muros Syon esse constructos sicut patet Neemie 6 et 4 In ad-
ventu autem Christi nostri postmodum ibi fuit opulentia et habundantia

Christi et tempore nativitatis sue venerunt ad orandum ibi 3 reges magorum
et post passionem christiani ibi ad orandum dominum non dubium cum multis
conversis ad Christum de iudeis et gentibus cum fere iudeorum vocante
reges et regine innumerabiles accesserunt postquam dominus signum suum
ad celos exaltaverunt et ibi dicitur signum crucis fecerat per suos
apostolos predicari et commendari in gentibus sic quod totum ad litteram est
impletum illud quod ysaie capitulo 49 ecce dedi te in lucem gentium etc. et
dixit Syon dereliquit me dominus etc. Solvitur per 3m fundamentum
prenuntiat in illa tempore redemptionis captivitatis babilonice quod dicit c.
precedenti Egredimini de babilone fugite a caldeis etc. quod videtur multis
propheticis multis de messia et hoc quod posuisti quod in illa redemptione
non fuerat adimpleta frustra expectatur implenda

¶ Sicut vero 3m fundamentum premissum intelligitur sic iuxta
2m fundamentum alia puncta debes accipere illud primum de nono
capitulo ysaie est supra depositum in declaratione primi fundamenti quod
posuit illud capitulo 33 a te positum respice Syon etc. intelligere
debes vero 2m fundamentum supra positum quod non est dictum de ci-
vitate terrena quia terrene civitati non convenit quod nequaquam
transferri possit neque possit deleri nec etiam quod non auferetur clavi
eius in sempiternum et omnes funiculi eius non rumpentur quia omnis civitas
terrena non dubium in finali iudicio sed ante destruetur Iste civitati
celestium tenere si foret integre non competeret quod esset locus flu-
minum sed staret in sicco hec autem sunt de ea intellecta locus flu-
minum rivi latissimi et patentes quod de rivulis gratie spiritualis
oportet accipere cum corporalibus ibi non conveniunt. ergo circumstantia littere ad
sensum carnalem iudeorum non implentur sed illum sensum ut vides ex-
pellit. Elegantior autem accipitur totum de congregatione iustorum
sive spirituali regno messie unum pro eo pro dictorum sed dominus iudex
noster dominus legifer noster dominus rex noster ipse salvabit nos hoc regnum
messie sive civitas celestium messie est intransibilis licet
non aliqui de ea verti et transferri poterunt tota tamen est semper
permanens in loco et a loco immobilis et ideo virtutes eius
sive prelati eius puncti sunt ei clavi et clavi non rumpentur nec aufe-
rentur quia solus deus eam regit iudicat et ei dat legem quam
servat. Et constat quod hec civitas est intrinsecus opulenta bonis spiritualibus
sive autem hec dicta intelligantur pro tempore gratie sive pro tempore
glorie eius non refert quo ad presens negotium / ex quo constat quod
sensus litteralis huius dicti carnalis esse non potest sed ex circumstantia littere
spiritualis esse convincitur. Volo tamen quod ante alia dicta prophetarum
advertas quia in eadem serie aliquando fit sermo de hac civitate
utrum spirituali pro tempore sive militante super terra et miscetur ali-
+ in gloria quid de eius statu + post finale iudicium aut in finali iudicio sicut
inferius patebit quod continuabitur fieri prout ex quo etiam eandem
rem fieri contigerit que sibi ipsi continue in ipsa succedunt sicut
aliquando in prophetiis fit sermo de adventu regis regni sive messie ...

ingreet* am de 2o ez adventu ad finale iudiciu ante go ex viz =
circumstantijs xo* ista distingue sic .i. qd posuisti de 3a ypa dns ipe
veniet 2o dictu esse vi de primo ez adventu et qd statim fuit =
iuxisti et ambulabunt qui liberati fuerunt 2o congruo tempi in =
plenis in 2o ez adventu ondat* ee ipsa quo ad sua membra
et ez redemptio et qnr gloriosimo finalis ipiz pnt etiam intelligi
pro tpe gre patris qqe anelus ti primo mo/ ullo aut mo pot
intelligi carnaliter de syon terrena sic in intellige videbaris
qz in ea letitie sepatire ee no pnt nec pot stare sine labore
et gemitu salte peccatorum et infantium sile hes q de verbo
ad verbu c. yz et inr qui redempti sunt a dno 2o qd eodem
modo intellige debes

Item illud ypa q x inx 2m fundamentu qstat dictu s. de ecclia
que ecclia dilatanda et augenda ex gentibz sic hic dicit* di =
lata locu tetorij 2o ad dexteram et ad levam penetrabis se =
me tuu gentes hereditabit ez aut no loqt* ibi ppha de ci =
vitate terrena ptz sine qstat qnia civitati terrene no qvenit
fundabo te in saphiris et ponam iaspide ppugnacula item in
fine ca declarat* ad quos totus sermo dirigit* sibi de ti, est he =
ditas filioz dei et iusticia eoz apud me dicit dns vn pz q
omnia dnt gnaliter aut de qgregatione filioz dei no de aliqua
civitate terrena aut de gete iudeoz prope hc etiam qstat ex
hoc q appellat ea ad qua loqut* uxore ab adolescentia adiec =
tam qd no qvenit synagoge que tpe adolescentie sue floruit
si magis qvenit ecclie gentiu at ubi ecclie voce gentiu qgruez
in quibz erat aliena qnia floruit in iudeis qz tunc pauci
fideles sine iusti erat in gentibz item i ps lauda sterilis q
no paris decanta laude et hympnum que no pariebas qm multi fi =
lij deserti magis qp ez que hebat viru synagoge iudeoz que =
ire no potuit qnia ipa ante fuerat in pariendo fecunda et
viru hebat sicut frequenter dnus se dixit hinc ppha ee virum
et sposu ier 3. convertimini inquit filij revertentes dicit dns
qz ego vir et osee 2. dez sponsabo te in metuu sine in sempi =
ternu item si ipa synagoga intelligeret p sterile no inveniemus
qua qgregatione dicamus habuisse viru cui tunc nullam aliam
gentem sibi tamqz fidele sponsam gnicta habuit de qua ppheta
ista afferz go ez intelligendu est totu et sic ez. de ecclia gen =
tiu aut sic aptius vz velle ad galat 4 de ecclia superna
s. aiitu que sursum est mr nra aut de vtz ecclia voce gentium
qntedaz totu ampe vn inde in c. yy clamat ppha omnes
sitientes venite ad aquas et qui no hetis argentu ppeiate emi =
te et qmedite adiunges de messia ecce teste ppliis dedi eu du =
ce ac preceptore gentibz et loquens ad ea ad qua in priori ca
sic ptz in serie lre adiungit ecce gentes quas nesciebas vocabis
et gentes que no noverit te ad te current vn qstat q lo de eccla

que erat augenda et multiplicanda in gentibus per messiam

h **OCCIDENT** c. 60 ysa. qd supra posuisti Surge illuminare
ihrlm etc. uix illud fundamentum capies non enim pot capi
de ciuitate ihrlm terrena eciam in tempore suo cui illi conueniret
non possit non erit tibi amplius sol ad lucendum per die nec splendor
lune illuminabit te sed erit tibi dns in lucem sempiternam et deus tuus
in gloriam tuam non occidet ultra sol tuus et luna tua non minuetur
quia dns erit tibi in lucem sempiternam unquam iudei sunt tam insipidi
ut dicant tunc pclara ciuitate luce solis per die et lumine lune per
nocte omnino carere aut quod tempore gte sue luna vicissitudine aug-
menti et defectus non sit habitura a sole aut quod tunc sol iste ma-
lis non occidet ymo si erunt dicta sibi contraria non occidet sol tuus
et non erit tibi sol amplius per die ad lucem cum semper erit dies si sol
non occidet. Ut autem clare videas uix perfectum fundamentum illud de-
bet intelligi. Unde sequitur in fine capituli autem tuus omnes iusti in perpetuum
hereditabunt terram germine plantacionis mee opus manus mee ad glo-
rificandum. De ista quoque ihrlm licet cum tempore suo pater omnes iusti non pauci
iudei unde apostoli xpi conuertit qd sequitur per fine sermonis minimus mini-
mus erit in mille et paruulus in gentem fortissimam ego dns in tempore
eius subito faciam illud quorum paulus qui ultimus fuit in vocacione
et minimum se appellat i cor. 15. et ad ephe. 3. capitulo que in infi-
nitum conuertit et innumerabiles aliorum paruulorum omnes enim apostoli simplices
erant et sic paruuli gente forte valde conuerterunt ad fidem xpi paruis
conuolando unde de eis supra hic premisit qui sunt isti qui ut nubes
volant et quasi columbe ad fenestras suas scilicet eorum ministerii per gen-
tes nomine nubium et eorum simplicitate columbe nomine exprimens eciam
ut res esset magis stupenda et fidei firmioris hoc totum quasi
subito factum tempore xpi affirmat. Unde ad eum scilicet messiam retorquens
sermonem dicit ego in tempore eius subito faciam istud et immediate ipse de
se auertitur qd tu supra posuisti c. 61. sic dicens sic me etc. deo-
scribens causam aduentus sui scilicet ad medendum contritos corde et ad predi-
candum captiuis indulgenciam et clausis apertionem que ad conuersionem
et redempcionem humani generis et liberacionem ab inferno innuere
prorsus pertinet et tunc adiungit apostolorum officium ibi et vocabuntur
in ea scilicet in syon siue ihrlm supradicta fortes iusticie plantacio dni
ad glorificandum scilicet apostoli et alii predicatores facti per xpm in hac
vrbe plantati ad glorificandum eum per fortitudinem sue iusticie etc.
Unde in fine concludit sic dns deus germinabit iusticiam et laudem
eorum vniuersis gentibus. Ista autem de ciuitate syon aut ihrlm aut
eius gentes non possit ita intelligi scilicet hec affirmat qui loquitur
ad eos vos autem sacerdotes dni vocamini qd tempore iudeorum non
conuenit sed solis pauus leuitis. Ista etiam leticia sempiterna erit
eis alienum est tempore ciuitatis terrene et eius habitacione terrena ista
dicit conuersionem illius ex iusticie de qua conuersione loquitur quoque sic loquitur
de edificacione ciuitatis diruptarum et destructarum scilicet spiritualis non corporalis

que ad misteria non pertinet Unde hec et alia que ibi dicun-
tur de ecclesie et apostolis aut aliis Christi discipulis mitius possunt conveniunt
sic quod in terra sua duplicia possidebunt leticia sempiterna erit
eis ubi beatitudo finalis corporis et anime eis promittitur in terra scilicet
in terra viventium de qua terra propheta dicit ecce ab ysaia supra c. 38
dixi non videbo dominum deum in terra viventium ipsis convenit dabo
opus eorum in veritate et fedus perpetuum feriam eis etc. que sequuntur
quod hec ullatenus exponenda suscepi sed huic negocio sufficiat
ut ostendatur hec dicta non solum posse intelligi ac quod iudei ea
intelligunt sed quod pro modo suo intelligi omnino non possunt

h **Hic ecclesie** sive iherusalem convenit scilicet quod in principio c. prophetatur
scilicet 62 c. propter syon non tacebo etc. que tu supra posuisti non ci-
vitati terrene corporali quia tali civitati non est super muros tuos
iherusalem constitui custodes tota die et nocte non tacebunt perpetuo non est
enim super muros alicuius civitatis corporalis custodia perpetua sed super
muros ecclesie est custodia angelorum qui usque in perpetuum a dei laude
tacebunt sive doctores muros eius perfectos sive prelatos sive populos
diversos in quibus et super quos fundatur et edificatur ecclesia Si in-
super principium fundamentum secundum adiutas invenies omnia dicta in hiis c.
39 ex quibus iudei se contra nos elevant ab eis penitus aliena nisi
quantum eorum aliqui sunt seu erant partes ecclesie Christi cuius edificatio et dig-
nitas regia et gloria et eterna stabilitas et nominis novitas ut patet
noscitur sicut dicitur in fine c. in toto isto 62 c. describitur De ista iherusalem
loquitur iste propheta infra c. 64 pro statu glorie eius et pro statu gratie
in presenti Ecce creo iherusalem exultacionem et populum eius gaudium et
exultabo in iherusalem et gaudebo in populo meo et non audietur in
eo ultra vox fletus clamoris non erit amplius infans dierum et se-
nex qui non impleat dies suos puer centum annorum morietur et
peccator centum annorum maledictus erit hic pro statu glorie huius no-
bilissime civitatis que vero sequuntur pro statu gratie in presenti debes
accipere Edificabunt domos et habitabunt et plantabunt vineas
et comedent fructum eorum non edificabunt et alius edificabit non plan-
tabunt et alius comedet sicut enim dies ligni erunt dies populi mei
et opera manuum eorum inveterabunt electi mei non laborabunt
frustra neque generabunt in conturbacione quia semen benedictorum domini
est et nepotes eorum cum eis erunt eritque antequam clament ego
exaudiam et addit illa loquentibus ego audiam lupus et agnus pasce-
tur simul et leo et bos comedent paleas et serpenti pulvis panis
eius non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo

Illa autem que de se et ypa et mala posuisti de restitucione
sacerdocii levitici et observancie ceremoniorum legis antique sive
mosayce per adventum sive in adventu messie non probat quod in-
tendis affirmare secundum n de se sic supra patuit c. 19 intelligitur
sed in 3m fundamentum 2m de ypa sed de primo adventu messie anti-
cipatur ad literam convenit veritate scilicet quod de iudeis conversis ad fidem Christi

per aptos dns assupsit plres in levitas et sacerdotes scdm ordi-
nē melchise s ut offerat oblacioē mūdā sic dt mala c 1
sui libri ut sup adduxi et tales sacerdotes et levitas quos
ministros vocavit hic sup c 61 · assumet usq in fine sctī et
ex tūc sūt in novo celo et nova terra stabūt in eternū sic
corr eo sup c 61 dixit q in tra sua duplicia possidebūt le-
ticia sempiterna erit eis Illud insup mala 3 ipe erit quasi
ignis cō si accipiatur de primo messie adventu ad lram in ipis
xpi aptis et discipulis est impletū quorū plures erat in tribu
levi quos xpus purgavit spūalr a pctis et fecit sacerdotes
et levitas ut offerret in iustia ut dt no in sanguine hyrcorū
aut vitulorū et tale sacrificiū mūdū et xpm placuit deo sic
olim oblaciones iustorū a prīo sctī. Amplius s q sacrificia legis
q ad oīs gtes prīi ad ydolatria erat imposita hc n no itelli-
manifeste p hc q dicit sic dies sctī et sic anni antiqui no aū
est hc dctm ppt approbacione legaliū sacrificiorū per adventū
messie cū ipe idem ppha dicat c 1 sui li tpe messie dnm ista
nolle suscipe munera mittens no suscipiam de manu vra neq
vmqā ista imperfectum appetat vm qr eas penitus reprobavit a
tpe videlz xpi veri eas no ulterius fuisse ad fere necessarias
ad salutē sic fuit diffinitū p illos actus 24 ymo p spm sctm
ut ibi asseritur p collegiū aptorū et discipulorū
¶ **Quantum** ad ea q tu obiecisti in 9 c de multiplicacoe
pacis debes attendere q illud primū de 9 c ysa intelli
de pace spūali sic fuit pbatū hic c 52. Illud aūt de xi c.
pbatū est etiā ad debere intelligi in xi 34 huius ubi ide
pte fuit obiectū. Illud vo qd de 2° c ysa et 9 c miche
posuerat qd etiā c 9 posuisti no ita movet sic pdicis
no n pcederadū est ultim q dicit erit in novissimis diebus
ita ut ultios oio accipias qm ipi iudei hc negat quo n p
messia fiet pax tm nobilis aut quo corroborabitur regnū
dd p eū usq in sempiternū si oio in ultis diebus veniret in
novissima accipiemus etate mūdi novissima s sextā etatem
aut tpr finatū a tpe pphe sic 19 sup exposui et confirmavi
28 huius. Ite no recte p monte dni accipis corporalr montem
syon si debes messiā accipe at n sic apz in sic hc nichil
ibi de messia est dctm insup si carnaliter accipis quo est
verum q ysa ipe dt c 40 in adventu messie sic tu eode c ob-
iecisti omis vallis implebitur et ois mons et collis humi-
liabitur. Si n ois mos et coll tūc humiliabitur ut tūc ele-
vabitur sup colles mōs syon vn sic hc p montes potentes
hoies debemus accipe et p valles hoies humiles sic ibi p
monte dni hoiem xpm s messiā debemus accipe sic daniel
accepit 2° c sui libri ubi dt lapis aut qui pcussit factus e
mōs magnus ad quē fluxerit oēs gētes s ultā de singulis

regnis vn ibi ysa dt in hac pphia et fluet ad eu omes ge-
tes et ibunt ppli multi micheas dicat fluet ad eu ppli multi et pphe-
tabunt eu gentes multe que duo dicta constat p eode ampi a pphis
et una pphiam pnunctiat Nec insuper moue dz qp dicit no
exercebuntur ultra ad pliu nec leuabit gens contra gente gladiu quia
hoc p tpe messie aduentus est dictu et p tpe an et post ei conflue-
te sic sup expossi c. 21 in similibus no ita ut ultra ppetuitate
importet et sic est verum qm tanta pax tunc erat et etia ante
et post p 38 anos s usqz ad destructione ciuitatis ihrlm per
titu et vaspasianu qp nusqz ibi maior ymo unus imperio capita
totius orbis iuncta fuerit in tpe qd arguit inter mortales pace
mirabile et mltum solida ymo nec tale legimus umqz ab ori-
gine mdi fuisse vn quantu est ex isto effectu sine signo adue-
tus messie fidenter possumus affirmare xpm nrm ee messiam
ppter pacis habudantia que fuit in ortu ipius ut pphe dixerant
si quis contendat eos de corporali pace talia pdixisse ipse tn ppheta
ait dt de eo orietur in diebus eius iustia et habudantia pacis donec
2c qd de pace corporali veritate no habet si dicatur messias ee
adhuc futurus qz constat qp post eius aduentu in fine sli erunt plia
gog et magog in terra isrl sic ezech 38. 239 amplius luna au-
feratur hoc etia ostensum est plenius 12 isaie in soluendo pmu fu-
damentum qd posuit vn ezech 38. 239. pdicitur de gog et magog
qp in nouissimo annorum veniet ad tram isrl que reuersa est gladio
et qz ibi cadet et agmina sua in tanta multitudine qp ii annis
succedet eorum filii isrl nec portabunt ligna de regionibus qz
arma eius pro igne succendent Item dant a. n. 12 pnunctiatur
aduentus xpi et eius potentia in multitudine exercitus et qualiter corri-
detur ymo dz. 12. c. qp tunc veniet tpr quale nusqz fuit ab eo
qp homines ee ceperunt usqz ad tpr illud vn constat tunc bella fore
futura ergo contentio amputatur pdicta de pace spuali ut sup 12.
hs expossi Itm id de 40 c. ysa complaminj 2c qm copleta
est malicia deleta est iniquitas eius ad litteram verificata est
in reductione captiuitatis babilonice quia pecti eius pphia expsse
pdixit s no recte arguit qp nusqz postmodu alia iniquitate
maiore puniri debuit si iniquitas ppter qua fuerat captiuata
copleta fuit qm postmodu alia iniquitate maiore comisit scz
3m fundamentum tollitur oia qz de eius regali siue imperiali dignitate
supius posuisti qm regnum suu erit in regno spuali dumtaxat ut
supius est ostensum Sic ergo h tria fundamenta oia p te superius
contra nos adducta resoluunt ita puto qp eade fundamenta alia
q p iudeis ee videbantur infringunt

Iohannes ista libenter accipio s moueor qm si ad dictum
iere 33 c de stabilitate sacerdocii ac sacerdotum leuiticorum generis
qui cunctis diebus offerre deberent holocausta incedere sacrificia
2 cedere victimas ut ibi dr intelligere mx pncipaliter 3m fundamentum

s. in condicione. Ex hoc sequitur quod si populus iudeorum usque in finem seculi in
vna unitate perstetisset iste ritus sacerdocii hic continuatus fuisset et ritus
ritus de baptismo et aliis sacramentis numquam institutus fuisse tamquam necessa-
rius ad salutem aut sicut observati fuissent quod non credimus quia
ille ritus sunt figura et umbra istius et ideo veniente re et luce
debuit umbra et figura cedere transire. **Ricardus** sed et
de sacerdotibus et levitis iuxta 2m intelligi ita quod offerre holocau-
sta incendere sacrificium et cedere victimas spiritualiter intelligitur de ri-
tu christiani sacrificii sicut de ritu levitici sacerdocii et sic verificatur
illud quod ad levitas et sacerdotes spiritualiter in persona qui continue
sic offerunt incendunt et cedunt. Rursus tamen ad quod amplius in placitum
Omnis lex temporalis data hominibus temporale intelligo que non est ex lege
nature sed ex certa causa pro certo tempore et certo populo adeo aut honeste
ad regimen populi contingenta et si contingeret perpetuo observanda michi
dominus quo ad eius perpetuitatem sub modificatione accipitur s. ubi
auctor legis eam vitanda aut tollenda decreuit. Rursus si non
dico angelorum sed hominum legem statuens aliquem populum gubernando si
tempus aut mores populi aut alia variabilis causa sine magna uti-
litate aut libertate populi legis illius mutationem aut relaxacionem
exigeret non eam mutaret in melius aut omnino destrueret nullus
prudens non dubitat quamvis contingat perpetuo observanda quam
ex illa contingentie perpetue observancie diligencius observaretur
a populo sine tamen preiudicio potestatis legislatoris que sibi licet
eam pro suo libito in melius mutare aut auferre. Quanto magis
hanc modificationem intelliges in legibus temporalibus adeo datis
hominibus ad exercicium honorum operum et virtutum in deus plene
cognoscit et per [illegible] earum continuacio magis prosit populo ad
salutem. Sed etiam apte intelligi perpetuitas in talibus sine sub conditione
numquam eas transgredi aut eas dissolvere liceret quamvis adhuc
auctor earum voluntatem alteraret. Quo dicitur Exo. 19 Iam veniam
ad te in caligine nubis ut audiat populus me loquentem ad te
et credat tibi in perpetuum. Et Deut. 31 in assume fabula et perscr-
ibis ante eam fabula et erit tibi semper usque in seculum. Hanc
modificationem adhibe ad eam que de perpetua observancia ceremoniarum
legalium adduxisti et non concludes perpetuitatem earum sed perpetuitatem
a parte durationem earum usque dum legislator s. deus mutandas
decreuit aut tollendas. Consistit autem ex hiis que ego supra
libro 3. c. 9 pro earum explanatione adduxi dum eas in adiutorium meos
sic concipere et abiicere voluntate quod tibi debet sufficere in presenti quamvis
nisi cum illis conceptis sine obligationis ignores. Et tamen si recte
consideres videbis nunc etiam populum dei magis ne utilitate et liber-
tate concepisse ex ablacione legalium. Unde Petrus apostolus aut actus 15
contra affirmantes discipulos christi conversos ex gentilitate observare
debere legalia. Nunc ergo quid temptatis deum imponere iugum super
cervices discipulorum quod neque patres nostri neque nos portare potuimus

sed per gratiam domini Ihesu credimus nos salvari quemadmodum et illi. Nonne
tibi videtur magne utilitatis a tali iugo imperiali liberari et libertati do-
nari. **Ricardus** Si predicte constituciones in inicio constitucionis ipsarum in fine
precepti non fuissent convenientes ut affirmas quomodo ritus sacerdotii Aaron nisi
in fine precepti observatus fuisset. Etiam sunt cum ritu christiano ita ut figura
et res figurata sunt a fidelibus volentibus observari. Sic in pri-
tiva ecclesia iudei conversi ad Christum ritus legales quasi omnia observabant
cum ritu christiano. Non tamen erat necessitate compulsi ad eos sunt ob-
servandos, sed licite poterat figura dimitti sensu eius spirituali presente
sic statim inferius ostendetur et tu supra posuisti.

Iohannes Ista libenter attendo, sed adhuc non sum quietatus
animo quamvis non probaveris ex scriptura dominum in adventu messie circum-
cisionem et sacerdotia atque legis voluisse abrogare. Tamen de ablacione
circumcisionis date ante legem, de festis etiam et solempnitatibus, ieiuniis
et aliis iudeorum precepto mandatis in lege que sunt reprobata, ut predictis
adduxisti, verum cum talia fuerant eis tradita ritu perpetuo observanda
videtur eis adhuc necessaria ad salutem nisi probari possit illa etiam esse
reprobata per dominum legislatorem. Istud videtur non posse confirmari de lege
circumcisionis, quam in prima eius institucione Genesis 17 capitulo dicitur in persona
dei Habraam: Statuam pactum meum inter me et te et semen tuum post
te in generationibus suis federe sempiterno. Et sequitur de hoc pacto certo post:
Hoc pactum quod observabitis inter me et vos et semen tuum post
te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem preputii
vestri, ut sit in signum federis inter me et vos. Infans dierum octo
circumcidetur in vobis, et omne masculinum in generationibus vestris tam ver-
naculus quam emptitius circumcidetur, et quicumque non fuerit de stirpe vestra;
eritque pactum meum in carne vestra in fedus eternum. Masculus cuius
preputii caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo meo,
quia pactum meum irritum fecit. Ubi expresse dicitur illud pactum de circumcisi-
one debere esse fedus seminis Abrahe in sempiternum. Immo non solum
hoc, sed dicitur masculus cuius preputii caro circumcisa non fuerit delebitur
anima illa de populo suo. Unde concipi videtur quod omnibus posteris masculis
sui seminis sit circumcisio necessaria ad salutem. Item de observanciis sabba-
ti, festorum et primiciarum pasce et aliorum, de ieiuniis, de immolacione
agni paschalis, de modo sacrificiorum, de lucernis lucentibus in templo,
de panibus propositionis, de iure primiciarum sacerdotii et decimarum
et de aliis decimarum, de victima vacce ruffe pro peccato, de
quotidiano sacrificio et de sacrificio in initio singulorum mensium et
ceteris ceremoniis preceptis iudeis in lege, frequenter dicitur hoc est
ut legitimum sempiternum aut pactum sempiternum aut signum perpetuum
etc. Similia sic patet Exo 21 in fine, 28. 29. 30. 31. de sabbato,
levitici 16. 2. 23 de festis et ieiuniis et aliis pluribus. Item de lu-
cernis et panibus propositionis levitici 24 de iure primiciarum numeri 18
de iure sacerdotii et decimarum, victima vacce ruffe pro peccato numeri
19 et levitici ultimo ibi etiam de iure decimacionis decimarum de

victima vacce ruffe ut precepto numeri 20 de sacrificiis quottidianis
et levitici numeri 29 de lege profugorum numeri 36 · Unde videtur consequi quod tunc esse
adhuc iudeis necessaria ad salutem Item nunquam in novo testamento s. in
aliquo quatuor euangeliorum aut epistola alicuius apostolorum aut euange-
listarum inuenio circumcisionem prohibitam esse iudeis aut celebrationem
sabbati aut aliam quamuis ceremoniarum preceptarum in lege ymo
ut apostoli sunt collecti propter questionem utrum conuersi ad fidem ex gentibus
circumcidi deberent et legem moysi seruare hanc obseruantiam prohibere
decreuerunt conuersos ex gentibus ad hanc obseruantiam legalium non
teneri actuum 15 et 21 ymo actuum 21 sicut infra patebit legem
antiquam de nazareis numeri 6 c. datam de consilio s. quorum paulus
impleuit Item ipse apostolus paulus ad Ro. 2. dicit quod circumcisio prodest
si legem obserues si autem preuaricator legis sis circumcisio tua preputium
facta est Et postea c. 3. quid amplius est iudeo aut que utilitas cir-
cumcisionis multum per omnem modum Ubi nicolaus de lyra predictum
loquitur iudeis 7c videtur affirmare tunc circumcisionem obseruari a iu-
deis et magnam eius esse utilitatem Item non solum videtur quod ista sit
iudeis utilia et necessaria ad salutem sed etiam videtur xpianis non esse
illicita post vitam eius necessaria ad salutem Unde apocalypsis 2 c. episcopo seu
angelo pergami ecclesie dicitur ex persona dei hominis Sed habeo aduersus
te pauca quia habes illic tenentes doctrinam balaam qui docebat
balac mittere scandalum coram filiis israel edere ydolatria et fornicari
Et cito post angelo siue episcopo tiatire ecclesie dicit sed habeo aduersus
te pauca quia permittis mulierem iezabel que se dicit prophetam docere
et seducere seruos meos fornicari et manducare de ydolatiis
Ubi dicit seductionem seruorum esse manducare de ydolatiis s. de
hiis que sunt ydolis ymolata ita ergo tunc non licuit sed fuit prohibi-
tum et per consequens debuit obseruari mandatum legis antique quod pro-
hibet manducare de imolatis ydolis aut omnino ea contingere Exo.
34 c. Item paulus circumcidit thimotheum sicut legitur actuum 16
cum pater gentilis erat quod non fecisset si fuisset illicitum ergo tunc
licuit circumcidere Item ipse paulus de consilio Jacobi apostoli et fratrum
obseruabat legem nazareorum ut sciret omnes iudei quod ipse am-
bulabat custodiens legem sicut legitur actuum 21. Item xpistus non
circumcisionem seruabat in seipso sicut patet luce 2 et in matre
eius seruabat legem purgationis et oblationis turturis sicut ibi dicitur
Item in sua persona seruabat legem de agno paschali in vigilia sue
passionis Unde cum eius facta sint nostra et fuerunt suis discipulis exempla
ad imitandum quod nemo xpianus audet negare consequi videtur quod talia
debemus nos facere Item mt 8 legitur quod leproso quem mundauit pre-
cepit ut ostenderet se sacerdoti et offerret pro mundatione Moysi
ubi manifeste apparet quod voluit legem de leproso mundando positam leui
14 obseruare Item quando doctores eum de solutione legis moysi re-
prehendebant ipse legitime se excusauit ostendendo quod legem in suis
operibus et sermonibus non soluebat sicut cum dicit se filium dei et ipsi

ob hoc asserebat eum blasfemum allegant scriptura quod se et vos
ꝑ non dt quod lege sic patet Jo. x. Et cum fecerat reprehensus de po-
tacione sabbato quo hominem sanavit in sabbato ipse ꝑ vos excu-
savit se ut patet Jo. x. Et similiter quando fuit reprehensus de hoc quod eius
discipuli solvebant sabbatum quia evellabant spicas et manducabant
ipse se et ipsos probavit immunes a solucione sabbati sic patet mt
12. et sic de multis aliis operibus eius et sermonibus. Unde contra et videtur
quod nullo modo ad sensum litteralem nolebat legem infringere quod ipse videtur
expresse affirmare cum dixit nolite putare quod venerim solvere legem
etc. nisi ꝑ omnia fiet mt 5 c. Iterum ipse dixit mandata sic le. mt 20
Si vis ingredi vitam serva mandata similiter luce 18 et luce 16
facilius est celum et terra penetrare ut preterire quod de lege apice
cadere ex quo ergo deus dedit totam antiquam in manu moysi et eam
numquam solvebat xpus dt quod nichil illius solveret donec celum et terra
transiret videtur quod ista observari debeat non solum a iudeis sed etiam
ab omnibus xpianis et quod eius observancia est omnibus necessaria ad salutem

Sacerdotis. Crevianus (?) quos non numquam hunc epi nunc intro-
ducens sic me- secundum apostolum paulum ad hebreos probetis et
probate quod postulans. Ebre 7 c. secundum probat translacionem sacerdocii
leviticum ex illo dicto psalmiste iuravit dominus et non penitebit eum
etc. et adiungit translato non sacerdocio necesse est ut legis translacio
fiat et postea explanacio quare sit mandati propter infirmitatem eius et
inutilitatem. Neminem non ad perfectum adduxit lex. et inter apos (?)
argumento utitur, firmo videlicet quod si consummacio perfectionis fiebat
per observanciam legis non fuit necesse ut introducere sac. secundum am (?)
ordinem quam aaron qui fuit sacerdos legis ipsa quin sacerdos secundum
aliud aliquem ordinem perfectionem oriunda consummassent ergo ergo debuit
introducitur vnio deus iuramento firmavit alium introduci debere iura-
vit inquit dominus etc. omnino contra quod perfectio vite non fiebat ex
observacione legis antique sed quod ipsa lex fuit infirma et nemi-
nem ad perfectum adduxit et ob hoc alia consummacio secundum ordinem melchi-
sedech debuit adduci sive introduci et per hoc propter eius infirmitatem debuit
explanari licet fuissent consumm. tempore illo hebreis. Et c. 8 ex ieremiam prophetam
Jere. 31 c. Ecce dies venient dicit dominus et consummabo super domum
israel et super domum iuda testamentum novum non secundum testamentum quod dedi
patribus eorum ut adducerem eos de terra egipti etc. Concludit sic
dicendo autem novum veteravit prius quod autem antiquatur et senescit prope in-
teritum est. Ubi non tamen affirmat explanacionem sacerdotum sed legis sive
mandati aut testamenti aut pacti sed translacionem namque quod dedit
patribus quos eduxit de egipto. Constat autem quod tunc totam legem
moysi dedit ergo tota lex tunc data explanata nisi quantum in parte
reparata est per legem novam. Sed hoc intelligendum est quo ad sensum lit-
teralem quod spiritualem sensum nos servamus per omnia et non dubium quod spiritualis
sensus sit principalior quam carnalis sive litteralis cum sit finis ipsius
et finis et ipse litteralis sit eius figura de quo sensu ut videtur intellexit

salvator noster Matth. dicit non veni solvere legem sed adimplere et iota unum
aut apex unus non preteribit a lege donec omnia fiant ad sensum spiritualem
sive allegoricum. Ex hiis constat quod nec iudei sive hebrei sive christia-
ni aut alii tenentur omnes servare legalia. 4o constat quod non sunt alicui
necessaria ad salutem. Unde in tota epistola ad Gal. eos reprehendit quia
volebant legem observare extimantes se non solum ad illa teneri
sed semper per legem ceremonialem iustificari. Dicit enim c. 2 ego enim
per legem legi mortuus sum qui legi est mortuus non tenetur
vivere iuxta legem non dubium. Et c. 3 dicit itaque lex pedagogus
noster fuit in Christo ut ex fide iustificemur at ubi venit fides
iam non sumus sub pedagogo. Ecce quod nec ipse qui hebreus erat
sic ipse dicit ad Ro. xi et actuum 21 et 22 nec alii fuerunt sub lege.
Ad Gal. c. 5 Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidimini
Christus nichil proderit vobis. Testificor autem rursum omni homini cir-
cumcidenti se ipsum debitor est universe legis faciende. Evacuati estis
a Christo qui in lege iustificamini a gratia excidistis nos enim spiritu ex
fide spem iustitie expectamus. Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid va-
let neque preputium sed fides que per dilectionem operatur. Et infra quod si
spiritu ducimini non estis sub lege. Unde constat quod circumcisio non habet
effectum iustificandi sive gratiam conferendi et circa quod non valet aliquid
ad salutem et quod nullus ad eam tenetur ymmo quod amplius est manife-
ste apparet ex isto dicto apostoli quod si quis observat legalia ponens
spem iustificationis in eis est evacuatus a gratia et a Christo et quod
nullus spiritualis viventes tenetur ad legalia observanda. Unde plane
contra ea esse reprobata. Sic enim ad Colo. scribens c. 2 dicit nemo
nos iudicet in cibo aut potu aut in parte diei festi aut
neomenie aut sabbatorum que sunt umbra futurorum corpus
autem Christi. Volens dicere quod nemo debet alium reprehendere ob hoc quod non
observant mandata legis de cibo aut potu aut festis quia
non fuerunt talia nisi umbra corporis Christi scilicet ecclesie. Vero corpore pre-
sente nemo est reprehensibilis qui umbra non sequitur sed contempnit.
Et ad Ro. 3 dicit arbitramur iustificari hominem per fidem sine
vigore mandati sicut habebant antiquitus. Non dubium quod sic
ipsis post hominum iudeos esse non possit scribit aut iudeis et
grecis qui Rome fuerunt sic c. 1 et 2o. Unde constat quod credit
affirmare salutem iudeorum sine iustificationem esse sine legis ope-
ribus. Unde c. 6 dicit eis non enim sub lege estis sed sub gratia
absit. Et c. 7 nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua
detinebamur ita ut serviamus in novitate spiritus et non
in vetustate littere. Ubi plane affirmat se non teneri servare
litteram legis antique sed solum sensum spiritualem ymmo quod nec ipsi nec
ille sunt sub lege.

Item c. 14 reprehendit eos qui iudicant alios manducan-
tes cibos in lege prohibitos. Et dicit circa sic affirmans
Scio enim et confido in domino Jesu quod nichil commune per ipsum nisi ei

qui existimet quod coi͂ ee illi coe est Et ꝑ² omne quod in macello
venit manducate nichil interrogantes ꝓpter ꝯsciam domini est terra
et plenitudo eius si quis vos vocat infidelium et vultis ee quod
vobis appo² manducate nichil interrogantes ꝓpter ꝯsciam si quis
aut dixit hoc ymolatum est ydolis nolite manducare ꝓpter illum
q² indicavit ꝓpter ꝯsciam ꝯsciam dico non tuam s alterius Et de
suaz dt 2 c de pluribus cibis legis antique quo ad abos
ꝓhibitos 1 thimo c 3 spiritus aut manifeste dt q² in no=
vissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erro=
ris et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquentium mendacium
et cauteriatam habentium suam ꝯsciam ꝓhibentium nubere abstinere
a cibis quos deus creavit et accipiendis cum graciarum actione
fidelibus in his qui noverunt veritatem quod omnis creatura dei
bona est et nichil reiciendum quod cum graciarum actione accipitur
sanctificatur enim per verbum dei et orationem Et ad thit 1 c de cos
legis dt omnia munda mundis Salvator insuper luce x pre=
pit discipulis quos misit predicare sic in quamcumque civitate
intraveritis et susceperint vos manducate que apponuntur vobis
ubi indistincte de sumpcione quorumcumque dedit suis licenciam
unde ꝯstat quod hec antiqua que de ꝓhibicione ceterorum ciborum
data levi xi c nullus penitus observare tenetur et pari rone
nec alia similia Nec non est rō cur unam debemus potius obs=
ervare quam aliam maxime dicente paulo supra ad gal 5 testificor autem
omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe legis
faciende quia si tenere se extimat ad unam tenere ad omnes
ex similitudine rone sicut ad unam Item 1 ad cor 9 dt apostolus factus
sum iudeis tamquam iudeus ut iudeos lucrarer hiis qui sub
lege sunt quasi sub lege essem cum ipse non esset sub lege Ecce quod
non fuit obligatus servare legem et tamen ꝯstat eum fuisse iudeum ut
supra patuit per se ipsum Item 2 cor 3 cum dicit sufficiencia
nostra ex deo est qui nos ydoneos ministros fecit novi testa=
menti non littera sed spiritu littera enim occidit spiritus autem vivificat quod si mi=
nistracio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria
ita sic non possent intendere filii israel in faciem moysi ꝓpter gloriam
vultus eius que evacuatur quomodo non magis ministracio spiritus
erit in gloria nam si ministracio dampnacionis in gloria est multo
magis habundat ministerium iusticie in gloria Ecce vocat scrip=
turam antique legis ministracionem dampnacionis et ministerium
novi testamenti et ministerium iusticie et spiritus affirmat eam
evacuari hoc eciam planius cum dt sic si enim quod evacuatur
in gloria est multo magis quod manet in gloria Ecce ponit duo
et planius quod ministracio legis date in lapidibus evacua=
ta est et cessavit ꝯstat autem deinde ministerium lege data
esse ergo illa evacuata est ymo omnis lex scripta data evacua
ta est ex qua littera occidit sed spiritus vivificat legis Item ad ephe-

2º dicit quod Christus est pax nostra qui fecit utraque unum medium
parietem et materie solvens inimicitias in carne sua legem man-
datorum decretis evacuans. Evacuatio mandatorum in lege
non intelligenda est nisi quantum ad ceremonias per evangelicam legem et apostolicam
approbata. Aut potest intelligi hoc dictum et sententia de ceremonia-
libus figuralibus non de mandatis moralibus contentis in tabulis
aut aliis que ad veram pertinent perfectionem quam perfecte custodire
laborat lex nova. Moralia vero illa Christus non solvit ad litterale
sensum sicut tu supra ostendisti quod Christus ea dicit venisse ad salutem esse
et ampliavit sicut patet Matthei 5. Ubi dicit audistis quia dictum est
antiquis non occides qui autem occiderit reus erit iudicio et infra
audistis quia dictum est antiquis non periurabis reddes autem domino
iuramenta tua ego autem dico vobis non iurare omnino. Et infra
audistis quod dictum est antiquis diliges proximum tuum et odio habe-
bis inimicum tuum. Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros.
Patet ex hiis amplificatio moralium mandatorum contentorum in tabulis
quia non solum prohibetur opus et voluntas, antiquitus prohibita fuit in
multis operibus dumtaxat. Sicut Johannis 8 legitur quod non voluit permittere
mulierem in adulterio deprehensam lapidari sed eam absolvit cum
tamen lex preciperet Levitici 20 adulteram lapidari. Insuper ipsi Christo
fuit per scribas et phariseos allegatum, ideo voluit eam absolvere
ut mutaret sicut etiam precepit de lege libelli repudii illa permi-
tens sic emitterent(?) sicut patet Matthei 5 et 19. Item ista quod nova sit le[x]
Actuum 15 in tempore apostolorum fuit introducta sicut et quidam descen-
dentes de Iudea docebant fratres quia nisi circumcidimini secundum
morem Moysi non potestis salvi fieri. Facta ergo sedicione non
modica a Paulo et Barnaba adversus illos statuerunt ut ascen-
derent Paulus et Barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos
presbiteros in Iherusalem super hac questione. Cum ergo venissent Iherusalem sus-
cepti ab ecclesia et ab apostolis et senioribus annunciantes quanta
dominus fecit illis. Surrexerunt autem quidam de heresi phariseorum
qui crediderant dicentes quia oportet circumcidi eos precipere quoque servare
legem Moysi. Conveneruntque apostoli et seniores videre de hoc verbo.
Cum autem magna conquisicio fieret surgens Petrus dixit ad
eos. Viri fratres vos scitis quoniam ab antiquis diebus elegit deus
per os meum audire gentes verbum evangelii et credere et qui
novit corda deus testimonium perhibuit dans illis spiritum sanctum sicut
et nobis et nichil discrevit inter nos et illos fide puri-
ficans corda eorum. Nunc ergo quid temptatis ponere iugum super
cervices discipulorum quod neque patres nostri neque nos portare po-
tuimus. Sed per graciam domini nostri Ihesu Christi credimus salvari quemad-
modum et illi. Tacuit autem omnis multitudo. Et postquam tacuerunt
respondit Iacobus dicens viri fratres audite me. Symeon narravit
quemadmodum deus primo visitavit sumere ex gentibus populum nomini
suo et huic concordant verba prophetarum sicut scriptum est. Post hec

revertar ad vos et edificabo tabernaculum David quod decidit
et diruta eius reedificabo et erigam illud ut requirant
ceteri hominum dominum et omnes gentes super quas vocatum est nomen
meum dicit dominus faciens hec / notum a seculo est domino opus suum propter
quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur
ad deum sed scribere eos ut abstineant se a contaminacionibus
simulacrorum et fornicacione et suffocatis et sanguine / Videtis
quomodo tunc dissoluta a petro et iacobo questio ad quosdam ex gentibus
scilicet quod de legalibus nichil debuit eis imponi cui visioni
consenserunt omnes apostoli et seniores sicut ibi legitur petri et visione
miserunt per symone et iuda cum paulo et barnaba ad senio-
res anthiochie. Ideo cur debent fideles aliam legem tenere illam
legem servare que data erat solis iudeis ideo non videtur hec ait
lex mosayca solis iudeis et sibi subditis data erat in memo-
riam educcionis eorum ab egypto per deum que in quatuor libris
legis scilicet exo. levi. numeri et deutro. scripta esse iteratur. Unde non
videtur cur a christianis observari debeant nisi quatenus per suam graciam applicantur
Ista premittit tibi sufficere pro explanacione et constructione omnium
mandatorum legalium non moralium et sic quo ad primum tractatum
et ideo constat quod tria ulterius sunt necessaria ad salutem sicut tu credere
nitebaris supra ostendere licet fuerit ebreis sunt et precepto
observanda quia ut supra dixi preteritis talium legum condicio hic
implicatur licet nisi legislator eas mutare aut affirmare de-
creverit Constat autem ex predictis deum eas abstulisse. Quod autem
obviis inspectis in circumcisione aut sepultura assumpta circumcisionem
aut alia lege antiqua ex prohibita verum est contra ordinem
ut licet in paulus ut patuit supra ad galatas v. si circumcidimini
christus vobis proderit nichil quod tamen dicit evacuati estis a christo
qui in lege iustificamini ideo cedentes amodo vel si spe iusti-
ficacionis persequerentur in circumcisione aut in alio opere legali
christus proderit nichil ut videtur ex illo non probatur prohibicio circumci-
sionis sed eius consilium ut id quod ibi premittitur apostolus state et
nolite iterum iugo servitutis contineri loquens de iugo legis
antique vel aliud sic non ut non proponit servare legalia sed
ut extimant se obligatos ad legem servandam nec preter se iusti-
ficari ex legis operibus sicut c. 3. dicit eos insipientes
et sibi c. 2. qui extimant se iustificari ex legis operibus
Unde dicit propter quod ex operibus legis non iustificatur omnis caro et c. 3.
hoc solum volo a vobis discere ex operibus legis spiritum accepistis
an ex auditu fidei sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis nunc
carne consummamini tanta passi estis sine causa si tamen sine causa. Qui er-
go tribuit vobis spiritum et operatur virtutes in vobis ex operibus
legis an ex auditu fidei sicut scriptum est habraam credidit
deo et reputatum est ei ad iusticiam cognoscite ergo quia qui
ex fide sunt hii filii habrae sunt scire igitur quod filii sunt qui bo-

dictione hic concluditur sic quod ex post sunt filii per fidem et non
per opera legis hoc non videtur affirmare per totam epistulam et ideo
videtur superiora dicta ad illum finem debere referri ita quod non in-
cepit legalium observantia in principio in novo testamento esse ex-
presse prohibita ut superius apparet ex hiis que tu superius po-
suisti paulum et alios discipulos et apostolos frequenter legalia
observare quod nullo modo fecissent nec facere consuluissent si fuissent
prohibita sed constat expressisse ea esse prohibita inutilia ad sa-
lutem et ad ea nullum omnino teneri Sic intellige omnia atque
legis cerimonialia servata sed quod nullum obligant sicut antiquitus
obligabant nec sunt utilia ad salutem ut et plene dicam in isto
quod sentio non videtur quod nullus tenetur ad aliquod mandatum legis omnino
nisi ad illa dumtaxat que in nova lege sunt confirmata ewangelica
aut apostolica aut per decretum ecclesie approbatur Cum vero obicis
paulum dixisse ad romanos circumcisio quidem prodest si legem observes
dicendum non dicit approbando tunc circumcisionem fieri debere sed appro-
bando eam factam in hiis in quibus antea rite fiebat quorum multi
adhuc tunc erant superstites ymmo ipse erat unus ex eis volens
dicere quod circumcisio quam rite susceperat eis prodesset si legem seu legis
mandata servaret alioquin circumcisio illa fieret eis inutilis ad
salutem Circa autem erat utilis circumcisio in principio potius ad hoc
quod apostolus ibi ait quod circumcisis et non aliis credita sunt eloquia
dei an circumcisio remedium adhibuit contra originale peccatum et quare
non est locus in presenti inquirere sed de hoc in 4 libro tractabitur Cum
vero quod in apocalipsi 2 obicis non convincit quod per legem preceptum legis
non liceat aliquando manducare de ymolatis sed quod conversis ex gentibus
hoc fuit prohibitum ne ydolatrarent ut antea faciebant Unde apostoli
decreverunt actuum 15 et 16 sic visum est spiritui sancto et nobis nichil ultra
imponere vobis nisi quod hec necessaria ut abstineatis vos ab ymolatis
simulacrorum et sanguine suffocato et fornicatione hoc non erat pre-
ceptum conversis ex gentibus qui antea ydolatrie dediti fuerant ne occa-
sionem assumerent contra legem sola non occasio peccati aut scandali in ipso
manducante aut in proximo suo in quo nisi esset cavendum a licitis
sic patuit supra per dictum pauli 1 corinthiorum 10 ea fuit sufficiens pro-
hibitionis predicte facte per apostolos conversis ex gentibus et tamen hoc non
prohibuerunt nisi de consilio fratrum sicut ut littera dicit Unde constat eos
non prohibuisse hoc per legem quod tunc preter eos alia legalia pro-
hibuissent ut ista

Quod vero paulus circumcidit thimotheum fuit ne iudei
aliter ad fidem christi conversi scandalizarentur et offenderentur
quia ad hoc omnes iudei conversi in primo nascentis ecclesie christiane totam
legem observabant ad litteram sic ante nondum intelligentes eius
evacuationem Unde actuum 21 dicit lucas de paulo et se et aliis
et cum venissemus iherosolimam libenter exceperunt nos fratres sequenti
die introibat nobiscum paulus ad iacobum omnesque collecti sunt

seniores quos cum salutasset narrabat per singula que deus fecisset
in gentibus per ministerium ipsius at illi cum audissent magnificabant deum
dixeruntque ei vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt
et omnes emulatores sunt legis audierunt autem de te quod discessionem
facias a moyse eorum qui per gentes sunt iudeorum dicens non debere eos
circumcidere filios suos neque in consuetudine ingredi quid ergo est utique
oportet convenire multitudinem audient enim te supervenisse hoc ergo
fac quod tibi dicimus sunt nobis viri quatuor votum habentes super se
hiis assumptis sanctifica te cum illis et impende illis ut radant capita
et scient omnes quia que de te audierunt falsa sunt sed ambulas et ipse
custodiens legem Ecce hic constat quod fideles iudei in primordio predicationis
apostolorum legem servabant Unde ipse paulus fecit quod consueverunt et
sine culpa ne iudei conversi offenderentur et ob hoc a religione christia-
na iam inchoata recederent non applicans legalia quo ad aliquam utilitatem
spiritualem ipsorum sed ostendens ipsa non esse prohibita quia tunc nec ipse dominus
eorum explesset nec sit apostoli et seniores illud sibi facere suasissent
Nec movere debet quod dominus noster fuit circumcisus quia baptismus ab eo
tunc non fuerat institutus quo instituto et baptismo suscepto in sua
persona fuit circumcisio evacuata et inutilis quia si quid utilitatis
conferret potuit ante et tunc collatum esse per baptismum nullo prefectum
Unde ex tunc circumcisio fuit superflua et per consequens oblatio inutilis Similiter
de eius oblatione in templo et turturibus pro eo oblatis intellige quod
confirmacio amplius prestat quam prestitit illa oblatio et loco illius ut
puto successit Circumcisione vero nullus observatur in parte non quod
in lege fuit precepta sed quod applicatur per contrarium licet forte assumpta
sit a ritu iudeorum eius observancia sicut de multa in lege precepta
servamus non quia precepta legis illius sed quia ex alia causa honesta
per fideles sunt introducta De immolatione agni paschalis lex
evangelica immolatione agni immaculati scilicet christi in cruce et
non alii et ideo legem illam christus observabat dum vixit unde apostolus
1 cor. 5. etenim pascha nostrum ymmolatus est christus Unde christus in
sua persona legem implevit ad literam ut eam a deo datam osten-
deret sed sic instituit nova sacramenta per se et suos Sic paulatim
[illegible] evacuavit antiqua Unde glosa … in … sermonibus et doctrinis
suis eum imitari debemus scilicet moralibus non autem in legalibus
ad literam licet que ipse paulatim per institutionem sacramentorum et
per doctrinam suorum discipulorum evacuare disposuit eiusmodi fuit
ritus oblationis pro lepro mundato que dominus precepit mundare in
obiecisti sed solum ad sensum spiritualem sive allegoricum eum debemus
imitari in talibus quia ipsa futurorum sacramentorum fuerant in figuram insti-
tuta Unde christus non sic venit legem adimplere non solvere sicut
superiora satis ostendunt ut sic iota unum nec apex unus preteriret
a lege

Iohannes Cum ergo non servamus mandatum de servatione
sabbati ex quo christus rendit gratiam … salutis … …

ingredi ad vitam serua mandata ut 19 **Ricardus** quia id mandatum
figuratiuum fuit requiei future quam apostolus ad hebreos sabbatum sine spiritualiter
dei appellat quod sabbatum xpus resurgendo die dominica quo ingressus
est ipse dominus tempore ultimo Nouissime sic oportuit pati xpum et ita
intrare in gloriam suam et ideo sabbatizamus die dominica tamquam
sabbatum spirituale non sabbatum literale unde apostolus ad col. 2. c. nemo
uos iudicet in cibo et in potu aut in parte diei festi aut neo-
menie aut sabbatorum que sunt umbra futurorum corporis xpi Ecce
quod sabbatum fuit figura siue umbra alia uero nouem mandata ser- //tabulare
uamus literaliter quia erant uere moralia

Johannes Cur ergo precepit deus illi querenti ut id mandatum
cum aliis obseruaret nullum eorum excepit sed omnia decem mandata
inclusit cum dixit serua mandata **Ricardus** quia xpus ad-
huc non surrexerat nec id sabbatum spirituale patefecerat et ideo
usque ad eius resurrectionem literale sabbatum debuit obseruari

Johannes Cum paulus apostolus in sua persona de consilio apostolorum
legem seruauit et eam seruari fecit in personis suorum discipulorum
et irreprehensibiliter ut supra patuit quomodo reprehendit petrum qui
hoc fecit cur non posuit petrus legem seruare ut paulus ymo non
solum eum reprehendit sed dicit eum fuisse et non ambulasse ad ve-
ritatem euangelii Scribit enim de se ad gal. 2. c. sic Cum venisset
cephas anthiochiam in facie ei restiti quia reprehensibilis erat
prius enim quam uenirent quidam a iacobo cum gentibus edebat Cum
autem venissent subtrahebat et segregabat se timens eos
qui ex circumcisione erant et simulationi eius consenserunt ceteri iu-
dei ita ut barnabas duceretur ab eis in illam simulationem Sed
cum vidissem quod non recte ambularent ad ueritatem euangelii dixi
cephe coram omnibus si tu cum iudeus sis gentiliter viuis et non
iudaice quomodo gentes cogis iudaizare Ecce quod reprehendit petrum
quia subtrahebat se a comestione conformans se iudeis quomodo
ergo licuit paulo legem seruare et non petro

Ricardus distingue loca tempora ac personas et causas
et apparebit tibi quod queris paulus legem seruauit propter
iudeos fideles emulatores legis ne scandalizarentur et se
a xpiana ecclesia retraherent nec aliis conuersis ex gentibus iniun-
xerunt seu prebendo eis occasionem iudaizandi quod de eius consilio
scriptum hic egit tamen in se sicut ego in principio circa posui quoniam
nullus erat ex gentibus et similiter thimotheum circumcidit ut est
uerisimile de aliquorum fidelium ex gentibus conuersorum consilio Et
ideo quia iudeis prebuit occasionem scandalizandi ab eis subtrahens
ex gentibus conuersos non uoluit eos irreprehensibiliter legem in ca-
sibus illis seruauit petrus uero contra ut paulus affirmat in
predicto capitulo ad gal. gentes iudaizare coegit ideo reprehensibiliter
egit Unde paulus licite eum reprehendit Sed aut petrus errauit
uel ex facto petri al- iopem in casu consimili

ubi cu cornelio centurione et suis quiescens comedit et bibit
et cu eis de precepto suo sto conuenit [illegible] cu purificatis adeo
et iudeis calumpniantibus de h' se legitime excusauit et se no
fecisse q' lege ondit / ex quo illi cu quib' conuenit purgati
fuerit sic pz act' xi c. ubi sic legit'. Cu venisset petrus
ihrlima disceptabat adus' eu qui erat ex circumcisione dicentes
introisti ad viros prepucium habentes et manducasti cu eis. Inci-
piens aut petrus exponebat illis visionis ordine di[cens] ego
era in ciuitate ioppe orans et vidi in excessu mentis meae vi-
sione descedens vas quodda velud linthea magnu quatuor
initiis submitti de celo et venies usq ad me in quo intuens
considerabam et vidi quadrupedia terre et bestias et repti-
lia et volatilia celi audiui aut voce de celo dicente m'
surge petre occide comede manducai et dixi nequaq dne
q' commune aut immundu nunq introiuit in os meu Respondit
aut vox 2o de celo q' deus mundauit tu ne commune dixe-
ris hoc aut factu est p ter / et recepta sunt oia rursum
in celu Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo in qua
era missi a cesarea ad me dixit aut sps m' ut ire cu
illis nichil hesitans venerunt aut mecu et sex fres isti
et ingressi sumus in domu viri narrauit aut nob' quo
vidisset angelu in domo sua stante et dicente sibi mitte
et accersi simone qui cognominat' petrus ipse loquet' tibi uba
in quib' saluus eris tu et vniusa domus tua Cu aut
cepissem loqui cecidit sps sctus sup eos sic et in nos
i'nitio recordatus aut sum verbi dni sic dicebat iohes
quidem baptizauit aqua vos aut baptizabimini spu sto
Si ergo eande gratiam dedit illis deus sic et nobis qui cre-
dimus in dnm ihm xpm Ego quis era qui possem phibe-
re deu ne daret spm scm in se credentibus in noie ihu xpi
his auditis tacuerunt et glorificauerunt deu dicentes ergo et
gentibus deus penitentia ad vita dedit Sic hic petrus egit
ita debuit in alio casu egisse et hoc factu suu hic paulus
ondit in alio suo facto s. in simulatione fuisse erratu vn
paulus eu legitime reprehendit q cogebat gentes iudaizare
et plurimi ex eis iudaizandi s. suadi legalia et credendo ea
debere seruari sic antiquitus seruabat'. Verum in illa neritas
fuit ut illa gratia pertinacis aliq' si ea polluisset fuit
sup' dixi fuisse in casibus in quib' paulus legalia obseruaue-
runt vn paulus irreprehensibiliter egit et petrus in sua si-
mulatione errauit sic paulus de eo affirmat vel petrus
in hoc lege seruauit qui lex no precepit refugere conuersa-
tione nisi ab immundis quomodo no fuerit illi qui fuerat
purificati p fide in xpo vn no obviando recte supposuisti
supius q petrus tunc lege seruauit / hac in' de simulatione

cerimonialium hec impleta in 19 libro a primo usque ad 18 cam

Explicit liber quartus

Incipit quintus in quo tractantur plures articuli scilicet
quod xpus habuit veraciter animam racionalem et corpus huma-
num et quod natura humana non erat ei velud indumentum sed persona
sibi uncta et quod in eius assumpcione non fuit in divina natura mutacio
Primum capitulum ponit testimonia ewangeliorum quod xpus habuit
animam racionalem 2m capitulum sic continet sed hoc contra testimonia
3m capitulum ponit testimonia scripta ex libro psalmorum Quartum capitulum
continet testimonia prophetie capituli 2i sui libri Quintum capitulum habet
idem et testimonia eciam de epistola prima Johannis Sextum
capitulum continet obiectum scripture quod xpus verum corpus non habuit
Septimum capitulum probat per testimonia libri genesis quod xpus habuit
verum corpus et continet obiectum de joseph qualiter dictus est
pater xpi cum dissolucione Octavum capitulum est de eodem Nonum
capitulum continet voces in xpo passibilibus Decimum capitulum continet testi-
monia epistole ad romanos pro corpore vero xpi Undecimum capitulum
obicit quare xpus factus est iudex vivorum et mortuorum
et passione solvit obiectum 12m capitulum continet testimonia
epistolarum aliarum pauli et de actibus apostolorum et de ewangelio 13m
capitulum solvit obiectum sexti capituli 14m capitulum est eciam de solu-
cione obiectum 15m capitulum obicit per scripturam ut quod natura
humana in xpo fuit sibi vestimentum solum 16m capitulum sol-
vendo ostendit ex assumpcione corporum ab angelis et ex passio-
nibus xpi contrarium 17m capitulum obicit contra responsorum 18m capitulum
solvendo ostendit dissimilitudinem assumpcionis a deo et angelis probans
multipliciter racione quod deus ut est non potest esse per aliud nisi unius
suppositi 19m capitulum contra predicta obicit et dissolvit 20m capitulum
quod deus et angelus ante adventum xpi habuerunt corpora post
unione unita 21m capitulum solvendo ostendit quod ex actibus sive passio-
nibus eciam non potest corporis assumpcio in unitate persone 22m
capitulum ostendit per racionem ex incarnacione filii et non patris aut
spiritus sancti principale argumentum 23m capitulum obicit contra predicta
et solvit obiectum dans regulam fidei quo ad omnium unita-
te et eciam trinitate 24m capitulum ponit racionem probantem xpum
hominem verum fuisse 25m capitulum probat idem ex deuteronomio et ho-
sea 26m capitulum probat idem ex psalmis 1. 3. 8. 2. 21. / 27m capitulum
probat idem ex psalmis 21 39. 2 41. ypapanti 28m tractat articulum
ultimum ostendens quod natura humana in xpo non erat in divina mutata
29m capitulum idem ostendit per alias voces 30m capitulum idem ostendit

Johannes in si placet ad firmandum exordium et contra
sententiam appollinaris et arrii hereticorum affirmancium in xpo
racionalem animam non fuisse sed ei verbum divinum fuisse pro anima
ostende si potes ex scriptura novi et veteris testamenti contrarium

Jsardus ipse dicit sic legitur de xpo in ewangelio

mt 26. et in aliis evangeliis tristis est anima mea usque ad mortem
et Jo. 12. nunc anima mea turbata est et quid dicam etc. quam nichilominus
ostendit scilicet ut procidit in faciem suam orans et dicens pater mi si possibile
est transeat a me calix iste verumtamen non sicut ego volo sed sicut tu.
Si autem non habuit videtur sicut voluntas illa qua mortem refugit ro-
gans patrem ut calix iste tollerantia passionis transiret Nemo igitur
ita insaniat ut dicere audeat quod divina natura in ipso voluntates duas
habebat scilicet voluntatem per quam affectabat et orabat calicem transire
et voluntatem obedientie conformem voluntati patris scilicet ut ad mortem
sed inquit sicut tu vis videlicet Jo. 6. dicit expresse descendi de celo non
ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me Non enim
potuit deus filius secundum divinitatem habere voluntatem aliam quam pater ha-
bebat Et ideo oportet has duas voluntates aut earum saltem
alteram alicuius nature omnino esse mt 21 dicit Jhesus autem voce magna
clamans emisit spiritum et Jo. dicit tradidit spiritum Iterum autem sit spiritus
nisi anima que est vite spiraculum et inspiravit inquit in faciem
eius spiraculum vite et factus est homo in animam viventem gen. 2o
Iterum etiam spiritus ibi accipiatur anima eius racionalis constat per hoc quod lucas
eodem loco sic dicit Et clamans Jhesus voce magna ait pater in
manus tuas commendo spiritum meum Credimus autem spiritus quosque
animales desinere esse in corpore igitur sua passione talem esse spiritum
non commendavit deo sed spiritum racionalem qui remanere potuit post
corporis solucionem Ad hoc ut commendavit spiritum suum deo ut deus
illum defenderet et eum custodiret non dubium quod ei firmiter
commendasset videlicet in psalmo 21 ait tu autem ne elongaveris auxilium
tuum a me ad defensionem meam conspice Eruere etc. secundum verbum e-
missionis et tradicionis non permittunt spiritum emissum sive tra-
ditum tunc penitus desiisse et nemo impetrat permanencia ipsius
emissi seu traditi sive tradicionem saltem ad tempus ista emissione
spiritus sui scilicet anime racionalis ipse describit expresse c. 9. evangelii
Jo. propterea inquit pater me diligit quia ego pono animam meam
et iterum sumo eam nemo tollet eam a me sed ego pono ipsam
a meipso habeo potestatem ponendi eam et potestatem habeo iterum su-
mendi eam videlicet paulo ibi autem se pastorem bonum ostendit quia
animam suam posuit pro ovibus suis qui ergo negat eum animam
habuisse mercenarius est ut pertinet ad eum de ovibus pro quibus
xpistus passus est et eas animam suam ponendo redemit

Item Jo. c. 2. de eo dicit ut venit ad lazarum suscitandum
Jhesus ergo ut vidit eam plorantem et iudeos qui venerant
cum ea plorantes fremuit spiritu et turbavit semetipsum et
postea lacrimatus est Jhesus et Jo. 13. dicit cum hec dixisset Jhesus tur-
batus est spiritu fremitus non pertinet nisi ad animam naturam enim
divina fremere non potuit nec turbare ipsum xpistum potuit spiritus ir-
racionalis quem turbare se est actus liber et libere voluntatis Item
ex turbacione huius lacrimari ergo xpistus ex tristicia gemitur animam ra-

nalem habuisse cum hec non divinitati conveniunt nec per virtutem rationalem effici possunt nec etiam deo patri gratias agere potuit nisi rationalis anima sic enim ibi de se Christus dicit Pater gratias ago tibi quoniam audisti me nec solum divina naturam concedebat Christo actio gratiarum quia non de gratia fuit ipsa exaudita sed humana natura autem suppositum ipsum ratione nature humane fuit de gratia exaudita ergo Christus per animam rationalem gratias suo patri agebat ex quo in ipso non erat aliud principium cui gratias ageret sive gratiarum actio competebat Item Augustinus dicit Joseph sic legitur Matthei 2 defuncti sunt qui querebant animam pueri quod dictum in suis similibus amplius sic quod querebant animam eius separare a corpore scilicet cum occiderent et ipse expresse dicit Matthei 20 de se loquens Filius hominis non venit ministrari sed ministrare et dare animam suam in redemptionem pro multis Item Ysaie x de qua redemptione ipsa de eo loquens dicit c. 53 sui libri si posuerit pro peccato animam suam videbit semen longevum et voluntas domini in manu eius dirigetur pro eo quod laboravit anima eius videbit et saturabitur et sequitur Ideo dispertiam ei plurimos et fortium dividet spolia pro eo quod tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est et ipse peccata multorum tulit et pro transgressoribus exoravit Constat autem id totum de Christo esse dictum ex testimonio Philippi ad Ethiopem eunuchum Candacis regine de quo Actuum 8 c. ubi legitur quod Philippus id totum de Christo //

Item psalmo 15 de eo sic loquitur propter hoc letatum // exposuit est cor meum et exultavit lingua mea insuper et caro mea requiescet in spe quoniam non derelinques etc. videre corruptionem Petrus autem Actuum 2 de Christo esse dictum affirmat unde constat ipsum animam habuisse que ad inferos descendebat et in psalmo 21 in eius persona dicit propheta diviserunt sibi vestimenta mea et super vestem etc. quod Io. 19 c. sui evangelii in eius persona dictum affirmat et sequitur eius invocationem ad patrem Tu autem ne elongaveris auxilium tuum a me ad defensionem meam conspice Erue etc. quod supra posuisti etiam in psalmo 39 in eius persona dicit Corpus autem aptasti mihi et sequitur holocaustum pro peccato non tibi placuit tunc dixi ecce venio etc. usque in medio cordis mei Exemplum quod est in medio cordis mei nisi anima sic alibi scribitur Inclina cor meum in testimonia tua, cum sola rationalis anima testimonia inclinetur et ipse in evangelio Matthei 15 dicit de corde exeunt cogitationes male Constat autem legem dei in sola rationali anima existere animam ergo rationalem habuit qui legem dei habuit sive habere voluit in medio cordis sui Item psalmo 19 de eo sic dicit propheta Exaudiet te dominus in die tribulationis etc. usque salvum fac dominus christum suum ubi dicit christum cor habuisse, in quo non scilicet loquendi ut supra hoc dixi animam intellectivam et eius passionis tribulationes et tam grande sacrificium sui corporis ac magnitudinem fidelium exinde secutura previdens clamat pro ipso ad deum Exaudiet te dominus in die tribulationis Conv. eius

4

resurrectionem consideret affirmans cum dicit Nunc cognovi quia salvum fecit deus christum suum. Item ps. 29 dicit Exaltabo te domine quoniam suscepisti me nec delectasti inimicos meos super me et sanasti me quam sententiam apostolus ad he. dicit sub hiis verbis In diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit eum a morte salvum facere cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus est pro sua reverentia, et hic continue addit: domine eduxisti ab inferno animam salvasti me a descendentibus in lacum ubi dicit animam eius ab inferno esse adductam

Item ysa. xi de eo legitur Egredietur virga de radice iesse et flos de radice eius ascendet et postea in ysa. et requiescet super eum spiritus domini spiritus sapientie et intellectus consilii et fortitudinis scientie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini. Cum ergo requiescunt spiritus super eum et repleverit gratia sic de eo dicit Io. primo omnes de plenitudine eius accepimus nisi animam haberet rationalem constat enim quod secundum divinitatem hoc fieri non est. divinitas enim non recipere potest nec repleri nec ungi potest cum non sit susceptibilis alicuius rei in se vel perfectionem gratie s.s. ipse ysa. unctionem appellat ps. 44 in christi persona loquens propterea unxit te deus deus tuus oleo letitie, quod de christo apostolus ad he. affirmat. Nec aliquid ita desipit ut dicat istam unctionem esse in spiritu irrationali aut in carne christi in quorum neutro potest esse gratia et sapientia aut spiritus consilii sive fortitudinis aut alia dona gratie septiformis. Constat ergo hec in rationali anima christi fuisse

Item profectus eius in gratia more humano de qua supra sumitur li. 2 c. 23 patens ostendit quod rationalem mentem habuit. Item passiones humane quales esse non possunt nisi in anima sicut dolor tristitia admiratio dormitio esuries et sitis quod increpabat confortabatur et fletus compassionis de quo luce 19 videns ihesus civitatem flevit super eam patens affirmat eum animam habuisse. Cum confortatio secundum divinitatem in ipso fieri non potuit nec etiam secundum animam irrationalem quia mox illa erat illa confortatio fiebat ab extrinseco ut patet per verba angeli. Apparuit inquit ei angelus domini confortans eum et cetera per que fiebat ei quod cor haberet secundum quam confortationem media recipere aut percipere potuit. Item quod est verum quod ipse dicit luce 22 desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar, constat autem quod desiderium illud ubi non fuit sensitivum in divinitate quod non potuit esse fames aut sitis. Cum desiderium comedendi sit fames nec desiderium comedendi cum tali circumstantia comis s. antequam patiar potuit esse in eo quod caruit ratione. ideo continue restat quod illud desiderium fuerit animam rationalem et ita constat quod preter divinitatem ex quo non habuit animam angelicam habuit animam rationalem. Item i. 10 c. 3. In hoc cognovimus caritatem dei quoniam ipse pro nobis animam suam posuit et nos debemus pro fratribus nostris animas nostras ponere. Ecce hic affirmat christum animam habuisse quod dictum si quis animam suam sensitivam aut nutritivam dicat accipe non de intellectiva aut rationali qui dicat christum fuisse irrationale animal cum habuit animam irrationalem sine rationali anima hic puto de

scriptura sufficere ad ostendendum quod in Christo fuit anima racionalis
Iohannes Jam si placet ostende contra manicheum errorem et di-
scipulorum manicheum sequentes quod Jhesus verum corpus humanum habuit
monstretur ut et non sine causa omnino asserentes eum solum corpus fan-
tasticum habuisse per dicta apostolorum et per verba facta sua. Ecce p-
paulus de eo dicit ad Ro. 8. deus filium suum mittens in similitudi-
ne carnis peccati, quid aliud est similitudo carnis peccati nisi caro
apparens caro peccati quod tamen eadem vere non existit. Item ad Phi. 2 dicit
de ipso in similitudinem hominis factus. Item verum corpus super mare
ambulare non poterat ut dicitur sic de ipso legitur mt. 14. quarta
autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare et
ingredi potuit ad suos discipulos ianuis clausis et stetit in
medio eorum. Item sic legitur Jo. 2o. deficiente vino dicit mater Jhesu ad eum
vinum non habent et dicit ei Jhesus quid mihi et tibi mulier nondum enim
venit hora mea. ubi videtur se negare ab alia parte habere nam dicit
quid mihi et tibi mulier videtur enim se innuere solummodo deum esse
cum dicit nondum enim venit hora mea. Item dicit Jo. 8 ego non sum
de hoc mundo si tamen verum corpus habuisset humanum de hoc mundo
fuisset. Item ad Ephe. 1. dicit apostolus ipsum dedit caput super omnem eccle-
siam que est corpus ipsius hic dicit ecclesiam esse corpus eius non est
tamen ecclesia aliud corpus vere, unde sibi intelligendum posse videtur quod corpus
sit de vera homine sed non vere sed similitudinarie. Item ipse redarguit
iudeos eo quod ipse ab eis quereret quid vobis videtur de Christo cuius filius
est dicunt ei David mt. 22. et luce 20. et marci 12. Item Jo. 1. verbum
caro factum est ubi ostenditur quod ex quo verbum mutari non potuit
aut converti in verbum quod caro sit conversa in verbum et quod caro vere
in ipso non remansit

Ricardus de Christo completum est promissum Abrahe Gen. 18.
benedicende sunt in ipso omnes naciones terre et in 26. dicitur
ad ysaac in semine tuo benedicentur omnes gentes terre sic dicit apostolus
ad Gal. 3. c. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius non
dicit in seminibus quasi in multis sed quasi in uno et in semine tuo quod
est Christus et ad Ro. 1o qui factus est ei ex semine David secundum carnem
si Christus verum corpus non habuit quomodo semen Abrahe et David fuit
Item quomodo filius Abrahe fuit et filius David matheus evangelista mt. 1. c.
liber generacionis Jhesu Christi filii David filii Abraham aut quomodo fuit
generatus sicut mathei 1. dicit Christi autem generatio sic erat. Consequenter
ostendens matheus nativitatem ipsius quod natus erat et conceptus de ma-
ria virgine. Item ut marie filius esset si corpus verum non habuit

Iohannes sic potest videri probare quod Christus fuit vere
filius ioseph quod probatur luc. 2. et erat pater eius et mater mi-
rantes super hiis que dicebantur de illo et infra et ibant pa-
rentes eius per omnes annos in Jherusalem in die sollempnitatis pasche

Ricardus Iste idem evangelista ipsa dicta 3. c. quomodo exponit
et ipse Jhesus erat annorum quasi triginta ut putabatur filius

ioseph. q[uo]d putabat[ur] n[on] esse d[icit] ut putabat[ur] filius ioseph sic ergo alia
intellige Nuptiam aut taliter dixit de virgine ut putabat[ur] filius
eius s[ed] r[e]ph[en]deres verba angeli gabrielis c. 1. eu[m] sibi dicta
dicat esse concipies in utero et paries filium et vocabis nom[en] eius
ihesum et infra ideo q[uod] et q[uod] nascet[ur] ex te s[an]c[tu]m vocabit[ur] filius dei
1, Jc attendant manichei et dyoscoriani quo virgo pu:
dica castit[er] consciata angelo videbat quo fiet istud q[uonia]m vir[um]
no[n] cognosco et quo angelus eam certificavit q[uod] ipsa concipet ope sp[iritu]s
s[an]c[t]i sic ad ioseph dicit angelus q[uod] in ea natum est de sp[irit]u s[an]c[t]o est
pariet a[utem] f[ilium] et vocabis nom[en] eius ihesum ipse enim salvum faciet p[o]p[u]l[u]m suum
a peccatis eorum Et pudeat affirmare q[uod] omnia fuerit fantasma sine corp[us]
fantasticum extitit dicta et facta quod n[on] ad ex hoc seq[uitur] nisi q[uod]
fantasmatice xpus gessit quicquid in corpore legit[ur] egisse et ita
fantasmatice p[assu]s et no[n] vere sit mortuus vnde seq[uitur] q[uod] h[ec] affirmans
solum fantasmatice sit redemptus Cum totum novum testamentum contineat
q[uod] p[er] eius mortem sumus redempti Sed q[uod] maior dementia q[uam] istud
asserere Vnde petrus est maior vobis q[uod] dixit absit a te d[omi]ne
xpo asserete q[uod] oportuit eum mori et resurgere sic d[icitur] m[a]t[thei] 16. Item
q[uod] ipse d[icit] io[hannis] 12. Cum exaltatus fuero omnia traham ad meipsum quam
exaltationem ewa[ngelis]ta exponit dicens hoc aut[em] dicebat significans
qua morte esset moriturus et io[hannis] 3. ipse d[icit] sic moyses exaltavit
serpentem in heremo ita exaltari oportet filium hominis ut omnis qui
credit in eum no[n] pereat s[ed] habeat vitam eternam Item de morte eius
ipse d[icit] m[a]t[thei] 20. filius hominis no[n] venit ministrari s[ed] ministrare et
dare a[n]i[m]am suam redemp[tionem] pro multis Quid ad est dare a[n]i[m]am suam
redemptionem pro multis nisi morte[m] p[er] eius corpore p[er] qua[m] morte[m] a[n]i[m]a
dat[ur] deo et a corpore separat[ur] q[uod] o[mn]ia clare p[ro]bant q[uod] verum corpus
habuit in quo ista sustinuit Item quo est verum q[uod] ipse d[icit] in
cena discipulis suis sic ewa[ngelis]ta describit hoc est corpus meum et
hic est sanguis meus si n[on] carnem habebat n[on] sanguinem Aut quomodo
est verum q[uod] d[icit] nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius
sanguinem no[n] habebitis vitam in vobis io[hannis] 6. si ne[c] verum habeat aut ad
q[uod] ibi seq[uitur] caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus
qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum in me manet
et ego in eo Qui n[on] negant xpm verum carnem habuisse esse de:
struunt sacramentum altaris in quo in[e]x verbum supradictum ipsius eius
sanguis est q[uod] si no[n] fuit realiter et vere n[on] est sacramentum verum
et reale s[ed] illusio Numquid ergo paulus corinthios volebat illudere
cum eis scripsit 1 ep[isto]la 2. c. Ego n[on] accepi a d[omi]no q[uod] et tradidi vobis
q[uonia]m d[omi]n[u]s n[oste]r ihesus xpus in qua nocte tradebat[ur] accepit panem et
gratias agens fregit et dixit accipite et manducate hoc est corpus
meum q[uod] pro vobis tradet[ur] hoc facite in meam commemorationem Si:
mil[ite]r et calicem postq[uam] cenavit dicens hic calix novum testamentum
est in meo sanguine hoc facite quotienscumq[ue] biberitis et seq[uitur]
Itemq[ue] quicumq[ue] manducaverit panem ut bibe calicem d[omi]ni indigne reus.

erat corporis et sanguinis domini. Aut numquid deus ipse suis discipulis volebat illudere quando dixit eis Luce ultimo palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere et cum hoc dixisset ostendit eis manus et pedes. Si vera non fuerit sed fantastica talem carnem et talia ossa spiritus habere potuit et bonus et malus et ita non tantum dixisset mendacium. Sed ubi de ipso firmius fide discipulos indicare promisit ibi amplius illusit eis, premisit enim quid turbati estis et cogitationes ascendunt in cordibus vestris videte manus meas et pedes meos quia ego ipse sum. Et tunc post quod sibi posui adhuc illis non credentibus et mirantibus pre gaudio dixit eis habetis aliquid quod manducetur at illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis et dixit ad illos hec sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum quoniam necesse est adimpleri omnia que scripta sunt in lege moysi et prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit sensum ut intelligerent scripturas et dixit eis quoniam sic scriptum est et sic oportebat christum pati et resurgere a mortuis tercia die et predicare in nomine eius remissionem peccatorum in omnibus gentibus incipientibus ab ihierusalem vos autem testes horum. Ecce ipse dominus in ista traditione videtur dicere signum infallibile vere resurrectionis esse quod resurgens comedit cum eis comedit et dixit eis quod in ista scriptura oportuit christum pati et resurgere et in nomine eius predicare remissionem peccatorum et quod ipsi sibi huius fierent testes, que secundum quod dicat ficte facta fuisse non vera fictione ponit pro fundamento fidei christiane quo ad remissionem peccatorum et fundat super illusionibus tota predicationem apostolorum et eos falsos testes affirmat.

Videat actus apostolorum ubi petrus pro fundamento sue predicationis statuit ihesum a iudeis esse interemptum et a deo resuscitatum sic quod caro huius non vidit corruptionem actuum 2 et 3. Et paulus ad hebreos 2 c. affirmans de christo dicit minuisti paulo minus ab angelis dicit eum qui modicum quam angeli minoratus est videmus ihesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Et expressissimum testimonium de eius carne et sanguine subiungit statim propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio ecclesie laudabo te. Et iterum ego ero fidens in eum. Et iterum Ecce ego et pueri mei quos dedit michi deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini et ipse similiter participavit eisdem ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium id est dyabolum et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam erant obnoxii servituti. Nusquam enim angelos apprehendit deus sed semen abrahe apprehendit, unde debuit per omnia fratribus assimilari. Ecce planissime quod debuit per omnia fratribus assimilari et quod deus semen abrahe apprehendit et quod per mortem suam destruxit dyabolum et quod communicat carni et sanguini sicut fratres eius. Unde c. 9. dicit quod christus assistens pontifex futurorum bonorum etc. per proprium

sanguinem introiuit in sancta et infra si enim sanguis hircorum et vi-
tulorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad
emundationem carnis quanto magis sanguis christi qui per spiritum sanctum se-
metipsum obtulit immaculatum deo et emundabit conscientiam nostram ab ope-
ribus mortuis. Quomodo emundabit sanguis christi conscientias hominum a peccatis
si verus sanguis non fuit ut sic patet quod nec erit vera mun-
datio conscientie a peccatis per ipsum. Item c. v. dicit de christo qui in diebus
carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit ipsum salvum a
morte facere cum clamore valido et lacrimis offerens exauditus
pro sua reverentia. Et hic dicit cum carne fuisse et cum clamore et
lacrimis exauditus est petendo liberationem a morte quam pro nobis
sustinuit. Et c. x. dicit de bona voluntate christi in qua voluntate
sanctificati sumus per oblationem corporis christi. Si verum corpus non fuit
nec vera sanctificatio fuit facta per id. Et ibi infra irritam quis faciens
legem moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur
quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei con-
culcavit et sanguinem testamenti pollutum duxit in quo sanctificatus est.
Cur deteriora supplicia sufferre indicandus est et conculcans sangui-
nem christi quam irritans legem moysi si sanguis verus non est. Et infra
c. xii. accessistis ad syon etc. et testamenti novi mediatorem ihesum et
sanguinis aspersionem melius loquentem quam abel. qui hunc verum sanguinem
negat quid per verbum videte ne recusetis etc. Item c. ultimo ait ipse
quod christus ihesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra portam
et infra deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem ovium
in sanguine testamenti eterni dominum nostrum ihesum christum aptet vos in omni bono.
longe erat ab ista aptatione in bono qui sanguinem christi negat
in quo aptatur. hec adduxi de ista epistola quod in ea frequenter tractat
apostolus de nostra redemptione facta per oblationem corporis et sanguinis
ihesu christi a summo sacerdote.

Item si christus verum corpus non habuit processu etatis non po-
tuit nec confortari nec crescere contra quod dicitur luc. 2. de eo puer
autem crescebat et confortabatur plenus sapientia et infra et ihesus
proficiebat etate et sapientia et gratia. Constat enim quod in corpore fantas-
tico non potuit crescere et confortari nec etas ei quicquam profectus
afferre. Item si in vero corpore fatigatus non fuit ex itinere sicut legitur
io. 4. c. Ihesus autem fatigatus ex itinere sedebat super fontem. Qualiter
autem sine vero corpore dormire potuit sicut de eo dicitur luc. 8 na-
vigantibus autem illis obdormivit. propositum enim est supra passo anal°
Jo. Jo. dicit in prohemio sui ewangelii quod verbum caro factum est quod apertius
magis explanat c. 1. in sua prima epistola manichei exterminator
omnium et dicens quod fuit ab initio quod audivimus quod vidimus
oculis nostris quod perspeximus et manus nostre contrectaverunt de verbo
vite et vita manifestata est etc. fantasticum enim corpus et si forte
videri aut audiri possit non manibus contrectari non possit quoniam
non habet solidas qualitates tangibiles sed subtiles dumtaxat

Item ad Ro. 3. iustificati inquit gratis per gratiam ipsius per
redemptionem que est in Christo Ihesu quam proposuit deus propiciatorem
per fidem et sanguinem ipsius. Ecce hic habes ipsum fuisse propiciatorem
per fidem in nomine ipsius quia fides est falsa si sanguinem verum non habuit.
Item c. 5. cum si tunc peccatores essemus secundum tempus Christus pro nobis mortuus
est quanto magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus
ab ira per ipsum. Ecce habes hic quod Christus pro nobis mortuus est et
nos per sanguinem eius iustificati. si autem verum sanguinem non habuit
nec vere pro quibus mortuus est sed fantastice etiam iustificatio
nostra fantastica est et falsa nostra similiter que per illam est facta et
baptismus noster vanus est quem in virtute sine merito mortis eius
accipimus sic ipse dicit c. 6. Quicumque inquit baptizati sumus in
Christo Ihesu in morte ipsius baptizati sumus consepulti sumus cum
illo per baptismum in mortem ut quomodo Christus surrexit a mortuis
per gloriam patris ita et nos in novitate vite ambulemus scien-
tes quod Christus resurgens a mortuis iam non moritur. Et infra c. 8
Christus Ihesus qui mortuus est ymo qui et resurrexit. Ecce
habes quod nos sumus baptizati per mortem eius quia si vera mors
non fuit nec nos baptizati sumus nec est efficax quod nullus
audet dicere christianus. Ecce hic habemus etiam quod vere resurrexit
quod sine vero corpore esse non potuit. Item eiusdem c. 9. de eius corpore
dicit optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis
qui sunt cognati mei secundum carnem qui sunt israhelite quorum adoptio
est filiorum et gloria et testamentum et legislatio et obsequium et
promissa quorum patres et ex quibus est Christus secundum carnem. Unde
ista est gloria iudeorum siue israhelitarum secundum apostolum quod ex eis est
Christus et veram carnem habuit. Item c. 14 In hoc enim Christus mor-
tuus est et resurrexit ut vivorum et mortuorum dominetur.
Quod ad Phi. dicit expresse c. 2. humiliauit semetipsum factus obe-
diens usque ad mortem mortem autem crucis propter quod deus exaltauit illum
et dedit illi nomen etc. usque infernorum. Et ad He. 2. Videmus Ihesum
propter passionem mortis gloria et honore coronatum. Si autem verum
corpus non habuit non vere mortuus fuit cum sicut nec mori sine
corpore sic nec vere mori sine vero corpore potuit / et si non
est vere mortuus non est vere exaltatus propter obedientiam mortis
nec vere dominus vivorum et mortuorum nec etiam gloria et honore
coronatus propter patientiam mortis ita ut ei tanquam vero domino
omne genu flectatur. Ex quo dicit expresse Christum ista a patre habuisse
propter mortis obedientiam.

Iohannes credimus quod ante passionem suam asserit quod hoc
fuit ipse dominus vivorum et mortuorum. Hic enim de se frater
dicit ante mortem omnia inquit ad patrem loquens mea tua sunt
Io. 17. et Io. 16. omnia quecumque habet pater mea sunt. et Io. 13 de
eo dicit sciens quia omnia dedit ei pater in manus. Ecce ista
duo similiter expresse innuunt eum fuisse dominum omnium ante mortem

Unde ergo arguis hic si vere non fuisset mortuus non vere fuisset
dominus vivorum et mortuorum **Ricardus** distingue tempora et concor-
dabunt scripture verum est quod ante mortem eius ipse verus homo Christus
dominus omnium fuit sicut ostendunt auctoritates posite supra et multa similia
sed post mortem eius non fuit ipse verus homo dominus Christus omnium nisi
quia prius per meritum mortis vere fuit resuscitatus et ideo potestatem
et dominationem in natura humana suppositata ante mortem post mortem
propter mortis meritum sicut dicit apostolus in duabus auctoritatibus a me sup-
positis hoc tempore quia potestatem sive dominationem in natura humana
suppositata intuitu mortis non habuit et ideo bene conclusum est
supra quod si vere mortuus non fuit nec vere exaltatus fuit post
mortem ideo vere est dominator Filius in humano supposito quod
existimo intellexisse apostolum

Iohannes non me penitet istius obiecti propter ad cetera

Ricardus audi apostolum 1 ad Cor 15 arguentem sic Re-
surrectio mortuorum non est ergo nec Christus resurrexit Si
autem Christus non resurrexit inanis predicatio nostra et inanis est
fides nostra Invenimur autem et falsi testes dei quoniam testimonium
diximus adversus deum quod suscitavit Christum quem non suscitavit
nam si mortui non resurgunt nec Christus resurrexit et si Christus
non resurrexit vana est fides nostra Adhuc enim estis in peccatis
vestris ergo qui dormierunt in Christo perierunt Ecce conclusio que
sequitur si Christus corpus verum non habuit non vere est mortuus
nec vere resurrexit Unde quare dicit apostolus Insipiens tu quod
seminas non vivificatur nisi prius moriatur Et si Christus non
vere resurrexit remanemus in peccatis et mortui in Christo
perierunt et inanis est fides nostra Hec sunt conclusiones apostoli non
mee Item quomodo Christus dicitur esse pro nobis egenus factus est
sicut dicit apostolus 2 Cor 8 si verum corpus non habuit sed assumptum
in corpore fantastico non est factus egenus Aut quomodo crucifixus
est ex infirmitate nostra sicut dixit c ultimo Aut quomodo exina-
nivit semetipsum formam servi accipiens sicut dicitur ad Phil 2 Si
enim formam veram non assumpsit quomodo reconciliavit nos in corpore
carnis sue per mortem ipsius sicut dicitur ad Colo 1 Si corpus non habebat
verum nec carnem nec vere per eius mortem sustinuit Aut
quomodo factus fuit ex muliere factus sub lege ut dicitur ad Gal
Si verum corpus non habuit videtis quomodo totum novum testamentum destruit
qui Christum negat verum corpus habuisse et totum vetus testamentum
etiam quod prophetie sunt de eius adventu dicte est unde Petrus Act 3 affir-
mat quod Christus vere mortuus est et resurrexit et omnes prophete
a Samuele et deinceps qui locuti sunt annuntiaverunt dies
istos et apostolus Act 1 dicit quod [illegible] non [illegible] presens
[illegible] et condemnavit eos qui [illegible] de adventu nostri etiam
ipse dicit Luc ultimo quoniam necesse est adimpleri omnia que scripta
sunt in lege Moysi et in prophetis et psalmis de me et eodem c.

ante ipse dicit O stulti et tardi ad credendum in omnibus que locuti sunt
prophete nonne sic oportuit christum pati et sic intrare in gloriam suam
et incipiens a moyse et omnibus prophetis interpretabatur eis in omnibus que
de ipso erant Et Io. v. dicit ad iudeos scrutamini scripturas quia
vos putatis in ipsis vitam eternam habere et ille sunt que testimonium
perhibent de me Et inde subiungit Si enim crederetis moysi cre-
deretis forsitan et mihi de me enim ille scripsit Vnde constat vetus
testamentum editum propter christum

Iohannes Nec illa discipline que contra premissa in fine
istius artis adduxisti **Ricardus** hoc primum quod adhibes ad
Ro. deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati non
innuit quod dixisti quia similitudo refertur ad carnem peccati non ad car-
nem solam Vnde caro christi non fuit vera caro peccati vera tamen
caro fuit sicut legitur ex hiis que ibi continentur aliquanto post
quod si spiritus eius qui suscitavit ihesum christum a mortuis vera car-
ne habuit non solum similitudinem carnis vere etc. scripture et
ex quibus est christus secundum carnem suam Insuper si similitudo refer-
retur ad carnem non bene concluderes ex similitudine quod carnem veram
non habuit cum caro vera similior sit vere carni quam caro
fantastica Nunquid paulus et barnabas veri homines non
erant qui dixerunt et nos mortales sumus similes vobis
homines actuum xiiii Porro ex hoc quod similes erant se homines esse
ostendere volebat Sic apostolus ad philippenses illud quod tu superius addux-
isti In similitudinem hominum factus premisit semetipsum exi-
nanivit formam servi accipiens In qua acceptione exinanitus
non fuisset si solam carnis similitudinem fantasticam assumpsisset
et non veram carnem eadem dicto subiunxit humiliavit semet-
ipsum factus obediens usque ad mortem mortem autem crucis propter quod
et cetera Ex hiis manifeste ostendit quod verum corpus habuit non corpus
fantasticum Nec te movere debet quod super mare ambulavit
cum corpore vero quia et sic petrus fecit de eius precepto des-
cendens in quo petrus de navicula ambulabat super aquam
mathei xiiii Nec quod intravit ad discipulos ianuis clausis te de-
moveat ut asseras corpus eius non verum fuisse si credas quod verum
corpus dedit discipulis sub specie panis et quod id cum in suis
propriis tenuit manibus Hoc enim de vero corpore multo mirabi-
lius extat illo Sic insuper credimus quod de utero matris inte-
gritate servata quod enim corpori glorificato non obviat nec debes
de vero corpore christi propter omnipotentiam ipsius fieri posse negare

Illud vero quod refers de evangelio Io. quid mihi et tibi est
mulier non fuit ad tuum propositum quia volebat ipse dominus
ostendere quod non ex illo quod suscepit de matre facere posset
remedium quod mater volebat adhibere sed ex sola divinitate eius
hora qua mater postulabat ut postulaverat nondum venerat
ad hoc faciendum Et ideo dicit quid mihi et tibi mulier nondum venit

hora mea Et si apte dixisset mater mea me tamquam filium tuum
exoras ut ocio de vino suministrare non dicit sum filius tuus nisi
secundum naturam finitam secundum quam adhibere non possum hoc .i. ad divi-
nitatem meam pertinet que est potens infinite sed non dum venit
hora mea s. in qua secundum divinitatem meam faciam quod poscis
sed insuper divinitate sua dixit Ego non sum de hoc mundo
s. non sum terrenus quamvis gerat corpus de terra sed sum celestis
Ut et accipiatis dictum secundum conversacionem sic dicit de discipulis
Jo. 17. de mundo non est .i. vita conversacio non est de more eorum
qui mundum diligunt sed vita conversacio est celestis Illud autem
quod adducis quod entia est corpus intelligens est non ipse sed simi-
litudinarie ut vero in non probat quod corpus quod ipse gessit in
eo propter sit eius corpus et dicatur solummodo in scriptura dicat
eum verum corpus habere Illud eciam quod adducis quod ipse redarguit
iudeos ut tibi videtur qui dicebant quod filius dei fuit non recte intel-
ligis cum evidenter dicat eum filium dei et ipse dominus dicat iuravit
dominus david veritatem et non frustrabitur eum de fructu ventris tui
ponam super sedem tuam .i. que fructum plurimi [illegible] accipiunt de quo
in mente promisit non autem sic [illegible] sed eos reprehendit ob hoc
quod intellexerunt eum in suo tempore esse hominem, et non deum Et
vero ad probandum eum deum esse adduxit ad probandum testimonium ipsius david
prophete dixit dominus domino meo sede a dextris meis non ad probandum
quod homo non fuit aut quod corpus de semine david non habuerit
Unde paulus in persona dei actus 13 dicit de david loquens inveni
david filium iesse virum secundum cor meum qui faciat voluntates meas
huius dei ex semine secundum promissionem ihesum. Quod autem adducis de
evangelio verbum caro factum est potius est pro nobis quam contra
Illud .i. quod sit ad definit si fieri sic [illegible] et sic [illegible] quod
verbum desinit esse si est factum caro per conversionem quod quia stare
non potest sic debemus intelligi [illegible] per unionem ita ut per
carnem homo accipiatur sicut ibi gen. 6. Omnis caro corrup-
perat viam suam super terram et ibi videbit omnis caro sa-
lutare dei nostri et in similibus ut sit sensus verbum est homo
quod puto sine calumpnia posse dici

Johannes Jam si placet videamus quo fingi valeat
per scripturam quod natura humana fuit in christo sic indumentum di-
vinitatis solummodo aut vestis eius seu habitus sic apostolus
secundum aliquos vero accipe ad philippenses quod habitu inventus est ut homo
per quem modum dicimus angelos bonos et malos naturam huma-
nam assumere in qua in habitu plura [illegible] legitur ysa-
ya 63 c. sui libri de eo loquens dicit quis est iste qui
venit de edom tinctis vestibus de bosra iste formosus
in stola sua et post quare rubrum est vestimentum tuum et indu-
menta tua et vestimentum sicut calcantium in torculari appellans
naturam humanam indumentum et vestimentum eius sicut 3a [illegible] illud

idem petrus vero qui sic loquitur de eo secundum aliquos et tunc indutus sordidis vestibus et postea aufferre ab eo sordida vestimenta za 3. ubi vero corpus suum mortale appellare vestes sordidas iste propheta dicit corpus eius nomine tabernaculi dicit In sole posuit tabernaculum suum sic in eam super affirmasti tabernaculum vero vel [?]monis a visione personali quia vestis aut indumenti hoc aut dedicato [?] habuit quod natura humana fuit divinitati ypostatice sive personaliter unita ita quod christus pro [?] et vere homo dici possit et ad hoc nichilominus testimonia propheta adhibebit

Jeradius [?] michi vero si ea quae ad ostendendum eum verum corpus habere adduxi consideres et specialiter ea quae eum affirmant passum et mortuum fuisse et resurrexisse et sic sua morte nos redemisse quod per veste aut indumentum fieri non potest nullatenus probationibus aliis indigebis Nonne evangelica dicta et apostolica plena sunt ymo proprie sunt de hoc quod christus passus est pro nobis et mortuus et resurrexit et nos sua morte a peccato redemit Nec puto quod ita decipiaris ut non videas hoc per veste fieri non posse quia et si vestis sola aut indumentum cuiusquam patiatur aut ab eo deponatur et iterum resumatur ab eo non ob hoc dicitur aut vere dici potest quod ipse patiatur aut moriatur aut resurgat quod manifeste intelligere potes in angelis bonis et malis cum corpora humana vel ae[rea] [?] grossa et corpulenta tamquam indumenta assumunt sicut fit in demoniacis in quibus dyaboli corpora hominum inhabitant et simul cum movent per ea in eodem [?] loquitur et plura maleficia operatur per eum et sic se habuit angelus cum luctabatur cum Jacob Gen 32 et angeli quos paverunt abraham et loth receperunt hospicio et laverunt pedes eorum de quibus Gen 18 et 19 et angelus raphael thobiam duxit et reduxit ad patrem suum thobiam de quo Tho 6 et infra et in similibus ministeriis angeli corpora corpulenta et grossa habebant aut cum assumunt corpora [?] et humana forma effigiata sic in multis aliis innumerabilibus apparicionibus angelorum In omnibus enim assumptionibus non potest dici quod angeli boni aut mali patiantur cum id corpus sic assumptum patitur nec per illius depositionem moritur angelus aut per eius resumptionem resurgit quia sic angeli boni et demones frequenter aliquando uno die paterentur morerentur et resurgerent quando uno die sic corpora assumunt sepius et deponunt quod nimis est stultum credere Cum igitur manifesta est ratio quod mori et resurgere passiones sunt suppositorum personarum sive ypostasium quia mori nichil aliud est quam vitam sive animam alicuius unius individui aut suppositi sive ypostasis separari aut depelli aut exire a corpore et sic resurgere nichil aliud est quam vitam sive animam persone alicuius sive ypostasis post mortem reverti

suppositi corpori eius ypostatice reuniri. In quo omnes fere concordant
et etiam hic specialiter ostendit quod sicut inter spiritum et corpus anime unitur non est
unio ypostatica sed sola unio nexibilis, ut sic dicatur per separationem
unius ab altero ut ibi moritur ut ad per resumptionem resurgit sicut ut
quis aliquis vestem suam deponit aut induit sic intelligatur esse in angelo
sic in corpore de quocumque spiritu unito corpori per modum indumenti eius
aut vestis. Unde hic idem concludit quod si verbum divinum naturam humanam assump-
sit velud indumentum aut vestem solummodo ita ut non unita
fuit sibi ypostatice tunc nec humane passiones non paciebatur verbum
divinum nec per eius deposicionem et resumpcionem movebatur deus aut
resurrexit. Ergo ex quo consonum est scripture cum de eius vero corpore
et vera anima agebatur quod deus vere est passus et mortuus et
postea surrexit, consequitur quod non solum erat sibi humana natura velud
indumentum aut vestis sed et nec persona aut ypostatice sibi uni-
ta aut ut tunc illa unione deus homo et persona ypostasis suppo-
situm aut individuum aut unum nomen in humana specie verissime
dici possit et more hominum pati posset et mori et vere resur-
gere sicut expresse sacra scriptura testatur.

Johannes ne quis arceret sed mediori processu pergamus
esse fateor expedire declarare quod angelus non moritur nec
resurgit cum corpus assumptum ut indumentum deponit aut de-
positum resumit. Hoc conscripsit verum esset si angelus ypostatice corpori
illi fuisset unitus ita quod ex angelo et corpore assumpto fieret una
persona sicut ex anima humana et corpore quamvis tunc non moreretur
angelus in deposicione illius corporis sicut nec anima racionalis moritur
cum humanum corpus deponit per mortem totus homo nec angelus
resurgeret corpore illo resumpto ypostatice sicut nec anima resurrexit
sed Lazarus cuius eius anima fuit eius corpori personaliter sive ypostatice
reunita. Ergo ex isto capite sequitur vera quod quod si verbum divinum
fuit nature humane unitum personaliter quod deposita illa natura non
moriebatur verbum et sic deus nec etiam in resurrectione re-
sumpta resurrexit deus sicut nec angelus nec anima racionalis in tali
casu moritur aut resurgit. Et si aliquis dicat sibi mori aut
resurgere verum sed esse composita persona ex verbo divino et huma-
na natura sicut in casu sit totus homo moritur et resurgit et
composita ypostasis ex angelo et corpore assumpto personali uni-
one si fieret moreretur et resurgeret non angelus.

Iacardus hic concludere si assumptiones nature humane et
a verbo et corporis ab angelo et anime racionalis similes
essent ex toto modo vero minime existunt dissimiles quia in tali
casu ubi fieret unio personalis inter angelus ipsi anima fieret vere
per unius persone ypostatice ex angelo et anima cum corpore assumpto
deus aut sine verbum divinum persone composite per esse non potest
eius pluralitatem attende. Si sic esset persona in anima deus una per
esset equaliter cum deo esset potens quamvis tota potencia omnium sua

persona ipsa haberet quaret una plures deus et sic propter comperet-
aliquam personam que deus non esset esse equalis potencie cum deo quod
nullatenus aliqua scriptura admittit nichil enim preter deum equale deo
est ut omnes proclamant Secunda ratio quia natura una que deus non est
dependet a deo tamquam a potencia conservativa fundativa et susteposi-
tiva sui esse sicut in illa humana plenius videtur Unde paulus actuum
17 dicit In ipso vivimus movemur et sumus deus autem sive persona
dei a qua sic dependet non potest tamquam a persona supposito sive substante
inniti ut persona illa cuius deus plures est potest a deo sic in suo
esse dependere cum sit eque potens in existendo ut deus non ergo deus
esse potest plures cuiuspiam talis persone Item si persona verbi domini
sive deus filius esset plures unius persone cum verbum dei patris et natura
sit persona esset persona plures persone quod natura non sustinet sicut
permittit natura quod unus homo sit plures alius animalis cum persona ra
sive ypostasis ut individuum sic non esset una persona sed plures
ergo unius persone esse plures deus non potuit Item si deus suppositum
sit nature humane quod sumpsit plures persone sive ypostasis composite
ex deo et humana natura tunc non vere homo sumpsit et humana ypos-
tasis sed plures eius sic in eius que persona anima racionalis non est
homo ut angelus est ad racionale compositum ex spiritu angelico et corpore
et nobis videtur dicimus quod deus est homo Item omnis ypostasis
sive persona que deus non est creatura Si ergo deus est plures unius
persone que deus non esset illa persona esset creatura et sic deus esset
plures creature quod esse non potest Item si deus esset plures unius persone
cum non possit esse cuiusque natura eius forma eius non autem sit illa
persona sive ypostasis ex forma et natura nisi cum forma sit
iuncta naturali unione materie nec naturalis unio esse potest infiniti
cum natura finita quia inter illa nulla esset habitudo sive proporcio natura-
lis ergo deus nullius sive persone forma esse potest Item si deus esset
plures unius persone illa persona sic ceteris naturalia haberet aliquam
operacionem naturalem et illa operacio aut esset finita aut infinita non
finita quia esset potencie infinite Constat autem quod actio naturalis po-
tencie infinite debet esse infinita ut esset operacio infinita cum
dependet a potencia finita sive corpore nichil autem infinitum potest a
finito dependere Unde comperitur experimento talis persona non haberet ut haberet
posset naturalem actionem quod talis persona esse omnino non posset Videtur
ergo quod verbum dei in humana specie non potest esse sicut anima humana
et sic angelus posset esse plures unius ypostasis sed deus aliam cor-
porum ypostaticam unionem coniungeret si ipsum verbum sic humana
natura assumpsit ut homo diceretur et humana ypostasis cuius modo
unionis mirabilis in angelo aut in anima aut in alia creatura
finita finita penitus esse potest Sed natura quamque creaturam ex unio-
ne ypostatica cum aliquo fiet plures unius compositi ex utrisque corporum
et ideo est quod deus dicitur vere mortuus fuisse et resurrexisse
in humana natura ab eo assumpta quod angelus aut anima in tali natura

ab eo assumpta nec mori posset nec resurgere. Nec putes tamen quod ideo
deus mortuus esse dicatur quod humanam naturam sibi unitam deposuit nec ideo
resurrexisse quod illam naturam resumpsit. Sed ideo dicitur vere mortuus esse
quod eius animam corpus deposuit et ideo vere resurrexit quod eius anima
ypostatice corpus eius reinduit. Puto ergo quod plene satis conclusi
superius et tibi potest concludi ex quo Christus in humana natura vere fuit mor-
tuus et vere resurrexit quod natura humana non erat sibi velud indu-
indumentum aut vestis sed quod erat vere sibi unita ita ut ipse
homo esset et humana ypostasis

Iohannes Nescio quo me ducis non enim dicis deum filium
humanam ypostasim sine natura sed unum singularem hominem ipse
humana que nos appellamus Ihesum edocti ab angelo Luce I et
propter hoc affirmas quod deus sine divinitas non est pars alicuius ypos-
tasis sed est tota ypostasis et verus homo. Ex quibus in pla-
ne conspicuo videtur quod Ihesus alias partes aut aliam partem non ha-
bebat quam habebat alius homo cum nullam partem haberet nisi animam et
corpus ex quo divinitas pars eius non extat et ita non habet deus
duas naturas scilicet divinam et humanam in sua ypostasi sed tantum humanam
que errore potius clamare deberes cum inde tota ista dis-
putatio sit exorta

Frater Hic non bene concludis nonne superius probavi Ihesum esse
deum. Ex ista deductione fateri compelleris quod sit homo ergo
nimio fortius quod in sua ypostasi contineat duas naturas scilicet divinam et
humanam. Non dico ut partes quia nec divina natura est pars eius ut probavi
sed est ipse Ihesus nec humana natura est pars eius totam intelligo quia
nec habet partem aliquam ut dixi nec partes ipsius humane nature et
ideo tota ipsa humana natura in ipso non est pars eius sed quodam modo
essentiali et eternali perfecte et incomprehensibile ab humano ingenio sic natura
divina et natura humana in ipso continentur et sic quod ipse est natura divina
et deus et non est humana natura nisi per modum quo sibi est unita
et vere sit alius homo humana ypostasis et unus homo singu-
laris sic retero

Iohannes Iam videor michi intelligere quod corpus humanum a
divinitate assumptum et sibi coniunctum personaliter sed congrue posset dici
indumentum huius vestis aut tabernaculum divinitatis aut dei
sic superius ego adduxi. Non tamen dici potest indumentum tamen ita scilicet quod
non divinitati ypostatice unitum nec me penitet quod me in hoc du-
bitare finxi. Unde ea que superius posui non sunt contraria isti
fine et ideo solutione non indiget

Et adhuc aliud a te dissolvendum michi occurrit. Hic n
pro firmo ponebat quod nec deus ante assumptionem corporis de
virgine gloriosa nec boni angeli nec mali ante illam assumptionem
aut post habebant humana corpora ypostatice sive personaliter sibi
unita quomodo ergo sint vera que legimus de deo et angelis bo-
nis et malis qui apparuerunt hominibus ambulabant cum eis loquebantur

cu eis et comedebat cu eis et alia similia opa huana fece-
rut in huana na sic hoies faciut Sic legimus gen 3 q
ada et eua comisso pcto audierut voce dni dei deambulatis
in padiso ad aura post meridie qui eos alloqbatur et re-
darguit de comisso scelere et puniuit legitur etiam gen 18 et
19 q angli apparuerut habrae et comederut cu eo et cu
loth vn apos ad hec ultio placuerut quidam deo aut hospi-
cio recepto q angelus luctabatur cu iacob qd certu est gestu
ee in forma huana de quo scto gen 32 q angelus rapha-
el velut ho iuit cu thobia cu eo bibens et comedens et dux
et reduxit de quo thob 6 et infra q anls obuiauit balaa
cu gladio euaginato de quo num 22 q apparuit gedeoni
anls et sedit sub quercu et loqbatur et q tetigit eius sacrifi-
cium summitate virge qua tenebat in manu q satis ondit
forma hois fuisse de quo iudic 6 q apparuit manue et
eius uxori et loqbatur cu eis nec credebat q anls eet sz eu
viru vocabat et ad cibu inuitabat que satis ondut eu
in forma hois apparuisse iudicu 13 Itez anls apparuit petro
aperiens carcere et eu educens p vicos ciuitatis qd in
forma hois constat factu fuisse ex hoc q dr actu 12 q nescie-
bat q verz est qd fiebat p anglm extimabat se visu
videre Itez duo viri astiterut iuxta aptos dno ascende-
te in vestibus albis qui eis dixerut viri galilei etc sic
legitur actu 1 quos constat anglos extitisse in huana effi-
gie Itez demones ~~hoies~~ in hoibus exntes p hoies loqbatur quos
dns et eius discipuli expulisse legitur mt 8 mr 1 et 2 et 4
et luc 4 et 8 et actu 16 et 19 In hiis oibus dei et
anglorum apparitionibus ac aliis similibus sicut loth abra-
he et thob in quibus exprimitur eos comedisse ambulasse
et alia similia supradicta opa huana fecisse no bn intel-
ligo quo sine unione psonali eu fieri poterat q facta
legitur aut si fieri poterat no bn video quare ex aliquibus
opibus siue actibus dni nri ihu xpi in huana na ex quo
in similibus actibus et apparitionibus anglorum in quibus similes
actus extiterut de angelis talis suppositio siue psonatio
in huana na probari no pot nec etiam in deo aut incarna-
tione ut dicis ex virgine vn vr ista posse intelligi de
ipso dno ihu xpo qui sit suppositu in huana na quocumque ta-
les actus exercuit / nisi ergo primitus ista dubitatione excludas
et clare m ostendas quos actus put sunt mo huano corpe
exercet sit psonali unione et quos no / no m vr q et id
qd ponis satis solidu fundamentu

Iacobus attende supius posita in c 8 et aliis in
quibus in ipsa ex (?) aut in ambulatione aut comestione
vera suppositione huane ne aut verz corpus aut vera aut

in xpo probam maxime sensum videorum in comestione posuit signum infal-
libile hominis resurrectionis a mortuis quod signum magis infallibile ultimate
approbanti. Et ideo non video qualiter ex hiis que de deo cum xpi
incarnatorum aut de angelis bonis sive malis cum xpi acceptione
ut post eam legimus probare quod homines erant suppositis sive perso-
nati in humana natura ut impossibile hoc concludis ex isto capite
de probationibus supra positis per me quamquam non infirmat / cum
ex illis aliis causis circa probacionem quo ad eius suppositum in
humana natura et quo ad eius corpus circa quo ad actus eius ipse eum
veraciter et non simulatione ex dormicione ex esurie ex siti
ex corporis incremento secundum etatem temporis ex confortacione per angelum ex
cordis fletu ex desiderio ad comedendum pascha cum discipulis
suis ex vera eius morte et ex resurrectione quorum nullum ei primo
non verum et omnino nusquam in scriptura legitur de angelo aliquo qui in
humana forma hominibus apparebat nisi forsitan de sompno supposicionis
quia Gen 19 legitur de angelis ingressis ad loth prius quam cet(?)
cubitum viri civitatis vallavere domum quod dictum non probat
angelos ipsos dormivisse poterant enim in humano corpore circa
fantastico humano more cubitum intrare sine hoc quod ibi dor-
mirent ut demoniis que in hominibus et per membra hominum lo-
quebantur et in hominibus habitabant ubi legitur quoniam non omnino
quod permissorum per me adductorum quicquid egerit aut sunt passi
aut cum ad quod in isto articulo ut non vere plane describere atte-
de quod angelus bonus aut malus circa deum ipse assumendo corporis
humani sic potest fieri in assumptionibus angelorum sive unione
personativa aut suppositiva cuius corpus movere potest localiter et per
illius corporis membra ad diversas operaciones actus exercere potest
quicquid ad motum localem pertinet et quicquid per solum motum lo-
calem perfici potest unde potest maxime nisi loquendi (?) gradi (?) ambulare vo-
lare et comedere hoc est cibum in os rapere et interius deglu-
tire licet hoc non sit proprie comedere unde thobie 12 dicit angelus
raphael videbar quidem vobiscum manducare et bibere sed ego
cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor in
hoc quod dicit videbar innuens veraciter se non comedisse et loqui
potest sive sonos formare per instrumenta ad hoc apta qui soni ab
hominibus voces dicuntur quia per os sensum capiunt et eis signant licet
forte tales soni minus proprie voces dicuntur sicut soni avium sonos
similes humanis voces faciencium ex usu voces minus proprie circa appellantur
aut si tales soni per instrumenta apta in humana natura aut alio modo facta
per angelos voces proprie appellari debent quia fiunt per angelum cum inte-
ncione significandi. Sive ergo proprie voces dicantur sive non saltem voces
tales sive personali unione per membra humana naturalia ac circa in cor-
pore spirituali et per corpus spirituale potest angelus formare et talia operari
que fiunt solo motu locali humanorum membrorum ergo ex nullo actu que
exercere potest angelus per motum localem in aliqua natura illius suppositivo sed.

actibus que fieri non possunt sine actione aut passione anime vel potius
corporis suppositati in humana natura cum in ea aut per eam illa exercentur
si ergo in scriptura sacra poteris reperire quod deus ipse aut angelus
aliquem actum fecit qui non sine anima humana in humano corpore fieri
potuit fideliter concludes quod actus ille suppositato humano corpore
processit quod puto teneri nusquam posse in tota scriptura reperire de deo
aut de angelo excepta persona domini Ihesu Christi omnia enim que supra
adduxi ex scriptura de operibus dei et angelorum constat sic potuisse quod
natura fecerit in membris in motu locali **Johannes** Fateor quod
non mediocrem dubitationem in meo animo admonisti precedentibus ultimis quo//
Ricardus Si humanitas assumpta a filio dei dicatur //tendebat
non fuit sibi vestis aut indumentum non personaliter sibi unita
ita ut ex unione illa veraciter sicut ceteri homines homo esset non
conveniret quod alius fuit unita illa humanitas filio dei quam deo patri
aut spiritui sancto cum in illa humanitate habitabat et erat deus pater
et similiter spiritus sanctus habitatione sanctificativa et in habitatione
fructificativa vegetativa et agitativa ita non pater sanctificavit animam illam
et corpus et similiter spiritus sanctus sicut filius iuxta illud Io. 14 ad eum ve-
niemus et mansionem apud eum faciemus et iuxta illud quod apostolus dicit
actuum 17 In ipso vivimus movemur et sumus sic in patre et spiritu
sancto vivebat illa humana natura Christi et movebatur et erat sicut
in filio cum non hominum patri aut filio aut spiritui sancto competit nisi
ratione potentie sive bonitatis divine que una est eis in istis tribus
personis ergo sicut non pater dicetur homo et filius hominis et cum Christus
promissus et cum exinanitus et minor angelis et minor filio et
minor spiritu sancto / et similiter spiritus sanctus sicut filius dei sic diceretur esse
quod abhorret fides nostra Nusquam enim in toto novo testamento aut veteri
fit sermo de incarnatione patris aut spiritus sancti in quorum utrisque principaliter
et similiter agitur de incarnatione filii sic et superiora ostendunt vel
affirmare patrem aut spiritum sanctum incarnatum destruit fidem et to-
tam nostram scripturam Constat autem hoc consequenti si humanitas in Christo
fuit solum indumentum divinitatis Christi aut vestis quia sic equaliter
fuisset indumentum et vestis patris ac spiritus sancti sicut et filii Uni-
tas enim essentie divine indivisibilis in tribus personis exigit quod
omne quod convenit uni persone cum tribus conveniat nisi id personarum
confusionem includeret sicut in libello precedenti de processione spiritus sancti
tractabitur non autem includit aut importat confusionem personarum
sine distinctione earum quod habeant indumentum aut vestem eandem
quia sic cum sanctificaverunt aliquam animam in eam mansionem faciendo
sicut Io. 14 quam animam inhabitant et eam habent pro indumento
omnes tres persone summo principaliter et intimius eam tunc habent pro
indumento et habitaculo quam Christus habeat naturam humanam si sit in ipso
indumentum divinitatis solummodo cum apostolus dicat qui adheret deo
unus spiritus est 1 Cor 6 et salvator ipse rogat patrem ut sint
unum ipsi sicut et ipsi unum sunt Io. 17 Constat autem quod voluit ut

hrent maiorē vnitatē cū eis q̄ꝫ hunt vestis ū eo aūq est
eꝝ aut alia nat̄ua pro solo indumento sic est vnū cū illa
ꝑ huiꝰ vnione sic hūs veste est vnū cū veste ipꝰ dūtax-
at sic angelꝰ ē sic vnū cū corpe vno assūpto vn̄ stante
distinctione inter duos anglos ꝑut ln̄ induē idē corpus qd
demones sepe efficiunt assunt inꝑit in sc̄ptura de maria mag-
dalene de qua eiecerat septē demonia mār ultio et de uno
hoīe xp̄us ipē demoniū legionē eicit sic legit̄ mār v.
et luc. 8 sic ergo sequit̄ si nā huāna sit in xp̄o velud indi-
indumentū q ita pr̄ et sp̄s sctūs debeat dici incarnati exina-
niti minorati ab angelis etc. huiꝰ sic deꝰ filiꝰ qd qr est im-
mis absurdū sequit̄ q nā huāna sic sit vnita deo filio ut
ipē eā supposit̄et et ipē ob hoc homo dicat̄ sic ceteri

Iohannes videt̄ ꝑmū firmare q ex rōne qua ꝑmis
ꝓbare potes inx fide nrā q pr̄ sit incarnatꝰ et simil̄
sp̄us sctūs et q uterq sit homo et virginis filiꝰ et cetera
q dicūt̄ de filio s. xp̄o quare in hiis trib; ꝑsonis est eadē
vna simꝰ et indivisit̄ et inseꝑabilis vn̄ dz q ista oīa ita
conveniūt vni ꝑsone ut alteri ex quo oīa vni simul deo
conveniūt re ꝑmissā roꝫ tua explicare **Ricardus** no
ē argumentatio ꝑ oīa similis s3 … dissimilis tuī roꝫ p̄-
dixi quā tu nō advertisti Dicā ergo magis apte Si n.
pr̄ et filiꝰ et sp̄us sctūs sunt vnꝰ deꝰ simul et sunt tres
ꝑsone sic aptissimē dr̄ Io. pā sua canonica c. v. tres sunt qui
testimoniū dat in celo pr̄ verbū et sp̄s sctūs et hij tres vnū
sunt et sic tamē ferret … eꝰ oī q pr̄ nō est filiꝰ nec
sp̄us sctūs est filiꝰ nec filiꝰ est sp̄us sctūs qui trinis horu
tam dr̄ qr sic tres nō essent s3 duo aut vnꝰ duntaxat Nichil
ergo in fide nrā admittendū sine cōtrad vn̄ sc̄z ista confessio hoꝝ
triū aut duoꝝ ipoꝝ confusione intelligo indistinctione ita ut
vnꝰ sit aliꝰ ꝑ uterq hij tres quos tres nos latini tres ꝑso-
nas vocamꝰ et greci tres ypostases trinitatē in eis intel-
ligentes et illaꝫ distinctionē essentie s3 omnimodā simplicitatē
vnitatē et indivisibilitatē in eis ponentes et firma fide tenētes
dicimꝰ vnꝰ deꝰ conꝑ̄ q hij tres sunt vna essentia vna sb̄a
vna potentia vna bonitas et sic de ceteris q̄ absolute de deo
dicūt et ꝑ hoc nichil est admittendū in fide nrā q aliquā dis-
tinctionē in aliquo tali pcedit vn̄ conꝑ̄ q hij tres nō sunt tres
dij nec tres bonitates nec tres sapientie nec tres potentie nec
ad similia dictū de deo absolute vn̄ possū conꝑi in istis tribus
diversitas sive divisibilitas aut distinctio eorū in eisdē Ex hiis
nōne conꝑ̄ q filio incarnato sive assumēte nāz huānā in vir-
gine ut ꝑ illā assumptionē eet homo nō ꝑ hoc est pr̄ incar-
natꝰ in eo nā eadē assumpta in virgine ut ita ꝑ illā assump-
tionē pr̄ sit homo qm̄ si hō eet conꝑ̄ q deꝰ pr̄ eet vnus

idem homo qui filius ex quo esset ex eisdem partibus humanis pariter com-
positus et ita deus est deus filius ita ut non essent duo sed unus si ta-
men ambo essent unus homo non dubium quin unus eorum alter esset aut si
dixeris quod pater est alia persona a filio si eandem naturam humanam in-
dueret suppositatiue alius homo esset a filio et tamen pariter ex eisdem
partibus quod valde intellectui nimis difficile videtur probabile quod nobis
sed quod non propter unitatem essentie ipsorum eorum uno supposito in alia
natura videtur alius supposito in eadem quia ex quo essentie unitas non
infert suppositionem unam utriusque mirum est quomodo ut inferat
suppositorum distinctam quod tamen non faceret si propter incarnationem filii
unitas eius essentie cum patre inferret incarnationem patris in
eadem natura nunc sic tamen quod esset alius homo a filio et non ille ipse homo
qui est filius Sicut ergo videtur in hiis sed in patre et filio confusio
sine indistinctio si primissima generatio bona ponatur pater est homo
constat quod videtur de spiritu sancto si ponetur bona esse generatio filius
deus est homo ergo spiritus sanctus est homo illatione vero videtur ista confusio
sine indistinctio horum trium si ponatur generatio bona quo ad
superiorum modi vestimenti quia non videtur quod pater sit filius aut unus
idem homo qui est filius propter hoc quod utrique eandem naturam habeat pro in-
dumento aut veste quia non propter assumptione vestis talis aut
indumenti dicitur pater aut filius suppositum persona sive ypostasis
in specie ea de qua specie sumitur vestimentum quia sic spiritus sanctus fuisset
suppositum in specie columbe quia in natura columbe velud in veste apparuit
super Christum sic legitur Io. 1. et Mt. 3. Et aliquando fuisset ignis quia
apparuit super Christi apostolos in specie ignis actuum 2. sic deus homo
qui ambulabat in paradiso ad auram post meridiem sic Gen.
3. probatur et pater vox fuisset quia apparuit in voce super Christum
baptizatum sic legitur Mt. 3. et Mr. 1. et Luce 3. sic insuper
angeli tam boni quam mali homines vere essent qui naturam hominis assu-
munt et veste quod constat non esse verum

Iohannes placet mihi quod omnes obiectiones meas hac-
tenus tactas et tam firmam regulam tradidisti fidei quo ad ea
que patri et filio et spiritui sancto racione simplicis unitatis essencie
diuine conueniunt et quantum ad ista etiam quod proprietate de eis et
sine confusione dum dic et probata si placet

Ricardus

Si natura assumpta a filio dei fuit sibi solum indumentum ac ves-
tis cum ea natura fuit suppositum sive personata in specie hominis ita
ut ex partibus illius nature sed anime ac corpore fieret unus singularis
homo quem nos dominum Ihesum ac Christum atque dicimus Christia-
ni videtur quod iste homo sed Ihesus Christus deus non fuit sed vere cre-
atura ut ceteri homines assumptum tamen ut indumentum a filio dei
et sic totum ruit quod in primo tractatu edificavimus 2o ac
3o ubi probatum est ex utroque testamento messiam deum esse debere
etiam quod Christus noster erat messias in lege promissus sic dicit
Philippus ad Nathanael Io. 1. quem scripsit moyses in lege

et prophete invenimus ihesum filium ioseph a nazareth nisi forte quispiam
dixerit quod ex anima et corpore xpisti non fiebat aliquis unus homo
et quod quamvis maria virgo non concepit hominem aut peperit sed per-
sonam nature suppositatam. Constat autem quod sicut genito aut concepim-
hic nomen ihesus impositum sicut patet luce 2. Ihesus ergo si hic non est
deus nec homo sed natura humana non personata omnino et non idem sit
ihesus et xpistus consequenter quod xpistus nec non fuit deus nec homo hoc autem est
ita absurdum ut xpistianus dici non debeat qui hoc de xpisto sive
affirmat cum tamen etiam ad non contineat ubi opera xpisti que
fecit que non sunt nisi suppositorum. Nec enim potest actio sic quod
sit alicuius suppositi singularis existentis aut individui sicut omnes
philosophi consentiunt. Si ergo anima xpisti fuit unita nature corporis eius et consequenter
quod composito ex eis fuit verus homo ut ceteri homines aut non
fuit nature unita corpori et consequenter quod ut verum unitum quod ex eis
fiebat sicut ut ex anulo et corpore ab eo assumpto sit quod vere
unum in aliqua specie naturali unum assertor huius spetie non solum hoc
negare xpistum fuisse deum et hominem sed esse vere unum ali-
quid omnino hoc cum negare et quod nostrum sive ipsum re-
demptorem compelletur affirmare quod autem hoc inpianius dici potest.
Constat autem quod ex anima xpisti et eius corpore fiebat veraciter
unus homo quem ihesum xpistum nostrum dominum unum manifestum est
quod natura humana in ipso non fuit solum indumentum divinitatis ex
quo ipse deus fuit et homo

Item moyses de ipso dicit deutero 18 sicut testatur petrus
apostolus actuum 3 prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut
me suscitabit deus tibi deus tuus et infra suscitabo prophetam
eis similem tui de medio fratrum tuorum. Cum ergo dicat eum prophetam susci-
tandum de gente iudeorum et de fratribus eorum scilicet sicut unum constat
eundem hominem esse debere qui sibi hoc negat moneret quod sequitur
qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire nolue-
rit ego ultor existam. Petrus autem dicit omnis anima que non
audierit prophetam illum exterminabitur de plebe mea. Item ieremias
de eo dicit quem de alio eum dictum nequit intelligi. Creavit
dominus novum super terram femina circumdabit virum ieremie 31. Nullus
enim unquam fuit vir perfectus in utero matris sue nisi ipse. Si
non pro hominem verum infante et ad quemquam intelligitur indistincte
non est hic novum quod dicit propheta sed est antiquum a mundi principio
aut si vir a propheta vocatus est propter virile corpus sibi velud
indumentum unitum nec hoc tunc erat novum erat non deus et
angeli a principio mundi corpora velud indumenta habuerunt sicut
patuit hic c. 21 etiam non multi demones in inferioribus habi-
tabant an terra tere sicut in phitonissa que samuelem legitur
suscitasse videlicet dyabolum gerente effigiem samuelis. Non enim
dubium quin in ea dyabolus habitabat. Sicut de ceteris de quibus
dicitur 1 Regum 28 ne phitones consulat et in levitici 20 vir vel mulier

in quibus phitonicus uel divinacionis spiritus fuit morte moriatur
Verum ergo dictum est premissis quod homo perfectus dici debuit in
utero matris sue

Item psalmus primus ad literam de alio nequit intelligi
quam de illo alio est verum omnia quecumque faciet prosperabuntur
scilicet quod autem in ipso psalmo dicitur de commendacione eius in lege domini
fuit voluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte
Indigna commendacio valde esset de Christo si deus esset et non
homo scilicet quod in sua propria lege meditaretur die ac nocte ut ergo com-
mendacio digna sit et accepta oportet hic esse dictum secundum humanitatem
ipsius meditari vero in lege domini secundum legem solum sibi non possit
convenire sicut nec angelo aut eciam deo patri aut spiritui sancto ergo
oportet quod veraciter homo fuit Item psalmus 3 Domine quid multipli-
cati sunt qui tribulant me etc. de Christo accipitur non de David qui
numquam surrexit a morte hic autem dicit ego autem dormivi
et soporatus sum et surrexi quia dominus suscepit me loquens
de dormicione et sopore mortis quam indignum esset in simili-
dine referre quod ipse dormivit et soporatus fuit ut quandoque fieri
solet ab homine insuper ipsa eius exsurreccio nisi homo sopitus fuisset
tamen non haberet quod dominus suscepit eum quod sic exurgunt singuli pec-
catores quos deus non suscepit non hic psalmus sit dictum de Christo
qui in divinitate tribulari non poterat nec dormire nec sopo-
rari nec a sopore exurgere oportet ipsum verum hominem extitisse
qui hic passus est qui eciam confirmat illud quod dicit se clam-
uisse multi inquiunt dicunt anime mee non est salus ipsi in deo
eius quae sua dicta fuit a iudeis Christo moriente in cruce con-
fidit in deo liberet eum si vult ut 21 Item psalmus 8 de eo sic
loquitur quid est homo quod memor es eius aut filius hominis
quoniam visitas eum minuisti eum paulo ab angelis gloria et honore etc. usque
pecora campi quod testimonium apostoli ad hebreos c. 1 et infra
ad corinthios 15 addunt ad probandum eum esse verum deum et nich-
ilominus eum verum hominem affirmat eum hominem appellans et
filium hominis et ob hoc minutum esse ab angelis eum dixit Si
autem naturam humanam tamquam habitum aut vestimentum assumpsisset non
ob hoc minoratus fuisset ab angelis cum illi angeli qui hominibus
apparentes fuerunt cum hominibus consimiles non fuerunt minimi ce-
teris per talem assumpcionem corporis per modum indumenti vel
habitus Item psalmus 14 dicit quod videbam dominum in conspectu meo
semper quoniam a dextris est mihi ne commovear propter hoc letata est etc. usque
ad imple me leticia cum vultu tuo quod dictum petrus actuum 2
probat dictum esse de Christo non de David et est probacio clara quia
caro David corrupta et incinerata fuit et in sepulcro apud
iudeos Item de David non est verum quod ipse providit semper dominum in conspec-
tu suo cum constet eum frequenter et pluries deliquisse et coronatum
fuisse ergo necesse est illa esse accipere de Christo Si autem humanam

naz habuit ut solu indumentu no in illa notus fecisset sibi dns
vnus vite ut in illa inflexisset xpm lectura ut hic dt qm per-
sola veste ut amplius fueret ut gauderet uberius quicquid in ea
fieret ut scdm indumentu ista sibi conuenit qz vera(ci)ter ho fuit
Item pphia in ps 19 xpm pt hunc modu allo(quitur) Exaudiat
te dns in die tribulationis ptegat te nomen dei iacob qm sic fecit dns
xpm suu tn (con)stat dd de se no dixisse s. letabimur in sa-
lutari tuo cu ipe saluare no possit et aliu a se manifeste allo(quitur)
Ideo in salutari tuo scdm (con)stat tn dicta ee de xpo saluatore et
rege de quo cont dt cp dns saluu fecit xpm suu de quo
cu dt et in noie dei nri magnificabimur vnus est n. in
quo dt se cu aliis letari et magnificari de quo no dt q
tribulacoes habuit q offeret sacrificiu et holocaustu vnde
orat dnm ut ipm rege xpm exaudiat et eu ptegat me-
at et sibi auxiliu mittat et tribuat sibi scdm cor suu et
eius (con)siliu (con)firmet q oia impune facta fuisset si xpus
ho no fuisset sz deus tm hns naz huana veluti indumentu
q sic no tribulari poterat ut auxilio indigere aut cura
tuitione aut ptectione ut sibi (con)ferret nuq (etiam) sacrificiu
aut holocaustu offerre ut (con)firmari possit eius (con)siliu si (con)siliu
diuinu eet ut possit aliquo carere qd vellet sic ut deus
aliquo a se desiderato carere ut pphia possit (con)gre et (con)tre
orare ut deus scdm cor suu id sibi tribueret (con)stat go
ex hoc ps xpm veru hoiem ee debere ut talia sibi (con)ue-
nire possint de eode se in ps dne in virtute tua leta-
bitur rex et sup salutare tuu et in nra altissimi
no (com)mouebitur hc dd no dt de se sz in psona messie
in que cadit bndictio pmissa habere et vpnar qm
dabis eu in ppetuu in bndictionibus in sclm scli de dd cra
no est vere tribuisti ei logitudine dieru in sclm scli
cu ipse hinc no fuit suptitatus Itez 10 de xpo manifeste cu
dicat pueni(s)ti eu in bndictionibus dulce q s e tn ad q
q in ps 44 dt de xpo vnxit te deus deus tuus oleo le-
ticie p (con)sortibus tuis Itez hc q dt magna est gla eius
in salutari tuo glo et mag. decor impo. sup eu de gla
xpi apud getes nide ampz p saluatione eaz p ipm (con)s
cum hui(us) gte dicit ee qm deus dabit in bndictionibus
ex superioribus in 3 tractatu (con)stat p xpm eu ee (com)pletu
et p messia debuisse impleri si aut verus ho no fuit
sz deus ex(cep)to huana naz hns veluti indumentu solum
sibi (con)uenire hec et alia q hic dicit sibi nullatenus (con)ueni-
ret no n. deus in diuinitate possit bndictionibus preueniri
qui ab etno fuerat summe beatus ut gla a deo in se possit
ampere q ante huit sic dt gliam et magnu decore ipo-
sup eu Nec vita peteret a deo sic ut s.s. qui in se fuit

vera et unitas sed non diuinitati vere sui ut diuinitati xpi per solum
indumentum aut vestem conuenire potest quo homo esse debuit cui premissa
conuenire potest debebant

Item psalmus 21 de xpo dicit deus deus meus respice in me quare me
dereliquisti etc. in quo psalmo consummacionis passionis xpi ipse propheta
quasi ewangelista describit sic in morte clamabit deus deus
meus ut quid dereliquisti me conceptus dicit foderunt manus eius
et pedes et quomodo diuiserunt sibi milites vestimenta sua mitte-
ntes super vestem sortem et qualiter videntes eum deriserunt eum
mouentes capita sua sic ewangelista describit que si consideret
sine calumpnia manifestissime apparebit quod ipse verus homo fuit
et naturam humanam habuit sibi suppositatam aut personatam aut
ypostaticam unione non solum velud indumentum nec dicere si non
deus fuit non homo quomodo dereliqui a deo potuit cum nec angelus
bonus nec fuit unquam derelictus a deo aut quomodo potuerit
peccata suorum facere quod ipse longe a salute nisi ipse saluus sed per
eos admitteret sic ipse ysaias propheta clare de eo describit c.
53 sui libri vere inquit langores nostros ipse tulit et do-
lores nostros ipse portauit ipse autem vulneratus est propter iniqui-
tates nostras attritus est propter scelera nostra et infra propter scelus populi
mei percussi eum aut qualiter erunt tamquam testa virtus
eius aut quomodo factum est cor eius tamquam cera liquescens in
medio eius si homo non fuit numquid virtus diuina arescere
potuit aut pre dolore liquescere ista vere sicut ipse dicit de anima
sua cum more posito in scriptura cor. sum appellans aut si
deus tantum erat cur timebat absorberi cum clamaueret Tu
autem domine ne elongaueris auxilium tuum a me ad defensionem
meam conspice aut quomodo potuit saluari ab ore leonis si homo
non fuit sed tantum deus Salua me inquit ex ore leonis et a cor-
nibus unicornium humilitatem meam aut quomodo potuit ille qui tantum deus fuit
humanitatem habere vel ledi ex hoc psalmo constat eum verum hominem
extitisse et naturam humanam personatam unione habuisse sibi uni-
tam Item psalmus 39 de ipso sic loquitur sic exponit apostolus ad he-
breos sacrificium et oblacionem noluisti aures autem perfecisti michi ap-
ostolus corpus autem aptasti michi holocaustum et pro peccato non
postulasti tunc dixi Ecce venio in capite libri scriptum est de
me ut facerem voluntatem tuam deus Ex quo apostolus concludit sic
aufert primum ut sequens statuat Si non homo fuit sed corpus
habuit velud indumentum dumtaxat nichil per illud mereri po-
tuit vel frustra ad tollendum antiquum sacrificium diceret
Ecce venio et corpus aptum michi nisi faciam voluntatem tuam
deus quod omnino non possum nisi corpus ut quod indutum sibi unitum
fuisset / angelus in corpore assumpto sine per corpus assumptum
omnino mereri non potest verum quia ewangelium et apostolica scriptura plena
est testimoniis affirmantibus xpm verum hominem fuisse et ex-

titisse ideo hoc in pnti tibi sufficiat Confessus ergo nomo ex
quo venit in carne qr deus noluit passionem antiquam sed spreuit
et ad hoc quod aptauit sibi corpus ut faceret eius voluntatem
qr in corpore et per corpus meruit et deum placauit

Johannes sicut ut vis et iam placet ipius tractatu sinaz
qui affirmat in xpo vnam solam eciam sic vnam personam scilicet
naturam diuinam dumtaxat et ipius naturam humanam in diuinam fuisse //

Icardus ex tribus ultimis articulis uiuis // conuersa
tractatu eius dictum patet aperte clarius Si enim xpus veram
naturam habuit tempore conuersacionis sue in seculo aperte verum eius corpus
et vera ac personalis ypostatica vnio totius humane cum verbo
diuino siue filio naturali dei et vero deo usque ad passionem eius
manifeste sequitur quod nec anima fuit vnita siue conuersa in diuinitatem
nec corpus nec natura ex eis composita Quod enim est mutatum aut
conuersum post mutacionem siue conuersionem non manet Si enim rat
manet inepte omnino aut impie dicitur esse in aliquod conuersum siue mu-
tatum in quo nullus huius ingenium naturale ut puto poterit hesitare
nulla ergo illarum naturarum in xpo fuit in diuinitatem mutata ex quo
constat quod post concepcionem vere et realiter eciam in tempore mortis
siue passionis sue in xpo fuerit Si autem intellexit quod substancia
humane nature fuit conuersa in diuinam sic dicimus quod verba consecra-
cionis substancia panis conuertitur in corpus xpi ita scilicet quod nec anima omnium mane-
reret siue substancie siue substancia differente ea et hoc per diuinam potenciam
Istud eodem modo intelligitur quod sic sequeretur ut patet quod in sacro
corporis et sanguinis non manet panis substancia aut vini sic nec
in xpo mansit post conuersionem corporis aut anime contra tres pre-
fatos articulos quamuis eius cogitacio esset et est possibile apud deum
quod ita fuisset scilicet quod verbum dei siue filius dei ex actibus humane
nature fuisset et sic homo assumpsisset Ita quod ipsa anima humane nature
per diuinam potenciam fuisset acta et passa sic si ipse sequeretur
natura humana sic est in actibus panis et vini postquam corpus
substancia post verba sanctificacionis et consecracionis conuersa est in substanciam
corporis et sanguinis xpi hoc enim non est negandum fieri posse
per diuinam potenciam tamen ex quo constat plene ex premissis articulis
quod xpus verum corpus et veram animam habuit usque ad tempus passio-
nis ipius non tamen anima humane nature conuersa quod eius humana natura in
diuinam mutata non fuit ante eius passionem

Item queri solet ab eo quando fiebat ista conuersio non enim
fiebat postquam xpus fuit incarnatus et homo factus Si enim
per aliquod tempus fuit homo et post eius natura humana fuit in diuinam
conuersa tunc natura eius nobilius desiit esse postquam fuit quod valde
videtur remotum a summo bono scilicet quod faciat creaturam racionalem et
postea eam de sibi subtrahat sine culpa Cum nec angelus nec
homo sapiens de tali opere scilicet si tale haberet sic faceret Item
constat quod non possit anima sic esse per tempus vnita verbo diuino nisi

eet bta saltē p visione dei nō eet intimus vnita diuinitati quō
aliquis angelus beatus ex quo natō scilicet q ipsa p tūs fuit beata
et p quē fuit iusta non enim dicit aliquis ut eet iusta et bta
et ita iuste possedit et possedebit btitudinē et quicquid hebat
vnū quēritur q deus iuste nō ea egit si btitudine aliquē sine
sua culpa et inde sine sua utilitate ab ea sbtraxit qd tū fecit
si eam in aliā nāz quertit ita ut omnio nō eet nō enim quet
siue iuste q auferat ab aliquo qd iuste possedit et pot
iuste possidē ppetuo nisi forte in casu pp culpā aut pp utilitē
eius a quo aufert qualis nō est in illo a quo btitudo sbtrhitur
p hoc q ee sibi sbtrahitur sine culpa Item illa sua aīa ipe
illius btitudinis et vere visionis aut pprimit se destitutā et
aliquā nō fore et sequitur q fuit intimus misera prēs se nō prius
ee tanī nobile s; eam btitudinē et tā beatā vnionē amissurā
si nō pprimit hoc s; extimauit se taliter pmāsurā ipa sua
falsa extimatiōe eam fuit intimus misera et decepta que a
talo statu intimus remota fuit Si aut sine extimatiōe alterius
alterius ptis fuit simpliciter ignorās quid eēt ea et eius btitudinē
futurā erat minus bn erat sibi q angelus beatus q nō erat
vere beata si ignorās erat eēt ea que fuit irrōabilia btitudī
s. cuius est status pro futuro qd valde vi remotū a tam ex-
cellenti vnione cum deo Cōstat ergo q ista quīsio nō fiebat
postquā xpus fuit incarnatus et verus homo factus nō pot
dici q ista quīsio fiebat anteq̄ fuit incarnatus q sic eius
nā nunq̄ quīsa fuisset s; alia q anī eā tunc nō pūnuit sua
enim nā quīti nō poterat nisi postquā sua fuit Itē nō pot
dici q qn incepit ee homo s. in momento sui instantis incar-
nationis sue fiebat ista quīsio et sic sequitur q in illo momēto
illius nā fuit nō huana q p illā quīsionē nō ee incepit
Vnū manifeste sequitur q eius nā huana in ipo nunquā fuit quia
nō in illo momēto in quo dr fuisse incarnatus nō post quīsi-
onē nō anī momētū incarnatiōis notū est pp ergo s; hec
nunq̄ fuit incarnatus Itē scilicet q nunq̄ fuit nā huana mutata
sive quīsa in aliā quia nunq̄ nāz huanā in se habuit

I autem dyaspterus intellexit talē quīsionē nunquā
eēnō nature huane desineret s; pres eius dutaxat ita
s. q in xpo et in incarnatiōe sbā carnis et sanguinis quā-
ta ex sanguine virginis postquā fuerat figurata huana
figura in vtero virginis et postquā aīa huana eius fuit
creata in momēto vnionis carnis ad aīam sic quītebatur in
nāz diuinā ut postmodū eēt deus nō nā huana ecnt an
ea ipe s; se nō s; eēm q anī vnionē fuerat / possz enim
sic intelligi fieri de diuina potentia vel verius fingi possz hoc
ee possibile adhuc expmissis frangitur iste sbus q sic nunquā
habuit corporale aīaz ut carnē aut os aut sanguinē nec

mori nec pati potuit quia nulla potentia in eo remansit nisi divinitas
que inpassibilis est. Sequitur secundo ex isto quod creatura sit deus scilicet eterna sive
eterna natura humane in Christo et etiam quod deus sit creatura que sunt
nimis absurda. Si vero intellexit naturam humanam in Christo permixtam
sive confusam manere scilicet ut intelligatur sic manere quemadmodum
aqua pura manet cum vino miscetur in quantitate maiori ita quod vi-
gore divinitatis cui miscetur sive unitur humana natura quod vim
nature sue amittit manet tamen mixta et confusa humana est nobilitata
per unionem divinitatis quod si vim nature sue retineret sic nulla di-
cit quod manet modica aqua mixta multo licet vigorem aque
amittat. Ipsius cum superioribus tribus articulis stare non potest quia ibi
probatum est quod permansit servando vigorem nature ipsius et actiones et
passiones naturales sibi sunt in Christo anima humana et corpus huma-
num et caro et sanguinis et tempore passionis sue et etiam
quod in morte emisit spiritum scilicet animam rationalem corpore eius vero rema-
nente in cruce pendente ex quo exiuit sanguinis et aqua cum
fuerat lancea perforatum sic legitur Io. 19. Videtur ergo quod in nullo
sensu ~~…~~ ista assertio stare potest.

Explicit liber quintus

Incipiunt capitula sexti libri in quo tractatur questio
grecorum et armenorum de processione spiritus sancti et habet
13 capitula. Primum capitulum est de regula fidei quo ad veritatem
sive propinquam et eternam veritatem. 2um capitulum ostendit quod spiritum sancto
repugnat generare et quod filio non repugnat spirare et sunt
due rationes. Tercium capitulum idem ostendit de filio per ymaginem cre-
atam et actus eius et hec 3a ratio. Quartum capitulum ostendit spiritum
sanctum procedere a filio per hoc quod est spiritus filii. Quintum capitulum ostendit
idem per hoc quod spiritus sanctus est spiritus dei et spiritus patris. Sextum
capitulum ostendit quod spiratio potest plurari convenire patri per eodem plurari
potest filio convenire. Septimum capitulum ostendit quod spiritus sanctus procedit
a filio quia mittitur et datur ab eo in natura divina cum dubitatio-
nibus suis et solutionibus. Octavum capitulum idem ostendit per tria tes-
timonia scripture scilicet per hoc quod sumitur de meo accipiet et per
insufflationem et per illud quem mittet pater in nomine meo. Nonum
capitulum ostendit excusationem latinorum ab excommunicatione lata in
concilijs premissis et ab alijs. Decimum capitulum ponit motiva quedam
accepta a sancto dyonisio cum dissolutione eorundem. Undecimum
capitulum ponit motiva accepta a Iohanne damasceno cum responsione dis-
solutione. Duodecimum capitulum ponit motiva abbatis barlaam.
Terciumdecimum capitulum respondet ad eius motiva.

Iohannes. Quamvis firma fide teneam spiritum sanctum proce-
dere spiratum sive esse a filio sive ex filio sicut a patre aut
ex patre quia tamen greci et armeni aliqui hec nobiscum non
asserunt licet affirment sicut nos scilicet spirari et procedere et
esse a deo et a patre et esse spiritum patris et spiritum dei et mitti

a deo et dari et etiā a prē et ēē spm filii siue verbi et a
filio mitti et dari nobis sic Iohes damascenus libro sntaz
suaz c. 1. 1. 10. et 11. capitlis plane exponit Velle ut ṁ
ex sacra scriptura et ex hiis que armeni et greci nobiscum
confitent plana et clara deductione ostenderes sic illi docto-
ri greco barlaam proposuisti q spūs scūs ita est et ita pro-
cedit et ita spirat a filio sic pcedit siue spirat a prē
Quamuis n. venerabilis Anshelmus subtiliter et sufficienter
hoc fecerit qr tn hoc facere hunc doctori grecoz pmise-
ras et qr tu etiā et in similibus valere id poteris ut pro-
miseras pficias eupdē spūs amore deposco Ricardus
Noui scriptum spm tuū quis nouit nisi tu dederis sapiam et mi-
seris spm scm tuū de altissimis Iusta ergo opportune inportu-
ne orando ut beatum spm doctore veracissimum filius dei idē
deus de sede magnitudinis sue mittat et mecū sit et michi
mittat idest me doceat in eo qd postulas laborare et
erit qd flagitas ipo fauente incontinenti libēs aggredior
Suppositio q regula fidei quā greci et armeni et armeni
negare nō pnt qr quicquid conuenit siue attribuitur deo
aut vni psone conuenit quiter et diuisim tribus psonis
diuinis ppter vnitatem simplicis essentie psonarum nisi id vōe
proprietatis psonalis alicui psone repugnet et eius quicq
conuenit et attribuitur alicui diuine psone aut duabus cont
seu tribus conuenit deo et sibi tribuitur quia vnaquequ psō-
na est deus et omēs ut dne psone sunt deus Istud p exempla
probare clarum elucescit Ex eo enim q scribitur In principio
creauit deus celū et terrā 1° firmiter affirmamus q pr̄
in principio creauit celū et terrā et q filius in principio creauit celū
et terrā et q spūs scūs in principio creauit celū et terram
et q pr̄ et filius in principio fuerit creator celi et terre q pr̄
et spūs scūs fuerit in principio creator celi et terre Sic de actu
creationis accipimus ita de sapiā et bonitate de oipotentia
de veritate qm legimus de deo q nemo bonus nisi solus
deus aut q sapiē eius nō est numerus aut q oipotens est aut
qr deus verus ē et de quibuscumqz deo attributis pmisso no
om̄ euidenter singulis psonis duabus etiā quibuscumqz at-
tributis fideliter asserimus conuenire nisi tale continat qd vōe
psonalis proprietatis aut psonalium proprietatum alicui psone
aut pluribus psonis repugnet / sic etiā ex eo q de prē legitur
Io 14 Pr̄ aut in me manens ipē facit opa et mt 16. caro
et sanguis nō reuelauit tibi sed pr̄ meus qui est in celis aut
simile fideliter id idē asserimus de filio et de spū sancto et de
duabus aut tribus psonis coīter Item ex eo q legitur de filio Io 8.
principium qui loquor vobis et ego sum via et veritas et
vita aut simile eidē oia sic ēē principium ēē fontē sapiē et

ee viā et veritate et vitā de pr̃e et spū sc̃o et de dua-
bus quibuscumque personis ac tribus etiā affirmamus sic ex eo
q̄ legimus de spū sc̃o Jo. 14. paraclitus aūt spūs sc̃us que
mittet pr̄ in noīe meo ille vos docebit oīa / et Jo. 3. spūs
ubi vult spirat de pr̃e et filio affirmamus et de duabus
personis quibuscumque ac tribus pr̄ meus usque modo operatur et
ego operor Jo. 11. h̄ aūt est vita eterna ut cognoscant te
solum verū deū et quē misisti ihm xp̄m et simile hec
eadē spū sc̃o asserimus convenire et etiā tribus personis con-
sic in locucionibus exceptivis ubi una persona excipitur oēs
accipimus exceptas / sic ex eo q̄d legitur Jo. 6. Nemo venit ad
me nisi pr̄ qui misit me extraxerit illū intelligimus filio ex-
cepto et etiā spū sc̃o aut pr̄ quorum utrumque sic trahit ut pr̄
sic eciā de filio legimus Jo. 14. Nemo venit ad me nisi per
me prem̄ et spm̄ scm̄ exemptos intelligimus sic filiū per
quorum utrumque venitur ad filiū Et ex eo q̄d legitur pri. cor. 2.
q̄ dei sunt nemo novit nisi spūs dei quo ad hac noticia
prem̄ asserimus exclusum et filiū sic spm̄ dei / sic ubi due persone
accipiuntur una persona intelligimus exclusa / sic eciā legitur mt. 11.
nemo novit filiū nisi pr̄ neque prem̄ quis novit nisi filius
et cui voluerit filius revelare ad istam quoque noticiā spm̄ scm̄ acci-
pimus exclusum sic prem̄ aut filiū quamvis hec ms ac ex-
presso mixta rebale spm̄ prendet spm̄ scm̄ a noticia pris
et filij ee exclusū nisi quatenus accepit eām ab eodem Sic
ergo ē in istis exceptivis propositionibus sic fatemur in omnibus ee que
deo et alicui persone divine conveniunt sive ex duabus aut tribus
personis coniter et divisim conveniunt et etiā ergo nisi ea
ss proprietate personale alicuius aut aliquibus personis repugnet

C ※ **Hec regula** catholice fidei qua greci nobiscum
fatentur sequitur q̄ spūs sc̃us procedit a filio q̄r spūs sc̃us
est ex pr̃e et est ex deo legitur n. Jo. 14. spm̄ veritatis q̄
a pr̃e procedit et pri. cor. 2. Nos nō spm̄ huius mundi accepimus
s; spm̄ qui ex deo est Pariter ex eadē regula sequitur q̄ fil.
procedit a spū sc̃o et exit et producitur a spū sc̃o q̄r filius
procedit a deo et exit a deo et a pr̃e et procedit ex ore dei
legitur n. de filio Jo. 8. ego aūt a deo processi et Jo. 16. ego
a deo exivi et ibi exivi a pr̃e / et eccl. 24. ego ex ore al-
tissimi prodij ubi hec aut persone spūs sc̃i aut filij persone nō
repugnat **Johannes** presbyter quo tedis **Ricardus** vi-
demus ergo per scriptura et ratione nichil repugnet spūi sancto
hic seu gignere filiū nichil etiā repugnet persone filij spi-
rare De spū sc̃o primo quamvis quicquid n. in deo nō est re-
pugnat nō dubiū dicit philosophus q̄ in eternis idē est ee et posse
et per consequens in eis idē nō ee et nō posse sine repugnare et
si gignere filiū spūi sc̃o nō competit sequitur q̄ gignere eidem

sibi repugnat. Cum autem sibi non competat scriptura non manifesta voce
affirmat. Si enim spiritus patris generaret filium, ipse non esset filius naturalis
enim non sustinet quod spiritus alicuius eum generat cuius est spiritus. hoc
greci nobiscum fatentur spiritus vero sanctus est spiritus filii. dicit enim
apostolus ad ro. 8 si quis autem spiritum christi non habet hic non est eius
Et ad gal. 4 c. misit deus spiritum filii sui in corda vestra et ad phi
1 per vestram inquit orationem et subministrationem spiritus ihesu christi
Et actus 16 et non permisit eos spiritus ihesu. Et petrus 1 sua epistola
c. 1 aut quale tempus significaret in eis spiritus ihesu christi. Et ysa
63 dicit afflixerunt spiritum sanctum eius et ibi supra aliis verbis angelus fa-
ciei eius salvabit eos loquens de spiritu sancto de quo scribitur et spiritus domini
ductor eius fuit. spiritus etiam veritatis in evangelio appellatur io 14 ubi
filius de se ipso premisit ego sum via veritas et vita. ob hoc
quod spiritus sanctus est spiritus filii nemo tamen fatetur quod sibi repugnat generare
filium. Item doctrina grecorum habet quod spiritus sanctus ymago filii et quod similiter
necesse est ex spiritu ut spiritus sic patet a damasceno primo libro c. 13 ergo
repugnat sibi ipsi firmare ut ipsum generat aut sit eius principium
quod greci nobiscum affirmant. Et ideo in hoc non ulterius morando
restat ostendere quod filio sive verbo non repugnat spirare. hoc
autem sic patet primo quia scriptura canonica nusquam hoc negat de
filio ut aliquid dicit. unde talis negativa reperitur nec ali-
quis maior doctorum grecorum pro hac negativa scripturam canonicam
allegat sed sine allegatione scripture dicunt doctores se non
debere spiritum sanctum procedere aut esse a filio sic patet a damasceno
ubi supra c. xi in fine. quod dictum cum sibi similibus non repug-
nat processione spiritus sancti a filio sicut xi inferius ostendetur. non
autem est dubium si spirare filio repugnaret quod tamen repugna-
tia posset per eos aut per nos ex scriptura eiusdem spiritus deprehensi
sicut ex eadem scriptura cetere hereses de divinis personis possunt
convinci ut talem scripturam greci pro sua assertione adducere
admisissent. non ergo repugnat filio sive verbo spirare. Item
quero ab ipsis qui dicunt verbo aut filio repugnare quod spiraret
quid dicturi essent si io evangelista id verbum non dixisset qui
a patre procedit cum illud nusquam reperiatur in sacra scriptura. dictum
vero io 14 nusquam scriptura exprimere quod spiritus sanctus est spiritus
dei et ex deo et spiritus patris est spiritus filii auderet dicere quod
spiratio nec patri nec filio convenire non possit aut diceret sic
scriptura compelleret quod eorum alteri conveniret. Cum ergo ex scriptura
tunc non haberet quod potius conveniret patri quam filio cogeretur
fateri quod utrique competeret. quis ergo auderet asserere in patre quod
spiratio filio sive verbo repugnat ex quo illo solo verbo io-
hannis expresse contrario quod filio competeret affirmaret. a philosopho enim
dicimus et repugnantia non potest quod quorumque implicite alicui oppo-
site sive contrario illius convenientis existit. ob hoc ex parte opposita
fateantur ergo nobiscum quod spirare filio non repugnat ex quo in

spiritu Iohannis assertio quod spiritus a patre procedit de filio processione
non negaret sed esse ineptiles constat
Iohannes adhuc alia ratione sic habetur **Ricardus** Item
non dubium quin mens humana sit trinitatis creatricis ymago
iuxta illud Genesis i Faciamus hominem ad ymaginem et similitudi-
nem nostram quod dictum nemo quo ad corpus potest accipere sicut
accepit apostolus ad Colossenses 3 spoliantes inquit vos veterem hominem
cum actibus eius et induentes novum eum qui renovatur in agni-
tione dei secundum ymaginem eius qui creavit eum Non autem
renovatur in agnitione dei nisi mens quod ipse apostolus ad Ephesios 4 dicit
expressim Renovamini autem spiritu mentis vestre Verum cognoscitur quod ipsa
mens est ymago trinitatis increate cum autem idem ipse apostolus moneat
nobis conspicienda invisibilia dei per ea que ab ipso sunt tradit expressim
ipsius invisibilia scilicet personas ipsius distinctas et earum processiones
conspicere non valemus quam per opus sibi simillimum scilicet eius ymagi-
nem mentem nostram in mente humana dum autem ad cognoscentem
actuatur cum cogitante et ad amante quod ipse rei cognoscibilis
in mente velud parente gignitur cogitatio actualis sive verbum
eiusdem rei cognite et ab utroque amor rei eiusdem rei procedit
sive spiratur ut sic cogitationem actualem quam propriissime verbum
mentis nostre rei cognite appellamus cum ab eo sic verbum no-
minale sit dictum potest mens rem illam amare licet eam possit rem
aliam cogitare et eam penitus non amare Unde liquet amorem
rei in ymagine creata a verbo spirare sive procedere et ipse
per verbum ergo sic fateri esse appellatur ex quo nichil eliminat
in essentia creature scilicet quod a verbo spiritus sive amor sive cari-
tas ut Io[hannes] le[gitur] cum dicit deus caritas est spiratur sive procedit
a patre per verbum Si enim non procedit a verbo minus esset trini-
tatis creatrici mens humana ymago similior quam sit modo
si in ipsa mente a verbo amor non procederet sed a sola patre Non
est autem dubium quin omnipotens eam talem fecisset ex quo eam
voluit sibi valde similem ymaginem facere sicut creaturam in
sua natura sive essentia sui similitudinis capax extitit Certum est
ergo ex quo fecit eam quod sic est in deo quo ad processiones sic
in sua creata ymagine invenitur Item ut verbis utar grego-
rii et specialiter Io[hannis] damasceni c. 1 ubi supra omne verbum divinum habere
spiritum quod non est verbum dei deficiens verbo meo Item non
puto quemquam posse negare quin sicut deus se dando sive cogita-
do dicit sive gignit aut profert verbum ita se amando sive diligendo
spirat sive producit amorem Et propterea non potest quisquam
hoc negare quod sic esse reperit apud se ipsum in sua ymagine
dicit ergo ideo deus se diligit quia se dicit sive cogitat aut
actu cognoscit aut eam ideo se dicit aut cogitat vel actu cognosc-
it quia se diligit cum nichil possit amari nisi actu cognitum
Per idem patet quod non potest hec penitus dissipatam in reliquis

q̄ ideo se diligit quia se dicit aut cogitat et p̄ p̄nis ī
amore spirat q̄ dicit seu gignit aut parit verbū et p̄
q̄ns gemin[us] sive verbū est spirati primo nˢ ·n· spirans nō
p̄supponit generatione sive dictione ut tam sive primo q̄d
etiā infra in xxiiᵒ capitulo ostendetur Nullus aut miretur quia
dico deū se dō verbū dicere sive gignere aut parere sive cōpere
aut etiā generare q̄z si scriptura sanctiteterᶻ sic reperiret expri-
mentem Quod n̄ ad exprimitur in primo gen[esis] ubi de rerum creatione
agitur ubi tam frequenter scriptura replicat dixit deus sic dixit
deus fiat dicit quoque deus fiat firmamentum et Et inquit 16
serviat tibi oīs creatura q̄ dixisti et facta sunt et in p̄s ipse
ipse dixit et facta sunt ipse mandavit et creata sunt nisi q̄ deus
res cogitando dixit eas sive inquid dixit alia a se et seipm nō
dixit minime est pucrile hoc dicere Salomon in p̄sona sapie
ait non dū erant abyssi et ego iam concepta eram an colles ego
parturiebar et ipsa in p̄sona patris dixit nunquid ego qui alios
parere facio ipse non pariam dixit dns si ego qui generationē
aliis tribuo sterilis ero dixit dns ipsa ultio nullus etiam
miretur q̄ spm sctm amore seu caritate appello q̄ io apos
in sua ep[isto]la c. 4 sic vocat dixit n. caritas ex deo est Et
qui adiungit q̄ deus caritas est Ex quibus patet q̄ deus ide ē
caritas sive dilectio quē aut ait in hoc cognoscimus qm in
ipso manemus et ipse in nobis quoniam de spū dedit nobis Ex
quibus apparet eū intelligere spm sctm esse caritate sive di-
lectione p̄ qua manemus in deo et p̄ qua ipse manet in
nobis **Johannes** Quod si quispiam dixit q̄ amor nō
est actio mentis aut procedens a mente ab hiis q̄ sunt in mente
sed oritur in mente ab obo sive impr[imit]ur

Iacobus Cui hoc dicit attendat q̄ obo absente
sive obo exnte (?) taliter ex mente hu[ius] actu amoris
ī mente efficitur nec effectus talis pot[est] unq[uam] nisi insimul
sit cū ī mente cā efficiens quo aliqd reputatur efficiens
ab obo ad producendū actū amoris Item advertat q̄ mens
hūs actuale cogitationē ut cognitionē rerū plurimarū ab[er]rat
indifferens sic q̄ ut eas actu vult ut eas reputat actu sive
nō vult et quē libere eas eligit sive vult et negare nō
pot ut poterit q̄ amor sive dilectio a mente procedit me-
diantibus rei cognite spē et verbo eiusdē qm in tali casu
obiectū eq̄ egit aut electione et post et ā cā indifferente et
equaliter vult agere q̄d phi dicunt et etiā de seipso est
evidens sic est in uno actu amoris sic constat esse in omnibus
cū oms sint in eode gne actionis aut passionis Omnis ergo
actus amoris a mente spiratur sive procedit **Johannes** Pergo
ad alia

Iacobus Item q̄re quia accipiat spm sctm esse

spiritum hoc n. scriptura propter exprimit sic patuit 2o loco Si dix-
erit quod est ratio quare nobis manifestatus est et traditus per filium quem spiritum
comprehendere possunt esse Jo. damasc. ubi supra c. 21. in fine ubi dicit
spiritum per filium manifestum esse et traditum nobis confitemur Obvi-
at ei quod idem damascenus dicit c. 1. quod nunquam defuit patri verbum
nec verbo spiritus et quod spiritus non potest separari a verbo quod ergo spiritus
per filium sit intelligitur spiritus verbi et eodem c. dicit quod oportet verbum dei habere
spiritum quia non est deficiens verbo nostro [illegible] ergo per filium verbum per
filium spiritus verbi seu filii Et ideo Jo. 2. ubi allegatur dicit spiritum
vero ex filio non dicimus spiritum vero filii nominamus Si quis vero
spiritum christi non habet hic non est eius apostolus et per filium manifestum et
traditum esse nobis confitemur Ubi non exponit primum per 2m sed dicit
copulative utrumque s. quod eum nominat spiritum filii et quod eum confitetur
nobis manifestum et traditum per filium ergo ex alia causa intelligit eum
spiritum filii quam ratione manifestationis aut traditionis Ut forte
patet si ob istam causam appareret spiritum filii esse non haberet negare
filium esse spiritum patris cum ibi negetur fingunt [illegible] aut ut spiritum di-
vinum ut ex spiritu patet hoc sic quia si consideramus processionem
unius ab altero consequenter potest dici filius esse spiritus sancti quam
spiritus sanctus esse filii cum spiritus sanctus auctorem habeat [illegible] principium
effectivum et cum super filium in natura assumpta quiescit filius non habet
in spiritu sancto et per quem consequenter dici potest quod filius datus est ut
a spiritu sancto et manifestatus et traditus quam econverso quo ad naturam
divinam si neuter [illegible] existit ab altero [illegible] traditus est ut
filius et manifestatus per spiritum sanctum sic spiritus sanctus per filium si
aliquis in illo modo dici potest ex quo ad humanam naturam magis
congruit ergo consequenter dici debet si spiritus sanctus non est a filio quod
filius est a spiritu sancto quam econverso quantum ad traditionem et manifes-
tationem nisi ex alia causa dicatur spiritus sanctus esse filii Si ergo
dicatur sic oportet quod dicitur [illegible] filii et ob hoc quia generatio fi-
lii est prior origine quam spiratio spiritus sancti eo quod pater non spirat
ut amat nisi prius saltem origine verbum dicat Istud stare
non potest nisi spiritus procedat a filio si n. filius non est principium
productivum ut causa spiritus sancti magis quam econverso non magis ei pre-
supponitur originaliter et econverso quam econverso si sunt penitus disparati
quantum ad prioritatem et posterioritatem originis Cum enim dicitur s.
eum presupponendo si [illegible] quo ad productionem sit omnino impli-
[illegible] et est [illegible] [illegible] [illegible] quod posita causa sufficiente
[illegible] [illegible] [illegible] remoto impedimento ponitur causatum et [illegible]
pater sit principium seu causa sufficiens s. s. si filius non sit eius prin-
cipium sive causa [illegible] spiritum sanctum spirare sine filio fuerit si
non fuerit prius productus Si ergo [illegible] spiritus sanctus produci non possit
nisi prius origine sicut sit productus [illegible] filium esse eius principium pro-
ductivum Hoc argumentum non valeret nisi addito eo quod unio in-
telligitur plene in esse filio producto ut genito s. [illegible]

voluntatis que est principium productiuum spiritus sancti et sic cum virtu-
te illius producatur spiritus sanctus nullo modo intelligitur concurrere filius sicut
pater in ea productione ex quo in eo non intelligatur esse perfecta
deus sicut et pater quia existit eadem natura spiratiua communis. Ex hoc
ergo quod spiritus sancti secundum hunc modum ponimus originis presupponit
filium nullo modo sequitur quod extra eum procedat ut sic loquar ac verum
est ab ipso quod non est nisi quod ab eo spiratur. Constat ergo quod ex
hoc spiritus sanctus dicitur spiritus filii et hoc specialiter quod greci ne-
gare non possunt nisi suos priores doctores qui posuerunt in ipsa
materia pro ipsis loquuntur negent et indissolubiliter concessum spiritum sanctum
spirari concedunt et esse a filio sicut a patre alias enim non congruenter
diceretur spiritus sanctus filii quam filius diceretur spiritus sancti quod nullus unquam
preterquam greci negant. **Johannes** Plura libenter audirem

Jeradus Item quero ab eis ex quo sensu accipiunt dic-
tum in scriptura sacra quod spiritus sanctus est spiritus domini aut spiritus
dei aut spiritus patris. Si enim hoc accipiunt per dationem aut missi-
one aut traditionem aliquam temporalem obuiat eis scriptura que
dicit quod spiritus dei ferebatur super aquas Genesis 1 et Job 16 spiritus
eius ornauit celos et psalmus verbo domini celi firmati sunt
et spiritu oris eius omnis virtus eorum. Et Sapientie 1 spiritus domini re-
pleuit orbem terrarum. Cum omnia de primaria rerum productione sint
dicta cum spiritus non fuit datus nec missus nec traditus nec ob hoc
dici possit tunc spiritus dei aut domini. Nisi forte quispiam diceret
quod spiritus ob actum creationis missus asseritur in psalmo emitte spiri-
tum tuum et creabuntur / et Judith 16 dixisti et facta sunt. Sed quisquis
aut hoc dixerit primo attendat quod in prima rerum creatione
de qua loquitur contra auctoritas spiritus dei dicitur sic missus ut per spiritum
domini in prima rerum creatione fieret creatio. Ergo non per creationem
sunt spiritus domini sed qualibet psalmus domini creatione presupposita / quibus
non ita particulariter competit ut dicat scriptura congruenter expressisse
misisti spiritum et creata sunt ut sic spiritus sanctus esse diceretur aut
emitte spiritum tuum et creabuntur ut sic possit spiritus dei tunc scilicet
hoc dictum et id psalmus Cor mundum crea in me deus de rerum reforma-
tione possit non de primaria creatione accipi / sic enim idem psalmus
scripturam de secundo congruenter diminuisse si per creationes dictus esset
spiritus dei aut domini et spiritus domini ferebatur super aquas et sic
factus est spiritus dei et spiritus eius ornauit celos et factus est eius
in spiritu firmata est omnis virtus eorum et sic factus est oris eius
sed dei patris aut filii si per os eius idem quis velit accipere quod
per verbum domini psalmus accepit et spiritus replens orbem terrarum et sic factus
spiritus domini et pariter in dictis similibus sed derisio indicaretur et
proprietate quomodo sic scriptura diceret exponenda. Non ergo per
effectum aliquem temporalem dicitur spiritus sanctus spiritus dei aut spiritus domini aut
spiritus patris sed per spirationem siue processionem eternalem ab eo.
Cum ergo ex eodem sensu reperiatur spiritus dei spiritus patris et spiritus

Christi queritur quia per eandem spirationem etiam scilicet spiritus Christi dicatur
secundum assumptum sic apostolus ad Ro. 8. Vos autem in carne non estis
sed in spiritu si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum
Christi non habet hic non est eius. Si autem Christus in vobis est corpus
quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem.
Quod si spiritus eius qui suscitavit Ihesum Christum a mortuis habitat in
vobis vivificabit et mortalia corpora vestra. Si id circo res-
deceretur sine calumpnia, primo apparet apostolum sic describere quod requiritur
ad hoc quod sint in spiritu proprie spirituales filii dei sive Christi et dicit
quod exigitur quod spiritus dei habitet in eis. Quod autem exigitur hoc
statim probat per hoc Si quis autem spiritum Christi non habet hic non
est eius. Pro opposito illius quod dixit si spiritus dei habitat in vobis
accipiens si quis spiritum Christi non habet et concludens oppositum alterius
scilicet hic non est in spiritu. Et consequenter ex eodem modo volens probare
corporis mortalis vivificationem adiungit. Si non spiritus eius qui
suscitavit Christum Ihesum a mortuis habitat in vobis vivificabit
et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum suum in vobis
pro nunc accipiens spiritum eius qui suscitavit Ihesum Christum a mor-
tuis spiritum suum patris et inhabitantem in eis ubi primo accepit
spiritum dei et quod spiritum Christi nullus quo potest ambigere quin apostolus
hec tria pro eodem accepit et per consequens ex eodem sensu accepit spiritum
suum dei spiritum Christi et spiritum eius qui suscitavit Ihesum Christum a mor-
tuis. Ultimo queritur quod sic accepit spiritum sic dictum est spiritum Christi quod
essentialiter ab eo spiratur cum ex eodem sensu hiis tribus appellationibus
ab eo spiritus accipitur nisi forte Greci dixerint quod in aliis hiis
apostolus accepit spiritum sic dictum propter missionem vel dationem aut tradi-
tionem temporalem. Talis enim dationis spirationis spiritus sancti temporalis quoque
dici potest propter quod spiritus sic spiratus eius potest quoque dici. Sed numquid
potest aliquis hoc probare ex isto textu predicto. Super constat quod in
aliis locis scripture sic spiritus appellatur propter inspirationem eius etiam
ut hic et alibi in scriptura ponitur ad aliam acceptionem impellens
aut aliam sententiam procedens. Item temere nos Greci arguunt quod
propter scripture sacre expositiones ut asserunt spiritum sanctum a filio procedere
affirmamus sicut maioribus doctoribus scilicet Dyonisio et Iohanne
Damasceno sic ut infra patebit capitulis x et xi tradentibus
quod de deo illa dumtaxat affirmare debemus que scriptura sacra
nobis expressit. Qua igitur fronte audet asserere quod spiritus
sanctus persona tercia in divinis dicatur spiritus dei aut spiritus domini
aut spiritus patris bissimul scilicet propter processionem eternam et propter proces-
sionem eius temporalem cum scriptura nusquam exprimat nec umquam
ad id compellat vel impellit aut si sit ut dicit ista refugere non-
nullus cur audet dicere de spiritu sancto quod sit hoc nomine spiritus ad
creaturam aliquam relationem importet cum nec pater nec filius in sacra
scriptura sit hiis nominibus ad creaturam relationem importet. Iste si
alicubi spiritus sanctus propter inspirationem eius temporalem ad patrem appellari

debent spiritus patris aut filii dei, vel non dicunt. Et idem de filio
cum ipse non procedat temporaliter a patre sicut spiritus sanctus ex quo hec
temporalis expiratio non est nisi sanctificatio creature cum de eo
in scriptura sit dictum sapientie 7 quod in animas sanctas se transfert et
amicos dei et prophetas constituit. Et in auctoritate principali predicta
dicitur: si autem christus in vobis est corpus quidem mortuum est
spiritus vero vivit propter iustificationem. Si autem filium negat appella-
ri spiritum patris in sacra scriptura licet procedat sine traductione creatu-
re temporaliter ut eam sanctificet, cur hoc audet affirmare de
spiritu sancto cum ex patre utrumque cum sit equalis et unum. Constat ergo
quod ubique ubi spiritus dei aut domini aut patris aut filii nomina-
tur, propter inspirationem eius etiam eum recte appellari. Item ut
generaliter dicam quod non videtur in omni loco sacre scripture ubi spiritus dicitur
esse spiritus dei aut spiritus domini aut spiritus patris aut spiritus filii vel
christi aut ihesu aut ihesu christi et attribuitur ei aliquis actus propter
quem existimari possit aut dici sic / Constat quod iste actus sub hoc
nomine spiritus sibi attribuitur sicut hic / si tamen spiritus dei habitat in vobis
et si spiritus eius qui suscitavit ihesum christum a mortuis habitat in
vobis et spiritus domini ferebatur super aquas et alibi Paraclitum dabit
vobis spiritum veritatis quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis
et in talibus similibus dictis perexigitur nomine spiritus esse spiritus ante
actum quam sic et sub eo nomine actus sibi attribuitur et ideo per illum
actum non denominatur tamen sicut datus in eque equus meus effici-
tur ex datione. Et ideo dici non potest quod datus in equum meum sit equus
meus cum tamen datus in unum constat quod ipse spiritus dicitur spiritus veritatis
antequam detur vel mittatur et spiritus dei antequam inhabitet et sic in
dictis similibus et sic constat quod in omnibus talibus dictis scripture
spiritus sanctus dicitur esse spiritus dei domini ihesu ihesu christi patris et sic
de equivalentibus propter eius processionem eternam ab illo cuius spiritus appel-
latur, non propter traditionem aliquam temporalem

Johannes contra libetur amplio

Iacobus frater si consideremus scripturam attendimus inveniemus
quod capita et non plura ex quibus videri potest divisim aut
sub hiis contrarie probari posse quod spiritus sanctus procedat a patre quorum quod
probat eque de filio sicut de patre uno dumtaxat excepto quod
est insufficiens de se ad hoc probandum de patre dumtaxat ergo ex sacra
scriptura spiritualiter a patre probari non potest quod et grecus negat
et respicimus rhetorico expicuna aut sic probari potest eius processio
esse a patre sic probari potest ex filio. Ut autem ista appareant pro-
cedamus scripturam in medio legitur ergo quod spiritus sanctus missus est a
deo aut ad equales. Et in primis petrus evangelizabat de spiritu
sancto misso de celo in petro primo. Et ad ro. v quia spiritus sanctus qui
datus est vobis et postea ad the. 4 non hominem sed deum qui dedit
spiritum sanctum. Ex isto non modo eque arguitur spiritus esse ex filio sicut
ex patre ex quo eque ipse est deus ut pater est deus. Non igitur ergo

promissione aut donatione aut aliquid tale equivalens magis argui
pot spm sctm ee ex deo patre q ex deo filio Ste legitur q mittitur
et datur a patre aut ad assimili seque mittet inquit pater in noie
meo Jo 14 et luce 11 quanto magis pater vester de celo dabit spm
bonum petentibus se Exquo mo arguitur q si a patre spiratur
ergo a filio cum sit scriptum Jo 15 quem ego mittam vobis a patre et
ad titum 3 quem effundit in nos habunde per ihm xpm Ste legitur
q spus sctus est dei spus aut spus dni aut spus oris dni
aut sctus equivalens spus inquit ferebatur sup aquas gen 1 et
spus replevit gedeonem 2 ysa 61 spus dni sup me et ps
spu oris eius ois virtus eorum ubi premisit dicendo verbo dni celi
firmati sunt Exquo mo eque pbatur spiratio spus sctj sive
arguitur ee a filio sicut a patre exquo filius eque est dns et deus
et os dni sicut pater / sicut in mlt scriptura eccl 24 filius ex ore
altissimi pdivi Ita ide filius s vm scriptura magis autentica
spu labiorum suorum interficiet impium ysa 11 Ste legitur q spus
sctus est patris non inquit vos estis qui loquimini s spus
patris vri qui loquitur in vobis Exquo mo eque aut fortius
argui pot spiratio a filio sicut a patre cum sit scriptum q spus fi-
lii spus xpi spus ihu spus ihu xpi spus veritatis ut sup
patuit c. 2. et etiam q est spus sancti dei et spus sancti eius
legitur etiam q spus sctus procedit a patre Jo 15 spm veritatis
qui a patre procedit quale testimonium sit hic forma de filio
no detur ipm in ornt licet ad amplius possit virtus de illo
exibat et sanabat omnes luc 6 cum nulla creatura virtus
a xpo exiens omnes sanabat / s id cum ut s grecos insuf-
ficiens ut ex illo sufficienter pbari pot spus sctus essentia-
a patre spirari cum id etiam amplius possit mlt consonantia scripture
de processione sive missione temporali de qua ibi premittit quem
ego mittam vobis a patre spm veritatis qui a patre procedit
talis in missio sive datio dici pot spus sctj processio mlt
id Jo 3 spus ubi vult spirat et vocem eius audis s no scis
unde veniat aut quo vadat Quod in est ad unde veniat
aut quo vadat q unde procedat aut quo recedat Consequen-
ter talis missio sive donatio dici pot spus sctj processio quod
insup multi doctorum latinorum fatetur s aug beda anselmi et ma-
gister sententiarum primo libro di 14 ergo ex illo ipo processionis a patre
cum scripturis aliis captis insup sufficienter argui pot ee vel
processio sive voce mediante sicut in mo pxio deducetur ex verbo
missionis aut ergo ex aliquo aliorum captorum cum isto aut omnibus
sive aliquibus eorum sit id pbari pot et sicut eque pbari pot
de filio ut de patre sicut ita patuit aut no est aliquid in scrip-
tura unde id sufficienter pbari pot q a nullo mo est dicendum Ratio
ergo patet q spus sctus procedit a filio sicut a patre Non tn hoc dico
dictum qui a patre procedit de spiratione eterna no amplius s

fateor q sancti patres sic id acceperunt et ego sic id accipio Sed dico q iste sensus ex huius prophetie circumstantiis preter alia pstita mala inconvenibiliter probari no pot si eterna spiratio sonaret arguitur ex aliis sacre scripture ut pdixi aut oio inconvenibilius ex prophetia probari no pot quod nimis absurdum appareret

Johannes sic videtur

Jacobus iste loquitur de filio q mittit spiritum sanctum et q dat eum de missione Jo 14 dicitur ego mittam vobis a patre et Jo 16. Si aut abiero mittam eum ad vos et luce ulti Ego mittam promissum ad vos patris mei De datione dr ad tytum 3 p lavacrum regenerationis et renovationis spiritus sancti quem effudit in nos habunde p ihm xpm Et act 2 promissione spiritus sancti accepta a patre effudit hunc quem vos videtis ergo ihus spiritum sanctum effudit et sic dedit Constat aut hac datione et missione spiritus sancti factas fuisse in divina natura et si eum cum spiritus sancti alia natura nunquam assumpserit nullus aut mittere aut dare aliqua persona alia pot nisi heat auctoritatem in eum aut superioritate aut aliquid huius equivalens Cum enim esset in rerum ille mitteret aut dare posset personam q eius bene e n q pr ne dr missus a filio et a spiritu sancto quem vox patris audita est sup filium baptizatum tu es filius meus dilectus aut datus quem pr p sua potentiam mente magnum iustificat et ei spiritus illabitur si sola patris spiratur in mittere no auctus Siquis n diceret patrem aut datum fuisse nobis aut missum a filio suo aut a spiritu sancto argueretur ex scripturis novitatis assertor quod doctrina grecorum abhorret sic patebit no jo et xi ex dictis dyonisii et damas Igitur cum filius ut supiora ondit s s auctoritatem ad equivalens vim ipm possit dare et mittere pod q eius sic pr hz in filii ut possit mitte eum no eius ut aut hoc in filio pot inveniri nisi spiritus ab eo spiratur magis q eius cum in oibus sint sic equales sic ut in patre in filii quicq pot repperiri nisi sola processio vi eum pr mittere possit Constat ergo extra q filius dat et mittit s sanctum in divina natura q spiritus sancti spiratur a filio et procedit vi equaliter in vi isto eodem modo plachi utitur ipse filius de seipso Jo 8. Si impuit deus pr vr esset diligentis me utiq ego n a deo processi et veni neq a meipso veni si ille me misit Ecce n aperte dicit q no venit a se si deus pr eum misit arguitur q a deo processit et venit ergo misso in natura nuncio arguit processionem missi a mittente et dico in natura divina q lr q spiritus sancti misit filium ysa 48. et nunc misit me dns et spiritus eius quod in natura humana dictum intelligo sic legimus q spiritus sancti filium obtulit qui mequit p spiritum sanctum semetipsum obtulit ad he 9. et sic in natura humana congruenter nobis datus est intelligi pot a tota trinitate cum lr fr datus e nobis ysa 9 vi hec oia intelliguntur de eius missione et datione in natura humana no in natura humana aut in natura divina unde adc propha missione illa exponit c. 62 dns spiritus dni sup me

eo quod unxerit me dominus ad annunciandum mansuetis misit me ut
mederer contritis corde et predicarem captivis indulgentiam et clau-
sis apertionem et predicarem annum placabilem domino et diem ultionis
deo nostro Salvator autem sic loquitur luce 4 lecta in synagoga
scriptura ysaie dixit quod impleta hodie est hec scriptura in auribus vestris
Unde claret in qua natura fuit missus scilicet in illa in qua fuit unctus et
in qua spiritus fuit super eum hec autem oportet accipere in humana natura
quia in divina nec fuit super eum spiritus sanctus nec in eo fuit unctio et
notatur hic auctoritas in mittere ex verbis predictis ysaie dicentis spiritus
domini super me et cum hic per consequens subiungit propter quod unxit me
dominus ad annunciandum mansuetis misit me ostendens missionem tam-
quam ex superioritate sine auctoritate **Johannes** Requiritur in
mittere super me impertit memor quod dicit quod filius non fuit missus in huma-
nam naturam a spiritu sancto sed a solo patre quia hic missio in natura humana non nisi
ad propriam competit nisi ipsa incarnatio filii tamen fecit spiritus sanctus et
etiam idem ipse filius sicut pater quia sunt indivisa opera trinitatis Ex quo
trium personarum indivisibiliter est una potentia et sic videtur ab utroque
istorum sic est missus a patre in carnem ex quo illa missione utrique
coram exigit ut pater Item videtur absurdum respondere quod pater exigit aliquid
quod nec filius exigit nec spiritus sanctus sed interim misit filium in carnem quod
nec filius nec spiritus sanctus exigit

Jerardus Inconveniens tenere quod nulla persona trium personarum
exigit et quod tota trinitas exigit cum est una simplex potentia
Ex quo non sequitur quod spiritus sanctus aut filius in hoc opere incarnationis
misit filium in carnem quia hoc verbum mittere ut predixi presupponit
auctoritatem in mittere ut missionem notat ex medio mittentis aut
legatum unde si pater fuisset incarnatus a nullo fuisset missus in carnem
quia nullus legatus aut nuncius extitisset ex quo nulla persona auctoritatem
habuisset in opus quamvis incarnationis cum tota trinitas et unaquaeque
persona fecisset praeter hanc incarnationem filii ipse filius fecerat et
etiam spiritus sanctus quia in filio incarnatus non erat sicut ipsum nec spiritus sanctus
sed solus pater in filium auctoritatem habebat in natura divina ideo nec sic se
misit nec spiritus sanctus eum misit in carnem licet utrorumque illorum actio
illa fecerit cum actus missionis filii fuerit Unde constat quod non sequitur pater
misit filium et filius non misit filium nec spiritus sanctus quia non ve-
rificatur propter connotationem auctoritatis in patre respectu filii quam connotationem conti-
netur in hoc verbo misit sed connotationes ob illas non verificari non potest
cum verbum id exigit sicut connotationis non habent de verbo dandi
non eodem modo ex toto intelligo unde videtur mihi quod donum non est proprie
personae distincte auctoritatem requirit in dante respectu dati seu donati sic
missio requirit sed in una persona id non exigit sic fuit missio
unde nunc videtur mihi secundum meum parvo iudicio melius quod aliquis respon-
dere potest sed non in eadem natura et persona mittatur et mittat quia
nullus suus nuncius esse potest vel legatus sive apostolus vices gerens
sic missus vices gerit mittentis et ab ipso mittere legatur

Constat ergo ex hoc quod filius mittit spiritum sanctum in ipsa diuina natura et spiritus
sanctus ab eo spiratur sicut spiratur a patre **Johannes** ista uox liberter ||
Ricardus iste filius ipse dicit de spiritu sancto Jo. 16. Cum || autem
venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veri-
tatem non enim loquetur a semetipso sed quecumque audiet loquetur et
que ventura sunt annunciabit vobis omnia quecumque habet pater mea sunt
propterea dixi quod de meo accipiet et annunciabit vobis ubi clare
filius ostendit quod spiritus sanctus suam naturam habet ab aliquo et per quem accepit
essentiam ab alio non nullus ita dissipiat ut dicat propriam eius
sive naturam distinctam a sua essentia vel in mithelonius ostendit a quo
suam naturam et per quem suam essentiam accepit ideo dicit de meo acci-
piet quorum si quis dixerit sic posse intelligi de meo accipiet
scilicet a patre sive in patre quod quecumque habet pater mea sunt hoc non permisit
obuiat sibi clarissime litera greca ex qua in uerbum constat hoc
euangelium sancti Johannis esse translatum que non habet de meo ut nostra
sed plane de me accipiet et annunciabit vobis que litera aliud
sensum non patitur nisi quod naturam accepit de filio et per quem accepit
ab eo essentiam. Et certe salvo iudicio meliori non apparet quod
ista litera multo evidentius arguit spiritum esse a filio quam verbum processio-
nis in symbolo accepit spiritus esse a patre clare ergo apparet ex scrip-
tura canonica spiritum sanctum esse a filio sive spirari ab eo sicut a patre
Cui etiam ad hoc potest intelligi factum eiusdem filii de quo legitur
Jo. 20. hec cum dixisset insufflavit et dixit eis accipite spiritum sanctum
non enim gessit puerilitter summa sapientia ita ut per insufflationem
nichil penitus designaret omnino per hoc opus expressit tempore
quod spiritus sanctus a patre dei aut a se deo sumit divinitate processit sicut ille spiritus
corporalis sive flatus a se homine procedebat ut per hoc oculis eis
ostenderet se verum deum esse quod de eo spiritus procedere innuebat hoc
non fuit puerile cum aliqui discipulorum de eius deitate dubitabant
sicut de thoma quasi verba ostendunt ibi ob hoc ut quem legitur
dominus dixit noli esse incredulus sed fidelis quod quo ad eius resurrec-
tionem quod quo ~~ad eius resurrectionem~~ non dixit cum iam thomas videret
eum vivum vel frustra fidem de hoc dominus sibi suaderet sed post
sibi suasit ut eum verum deum et hominem extunc quod ante non
fecit firmiter crederet et doceret verisimile est ergo quod tunc ad-
huc de hoc discipulorum plurimi dubitabant videtur non quod de
maria magdalena hanc dubitationem innuebat dominus sicut sanctus
hic ante scriptura describit cum dixit noli me tangere nondum
non ascendi ad patrem meum enim a poluto tactu repelleret eo quod eum
eum hominem extimabat non suo patri equale Sic non potest dictum
salvatoris nondum etc. ac si dixisset nondum ascendi in corde tuo ad
patris mei equalitatem et ideo tibi non congruit corporali tactu appro-
pinquare ut interius hanc etiam processionem filius ipse videtur innuere
Jo. 14. cum dicit quem mittet pater in nomine meo Sic non ipse loquendi
attendimus non est ad mittere aut dare in nomine alterius quam mittere

aut dare auctem eo iure alterum pari aucte aut maiori posset
ille mittere cum vice sit in ipso nulli debitum primo pr aucte tuc
mittit quo qd eiusq aucte effice pot ipse facit ergo nec pro
mittit spm sctm aut dat eu in noie filij s. aucte aut vice
filij pet q pari aucte ipse filius posset spm sctm mitte sic pr
primo q pari aucte mittit quo tu facere no posset tali aucte
nisi ab eo procedet sic a patre procedit q eius spus sctus posset filium
mitte sm nam dinam intelligendo Siquis aut conet ad dicitum
exponere quem mittet pr in noie meo sic ad actum 2 bapti
zet unusquisque vestrum in noie dni nri ihu xpi et ad actum 10
iussit eos in noie ihu xpi baptizari et actum 19 hijs audi
tis baptizati sut in noie dni ihu quem vult dicta ee sic ut
baptizantes in inuocanoe ihu xpi sb suo noie baptizaret eo
propter dicat pratem misisse spm sctm xpi deprecans inuocando
nom ihu xpi qd q nimis extat absurdum conpr ad dictum hec
dici per eandem auctem existentem in filio quem erat in patre
vel spus sctus mittendi sive dandi Unde eadem sniaz replicando sb
iugit post pauca in eode sermone 16 14 cum dt quem ego
mittam vobis a patre Eandem auctem qua ipse mittebat ostendens
patrem in mittendo hre sic prius et ergo ostendebat cum dicit
quem mittet pr in noie meo Nec putes absurdum patrem mit
tere spm sctm vice ac aucte filij cum ad ipum mittendum ipa
una et indivisibilis sit auctas in utroque que no est nisi ipa
potentia spiratiua aliunde n. veniens habet auctem in spm
sctm magis q eius Nec te moneat verbum auctis in eis
vel spus sctus ut ex hoc existimes spm sctm unoquoque eorum
minorem quia sic infra in similibus dicam c. 13 auctas sive
origo seu causalitas aut ste que alicui attribuitur vel alte
rius nullam minoritatem in eo arguit cum in illo sit cum dicatur
est eadem simplex et indivisibilis magnitudo sive essentia
qd suppone tibi in ista mat[eri]a p[ro] principio pro alia talia q in ipo
frequenter occurrunt circa hec appello patrem et filium vel spus sctus
et patrem vel filium nichil aliud intelligens q principium originans
sine origine sic lo 10 damas c. 9 primi libri et cetera doc
tores maiores pro bono persona de visibilibus loquimur ad
ineffabilia et invisibilia cum de eis loqui oporteat transferentes

Johannes misisti mi in pluribus eam disputacie q me monet ‖
Iacobus dic mia metra et spero q ide spus ‖ gtiam
qui docebit oem veritatem p me aut post me sic ipse
a sio audies nos respondere docebit Johannes obi
iut nob greci q in concilio niceno sb papa silvestro et
magno constantino imperatore celebrato circa annum dni 340 pro
heresim arrianam q posuit inequalitatem inter patrem et filium
sic hec 14 di c. canones et eciam in concilio primo constan
tinopoli celebrato sb damaseno pp et theodosio seniore impera

tore circa annum domini 426 propter heresim macedonii confutandam qui
asserit spiritum sanctum deum non esse simbola edita fuerunt de communi assensu
latinorum et grecorum in quibus simbolis assertum est s. s. a patre proce-
dere nichil penitus quo ad illam processionem expresso et in fine sententie
erat qui addiderit et addidicerit anathema sit / et papa
leo 3us in tabula argentea ob amorem fidei rome reliquit
simbolum grece illorum duorum conciliorum quod simbolum usque in presens
cantatur apud nos in missis cum tamen additione ibi non posita fi-
lioque Cum ergo post huius anathematis ligamentum a nobis alienum
unde quod grecorum aliqui nos asserunt incurrisse **Ricardus**
Sed presbyteri mei [illegible] et alii non communius dicunt aut distinctum
intelligunt sed ad solum quod ibi contentis extat adversum sive contrarium
sit ut loquitur [illegible] propter [illegible] ad thimotheum rogavi te ut
non denunciares quibusdam ne aliter docerent Et ad gal. 1.
Sicut nos evangelizavimus preter id quod accepistis a nobis
anathema sit In quibus locis non quamcumque [illegible] doctrina
distincta prohibere voluit apostolus sed adversam unde si intellexissent aliquid
ad dictum distinctum greci se ipsos esse ligatos negare non possent
cum in concilio Constantinopolitano 3o circa annum domini 614 sub Constantino 4o
de eorum assensu fuerat diffinitum duas voluntates esse in Christo
quod nullatenus in simbolis illis est expressum Item in concilio cal-
cedonensi sub papa leone 1o et martino imperatore circa
annum domini 450 contra eutichen abbatem constantinopolitanum et di-
oscorum alexandrinum episcopum de grecorum etiam assensu fuerat diffinitum
in Christo esse duas naturas in una persona Item constantinopoli secundo
circa annum domini 460 sub papa vigilio et imperatore
Justiniano contra theodorum asserentem beatissimam virginem mariam solum hominem
genuisse de grecorum assensu fuerat diffinitum quod ipsa genuit
deum et hominem quorum nullum in illis simbolis est expressum
aut quod nullum contrarium predicavimus et docemus ergo si et greci
nos recte arguunt sunt [illegible] ligatos propter additionem non contrariam
verbis diffinitis quam facimus ut ipsi se ipsos per predictas addi-
tiones et alias quamplures factas in posterioribus conciliis de ipsorum
consensu excusare non possunt quia convincunt se ipsos possunt ad dictum excu-
sare legitime et nos debent habere pariter excusatos et eo
potius quia diffinitionem hanc [illegible] per latinos in lateranensi concilio
sub Innocentio 3o circa annum domini 1213 post multorum annorum curri-
cula juxta dictorum sanctorum [illegible] constantinopolitani tam latinorum quam gre-
corum videlicet hylarii ambrosii augustini jeronimi anselmi athanasii gre-
gorii [illegible] [illegible] grecorum et Johannis crisostomi [illegible] de
processione spiritus sancti a filio in suis libris planissime et plenissime
affirmancium ut doctorum maiorum grecorum ac latinorum usque ad
illa tempora in aliquibus libris suorum contraria exprimentes Et ob hoc prop-
ter [illegible] successores principis petri apostolorum videlicet gregorii X in
quo ad diffiniendum ea que fidei conveniunt auctoritas residet sic in hoc

proximo ostenderetur. Consequenter in Lugdunensi concilio presentibus
Germano patriarcha grecorum et aliis prelatis eorum dissensio eadem
olim fuerat approbata et quod spiritus sanctus unica spiratione tamquam
ab uno principio non tamquam a duobus principiis procedit a patre et
filio de eorum prelatorum grecorum assensu fuerat diffinitum sicut patet
de summa trinitate libro 6 c. fideli. Hec ut puto pro latinorum ex-
cusatione et maximam grecorum errore eorundem sufficiunt
Videamus ergo inter istos grecos recte sapiunt sicut iudices qui
magis desipiunt utrum illi qui tot et doctorum auctorum doctorum la-
tinorum sanctorum et grecorum expressa dicta sequuntur in predicto articulo sacre
sunt grecos nisi expresse repugnante scriptura sacra contra in aliis ymo ut supra est ostensum ipsa scriptura sacra
indisponitur sequi experimento an illi qui sine auctoritate expressa sacra
scripture aut alicuius sancti doctoris contra ipsum frustra expugnare
conantur et desistunt cum tam clara veritate et catholica impug-
nare. Si vero dixerit quod non fieri solebat per preces antiquitus
ad lateranensem concilium vocari debebat fateor. Sed accelerato
diffinitionis ipsius articuli ad precludendam viam pro diversis dog-
matibus erat difficultas forsitan tunc mittendi in grecia non per-
misit et ob hoc in oportunitate vocationis eorum se obtulit vo-
cati fuerunt pro illo articulo et alio sit tractato ad concilium Lug-
dunensem. **Johannes** latinos ut estimo satis excusasti
Ricardus dic alia
Johannes Beatus Dyonisius areopagita apostoli Pauli
discipulus libro suo de divinis nominibus capitulo 1 aut solus aut fons
supersubstantialis deitatis est pater. si aut spiritus sanctus emanat a filio
filius fons est spiritus sancti. sic ibi capitulo 2. Rursus quod pater fons est
quidem fontana deitas filius autem et spiritus sanctus deigene deitatis
si ita oportet dicere pullulationes divine nature et sicut flores et
supersubstantialia lumina a sanctis eloquiis accepimus quo autem sit sicut
nec dicere nec cogitare est possibile et hec dicit patrem esse fontana
deitatis et filium et spiritum sanctum esse pullulationes et flores con-
stat autem quod flos non procedit a flore ergo nec spiritus sanctus procedit
a filio. Ex quo ambo sunt flores eiusdem nature sicut hec 2 c. Dicit ergo
vero non est audendum dicere aliquid nec etiam cogitare de supersubstantiali et
occulta deitate preter ea que divinitus nobis ex sacris scripturis sunt
expressa hanc regulam dat Jo. Damas. primo sententiarum c. 1. Cum ergo
in sacro eloquio de processione spiritus sancti a filio nil sit expressum sed de
processione eius a patre dumtaxat nullus audebit ad dicere aut etiam
cogitare intelligo assertendo. **Ricardus** primo moneo non de
quod filium esse fontem spiritus sancti non arguit ipsam processionem eius a filio quia
lacus procedit a rivulo emanante de fonte nec ex hoc consimi-
liter quod fons rivulus dicatur aut quod sonat nomen fontis accipiatur
quod nomen in singulis naturis illi dumtaxat competere convenit in quo
est primo origo nature adeo ex libro nature frustra imbuerat quidem
idem Dyonisius dicit quod sicut in creatura est illi trinitati tamen sicut

qui ex maiori parte dissimilitudinem habent. Et ideo quamvis tamen
filius et spiritus sanctus flos dicatur in comparatione ad patrem, non
tamen propter hoc oportet ut taliter eidem arbori assimiletur quod eorum
neuter alterius flos dicatur in comparatione ad patrem. Sic
in anima et puncta tamen cogitationes quam amores et dilectio-
nes flores proprie dicuntur. Ego inquit sapientia quasi vitis
fructificavi suavitatem odoris et flores mei fructus honoris
et honestatis. Licet cogitatione devota procedat amor velud
flos de flore procedat. Circa ad tertium verba prudentis atten-
de non enim dicit preterea quod divinitus nobis in sacris eloquiis sed
ex sacris eloquiis sit expressa. Hec vero sunt omnia que revelantur
ex ipsis sacris eloquiis. Quare cuius modi hunc articulum esse pu-
to quod premissa declaret. Si autem verbum eius ad ea dumtaxat que
sub sua forma in scriptura probantur vellemus restringere se-
ipsum in suis verbis de temerario ausu argueret eo quod
preter illam expositionem scripture dicit filium et spiritum sanctum esse flo-
res et pullulationes et supersubstantialia lumina que nusquam in scriptura
canonica exprimuntur. Unde prudenter in 2a auctoritate alle-
gata dicit quod ista a sacris eloquiis accepimus non dicit quod ista
in sacris eloquiis expressa invenimus

Thomas Verba Io. Damasceni primo sententiarum suarum c. xi
nihilominus movent grecos et nos sententias eius accepimus sic
autem dicit. Omnia autem sancte spiritum patrem non dicimus ex aliquo di-
cimus a tamen filii patrem esse filium a non dicimus anonimum s-
ine causa esse neque patrem eius dicimus esse dicimus autem eum et
ex patre et filium patris et spiritum sanctum ex patre dicimus et spiritum
patris nominamus. Ex filio autem spiritum non dicimus spiritum vero filii
nominamus. Si quis autem spiritum Christi non habet hic non est eius dicit divinus apostolus
et per ipsum filium manifestum esse et traditum esse nobis confitemur
insufflavit enim et dixit discipulis suis accipite spiritum sanctum. Sicut
ex sole quidem et radius et splendor ipse enim est fons
radii et splendoris per radium vero splendor nobis tradit(ur) et
ipse est qui illuminat nos et participatur a nobis. Filium autem
neque spiritus sancti dicimus neque ex spiritu sancto. Hec ipse. Dicit ex
filio autem spiritum non dicimus. **Ricardus** Si iste doctor
sic apperuisset videretur tot et tantis doctoribus
sanctis Hilario Ieronimo Ambrosio et Gregorio et Augustino
et aliis affirmantibus concorditer et expresse contrarium. Et si
non esset ab ecclesia diffinitus iste articulus et eo magis quod
alii doctores grecorum maiores nobisque cuncti hunc affir-
mant sicut patet de Athanasio in simbolo quod composuit et
de Didimo in libro de spiritu sancto et de Cirillo in epistola ad Nestorium
et de Iohanne Crisostomo in omelia de expositione simboli. Ipsi
enim processionem spiritus sancti a filio sic dicunt hii de quibus qui
libros eorum legit expresse affirmant. Verum tamen non in videtur

intencionis istius doctoris fuisse articulum istum omnino negare sed tantum
negare intendit tempore suo aut patrum suorum ipsum fuisse de
articulis fidei ab ecclesia diffinitum aut etiam expresse traditum
eis in scriptura canonica de talibus enim dicunt ibi dumtaxat
atque ex verbo illo confitemur quia non utimur nisi in hiis
tantum que sunt fidei unde dicit in primo capitulo omnia ergo que
tradita sunt nobis per legem prophetas aut apostolos et evangelistas
suscipiamus et veneremur et cognoscimus nichil ulterius in=
quirentes et infra hec nos diligamus et in hiis maneamus
et non transferamus eternos terminos neque transgrediamur divinam
tradicionem Sic ergo ut michi videtur negat solummodo se
habere scilicet confiteri ex filio spiritum esse sicut confitemur spiritum filium esse
manifestum et traditum per filium quod insuper in ecclesia latina ecclesia
tunc fecit similiter quia tunc non fuerat ab ecclesia diffinitus iste
articulus Si autem examinamus eius exemplum de radio et splendore
qui formatur procedit per quorum alterum scilicet radius alius scilicet splendor
nobis traditur et nos illuminat et a nobis participatur ut describi=
tur apparebit clare quod intencio per id exemplum spiritus scilicet procedit a filio non
enim dicit quod splendor radiat sed verum dicere quod radius splendorem quod
dici non possit nisi splendor procedet a radio Item si per radium
nobis splendor traditur et nos illuminat et a nobis participatur cum
illa tradicio aut participacio sive illuminacio sint nova causa sple=
doris sicut patet ad oculum sequitur quod per radium splendor causatur
apud nos et ita radius est eius causa et eius principium ef=
fectivum Item ut loquar secundum eius propria ex quo
innuit quod splendor a radio realiter est distinctus si queramus
causam immediatam ipsius splendoris nullam invenimus nisi radium
quia non immediate ut ipse fatetur sic causatur a sole quod
vult quod nobis traditur per radium sic igitur per eius exemplum
patet quod spiritus sanctus procedit a filio Alia dicta istius doctoris
supra tractavi in 2° c° huius Cur ergo non debuit ab ecclesia
diffiniri quod tamen evidenter ex sacra scriptura et manifesta voce
comprobatur et quod a tot sanctis et tantis doctoribus latinis
et grecis in suis scripturis nullo sancto doctore contradicente
tam concorditer fuerat confirmatum non tamen quod sentis

Iohannes Licet iam huic articulo per premissa fidem
prebere indubiam etiam si non esset ab ecclesia diffinitus tamen non
est michi in proposito quid ad nova contraria que obiciuntur
respondeam Ideo queso te ut eo plano sermone dissolvas sal=
tem sicut ipsa materia poterit permitti que omnis creature
mentem excedit Obicit doctor ille grecus abbas barlaam
quod nos ponimus in deo quaternitatem personarum et etiam
trinitate ad dualitatem personarum restringimus De primo dicit
sic omnis actio est una racio Sed cum actio non esset una racio
spiracio ergo cum sit actio una racio est alicuius unius suppositi

unio dumtaxat non patris non filii nec spiritus sancti secundum nos
quo est alicuius alterius ypostasis Item eodem medio quod omnis
actio sit una unio est alicuius suppositi sive ypostasis unius
unio dumtaxat cum hoc quod spiratio est communiter patris et filii
sequitur quod a patre et filio sint una ypostasis unio et sic in
deo non sunt nisi due ypostases Item dicit 3 quod nos ponimus
maiorem ydemptitatem inter patrem et filium quam inter patrem
et spiritum sanctum quia propter ydemptitatem eandem que equalis est
utrobique divinus filium licet cum patre ydemptitate spirationis
active que non est patris cum f. f. ergo secundum nos maiorem ydemp-
titatis patris cum filio quam cum spiritu sancto Item dicit quod omnis re-
latio una simplex suppositorum sive individuorum sive ypostasium
est medium inter duo supposita vel inter duas ypostases
dumtaxat aliter enim ex uno extremo ipsius relationis erunt
plures ypostases sive plura supposita quam ex alio extremo
et sic nec est simplex unitas illius relationis cum eius unitas
simplicitas sit ab extremis cum ergo spiratio sive relatio spi-
rantis ad spiratum quo ad utrumque referuntur sit una simplex
inter supposita divina sive divinas ypostases sequitur quod ex
neutro extremo habeat pluralitatem suppositorum sive ypostasium
Item sic possum obicere spiritus sanctus aut sufficienter
procedit sive spiratur a patre et sequitur quod et si filius omnino non
esset spiraretur a patre quia posita causa aliqua omnibus aliis
remotis potest poni ipsius effectus secundum logicam nobis traditam
ab aristotile primo libro posteriorum et hoc tamen primo ipsius
est c. 2 quod insuper dubium non habet maxime nobis in-
dicitur tamen et sic sequitur quod filius non est causa illius unde
tamen iuxta diffinitionem non cause ut cause cuius posita sive
remota non minus ponit cum ipsum aut spiritus sanctus non sufficienter
spiratur a patre et ita pater non est sufficiens quam pater et filius
simul nec est per se omnipotens unde sequitur quod non sunt
unus spirator et simpliciter si neuter sit sufficiens cuius oppositum
diffinitum est per decretalem que fideli ac devota in primo
libro vi decretalium rome curie Item si spiritus sanctus ut asseritis
te probasse spiratur a filio quia spiratur a deo et spirare filio
non repugnat pariter ut probari posset si filius filium haberet
et secundus tercium et tercius quartum et sic in infinitum quod spiritus
sanctus spiraretur ab hominibus et sic videtur quod spiritus sanctus non
sit determinatum principium ut filius sed quod ex se sit indeter-
minatum ad infinitos principiantes quod stare non potest unde
sequitur videtur spiritum sanctum a solo patre spirari Item movet me
quod illa processio spiritus sancti a filio aut sequitur evidenter
et expresse ex scriptura sacra aut non si non sequitur evidenter
et expresse cur debuerunt fideles ad hoc arctari et eius
oppositum censeri hereticum si evidenter et expresse filium probari

non possit si dixeris quod evidenter et expresse sequitur ex
scriptura divina est supra modum quod illam evidentiam quorum-
dam profundi doctores plurimi non viderunt nec perceperunt
eorum subtiles perspicacia

Iterum tu non debes in articulo fidei aut alio fluc-
tuare cum claram et solidam habeas rationem. Et si
tibi dissimiles obiectiones etiam quas non vides te posse
dissolvere in promptu occurrat sed pone dissolutionem ab eo
debes genibus postulare qui dat omnibus affluenter.
Multos enim audivi et scripsi differentes obiectus de in-
carnationis ministerio et de eucaristie sacramento quas
reputem illos quos supra posui pro fundamento
tu in talibus statuas quod omne intra potentiam quorum creatura
impotens et infirma non potest capere vim. Ne tamen premissa
te fatiget attende quod scripta primum et secundum te turbare non
debent quia unitas actionis in deo non est minor propter
pluralitatem ypostasium licet in creaturis sit aliter quia tan-
ta unitas est patris et filii sicut licet sint duo supposita
quanta est unius ipsorum a se cum sint summe unum quod
nullius creaturarum suppositis potest convenire. Unde non
est verum in deo quod amplius quod omnis actio una non
sit unius suppositi et non plurium suppositorum sic ut una
actio dei ad extra est minus una licet sit a tribus ypostasibus
quam si fieret ab una dumtaxat. Et ideo unitas actionis
dei sive ad intra sive ad extra non arguit unitatem suppo-
sitorum a quibus procedit nec suppositorum pluralitas pluralitatem ac-
tionis minuit unitatem. Pariter dico ad secundum quod plura
pluralitas suppositorum in uno extremo illa supposita sunt summe
unum non amplius plurificat relationes inter extremorum aut
eius unitatem minuit quam unitas supposito in altero re-
lationis extremo licet sit esse in creaturis non potest re-
periri. Aliis enim relatio inter creatorem et creaturam non est
summe una ex parte creationis cum in illo extremo sint
tria supposita ex quo sequitur deum non esse summe unum quod
nullus recipit christianus iudeus aut etiam sarracenus. Pro
tertio tibi constat quod convenientia sive proprietas in relatione
minore proprietatem non arguit nisi ubi non est summa
proprietas. Ubi autem est summa proprietas sicut est inter
tres et quaslibet duas divinas personas nichil minus proprie-
tate potest arguere minorem sive convenientia in processione sive
in essendo ab alio inter filium et spiritum sanctum quae non est
inter patrem et eorum potest minorem convenientiam ad se invicem
arguere quam ad patrem utrumque enim est procedens ab alio
et pater non et tamen omnes tres eque sunt idem. Pro quarto
notando attende quod pater solus est ita sufficiens principium

ſpiratum ſicut filius et pater ſunt quia utrique ſufficiencia ad
ſpirandum eſt ex potencia ſpiratiua que una eſt et
indiuiſibilis in utroque ſpiritus quia ex indiuiſibilitate unitate
in eis duobus ſpiratiuis in eis refertur inſeparabiliter ſic quod
poſita per contradictionem quod unus eorum non eſſet ſpiraret eſſe
naliter ſpiritum ſanctum non eſſe quod remoueretur principium ſpiratiuum licet
hec in creaturis inueniri non poſſit quod ſit talis potencie
unitas in duobus ſuppoſitis unde tales regule logicales
non ſemper ex eodem ſenſu ſunt in ipsis Pro ſexto enim
certum teneas quod ſi filius haberet filium et ille 3um et ſic dein-
ceps ſpiraret unice et eſſencialiter ſpiritum ſanctum ſpirari ab
omnibus et tamen poſt ſtante ſuppone quod conditionem includit ut
ab alia perſona 3a ſpiritus ſpiraretur quamquam enim non eſt
ibi illud conditione includit ſicut ſupra patuit c. 2 quia
in immutabilis mutabilitatem implicat Et ideo ex hoc quod
ſpiritum ſanctum ſpirari a talibus perſonis ſi eſſencialiter et unice
conſpiraretur et ideo ſequitur in propoſito quod ſpiritus ſanctus non ſit de-
terminatum principiatum ſine procedit a patre et filio ſic quod
eſſencialiter ſibi repugnat eſſe ut ſpirari ſine procedere
ſine principiari ab alio Ultimum quod te monet ſoluitur ex
premiſſis ex quibus patet quod hec proceſſio ſpiritus ſancti ex-
preſſe et euidenter ac infrangibili uoce ſacre ex ſcriptura nec
puto ex toto hanc euidenciam grecos in patria latere licet
latuerit ſuos et meos antiquam ſancti doctores circa hanc
euidenciam exprimendam ſiue extrahendam ex uariis ſcripture
principalis diligenter laborauerint Cur autem in patria hunc con-
tradicionem greci ſe negent pretendunt aut eſt ſermonem excecatus
aut ſolum odius contra meus indiciam aut negligenciam ſapie
quam ſuper latinos habeant antiquitus amittere uidentur
aut hactenus amiſiſſe ueni ſpiritum ſuauiſſime patris
ac nati amor dulciſſime ueni tradere et noli

Explicit liber Sextus

Incipiunt capitula septimi libri in quo ostenditur quod romana ecclesia sit caput totius populi christiani Et continet totus liber tres articulos cum multis obiectionibus et habet viginti et sex capitula.

Primum capitulum obicit quod primatum petri apostoli ex secundo capitulo euangelii iohannis et ex decimo octauo mathei et ex vigesimo secundo luce.

Secundum capitulum obicit eadem per rom. et per cap. secundum ad galath. et per voces sumptas de actibus apostolorum et ex decimo octauo c. mathei

Tercium capitulum probat petrum tenuisse primatum inter apostolos ex xxii. c. luce.

Quartum capitulum probat idem ex ultimo capitulo ioh. ex dicto beati dyonisii et ex aliis capitulis.

Quintum capitulum probat idem ex petri operibus.

Sextum capitulum distinguit in apostolis duplicem potestatem

Septimum capitulum aptat distinctionem precedentis capituli et soluit obiectum primum primi capituli

Octauum capitulum dissoluit obiectum primi capituli de euangelio luce et obiectus secundi capituli.

Nonum capitulum dissoluit alios obiectus

Decimum capitulum obicit contra probationes tercii et quarti capitulorum

Undecimum capitulum dissoluit obiectus precedentis capituli

Duodecimum capitulum tractat secundum articulum scilicet quod aliquis petro in primatu successit

Tercium decimum capitulum probat idem

Quartumdecimum probat idem generalius quam prius

Quintumdecimum probat tercium articulum scilicet quod non Romanus pontifex in suo pontificatu bona petri successit

Sextumdecimum capitulum continet obiectum contra precedens capitulum cum dissolutione ipsius.

Septimumdecimum capitulum dissoluit obiectum precedentis capituli et probat auctoritatem

Decimum octauum capitulum.

Decimumnonum capitulum obicit de successione summi pontificatus per denominationem predecessorum eius uel ipsius et soluit.

Vicesimum capitulum obicit de successione per sortem et eam reprobat dissoluens obiectum.

Vicesimum primum capitulum obicit de successione hereditaria summorum pontificum et dissoluit.

Vicesimum secundum capitulum obicit de unitate summi pontificatus cum romano et dissoluit.

Vicesimum tercium capitulum obicit de multitudine capitum ecclesie Romane et solvit obiectum.

Vicesimum quartum capitulum obicit contra primitiam ecclesie romane ecclesie

Vicesimum quintum capitulum dissolvit obiectum precedentis capituli

Vicesimum sextum capitulum ponit racionem generalem ad armenorum plurimas questiones.

Iohannes Nunc illud quod querunt Armeni ex sacra scriptura et ex racione sufficienti si poteris an romana ecclesia sit caput omnium christianorum Non autem cupio scire quid latini doctores in se senserunt / aut quid nostra romana ecclesia de se sentit. sed quid poterit clare probari ex sacra scriptura et ex racione aperta.

Martinus. tres articulos video ad hoc ostendendum necessario declarandos. Primo quod petrus apostolus princeps fuit et primatum tenuit inter christi apostolos. Secundo quod apostolus petrus habuit successores et habebit usque in fine seculi equalis pontificatus cum petro. Tercio quod romanus pontifex qui beato petro successit non solum in romano pontificatu sed in summo pontificatu sibi successit Ex quibus apparebit quod romana ecclesia sit caput tocius populi christiani Tu igitur dic de primo articulo quid tibi videtur iuxta scripturam evangelicam et apostolicam

Iohannes Cur petrus dici debeat princeps non video nec intelligo ita ut ceteri apostoli eius obediencie tamquam sui superioris fuerint subditi sive subiecti. Primo quia videtur omnes apostoli equalem potestatem habuisse vel recepisse a christo cum dicit eis sicut legitur Ioh. xx. post resurrectionem suam Accipite spiritum sanctum. quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt / et mathei xviii. Amen dico vobis. quecumque ligaveritis super terram erunt ligata et in celo et quecumque solveritis erunt soluta et in celo Si enim unus ampliorem potestatem habuit quam alius cohibere potuit ille et coercere potestatem minorem potestatem habencium et non verificaretur in illis minoris potestatis. quecumque alligaveritis etc et quecumque solveritis etc constat ergo quod nullus apostolorum principatum supra alium sive alios suscepit a christo. ~ Item legitur luce xxii de ipsis xii apostolis. facta est contencio inter eos. quis eorum videtur esse maior. dixit autem eis Reges gencium dominantur eorum et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor / et qui precessor est sit sicut minister Nam quis est maior qui recumbit an qui ministrat

Nonne qui recumbit Ego autem in medio vestrum sum sicut qui
ministrat / ubi ex hoc quod inter se de maioritate contendebant apostoli
videtur quod nullum inter se principem reputabant // Item dominus con-
tentionem eorum ut dicitur sic resolvit ut singuli se minores singuli
aliis reputarent quod facere non possent si unus habuit princi-
patum ille enim se ipsum minorem aliis extimare non posset.
Unde videtur quod inter illos nullus principatum sive primatum ob-
tinuit

Item si quis maior fuit et princeps ille potius princeps dici
deberet qui immediate Christo successit in ecclesia Ierosolimitana
in qua Christus principatum tenuit et quam sua passione glorificavit
igitur Iacobus Alphei potius Christi vicarius et eius successor
et princeps ecclesie dici debet quam Petrus Unde apostolus Paulus ad
Gal. ii° Iacobum preferre videtur Petro sic dicens / et cum
cognovissent gratiam que data est michi Iacobus et Cephas et
Iohannes qui videbantur columpne ecclesie dextras dederunt mihi et Bar-
nabe societatis Petrum Cephas appellans iuxta illud Ioh. i° voca-
beris Cephas // Item ibi dicit beatus Paulus apostolus michi enim qui
videbantur esse aliquid nichil contulerunt Sed econtra cum
vidissent quia creditum est michi evangelium preputii sicut Petro
circumcisionis qui enim operatus est Petro in apostolatum circum-
cisionis operatus est et michi inter gentes et tunc sequitur
quasi illud quod supra posui et cum cognovissent etc. Ubi Paulus
dicit se et Barnabam socios Iacobi et Petri sive Cephe
et Iohannis et quod dederunt eis dextras societatis primas et
princeps nequaquam videtur esse socius sui subiecti // Item hic
affirmat suam potestatem inter gentes esse equalem potestati
Petri inter iudeos ymo videtur manifeste restringere apostolatum
Petri ad circumcisionem operatus est inquit Petro in apostolatum
circumcisionis igitur Petrus nullam potestatem habuit super ipsum
ita ut superior esset // Item hic dicit expresse quod a nullo apostolorum
quicquam accepit nichil inquiens contulerunt Si autem Petrus
princeps fuisset et primas Paulus et omnes in ecclesia potestatem
habentes eam a Petro habuissent ut videtur // Item si Petrus
princeps Pauli fuit Paulus sciens preceptum legis diis non
detrahes et principi populi tui non maledices Exodi xxii neque
maledixisset sive improperasset cum tamen constet eum reprehen-
disse Petrum publice dicit enim ad Gal. ii. Sed cum ego vidissem
quod non recte ambularent ad veritatem evangelii dixi Cephe
coram omnibus iudeus cum sis gentiliter et non iudaice vivis quomodo
gentes cogis iudaizare // Item si Petrus accepit primatum
i. apostolatum ad electionem inferiorum cum aliis sibi inferioribus
concurrere non debebat / sed alios auctoritate instituere ut videtur.

cū tamen legatur act' ij. q̄ vndecim apli statuerūt mathiā
et barnabam et orantes dederūt sortes eis et sic mathias
electus est ab vndecim scilicet a petro et ab alijs // Item
actuū vj° q̄ electis stephano et alijs sex viris ab omī
multitudine multitudo fideliū statuit eos ante xij aplos
et ipi manus eis imposuerūt. Si tamen petrus pmatū
tenuit debuerūt sibi putari electi et non omībz aplis.
et ad ipm et non ad omes aplos confirmatio siue man'
impositō debuit pertinē. // Item contra rōem est q̄ infe-
riores mittāt supiores. Nec est credend'. q̄ apli ecc̄e egerīt
contrariū rōi Sz actuū viij. legitur q̄ cū audissent apli
qui erant iherosolimis quia recepit samaria verbū dei.
miserūt ad eos petr̄ et iohem. Non g° fuit petrus maior
ipis mittentibz // Item si petrus in eccl̄ia pmatū inter aplos
habuit ptatem. nec eccl̄iam siue collegiū aplorū n' alicui
in eccl̄ia supiore aut iudicem coñ illud c'. xviij. vbi dr
aspiciens ihesus in discipulos suos dixit symoni petro.
Si autē peccauit in te frater tuus vade et corripe eum inter
te et ipm solū si te audierit. lucratus es fratrem tuū.
Si autē te non audierit adhibe tecū vnū aut duos vt in
ore duorū vel triū stet omē verbū Qz si non audierit
eos dic eccl̄ie Si autē eccl̄iam non audierit sit tibi sicut
ethnicus et publicān'. Ecce q̄ petrus debuit causam fris
sui referre eccl̄ie / vnde videtur q̄ eccl̄ia supior eo fuit
hoc videtur ostend° q̄ petrus aptus inter aplos prin-
ceps aut pmas non erat sed eius socius et equalis.

Marcus. Ad pauca respiciens nimis libenter in-
dis'ta cum sacra eccl̄ia plane pronunciet petr̄ pri-
matū inter aplos et in tota eccl̄ia tenuisse Ecce n.
legitur luce xxij. sic sicut tu licet min' plane obiecisti
facta est an contencio inter eos quis eorū videt' esse ma-
ior. dixit autē eis gencium reges dnantur eorū et qui
ptatem hūt super eos benefici vocant'. vos autē nō sic
Sz qui maior est inter vos fiat sicut iunior / et qui pre-
cessor sit sicut minister. Nam quis maior est qui recubit
an qui ministrat nonne qui recubit Ego autē in medio
vestrū sū. sicut qui ministrat / vos autem estis qui per-
mansistis mecū in temptationibus meis. & ego dispono
vobis sicut disposuit michi pater meus regnū ut edatis
et bibatis super mensam meam in regno meo et sedatis
super thronos iudicantes xij tribus isrl'. ait autem
dns symoni petro. Symon ecce sathanas expetiuit vos
ut cribraret sicut triticū. Ego autē rogaui pro te vt

non deficiat fides tua. et tu aliquando conversus confirma fra
tres tuos. Nonne hic apparet quod unus inter eos maior
fuit ceteris et processor et princeps. / Sed qui maior inquit
est inter vos sicut fiat iunior / et qui processor est fiat
sicut qui ministrat. Super quo fuerat inter ipsos facta
contencio / quis eorum esset. Veruntamen ex hac prima
parte visionis christi non est soluta hec questio eorundem.
Sed princeps unus inter eos asseritur / et quomodo se ad
ceteros habere debeant comparatur / scilicet quod eis ministret
sicut dominus ipse fecit. Quis autem ille erat non apparuit
usque dum dixit Symoni volens omnibus patefacere ex
processoris officio quod erat ceteros confirmare quod ipse
esset de quo antea disceptabant Symon ecce sathanas
etc. Non enim aliter soluta est questio iuxta seriem litere
nisi dicendo Symoni. Ecce sathanas expetivit vos ut
cribraret sicut triticum / Ego autem rogavi pro te etc. ut
ex hoc quod deficiente aut fluctuante fide in ceteris post mortem christi
et ea per eius orationem non deficiente in petro sicut eis predixit
aperte intelligerent eum de ipsis esse maiorem / et ex hoc quod precepit
petro coram eis ut deficiente seu titubante fide in eis ipse eos con
firmaret manifeste intelligerent eum fore processorem rectorem et
principem. Unde iohannes qui inter ceteros precipuus videbatur de se
scribit Ioh. xx. quod cum ipse et petrus audito a magdalena quod
de monumento sublatum fuerat corpus christi ad monumentum
currerent licet petro iohannes ipse precurreret / petrus tamen prior
introivit et ipse discipulus qui venerat primo ad monumentum
et vidit et credidit / non enim sciebat scripturam quia oporteret
eum a mortuis resurgere / et sic constat petrum confirmasse ipsum
suo ingressu in monumentum. Ioh. fratrem suum in quo fides defecit
Dubius igitur articulus istum hic inter discipulos christi tractatum et ab
ipso domino dissolutum pro petri primatu / Unde mathei x. sic dicit
numerando apostolos ipse matheus / xii autem nomina apostolorum sunt. hic primus
Symon qui dicitur petrus et andreas frater eius etc. ostendens
manifeste petrum habuisse primatum apostolice dignitatis cum de prio
ritate vocationis non dicat hic cum sit eius andreas prius
fuit secutus ihesum quam petrus sicut legitur Ioh. primo ex quo
quod sibi singulariter dicat salvator sicut legitur / mathei xvi.
et ego dico tibi quia tu es petrus et super hanc petram edi
ficabo ecclesiam meam / et porte inferi non prevalebunt adversus
eam et tibi dabo claves regni celorum et quodcumque ligaveris
super terram erit ligatum et in celis et quodcumque solveris super
terram erit solutum et in celis. Nec usquam habet scriptura
quod alteri quam petro dederit claves regni celorum. Sicut etiam Iohannes

primo in sua prima vocatione dominus sibi dixit sic Tu es symon bar-
yona · tu vocaberis cephas · cephas autem non significat idem quod pe-
trus sed dicitur petri linguarum quod significat idem quod caput unde ex
illa nominis impositione videtur omnino quod xpus ipsum in caput ꝑficere
intendebat ita ut esset apostolorum capitaneus unde beatus dyo-
nisius de diuinis no. c. iij. vocat eum petrum verticalem s. capitalem
seu capitaneum Et in libro suo de ecclesiastica ierarchia c. v. vocat
eum discipulorum verticalem s. capitalem sive capitaneum
ubi sic ait. Equidem et ipse verticalis causa ordinata ipsi
ierarchie duodecim aduodenarii discipulorum veniens sacerdotale
perfectam in ierarchia electam religiose derelinquit Unde
dicens quod eligam et diuina sorte diuinitus ostensum ad
sancte duodecadis ierarchicum numerum suscepit / Ubi verba
eius sancti et magni doctoris qui pauli erat discipulus
petrum non tantum verticalem affirmat sed ostendit ipsum esse
verticalem / ex hoc quod ipse petrus elegit mathiam · unde
inquit quem eligam · et ex hoc quod ipse electum sorte diuina
suscepit ostensum ad numerum apostolorum / qui enim elegit et sus-
cepit ipse omnibus princeps erat /

Item post resurrectionem xpus apparens thome natha-
naeli et iacobo et iohanni et aliis duobus discipulis.
sicut legitur Joh. ult. et sumpto cibo cum ipsis specialiter
commisit petro curam sive pastum agnorum scilicet et ouium
dicens soli petro presentibus ceteris pasce agnos meos et
pasce oves meas. unde constat quod loco sui curationem ouium
suarum sibi commisit claues regni celorum sibi dedit similiter.
Ex quo in generali sibi dixit pasce agnos meos etc quod curam
non dilecto s. iohanni nec iacobo fratri eius commisit unde
constat per hoc quod petrum primatum loco sui super gregem
suum signanter voluit optinere / primo si seriem textus
inspicimus · ecce plana ratio huius precisionis occurrit.
ille enim ex lege dei pro xpo debuit in generali cura succedere
qui xpm apostolis preceteris diligebat / qui ipse non dubium
circa gregem xpi sollicitius vigilaret qui amplius xpm
diligeret Unde hic xpus premisit / querendo symon iohannis
diligis me plus hiis ordo dictum licet possit dupliciter
accipi · aut sit sensus diligis me plus hiis i. diligis
me plus quam istos aut ut sit sensus / symon iohannis
diligeret me plus hiis i. plus quam isti me diligunt / quan-
tum primus sensus inquisicionis ipsius a petro qui propter
xpm reliquit uxorem et filios et omnia sicut ipse dixit
et de aliis dicitur Mt. xix. Ecce nos relinquimus omnia etc
fuisset inceptus / qui dubium non habebat apud petrum aut

apostolorum / qui enim xpm plus dilexit quam uxorem et filios. non
dubium quin amplius xpm dilexit quam suos apostolos. Ideo michi
videtur secundus sensus tenendus. constat autem quod primum sensum
xpus nullatenus ab eo quesivisset nisi dilectionem eius
maiorem quam aliorum ad xpm in eius corde vidisset / Unde me/
rito amplioris dilectionis curam generalem ovium xpi et
agnorum singulariter ipse accepit. Item beatus dyonisius
beati pauli discipulus et ei assistens in morte scribit in
epistola de morte apostolorum petri et pauli thymo. beati pauli dis/
cipulo quod paulus dixit petro cum separarentur ab invicem
ducti ad loca supplicii hoc verbum. pax tecum fundamentum
ecclesiarum et pastor ovium et agnorum xpi. e converso petrus
sic paulo respondit vade in pace predicator. bonorum mediator
et dux salutis iustorum. dyonisius vero scribit se hoc
tempore illo audisse ab eis unde constat paulum reputasse pe/
trum fundamentum ecclesiarum et sic principem inter apostolos.
Item soli petro ostensum est lintheum submissum de celo et
super eum solus submissum est / in quo erant omnia quadru/
pedia et serpencia terre et volatilia sicut legitur actuum x.
et xi. et sibi soli dictum est de omnibus illis animalibus surge
petre. occide et manduca. / quod lintheum nemo ambigit uni/
versum mundum cum cunctis hominibus diversorum rituum designare
nec dubium quin occidere et manducare non aliud erat petro
quam perversos mores in ipsis prescindere et eos in sui per/
sona toti incorporare ecclesie / unde apparet eius primatus in
omnes. In cuius inditium singulariter legitur Joh. ultimo quod
petrus traxit rete in terram plenam magnis piscibus. –
Item exactiones didragmatis petentibus discipulis xpi
dixit petro. magister vester non solvit didragma sicut legitur
mathei xvii. omnino non video nisi quia petrum maiorem
ceteris extimabant quod volentes ex effectu ostendere petrum
fore successorem sibi in solucione coniunxit. et vade inquit ad
mare et mitte hamum / et piscem qui primo ascenderit tolle.
et aperto ore eius invenies staterem et illum sumens da illis
pro me et pro te / nisi ex eo quod sequitur liquet. sequitur enim
in illa hora accesserunt ad ihesum discipuli dicentes. quis
putas maior est in regno celorum. ubi dicitur eos conturbatos
fuisse ob hoc quod petrus reputatus est in facto illo maior
ceteris. et ob hoc zelantes querunt causam maioritatis ut in
videtur. Item quod nisi principatus petri sub xpo ostenditur.
cum xpus doctrinam quam omnibus apostolis tradebat per petrum
in eis voluit derivari mathei x. ubi sic scribit aspiciens
ihesus in discipulos suos dixit symoni petro. si peccaverit

in te frater tuus · vade et corripe eū inter te et ipm̄ ſolū ·
Item ipē eius pncipatus inter fr̄es deſcribit in h̄ q ipē a xp̄o
ſcire voluit de xp̄i doct̄na · nū q ſolis diſcipulis eam tradidit
an omibȝ · luce xii · vbi ſic ſcribit̄ Ait autē ei petrus · dn̄e
ad nos dicis hanc parabolam an ad om̄es Item ipē ſolus ſup̄
mare inſſus eſt venire ad xp̄m ut daret̄ intellig̃e q totuȝ
mare per orbem deſignatū ſub ſua dictione teneret / ipi
ſoli tempe paſſionis eſt dictū · ſymon dormis non potuiſti
vna hora vigilare vt oſtenderetur q ipē pre ceteris habēt
ex ſibi comiſſo officio vigilare ·

Istud officium pmatie ſiue pncipatus poſt receſſū dn̄i
ab eis ſcilicet poſt aſcenſionē ſuam in celū petrus ſta-
tim exercuit ſicut legit̄ act̄ p̄o · ſcilicet q exurgens petr9
i medio fratrꝫ dixit et oñd̄ per ſcp̄tura veteris teſtamti
illis q iudas proditor eſſe debuit / et qualiter loco ſui
alius deberet ſucced̄e et eius epatum accipe · vnd̄ dix̄ ·
oportet ḡo ex hiis viris qui nobiſcū ſūt congregati ce-
teſtem reſurrectionis nobis fieri vnū ex iſtis · Et ac diffi-
nitiua ſupioris ſnīa oz r̄e / ſic ↄſeqͥter elegerūt mathiā ·
Sic conſeqͥter effuſo ſpū ſc̄o ſuper diſcipulos x · die poſt
aſcenſionē dn̄i · cū multi eū irriderent dicentes eos ple-
nos muſto · legit̄ · ii · c · act̄ · q petrus ſtans cū xi · apl̄is
eleuauit vocem ſuam et locutus eſt eis oñdens ex ſcrip-
tura ioel · eos non ebrios ſed · ſpiritu ſancto repletos ·
Item qr iuxta officiū ſibi comiſſum predicauit de reſur-
rectione xp̄i / et q ipē conſtitut9 a deo iudex viuorꝫ et
mortuorꝫ / ex ſcriptura eis oñdit et ſic conpūcti ſt̄ cord̄e
et conuerſi tria milia querētes ut legit̄ · ii · c · apo · et a
reliqs · quid eſſent acturi Quib9 petrus r̄ndit vt vnuſqſq;
baptizet̄ vbi conſtat petrꝫ p̄ntibȝ aliis pro eis et pre
eis pmatus exercuiſſe officiū / Pari modo videtur ſic
legitur actuū iii° cū petrus et iohes ſanabāt claudūȝ
qui ſedebat cotidie ad portam que dr̄ ſpecioſa / petrus pro
vtroqȝ dicit reſpice in nos · et qr pro ipis ſicut legitur
· c · iiii · petrus repletus ſpū ſc̄o r̄ndit ingratibȝ tepli ·
Item ſicut legitur c · v · petrus protulit pro omibȝ in
ananiaȝ et zaphiram mortis ſnīaȝ / et pari mō in ſymonē
magū / ſicut actuū viii° habetur Item ſicut legitur
act̄ xv · cū fieret magna conquiſicio inter conuerſos ·
vtrꝫ querſi ex gentibȝ circūcidi deberēt / et alia legalia
conſeruare · Conuenerūt apl̄i et ſeniores vid̄e de h̄o v̄bo
Surgens aūt petrus dixit ad eos r̄c vbi petr9 in con-
cilio gn̄ali protulit ſnīaȝ qꝫ non tenerētur conuerſi

ex gentibus circumcidi · aut legis cerimonias observare / que
omnia petrus nullatenus exercuisset pre omnibus aliis et pre aliis / nisi
hoc ex officio habuisset / ex quo xpus pre aliis humilitatem commen-
dabat et species presumptionis fuisset / sic cottidie pro omnibus
et pre aliis respondere et finales diffinitiones pro eis proferre · si
illud non convenisset · unde constat hoc ad eum ex suo officio con-
venisse · Nec te movere debent ea que tu supra obiecisti · Responsio
Primo intellige in petro et in singulis xpi apostolis fuisse du-
plicem potestatem et duplicem dignitatem · scilicet unam dignitatem sive
potestatem ordinis et aliam dignitatem sive potestatem regiminis
Potestas ordinis habet consecrare · ordinare · predicare · confessiones
peccatorum audire et ipsa peccata remittere aut retinere quo ad penam
temporalem debitam pro eisdem · Potestas regiminis habet ordinare
et gubernare subiectos iuxta doctrinam xpi et rationem · prout
habenti potestatem de salubri consilio saluti subditorum suorum
videbitur convenire / has duas potestates vides in omnibus pontifi-
cibus et sacerdotibus ecclesie xpiane descendentes ad eos a xpi
apostolis et discipulis · quibus hee potestates pro se et suis successoribus
ut in proximo articulo apparebit commisse fuerant · De dignitate
sive potestate ordinis intelligo equalem potestatem datam a xpo
cunctis apostolis / quia ordo unus erat in omnibus · scilicet sacerdotalis · nec
in hiis que ad ordinem pertinent ratione ordinis poterat plus
unus apostolus quam alius quicumque sicut in libro xi · plenius osten-
detur · Sed non erat in omnibus equalis potestas regiminis · Sed
petrus in hac cunctos precessit et cunctis prefuit · Unde
ad multa ligare cohibere potuit in omnibus aliis / primam scilicet
potestatem ita ut alii illam potestatem ubique non exercerent · nec
in quascumque personas / nec quantum vellent aut possunt ex ordinis
potestate / sic quod peccatum inobedientie admisissent si petro non obedivis-
sent in licitis et utilibus ad salutem / Ideo puto premisit tibi
dabo claves regni celorum · cum xpus subiungit ut legitur mathei
xvi · et quodcumque ligaveris etc et quodcumque solveris etc · Nichil
tale premittitur nec subiungit mathei xviii · ubi ad omnes dicitur
quecumque ligaveritis etc ut ostenderetur non solum apostolis / sed meo
iudicio nobis omnibus potestatem ordinis / petro autem esse colla-
tam et alteram potestatem regiminis que ambe hoc nomine generali
clavium in plurali numero continentur / non autem hanc potestatem
generalem regiminis ceteris esse collatam / sed solam generalem ordinis
potestatem · Et ex hac causa michi videtur prius hec generalis
potestas ordinis petro collata · simul unde cum ceteris hystoriam
quam aliis et petro communiter · scilicet ut nobis claresceret quod petrus
qui primus erat in donis suis in principio maior esset / sicut
patriarche · iacob benedictio primogeniti continebat · ruben

inquit primogenitus meus prior in donis maior imperio de hoc
genes xlix c. In signum huius primogeniture spiritualis in petro. pe
trus ut supra dixi pro xpo et pro se solvit didragma et nequaquam
pro aliis sicut legitur math xvii°.

Sic intellige. quod et si petro solo fuit collata potestas regiminis
inclusive in singulis apostolis fuit equalis potestas ordinis.
licet ipsa potestas in ipsis ordinari possit per potestatem regiminis
in petro et cohiberi quo ad personas et loca modo predicto
et sic non repugnat superioritas in petro et potestas in omnibus
apostolis ligandi et solvendi sicut tu superius videbaris pre
tendere. quoniam nullus ipsorum non dubium ligare aut solvere
quemquam aut nisi quem contra petri decretum voluit aut etiam
in derogacionem honoris alterius cuiuscumque ipsorum. Unde paulus
ad Ro. xv. ipsius epistole scribit sic / Sic autem predicavi hoc evangelium
ubi non nisi xpus nominatur. nec super alienum fundamentum
edificarem / ut ad gal. ij dicitur. et cum cognovissent graciam que data
est michi Iacobus et cephas et Iohannes qui videbantur columpne
esse dexteras dederunt michi et barnabe societatis ut nos inter
gentes ipsi in circumcisione ubi constat quod paulus gentem etiam
in suam curam seu in regimen de voluntate petri accepit / pre
fert autem Iacobum in serie locutionis non quia eum maiorem pe
tro credebat ut tu in obiectionem intelligere videbaris / sed quia illius
loci tunc specialiter presul fuit et pastor suus in Iherusalem
petrus enim ante illud tempus scilicet ut paulus ibi dicit post
quartumdecimum annum in sua vocacione romanam ecclesiam possi
debat. licet tunc ex causa visitacionis et collacionis huiusmodi
cum fratribus suis apostolis sicut ipse paulus ibi de se dicit Iherusalem
advenisse. Verum quamvis paulus tunc sciverit eum fuisse pri
matem legittime nichilominus eum reprehendere publice errantem
potuit et debuit / ubi agebatur de periculo magno in fratribus
sicut tunc fuit / ut ostenditur in fine capituli huius Nec hoc
fuit contra legem quia talis reprehensio legittime non est
maledictio principis nec equalis detractio sed fraterna
correctio et zelus domus dei Nec secundum est intelligendum
quod paulus potestatem petri ita restrictam putavit / ut solum
ad circumcisos posset extendi / quia petrus in anthiochia
sedit et in Iherusalem / et multos convertit ibidem Et alibi ex
gentibus sicut patet actuum x° de cornelio et xj°. Unde
petrus reprehensus est et circumcisis fratribus / et cum con
versis ex gentibus manducavit Et paulus sicut superius
obiecisti. reprehendit eum apud anthiochiam quia primo
manducavit cum conversis ex gentibus et postea simulavit
postquam venissent anthiochiam ad eum quidam a Iacobo circum /

eis. sicut ipse paulus scribit ad gal. ii et act. ix. scribitur quod
petrus pertransiuit per ciuitates et regiones usque ad lidda.
et capitulis x. et xi. dicitur quod per predicationem petri gratia spiritus sancti
in nationes effusa est / Immo constat quod ante illud tempus
petrus exiuit apostolatum rome. quia non mansit in orien/
talibus partibus sicut dicunt cronice usque ad completum xii.
annum post mortem christi. illud factum pauli et scriptum fuit.
post ix. annos a sua conuersione ut supra dixi / sicut ipse dicit
ad gal. ii° Cuius conuersio fuit post passionem christi et post la/
pidationem stephani. Unde non dubium quin paulus nullatenus
credebat apostolatum petri esse restrictum / nec equalem se petro
credebat. Sed uoluit ad gal. dicere quod officium apostolatus fuit
a principio sibi commissum ut illud a principio inter gentes idest
gentiles scilicet in ciuitatibus et regionibus gentilium exerceret
a petro ut illud inter circumcisos scilicet in regionibus iudeorum pri/
mitus exerceret / et quod uterque hoc officium apostolatus accepisset
a deo. Ex quibus nec sequitur potestatis petri restrictio. nec pa/
ritas auctoritatis pauli cum petro / sed sola paritas in euangelizando
et hoc in principio. sic enim uerba pauli sonant dicentis cum uidissent
quod creditum michi sicut petro euangelium preputii circumcisionis etc.
et hec paritas pertinet ad potestatem ordinis quam prediximus in
omnibus apostolis esse equalem / unde legittime potuit dici esse
socius et frater. licet petrus fuerit eius primas et hanc uocationem
exigit uera fraternitas qualis erat in eis. hoc tamen officium
apostolatus paulus accepit a christo non a petro. ideo paulus dicit
quod nichil contulerunt sibi qui uidebantur esse aliquid / nec oportuit
quod omnes post mortem christi hoc officium a petro reciperent / quoniam
et barnabas a spiritu sancto est missus et factus apostolus sicut actuum
xiii dicitur spiritus sanctus segregate michi barnabam et paulum
in opus quo assumpsi eos / Sic enim christus primatum petro contulit
quod sibi nichil ademit   quod ad obiectus quos posuisti
de dictis pauli tibi sufficiant /

Illud uero quod ex luce euangelio obicis quod facta est
contentio inter apostolos siue disceptatio quis eorum uideretur
esse maior. non obstat quin petrus maior erat et princeps
preordinatus ab eorum magistro / quia nondum habuit petrus
principatum actu christo uiuente. licet institutus siue ordinatus
princeps fuisset / sic tamen erat princeps sicut primogenitus prin/
ceps dicitur inter fratres. licet actu non principetur. Sed aut insti/
tutione patris aut iure nature. hoc tamen apostoli sicut tu superius con/
tulisti nondum perfecte sciuerant scilicet quod petrus debuit post christum
preesse / et ideo disceptabant / et ideo christus disceptationem
eorum resoluit ut plane eis ex descriptione officii futuri ipsius scilicet

q̄ hret ceteros confirmare sicut sup̄ᵃ. audi omnes adsistentes
petrū dici illū quē ipē dixit tuū esse maiorē et processorem
inter eos cū dicit eis qui maior est in vobis fiat sicut iunior
et qui precessor sicut qui ministrat / nō illo modo quo tu supius
affirmasti. s. ut singuli reputaret se singulis esse minores
sed fiat sicut iunior et sicut qui ministrat. alioqn cū suo exᵒ
illud suadere volebat / quia ipē omībȝ ministrabat et sic fi/
ebat sicut minor et sicut qui ministrat / consequit̄ q̄ ipē se
eis reputabat minorem q̄ esse non potuit / unde non est hic
intelligenda reputatio ut tu conaris accipe sȝ forma ministerij
ita ut singuli singulis obsequiū sive ministeriū debebant
impendere et honore se invicem pvenire quod pncipatui
non repugnat Quod vero obicis q̄ ille debuit esse pnceps
inter eos qui imediate successit / verū est intelligendo de
successione tamq̄ gnālis vicarius / et sic petrus xpō successit
sicut supius est ostensū Nam iacobus alphei epus ihero
solimitanus quia et si ille consecratoe sanguinis xpi erat glo/
riosior cū pro successione sumi pontificis roma fuit aptior
ut inferius ondetur / et preter hoc non recte affirmas iacobū
iherosolimis imediate xpō successisse. qui petrus etiam ime/
diate ibi xpō successit / ex quo ibi officiū sumi pontificis q̄ᵒ
ad pdicacoēȝ / quo ad mathie subrogacoēm et quo ad alia
supius expssa pmo inter omēs exercuit / sicut ex supiorībȝ
est satis clarū Item non obviat pncipatum petri sicut
obicis q̄ ipē cū suis inferioribȝ elegit mathiam aut q̄
ipē per aplos ad erat missus aut quē stephanus
et alij tres cū ceteris pntati erant petro et alijs et q̄ ipi
omēs manus imponebant / qui omīa hec et sīlia a multis
sunt facta / cuius pncipatus ꝛ substituendi et instituendi
alios fuit penes petrū ¶ Et pter hec non dubiū quin
collegiū totū. s. petrus cū ceteris maius fuit petᵒ. s. maio/
ritate discrecōnis et si nō p̄oritate sive supioritate pn/
cipatus et ideo a toto collegio mitti potuit ut impleret
scripturā illam sive doctrinā sui mgri qui maior est in
vobis fiat sicut minister ꝯ Item vero in toto collegio
sine capite sit supioritas aliqua respectu capitis non ē
neccessariū discutiendū in pnti. aliq̄ tamen maioritatē esse in
capite cū corpe que non est in solo capite seu pncipe
negari omino non potest Unde pnceps congrue pt dici
missus a toto collegio / unde non est dicend̄ ut tu supᵃ intel/
ligere videbaris q̄ alij apti miserunt petrū sed q̄ omēs
singuli vel simul miserunt eū et iohem hec enī ipā vba
ptendunt Cum audissent inquit apti qui erant iheroso[l]

quia vere ~~fatu~~ sa. v. di. etc. Cum igitur audierunt ipsi miserunt
non dubium qui audierunt scilicet apostoli qui erant Iherosolimis illi ij oes
duos miserunt.

Item hoc quod salvator dixit petro ut diceret ecclesie statum fratris sui nolentis corrigi via correptionis adhibita non arguit superioritatem in ecclesia respectu petri secundum aliquam maioritatem districtionis et est doctrina illa data sibi et aliis ut unusquisque vir ecclesiasticus sciat quem modum punitionis exequi debeat erga quoscumque qui omnes in fratris nomine importantur. Et hoc specialiter in petro commisso in propriam personam suam sicut innuunt verba hic premittitur cum sic Aspiciens Ihesus in discipulos suos dixit Symoni petro Si autem peccaverit in te frater tuus etc. et finita doctrina Sit tibi sicut ethnicus et publicanus immediate sequitur Amen dico vobis quecumque ligaveritis etc. Unde constat quod loquitur omnibus apostolis et de petro in propriam personam suam commisso / et tamen sermonem direxit ad petrum voluit in ceteros derivare / ut ex hoc eis innotesceret cuius inter ceteros principatus. Unde puto ex hac doctrina satis ostendi quod summus pontifex delictum in persona sua dumtaxat commissum non debet per se iudicare sed post correctiones in loco descriptas secundum illud preceptum ecclesie ut ex districtione puniatur ne vindicare pocius quam corrigere videretur si solus sua auctoritate puniret / ex quo nulla potest argui superioritas in ecclesia respectu summi pontificis. Si autem hec dicta fuissent propter superioritatem ecclesie frustra et impertinenter adiecisset dominus Amen dico vobis Quecumque ligaveritis etc. Ex qua doctrina regula precedens evidenter ostendit ecclesiam debere ligare non ipsos apostolos. Constat igitur quod doctrina tendit ad hoc quod petrus et alii post correctionem terminatam de ecclesie districtione sine consilio fratres delinquentes punire debebant / et eos tamquam publicanos et ethnicos cum quibus iudeis conversare non debuit sive licuit suo ligamento debeant efficere ita ut cum ipsis conversare nullatenus esset licitum ceteris christianis. Et ideo intelligendum est huiusmodi potestatem excommunicandi qualiter christianos quoscumque delinquentes sive sint imperatores aut reges qui vir dicit quecumque ligaveritis etc. omnibus apostolis fuisse collatam.

Thamicus. Predicte tue probationes non michi efficaces videntur Si enim ex hoc quod Christus dedit petro specialiter sicut legitur Mt. xvi. potestatem solvendi atque ligandi et claves regni celorum probari potest primatum sibi dedisse / cur non potest probari omnibus xi primatum dedisse. cum omnibus dixit sicut legitur Mt. xviii. Amen dico vobis quecumque alligaveritis etc. et quecumque solveritis etc. Claves enim celi nichil aliud videntur nisi potestas ligandi atque solvendi. Item si ex hoc quod dixit petro sicut legitur Mt. xvi. tu es.

petrus. et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Si alii per petram
petrus acciperetur probari posset quod petrus obtinuit principatum / quia
fuit fundamentum ecclesie / preter de duodecim apostolis idem probari posset
Cum Jo. apoc. ult. c. dicat de ciuitate ihrlm qua non dubium
appellat ecclesiam quod murus eius habet fundamenta xij et in ipsis
xij nomina xij apostolorum et agni. unde constat super singulos apostolos
tamquam super fundamentum edificatam esse xpi ecclesiam. Ex quibus non
nulli probabiliter in hoc dicto saluatoris per petram non petrum
sed xpm acceperunt iuxta illud .1. corinth. x. petra autem erat xpc
A qua petra s. xpo petrus dictus est petrus vt sit sensus
tu es petrus supple dictus a xpo petra et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. Ad quem sensum facit illud apostoli .1. cor.
iij°. fundamentum aliud nemo potest ponere preter illud quod positum
est quod est ihesus xpc. Ex isto igitur dicto nullatenus probari vi
detur posse quod petrus princeps erat inter apostolos. Item nec ex
hoc quod saluator simoni dicit Jo. ultimo pasce agnos meos pasce
oues meas potuit hoc probari cum iste pastus spiritualis intelligi de
beat s. doctrina et informatio salutaris. Et xpc dixerit
xi. apostolis suis in sua ascensione sicut legitur mathei ult.
Euntes ergo docete omnes gentes. baptizantes eos etc. docentes
eos seruare omnia que mandaui uobis. Item marci ult. legitur
quod dixit illis xi. Euntes in mundum uniuersum predicate euan
gelium omni creature. Unde constat quod generaliter indicit hunc
pastum omnibus apostolis quem in illo dicto singulari ad petrum ac
cepit / quia ibi locutus est duntaxat de suis omnibus et non
dum eius oues nisi fideles iuxta illud Joh. x°. oues mee vo
cem meam audiunt. In hiis autem locis indicit doctrinam euan
gelicam que pastus dicitur omnibus gentibus siue omnibus hominibus
quibus nomine omnis creature accipimus esse dandam ab ipsis
apostolis /

Mardus non probauit petrum primatem fuisse ex hoc
quod xpc sibi dixit quodcumque ligaueris etc. nec ex hoc
quod sibi. tu es petrus et super hanc pe. etc. Sed ex hoc quod
xpus petro singulariter ista dixit et prius ipse quam sibi
et aliis discipulis eius communiter. Cum ex hoc concludere uo
lebam prerogatiuam principatus in petro quia non uideo vel
quemadmodum vel quod ad aliquem effectum sibi ex hoc prius dixisset
singulariter et hoc aliis cunctis patribus iuxta seriem euangelii
ex quo idem quod sibi dixit communiter cum aliis consequenter / nisi ut
eum primum et precipuum inter omnes ostenderet et prius scripturis
principale sue ecclesie fundamentum / Nec illud apoc. viij°
quod murus ciuitatis s. ecclesie habebat xij fundamenta et
in ipsis nomina xij apostolorum et agni ostendit quod omnes apostoli eque.

dici debeant funda^tu^. cum inter eos agnum nominet q principatus
est fundamentum ciuitatis. Et ideo sicut nec hoc dictum Iohannis
de agno sic nec in petro adimit principatum. Quod autem dicis
quosdam intelligere hic per petram non petrum sed xpm nec
sic intelligendum michi videtur nisi iuxta seriem lre petro
primo et singlariter confitenti. tu es xpus filius dei viui
xpus volens pro tanta confessione aliquid notabile compensare
premit. Respondit beatus es symon baryona quia caro et sanguis
non reuelauit tibi. sed pater meus qui est in celis. et ego.
dico tibi quia tu es petrus etc. vnde videtur probare petrum debere
fore fundamentum sue ecclesie quia aliis erant impertinencia predicta
ipsis fratribus / non enim videtur sibi pertinere ego dico tibi.
quia tu es petrus et quod sequitur et super hanc petram. etc. Item frustra
videtur hic petro dixisse qui ex reuelacione acceperat ipsum esse
xpm filium dei viui / cum ex hoc sibi sufficienter innotuit quod ipse
foret fundamentum sue ecclesie. ymo vnusquisque nouit. quod
omnis inuentor siue institutor secte alicuius est secte illius
fundamentum / ideo non videtur hoc xpm petro predicere voluisse
vnde petrum dici petram a xpo petra. cuius successor ibi nominatus
fuerat fuisse vocatum. quamuis xpc principaliter petra dicatur / et
sic eciam principale ecclesie fundamentum / sicut tu ab apostolo al-
legasti. Item quod obicis non posse probari ex illo Iohannis vltimo. pasce
oues meas. pasce agnos meos. quod petrus loco xpi tamquam apostolorum
collegii et princeps ipsius. Et si verum dicis probacionem tamen non in-
fringeres quam adduxi. cum non ex hoc solo quod xpus sibi sicut
aliis dixit illud volui affirmare sed ex hoc quod premissis tribus
illis quibus petro presentibus Iohanne quem diligebat et aliis discipulis
dixit / Symon Iohannis diligis me plus et iterum si Iohannes diligit
me. et tercio si Iohannes diligit me / et habito responso de solido a-
more sui qualem decuit de petro procedere singulariter sibi et non
aliis ouium suarum et agnorum suorum curam siue pastum duxisset
tamen enim nullatenus xpus fecisset / nisi eum in hoc officio pro se
singlariter prefecisset / ymo si acute consideres ea que obicis
hoc tibi clarius apparebit. Ecce enim ut obicis simul discipulis
precepit predicare euangelium. scilicet omnibus hominibus generaliter. de pastu
vero siue cura nichil expressit / cum pastus dico sufficiens
ad salutem plus includit quam predicacionem euangelii. quam apostolis
simul in actibus commisit. scilicet regnum competens quod nec in verbo
docente quod obicis per oportet nec in verbo predicante. quod a maiori o-
neris sicut importatur in hoc verbo pascere. vnde concluditur
quod in illo dicto pasce oues meas. pasce agnos meos / siue
per oues apostolos. siue per agnos illos simpliciores et infe-
riores amoris summamus. siue forciores generaliter per oues.

etiam inferiores intelligamus per agnos ad amplius petro commisit
quam in aliis que obicis ut omnibus apostolis commisit communiter / cuius forte
generaliorem actum eis commisit sicut dixisti quia soli singulariter
in hoc dicto eius fit commissionis et ipse princeps erat cum ceteris
cum soli simul et ceteris fuerunt illa dicta. Ex hoc ergo dicto
et circumstanciis huius dicti constat petrum fuisse a christo ipsius
vicarium substitutum.

ohannes Jam ostende ex scriptura si potes quod in principatu
apostolico aliquis petro successit / quia de translacione sue po-
testatis in posteros nichil michi expressum in sacra scriptura oc-
currit

Iardus Si nullus successor potestatem petri habuit nullus
post apostolos apostoli cuiuscumque potestatem accepit et sic statim
in suo exordio ordo apostolicus defecisset / quod nullus credens
christum esse sapientiam affirmaret Cur enim et quare aliorum dignitas
atque potestas ipsis cadentibus resuscitari debuit in suis discipulis
et non petri potestas. nulla est racio Item non minor cura nec
minor erat dilectio post tempus petri erga ecclesiam suam quam
sponsam appellat in canticis et in apocalipsi xxi. et xliiii psalmo
reginam eam vocat propheta dicens. Astitit regina a dextris
tuis quam fuerat tempore petri apostoli / igitur sicut tempore petri ecclesiam
suam gubernat eminenter presidente uno sive principe loco
sui veluti capite eius. et eius rectore scilicet petro apostolo ita et post
petrum eam taliter gubernavit sive munivit post tempora beati
petri multiplicata christi ecclesia in personis multo amplius uno
tali gubernatore indiguit quam vivente petro. et ceteris xi.
apostolis Et eo precipue quod post tempora petri et aliorum apostolorum maior
tribulacio futura fuit quam ipsis viventibus et precipue circa finem
seculi sicut ipse dominus jacobo et petro Johanni et andree dixit ante.
sicut legitur marci xiii. Item ex quo in tempore legis voluit esse
unum summum pontificem sive sacerdotem toto tempore legis cuius
imperio si quis contradiceret moreretur / sicut patet deuteronomio xvii
cum eadem racio exigat unum summum tempore gracie semper esse
ymo iste summus huius erat figura non dubium omnino consequitur
quod ista continuacio videtur summum sacerdocium legis nove lege du-
rante aut saltem ita illud christus continuari voluit sicut tunc
continuacio summi sacerdocii facta fuit / Item cum racio naturalis
dictet et philosophi gentium fateantur quod optimus modus regiminis
cuiuscumque civitatis sit quod unus sit princeps sicut est in toto
universo. non est verisimile quod summa sapiencia scilicet christus dei filius
ecclesiam suam sive civitatem suorum electorum quos sibi suo
sanguine acquisivit / sine tali regiminis modo dimitteret quin
eam perpetuis sicut per se primitus ita quoque loco sui per petrum

gubernauit et rexit usque ad consumationem seculi similiter regimine gubernauit
nisi quatenus tale regimine interceptum contingit lege nature per mortem
presidentis donec alius ordinetur / hec sentencia videtur in expressa ab ipso
domino mathei xxiiij · marci · xiij et luce xxj · ubi discipuli xpi secrete
ab eo querentibus signa destructionis templi et sui aduentus ad iudicium
et in fine seculi / qui discipuli sicut exprimitur marci xiij fuerunt
petrus jacobus et andreas · Respondit eis predicendo prelia et se/
dictiones pseudo prophetarum et tandem obscuracionis solis et lune et
stellarum ante aduentum suum / adiciens similitudinem de arbore fici
sic · Ab arbore autem ~~fici~~ fici discite parabolam / cum iam ramus
eius tener fuit et folia nata scitis quia prope est estas et vos ·
cum videritis hec fieri scitote quia prope est in ianuis Amen dico
vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant / celum
et terra transibunt / verba autem mea non transibunt quia eadem verba
dicunt marcus et lucas In quo dicto quamuis diuersi diuersa sen/
~~serunt~~ senserunt / tamen circumstanciis lectionis pensatis quod per generacionem
de qua loquitur possit intelligi non video nisi generatio spiritualis apostolici
ordinis videlicet in petro cum locutus est et in aliis apostolis quia non
potest intelligi carnalis generatio ut michi videtur / qui ipse immediate
volens ostendere sic locutus adiunxit Celum et terra transibunt · verba
autem mea non transibunt / verba eius appellans effectum spiritualem
verborum suorum qui numquam transiret quia ipsa verba vocalia predicationis
sue sicut aliorum verborum · scilicet verba transibant non dubium / unde
tamen ex permanencia verborum suorum fructus spiritualis que fecerunt verba
sua volebat ostendere generationem de qua locutus est non debere
preterire ante finem seculi Constat quod de generatione spirituali dicebat
· scilicet spirituali sanctitate et potestate apostolici ordinis per sua verba genita cum
permanencia suorum verborum non fecit generationem carnalem uxorum
aut aliorum mancipiorum Illam igitur potestatem apostolicam tam in collegio
quam in capite / que tota ad unam generationem spiritualem pertinet non desinit
aut defuit. ante aduentum suum predixit hec pro duo colligere
ex hoc quod summa sapientia huic dei ordini apostolorum generationem appellat
Primo ex hoc colligere quod persone huius ordinis virtute generatiua
spiritualem habebant et similiter proles spirituales ipsarum unde con/
gruebat quod tota hec progenies spiritualis usque ad finem seculi
generatio vocaretur sicut dicit eis · Joh · xv · Ego elegi vos
ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat // 2o
colligere quod tunc presentes omnes et eorum successores aut unius ne
spirituales esse debebant et similis vigoris ad alios procreando ·
quia omnes sunt generatio una vocati non plures ut unius ge/
nerationis virtutis spiritualis possessores et successores invenirentur

Confirmat hunc sensum · quod dicto quod marcus et
matheus hiis dictis referunt quod dominus eis adiecit parabolam
de homine qui peregre profectus est ubi utique concludit vigilate

utique quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit / ut marcus
adiecit quod autem vobis dico omnibus dico vigilate · unde constat
quod locutus apostolus non tantum pro se sed pro suis etiam successoribus ge-
nerationis illius quia apostolis in suis personis non conveniebat Cum videritis
hec omnia fieri scitote · quia prope est in ianuis · Cum ipsi per mille an-
nos mortui sint ante hec tempora presencia et multa illorum signorum
sint adhuc futura · licet enim aliqui illorum destructionem civitatis
iherusalem per tytum et vespasianum fuerant visuri et omnes fuerant
visuri per pseudo prophetas / tamen aliqua signa futura sui adventus
nullus ipsorum fuerat visurus / unde non nisi sibi et posteris dis-
tinctim conveniebat Cum videritis hec omnia fieri etc. non ipsis apostolis
singulariter nec eis eciam pro se conveniebat quia hiis verbis tres evangeliste
concorditer dicunt / cum autem videritis hec fieri sive cum ceperint
hec fieri levate capita vestra quia appropinquat redempcio vestra · Re-
dempcionem appellans non dubium corporum glorificacionem per iudicium finale
sed hoc solum suis successoribus congruebat ut hiis venientibus
capita sua levarent unde constat totum eis esse dictum pro se et suis
successoribus qui faciunt unam generacionem spiritualem de qua dicit secundum
marcum non transibit generacio hec donec omnia fiant / et eundem
sensum exposuisse videtur dominus cum dixit quod autem vobis dico ·
omnibus dico · vigilate · volens singulos futuros ipsius generacionis
apostolici ordinis ad vigilanciam in suo ministerio excitare exemplo
servorum domini expectancium dominum suum in peregrinacione absentem ·
Constat ergo dominum predixisse permanenciam huius apostolici ordinis
et potestatis · usque quo omnia signa hic posita sui adventus sint com-
pleta / qui ordo nullatenus permaneret deficiente suo principe
et eius potestate penitus desiderata · unde constat potestatem petri et
aliorum apostolorum in suis successoribus usque ad consumacionem seculi esse
mansuram Et ideo quod dominus dixit petro apostolo · pasce oves meas
pasce agnos meos / non dicit illos aut istos Sed volens intelligere
in genere cum dicit agnos · oves sine determinacione et quod dixit sibi tibi
dabo claves regni celorum · et etiam quod dixit quodcumque ligaveris etc.
et quodcumque solveris etc. · non solum sibi pro se dicta / sed sibi pro
se et suis successoribus omnibus dicta accipimus propter raciones
predictas / quia summe sapiencie nullatenus congruebat / quod tam no-
tabilem ordinem et tam utilem ad salutem tocius humani
generis institutum statim deficere sineret in suo exordio · etiam
causa finali nondum adepta scilicet salute omnium etiam electorum propter
quam eum ipsa sapiencia ordinem illum instituit Sed ipsa eadem sapiencia
permanenciam illius ordinis exigente amplius post tempora
sui exordii quam in eius principio cum hoc quod ille modus regiminis sive civi-
tatis sive ecclesie sive certis modis amplius congruebat.
ut dixi.

CD CX eisdem racionibus est tenendum quod potestas et dignitas ordinis

quas contulit apostolis et suis discipulis non tamen pro se ipsis / sed pro
suis successoribus usque ad finem seculi eis commisit / ita quod omnibus
ad ipsum ordinem potestas et dignitas sequi debebant quod nichilominus clare ostendit
xxi° capitulo ultimo. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra.
euntes ergo docete omnes gentes. baptizate eos in nomine patris et
filij et spiritus sancti. docentes eos servare omnia quecumque mandavi
vobis. / et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumacionem
seculi. Constat enim quod cum illis personis que cito fuerant mori
ture non erat ipse futurus omnibus diebus seculi. Ergo in personis
illorum sibi et suis successoribus est locutus cum quibus usque in fine
seculi esse poterat successive. Unde consequitur quod potestatem ac dig/
nitatem evangelizandi et baptizandi in personis presencium tunc sibi
et successoribus confirmavit easdem enim precise locutus est /
dicendo docete baptizantes et dicendo vobiscum / Et nichilominus
ex eodem consequitur quod apostoli successores habere debent usque ad consumacionem
seculi. id est quo ad tempus modicum erat cum ipsis in suis personis
et consequenter cum suis successoribus usque in fine seculi / et ita ex
isto sequitur quod petrus sicut sui successores certi in sua dignitate
usque ad consumacionem seculi fuerat futurus. Item quod dicit do/
centes omnes gentes servare omnia quecumque mandavi vobis.
satis ostendit se in personis eorum potestatem eis collatam suis suc/
cessoribus contulisse. ita scilicet ut ipsi possent sibi sue dignitati
spirituales filios procreare frustra enim diceret alios consecrare
docere baptizare que omnia ipse eis mandavit in textu evangelium
nisi aliquos docerent ad hec facienda potestatem accipere. Unde
constat quod illi quos apostoli ad hec misteria. ac eciam illi qui suis
gradibus legitime successerunt ex vigore perfectionis sine ordi/
nacionis aut successionis hanc potestatem apostolicam acceperint / quod in
persona mathie claruit qui statim per sortem fuit electus
et numeratus cum xi. apostolis sicut legitur actuum. j°. igitur petrus docere de/
buit / et ita non dubium quin docuit servare omnia que deus sibi
mandavit scilicet generaliter oves xpi pascere / et per generales claves
ecclesie cum expediret / quoscumque aut solvere aut ligare / cum xpc
hoc sibi mandavit quod frustra docere debuit / nisi aliquis in illa ple/
nitudine dignitatis sibi succederet Consequitur igitur quod isto dato
quod aliquis in plena potestate et dignitate petri petro successit. Con/
stat igitur ex premissis quod omnes apostoli successores in suis gradibus
habuerunt / et quod successores petri et apostolorum equalem potestatem
habuerunt et habent cum ipsis.

Johannes. Iam ostende si potes quis in hac dignitate
beato petro successit / qualiter continuatur successio. numquid
per electionem aut per sortem aut iure successionis carnalis sicut
in veteri testamento vel aut iure institucionis a predecessore vivente

sicut legimus in cronicis quod beatus petrus super sorte sua discipulum
clementem in ecclesia romana instituit vel substituit sicut ipse cle-
mens in epistola quadam directa iacobo patriarche iherosolimitano
conscripsit / **Ricardus**. Si petrus apostolus primatum tenuit
ita ut esset singulari prerogativa pastor generalis ovium christi sive
agnorum ut superiora ostendunt non potuit in hac dignitate ipso
eam tenente aliquem subrogare / quia tunc fuissent equales duo
in hac potestate suprema quod non solum esset superfluum sed impossibile
quia sic neuter superioritatem habuisset in alterum cum huic dig-
nitati supreme quam petrus suscepit a christo convenire non possit
nec aliter esset summus cum alius sibi subiectus non esset quod
etiam dignitati supreme que superius ostensa est fuisse re-
pugnat. Si aliquis beato petro in hac dignitate sive potestate successit
petro sedente aut mortuo non vivo presidenti successit / unde
constat quod quilibet quem petrus vivus aut alius apostolorum ihe-
rosolimitane ecclesie anthiocene alexandrie ubi marcus pre-
fecit sicut in cronicis legitur aut alii ecclesie cuilibet cuicumque
prefecit minor in dignitate ac potestate quam petrus fuit / aut
nullus ipsorum in primatu apostolico petro successit. Aut igitur in hac
dignitate romanus pontifex aut omnino nullus quod non permittunt
dicta superius de beato petro igitur consequitur quod romanus episcopus
sibi in hac dignitate successit. Et nichilominus ex alio capite
sicut clarescit beatus petrus spiritu sancto plenus et factus
non dubium sibi voluit successorem dimittere a successoribus
providencia edificande christi ecclesie plus posset proficere / quod si nega-
verit quis / neget igitur petrum de suo ministerio sufficienter
instructum quo ad effectum tam arduum tam gloriosum tam utile
tam grande / quod nullus faciet sensatus ut puto / aut neget
petrum velle facere quod ecclesie foret utilius / nisi aut possit
successor tamen ecclesie edificande conferre ex sua providencia. ut
michi videtur sicut in urbe romana que tunc et diu post quasi
totius orbis dominium tenuit principatum et regnum / quia sic
congruentissime quod alibi in orbe omnino non fieret ab eodem
fonte pro spiritualibus causis ac temporalibus undique in orbem
duplex rivulus regiminis emanaret / Hic insuper regimen
temporale posset facillime si a rectitudine declinaret spiritualis
sue regule confirmari / et econverso si spirituali regimini obsisteret
ipsum posset promptius temporalis potentia roborari. Hic
insuper evadendum maioribus quibus fidei per apostolos undique
dilatate ad primatem ecclesie tucior pateret accessus cum latere
mundi undique resideret. Hic insuper regna romano imperio
subiecta eo citius fidem christi susciperent quo suam dominam e-
andem fidem cernerent recepisse. ut sicut eis fuerat roma

magistra erroris et ideo congruum non impari iure doctrix fieret
veritatis. Sic insuper predicatores fidei christiane eo fiducialius ubique
uberius ac securius predicarent quo forent imperiali potencia
communiti unde paulus ob hoc dixit ad festum. sicut legitur actuum xxv.
Ad tribunal cesaris sto ubi me oportet iudicari, et sic
corporalem mortem evasit. Unde constat quod romana ecclesia fuit et ecclesie
universali utile, et ut ibi potius quam alibi usque in orbe beatus
petrus sue dignitati ac plenissime potestati dimitteret successorem.
Et ideo tenendum est petrum sapientissime hoc egisse. Propterea igitur cre-
dendum est quod beatus petrus apostolus relictis suis prioribus sedibus
et in eis aliis subrogatis in roma de precepto domini sicut
narrant fideles historie martirio fuerat coronatus quia
ibi tamquam loco summo primati ecclesie universalis aptissimo dominus
eum tunc voluit successorem, qui eius plenitudinem acciperet
potestatis. Ad hoc insuper credendum est dominum in loco illo pre ceteris
omnibus locis mundi sanguinem martirum excellentissimorum effundi
copiosius permisisse. unde precipue gloriatur universalis ecclesia
ut gloria loci congrueret excellentie presidentis. Item cre-
dendum est etiam et tenendum quod per spiritum sanctum aut per beatum
petrum successoribus ipsius fuit revelatum. Alioquin non per eos
qui alios mendaciter se summos pontifices totius ecclesie asseru-
issent fecisset deus tanta miracula quanta fide dignorum testimonio
sunt de eorum gestis conscripta, quia non congruebat quod per impios
et mendosos ad eorum peticionem deus miracula exerceret. Ex
hiis omnibus satis liquet quod romani principes post petrum in pri-
matum ac plenitudinem apostolice dignitatis ipsi beato petro apostolorum
principi successerunt. Unde secure possumus affirmare hoc quod
querunt armeni. scilicet quod romana ecclesia omnium christianorum sit caput
cum omnes christianos per suum pontificem queat gubernare.

Item et tunc rationes superiores sunt valide quibus conaris
ostendere quod beatus petrus rome debuit successorem dimittere cur
iam deficiente quasi romano imperio aut saltem ipso iam sic
restricto ut non solum imperio magni canis de cathay. sed
insuper imperio persarum. imperio deusbeth. imperio soldani
et imperio barbarorum sit minor dominio et comparari non possit
quod in aliquo illorum imperiorum debebat potius successor petri di-
mittere successorem non video, cum tunc rationes de securitate
accessus ad ipsum de libertate et securitate predicationis locum habeat
amplius de illis locis quam de romano imperio pro presenti. Sicut
ille rationes igitur tunc illud requirebant de roma. ita videtur de
aliis nunc illud idem exigere et precipue de cathay. quod imperium
iam omnibus aliis gloriosius et potentius affirmatur et
adhuc vigere videtur quod beatus petrus et eius apostoli confirmata.

fide xpi in aliquibus regionibus in quibus docebant statim se trans-
ferebant ad loca ubi fides eadem nullatenus fuerat predicata
aut ubi minus plene erat suscepta quia ibi erat maior ne-
cessitas predicandi et gloriosior et amplior fructus laboris
unde consequitur agendum esse taliter in presenti. Item ad hoc videtur
xpi preceptum impletum mathei ultimo. Ite in universum mundum
et docete omnes gentes etc. et marci ultimo. ite in universum
mundum et predicate omni creature. Cum hec sint dicta
apostolis non tantum pro se / sed pro se et suis successoribus sicut
illud quod sequitur in eodem. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus
usque ad consummationem seculi dictum est non solum pro ipsis sed
pro omnibus qui in hoc officio eis fuerant successuri. sicut
tu superius affirmasti. / Nec videtur racionabile quod quisque partem
huius dicti nostri salvatoris acceptet et aliam contempnat
Item racio tua superior de facilitate accessus ad eum qui heret
precipue fidei insurgentes quoscumque dissolvendum locum hoc potius
iherusalem de quo aut saltem de circumstante sibi regione dicitur
psalmus. psalmo lxxiii. deus autem rex noster ante secula operatus
est salutem in medio terre / quam hoc de roma que est in partibus
occidentalibus europe. cum inter omnes partes mundi ad medium
terre facilior sit generalis accessus. Item racio tua de
gloria urbis romane propter effusionem sanguinis apostolorum et mar-
tirum videtur potius locum habere de iherusalem ubi xpus deus occisus
est. Jacobus frater Johannis. sicut dicitur actuum xii Jacobus insuper
alphei episcopus loci ibi occubuit sicut evangeliste dicunt historie
et etiam egisippus verax historicus contemporaneus iacobo
ubi omnes prophete martirum martirium sunt passi et innumerabiles
xpiani [illegible] unde ibi est potius residendi locus summo
pontifici quam rome [illegible] aut alibi usquam in orbe.

Ricardus Temere conaris inquirere quid summo sit a-
gendum / cum ipse habeat actus nostros dirigere et de quo nos
subditi tenere debeamus quod quo ad gubernacula statum universalis ecclesie
provide et ex deliberato ac salubri consilio cuncta agit et disponit
omnia suaviter et honeste. Michi certe quod obicis habet robur
cum ego de mundi superficie. et cuius imperio sum locutus de quo dicitur
luce. ii° Exiit edictum a cesare augusto ut describeretur uni-
versus orbis qualis iam nullus extat in orbe / Et ideo non possunt
congruenter quas adduxi cuiusquam convenire. Item illud evangelii
mathei docete etc. cum simili. marci: non recte intelligis. Cum non
est illud sic dictum ut singuli apostoli omnes gentes docerent / aut
in omnes regiones discurrerent / quod constat quod nullus ipsorum sic
egit et sic fuissent transgressores divini mandati si diceres
illud fuisse mandatum sive preceptum. Michi enim videtur i.

Illud potius dictū per modū consilij et doct'ne. Sʒ quocuqꝫ
modo sit dictū. sic erat dictū vt singuli singula loca te/
neret et sic omnes tam ipi ꝙ successores eoꝝ p vniuersū
orbem q̄tenꝰ possent euangeliū p̄dicarent Et ideo qui in
aliqua regione sic agit ad amplius non artat' ꝙ apli suc/
cessores. Constat etiam suos sic discurrē sic discurrere
voluerint Sʒ btus petrus clementē voluit in vrbe /et
marcū alexandriam epos remanē. /sic paulꝰ thymotheu
et tytū statuit locis certis / Negare tn̄ non audeo qn̄ vide/
retur expediens ꝙ sicut fecerūt apli / sic ipoꝝ facerent
successores. videlꝫ ut ad ꝑtes infideliū diuersas diuersos
doctores. scīa claros et approbatos moribꝫ sūptibꝫ eccl'ie
iam dotate dirigerēt // Illud insuper de facilitate accessus
ꝓpter maiorē libertatē et carentiā impedimēti infideliū
et homī ꝑuersoꝝ In alio vō ꝙ obicis de gl'ia loci ierosoli/
mitani veꝝ dicis et veꝝ concludis s. ꝙ ibi qꝛ est ex illo ca/
pite. nulli dubiū xpiano summ pontifice eccl'ie xpi statue co/
gruenter reddere. Sed obstant alia. s. ta subuersio ꝑpl'i illiꝰ
a fide tūc futura. in ꝑplo ꝙ supputatoria pō. supradicta.

Iohannes Videtur michi ex hoc ꝙ superius affirmasti
s. ꝙ romanꝰ pontifex in summo primatu eccl'ie debuit bto
petro succedere manifeste inuj non solū hoꝝ duoꝝ pontifi/
catuū siue dignitatū connexio Sʒ insuper ꝙ successor gn̄alis
bti petri ex hoc factus est summus qui prius ordine et ori/
gine esse romanū ꝙ esse summū ut tunc tones ꝓtendūt
romano pontifici congruebat Et ob hoc conclusisti ꝙ romanꝰ
petro successit / igitur esse summū aduenit romano tamq̄ sibi
congruū siue conueniens / et sic qui successit petro cū fuit
romanꝰ hanc prerogatiuā ut esset summꝰ accepit sic origine
et ideo summꝰ quia romanꝰ Et insuper ex alio capite appere
videt'. qui per electōē romanꝰ pontifex post petꝝ debuit petro
succedere et successit Sʒ videtur ꝙ potestas eligendi ro/
manū in ipis primis electoribꝫ tamq̄ ius sibi ꝓpriū nō aliūde
adueniens precessit ordinē et originē ptatem eligendi
summū tamq̄ ius accidentale eis adueniens / generalis aut
est ordo siue prioritas originis inter has duas ptates.
eligendi romanū et summū in ipis electoribꝫ. talis vide'
ordo in eaꝝ affectibꝫ .s. in iuribus acquisitis electo.
vnde ex isto capite etiam sequi videtur ꝙ romanꝰ prius
origine per electionē acquirit ius romani pontificatus
ꝙ summi Et sic sequi videt' ut dixi ꝙ successor gn̄alis
petri s. gn̄alis pontifex ideo fiebat summꝰ siue gn̄alis
totius eccl'ie quia fuit romanꝰ Sʒ hoc qualiter stare possit

non video. Primo quia quilibet succedens petro in utroque iure
sic illa iura de facto suscepit sicut petrus illa optinuit / sed in petro
prius fuit summus pontificatus quam romanus non solum origine sed tempore
Item ipse summus fuit quando sedit achaye non dubium quin ipse romanus
non erat / igitur sic successor eius quilibet prius erat summus quam Ro-
manus / et ideo romanus quia summus sicut petrus fuerat non econverso
Item quilibet successor petri beati sicut superius affirmasti equalem
cum beato petro habuit potestatem / sicut ergo petrus potuit rome
alium prefecisse postquam rome sedit sicut fecit anthiochie ubi
sedit / et ipse alium alibi particularem pontificatum tenere sicut potuit
quilibet beati petri successor alium rome preficere et alicui particulari
ecclesie presidere / ita ut ipse romanus non esset / et sic omnino generaliter
esse summum non pendet ab esse romanum. Cur enim summus pontifex
alicui particulari ecclesie alligari debeat non video ex quo summus
petrus nulli particulari ecclesie fuerat alligatus. Item ex hiis que
dixisti ad probandum romanus petro successit videlicet quia fuit utile magis
universali ecclesie ut ibi quam alibi resideret. Consequitur quia modo ille qui summus
est potest peculiariter se alicui ecclesie committere si fuerit ad utili-
tatem universalis ecclesie / et sic potest romanum pontificatum dimittere
pro se et successoribus suis. Unde non solum consequitur quod unus
summus pontifex potest omnino non esse romanus et sic non videntur
inter hos pontificatus anexio quia sit scriptum quod deus coniunxit
homo non separet. Intelligo sic quod nemo licite potest separare.
Cui sensui convenit illud dictum gamalielis actuum .v. si est
ex hominibus consilium hoc aut opus dissolvetur. Si vero ex deo est
non poteritis dissolvere sed sinite eos ne forte et repugnare deo
videamini. Item si tota roma a xpiana religione discenderet
sicut gens iherosolimitana discessit non videtur quod quilibet ponti-
fex xpianus esset romanus / quo enim romanus pontifex quilibet
dici posset nisi ubi curam gereret romanorum non video.
Dicit enim paulus prima cor. v. capitulo. Quid michi est de hiis foris sunt
iudicare nonne de hiis intus sicut nos iudicatis. Nam eos
qui foris sunt deus iudicabit / quos autem pontifex iudicare
in spiritualibus causis non habet non video quo ad eum tamquam pastori
pertineat / nec qualiter sit pontifex eorundem. Petro enim ovium
et agnorum xpi duntaxat est cura commissa sicut patet Jo. ult.
non autem sunt oves xpi nisi qui eius vocem audiunt et eum
sequuntur sicut dicitur Joh. x. Unde consequitur quod romana gente aver-
sa a fide / nullus xpi vicarius pontifex romanus esset / et tamen
non dubium quin minus qui prefuit esset summus pontifex et petri
successor / Unde nulla videtur inter hos pontificatus anexio
sed videntur penitus disparati etiam si de facto in eadem persona
concurrant sicut possent forte in eadem persona aurem potificatus

et regim̄ que tn̄ conſtat ee: inta penitus diſpata Item de an-
nexione hoꝝ pontificatuū multa eſt fluctuacio quō in p̄mo pet̄
ſucceſſore et in ceteris conſeq̄nter ſit facta · quia aut eligit̄ pōtifex
in romanū / aut eligitur et nōiatur in ſumū · / aut ſimul eligit̄
in vtrūq̄ꝫ / Si eligitur in romanū dūtaxat / et ex hoc conſequit̄
eum eſſe ſumū impude videtur elcus ꝗ̄ per accidens nō p ſe·
cū tamen electores habeant ptātez eum eligendi per ſe p̄mo
et ſic elcōres ſuam ptātez occultant Nec eciaz videt̄ elcus
ſic petri ptātem accipe / cū non ſit electus in gn̄alez pontificē
ſed in romanū dūtaxat nulla expreſſione facta de ſumo ·
Si vō eligitur in ſumū dūtaxat · videtur ꝙ ex tali electiōe
non efficit̄ roman9 ōino / ſicut nec btūs petrus fuit rōn9
qn̄ xp̄us eū elegit ſiue p̄fecit in ſumū / Si vō eligitur ex
preſſe in romanū et ſumū · tūc duplici elcōne eligitur
et nō erit in vtroq̄ꝫ pontificatu petri ſucceſſor ſine duplici
elcōne exp̄ſſa · vnde cū non ita ſit actū / nec petri nōiacio
de clemente cū dicit corā frībus hūc clemente epm̄ orbis
ordīs hec h̄ebat / conſeq̄ ꝙ poſt petꝝ null9 vtroq̄ꝫ ponti-
ficatu ſibi ſucceſſit /

Ricardus Difficilia ſunt iſta que dicis · veruptamen
hos duos pontificatus volūtate et ordine rōne diuinā
fuiſſe ānexos non dubito / Narrant em̄ fidelıſſimi hiſto-
rici quibus ab omībꝫ eſt fides merito adhibenda et integre
ꝙ cū btūs petrus p̄ſecucōe creſcente in roma iux̄ illud
preceptū magri ſui cx̄t. x̊. Cum vos perſequntur in ciui-
tate iſta fugite in aliam / ciuitatē romanā volebat dīttēre
occurrit ei xp̄c exīti in porta ciuitatis eiuſdem · cui petr9
ſtupefactus dixit / dn̄e quo vadis / cui xp̄c r̄ndit · vado
romā iteꝝ crucifigi · / et ſtatim ab oculis eius ſublatus ē
Petrus vō ex hoc dicto intelligens ſe ipm̄ tamq̄ꝫ alteꝝ xp̄z
·ſ· eius ſinglarem vicariū in terris illi crucifigi debere re-
uerſus ibi ad finē vite remanſit igitur tū ſ̄greſſor fuiſſet
Si non illic vitam ſuam finiſſet Vnde michi videtur ſaluo
iudicio meliori ꝙ ex ordinacōe dīna hii duo pontificatus
ſunt iuncti ſiue ānexi epm̄ quiq̄ꝫ rōnabir̄· ſc ex hiis q̄ deus
ordinauit ſiue inſtituit aut per ſp̄m ſcm̄ debere fieri reue-
latur ex ordinacōe dīna fieri confirmabis Conſtat ex p̄-
cedentibꝫ articulis ꝙ ex inſtitucōne ordinis aplici et p̄ncipis
ip̄i9 et ex eius duracōne vſq̄ꝫ ad finē ſeculi et ex reuelacōe
ſpūs ſupius vt eſt deductū ꝙ roman9 pontifex debuit petro
in p̄matu ſuccedere eciam eius ſuccōres / et ſic voluit eos
ānecti non tn̄ ſic in videtur ānexi qn̄ ex rōnabili cauſa ·ſ·
vtilitate vtilis eccl̄ie valeant ſeparari · puta ſi ſum9 pontifex

de generali concilio ex evidenti causa fore utile ecclesie iudicaret ut ec-
clesiam romanam omnino dimitteret et peculiariter se alteri
copularet / videtur quod posset istam annexionem solvere licet fuerit
opus dei / quoniam cum superiora ostenderint istam annexionem
factam adeo fuisse ex causa scilicet quod fuit utilius universali ecclesie
summum pontificem rome presidere quam alibi / credendum est deum
ita istam annexionem fecisse ut cessante causa cessaret aut
cessare posset annexio / et sic evangelium illud debere intel-
ligi quod deus coniunxit homo non separat id est separare non debet
nec potest licite coniunctionis causa manente coniunctionis
causa cessante adeo coniuncta per hominem et precipue per
eius vicarium rationabiliter poterunt separari / pari modo de coniu-
gamali intelligere. Illud vero quod obicis de annexione horum
pontificatuum in primo petri successore quia scilicet sic fiebat ut ille
summus fieret quod primus vel primus origine saltem fieret
romanus / videtur satis ambiguum. Unde tamen non
dubito scilicet quod esse romanum non est causa necessaria nec essentialis
essendi summum sicut prudenter superius obiecisti. quoniam
non est de essentiali necessitate summi quod sit romanus aut alteri
particulari ecclesie allegatus / nec etiam necessarium est ut
aliquis pontifex sit sicut est necessarium ex perseverancia
apostolici ordinis et summi pontificatus apostolici usque ad consummacionem
seculi quod sit aliquis summus / nec quisque summus est in potestate ordinis
aut regiminis minor petro sicut superius est ostensum. Et ideo
videtur quod quilibet eorum ex causa rationabili ab ecclesia communi consilio
approbata posset romanum pontificatum omnino dimittere / et ideo
esse romanum non prius est essentialiter quam esse summum. licet sit de
facto ex causa supradicta scilicet ex hoc quod voluntas dei apparuit ad
hoc esse ut in roma petrus successorem haberet / et quo ad hoc
econverso fuit in petro et in eius successoribus scilicet quod petrus prius
et tempore et causa fuit summus quam fuit romanus et quilibet eius
successor econverso erat prius romanus quam summus. illa tamen pri-
oritas non est prioritas cause essentialis sed dispositionis in persona
que debuit petro succedere / nec puto quod sit dispositio necessaria ut
dixi. sed ordinata causa. qua causa cessante tollitur eius
necessitas. ac etiam causa alia rationabili urgente ut dixi. Illud
vero quod obicis de modo electionis te movere non debet quia
idem legitime potest eligi duplici electione in romanum et
in summum ex quo sunt due dignitates distincte quamvis annexe
et potest eligi in romanum et in summum unica electione. dum
tamen hoc fiat de ordinacione eligencium ad hoc habencium potestatem
supponencium annexionem unius pontificatus cum altero. et sic eli-
gendo eum in romanum supponendo annexionem predictam

eligitur veraciter in summum et in generalem pontificem / probabi-
cum dicitur quod minus provide sic fieret talis electio s. per accidens
non per se. Et ideo congruencius videtur michi ut expresse
eligatur ad statum utrumque sed ex quo nondum apparet ex istis quis
eligi debeat   agis donec illud firma-
tum fuerit/.

Sic igitur patet Ex quo claret quod romanus pontifex summus
esse debet quo iure et tytulo primus post petrum petro suc-
cessit et sibi ceteri successerunt . **Johannes** . Cur non
iure nominacionis sive ordinacionis . Scripsit enim clemens petri
discipulus in quadam epistola directa iacobo therosolimitano . quod
Symon petrus morte sibi appropinquante in collegio fratrum po-
situs ipsum clementem per manum accipiens dixit. hunc clementem
episcopum orbis ordino cui ab inicio mecum fuit . et hic vir scilicet
clemens petro successit . **Ricardus** . Verisile est
iuxta verba beati clementis quod petrus a spiritu sancto vel pocius
spiritus sanctus per petrum hoc fecit aut dixit . Videtur enim
eo spiritu hoc fecisse sive dixisse quo spiritu mortem suam futuram
previderat appropinquare quia s. clementem previderat ceteris
utiliorem ecclesie non ut formam successionis future describeret
Cum enim mathiam in apostolum nolebat solus quamvis summus sine
fratrum assensu preficere nullo modo de eo credendum est.
quod summum pontificem sine fratrum precium consensu voluit per
se aut per unum aliquem ordinare / nisi super hoc sensum
dei accepisset quem non dubium fratribus expressisset ut consensum
preberent Item petrus plenus spiritu sancto / qui a suo ma-
gistro audierat multi pseudo prophete surgent et seducent
multos / et quoniam habundabit iniquitas . refrigescet caritas
multorum Mathei xxiiij. Nequaquam voluntati unius hominis ordi-
nacionem summi pontificatus sive principatus committeret / cum
unius caritas refrigescere tam posset de facili quod loco sui car-
nem et sanguinem subrogaret et forsitan unum pseudo
prophetam Item nemo ambigit quin multorum discrecio me-
lior sive utilior sit ad talem effectum quam unius persone cum
minus leviter possent multi frangi terroribus aut blandimentis.
flecti aut promissis corrumpi quam unus Nec est a quoquam cre-
dendum quod plenum petrum spiritu sancto veritas latuit ita
patens aut quod petrus tam patenti veritati voluit contrariari
Constat igitur quod petrus summum primatum apostolicum . neque
unius hominis successoris arbitrio voluit ordinari Unde cre-
dendum est petrum petrum in facto parte expresso super illa ordi-
nasse clementem / sed pocius nominasse ut fratribus patefaceret
quo ad personam per eos sibi subrogatam quid ipse sentiret.

quem fratres senserant spiritum dei habere sine herede. Et ideo petro decesso fratres statuerunt loco suo clementem. ipse vero clemens de consensu fratrum credentium electus ut quidam affirmant unum eum precedere fecit/

[I]ohannes. Video quod non debuit per nominationem aut ordinationem prioris sibi alter in apostolico principatu succedere. Sed non video cur non per sortem succedat posterior precedenti. ex quo mathias simul cum barnaba precunctis de ecclesia fuit electus quoniam postquam petrus sicut suo officio congruebat diffinivit unum debere inde proditori succedere / Sequitur statuerunt duos. Ioseph qui vocatur barnabas qui cognominatus est iustus et mathiam. Sed non hos duos statuerunt nisi per electionem. Videns igitur mathiam cum collega saltem electum. Sed quia quis duorum esset deo acceptior ignorabant plenum sanctitate. videntes utrosque ideo oratione premissa super eos sortes miserunt petentes ut deus ostenderet quem ex duobus ipse elegit / quo modus pocius divinum oraculum preferebat quam sortem quod eis licuit licet forte non expediat nec liceat talia agere sine causa in presenti hominibus in quibus non est tanta sanctitas presumenda. sicut erat in ipsis apostolis. Quod non sit sortis successio irrationalis et inepta in summo pontifice facile advertens si attendas quod per eam eque potest contingere indigno ut digno. / sicubi igitur posset sors rationabiliter locum habere hoc esset in casu mathie ubi electio aliquarum personarum equalis meriti iudicio eligencium sortem preiret. sic sola sors nunquam titulum succedendi afferret/

[I]ohannes. Cur posterior pontifex summus in nova lege non succedit iure hereditario precedenti sicut in antiqua lege fuit preceptum quod aaron esset sacerdos et filius eius post eum cum iure perpetuo. exodi. xxviij et xxix. Et finees filio eleazari filii aaron. et filiis eius etiam iure perpetuo. sicut dicitur numerorum xxvj. Cur non illud precepit observari. aut non debuit. Si fuit rationabile et utile non video. Aut si fuit irrationabile nunquam fuisset dictum a domino. Unde constat quod fuit rationabile. et ita rationabile est adhuc ut observetur a nobis. Item melius est et rationabilius ut reges regnorum et principes iure hereditario succedant sibi quam electione aut nominatione aut sorte aut modo alio quod videtur ex hoc. quod sic in veteri testamento de david est actum et de filiis eius sicut patet ij Regum. vij°. licet multi mali et impii sic sibi successerint. Constat autem deum statuisse modum successionis magis rationabilem et magis utilem de regibus et principibus. Cur igitur non debeat ita esse de sacerdotibus non videtur et pape

quia de iure nature videtur quod bona parentum iure hereditario ad filios de-
beant diriuari unde numeri xxviij°. peticione filiarum salphat expressa
moysi quod eis traderetur porcio possessionis patris sui. et domino super hoc
consulto responsum est a domino iustam esse postulacionem filiarum salphat
ut cum lex scripta nulla tradita erat super hoc / consequitur quod hec res
iusta tunc fuit quod erat iusta iusticia naturali. Nec hoc videtur durum
esse debere. cum filius sit quasi porcio patris / et sic quod naturaliter pars
eius manet et durat in filio ita ut illud quod suum erat naturaliter exigat
permanenciam cuiuscumque quantenus possibile erat sibi conseruari. quod per
continuacionem possessionis paterne in filio debeat pater sicut est
possibile permanere

Ricardus. hec omnia vnico glose virginibus meritis xpisti sto-
lluntur que virginitatem seruauit domino approbante / et sic xpistus
filius eius fecit sic paulus apostolus in se egit et in aliis suasit /
ut i. cor. vij°. volens omnes esse sicut se ipsum ut dicit vnde adiungit
scilicet bene facit qui matrimonio iungit virginem / et qui non iungit melius
facit / et post statim si dormierit vir eius liberata est a lege viri
cui vult nubat. tantum in domino. beatior autem erit si sic permanserit
secundum consilium meum puto. " puto autem quod et spiritum dei ego
habeam vnde a tempore perfecte introductionis euangelij constat
supremum statum perfectionis castitatem eciam legis antique in-
cludere. Et ideo ineptum fuit ex tunc quod vxoratus statum summum
teneret cum ad summum pontificem pertinet esse solicitum
circa ea que dei sunt et non esse diuisum ut cogitet placere
vxori vnde dicit apostolus vbi supra. volo autem vos omnes sine
sollicitudine esse qui sine vxore est sollicitus est circa
ea que dei sunt quomodo placeat deo qui autem cum vxore est. que sunt
mundi quomodo placeat vxori et diuisus est / vnde dicit
apostolus ad hebre. vij°. translato sacerdocio necesse est ut legis
translacio fiat / Et ideo a tempore euangelij scilicet introductionis
noui sacerdocij secundum ordinem melchisedech. translata est lex
ita ut non iure hereditario carnali. sed pocius iure hereditario
spirituali fiat sacerdotum successio ita ut ille qui amplius imi-
tatur xpistum debeat pocius quam alter in sacerdocio xpisti succedere
Et ideo promisso ab ore domini ipsi petro tamquam sibi simili
in virtute. beatus es simon bariona quia caro et sanguis
non reuelauit tibi. sed pater meus qui est in celis / sequitur
statim eius a xpisto institucio sicut prenominacio in eius successorem
Et ideo dico tibi quia tu es petrus et super hanc petram
edificabo ecclesiam meam. et porte inferi etc. et tibi dabo cla-
ues regni celorum etc. / Similiter premissa trina questione a xpisto ipsi
petro sic. Symon iohannis diligis me plus hiis. statim sequitur
commissio custodie sibi ouium xpisti et agnorum aut commissionem ante

facte expreſſio ſic paſce agnos meos. Et ex hoc apparet quod ille qui plus xpm diligeret merito deberet ſibi ſuccedere in ſue eccleſie preſulem. Unde conſtat qualitercumque fuit de ſucceſſione ſacerdotum ſummorum et aliorum ac etiam regum et principum etc. et etiam aliquorum ſimplicium quo ad poſſeſſionem paternam quod nichil illarum legum ob hoc eſt in lege euangelica obſeruandum quo ad ſucceſſionem ſacerdotis nec de ſacrificio iſto ſunt leges ille racionabiles propter predicta quamuis ſint racionabiles in corporalibus poſſeſſionibus ubi non agitur de periculo animarum tanto et tam facili. Et ideo leges ille quatenus habent legem nature in ſe ſcilicet ut filius legitimus in carnalibus patris patri carnali ſuccedat in lege euangelica obſeruantur ſcilicet quod filius aut alter propinquior iure hereditario decedenti ſuccedit non autem in iuribus ſpiritualibus ſed ille pocius qui eſt propinquior in donis ſpiritualibus. De iſta materia plenius tractabitur in decimo libro. Sic igitur conſtat quod non congruit nec expedit quod ſummum ſacerdocium aut aliquem gradum ſacerdocii aliqui iure hereditario teneant ſcilicet iure ſucceſſionis carnalis. Videris igitur quod non congruit nec expedit ſucceſſionem eſſe ſummorum pontificum per ordinacionem ſeu nominacionem precedencium, neque per ſortem. Et ideo videtur quod neutro horum modorum fieri debet ſucceſſor, minus autem congruit hec fieri hereditario iure ne forte quiſquam curam aliorum ſuſciperet, qui ſeipſum curare neſciret, ymo ex quo omnino congruit ut ſit plenus ſanctitate et donis ſpiritualibus qui vicariatum xpi debet tenere in terra cuiuſmodi dona a parentibus iure hereditario nullus habet. Conſequitur quod nullus iure parentele debeat eſſe ſucceſſor aut ſummum pontificatum iure hereditario poſſidere. Unde non video quod per eccleſiam aliter fieri congrue fieri potuiſſet, Et ideo niſi per electionem. Et ideo omnino credendum eſt ſic factum fuiſſe.

Iohannes. Cur pontificatum ſummum et pontificatum romanum duos affirmas ſcilicet diuina inſtitucione diuerſos. Michi enim ex premiſſa videtur quod unus pontificatus ſit romanus et ſummus ſi pontifex romanus ſit ſummus. **Ricardus.** Non recte tibi videtur. Cum enim perſona aliqua fuit imperator et rex ſcilicet alamanie non propter hoc ſtatim ſequitur quod imperium ſiue imperialis poteſtas aut dignitas dici debeat regia dignitas ſiue poteſtas regalis. Nec dignitas apoſtolica eſt, nec fuit dicenda dignitas diſcipulatus in mathia qui de diſcipulo ſicut erat per electionem factus eſt apoſtolus. Nec in homine habente filium et patrem debes dicere quod filiacio ſit paternitas quamuis forſitan eſſent res una quia in omnibus hiis eſt magna racionis diſtinctio ſic licet ut ſupius eſt oſtenſum principatus apoſtolicus et pontificatus romanus ſit in una perſona dicere non debemus quod ſunt unus pontificatus cum racionibus ſint diuerſe. Siue ſint res una ſiue diuerſe de quo in preſenti

non eſt ſcrutandũ.
[I]ohannes. Exempla iſta non ſoluunt qđ dixi. q̄m nec
in rege alamanie nec in mathia diſtĩo nec in filio conſeq̄
alia ratio ſ. imperiũ, aplatus ſiue patriarchatus q̄ ſingula
iſta priora ſunt et p̄nt ab iſtis poſterioribȝ ſepari. Hic
aut pontificatus romanus non potuit in p̄mo ſucceſſore
petri a ſũmo ſepari nec econ̄. et ſic videntur tunc indiſ-
tincti omnino. Ricardus. Calor in igne a luce ſepari
non p̄t nec econ̄ / nec lux a ſole aut econ̄ calor a corp̄e in quo
eſt non pot ſepari nec econ̄. Et conſtat ſingula diſtingui
a ſingulis. Unde non recte concludis. Quicquid aut ſumus
pontificatus poſſit a romano pontificatu ſepari aut econ̄
iam dixi. tamen conſtat q̄ de facto ex dei ordinacõe inguit
ſi eciam tota roma cũ ſua tota gente ſubuerteretur ut ſodoma
aut ſpũaliter ſubuerteretur a fide nõ minus ſumus pontificatus
apticus in p̄nti ſummo pontifice et in omnibus legittimis ſucceſ/
ſoribus remaneret licet forte queſtio eſſe poſſet quo titulo
alius ſibi ſuccederet precipue omnibus illis deficientibus ī quibus
ex iure romane eccl̄ie in p̄nti extat p̄tas ſiue ius eligendi
devolui ad totũ collegiũ pontificum vrbis eccl̄ie aut ad to/
tam congregacõem fideliũ ſic fuiſſe eciam ab inicio videtur
niſi ex ordinacõne diuina appruiſſet illam p̄rogatiuã debuiſſe
in romana eccl̄ia remanere. Quod ipe petrus aplus ad hoc
expreſſe ſatis oñdit / cũ ante mortẽ ſuam p̄uidens appropinq̄re
in frm̄ collegio nominauit clementẽ diſcipulũ .ſ. ad hoc q̄
ſibi in epatu vrbis ſuccederet / non quia ſubſtituendi eũ in
ſumũ pontificẽ habuit p̄tatẽ ut iam dixi / ſed ut collegio
frm̄ patefaceret ſpm̄ ſpũs ſancti. quem fr̄es electores
non dubitabat ſpũ ſancto regi. Recte igitur ſicut concluſi
q̄ romana eccl̄ia ſit caput omnium xp̄ianorum. cũ romane eccl̄ie
per ſumũ pontificẽ omnes xp̄ianos p̄ncipaliter conueniat gu/
bernare.
[I]ohannes. Miror q̄ eccl̄ie xp̄i capita plura aſſeribis
ſ. romanã eccl̄iam et vrbis eccl̄ie ſumũ pontificem. Quod
aplus hoc dicit ad ephe. i. iiij. et v. capitulis et ad coloſſ.
p̄o q̄ xp̄us eſt caput totius eccl̄ie. Unde ſi gelo tua ſit
vera. monſtruũ erit tot ſiue plura capita hñs.
Ricardus. Non hoc tm̄ mireris tuam ip̄ius q̄m tu
imprudenciam. quia eo mõ loquendi frequenter vteris quem
impugnas. dicis eni londoniam caput regni anglie
et pariſius caput regni francie et inhabitantes in vtroq̄
regno regem appellas omnium incolarum aut regni. Dicis
inſuper cũ paulo aplo i. cor. xi°. q̄ omnis viri caput ē xp̄c

et tamen nullum verum predictorum regnorum monstrum affirmas
quorum quodlibet asseris tria capita habere, ymmo quatuor sive
quinque et forte usque ad .x. quia nullum de predictis negas habere suum
primatem pro capite aut suum episcopum. aut suum rectorem aut
suum comitem vel dominum inferiorem sub comite. puerilia nimis
sunt ista cum monstruositas colligi ex multitudine capitum
s. rectorum ipsius sive non ipso tamen non sit corpus unum. sed
solum ad similitudinem aliquam veri corporis habens hec nomine, neque quod
alter dum tamen ad se invicem habeat ordinem congruentem
sicut in vero corpore capitum multitudo que vere eius partes
essent monstruositatem aut superfluitatem argueret inter
que naturalis ordo non esset / Singula igitur suo modo
intellige. scilicet xpistum esse caput ecclesie quia non est solum
rector eius sed auctor Successorem petri. d. cap ecclesie quia
inter personas institutas ipsi ecclesie est supremus gubernator
et rector Item ecclesiam romanam caput omnium xpianorum
quoque eciam appellas quia inter ecclesias xpianorum iure suo prin-
cipis optinet principatum. ecclesiam dico romanam non structuram
lapidum et lignorum sed congregacionem totius gentis ro-
mane fidelis cum suo pastore.
Johannes Non video sic esse posse. ut asseris cum ihero-
solimitana ecclesia ex sacracione eius per effusionem san-
guinis xpisti dignior videatur. Unde frustra ut mihi videtur
quidam de nostris viri famosi et sancti conantur asserere
romanam ecclesiam propter eius consecracionem in effusione
sanguinis apostolorum petri et pauli esse preteris celsiorem
et habere pre ceteris principatum honoris cum in hac prerogativa
iherosolimitana eam tantum excellit quantum xpistus omnes cre-
aturas excellit omnes humanas Ad hoc eciam facit quod ihero-
solimitana est antiquior fundacione Et anthiochia similiter
ubi primitus sunt appellati discipuli xpiani sicut legitur
actuum xi. In quibus insuper beatus petrus prius
sedit quam rome. Item tota universalis ecclesia ita antequam
beatus petrus romam accessisset. s. xl xi. annis quibus
legitur in cronicis ipsum in partibus orientis cathedram
tenuisse unam ecclesiam particularem non habuit pro capite
sicut modo habere asseritur Cur enim modo habeat et tunc
non habuit necessitatem. non video aut probacionem / sed tunc
romana nondum fundata aut saltem non adhuc huius ponti-
ficem caput non erat et per quibus aliqua sua particularis
ecclesia eo tempore caput erat et tenuit principatum igitur oportet
ostendere quo iure et quomodo illa ecclesia sive iherosolimitana fuerat
sive anthiochia aut alia hunc amiserat principatum. Item in

cronicis legimus qui ante tempora fuere imperatoris Constantinopolitana
ecclesia primatum omnium se scribebat, et tamen non est in conciliis ge-
neralibus ibi aut alibi celebratis aliqualiter reprehensa. igitur
videtur quod tunc istam prerogativam constantinopolitane ecclesie universalis
appellavit. oportet igitur ostendere non solum qualiter ecclesia
Constantinopolitana prerogativam hanc perdidit Sed insuper quo
iure eandem prerogativam romana ecclesia acquisivit. Item
si ille qui principatum tenet totius ecclesie christiane alium prefi-
ceret, et ipse nullius particularis ecclesie cathedram teneret
sed tamquam generalis christi vicarius omnes pariter et singulas
gubernaret. non esset romana ecclesia amplius caput universalis
ecclesie quam quecumque alia particularis ecclesia. Non est igitur
modo caput ratione sui sed solum ratione alterius, et sic unaqueque
alia ecclesia esse posset si urbis pontifex eam sibi in sponsam
specialiter applicaret. Item amplius stupeo de nostris docto-
ribus dictis quibusdam qui conantur romanam ecclesiam pro-
bare precipuam et caput aliarum eo quod Imperator Constan-
tinus circa annum domini ccc l. hec censuit et fecit promulgari
et forte etiam imperator alius idem constituit circa annum domini
dc. sicut legitur in annalibus eorundem. cum nullo modo ostendi pos-
sit, sed etiam dignitati ecclesie omnino contrarium sit quod aliquis
imperator habeat talem spiritualem potestatem ut ecclesias et earum
pontifices in suis dignitatibus et potestatibus sic vertere possit
ymmo subvertere. Cur insuper imperator tartharie ecclesiam
de cabalorum aut de cathay caput omnium ecclesiarum constituere
non posset iuxta premissa non video si esset breviter cum
suo populo christianus, cum eius dominium in temporalibus sit precipuum
et maximum super terram, quod si quis diceret non solum impudens
sed stolidus diceretur.

Ricardus Si vivus quisquam esset ecclesia probabiliter
affirmares quod ecclesia iherosolimitana dignior esset romana.
vero quia congregacionem fidelium ecclesiam appellamus. dignitatis
loci quem merito in iherosolimitana astruis ex effusione sanguinis
christi ecclesiam iherosolimitanam ex hominibus fidelibus congregatam
que nostris temporibus nullum est huius quod dolenter referimus
nequaquam ex hoc dignior romana poterit affirmari. Non
enim gentem propter locum sed propter gentes deus locum elegit
scribitur secundo machabeorum c. v. Electio vero dei gentem
sanctificat aut dignificat Ex quibus edificatur ecclesia
non aliquis locus terrenus. Unde videre potes quod iusto dei
misterio extat actum ut petrus iherosolimis non dimitteret
successorem ubi christus examinandus sue fidei providerat in proximo
affutura. Sed in romanis partibus ubi eam providerat ampliandam

Antiquitas etiam Jerosolimitane aut anthiochie ecclesie primacie dignitatis non arguit nisi in ipsarum aliquas primas ecclesie remansisset finaliter sicut supius est ostensum/ Quod aut Anecius quod tota vniversalis ecclesia a tempore xpi habuit aliquam particularem ecclesiam siue sit verum siue sit falsum non refert ad romanum pontificem / qui semper illa tytulum capitis tenuit et honoris. vbi sedit petrus caput ecclesie Et ideo hec dignitas vnius cum principe totius transit ad aliam / et sic propter merito hanc prerogatiuam amisit/ Vides quod postulas. scilicet qualiter anthiochia hanc dignitatem perdidit / et quomodo eam romana ecclesia acquisiuit nec constantinopolitana ecclesia vbi petrus numquam sedit hanc dignitatem vnquam perdidit quam numquam accepit / sed vsurpacione cuiusdam patriarche sui nimium presumentis et minus scripturam scientis qui propterea merito tempore se fecerat appellari cuius presumptionem tamquam patenter erroneam Imperator Foca repressit/ Unde dixi supius quod fuit expediens ut petri successor a latere Imperatoris sederet vt prompte quemcumque suo Juri conanti resistere posset/ cum expediret potencia cohercere Quod non quia conaris astruere romanam ecclesiam non esse sui caput esse si romanam ecclesiam congregacionem omnium fidelium romanorum intelligis capite circumscripto non puto hoc fecit quod fuit contra mentem pontificum siue verum fuit siue falsum / cum tamen ipsa ecclesia ex principe eius et subditis constituta sit caput. Nec hanc dignitatem ab aliquo Imperatore Zeno ut prudenter obicis accepit aut accipere potuit / sed a solo xpo Imperatore celesti / propter causam tamen predictam. scilicet ne aliqua ecclesia seu persona hanc prerogatiuam sibi false seu alias vsurpare presumeret ut ipsa romana posset per suum pontificem officium petri liberius et securius exequi. vbicumque decreta super hoc Imperatoris non institutoria sed affirmatoria et minus approbatoria emanarunt que approbacio in nullo derogat summi pontificis aut ecclesie dignitati.–

Nullus igitur xpianus debet ambigere quod romana ecclesia cuius pontifex est petri successor et xpi vicarius sit caput. gubernatrix et doctrix omnium xpianorum modo predicto. scilicet per suum pontificem.

Johannes Ista libenter accipio perge ad ceteras questiones.

Ricardus In pluribus earum quid sit tenendum ex hac vna clare consequitur quod si ecclesia romana sit caput omnium xpianorum et eius pontifex sit primas totius ecclesie xpiane et xpi successor ut petrus Non dubium quin in licitis et honestis debet vniversalis ecclesia eius consequi de/

decreta eius doctrina et eius consuetudinem sive usum in collatione sacrorum et ministrationis eorum intelligo in hijs quibus eam imitandam esse ipse statuit aut decrevit. Unde paulus dicit indistincte ad heb. ult. obedite prepositis vestris et subiacete eis. et ad Ro. xiij omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit / Non enim est potestas nisi a deo / que autem sunt a deo ordinata sunt / itaque qui resistit potestati dei ordinationi resistit / qui autem resistunt sibi ipsis dampnationem acquirunt ubi dicit eos dampnationem incurrere qui resistunt superiori potestati. Cum si quisque dixerit accipiendum de potestate seculari quanto magis est observandum ad potestatem spiritualem. Unde ij ad thess. iij° dicit si quis non obedit verbo meo per epistolam hunc notate et non commisceamini cum illo ut confundatur. Unde salvator ait luce x°. Qui vos spernit me spernit. Sic etiam in lege antiqua erat. Unde deut°. xvij qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio / qui eo tempore ministrat domino deo tuo decreto iudicis morietur homo ille. Et ibi premittit sequeris sententiam eorum nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Et deutro. xxiiij observa diligenter ne incurras plagam lepre / sed facies quecumque docuerint te sacerdotes levitici generis iuxta illud quod precepi eis adimple sollicite. Unde constat eos qui mandatis licitis non obediunt romano pontifici primati totius ecclesie christiane dampnationem incurrere. Et sic quo ad formam conferendi ordines quo ad tempora quo ad ordinandorum indumenta et etiam sacerdotum in celebrando / et quo ad etatem ordinandorum quo insuper ad ieiunia observanda / et quo ad separationem populi a clero et cleri a sacerdote celebranti in ecclesia / quo ad formam missarum et distinctionem earum quo ad studia theologie spiritualia / et quo ad unitatem patriarche sui et ad cuncta similia / de quibus armeni multas faciunt questiones debet eis pro responso sufficere quod habeant decreta super hijs romane ecclesie et sui pastoris qui de hijs aut pauca aut nulla exponuntur precise in novo testamento.

Explicit liber Septimus.

Incipit octavus liber. In quo tractatur questio armenorum de forma et effectu ac necessitate sacri baptismi et continet xl capitula.

Primum capitulum obicit de multiplici forma baptismi et solvit in fine ostendens quod una est forma dicta baptismi.

Secundum capitulum con. primum ca^m de forma baptismi et soluendo ondit certam formam esse in tradicione baptismi ubi eciam exponit quid est aliquid fieri in nomine alicuius.
Tercium capitulum de quarto siue quo ad formam baptizandi apostolorum tractat sinaz affirmantem quod apostoli in baptizando nullum nomen xpi secundum eius humanitatem exprimunt et ponit modum soluendi contrariam
Quartum capitulum tractat sinaz ponentem quod apostoli ex sola dispensacione in xpi nomine baptizabant
Quintum capitulum tractat terciam sinaz ponentem apostolos in expressione nominis xpi baptizasse ab speciali dispensacione et ponit eius motiua cum solucione.
Sextum capitulum obicit multipliciter quod apud baptizantes in nomine xpi aut in nomine Ihesu non seruabant formam a xpo traditam et soluit obiectus. ostendens quod non licet in presenti uti illo modo apostolico tradendi baptismum.
Septimum capitulum tractat quartam sinaz cum suis motiuis ponentem apostolos baptizasse in expressione trinitatis et eciam alicuius nominis xpi secundum humanitatem ipius et soluit contraria ipius
Octauum capitulum ondit hanc esse formam In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. probans nichilominus quod intencio baptizandi et intencionis expressio ad vere baptizandum exigitur
Nonum capitulum obicit quod una sit forma conferendi sacramenta diuersa et soluit ondo oppositum et contrarios soluit obiectus.
Decimum capitulum tractat de triplici effectu baptismi ondens quod gracia saluatrix in baptismo confertur et quod tollitur obligacio ad dampnacionem perpetuam eternam.
Undecimum capitulum obicit et soluit ostendens quod in paruulis sicut adultis baptismus habet predictos effectus.
XII^m capitulum ostendit quod ex scriptura omnes naturaliter propagati ab adam sunt in ortu peccatum et obligacionem ad dampnacionem
XIII^m capitulum obicit contra quo ad peccatum
XIIII^m capitulum ostendit plenius ex scriptura quod omnes naturaliter propagati ab adam sunt peccatum in ortu
XV^m capitulum ondit ex scriptura hoc idem
XVI^m capitulum obicit quod in naturalibus in ortu non possit esse iusticia et soluit ostendens exemplariter quod catuli recte esse possunt siue possibiliter in ortu
XVII^m capitulum obicit quod ceteras posset esse in aliquo naturalis et soluit obiectus.
XVIII^m capitulum ondit obiciendo et soluendo quod nullus potest

dici naturaliter cecus

XIXm capitulum distinguit privaciones naturalium rerum a privacionibus rerum accidentalium ostendens esse possibile ut omnes ab origine sint iniusti.

XXm capitulum ostendit ex sacra scriptura quod iusticia debet naturalis esse cunctis hominibus

XXIm capitulum ostendit idem ex sacra scriptura concludens quod omnes homines ab ortu habent iniusticiam sive peccatum.

XXIIm capitulum obicit contra precedencia et solvit ostendens racione generali iustum esse ut homines ab origine sint iniusti et ut eciam in iniusticia creantur

XXIIIm capitulum obicit quod non omnis carencia iusticie est iniusticia, et querit qua racione potest creatura dei in sua prima creacione esse iniusta.

XXIIIIm capitulum distinguit duplicem creacionem racionabilium creaturarum scilicet naturalem et liberam et ostendit qualiter in plantis et animalibus dicuntur veri genitores sive apparentes.

XXVm capitulum ostendit animas humanas post primos parentes naturaliter a deo produci cum hoc quod homo genitor ita veraciter dicitur parens hominis generati sicut in animalibus ceterarum specierum est parens.

XXVIm capitulum tractat numquid illud sapientis scilicet sortitus sum animam bonam etc. sit dictum de Christo negative ostendens.

XXVIIm capitulum obicit et solvit ostendens deum racionabiliter posse dici in generacione hominis instrumentum hominis generantis concludens quod omnes filii generancium nasci debent cum congruencia in iusticia.

XXVIIIm capitulum ostendit eandem generacionem per carnale exemplum.

XXIXm capitulum ostendit hoc idem quamvis Adam in generando propter primam iusticiam fuerit fortis et sciens.

XXXm capitulum obicit contra generacionem a sciente de primitive condicione filiorum in ortu et solvit

XXXIm capitulum reddit racionem cur alii parentes propinqui non transferunt sua vicia in eos nec primi parentes suos defectus in posteros transtulerunt

XXXIIm capitulum ostendit quod nullus in alium potest peccatum actuale transferre quod eos possit ad penam et ad iusticiam eciam filios obligare.

XXXIIIm capitulum solvit obiectus vicesimi tercii capituli ostendens iniusticiam sive peccatum a deo non esse auctore

XXXIIIIm capitulum obicit per multa quod baptismus in aqua non sit necessarius ad salutem

XXXVm capitulum ostendit duplicem modum novitatis.

XXXVIm capitulum solvit obiectus capituli vicesimi quarti et obicit de impossibilitate qualiter excusat et solvit plures obiectus.

xxxvij cap. obicit contra neccitatem baptiſmi et ſoluit oſtendens quod omni
tempore ſacramentum aliquod fuerat neccſſarium ad ſalutem concludens omnes
non baptizatos debere dapnari et hoc probans tractat de inno-
centibus ab herode occiſis
xxxviij capitulum ſoluit aliquos obiectus xxxiiij^ti ca^li
xxxix capitulum obicit de ignorantibus leges xpi et ſoluit
oſtendens quod pereunt et tamen excuſantur per ignoranciam de non
obſeruando preceptum.
xl^m capitulum diſſoluit ultimum obiectum de neccitate ſacramenti
altaris.

Iohannes Aliud ſi placet faciamus exordium et iam diſ-
cute per ſcripturas nunquid ſit aliqua certa forma baptizandi
neccſſario requiſita ad effectum baptiſmi conferendum. Non enim
mihi videtur certa forma verborum ad hoc exigi cum tempore apoſtolorum
fideles baptizati in nomine iheſu xpi iuxta illud dictum apoſtoli
act. ij. baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine iheſu xpi in re-
miſſionem peccatorum. Et aliquando in nomine domini iheſu iuxta illud
actuum viij^o Nondum enim in quemquam illorum venerat ſed tamen
baptizati erant in nomine domini iheſu tunc imponebant eos
Et act. xix. hiis auditis baptizati ſunt in nomine domini iheſu.
Et aliquando in nomine domini iheſu xpi iuxta illud actuum x^o iuſſit
eos in nomine domini iheſu xpi baptizari / Et ſaluator ipſe con-
trario dicit diſcipulis Euntes autem docete omnes gentes
baptizantes eos in nomine patris et filij et ſpiritus ſancti. Ecce
diuerſa forma tradita ab omni magiſtro excerta a ſuis diſci-
et diſcipuli ipſi ſicut priora pretendunt tria diuerſa for-
ma ſunt uſi Non eſt ergo aliqua forma certa verborum
requiſita ad effectum baptiſmi et remiſſionem peccatorum / et
cum videtur contrarium quoniam unuſquiſque effectus certam habet cauſam
igitur cum verba efficiant ſacramentum conſequitur quod omne ſacramentum
habet certa verba ſiue certam formam verborum quibus efficitur
Etiam ex quo ſaluator certam formam tradit cum dicit bap-
tizantes eos in nomine patris et filij et ſpiritus ſancti illa videtur
neccſſario requiſita et ille videtur tranſgreſſor qui nouam in-
ducit et obmiſſor qui ea non utitur / Excuſa igitur
xpi diſcipulos qui formam ſibi traditam non ſeruabant
et aliam inducebant /

Ricardus. Certam formam puto exigi ad illud ſacra-
mentum conficiendum et eius effectum conferendum ſi certum
ſenſum verborum ſicut in nono libro plenius dicetur.
de ſacro altaris quoniam principium ſalutis non debet ab incerto
pendere ſed a cauſa determinata et certa alias enim de ipſius
effectu merito poſſent homines fluctuare quod abſit

Johannes. Videtur rationabiliter posse dici quod licet saluator
precepit baptizare in nomine patris et filii et spiritus sancti. non tamen
in hoc tradit formam baptizandi / sed tamen voluit mandare apostolis
quod in fide sive virtute aut auctoritate trinitatis baptismi traderent
sacramentum. Sic igitur videtur paulus apostolus intelligere ad Ro. vi°
cum dicit An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus
in christo ihesu / in morte ipsius baptizati sumus Vbi videtur in-
telligere per baptismum in eius fide susceptum / aut eius
virtute non in expressione nominis eius / qui dicit omnes in
christo baptizatos esse baptizatos in morte eius / non intelli-
gens quod fuerunt baptisati in expressione huius nominis mortis
christi / Sed quod fuerant baptizati in fide ac virtute mortis
sive sive passionis ipsius Vnde videtur quod ad istum sensum
dicat eos fuisse in christo ihesu. scilicet in fide et virtute ipsius / et
sic potest intelligi istud mandatum. scilicet ut apostoli baptizarent in
fide sive virtute aut auctoritate patris et filii et spiritus sancti.
non in expressione horum nominum.

Ricardus. Non potest hoc stare quod dicitis. Sed fateri
compellimur per verba predicta quod non solum precepit
christus quod apostoli baptizarent in fide sive virtute aut auctoritate
patris et filii et spiritus sancti / sed mandavit et voluit quod
tres personas in baptizando / aut saltem auctoritatem expri-
merent / quia aut non tenebantur quicquam in baptizando
omnino exprimere sed in sola mente trinitatis fidem habere
ex quo fides sola sive auctoritas ipsarum Quod preceptum si taliter
observassent stulti ab omnibus extimati fuissent immo et insani.
Quid enim stultius aut insanius fieri posset quam homines
velut muti alios in aqua emergerent nichil omnino loquentes
Constat igitur quod trinitatem aut trinitatis auctoritatem voluit in eos
baptizandis verbis exprimere cum precepit baptizantes eos in
nomine patris et filii et spiritus sancti. Item hoc planius apparebit
si formam verborum suorum tractemus. Videtur enim mihi quod nullum
refert quod quis dicere sive precipere suo ministro simpliciter sic
fac. hoc enim michi videtur precipe ut minister in opere
precepto de domini auctoritate faciat aliquam mentionem Si vero
quicquam solum non precipiat sic. fac hoc in nomine meo. Non
video an precepit opus et preter hoc expressionem fieri
auctoritatis sue que expressio ut constat nullibi fieri omnino
non potest nisi ipso domino nominato. nisi enim hoc in huius precepto
includeret / et non solum auctoritatem suam ministro committeret
cum auctoritatem faciendi committat ministro simpliciter precipiendo
ut faciat / conficere vel consecret vel unius sensus esse utrumque
scilicet hoc fac hoc et fac hoc in nomine meo quod nemo dubitat filium esse

Igitur cum xpc precepit apostolis sic. baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. non solum opus precepit sed etiam expressionem auctus auctoris Item si rex quisque veluti rex anglie preciperet suo ministro homagium facere regi francie nomine ducis aquitanie. non dubium quin minister esset transgressor si non faceret homagium expressato nomine regis anglie obmisso nomine ducis aquitanie quamvis unus et ipse idem sit rex anglie et dux aquitanie Igitur in illo precepto fac homagium aut fiat hoc aut fac aliud nomine ducis aquitanie non solum precipitur opus illud sed expressio auctoris sub suo nomine quod ipse expressit aut sub nomine equivalente. scilicet eandem auctoritatem exprimente Nec minister mandatum illud expleret nisi in ope precepto ipsum ducem aquitanie sub nomine ducis exprimeret / Item a simili videtur omnino quod cum xpc precepit baptismum dari in nomine patris et filii et spiritus sancti. non explessent apostoli hoc mandatum nisi auctorem sub hiis nominibus aut equalentibus in baptismo scilicet in eis precepto ope expressissent / Consequentia ergo quod xpus in illo precepto formam baptizandi / aut totam. aut eius partem expressit / primo nisi xpc diminute formam tunc tradidit quod nemo de summa sapientia diceret / aut eum tantum qui solus de hac forma loquitur et solummodo in hoc loco diminute formam traditam a xpo conscripsit / Et insuper de tanto sacro nephas est extimare aut dicere / manifeste quoque quod hic exprimitur plena forma baptizandi est integra. Hoc idem quod dixi littera una sed rara. magis ondit que habet amen sic In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen. quod verbum. scilicet amen non potest congrue intelligi dictum significative in persona xpi / quia idem significat quod sit ita / et sic sensus esset illius dicti a xpo si significative acciperetur in eius persona baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti sit ita. aut de personis invitandis ad mensam Invita eos in nomine meo. sit ita / sive amen. quorum utrumque esset dignum in optimo. Unde consequitur ad hoc quod sensus xpi sit aptus in illo precepto apostolis. si illud verbum amen sit in sermone quod illud verbum in persona xpi materialiter et non significative accipiatur. Et sic per quos illa verba ex eadem voce In nomine patris et filii et spiritus sancti. cum pari forma exprimatur a xpo ut sit sensus baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. i. baptizantes eos dicendo sive exprimendo hec verba sive sensum verborum In nomine patris et filii et spiritus sancti amen Ex quo manifeste consequitur quod formam qua eos uti in baptizando voluit / tunc tradebat ut totum illud In nomine patris et filii et

spus sancti amen intelligatᷣ traditū a xpo aplis pro forma
verboꝝ quā in baptizando eos exercere voluit et mādauit
vel precepit / quā formā etiam tenet et ꝑcipit romana ecc̅ᵃ.
Non igitᷣ solā auctōm aut fidem trinitatis xpus eos hr̄e bapti-
zando precepit cū dicat aplis baptizantes eos in noīe pris.
et filij et spus sancti amen Sꝫ in hoc forma tradidit bapti-
zandi quā eos voluit exercere / Qꝫ aūt voluit hanc obſuari
ab omībz in sua ecclia. satis videtur ostendere cū adiungit do-
centes eos seruare oīa quecūqꝫ mādaui vobis / Si enī omnia
que mandauit eis deberet docere seruari ab omibz / cū hūc
modū seruari ab ombz eis dicē ꝑcepit / Si aūt quisquā
dixerit illud mandatū de baptismo non debere includi ī illo
gn̄ali / qm̄ illud mandatū tūc eis dixit / et clausula illa hꝫ
de illis solis que eis in ꝑtito ante mādauit / qm̄ sic iacent
verba. docētes eos seruare oīa quecūqꝫ mādaui vobis. nō dᵗ.
que nūc mando vobis Rn̄deᷣ ꝓlu ꝙ spus hec ꝟba ꝙ ꝑont
mo s'uaꝫ ipsum ꝑtinet cū aliud obuiat et affirmat ꝓpoᵐ.
qm̄ non dubiū quin xpc formā bapᵐⁱ discipulis suis ante
dedit cū sit scriptū Joh iiijᵒ vt ergo cognouit ihesus qꝫ
audierunt pharisei / quia ihesus plures discipulos facit et
baptizat ꝙ iohes Jhs ꝙ nō baptizaret sed discipuli eius / vel
Si enī xpi discipuli baptizabant ipo p̄nte / de quo xpi bap
tismo Johes predixerat ꝙ fieret in spū sc̄o sicut legitur
Johes iijᵒ. omnino conseᷣ. ꝙ a xpo formā baptizandi acceperant
Aut igitur aliam formā a premissa eis tradidit. aut istā
eandem Sꝫ ꝙ vnā ꝑmo tradidit qua vti deberet / et de quo
verisile est qꝫ Johes ipe xpm baptizando est vsus / et post
aliam omnino diuersam in sua ascensione dedisset / ꝙ aute
fuisset hᶜ facē ꝙ sua doctnā suspectam reddad et incertam
de ꝑmo fundamēto salutis / Igitur omnino consequitur ꝙ eandē
formā baptizandi eis ꝑus tradidit / qm̄ Johes xpm baptizādo
et discipuli alios baptizando vsi fuerūt Et postqꝫ modū in
sua ascensione eis tradebat / et sic sub mādo illo gn̄ali dato
eis in ascensione sua docentibus eos seruare omnia quecumqꝫ
ego mandaui vobis. hanc formā baptizandi docē mādauit
Nec dubiū quin ipi vti debebant forma ꝙ alios docere debe-
bant / qm̄ alr̄ ipi doctrinam suam reddissent suspectam et du-
plicem. et se ipos reddidissent siles phariseis aliqua docēdo
facē tamqꝫ necīa ad salutem / que tn̄ ipi facē noluerūt / ꝙ
est nimis detestandū in seminantibz fidem. ymo alr̄ contempto-
res fuissent et neglectores diuinī mandati Et ideo omnino
consequitur ꝙ hanc formā docuerūt et in hac vsi sunt.

Hoc igitur fundamento firmato contra videtur
meo iudicio de quatuor sententiis unam eligere quas ponemus per
ordinem cum suis motivis // prima sententia continet quod apostoli forma
verborum nullum nomen xpi quo ad eius humanitatem expressive
semper in baptizando tenebant / pro qua sententia videntur primo
facere omnia que hic dixi. Sed contra eam sunt ea que de actibus
apostolorum superius in questionis principio obiecisti. Sic posse dissolvi
videtur ut ita accipiantur non ita scilicet ut apostoli baptizabant aut
baptizare mandabant in nomine xpi / aut ihesu nomine ihesus aut nomine
eius alterius secundum eius humanitatem / sed hoc quod hii quos ad xpm
conversos baptizari mandabant sive baptizabant fidem xpi
profitentur expresse antequam baptizarentur ita ut expressio
nominis xpi referatur in illis dictis ad baptizatos non ad bap-
tizantes / quod primum videri potest actuum viii de eunucho baptizato
de quo ibi legitur sic / et ait eunuchus. ecce aqua quid prohibet
me baptizari. dixit ei philippus Si credis ex toto corde licet et
respondens ait Credo filium dei esse ihesum xpm et iussit stare currum
et descenderunt uterque in aquam philippus et eunuchus. et bap-
tizavit eum. hic satis exprimitur qualiter eunuchus fuit bap-
tizatus in nomine ihesu xpi scilicet in fidei eius expressione. Idem
posset ut videtur intelligi in illo quod tu superius hic posuisti
de sancto paulo qui venit querens a discipulis
inquid spiritum sanctum receperant credentes. prius enim quam eos
baptizaret docuit eos credere in xpm per hoc quod Johannes dixit
in baptizando ut crederent in ihesum / et tunc sequitur hiis auditis
baptizati sunt in nomine domini ihesu. quod magis congrue sic posse
videtur intelligi scilicet confitentes expresse dominum ihesum filium esse
dei et dominum. Item actuum viii superius obiecisti sed baptizati
erant in nomine domini ihesu. sub aliis verbis eundem premitti videtur
hanc sententiam habentibus sic. Cum quod credidissent philippo evangelizanti
de regno dei et nomine ihesu xpi baptizabantur. In nomine ihesu
xpi scilicet credentes philippo evangelizanti de eius nomine. Similiter idem
actuum x. quod superius obiecisti. videtur posse intelligi scilicet
iussit eos baptizari in nomine domini ihesu xpi / quia ibi petrus qui
hoc iussit premisit loquens de xpo. huic testimonium omnes prophete
perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius et in nomine
eius accipere autem remissionem peccatorum per nomen eius videtur
impleri cum quis in eum credens confitetur expresse iuxta illud
pauli actuum xiii. In hoc omnis qui credit iustificatur et sic
illud dictum a te non arctat ut possit videri. ut dicamus expressionem
nominis xpi secundum humanitatem fidei dici aut baptizare / preter omnia
que tu superius posuisti et in eis sententia videntur posse intel-
ligi recte etiam dixisti paulum sic loqui. ad Ro. cum dixit

quicumque baptizati sumus in Christo Ihesu in morte eius baptizati sumus
id est in fide nominis eius. Unde semper puto exigi in adultis
antequam baptizarentur fidem de Christo et eius morte et etiam expres-
sionem huius fidei per verba aut si homo sit mutus per signa.
Unde non quia ea que tu superius obiecisti nos ut dicamus quod
aliquis apostolorum quemquam aliud in baptizando expressit aut expresse
docuit quantum ad formam baptismi quam illud supra positum quod
Christus tradidit suis apostolis observandum.

Secunda sententia est quod multi dixerunt non me-
diocris auctoritatis et scientie scilicet quod licet illa forma fuerat tra-
dita et expressa ad non tamen dispensatione et per revelationem
fuit concessum et mandatum apostolis in principio publicationis nominis
christiani quod tunc quasi omnibus erat incognitum ut amplius
diffunderetur quod in Christi nomine baptizaret. Unde ipsi apostoli et
discipuli in primitiva ecclesia usque ad amplificationem et stabilitatem
nominis christiani ut dicunt non alii post eos in sola expressione huius
nominis baptizabat aut poterat baptizare. Sed qualiter istud
stare possit non video, cum cum non appareat de ista dispensatione
sive revelatione in scriptura apostolica consequitur quod apostoli et evangeliste
in errorem posteros induxerunt dantes formam baptizandi
similiter suis discipulis et eam eis in scripturis tradentes que
vigorem postmodum non haberet, nisi dicatur quod apostoli suis discipulis
preceperunt in forma uti, quod non est nisi somnium cum Lucas
Pauli discipulus et evangelista illam formam scribat apostolos
usos fuisse, sicut superiora per te adducta ostendunt, in hoc modo
istum intelligendi illa dicta de sublatione eius post eorum tempora nichil
scribens. Item si hoc apostoli suis discipulis precepissent cum de
hoc nichil expresserunt in scriptura que legem sacrorum continet
non ab hoc tolleretur error ab aliis posterioribus sed omnes errarent
aut occasionem expressam ab apostolicis actibus errandi habuissent.
Item qualiter aliqua forma tunc fuit sufficiens que postmodum
non esset sufficiens tempore apostolorum quod etiam sit sufficiens in presenti.
Item actuum xv et xvi dicitur quod Paulus et Barnabas euntes
per civitates tradentes eis custodire dogmata que erant
decreta ab apostolis et senioribus. Constat autem secundum dicentes
istam sententiam hunc modum baptizandi esse decretum a Petro vice
apostolorum cum scribatur actuum ii sic: His auditis compuncti sunt corde
et dixerunt Petro et ad reliquos apostolos quid faciemus viri fratres.
Petrus vero ait ad illos penitentiam inquit agite et baptizetur
unusquisque vestrum in nomine Ihesu Christi in remissionem
peccatorum. Et quo querebant conversi consilium a Petro simul
et aliis constat quod Petrus vice omnium dogma illud tradidit.
Igitur secundum doctrinam Pauli illud debuit observari ab omnibus

quibus ipe et barnabas predicabant Unde non video rõnabir.
dici poſſe ꝙ illud fuit diſpenſatiue conceſſu ſolis aptis ac
diſcipulis pͥmitiue ecclie. ſic ꝙ vigorem poſtea apud poſte/
ros hre non poſſet/
Tertia ſententia continet ꝙ apli baptizabat
et baptizare docebant in noie ihu xpi. aut in noie dni ihu
ſ. ꝙ baptizans aliquod nomen xpi ſcdm huanitatez eius ex/
preſſit noibus pris et ſpus ſancti non expreſſis omnino
quam ſnaz multi ſanctoꝝ patꝝ et doctoꝝ ſentire videtur
Pro cuius aſſertione multa apparere videntur pͥmo ꝙ iuxta ſenſu
lre verba ſalomonis illius actus aptoꝝ ꝙ lucas ſcripſit ſi/
cut poſuiſti ſupius ti pretendut Scdo ꝙ apli et xpi
diſcipuli omnes preciſe intendebant ſeminare et plantare fi/
dem de xpo tamꝙ de ſinglari ſaluatore huani gnis. Unde
petrus ſicut legitur act. iiijo dicit non eſt in aliquo alio ſalus
nec enim nomen aliud datū eſt ſub celo hoibus in quo oportet
nos ſaluos fieri Et ob hoc petrus in pdicacoibz ad pplm ſꝫ
legitur act. ijo et xo ſemper laborabat ꝑ ſcripturas veteris
teſtamti oſtendere ꝙ xpc erat ſaluator et per eū danda
eſt remiſſio pccoꝝ. c. ij. ſic concludens. Certiſſime ergo
ſciat omnis domus iſrl quia dnm eum et xpm fecit deus
hunc ihm quem vos crucifixiſtis et c. x. completo ſmoe
ſic concludit. huic omnes pphe teſtimonium phibent remiſſioz
pccoꝝ accipe per nomen eius omnes qui credunt in eum
et paulus hoc idem facit ſicut legitur act. ix. ſit paulus
aut multo magis conualeſcebat et confundebat iudeos
qui habitabant damaſcii affirmans qm hic eſt xpus/
et act. xiij. poſt oſtenſionez in ſcriptura ꝙ ihs noſter
fuit pmiſſus occiſus et ꝙ reſurrexit concludit ſic/ Notuz
igitur ſit vobis viri fres quia per hunc ihm vobis remiſſio
pccoꝝ annunciatur Et ſtephanus ſicut legitur act. vij. pdicando
iudeis in fine dixit Ecce video celos apertos et filium
ſtantē a dextris virtutis dei. Sic etiā legitur de philippo act.
viijo Aperiens autē iheſus os ſuum incipiens ab iſta ſcriptura
euangelizabat illis ihm/ et ſtatim ſequitur de eunucho
rndente credo ihm xpm qd dicens baptizatus eſt Ex
quo igitur apli et omnes fideles fidem de xpo ſeminare pre/
cipue intendebant tamꝙ de ſingulari ſaluatore et dno
non videntur eoꝝ opa conformia dictis niſi in eius noie
ſacra tradant/ que ſacra bnficia precipua ſalutis ſunt
pͥmo hec ro videtur omnino exigere ſ. vt in eius noie ſa/
lutis medicamenta conferret ꝙ ſingularem ſalutare publice
et aſſidue predicabant Item ex quo ſacra erat bnficia

precipua que contulit xpus petoribz ita debebant in noīe
eius conferri sicut etiā alia bn̄ficia in eius noīe dabantur
tunc/ De aliis autē donis et bn̄ficiis xpi legimus sic luce x.
reuersi sunt aūt xii cū gaudio dicentes dn̄e etiam demo/
nia subiciuntur nobis in noīe tuo. Et act. iii°. de pet°. le.
q dixit claudo In noīe ihesu xpi nazareni surge et ambla
et ꝓtinus ꝯsolidate sunt bases eius et plante / et act iiii°.
le. ꝙ petrus dixit senioribz iudeoꝝ Notū sit vobis in
omni plebe isrl̄ quia in noīe dni nri ihesu xpi nazareni.
in hoc iste stat coram vobis sanus/ Item sc̄. act. xvi°
dolens petrus et conuersus spiritui dixit. precipio tibi ī noīe
dni nri ihu xpi exire ab ea. et exiit eadem hora. Ite
xpc ipse sicut legit marci ult dixit suis discipulis Et
Euntes in mundū vniūsum ꝑdicate euangeliū omni crea/
ture etc Signa aūt eos qui crediderint hec sequntur/
In noīe meo demonia eicient linguis loquntur nouis ser/
pentes tollant et si mortiferū quid bi. non eos nocebit
Super egros ma. impo. et bn̄ habebūt etc/ vbi plane ap/
paret ꝙ voluit futuros credētes in eū in noīe suo ista
bn̄ficia conferre hoibz Et si per illud ꝙ dixit sup egros
manus imponet et bene habebūt intelligas unctionis sacrm
sicut verba pretendūt/ Et per illam aliam pticulaz linguis
loquentur nouis sacrm confirmacionis intelligat sicut in sup
ꝑma facie videtur intelligi debemus debere omnino conse.
ꝙ voluit hec duo sacra in noīe eius conferri et pari rōne ho
esse credendū de omnibz sacris ꝙ voluit ꝙ oīa sacra in noīe
eius darent. Pro istis hominibz similiter facit illud actuū
xxii ꝙ ananias legit paulo dixisse Exurge et baptizare
et ablue seu ablue pcc̄a tua īuocato noīe ipius/ quamuis cū
ꝑma facie videri possit ꝙ dut facere pro ꝑma sna eo exfiori
posset ꝙ paulus non dicitur abluere pcc̄a sua īuocato noīe ihu
nazareni ab alio/ sed ipo noīe ab ipo paulo īuocato ita ut ipe
baptizatus illud nomē inuocaret /et sic sua pcc̄a ablueret/
tamen quia ordo verboꝝ habet baptizare et abluere pcc̄a
tua nō deberet certissimū sua pcc̄a abluere post susceptū
baptismū per quē sua pcc̄a abluebat non dubiū videt
omnino consequi ꝙ illud dictū. et ablue pcc̄a tua non sit
nisi exposicio et declaracio effectus baptismi vt sit sensus
exurge baptizare et ablue. etc et sic ablue pcc̄a tua per
baptismū et vocato noīe ipius refert ad baptizantē ꝙ ad
paulū baptizatū. Octauum ḡo dnt istam snaz ꝑnt vt vider
excusare aptos per hoc ꝙ nec formā a xpo traditam neglex
erunt nec nouā introduxerunt / quia ex quo inuita est pote.

patris et filii et spiritus sancti et operatio inseparabilis et indivisa consequenter
quod una est ipsa trium personarum auctoritas. Unde quod fit in nomine unius persone
exprimitur auctoritas omnium personarum in illo nomine ex quo una est auctoritas
ipsarum trium, et ita ea que dixi de forma tradita a Christo sancto apostolorum
non obviat ut videtur iuxta illam sententiam.

Johannes. Dic tu quod tibi videtur quomodo potest istud stare
cum hoc quod supra concedi. Si enim aliud fiat in nomine alicuius quod sic fit, ut
in faciendo ipsum auctoritas exprimatur, cum in hoc nomine Jhesus non ex-
primatur auctoritas patris aut spiritus sancti, quia multi homines hoc
nomine sunt vocati qui auctoritatem huius non habebant. Nec in nomine
Christus talis auctoritas patris et spiritus sancti exprimitur, immo nec divina
auctoritas, cum Christus aliud non importat quam unctus. Et ob hoc multi
Christi sunt vocati iuxta illud psalmi: Nolite tangere christos meos.
Et ob hoc insuper Rex David eum occidere precepit qui regem
Saul occiderat de eius precepto, quod extenderit manum suam ut occideret
Christum domini, ut dicitur II° Regum I c. Non igitur illis nominibus exprimitur
divina auctoritas.

Ricardus. Hec nomina pro Christo nostro quem colimus qui verus
deus est et homo ab apostolis in baptizando et in docendo populum
simpliciter erat accepta, non autem generaliter accepta ut tu conaris ostendisti,
auctoritatem divinam scilicet trium personarum important et exprimunt. Item de-
bes attendere quod scripturas affirmas homines baptizandos in
nomine Christi aut in nomine Jhesu dicit ut posuisti Actuum XIX et VIII.
In nomine domini Jhesu. Unde datur intelligi verisimiliter quod sub simplici
expressione fiebat aliis scilicet adiciendo dominum aut aliquid aliud
equivalens ex quo manifeste intelligeretur et exprimeretur
divina auctoritas.

Johannes. Adhuc moveor contra predictam sententiam quia si Christus
precepisset in sua ascensione apostolis quod baptizassent in nomine Christi
aut in nomine Jhesu Christi sicut precepit ut baptizarent in nomine patris et
filii et spiritus sancti, non videtur quod apostoli huius mandatum implessent
si solum alii patrem aut spiritum sanctum in baptizando expressissent,
quia nec in nomine patris nec in nomine spiritus sancti aliqua auctoritas
humani suppositi sive humane persone exprimitur. Igitur nec e converso
impletur mandatum de baptizando in nomine patris et spiritus sancti
cum solum nomen Christi seu Christus exprimitur.

Ricardus. Non sequitur unum ex alio, quod accepto nomine
Christi quotiensque ut dixi singulariter pro sua persona que erat
deus et homo et illo nomine sic expresso auctoritas eius et huma-
na et divina exprimitur, et sic comparatur trium personarum auc-
toritas indivisa, sed e contrario. Unde bene dixisti nomina patris
et spiritus sancti nullam auctoritatem filii quo ad eius humanitatem
exprimunt. Ob hoc non impletur mandatum de baptizando nomine

xpi unius persone nomine expresso. licet ergo ut ostendisti fieret competenter. Racionabiliter igitur dici posset quod expresso nomine unius persone exprimitur una simplex sive indivisa auctoritas trium personarum. Ideo unius persone nomine expresso in baptizando forma a xpo tradita scilicet quam ipse tradit observatur.

Johannes Ad hoc non videtur exemplum de Rege Anglie superius positum huic sine adversari quoniam hec nomina Rex Anglie et dux Aquitanie nomina sunt eiusdem persone, et tamen affirmasti superius ope iniuncto ut fieret et in nomine ducis Aquitanie si fieret a ministro expresso solo nomine regis Anglie non ob hoc servaretur mandatum, et tamen exprimeretur nomen eiusdem persone. Quanto magis nec impletur huius mandatum in tali forma de persona distincta nomine unius corporis expresso.

Ricardus. Non recte concludis quoniam licet hic sint distincte persone tamen earum est una et inseparabilis auctoritas sub hiis nominibus. Sed in exemplo regis Anglie et ducis Aquitanie est econverso. licet sit unitas personalis de facto. tamen illius persone sub illis nominibus est separabilis et non necessario una necessitatis

Johannes Cur obmissus est hic modus loquendi etiam in presenti saltem quantum ad verba si sit verum quod apostoli illo sunt usi. Iam enim ecclesia utitur forma illa quam xpm tradidisse superius ostendisti. Aut cur non licet in presenti hoc modo conferre baptismum scilicet solo nomine xpi expresso, ex quo apostoli sic fecerunt et sic se egisse in tribus relinquunt

Ricardus Cum nova fides de xpo quam apostoli introducere et stabilire tamquam novam suo tempore et ad sensum difficilem scilicet quod xpus qui vere fuit et est filius dei deus et homo generis nostri redemptor et salvator. ita est inter xpianos affirmata quod non oportet eam aut operibus aut sermonibus suadere hominibus. Ideo est ille modus inter xpianos obmissus qui introductus fuit ad hoc ut gratius introduceretur hec fides. Omnino merito causa cessante cessat effectus in populo xpiano sicut genera linguarum que in sacro confirmacionis tunc dabantur ad confirmacionem eiusdem fidei. ipsa fide confirmata iam inter xpianos communiter confirmacionis sacra non dantur sicut in septimo libro tractabitur. Alibi tamen videtur ubi esset proficiendum in fidelibus hodie ad fidem eis plenius suadendam de xpo possent sacramenta in nomine eius fieri et deberent in xpi nomine miracula fieri et postulari sicut fiebat primo temporibus nascentis ecclesie. Nec etiam licet populo xpiano in presenti uti hoc modo propter hitacionem romane ecclesie, et propter vocem predicam. scilicet quia in principio

non videtur licuiſſe hoc facere niſi ex cauſa predicta .ſ. vt am-
pliaretur fides de xpo Et ideo illa ampliata inter xpianos ibi
non licet vti vlterius illa forma verborum Item ex quo modus
a xpo traditus eſt magis autenticus nec ſcriptura apostolica
exprimit quod hoc modo eorum eis vteremur aut vti deberemus
ſicut euangelium precipit alioquin eſſet de temeritate merito
arguendus qui aut illum obmitteret nec iſto vteretur ſicut in
principio huius racionabiliter poſuiſti Videtur tamen ſtudiis iuxta iſtam ſenciam
quod ſi quis illis verbis in baptizando vteretur effectum ſacramenti
plene conferret / quia ſufficienter ſufficientem forme tradite a xpo
exprimeret . Falſum eſt tamen modo quod dux aquitanie ſit rex
anglie et econverſo eciam falſum.

Quarta ſentencia continet quod apostoli in principio pub-
licacionis nominis ihesu xpi vt fidem de xpo amplius publicarent
et vt in virtute ſue mortis ſacramentum baptiſmi et alia ſalutis
ſacramenta vigorem haberent et vt ipſum auctorem eſſe ſalutis oſten-
derent in collacione baptiſmi et aliorum ſacramentorum eius nomen expreſ-
ſerent Non tamen omittentes formam a xpo eis traditam
ſed illi forme verborum tamquam declaracionem quandam et expreſſionem
vtilem nomen xpi annectantes hoc modo In nomine patris
et filii ihesu xpi aut qui eſt ihesus xpc et ſpiritus ſanctus
amen. Sic aut quiſque debet iſtam ſentenciam tenere intelligere poſſet
omnia de actibus apostolorum precedencia quod apostoli in nomine xpi bapti-
zabant hoc modo quod non in expreſſione ſolius nominis xpi
ſed in eius expreſſione modo predicto cum forma qua tradit
xpc apostoli baptizabant Nec apostoli ſic baptizando receſſiſſent
a forma tradita ipſis a xpo quoniam forma ſemper eſt vna
danda dum ſenſus non eſt diuerſus . ſicut in ſequenti libro
tractabitur / et de ſacramento altaris plenius oſtendetur Vnde
aut ſenſus eſt in verbis expreſſis a xpo et in hiis verbis
cum addicione illa nominis xpi quia xpus filius eſt dei Et
ideo vnus eſt ſenſus dicendo filius qui eſt xpus ihesus
Que vero poſita ſunt ſupra pro prima ſentencia . iſtam non
frangunt / quia illa non probant quod ea que tu ſupra obie-
ciſti ſic oportet accipere paſſiue .ſ. de baptizatis non de
baptizantibus Sed ſolum oſtendunt ea probabiliter accipi eciam poſſe
Que aut ponuntur ſupra pro tercia ſentencia pro iſta eciam
operantur et cum hoc eciam contra iſta operatur quicquid poſitum eſt
in principio huius questionis ad probandum formam ſtatim huius quia tamen
vt iam dixi ſcripta apostolica magis videntur ſonare terciam
ſentenciam Ideo omnibus ponderatis que mihi occurrunt terciam
ſentenciam inter quatuor predictas extimo veriorem Et ideo
ipſam ſuppoſita tamen atque ex premiſſis quod non obuiant forme tradite

a xp̄o que forma quo ad ſſ^m ſpūs ad effectū baptiſmi con/
ferendū meo iudicio ſemper exigitur.

Johannes. Juxta premiſſa a te dicta videtur hec forma
ſiue huius forme ſſ^a exigi ad effectū baptiſmi conferend
In nōie prīs et filij et ſpūs ſancti amen. Sz non dixiſti
nunq aliquis ſenſus alius exigatur/ h dico q ſſa alex^r
ſedus affirmauit puer non eſſe baptizand vel bapti/
zatū. ſi ſacerdos dixit verba premiſſa et cū hoc puer
non in aquā immerſit niſi adiciat ego baptizo aut bap/
tizo te et mlti docti hoc aſſerunt

Ricardus. Non video q ex ſacra ſcptura probari
poſſit q aliquid aliud exigatur q dixi ex parte forme
ſiue ſenſus verbor ſacram] Si enī ex hoc q dn̄s dixit.
docete omnes gentes baptizantes eos in nōie prīs et
filij et ſpūs ſancti &c. Inferri poſſit q conferens ſacrm
et eius officiū neccio dicat baptizo te vel ego te baptizo
aut aliud hns hunc ſenſū/ Non video q̄n ex h q dixit
hoc facite ī meā ɔmemoraōez haberet ſacerdos ad tranſ/
ſubſtanciacōez faciendā neccio hec dicere ego facio ī tuā
commemoraōez aut aliqd aliud hns hunc ſenſū/ Cur
enī pp̄ter preceptū docete baptizantes aut baptizate
aliud fieri debeat/ et pp̄ter preceptū facite iſtud fieri
non debeat omnino non video. Nec puto poſſe pbari
ex hijs dictis hoc facite ī meā commemoracōez et hoc fa/
cite quocienſcunq biberitis ī meam commemoraōez q ſa/
cerdos teneatur dicere Ego facio hec in tuā commemo/
racionez Unde nō video qualiter neccitas talis ſenſus
verbor baptizo te ex ſcriptura pbari poſſit intelligo
quantū ad formā verbor ſacrm̄eti cum xp̄c in tradendo
formā mixta tradita ſupius vba talia non expreſſit
ubi tamen integram formaz baptizandi tradidit cū tale
preceptū baptizate eos ī nōie prīs et filij et ſpūs ſancti &c
non probet iſtam neccitatez Sic illud dictū Jaco. ultio.
Infirmatur aliqs ex vobis inducat pbros eccle ut orent
ſuper illū ungentes eū oleo in nōie dn̄i et oracio
fidei ſaluabit infirmū. Non probat q ad conferend.
unctionis ſacrm̄ neccium ſit dicere. ego te inungo. nec
eciam teneatur epūs dicere Ego ſuper te manū im/
pono cū imponendo manū ſpm̄ ſcm̄ dat. ſicut actl.
viij. legitur feciſſe aplos intelligo. q ſic dicere nō ſit
neccium ex ſcripturā et hoc pp̄ter formā vborum ſacram/
entorum tū ita faciend ſicut ſtatuit romana eccleſia ex ea
qua in ſcpti libro dicitur de appoſicione aque cū vino ad

conſecracionem ſanguinis quia veriſimile eſt quod modum illum accepit
a beatis petro et paulo apoſtolis qui inſuper auctoritatem ſuper totam
eccleſiam xpianorum ut patuit in ſeptimo. igitur conſequitur ita
quod fuerint tranſgreſſores et inobedientes filii qui eius talia ro-
et honeſta decreta non ſeruant. quamuis autem pre-
miſſa verba ego baptizo te ex parte verborum ſacramentum
neceſſario non exigantur. puto tamen ad baptiſmi effectum conferendum
exigi illa verba aut alia que intencionem baptizandi ex-
primant baptizantis quod puto predeceſſorem ſummum pontificem
intellexiſſe in ſua decretali. hoc puto ex hoc poſſe oſtendi
quia in collacione ſacramenti huius aut ceterorum intencio conferendo
conferente et etiam ipſius intencionis expreſſio vocalis exi-
gitur. Conſtat ex hoc quod xpc ipſe in conſecracione panis
precepit. hoc facite in meam commemoracionem. vbi conſtat
quod voluit eos et precepit in memoriam ſui conſecrare quod non
poſſent niſi intencionem conſecrandi haberent. Et iacobus
de vnctione dicit ſicut in proximo libro patebit. orent
ſuper illum vngentes cum oleo et oracio fidei ſaluabit infir-
mum. vbi videtur aſcribere ſaluacionem infirmi oracioni fidei
nec poſſent vere orare ut ſaluaretur infirmus. niſi ipſi
eius ſalutem intenderent. primo de xpo cum manus impoſuiſſe
legitur. oblati ſunt ei paruuli ut eis manus imponeret
et oraret. capitulo xix. et actuum viii°. de petro et iohanne miſſis
ad ſamariam legimus qui cum veniſſent orauerunt pro
ipſis ut acciperent ſpiritum ſanctum. Et actuum vi. de ſtephano et
ſuis vi. collegis electis ut eſſent dyacones. ſequitur.
hos ſtatuerunt ante conſpectum diſcipulorum ſiue apoſtolorum
et orantes impoſuerunt eis manus. Et mathias oracione
preuia eſt in apoſtolum ordinatus ſic et orantes dixerunt
tu domine qui corda noſti omnium oſtende quem elegeris ex hiis duobus
vnum accipere vnum miſterii huius apoſtolatus. Et multa ſunt
alia in ſacris ſcripturis que manifeſte oſtendunt intencionem
conferendi ſacramentum debere eſſe in illo qui conficit aut con-
fert. ſcilicet miniſtro eccleſie ſiue dei et quod orando ſacramentum debet
conferre ſiue conficere. ita quod oracionem debet premittere. Con-
ſtat igitur quod intencio baptizandi in baptizante debet eſſe
ſiue exigitur in conferente quodcumque ad ſacramentum quia etiam
alias ſi huius verba pronunciet diceret. In nomine patris et filii
et ſpiritus ſancti amen. proiciendo hominem in aquam. ille
in aquam merſus baptizaretur. Et ita quiuis fieret ſacer-
dos ſic dicendo pronunciet accipe poteſtatem ligandi atque ſol-
uendi etc. In nomine patris et filii et ſpiritus ſancti. amen. et ita de
ceteris ſacramentis. Item ſi ſacerdos furioſus talia verba dicendo

conferret sacrm Item si in sompno sacerdos sacra gferret
si ut aliqui gtingit talia vba diceret et hmoi opa exerceret / q
omnia non tm sunt absurda et flsa . sed etiam ut pmissa oste
dunt manifeste sunt contra sacram scripturam . Nec solum pmissa os
tendunt intencoez exigi ad colloez sacrorum ecclie . Sed in
super manifeste pretendunt intencoem exprimi omnino debere
sicut apli expresserunt / qm orauerunt ut samaritani acci
perent spm scm . et mathias aplatus et stephanus dyaco
natum Et etiam ad hoc racio est manifesta . qm nisi bap
tizans intencoez suam exprimeret non haberet baptizatus
certitudinem qd ipse sacrm susciperet qd multum detraheret
profectui et utilitati vlis ecclesie . Et ideo ut pateat
non solum baptizato et aliis fideb baptizantibus et eius intencio
debet suam intencoez de baptizandis exprimere verbis
Item ex quo intencio est neccia sicut forma verborum nulla precedat
non videtur neccarium magis illa verba ore qd proferre qd videtur
neccarium intencoez ore exprimere / qm si tacita intencio potest
sufficere a simili racione pt illa forma tacite corde dici et ore
non exprimi Ex quo sequi videtur qd nullo verbo expresso
conficeri et alia sacrm etc qd quod si quis velit concedere
probet hoc ex scriptura si velit vel si potest / qm fateor qd
michi in pnti eius probacio non occurrit Sz ut michi videtur
obuiant pmissa de factis xpi et de usu aplorum . Unde con
sequi videtur qd talis forma verborum exigitur ut intencio
exprimatur tamquam aliquid forme baptismi dicte annexum . licet illa
intencio non sit pars forme uerborum sacramenti . Aut si
homo omnino velit dicere qd non oportet verba ore expri
mere saltem non dubium quin sensum ipsorum oportet in mente
habere Et ita dicemus qd ita homo oz de intencione baptizandi
sicut de forma baptismi Sz primum videtur michi magis pro
babile et non dubium quin multo securius dici pot qm istud.

Johannes. Si hec sit forma baptismi . s. In nomine
patris et filii et spiritus sancti amen / tunc in collacione aliorum
sacrorum sunt exprimenda hec vba . quia erit qd est una
forma conferendi sacrmenta diuersa / cum cum epus quemqz
confirmat hiis verbis accipe spm scm . et tunc in ungen
do puerum in fronte In nomine patris et filii et spiritus sancti amen.
Item cum sacerdos aliquem coniungat dt. In nomine patris et filii . et
spiritus sancti amen. Similiter cum sacerdos absoluit aliquem a
peccato . pmittit sic . Ego te absoluo ab istis peccatis tuis / et
adiungit in nomine patris et f . et s . s . amen. Similiter facit sacerdos
cum inungit infirmum Et sic dicit epus qm quemqz ordinat
in epm aut in sacerdotem siue dyaconum . et sic consecrat.

quod una sit forma ut dixi conferendi omnia sacramenta. Contra non videtur
quia ex quo sacramenta omnia sunt dona dei diversa et effectus diversi
oportet quod habeant causas diversas. In hoc enim conveniunt omnes philosophi
quod ab uno agente numquam provenit nisi unus effectus. Item quo
exigitur intencio intencionis expressio si non sit pars forme.
cum forma tota videtur causa sufficiens sacramenti sive eius effectus
et posita causa sufficienter alicuius ponitur ille effectus et si alia non
ponantur.
Ricardus de forma huius sacramenti michi videtur quod dixi scilicet
quod illa verba sive illorum sensus a Christo posita. In nota p. r. fi. r. s. s.
eius forma contineat cum quibus exigantur alia verba et alius
sensus / propterea sicut in sacramento eucharistie hec verba hoc est
corpus meum formam integram continent sacramenti. sicut in
quarto libro tractabitur licet premittantur alia verba a sacerdote
cum consecrat. Et videntur necessario exigi verba huius ex quo
Christus legitur illud sacramentum contulisse gratis premittendo quod tamen
intencio diversis locis et diverso sensu potest exprimi / nec hec
refert ad sacramenti effectum. ideo nec intencio nec eius expressio est
pars forme verborum sacramentalium. licet sit causa aliqualiter requi-
sita. et sit de collacione omnium sacramentorum quantum michi videtur. Verum
concludis scilicet quod sub una forma verborum omnia conferuntur. Sed
tamen quia ut supra hic tetigi in collacione cuiuscumque sacramenti cum in col-
lacione ipsum sacramentum perficitur. hoc dico propter sacramentum altaris quod
prius conficitur quam confertur / Exigitur aliquid aliud tamquam causa
quam sola forma verborum sacramentalium / quibus sacramentum ipsum confertur
atque conficitur scilicet intencio conferendi sive proficiendi in
illo qui confert / et eciam expressio vocalis ipsius intencionis
que iuxta hic supius allegata est eciam sacramenti. nec forma
tota sola scilicet est causa sufficiens ut tu supius obiecisti Et
talis intencio et eciam eius expressio in diversis sacramentis non
dubium est diversa. Ideo licet eadem verba in sacramentorum diversorum
collacione exprimantur verborumque forma sacramentalium continet
non minus sunt sacramenta diversa tamquam effectus diversi a causis
diversis / sicut artificialia diversa sunt ab eodem artifice
mediante uno solo instrumento extrinseco sicut securi mediante fit lectus
scamnum et hostium. per intrinsecam tamen artem diversam.
Item illud philosophorum est de causa essenciali et finite potencie.
et eciam est dictum iuxta ipsorum insipienciam. qui extimabat
nichil agere nisi naturaliter non libere. Sed ergo fides Christia-
na habet scilicet quod deus immediate in mundi origine produxit
singulas creaturas quia igitur sacramenta scilicet sacramentorum effectus
dona sunt dei et immediate fiunt a deo qui est potencie infi-
nite premissis tamen misteriis ministrorum sue ecclesie tamquam

causis instrumentalibus et non essencialibus sed tamen voluntarie ex dei ordinacione
adhibitis ideo de talibus predicta dicta huiusmodi locum non habent.

Johannes. Sufficiunt michi ista de forma verborum
sacri baptismi. Dic nunc quis est huiusmodi sacrorum effectus
quem supponis conferri per verba sacralia suprascripta.

Ricardus. Triplex michi videtur baptismus vel bap-
tismi effectus. Primus gracie spiritualis infusio per quam
baptizatus acceptus efficitur. Secundus per illam tollitur
originale peccatum. Secundus effectus est sublacio dampna-
cionis eterne sive obligacionis ad dampnacionem perpetuam
ad quam omnes filii ade naturaliter propagati ab origine obli-
gantur. Tercius effectus est acquisicio baptismatis in
hiis qui discedunt antequam nova peccata adiciant. Quos
ultimos effectus non habuit circumcisionis sacramentum sed solum-
modo primum effectum. De primo effectu scilicet effusione gracie
habetur Jo. bapt. Mathei iii et Luce iii et Marci i de Christo
dicentis testimonium. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitenciam
qui autem post me venturus est fortior me est cuius non sum
dignus calciamenta portare, ipse vos baptizabit in spiritu
sancto, et Jo. i. Qui misit me baptizare in aqua ille michi
dixit super quem videris spiritum sanctum descendentem et ma-
nentem super eum hic est qui baptizat in spiritu sancto. Ex
hiis constat quod in Christi baptismo datur spiritus sanctus ex vir-
tute sacri ipsius. Unde apostolus i. Cor. xii. Etenim in
uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, osten-
dens manifeste spiritum sanctum dari in baptismo. Et ad Titum
secundo. salvos nos fecit per lavacrum regeneracionis et re-
novacionis spiritus sancti quem effudit in nos habunde ubi manifeste
ostendit in lavacro suo id est baptismo spiritum sanctum effundi.
Et ad Gal. iii° quicumque enim in Christo baptizati estis Christum in-
duistis. Nemo dubitat quin omnis induens Christum graciam
spiritualem accipiat, primo ad hoc videtur Christo baptizato descen-
disse super eum columba et mansisse ut sciremus per baptismum
spiritum sanctum dari quem representat columba. Unde Joh. dixit super
quem videris spiritum descendentem et manentem super eum.
Ubi alii evangeliste referunt columbam descendisse, per istam
infusionem sancti spiritus et gracie spiritualis remittuntur peccata
sicut dicit paulus ad Ro. vi. et probat hoc modo. Quid
ergo dicemus permanebimus in peccato ut gracia habundet absit
Qui enim mortui sumus peccato quomodo adhuc vivemus in illo
Et ut ostendat expresse qualiter morimur peccato adiungit
An ignoratis fratres quia quicumque baptizati sumus in Christo
Jhesu in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus

cu illo in morte ut quomodo resurrexit xpus a mortuis per
gloriam patris ita et nos in nouitate vite ambulemus
vbi clare ondit nos mori pcto ut ambulem9 in nouitate
vite per baptismu in xpo Et ibi adiungit qui enim mor/
tuus est iustificatus est a pcto loquens de morte per bap/
tismu sicut sequitur statim Si autem mortui sum9 cum
xpo credim9 quod simul etiam viuem9 cu xpo. vnde constat
quod quicunque baptizatus iustificatur a pcto et accept9
deo efficitur. De isto effectu et scdo effectu simul dicit
petr9 aptus in epla c. iij. Sic in diebus noe cu fabri/
caretur archa. in qua pauci i. octo aie salue facte sunt
per aqua quod et nos similis forme saluos fecit per baptismu Ecce
salus per baptismu in aqua et sic per baptismu aufertur dapnacio
et omnis obligacio ad dapnacionem Aut si salutem intelligamus
btitudinem multo magis roboratur propositu quia nemo baptizatur
nisi ab eo tollatur dapnacio nec est salus nisi remissis pctis Et sic
in baptismo vtrumque s. remissio pcti per infusionem gre / et sub/
lacio obligacionis ad dapnacionem Item ad salutem spualis pncipij
Inde nondu xpus precepit aptis baptizare omnes gentes in
noie patris etc m^t. vlt. Et apli conuersis querentes salutis pncipia.
sicut legitur act^e ij^o preceperut baptizari Vnde constat quod salus
spualis percipitur in baptismo. nec est salus in spu nisi
pctis dimissis / ergo tunc iustificatur accep^o per gram spualem
Vnde de scdo effectu dicit apo9 ad Ro. viij^o nichil damp/
nacionis est hijs qui sunt in xpo ihesu qui non scdm carnem
ambulant Ex quo dicto constat quod per renascenciam bap/
tismi in xpo aufertur dampnacio Item vba xpi ad nycho/
demu sicut legitur Jo. iij^o. manifeste ondunt omnibus bapti-
dari spm scm cum dixit ei non mireris quia dixi tibi oportet
nos nasci denuo. spus vbi vult spirat / et vocem eius audis
et nescis vnde veniat aut quo vadat Sic est omnis qui nat9
est ex spu / igitur in illa necitate qua dixit nccam. spus scus
datur / dixerat autem ibi de necitate natiuitate ex aqua et
spu sancto non de alia. nisi quibus renatus fuit ex aqua etc
igitur quilibet puulus baptizatus accipit spm sanctum
et sic liber efficitur et non remanet seruus pcti iuxta i.d.
ij ad corr. iij. vbi spus dni. ibi libertas. hanc sinam salua/
toris dicit aptus thy. iij^o sic. Apparuit benignitas et hu/
manitas saluatoris nri dei non ex opibus iusticie que fe/
cimus nos sed scdm suam misericordiam saluos nos fecit per
lauacrum regeneracionis et renouacionis. etc vt iustificati gra
ipius heredes sim9 scdm spem vite eterne / Quid. n. aliud
intelligit per lauacrum regeneracionis et renouacionis spus sci

q renovari ex aqua et spu sco non video. ubi etiã iustificaco
a pcco describit per lavacrum renovacõis et regeneracõis fieri. cum
d[icit] ut iustificati grã ipius et liberacõez a dãpnacõe exprimit
cum d[icit] salvos nos fecit/ Item verba xpi ostendunt qd dico
cum dicit oportet nos nasci denuo. et nisi quis renatus fu-
erit ex aqua et spu sancto. qm non aliud nasci denuo sive
renasci. nisi nasci spualiter sive nasci ex spiritu/ Item ma-
nifeste affirmat ecclĩaz s. totam congregacõez fidelium
salvandorum mundatam lavacro aque. Et ut ostenderet qualiter
est mundata et a quibus sordibus addit ut eam sanctifi-
caret qd non est aliud q spm scm hre. et etiam addit
in vite verbo vite ut ostenderetur in lavacro aque vitam
dari spualem per verba sacramenti ipius.

Johannes Dici posset hec omnia dicta esse pro hiis
qui credunt in xpm non pro pvulis qui fidem xpi habere
non pnt/ talibus. n. s. adultis paulus scripsit ad gal. quibus
dicit illud q tu supius posuisti quicumque enim xpo baptizati
estis etc. Et simir ad Ro. talibus loquitur non pvulis In illo
etiam que tu de illa epla supius posuisti/ talibus insuper
videtur petrus loqui in illo dicto. quod ab eo supius obiecisti
sive adduxisti/ qm dicente adiungit non carnis deposicio sor-
dium sed consciencie bone interrogacio in deum ubi videtur ad sa-
lutem accipiend per baptisma exigi bonã qsciam erga deum
qualem parvuli omnino non hnt Immo salvator. marci ulto
mittens discipulos ad predicandum et ad baptizandum dixit
Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit/ qui non
crediderit dampnabitur etc. ubi videtur innuere expresse
q baptismus non salvat pvulos non credentes sed solum cre-
dentes cuiusmodi solum michi videntur adulti.

Ricardus. Non est racionabile istud dictum/ qm ex quo
circumcisio iustificavit parvulos a pcco tpre servitutis
legis sicut apparet ex hoc qd deus illud addit ut esset signum
federis inter deum et circumcisos sicut dr Gen. xvij. multo
magis baptismus habet illum effectum tpre libertatis legis
xpi In quo tpre circumcisio nichil prodest iuxta illud nec
circumcisio aliquid valet nisi spuciũ sed nova creatura.
ad Gal. vi. absit enim q aliquis dicat deum dedisse tpre servitutis
sub lege remedium pro parvulis contra originale pccm et nullum
dedisse tpre libertatis in xpo Immo pro parvulis videtur hoc sacrm
precise institutum/ qm adulti per fidem cum dilcõne salvari pnt
sicut et si istud sacrm institutum non fuisset omnino et pariter de
circumcisione michi videtur/ et ideo precise pro institucõne par-
vulorum ab originali pcco. hec duo sacra instituta videntur

cum sibi sine illis actibus posset esse salus non paruulis · licet
generaliter sub temporibus sint tenenda ab omnibus qua vigore pre-
cepti tenebant sicut infra dicetur / Item apostolus ad ephe · iiii°
vnus inquit dominus · vna fides · et vnum baptisma / si tamen baptisma
iustificaret credentes gratiam conferendo et paruulis gratiam minime
conferret / non solum esset baptisma vnum sed duplex · vnum
efficax · et aliud omnino inutile · aut non eiusdem effectus
aut fructus · nec est verum quod superius affirmasti · scilicet quod apostoli so-
lis adultis sunt locuti / sed locuti sunt in genere omnibus aut saltem
pro omnibus qui fidem christi possent habere / paruuli autem paruuli
in baptismo christi fidem accipere immo tunc fidem accipiunt sicut inferius
ostenditur De tercio vero effectu baptismi tractabitur in xii
libro · circa finem vbi ostenditur deo adiuuante quod baptizati paruuli
morientes sine medio veram beatitudinem de dei iusticia debent
accipere /

Johannes Ostende igitur hic quod infantibus est peccatum et
dampnacio · scilicet eterna priuacio siue obligacio ad eternam
carenciam beatitudinis siue felicitatis eterne / quia non videtur
racio permittere quod deus sine propria culpa creaturam racionalem in eter-
num dampnaret / quam non dubium fecit ad suam ymaginem ut possit
aliquando beatificari sibi coniungi · Hoc igitur aut assercionibus si potes vel racione
ostende ·

Ricardus In hiis que sunt fidei christiane primo debes
credere affirmacionem scripture / et secundo debes ipsius scripture
racionem inquirere Sic igitur scriptum est nisi credideritis non
intelligetis ysa · vii° iuxta litteram lxx · interpretum / attende
ergo primo quid super hoc habeat scriptura sacra · Certe de
dampnacione omnium filiorum ade habes in generali ad Ro · v · Nam
iudicium quidem ex vno in condempnacionem et statim post · igitur
sicut per vnius delictum in omnes homines in condempnacionem sic et per
vnius iusticiam in omnes homines in condempnacionem sic et per vnius
in iustificacionem vite / vbi etiam premittit sicut per vnum hominem
in hunc mundum peccatum intrauit et per peccatum mors et ita in
omnes homines peccatum transiuit in quo omnes peccauerunt Vt
autem scias quod mortem hic dampnacionem appellat attende quod sequitur ·
Si enim in vnius delicto mors regnauit per vnum / multo magis
habundanciam gracie et donacionis et iusticie accipientes in vita
regnabunt per vnum ihesum christum · igitur sicut per vnius delictum vel
ut supra posui vbi pro eadem habet in ante mortem regnare
et constituit omnes ire in condempnacionem / nisi enim ea sit acceptio
generis illud quod secundum vel ex illo antecedente de morte loquens nullatenus
sequeretur / sed et ei esset impertinens / expressius vero c · vii ·
ostendit se mortem dampnacionem appellare cum dicit · Nunc autem

soluti sum⁹ a morte legis in qua detinebam². vbi si morte
corpalem mortē vocaret non sp̄s dampnaꝰ non diceret
soluti sum⁹ a morte legis. cū a lege corpal mortis nullus sit
omino solut⁹ / cū dicat² ad hebre. ix. statutū est omnibus
hoibus semel mori. eodem modo c. i. in fi. dicat / qui talia agūt
digni sūt morte. / mortē non dubiū dampnacoēz appellans.
Constat autē ꝙ ad Ro. ut dixi affirmat ꝙ per vnū hoīez dāp.
dampnaᵒ intrauit in mūdū et in omēs hoīes ꝑtransijt vnde
ij. ad cor. iij. c. volens aplus ostendᵉ misterium suum esse
gloriosius misterio veteris testamti sic dicit lrā enī occidᵗ.
sp̄us autē viuificat quod si ministraᵒ mortis lrīs deformata
in lapidibus fuit in glīa / ita ut non possent intendere filij
isrl in faciem moysi / ꝓpter glīam vultus eius que euacuatᵘ.
quomō non magis ministracio sp̄us erit in glīa Nam si ministraᵒ.
dampnacōis in gloria est multo magis misterium habundat
in glīam vbi pro eodē habet ministraꝰ mortis et ministracionē
dāpnacōnis Nec ob aliud vocat misterium moysi in tradendo
vetus testamentū et illud docendo ministraꝰ mortis et dāpnacōis.
vbiqꝫ illa ministracione non obstante omēs quib⁹ ministrauit
nichilo⁹ mortē siue dampnaꝰ acceperant Item ex veteri et nouo
testamento patet clarissime ꝙ an messie siue xpi aduentū
et passionēz eius seu mortem hoīes quantumcūqꝫ iusti in morte
ad inferos descenderūt et ꝓbabitr in xjᵒ liᵒ. infernus. vbi de
mā illa tractabitur ondetur Nec min⁹ constat ex vtraqꝫ
scptura qn illi dampnacoēz siue mortē ac captiuitatem
et vinculacoēz quo ad aīas ꝑtulerūt donᶜ liberarentur ꝑ xp̄z
vn̄ zacha. ix. dr̄ de xp̄o clarissime. tu quoqꝫ in sanguine
tuo vinctos de lacu s. de inferno liberandos Et ideo i mēte.
post ꝑtōm ex hac spe liberatōis future adiungit queritimini
ad municōēz vincti spei. hic habes vinculacionez electorꝫ
in inferno siue in lacu. De captiuitate corꝫ dr̄ ps. lxvijᵒ.
ad xp̄m ascendisti in altū cepisti captiuitatez et ad ephe.
iiijᵒ aplus dicit sic / ꝓpter qd̄ dicit ascendens in altū captiuā
duxit captiuitatez De captiuitate scōꝫ in inferno ut
ipo⁹ affirmat / quare autē ascendit. nisi quia p̄mo descendit
in inferiores ꝑtes terre / qui descendit ipē est et qui ascendit
super omēs celos ut adimpleret omīa. Vnde ad coll. ijᵒ
de xp̄o dᵗ. expolians principatus et ꝑtates traduxit confidenter
palam triumphans eos in semetipō describens liberacōēz
captiuitatis humane a dampnaᵒᵉ in inferno in quo detinebatᵘ
a dyaᵗᵒ. obligacoēz autē ad istum dampnaꝰ. ibi autē appellans
cyrographū decreti sic. Et vos cū essetis mortui in delictis
et ꝑpucio carnis vr̄e conuisit. conuiuificauitᵗ cū illo. donans

vobis omnia delicta delens quod adversus vos erat cyrographum
decreti quod erat contrarium nobis et ipsum tulit de medio affigens
illud cruci. et ysa. xlv. promisso de xpo Rorate celi desuper &c
ego suscitavi eum ad iusticiam et omnes vias eius dirigam
ipse edificabit civitatem meam non in precio neque in muneribus
intelligens reedificationem civitatis celestis dirupte per casum
angelorum faciendam per xpm et hoc per dimissionem sue liberationis
captivitatis ab inferno hominum electorum Item sanctus vir
Iob. dixit. Dimitte ergo ut plangam paululum dolorem meum
antequam vadam et non revertar. ad terram te. et op. mor. cali.
t. m. z te. u. vm mor. z. n. or. re. iob. x°. c. manifeste om/
nes quod in terram tenebrosam mortem debuit sustinere quam non
dubium dampnationem appellat sicut iusti veteris testamenti
hanc dampnationem incurrerent nisi certe sic et illi per xpm
ab ista dampnatione redempti de qua redempcione tota scriptura
est facta. Unde ad hebre. ii° de xpo dicit ut gratia dei pro omnibus
gustaret mortem nullum excipiens Crede igitur primo sacre
scripture quo ad hanc dampnationem filiorum ade propter ipsius delictum
quod ante omnes naturaliter propagati ab adam habeant peccatum in ortu
sacre utriusque testamenti litere attestantur. Ecce enim paulus
ad Ro. iii°. non solum hoc dicit sed probat hoc modo. causati
enim sumus iudeos et grecos omnes sub peccato esse sicut scriptum
est / quia non est iustus quisquam non est intelligens non est
requirens deum / omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt
non est qui faciat bonum. non est usque ad unum. i. infra.
non est distinctio iudei et greci omnes enim peccaverunt et egent
gratia dei iustificati gratis per gratiam ipsius per redempcionem que est
in xpo ihesu nullum hic excipit omnes affirmans esse sub
peccato et omnes propter peccatum egere gratia dei. s. iustificari per
gratiam ipsius vm c. xii. dicit conclusit deus omnia in incredulitate
ut omnium misereatur. Et ad gal. iii°. dicit expresse Conclusit scriptura
omnia sub peccato ut promissio ex fide ihesu daretur credentibus
Quando autem daretur statim subiungit / omnes enim filii estis
per fidem in xpo ihesu. quicumque enim in xpo baptizati estis
xpm induistis Si quis vero hec dicta apostoli intelligi dixerit
non de infantibus sed de adultis quod hic videtur / Si enim infantes
sunt iusti et sine peccato / cum quia libertatem habentes arbitrii
necessitate non peccent mortaliter non esset verum omnes pecca/
verunt aut omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt
ut supra dixi nec egeret gratia dei aut iustificatione per gratiam
nec esset verum pro illis factis adultis. omnia conclusit scriptura
sub peccato aut conclusit deus omnia in incredulitate omnium ut omnium
misereatur / qui ex quo ab origine essent iusti. numquam nisi propria

et libera volūtate fieret iniusti et sic non egent grā dei iusti/
ficati per redēp^oz que est in xp̄o Item ad Ro. vii^o dicit
exp̄sse q̄ omēs hoīes in adam peccauerūt et q̄ per inobe/
dienciaz ipi^s peccatores constituti multi. Unde constat omēs
hoīes hr̄e pcc̄m in ortu.

Johannes Cur non pōt dici hec oīa dicta esse ꝓpt^r
dampnacōez quā omēs incurrūt ex pmi pentis pcc̄o sicut sup^s
ostendisti / et non ꝓpter pcc̄a s. culpas aliquas ita ut aptus et
ꝓpha dauid dicant tales esse inutiles et declinates a via iusticie
facti adulti / quia grām non hn̄t sed dampnacōez secū portant
et q̄ vocant illam penā dāpni pcc̄m quia est defect^9 / et oīs de/
fectus congrue pōt appellari pcc̄m quia etiam est effectus
primi pentis sicut dicit aptus. c. vii. ad Ro. q̄ pcc̄m habitat
in eo id est in carne s. effectū pcc̄i pmi pentis. intelligens aūt
cām pcc̄i qm̄ pcc̄m non ꝓpe pt dici esse opus bonū sive meri/
toriū s. in sola volūtate rōnali pcc̄m s. culpa est pua^o iusti^e.
Et ideo esse nō pōt ubi nō esse pōt iusticia. Cur igit^r h et
istis scta indictis precise apti sic accipi nō pnt non video et
sic dicta cuius non gl'ant infantes aliqd pcc̄m hr̄e. nisi vocando
pcc̄m penā dampni predcām / et ꝓpter istam dampna^oz possunt
intelligi omēs hoīes esse immūdi a natiuitate iux^a illud Job
xiiii. Quis pōt facere mūdūz de imūdo conceptū semine nonne
tu qui solus es / qm̄ hanc dāpnacōez que congrue imūdicia
appellari pōt eo qd reddit hoīem sociū demonu / nemo potest
nisi solus deus auferre / et ꝓpter istam dāpnacōez tollendam
est grā iustificantis necīa Et istam dampnacōez morte possu^s
dicere aptum explanasse .1. cor. xv cū dicit In adam omēs
moriuntur Et ad Ro. v. regnauit mors ab adam usq ad
moysen. etiam in eos qui non peccauerūt z in dictis sctīs.
Hanc enī exponēz ipe aptus ut in videt^r qui ancedit cū d^t.
Nam iudiciū quod ex uno in condēpna^oz Item in videt^r
q̄ ꝓpter istam dampnacōez pnt omēs filii ade nāliter ꝓpa/
gati filii ire vocari sicut d^r ad ephe. ii^o Eram^9 natura
filii ire sicut et ceti qm̄ hec dampna^o multū apte ira
dei pt vocari ex quo est pena a deo inflicta.

Ricardus. Non pnt predicta que ego adduxi nec
multa ois scta de dampnacōe sola intelligi / qm̄ sic ide
dicit aptus ad Ro. viii. dampnacōez aut corpalez in/
teritū mortē appellat Cum dicit regnauit mors ab
adam ꝛc Et ideo pcc̄m non mortē sed cām mortis ill^s
appellat ibi cū pmittit sicut per unū hoīem in hunc
mūdūz intrauit pcc̄m et per pcc̄m mors ita in oēs hoīes
mors ptransiit in quo omēs peccauerūt Ubi manifeste

distinguit pctm a morte tamquam causam a suo effectu et per
pctm inquit mors. qua distinctione eode capl'o inferius explanat
cum dicit habundavit delictum superhabundavit et gra unde sicut
regnavit pctm in morte ita regnet et gra per iusticiam et
vitam eterna. tamquam opposita. distinguens pctm et graciam
et morte ac vitam eterna / et dicit paulo ante. sicut per unius
delictum in omnes homines in iustificacionem vite. Ex quibus clare
constat quod pctm appellat defectum sive carenciam vite eterne
ac vite corporalis. ut intelligamus adam peccando gram et iusti-
ciam perdidisse pro se et pro sua tota progenie et similiter
vitam eternam unde naliter propagati simul in ortu utramque
privacionem habent scilicet gre sive iusticie et eciam beatitu-
dinis privacione sive carenciam / et prius causaliter privacionem
iusticie sive gre iustificacionis quam privacionem beatitudinis.
Ac si propter privacionem iusticie dicantur filii ire et padres
et propter privacionem beatitudinis dicantur dampnati seu mor-
tui. Eodem modo legitur ut posuisti ad ephe. cum dicit
eramus natura filii ire sicut et ceteri quod in me. quasi se
exponendo adiungit Deus autem qui dives est in misericordia
propter nimiam caritatem sua qua dilexit nos cum essemus
mortui peccatis cum vivificavit nos in xpo. cuius gra estis
salvati. ubi dicit pctm esse causam mortis ad cor. v.
ubi dicit quod tu allegas. loquitur apostolus de morte corporali cum dicit
quod in adam omnes moriuntur quod immediate premittit quia quidem
per hominem mors / erit per hominem resurrectio mortuorum et
sequitur Sicut in adam omnes moriuntur etc. Cum vero
obicias illud dictum iob accipi posse de pena dampni non
recte affirmas / quia penam habebant vere iusti in inferno
ante xpi passione nec tamen immundiciam aliqua habuerit
sed erant luminosi et per gram mundi nec mundacione
egebant Et ideo pena talis immundicia aperte dici non
potest nec reddit hominem socium demonum ut affirmas.
Unde inter abraham iustum et suos et demones ac impios
erat chaos firmatum. iuxta illud luce xvi. inter nos et
vos chaos magnum firmatum est / Sed pctm facit hominem
socium demonum et ob hoc constat quod iob premittit eum qui
de immundo conceptus est semine habere immundiciam ex
pcto dicit et semen immundum non quod in semine
sit aliqua immundicia sed quia in semine est causa immun-
dicie contrahende ab eo qui in semine generatur Item
david ps°. l° Ecce eniminiquitatibus conceptus sum et in
peccatis concepit me mater tua mea Ut autem sciens da-
vid se de suis iniquitatibus et peccatis loqui non de peccatis

matris siue maternis in cubitu carnis contractis premittit hec.
Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam et secundum multi-
tudinem miseracionum tuarum etc. Amplius etc. Hic autem non petit
misericordiam pro peccatis occultis scilicet sicut in psalmo xviii clamat.
Ab occultis meis munda me etc. sed petit misericordiam pro
suis iniquitatibus quas cognouit. Unde inmediate adiungit
quoniam iniquitatem meam ego cognosco et peccatum meum contra
me est semper. Tandem post etc. ostendit se petiuisse misericordiam
pro suis iniquitatibus quas cognouit dicat propriis suis
peccatis. Et quarto eorum exprimere volens annexit Ecce
enim quia in iniquitatibus conceptus sum etc. manifeste ostendens
hec sua esse non materna peccata pro quibus misericordiam postu-
lat. Nec potest ista intelligi de sola dampnatione siue pena
que omnino inmunda non est et lotione non indiget sed
pro ipsis postulat Amplius laua me ab iniusticia etc. ma-
nifestum quod quibus conceptus contrahit peccatum et iniquitatem
Nisi forte dixeris peccata in genere esse que contraxit in cir-
cumcisione fuisse deleta. Et hoc habebat fides ipsius prophete
ut ob hoc dicere compellamur eum loqui aut de peccatis actu-
alibus duntaxat aut de penis peccatorum. Videntur enim fluctu-
are in fide sacri circumcisionis si crederet originalia sua
peccata cum penis huius pro tempore remansisse. Sed hec extimatio
intelligitur ex titulo ipsius. Est enim titulus eius iste in fine psalmo
dauid alia translacio secundum verba cantica dauid. quando venit ad alios
eos nathan propheta quando intrauit ad bersabee. Ex quo titulo
constat quod in hoc psalmo dauid petiuit misericordiam de peccato
occisionis vrie et de peccato adulterii cum bersabee vxore
eiusdem vrie vide historiam .2. 17. xii. c. Unde consequenter
cum fuisse horrenda mortalia / et quia cum quocumque peccato
mortali reddit peccatum originale eo quod non est nisi carencia gracie
siue iusticie quam in origine quis habere debet quam non habet
cum peccat mortaliter merito affirmat se habere iniquitatem siue
peccatum quod ex matris conceptione contraxit simul cum huius
cum facto scilicet contra vriam. Igitur hec de peccato accipitur non de
pena sola et aperte vocat originale peccatum peccata et iniqui-
tates quia est generacio iusticie respectu cuiuslibet meri-
torie actionis et respectu impleccionis debite respectu cuius-
cumque precepti diuini. Constat igitur omnes naturaliter propagatos
ex sua origine non solum dampnacionem sed etiam peccatum siue
iniquitatem contrahere / quod peccatum quia ab origine est ori-
ginale vocamus non tamen vocatur actuale peccatum quia voluntas
respectu huius nichil operatur ad aliud / et propter ea dicit apostolus
ut superius obiecisti. quod mors regnauit ab adam vsque ad

moysen etiam in eos qui nō peccauerunt in similitudinē preua-
ricationis ade quia homines in sua origine non peccant in simi-
litudinem preuaricationis ade .s. non peccant actuali peccato q̄le
peccatum preuaricatio appellatur / et tamen propter peccatum qd' contrahunt
in origine mors regnat in eis .s. aut mors spiritus .s. dap-
nacio aut mors corporis vtraque enim regnauit usque ad moy-
sen. Quia aut tempus moysi lege non data pauci saluati
fuerant in comparacōem ad saluandos sub et ob hoc potest
intelligi illud quod mors ante legem regnauit . vel regnasse
dici potest quia non impugnatur sibi resistendo quia per
legem fiebat cognicio peccati sicut . c. iij. et . c. vij. peccatum
non cognoui nisi per legem / et quia ante legem peccatum erat
q̄si incognitum ideo dr tunc regnasse .i. sibi cognate resistend'
quia igitur mors corporalis ita regnauit tpre legis et post
sicut ab adam usque ad moysen. et etiam amplius cum con-
tinue vitam hominum abreuiet / melius intelligi videtur hoc
dictum apostoli de morte spiritus videlicet de dapnacōe que non ita
regnauit post legem datam per moysen sicut ante q̄
de morte corporis que amplius post regnauit Consequitur.
igitur quod homines non solum dampnacōem sed peccatum hnt in orig.
// Hoc etiam ysa. liij. loquens propheta de xpo in toto capitulo inter
cetera dicit sic / ipse autem vulneratus est propter iniquitates
nostras attritus est propter scelera nra disciplina pacis nre
super eum et liuore eius sanati sumus omnes nos q. oues
errauimus unusquisque in viam suam declinauit et dominus
posuit in eo iniquitatem omnium nrm. Quam sniaz ysaie
dt petrus i. sua epla c. ij. sic tradebat se iudicanti iniuste
qui peccata nra pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis
mortui iustitie viuamus cuius liuore sanati sumus Eratis
aliqui sicut oues errantes sed conuersi estis ad pastorem
et epm anaz vraz Si vero quisque dixit hec dicta de
adultis non de paruulis eg potest affirmari / quia pro tpre
discretionis hominum non pt intelligi. quia Iere. 2 Io. baptista
sanctificati erant ante eorum natiuitatem Nec legimus
quod postea commiserunt aliqua peccata exigentia redempcione
per morte xpi Et de dna nra tenend' est quod nunquam peccatum
commisit quod redempcōem per passione filij sui exigeret / quia
non decuisset ut mater summe iustitie et summe mundicie
tam turpiter deliquisset Item nō dubium quin multi cuius
cumque etatis in ipsis gradibus etatum sicut mortui et sic
multi discretionem antecedentes in ipsa etate sunt mortui
antequam peccarent mortaliter . falsum est g°. de adultis pro
tpre discretionis dominus posuit in eo iniquitatem omnium nrm

Et ſimiliter illud omnes nos erravimus unuſquiſque in viam ſuam
declinavit Conſtat ergo quod parvuli includantur cum ceteris.
Immo michi videtur hoc dictum precise propter peccatum parvulorum. Nec
obſtat quod dicitur omnes nos erravimus unuſquiſque in viam ſuam
declinavit quod putari poteſt non convenire parvulis quia quomodo
parvuli aperte dici poſſunt errare. cum ſint a conceptione et
origine ignorantes Et declinare ſimiliter dici poſſunt in viam
ſuam ſcilicet dampnationis eterne eo quod in peccato naſcuntur. igitur
ex iſto dicto conſtat quod parvuli in conceptione habent iniquitatem
et peccatum Niſi forte quiſque dicat hoc ſic eſſe dictum ſicut dicitur
.i. corinthios xv. omnes in chriſto vivificabuntur ſcilicet omnes vivifi-
candi. Et illud Johannis xij ſi exaltatus fuero a terra omnia
adtraham ad me ipſum ubi videtur dictum de ſolis ſalvandis
et multa dicuntur ſimiliter in ſcriptura unde ſic videtur illud poſſe
intelligi deus poſuit in eo iniquitatem omnium noſtrum Unde ſic
videtur illud .ſcilicet omnium noſtrum verum habencium iniquitatem. Sed
huic ſenſui obviat illud quod premiſſit propheta omnes enim nos
erravimus unuſquiſque in viam ſuam declinavit / et pſalmiſta
ait dominus proſpexit ſuper filios hominum ut videat ſi eſt intel-
ligens aut requirens deum. omnes declinaverunt ſimul inutiles facti ſunt
non eſt qui faciat bonum non eſt. Ubi conſtat ex hoc quod dicitur non eſt
uſque ad unum. quod aut unus nullus aut unus ſolus excipitur
igitur omnes preter illum unum ſcilicet chriſtum declinaverunt et facti
ſunt inutiles. Intelligendum eſt ab origine. quoniam non dubium quin
modo multi fuerunt utiles Conſtat igitur quod omnes ab ori-
gine peccatum habent. propter quod dicuntur errare declinare et eſſe
inutiles. / propter quod proverbiorum xx. dicitur quis poteſt dicere
mundum eſt cor meum purus ſum a peccato. volens innuere
nullum potuiſſe hoc dicere vere / ſi tamen peccatum nullum contraheretur
in ortu non dubium quin multi antequam actu peccarent dicere
poſſent utrumque / et quod mundum eſt cor meum et quod purus ſum a
peccato quoniam de mundicia a culpa videtur hoc dictum. Item yſa.
lxiiij. alloquens meſſiam dicit Ut diſrumpes celos et de-
ſcenderes et quod adiungens fructum ſui adventus dicit a ſeculo
non audierunt neque auribus perceperunt / oculus non vidit deus
abſque te que preparaſti expectantibus te. Occurre iſti letanti
et facienti iuſticiam in domibus tuis recordabitur tui. ecce
iratus es et peccavimus non in ipſis fuimus et ſalvabimur
et facti ſumus ut immundi omnes nos quaſi pannus menſtruate
univerſe iuſticie noſtre vidimus quaſi folium univerſi ubi conſtat
ad literam chriſtum debuiſſe venire ut ſalvaret quia omnes erant
immundi et omnis iuſticia erat quaſi pannus immundus mulieris me-
ſtruate. Unde conſtat quod nullus erat abſque peccato Item quod peccatum

non habet nasci secundo non indiget . s. spiritualiter nec renasci.
nec resuscitari nec vivificari Christus autem generaliter dicit de omnibus
oportet nos nasci denuo / et nisi quis renatus fuerit ex aqua
et spiritu sancto non potest introire in regnum celorum Joh. 3°. Et paulus
dicit generaliter de iudeis et gentibus ad ephe. ij. Cum essemus mortui
peccatis convivificavit nos in christo cuius gratia estis salvati et re-
suscitati. igitur constat quod unusquisque habet peccatum priusquam
spiritualiter per gratiam renascatur. propter cuius peccati sublacionem
renasci congrue dici possit et propter quod indiget omnino renasci.

Johannes . fateor iam scripturam hanc summam continere
de primo effectu quem dicis baptismum habere Sed michi dominus multa
michi occurrunt que impugnare videntur hunc baptismi primum ef-
fectum Et ista predicta que nisi clare solvantur eo fluctu-
ans et incertus / Certe primum in videtur in aliquibus ab ortu.
sive in ortu non posse esse peccatum / quoniam michi videtur peccatum
esse privacio iusticie sicut cecitas est privacio visionis et
surditas audicionis et malum generaliter privacio boni. Dicimus
autem et est manifestum quod privacio alicuius non est nisi ubi potest
esse eius habitus Unde nec dicimus in lapide aut planta
nec in aliqua alia re non senciente esse cecitatem aut sur-
ditatem aut aliquam sensus privacionem / quoniam in illis non possit
esse sensus aliquis huius privacionis contrarius igitur ex quo in
infantibus sive animalibus corporum in ortu non potest esse iusticia.
sicut nec fides / quoniam iustus ex fide vivit ad Ro. i.
et Abacuch ij. in filijs ne autem non videtur vivere
spiritualiter et sic non videtur dici fidem posse habere / consequitur
quod in ortu non potest in infantibus sive in animalibus corporum esse peccatum
Unde nemo dicit catulos canum cecos qui ante novem dies
ab ortu videre non possunt quoniam natura non permittit ut infra
illos dies videant / igitur nec infantes dici possunt iniusti quoniam
natura non permittente iuste agere quicquam omnino non possunt

Ricardus dubitacio tua tendit ad aliam radicem que
fortassis inventa expedicius erit totum negocium quod trac-
tavimus Puto quod catuli infra novem ab ortu non negabuntur
visum habere primo negari non potest quoniam catulus visum s. potenciam
visivam habet statim quando oritur sicut habet tactum et
auditum et alios sensus qui naturaliter formato et animato corpori
congregantur. seu fiunt quamvis ipsis virtutibus in ortu
uti non possit Constat autem tibi nec dubitas [illegible]
quam de privative oppositis tu ipse superius expressisti. quoniam
quicunque habens visum cecus dici posset . si visu careret / quoniam
visus et cecitas sunt privative opposita circa [illegible]
virtutis ubi sive non visio et cecitas ut tu intendis af-

firmare alioquin homo cecus esset in sompno cum in sompno
non videat Constat igitur quod canis visivus est ab origine s.
huius virtute visiva Et quod cecus esset ab origine s. instru
virtutis illius essent corrupta ut in eius virtus illa ab origi-
ne figurati et creati corporis non fuisset Sed similiter surdus
si in ipsis instrumentis naturalibus audiendi virtutis virtus audi-
tiva congenita non fuisset et sic de sensibus et potenciis
naturalibus quibuscumque

Johannes fateor errasse nec possum negare quin catulus
et homo et cetera animalia ceci seu ceca dici possent in casu
possibili a sua origine

Ricardus Recte tuum confiteris errorem Sed dic si ge-
nitores in catulis aliquam infirmitatem incurrissent propter
quam in se ipsis visum perdidissent et eciam instrumenta
virtutis visive in prole corrupta esset in sua figuracione
primaria ut virtute visiva in ortu suo carerent nonne catuli
in ortu veraciter ceci essent

Johannes. Negare non possum quin ab origine essent ceci
carentes virtute visiva quam naturaliter habere deberent

Ricardus Recte respondes Sed quod si canes primi in prima
creacione mundi a deo creati antequam aliquos catulos ge-
nuissent infirmitatem talem perdidissent incurrissent
ut in se virtutem illam perdidissent et in virtute visiva carentes
fetus filios seu catulos genuissent nonne catuli in
sua origine ceci essent

Johannes Immo ceci essent non dubium virtute visiva
carentes quam sui parentes in sua creacione acceperant cum
potestate sibi similes procreandi.

Ricardus. prudentem racionem assignas Sed dic si iste
morbus usque in finem generacionis s. in fine mundi propter
huius infirmitatem a primis contractam in singulos et per
singulos pertransiret ita ut singuli parentes visiva virtute
carentes in ortu filios catulos gignerent nonne omnes
preter primos a deo creatos ab origine et eciam ex origine
ceci essent/.

Johannes. Nescio respondere quin non video quod hoc non
deberet consequi Nec video quin in principio deberent catuli ceci
esse naturaliter dici quod michi videtur absurdum. Tu dic quid
tibi videatur

Ricardus quod per morbum in naturali contractum contingit
numquam potest in vim nature transire sicut contra naturam et legem
nature primitus instituta Et ideo communibus valeas veraciter
affirmare naturam in singulis nasci corruptam corruptelam

tu naturalem eſſe nullatenus poteris recte affirmare niſi improprie ob hoc .ſ. quia eſt ab origine citra corruptelam ſi ob hoc dyceris naturalem. nolo tibi reſiſtere dum tamen intelligas eam vocens veraciter cecitatem et viſus defectum et privacionem potencie viſiue virtutis. Cur enim potius debeat dici naturalis in ſecunda prole quam in prima aut in tercia quam in ſecunda et ita de ceteris omnino non video. niſi propter multitudinem progenitorum qui illam habebant. Sed multitudo talis ſola racione multitudinis nomen vere non mittat. Aut igitur prima proles naturaliter ceca fuiſſe dicenda eſt / aut nulla ſequens naturaliter ceca dici debet. Primo vero non prudenter dixiſti in naturaliter eſt ceca in ortu que caret virtute viſiva quam ſui parentes immediate pro ſe in nature inſtitucione acceperunt cum poteſtate ſibi ſimiles producendi. Ymo ſi recte conſideres ſi in aliquo huius generacionis catulorum ſiue canum eſſet cecitas veraciter naturalis cecitas omnino non eſſet nec dici deberet / quoniam cecitas ut eſt tractata ſuperius eſt privative oppoſita virtuti viſive circa idem obiectum. Et ideo ſi obiectum aliquod naturaliter viſu careret. illud obiectum cecum omnino eſſe non poſſet ſicut tu prudenter ſuperius deduxiſti. Et ideo impoſſibile eſt omnino naturaliter aliquid eſſe cecum niſi improprie ut hic dixi. Primum igitur quod tibi predixi eſt verum .ſ. in exemplo in hoc caſu omnes huius generacionis catuli ſiue canes in naturali in ſua origine ceci eſſent quoniam omnes in ortu virtutem viſivam habuiſſent et naturam corruptam preter inſtitucionem nature ipſius a parentibus recepiſſent et nullus ipſorum in ortu videre potuiſſet et ſic ſine corrupcione nature producti fuiſſent / ſicut in preſenti videre non poſſent. Non igitur recte affirmare conaris hominem in ſuo ortu nec iniuſtos eſſe nec iuſtos quia in ortu exercere non poſſunt cum illo non obſtante nichilominus iuſti aut iniuſti .ſ. habere virtute iuſticie aut ea privare dici valeant. ſi aliud nichil conſtet ſicut in tuo exemplo de canibus eſt oſtenſum quod in ortu ſunt aut viſivi .ſ. viſum habentes aut ceci et ſimiliter auditivi aut ſurdi et ſimiliter tactivi aut ſtupidi et ita de ceteris ſenſibus et virtutibus que naturaliter eis debent ineſſe ab ortu.

Johannes Miror te dicere quod nullus naturaliter extat cecus cum philoſophi aſſerant hominem ex potacione vini cecum factum vituperari debere et cum qui a natura eſt cecus vituperandus omnino non eſſe.

Ricardus Non idem puto omnino apud philoſophos eſſe a natura et eſſe naturale ſiue naturaliter / unde quamvis dicant aliquem eſſe poſſe cecum a natura intelligentes ſolum quod ab origine natura errante ſiue deficiente eſt talis / non tamen ob hoc affirmant illum naturaliter eſſe cecum ſed potius dicere nolunt

ipsum in naturaliter siue a casu taliter esse cecum.
Johannes Saltem si filius cecus nascitur propter ebriosam
vitam sui parentis tunc non videtur vituperabilis secundum philosophorum
sententiam et tunc iuxta tuam racionem premissam videtur cecitas
in ipso vicium et per quod cum sit viciosus homo talis vitu-
perabilis est censendus
Ricardus Morales philosophi in moralibus sic locuntur volen-
tes a talibus ab origine viciosis vituperium morbi excludere.
sed philosophi naturales aut naturalia pertractantes affirmant tales
defectus et peccata nature et vicia preter naturam Et
ideo constat quod talis cecus vituperabilis est ex peccato parentis
qui non expressit vituperium corporis nostri apostolus cum dicebat
Quis me liberabit a corpore mortis huius et scio quia
non habitat in me .i. in corpore meo bonum non ego operor
illud sed quod habitat in me peccatum ad Ro. vij. Primo non
dubium quin vituperium corporis fuit/ Magis tamen affirmant
loquaces philosophi iuxta sacras litteras dubitare non debes quin
tales defectus siue privaciones quas ex peccato primorum parentum
incurrimus peccata dicantur et vicia. Quod vero obicis quod
fidem infantes habere non possunt in ortu / quia scriptura dicit
Justus ex fide vivit . non recte adducis / quia illud dictum
a propheta et apostolo est dictum de iustis hominibus non solum ex
habitu sed ex operibus iustis. / que opera non dicuntur opera vite
.scilicet. spiritualis nisi quia procedunt ex fide et sic iustus talis
vivit .i. opera vite exercet ex fide. que opera essent mor-
tua sine fide. Hoc autem non inpugnat quin fides sit
virtus siue habitus respectu credibilium et similiter
iusticia virtus siue habitus respectu operabilium esse possit
in infantibus a sua origine sicut sanctitas que sine
fide et iusticia esse non potest in homine . sicut in Jeremia et
Johanne baptista qui nichil iuste aut fideliter aut sancte agere
potuerunt et sicut in dormientibus qui eas exercere non possunt (
Johannes Non adhuc videtur ista probacio satis
firma quia sicut canis non potest dici cecus ab origine
nisi quia caret virtute visiva ab ortu quam naturaliter
habere debet Ita michi videtur infantes ab ortu iniusti
aut peccatores dici non debent nisi careant iusticia quam
naturaliter habere debent Cum autem iusticia nulli possit esse
naturalis omnino sed de sola dei gracia detur hominibus iuxta illud
apostoli ad Tytum iij°. et sibi sancta iustificata gracia ipsius
Consequitur quod infantes in ortu iusticiam omnino non
habeant nec debent aut possunt recte dici iniusti.
Ricardus Non omnis privacio est virtutis naturalis

priuacio quoniam penuria opulencie est priuacio · egestas
diuiciarum / negligencia diligencie · nuditas vestitus / inercia artis
sompnus vigilie / esuries sacietatis / et similiter de multis
huiusmodi / quorum nullum in esse potest homini a natura / et tamen quecunque
harum priuacionum homini potest in esse pro tempore / tamen
quia eius habitus iuxta legem nature posset sibi in esse
aut saltem in illo non necessario habitus extat absens · Non
igitur potes vere astruere iniusticiam in infantibus non
esse in ortu ex isto capite scilicet quia iusticia eis naturalis esse
non potest · cum in multis hominibus et rebus aliis rerum non naturalium
inherencium priuaciones existant / propter hoc quod iusticia non
solum potuit sed eciam naturalis esse deberet · hec effectus
iam sicut vere de propheta et apostolo posuisti eis de gratia conferatur.

Johannes hoc michi ostende si potes quod iusticia in in-
fantibus naturalis esse debet quoniam ex hoc clare concedetur quod
nunc ab origine sunt iniusti /

Ricardus · genesis ij · c. sic scribitur vidit deus cuncta
que fecerat et erant valde bona / et factum est vespere
et mane dies sextus / igitur perfecti sunt celi et terra et omnis
ornatus eorum / Si omnia erant valde bona in sua origine
et celi et terra et omnis ornatus eorum perfecti sunt in institucione
rerum primaria · Non magis diminutus erat homo in sua
specie quam res cetere in suis naturis aut gradibus · Vere igitur
erat iustus homo primus in sua origine alias enim minus
perfectus factus fuisset in sua specie quam cetere res naturales in suis
speciebus quas non est dubium quo ad omnes actiones sue
speciei debitas ad quas agendas fuerant institute dona
sufficiencia recepisse / Opus autem maxime debitum homini
qui racionalis fuerat institutus propter quod opus exercendum
precise erat factus quo ad animam eius secundum racionem viuere
secundum racionem diligenda diligere respuere respuenda / et
sic per consequens super omnia diligere creatorem et eum perfecte
laudare / quod tamen nichilominus plenius ostendetur inferius
hoc autem sine iusticia et caritate non potuit omnino perficere
vnde concedetur eum in iusticia et caritate fuisse creatum
vnde ecclesiastes solummodo hoc inueni quod fecerat deus hominem
rectum · non autem est aliud esse rectum quam iustum · Preter
probatur in sua creacione perfecte sapiencie extitisse ne
alias artifex eius · aut minus potens · aut minus sapiens
aut minus beniuolus · et species hominis qui nobilior est
ceteris magis diminuta in suo gradu quam alie species
naturales in prima rerum institucione et origine arguantur.
Ymo hoc ostenditur ex illo genesis · i · Et creauit deus hominem.

ad ymaginem et similitudinem suam / quod michi videtur in substantia anime
rationalis homo ad dei ymaginem in donis autem superadditis scilicet sapientia
caritate et iusticia ac ceteris donis qualia in nobis dona gra-
tuita appellamus in dei similitudinem esse factus Quod in hiis
michi videtur quod iuxta illud psalmus. quod in ymagine pertransit
homo / sed et frustra conturbatur post peccatum tenuit yma-
ginem. et iuxta illud psalmus homo cum in honore esset non in-
tellexit. comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Ex peccato
similitudinem perdidit creatoris ex quo similis factus est iumen-
tis insipientibus per peccatum primo ex hoc quod dicitur in sapientiam in-
currisse Constat quod sapientiam ante accepit Ex hoc ergo quod
ad similitudinem dei factus est consequitur quod in creatione iusticiam
habebat et caritatem sive graciam que est initium cuiuscumque prin-
cipium Item etiam convincitur ex hoc quod secundo capitulo dicitur appella-
vitque adam nominibus scilicet cuncta animancia et universa volatilia
celi / et omnes bestias terre Magnam enim sapientiam habuit
qui hoc fecit quod perfectam scienciam loquendi saltem illius lingue
in qua nomina ista cunctis imposuit et in qua cum sua uxore
locutus et mulier uxor eius etiam talem scienciam habuit
ex quo serpenti respondit De fructibus qui sunt in paradiso vescimur
de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis
deus ne comederemus et ne tangeremus illud ne forte moriamur.
genesis iii. Sed vero quisque dicet quod tunc.
adam instruxit quibus nominibus viventia appellari oportebat
sed littera que precedit que talis est / . Formatis igitur dominus de
humo cunctis animantibus et universis volatilibus celi adduxit
ea ad adam ut videret quid vocaret ea. Noverat enim ergo
vocare antequam deus ea ad eum adduxit cum ad hoc ad eum ad-
ducta fuerant ut ea propriis nominibus appellaret Item ibi legitur.
tulit ergo dominus deus hominem et posuit eum in paradiso ut operaretur
et custodiret illum / precepitque ei dicens. ex omni ligno paradisi
comede de ligno autem sciencie boni et mali ne comedas. In
quacumque enim die comederis ex eo morte morieris Non enim
a summa sapientia positus fuisset custos paradisi voluptatis
et sapiens et iustus fuisset / nec eis dedisset precepta
nisi sicut potuit illa transgrediendo peccare ita posset illa ser-
vando libera voluntate mereri Unde videtur creatus in iusticia
sapientia et gratia promerendi vitam eternam . Hoc enim videtur oseas
propheta innuere cum dicit in persona dei. Et ego quasi nutritius
effraym portabam eos in brachiis meis et nescierunt quod
curarem in funiculis adam traham eos in vinculis caritatis
osee xi. capitulo Non enim vincula caritatis funiculos ade vocaret
nisi caritas propria et vera in ipso in sua creatione fuisset / quod.

propter caritatem quam de gratia post primam actam recepit. Ista non dixit
sed potius dixisset in vinculis Ieremie aut Iohannis baptiste
aut alterius ignorantis / ymo verba precedentia hec ostendunt. quia
dicit se nutricium effectum et se portasse et curam eorum gessisse
et nescierunt volens ut michi videtur exprimere se sic eorum
curam gessisse et fuisse ipsorum nutricium. licet ipsi hoc non
adverterent / sicut fuit a principio nutricius adam et eius
curam gessit et in vinculis caritatis eum traxit. licet eum hoc ipse
ante peccatum non satis diligenter adverterit. Sicut ex perfectione
primarie institucionis omnino consequitur quod parentes nostri erant in sua
specie creati perfecte sicut cetere species rerum naturalium creatarum
scilicet cum virtutibus omnino congruis sibi ad complexionem operacionum
suarum ad quas complendas fuerant primitus instituti.
Item ex eadem perfectione institucionis consequitur quod in conservacione
sue speciei per productionem sibi similium perfectorum in sua specie fu-
erant instituti. Ita quod sicut naturalia poterant tales producere
qualia ipsa in primaria institucione fuerant sunt facta sic
ipsi iustos et perfectos in virtutibus quales ipsi sunt facti ut
patuit poterant procreare ut sic omnes eorum posteri
iusti sapientes et deo accepti essent in sua origine.

Istam sententiam. habes ecclesiastici xvii c. ubi scribitur
sic. deus creavit de terra hominem et secundum ymaginem
eius fecit illum. Et iterum convertit illum in ipsam et secundum
se vestivit illum virtute. numerum dierum dedit illi et dedit
illi potestatem eorum que sunt super terram et posuit timorem
illius super omnem carnem et dominatus est bestiarum et
volatilium. creavit ex ipso adiutorium sibi consilium et linguam
et aures et oculos et cor dedit illis excogitandi et dis-
ciplina intellectus replevit illos creavit illis scientiam spiritus
implevit cor eorum et mala et bona ostendit illis / posuit
oculum ipsorum super corda ipsorum ostendit illis magnalia
operum suorum ut nomen sanctificacionis collaudent et
gloriari in mirabilibus ipsius ut enarrent opera eius. de-
dit illis disciplinam et legem vite hereditavit illos et
testamentum eternum constituit cum illis et iusticiam et
iudicium suum ostendit illis et magnalia honoris eius vidit
oculus eorum et honorem vocis eius audierunt aures
eorum. In hoc dicto claret aperte quod adam in ortu suo.
sive in sui creacione fuit a deo virtute vestitus disci-
plina intellectus repletus. et similiter eva et quod creavit
eis scientiam spiritus et quod sensu replevit cor illorum. ut illum
laudarent et operum eius mirabilia enarrarent et quod
addidit illis disciplinam et quod legem hereditavit eos

et testamentū eternū constituit cū illis et iusticiaz et iudicia
sua ondit illis. Ex quibz verbis ondit̄ q pentem hebant
ab ortu hereditandi suos in domus predictis. ita ut omnes
sui posteri ab origine habuerūt legem vite .s. iure he/
reditario et etiam iudicia dei scirent iusticiaz et testamētuz
eternū .s. pactū eterne felicitatis habēnt vnde eccl'ia in ca/
none misse et sanguinem xpi esse sanguinē testamti etni
quia eo mediante testamentū fcm̄ patribz de benedictione
promissa impletur et datur electis beatitudo eterna.
Constat igitur ex isto caplo q adam in ortu suo iustus deo
acceptus hns caritatem et sapiam et virtutes mereri
vitam eternam / et q dona similia potuit nō peccando suis
posteris iure hereditario conseruare. ita ut singuli i ortu
suo dona tamq naalia dona sive naales vtutes hrent
sicut singule spēs rez nalium generatiue [illegible] virtutes
accepant in sua origine quale potuūt nali traductione in
posteros deriuare. Sicut igitur iuxta pcedens exemplū
de catulis si pmi eoz progenitores infirmitatez talem
incurrissent ut ipi inde excecati fuissent et ita infirmitate
diminuti ut non possent catulos cū virtute visiua gignē
omnes posteriores catuli vsq in finē scli ceci fuissent uix
prius ondsa. Sic pter nri pmi parentes per pcm perdiderunt
virtutibz iusticie caritatis et sapiencie ac ceteris tamq
dona naalia sive pmordialia pro se et posteris acceperūt
pro pena sui pcti eis certissimo iudicio inflicta nō castos
filios aut deo acceptos. aut sapientes seu iustos a deo
obiectos et ignorantes vsq in finē seculi gignere debu/
erunt etc.

Johannes. Satis iam video scripturā innuere q iusticia
in omnibz hoibz potuit et debuit esse. video etiā in infan/
tibus et aliibus ipoz posse esse ab ortu pnacoez iusticie
et grē. Et video etiaz talem carentiaz sive nuditatem
iusticie et grē posse in casu ronali dici pcm. Et melius
ex sacra scptura firmā fidem accipio q tale pcm hnt
omnes filij ade nali lege ab eo geniti in sua origine. Sz
huic sine videntur michi aliqua difficilia obuiare // Primo
eni moueor quia iusticia hnt hoies in ortu suo pcm.
aut dampnacoez / cū non ppter sua facta h hent. Non
dubiū q ante ortū suū michil egerunt Non video qua
iusticia hnt pcm q uocas originale in ortu aut dapnacoez
ppter aliorz pcta / cū sic pparent filij pcta parentū .n. illud
ezech xviij. anima que peccauit morietur. filius non por/
tabit iniquitatem pris / et pater nō portabit iniqtatē filij

iuſticia iuſti ſuper eum erit et impietas impij erit ſuper eum
Immo ſi ſic eſſet videtur racionabile in parte illud prouerbium an-
tiquum manere patres comederunt vuas acerbas et dentes fi-
liorum obſtupeſcunt / Cum tamen in primo capitulo dicatur Et factus
eſt ſermo domini ad me dicens quid eſt quod inter vos parabolam
vertitis in prouerbium in terra et dicitis ſimul patres comederunt
vuam acerbam et dentes filiorum obſtupeſcunt · viuo ego
dicit dominus deus ſi erit ultra vobis parabola in prouerbium in iſrahel.
Et qua re dicit ut premiſi anima que peccauerit ipſa Similiter
dicit Iere · xxxiij Et ita videtur quod filij omnino propter peccata pa-
rentum grauari ſiue puniri non debent aut pati // Item
moueor vehementer cum omnes anime creentur a deo et non
fiant a parentibus iuxta illud ps · Qui finxit ſingillatim
corda eorum ubi per corda animas videtur accipere · Si ipſe
anime in ortu ſiue origine habeant peccata cum non habeant
in opere creacionis quicquam niſi a deo creatore ipſorum · videtur con-
ſequi peccata eorum in ortu eſſe a deo / et ita dicemus blaſphemando
quod ſummus bonus deus eſt actor peccati · Immo eo ipſo quod ſunt a deo
conſequitur ea non eſſe peccata Et vidit inquit ſcriptura deus cuncta
que fecerat et erant valde bona · gen · i · et ſic non video
qualiter oriantur aut fiant anime cum peccatis ·

Ricardus Ex quo ſcriptura affirmat ſicut ſuperius
claruit omnes homines intelligendum eſt naturali curſu productos
in ortu ſuo habere peccatum conſequitur hoc ex voluntate diuina pro-
cedere que iniuſta eſſe non poteſt Et ideo omnino eſt iuſtum
ſed ſcio quod conaris intelligere qualis ſit iſta iuſticia quam
fide accipis ex ſcriptura ut iuxta dictum petri apoſtoli · i · pe · iij ·
paratus ſis reddere omni poſcenti racionem de ea fide quam te-
nemus communiter Nichil igitur temere affirmando accipe quod michi
apparet abſenciam iuſticie ſiue gracie ſaluatricis non du-
bitas dici peccatum

Johannes Immo valde dubito in caſu propoſito ſi racionem ſequimur
quoniam priuacio iuſticie ſiue eius carencia non ſemper videtur
michi vbique dicenda eſſe peccatum / ſed in illo duntaxat in quo
debet eſſe iuſticia ſibi oppoſita / et tunc quando in ipſo debet eſſe
iuſticia · verbi gracia · Si deus racionalem creaturam crearet · ſcilicet
eius nudam naturam ſine aliqua virtute addita non eſſet
tunc in illa creatura carencia gracie ſiue iuſticie iniuſticia
aut peccatum / quoniam aliter illa creatura vituperabilis eſſe poſſet
in ortu ſuo quam a deo taliter crearetur niſi dixerimus blaſ-
phemando quod illius vituperabilis deus ſit actor / omnis autem
iniuſticia non dubium vituperabilis eſt et ſimiliter omne peccatum ·
et ſic in illa creatura in ortu nulla iuſticia eſſet ſine peccato

quia in illa

quia in illa tunc non debet esse iusticia ex quo nichil debet esse in
aia in ortu nisi quod a deo creatore accepit / Cum igitur aie humane
in ortu suo quando creantur a deo iuxta illud psalmi qui finxit singil-
latim corda eorum ubi aias per corda accipimus et iuxta illud
ecclesiastes ultio et spus redeant deo vel ad deum qui dedit illud debent
dici iniuste aut peccatrices cum non debeant in ortu quicquam
habere nisi quod a suo creatore acceperunt / aut quo carencia iusticie
sive gratie in ipsis tunc dici possit aut debeat iniusticia non
video Sed pocius mihi videtur iuxta racionem quod tunc dici debeat
innocentes sicut illa creatura quam superius posuisti in
nuda et sola substantia a deo creari immaculata in ortu et innocens
dici debet

Ricardus . Ita est difficile quod iam hoc ultio quod non
memini me legisse a quoquam sanctorum quamvis plurimi plurima
de materia ista conscripserunt aliquid declaratum quod in isto articulo meum
animum quietaret Dicam tamen iuxta scripturam sacram et na-
turalem racionem quod michi apparet sub correctione cuiuscumque non in-
videntis lectoris .

Supposito . ut superius posuisti quod quecumque aie hu-
mane immediate a deo creantur sub sensu tamen inferius
exponendo video duplicem modum creandi huiusmodi hominum
animas . unum liberum sive voluntarium distinguendo liberum
sive voluntarium contra naturale et aliud naturalem quando aie modo libero
producuntur congruit quod dixisti . scilicet quod fiant singule innocen-
tes sicut angeli innocentes sunt facti et nostri primi pa-
rentes Sed quando per modum nature fiunt non necesse
est quod affirmas Quomodo secundo fiunt in omnibus hominibus ab
ipsis primis naturaliter propagati alioquin ipsi filiorum eorum veri pa-
rentes ac naturales genitores non essent / Ut autem illud
tibi clarius elucescat in generatione plantarum que fiunt ex se-
mine dic nunquam planta congrue dicatur generari a planta
cum planta semen producat ex quo semine cum actione
sive per actionem solis generatur 2a.

Johannes . Actiones rerum naturales negare non possum
quas in rerum institucione primaria acceperunt / scribitur enim
gen. 1. germinet terra herbam virentem et facientem semen
et lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum cuius semen
in semetipso sit super terram et factum est ita unde constat
quod plante potencias generativas similium in rerum institucione
primaria acceperunt et ideo fateri compellor . plantam
plantam generare

Ricardus Recte respondes et tamen sol videtur agens
principalius in huiusmodi plante productione predicto modo ex parte

quod planta gignans quam ſi ſol ſileat ſine aliarum ſemine frequenter pro-
ducit et planta ſine ſolis actione cum ſemine numquam aliam gig-
nit et nichilominus precedens planta nomen veri genitoris ſiue
parentis non ob hoc amittit quia ad ſuam prolem ſiue ſuum
fructum agens aliud ſecum in illud idem producendo concurrit.

Johannes. Fateor ita eſſe

Ricardus In generacione leonis equi aut canis poſt
commixtionem ſeminum maris et femine non dubites virtute
aliqua virtuti ſeminum coagente ad productionem fetus et ſpecialiter
ad anime productionem quecumque ſit illa. et tamen nichilominus
et veraciter affirmamus leonem vere parentem et generatorem
leonis, et equum equi. et canem canis non obſtante virtute
eius coagente, quam virtutem philoſophi communiter propter nobilitatem
ſue actionis in anime productione aliqui virtutem celeſtem
alii virtutem divinam appellant

Johannes Nec hoc poſſum negare.

Ricardus Deſcendamus ad hominem. Certe adam primum
nostrum parentem deus de limo formavit et inſpiravit in faciem
eius ſpiraculum vite faciens ſic adam ad ipſius ymaginem
iuxta geneſis ii. exordium. Unde corpus eius in quantitate perfecta
a deo formato perfectione membrorum et diſpoſicionis corporis animam
eius racionalem creans eum complevit. Et ideo racio exi-
gebat ut eſſet iuſta facta eius anima a ſua origine iuxta
illud eccleſiaſtici ſeptimo fecit deus hominem rectum. Sic unaquaeque
res tota primo creata debuit in ſua ſpecie ab origine
eſſe perfecta non in ſua ſpecie diminuta. iuxta illud geneſis
primo. Vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona.
et iuxta illud pſalmiſte dei perfecta ſunt opera. et illud geneſis 2°
igitur perfecti ſunt celi et terra et omnis ornatus eorum. Nec
ut dixi hec ſupra exempcione ſiue diminucione operis ar-
gui poſſet artifex aut minus ſapiens aut minus potens
aut minus benivolus quia in ſe ſumma ſapiencia ſumma potencia
ſumma benivolencia nulla lege a deo data a principio in opere
concurrebant, nullo modo potuit eſſe diminucio in factura
ſed perfectio naturalis ſicut tu racionabiliter de creatura ra-
cionabili in nuda natura a deo creata ſuperius deduxiſti.
Nulli autem dubium quin deus ſic adam et evam produxit
inter alias ſpecies naturales in mundi origine ut ab eis
naturali traduccione ſicut in ceteris generabilium ſpeciebus
uſque in fine mundi continuaret humana et in diverſis
ſuppoſitis continue ſalvaret. iuxta illud geneſis i° maſculum
et feminam creavit eos. benedixitque illis deus et ait
creſcite et multiplicamini et replete terram. Hec erat ſci-

quod poterant alios naturaliter propagare Unde ex hac institucione
speciei humane apparet quod deus consequenter in diversis humanis non
facit. nec est agens creans animas libere pro ut liberum a naturali
distinguitur. sed potius est agens naturale iuxta institucionem propagacionis
primariam ipsam propagacionem continuans ita ut sicut corpus
iuxta naturalem institucionem vigorem commixtionis seminum patris
et matris conficitur figuratur et tandem perficitur sic iuxta
institucionem eandem vigorem virtutis divine presentis ubique
simul cum perfectione corporis anima concreatur. et perfecto corpore
naturaliter unitur in quo opere deus ipse sive divina virtus
activa vicem gerit nature sicut factor et anima inmediate
sit a deo creata quoniam valde videtur probabile quod naturalis
virtus in commixtis seminibus sit impotens agere ultra suam
naturam scilicet ut producat animam aliquam / que non dubium superior
est natura quam sit aliqua animalis virtus in brutorum animalium seminibus
post coitum derelicta. ita ut deus etiam illi vicem gerat anime / immo
ob hoc hesitaret plurimum quid anima brutalis post resolucionem corporis
possit manere super quo invenitur salomonem dubitasse / ecclesiastes iii°
cum dicat quis novit si spiritus filiorum adam ascendat sursum et
spiritus iumentorum similiter descendat deorsum quod dictum sit sub
dubio videtur / quia certus non fuit utrum iumentorum spiritus
resolucionem corporis remanserit / sive igitur sit ita sive non. Con-
stat quod divinam virtutem coexistentem virtuti seminum et co-
agentem illi ad produccionem humani suppositi et anime humane con-
creacionem ut sic iam de loquar cum corpus a virtute in materia
seminum existente figuratur esse agens naturale et cursum na-
ture primitus institutum peragere Constat igitur eius actio-
nem parentum carnalium actioni succedere et naturaliter ea sequi.
Immo si consideremus intimius ex institucione propagacionis huius
apparebit hanc actionem virtutem divinam gerere seu supplere
vicem corporalis parentis in eo quod ipse parens solus non potest
attingere per se ipsum quod sit totius humani suppositi produccio
vel generacio una congrue appelletur ab uno proprio agente
scilicet filii scilicet patri carnali et etiam patri carnali proprie asscri-
bitur sicut bruti animalis generacio una dicitur et parenti asscribitur
quamvis virtus una celestis in semine cum seminis natura
coagat sicut clamat vox philosophi. Unde consequitur quod homo
ita naturaliter est pater hominis sicut equus naturaliter est pater
equi. et leo est naturaliter parens leonis et ita de ceteris
speciebus ex semine naturaliter genitis. non obstante quod anima
hominis creetur. sive fiat modo predicto a deo. cum creacio
anime racionalis que a deo fit per modum nature agentis et
coagentis et propter actionem parentis propria ut eam suppleat

et consumet ac perficiat non est. quia enim parentes fetum naturaliter figurant et formant ideo deus naturaliter racionalem animam creat coagendo parentibus ad naturalem productionem humani suppositi sicut animam equi aut leonis preter deus creat aut eam producat. aut alia virtus in semine quam merito philosophi virtutem divinam appellant corpore equi aut leonis a parentum virtute formato et naturaliter figurato. Et ideo in illis omnibus genitores nomen parentum vendicant equo iure. Et pro tanto pro ista predicta sentencia operatur quod scribitur Gen. ii°. igitur perfecti sunt celi et terra et omnis ornatus eorum compleuitque deus die septimo opus suum quod fecerat. et requievit deus die septimo ab universo opere quod patrarat et benedixit diei vii° et sanctificavit illum quia in ipso cessaverat ab omni opere suo quod fecerat. Si enim post primordialem illam rerum productionem deus per actionem liberam non per modum actionis nature animas humanas crearet tunc in prima creatione non sunt perfecti celi et terra et omnis ornatus eorum si diminuta fuisset primaria institucio saltem ad naturalem hominis productionem et sic non complevisset deus opus suum die septimo scilicet totum mundum. nec cessasset ab omni opere suo quod fecerat die septimo. quam non dubium intelligenda est cessacio ab opere creacionis requisito ex tunc quod continuatur perfectionis universi preter modum prius sive primitus institutum / non cessacio ab opere conservacionis de quo dicit Christus pater meus usque modo operatur et ego operor. Immo multo convenientius propter perfectionem operis primarii fuissent omnes anime racionales sicut angeli simul in prima rerum creatione sine productione creature liberae quam successive tempore continui.

Unde constat. quod iuxta primordiale racionales anime non nisi naturaliter producuntur. Anima Christi secundum aliquam duntaxat excepta quam affirmat aliquis in rerum creatione primordio libera actione dei sicut alia eciam fuisse a deo creatam iuxta illud Sap. viii°. Ex pluribus de anima Christi accipiunt sortitus sum animam bonam et cum essem magis bonus veni ad corpus coinquinatum / ut intelligatur anima Christi inter opera primaria fuisse creatam et consequenter venisse de superius ad corpus coinquinatum a spiritu sancto in virginis utero figuratum. Sed de Christo nec hoc sequens nec precedens potest intelligi. Sequitur enim immediate et ut scivi quoniam aliter non possum esse continens nisi deus det et hoc ipsum erat sapiencie scire cuius esset hoc donum adii dominum. et deprecatus sum illum et dixi. ex totis precordiis meis. Deus patrum meorum re da michi domine sedium tuarum assistricem sapienciam et noli me

reprobare a pueris tuis quoniam servus tuus sum ego filius ancille tue homo infirmus et exigui temporis et minor ad intellectum iudicii et legis. De Christo nemo affirmare audebit quod ipse deprecatus sit patrem suum pro continencia habenda aut pro sapiencia optinenda, aut quod timuit reprobari a deo / aut quod ipse minor et insufficiens fuit ad intellectum iudicii et legum. Primo quia preter accedit multa que credunt esse dicta aut conscripta in persona Salomonis / sicut illud. tu autem me elegisti in regem populo tuo et dixisti hedificare templum in monte sancto tuo et in civitate habitacionis tue altare. Et illud inferius / et disponam populum iuste et ero dignus sedium patris mei. Precedit eciam illud Certum quidem querens ut michi illam assumerem puer eram ingeniosus / et sortitus sum animam bonam etc. que non apte Christo conveniunt. Unde michi potius videtur animam Christi libera dei actione a deo creatam. cum eius corpus libera actione non naturali actione fuit a deo in utero virginis fabricatum et Christi humanitas generatio non pertinuit ad legem propagacionis propter generationem parentum rerum naturalium primitus institutam. sed aliorum omnium generacio secundum corpus et animam secundum illam legem fiebat meo iudicio ut in … superius expressum. Est autem dicendum et probabiliter meo iudicio quod corpore Christi figurato in utero virginis eius anima iuxta legem primordialem naturali actione fuerat a deo creata quia scilicet lex primordialis exigit ut corpore disposito et figurato in utero matris deus quasi propter ipsum vel saltem natura posterius concreet animam ad complexionem corporis sive suppositi / sic dicendo nulla esset propter animam facienda excepcio. Et sufficiencius argueretur insufficientia primi creatoris et non plena dei cessacio ab opere universo quod fecerat / si anime non naturaliter sed libere in singulis crearentur / unde consequenter ut communiter videtur quod in singulis naturaliter producatur non dico non libere. Nec obstat huic sentencie quod dicitur Ecclesiastes ultimo. Et revertatur pulvis in terram suam unde erat et spiritus redeat ad deum qui dedit illum. ubi prima fuere illa verba reddeat et dedit videntur innuere non solum liberam donacionem anime non naturalem eius productionem sed eciam quod ante dacionem fuerat apud deum quia dedit redderet / quoniam illud revertatur dici potest quia spiritus a deo fiebat non ab aliqua natura. Unde congrue dici potest ob hoc ad deum redire sicut filius genitus ab aliquo mare.

Sicut adolescens congrue dici potest redire ad patrem suum cum in terram patrie originis venit. et similiter quod

ſpus a ſolo deo confingitur iuxta illud ps xxxii qui finxit ſin-
gillatim corda eorum ſemper hoc de ſolis animabus accipitur con-
grue dici poteſt quod datur licet a deo ex nihilo producatur
naturaliter quem alias iuxta ſuperiora homo naturalem generacionem
ſicut cetera animalia non haberet

Johannes per hunc modum videtur michi conſequi quod deus
ſit inſtrumentum verorum parentum hominem generancium ſicut ſecuris eſt
inſtrumentum artificis ad dolendum quod multorum aures abhorrent.

Ricardus non tamen debes attendere verba vulgi ſeu
opiniones vagas hominum aliquorum eciam prudencium non
exercitatorum in talibus rebus ſubtilibus quam tu debes acceſſere
veritati. Cur enim hic inferes non ita congrue dici poſ
ſit ſicut quod deus eſt caritas anime per quam ſiue mediante
qua veluti aptiſſimo anima primo movens totus homo meritorium
opus agit / racio non videtur / ubi tamen deo cooperanti ſine
caritati que deus eſt meritum nullum aſſcribet ſed mereri
ſiue operari meritorie non caritatem aut deum ſed ſolum hominem
veraciter affirmamus Non eſt igitur horrendum audire ſed
ſinceriſſime amplexandum quod ſumme bonus conditor rebus con
ditis ſic aſſiſtit quod per eius preſenciam aut coactionem naturalem
peragunt ſuos actus / ſupplens per ſe ipſum eis naturaliter co-
agendo quod abſque eius coactione naturali perficere omnino
non poſſunt et ſic dicatur eorum naturale et veraciſſimum inſtrumentum
iuxta exemplum de caritate predictum / primo multi viri preclare
ſue in tantum coactionem divinam in actibus naturalium rerum extollunt
quod dicunt unum immediatum agentem omnia per ſe ipſum / et multo
mirabilius tibi quam hoc dixi de modo coagendi dei cum
ſuis creaturis habundes diffuſe tractatum in xvi et xvii
operis huius libris / ſic puto tibi conſiſtimus quod ſuperius premiſeram
ſcilicet quod anime humane in poſteris ſinguli primorum parentum ab
eis ſecundum legem propagacionis primarie procreati naturaliter
producantur ut parentes homines naturales / et quod eorum productio
a deo non obſtat quin primi et poſteriores genitores filiorum
ſuorum ſint veri et naturales parentes Econtrario eſſe conſiſtimus
ut primorum filii et eorum poſteri a parentibus primis naturam
ſuam nudatam et viciatam non virtutibus naturalibus ordinatam
accipient quem iuſtiſſimum erat ut gignerent non meliores quam ipſi
eſſent Sed viciatos primordialibus virtutibus ſibi conſiſtes
ob hoc ſatis apparet ſapiencie carenciam in eis dici vicium quod
iuxta naturalem inſtitucionem ſiue primariam debuit in eis ordinibus
oriri ſimul cum una ſapiencia atque inſuper carencia iuſticie in eis
eſſe peccatum quia ſimul cum ſciencia iuxta eandem primordialem
legem debet in eis oriri iuſticia ut oſtendi. Unde conſtat

tum exm de creatura ronali libere et per se in subsistencia
psonali a deo creata que sic creata iniusta aut viciosa ee
non potuit cum illud qd dixi de iusticia infancium que no
est in manibus eorum nichil penitus operari Cum iste anime
patoris s. ut parentes hominum naturaliter omnes fiant et ob
hoc ex lege nature qr parentes sunt hominum in quibus parentibus
debeat esse sapia et iusticia et virtutes et etiam puacoes
in ortu hnt ignoranciam s. carent sapia et hnt prauum
s. carent iusticia quas toti homines naliter hre deberent
bz ac qua sut ptes laren. homini no dur
ppre ignorantes aut peccantes sed ipi homines toti dur
ppre p ignorantes prauos et viciosi in ortu sicut ipi
homines ppe dur mortales non corpa eorum nisi per actus
sue inpperie

Et autem hunc sme veracissime tuum carnale inge
nium plenius acquiescat accipe familiare exemplum humane
iusticie Si quisquam potens imperator suos seruos armis
ac dignitatibus militaribus insigniret eosdem insignes
milites suos cum suo semine imppetuum possidere quadam
nobili hereditate pponens. si tamen usque ad finem prelii strenue
in prelio pseuerent et ipi in inicio congressus terga ver
terent et fugerent / censebis ne iustum ut illi homines insignia
militaris honoris remaneant aut ut ipsorum filiis illa he
reditas parentibus deposita tribuatur /

Johannes Nemo ambiget quin iusticia hoc omnino exigit
sed potius iusticie conuenit ut a parentibus pro se et suis
arma militaria auferant et a filiis promissa parentibus
hereditas subtrahatur.

Ricardus Juste igitur a filiis huius militum talis dignitas
indebita eis subtrahatur

Johannes puto iustissime eam eis subtrahi cum filiis
posse non debeat nec iure parentum.

Ricardus deus fecit adam de limo terre et cum gra
et iusticia tamquam armis spualibus inuestiuit / preordinans
si in iusticia permaneret et miliciam spualem ageret super
terram ut eam hereditaret in regno celesti. cum tota sua
progenie que in inicio sue milicie a serpente sue vxore
temptatus miliciam spualem et pugnam deseruit ac pec
cauit et sic per quos ut fateris graciam et iusticiam et
alias virtutes pro se et suis et hereditatem celestem per
didit in eternum. hanc perdicionem s. regni celestis siue vere
beatitudinis dampnacionem scriptura appellat / qua omnes filii
ade naliter ppagati ppter eius iniquitatem iuxta legem humanam

vt vides merito amiserunt / quod non est aliud dicere nisi quod iuste
beatitudine carent / quam ipse non peccando eis poterat acqui/
sivisse Sic insuper iuxta legem eandem et spiritualia pro se et suis
perdidit / sic in lege iustissime omnes eius filii illis armis in
ortu carerent in primis suis parentibus obprobrium et ipsorum dispendium.

Johannes. Adam forte penituit antequam genuit et sic
fuit in iusticia et in gratia cum filios produxit . Non est ergo racio
quare filii debeant in ortu carere iusticia Sed videtur potius
quod debent esse viri iusti similes suis parentibus.

Ricardus Verisimile est communiter scilicet quod eiectus de paradiso prius
genuit quam gratiam iustificantem vere penitendo reciperet
quia psalmista de eo dicit homo cum in honore esset non intellexit
comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. quod
ob hoc dictum videtur quod commisso peccato pro pena similitudine
iumentorum in actu concubitus incurrebat et brutalem
voluptatem in concubitu sequitur / et sic videtur eum statim
libidinosam voluntatem in carne quod statim brutorum con
cubiit antequam vere penituit / si vero penituisset antequam pro
lem genuisset et per primam iusticiam accepisset / quod illa
iusticia naturalis sive originalis non erat sed gratiosa solummodo
et personalis Et ideo non erat sibi data pro se et sua
progenie sicuti prima in origine data fuit / ideo illa ad fi/
lios non debuit pertinere licet iusticiam primam naturalem sive ori
ginalem servatam sive productam debuit sua condicionem
in posteros derivare ut aptissime tales gigneret qualem
deus eum fecit sive instituit . aut tales quales ipse a se
ipso est effectus Cum igitur ut dixi tales gignere non
potuit nec debuit commisso peccato qualis ipse a deo est factus
iusto dei iudicio tales genuit qualis ipse est a se ipso pec/
cando infectus.

Johannes non bene intelligo illud quod superius affir/
masti . s. quod si primi parentes non omnino peccassent omnes
ipsorum filii sapientiam virtutes similes virtutibus parentum suorum
in suo ortu haberent / quoniam sicut necesse erat propter naturalem
exitum de utero materno ut in corpore parvuli nascerentur
et non nascerentur / sic videtur quod sint parvi in spiritu sancto
sive sapientia in ortu existentes primo non intelligo qualiter
aut a quo ipsi in materno utero in sua origine sapientiam
ut dicis acciperent.

Ricardus. Non est simile de parvitate corporis . i. de par/
vitate virtutum in spiritu sed se habent modo contrario ut ostendi-
quam et parvitudo corporis ex causa quam asserui et magnitudo
spiritus quo ad naturales sive primordiales virtutes tam in omnibus

filijs si pentes iusti mansissent ut ego ondi esse etiam
in eis debuit .i. nālis . et ab eo sapia accipienda erat ī ortu
tamq̄ donū nāle a quo iusticia et a quo etiaʒ ipā natura
aīe fuerat confēnda ita ut oēs nālr in corpe parvuli
et in spū magis virtutū pītia ex origine nascerentur
fortassis tamen sicut extat verisile nec usū sive actū
sapie in uteris matꝝ nec in infancia aut pueritia sicut
nec usū iusticie habuissent . sicut in catulis qui usū vi-
dendi non hnt infra nove dies sicut supius posuisti.
Nec ob hō quis omnio fuisset ut habitu caruissent sicut
nec sꝫ de catulis ꝙ infra novem dies an videndi sine
virtute visiua.

Johannes. Racionalis michi videtꝛ ista sma et in
usu coi loqndi ab omībꝫ appata qui pmos hoīes ꝛ alios
succedentes genitores et pentes suos omēs appellant.
Unde instam vides ut filij pmorꝝ peccanciū etiam pec
catores nascantꝛ .i. carentes iusticia ꝙ nālr hre debēnt
licet forte per pauci eam intelligant supradictam.

Et cur non tāsferunt alij pentes suos effectꝰ ī aīa
et in corpe in prolem eorꝝ sicut illi pmi fecerunt. Et
cur illi pmi non omēs suos defectus in posteros deri-
varent non video iuxta rōem pmissam / ꝙ tū ꝯstat eos
non fecē / qui nec cecus gignit cecū . nec infirmꝰ infirmū
nec illi pmi pctm pvaricacōis dīni mādati in posteros
derivarunt nec forte omēs defectus corpis quos hēbant

Ricardus deus eorꝫ penarꝝ equissimꝰ moderator
apud se statuit quos defectus pmi pentes et ꝗs posti-
ores debuerat in alios derivare tamquā sui pcti ꝛ quos
traducere non debebant / cuiꝰ ꝯsiliū nisi ex effectu poitꝰ
ignoramꝰ Et ideo nobis debet sufficē de traductis defectibꝫ
quos scptura expssit reddere rōem Et m̄ videtꝛ iuxᵃ rōeʒ
premissam ꝙ sicut traductio predictorꝝ defectuū quos
sacra scptura expressit non est ꝯtria rōni . sed con̄ rōeʒ
non esset si alios transmisisset /

An tamen advertē esse omino contraᵐ rōni
si nunc actuale pctm in posteros tāsmisissent . qui
actuale non dicitꝛ nisi quia per actū illud hoīes
incurrit aut omissione voluntaria que non inepte equi-
valens actui reputatur Et ideo nunq̄ pt quisq̄ ꝑ viaʒ
traductionis ꝗncunq̄ tāsmittere cui penalis afflictio de-
bere compensatur . qui nulli adeo pro pctō irrogatur
afflictio qui voluntate libera nichil egit et hᶜ est ꝙ ꝓpha
ezē . intelliget in illo quod ab eo supius obiecisti s. ꝙ filiꝰ

non portabit iniquitatem patris etc. ita ut a deo irrogante
supplicio torqueatur pro paterno peccato iuste tamen filii pena dampni
siue dampnacione propter iniquitatem suorum parentum puniantur
a deo sicut monstrat predictum exemplum et etiam probacio su-
pradicta et scriptura frequenter annunciat Ecce enim gen. ix.
canaam seruituti fratribus suis subiecit quia cum verenda noe
patris sui inebriati ex vino noluit operire que seruitus
pena est dampni scilicet amissio libertatis Item deut°. xxiij
non egredietur mamzer hoc est de scorto natus in ecclesiam
domini usque in x. generacionem amonites et moabites non intra-
bunt in ecclesiam domini in eternum quia noluerunt vobis oc-
currere cum pane et aqua etc. Sed exo. xx. hoc dicit expresse
sic Ego enim sum dominus deus tuus fortis zelotes visitans
iniquitatem patrum in filios in terciam et quartam generacionem
eorum qui oderunt me et faciens misericordiam in milia [illegible]
hiis qui diligunt me et seruant mandata mea. Quod puto sic
intelligi debere quod deus malorum filios iuxta merita filiorum
suorum punit frequenter certis penis ut penis filiorum inspectis
puniantur ipsi mali parentes quos filios si parentes ipsorum non
peccassent sed potius iustificassent deus non ita puniret
sed cum ipsis propter parentum merita misericorditer ageret sicut sequitur
et faciens misericordiam in illis qui diligunt me / et ideo
addit terciam et quartam generacionem / et generaciones tot so-
lebant parentes videre superstites et sic in filiis visitantur
delicta parentum quo ad dampnacionem filiorum / sicut dauid
de iuda proditore prophetauit ps. cix. fiant dies eius pauci
et episcopatum eius accipiat alter / quod dictum esse de iuda petrus
apostolus actuum primo affirmat / et sequitur fiant filii eius or-
phani et uxor eius vidua Nutantes trans. filii eius et me. et
eiciantur etc. scrutetur fenerator etc. hec autem omnia perfecte
fuerunt filiorum iude proditoris secundum pene dampni tantum
propter subtractionem bonorum que tamen bona data eis nullatenus
subtraxisset si pater eorum acceptus deo fuisset / que autem
in hoc psalmo sequuntur sic fiant nati eius in interitum
in generacione una deleatur nomen eius In memo. red.
iniqui. patrum eius in conspec. et pc. ma. non deleatur / fiant
contra do. s. et dis. de tra. etc. In quibus videtur pretendi
filios afflictos fuisse irrogacione pene et pro causa videtur
subici de iuda ipsorum parente pro eo quod non est recordatus
facere misericordiam / Sed puto debere intelligi ut filii sint
afflicti compensatiue pro propriis suis peccatis / aut aliunde
de dei iusticia subtracta ab eis alias non fuisset ita ut sub-
tractio imminenti ab eis sit a deo propter sua peccata propria sit a deo

aut propter suam utilitatem ne nimis florentes in seculo plus
peccarent. dat enim vexacio intellectum et viciis diucius
dampnacionem graviorem sibi congerunt unde dampnandum
multum est utile cito tolli / aut ne sine fructu huius mundi
miserias diucius sustinerent / sicut pueri sodomitarum
cum parentibus suis submersi passi sunt mortem qua fuerant
gravati postmodum recepturi quam sine fructu si vixissent
erant mundi miserias perpessuri. unde erat eis utilis illa
privacio aut ex alia causa iusta / quam multis aliis modis
viris iustis et iniustis sicut pharaoni iob. et paulo aut
aliis multis flagella iuste contingunt / per eundem modum
similia dicta in scriptura debes accipere que pretendunt filios
afflictos pro peccatis suorum parentum. scilicet non irrogacione compen-
satiue supplicii sed dampnatiua deprivatiua (?) subtraccione
presidii / et sic congrue dicuntur filii puniri et affligi pro
peccatis parentum. licet non compensatiue / quia peccata parentum
existunt cause sive occasio / quare filii pro peccatis propriis sunt
puniuntur. quare non punirentur si parentes boni fuissent
sine peccato. De ista materia non est locus in presenti ulterius
pertractandi / sed habes de hoc questionem unam super eze-
dicto prefacto

Quod vero. Supra in xxiiii. c. obiecisti quod
anime non possunt in ortu habere peccatum nisi peccatum esset a
deo actore / quia tunc nichil habent nisi a deo. sic solvitur.
quod peccatum infancium est nuda privacio et non est aliquid entis
et ideo non obstante quod in ortu a deo habent quicquid habent
non sequitur quod ab illo peccatum sive privacionem habent / sed talis priva-
cionis sive nuditatis actores sunt primus parens ipsorum. probabiliter
eciam dici posset quod anime infancium in ortu suo que sunt
partes hominum a corpore carnalem sive brutalem affeccionem
accipiunt / ita quod habent tunc aliquid quod non cognoscatur eis a deo.
hoc enim multis ita videtur posse fieri. sicut aer aut corpus
dyaphanum scilicet luminis receptiuum si crearetur a deo in obiectione
solis haberet in instanti creacionis sue lumen a sole non sibi
concreatum a deo / quodcumque tamen sit de isto. constat animas in ortu
non habere peccatum. scilicet iniusticiam a deo actore sicut tu supra
conabaris inferre. Patet insuper multum esse racionabile
quod anime create a deo modo predicto scilicet de cursu nature primitus
institute / et hoc tamquam partes hominum filiorum adam primoge-
nitoris et primi parentis et productoris dampnentur perpetuo
nisi per graciam et iustificacionem liberentur / quemadmodum eorum iustificacio
primordialis ad hoc erat ut vera beatitudine fruerentur. Nec est
hoc irracionabile sicut tu in c. xii. supra obiecisti.

Johannes. Ista libenter accipio perge ad alia. Certe cum
istud sacramentum non dubito institutum fuisse a xpo / ex quo precepit
ut legitur mathei ultimo docete omnes gentes baptizate eos in
nomine patris et filii et spiritus sancti amen. et similiter habetur marci
ultimo / legitur insuper johannis 3° nisi quis natus fuerit denuo
non potest videre regnum dei. dicit ad eum Nychodemus quo-
modo homo nasci cum sit senex. nunquid potest ventrem
matris sue iterato introire et renasci. Respondit ihesus amen
amen dico tibi. nisi quis natus fuerit ex aqua et spiritu sancto
non potest introire in regnum dei. Ex istis sufficienter michi
videtur quod xpus istud sacramentum instituit. Sed de necessitate huius
sacramenti peto ut dixeram. quia non videtur necessarium ad salutem.
Certe enim de paulo legitur actuum ix. quod ananias intravit in domum
et imponens manum dixit Salue frater dominus deus misit me
qui apparuit tibi in via qua veniebas ut videas et imple-
aris spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam
squame et visum recepit / et surgens baptizatus est. ubi
constat paulum ante baptismum recepisse spiritum sanctum. Nec du-
bium quin quilibet salvaretur si tunc ab hac vita discederet
et sic paulus per consequens si statim post manus ananie imposicionem
decessisset sine baptismo salvatus fuisset / Item actuum x°
legitur sic. Adhuc loquente petro verba hec cecidit spiritus sanctus
super omnes qui audierant verbum et obstupuerunt ex cir-
cumcisione fideles qui venerant cum petro quia et in naciones
gracia spiritus sancti effusa est / audiebant enim illos loquentes
linguis novis et magnificantes deum. Nunquid tunc respondit
petrus aquam quis prohibere potest / ut non baptizentur hii qui
spiritum sanctum acceperunt sicut et nos / et iussit eos in nomine domini
ihesu xpi baptizari. ubi constat hos spiritum sanctum recepisse
ante baptismum / et ita si tempore medio decessissent habentes
spiritum sanctum salvi fuissent. Item eodem c° x. videtur de Cor-
nelio et eius familia quod antequam petrus ad eos venerat fu-
erunt iustificati et deo accepti et purificati ab immundicia
quia in principio capituli dicitur. Vir autem erat in cesarea nomine
Cornelius centurio cohortis que dicitur ytalica religiosus et
timens deum cum omni familia sua faciens elemosinas
multas plebi et deprecans deum semper. Nemo vero vo-
catur religiosus racione nisi sit iustus nec quisquam
est deprecans deum semper et timens deum nisi iustus et
sanctus. Item ibi dicitur sibi corneli oraciones tue et elemosine
tue ascenderunt in memoriam in conspectu dei. Unde videtur
vere iustus fuisse cum angelus sic est missus et cuius
oraciones et elemosine ascenderunt in memoriam in conspectu dei

Et de quibus orationibus ipse Cornelius dicit quia ad petrum
anudius quarta die usque ad hanc horam orans eram ieiunus hora
xiiij in domo mea / et ecce vir stetit ante me in veste candida
et ait. corneli exaudita est oratio tua et elemosine tue comme-
morate sunt in conspectu dei. Unde constat cornelium tunc iustum
fuisse et totam suam. Unde quia ibi dicitur quod petrus vidit in
excessu mentis lintheum de celo submissum in quo erant omnia
quadrupedia et facta est vox ad eum Surge petre occide et
manduca / ait autem petrus absit a me domine quia numquam manducavi
omne commune et immundum / et vox iterum secundo ad eum / quod deus purifi-
cavit tu ne commune dixeris. hoc autem factum est per ter.
et statim receptum est vas in celum. ubi iuxta literam scripturam
manifeste apparet hoc factum propter cornelium et eius familiam
et sic constat eos tunc purificatos fuisse a deo. Item petrus
cum venit ad eos in veritate comperi quia non est acceptor personarum
deus / sed in omni gente qui timet deum et operatur iusticiam
a deo fuisse acceptum / Et hec omnia dicta sunt de eo ante baptismum
Consequitur ergo si decederet ante baptismum quod salvatus fuisset
Item paulus ad Ro. xvij. dicit expresse quod si tu confitearis in
ore tuo dominum ihesum xpm et in corde tuo credideris quod deus
illum excitavit a mortuis salvus eris / Corde enim creditur
ad iusticiam ore autem confessio fit ad salutem / dicit enim scriptura omnis
qui credit in eum non confundetur non est distinctio iudei
et greci. Nam idem dominus omnium dives in omnes qui invocant
illum / omnis enim qui invocaverit nomen domini salvus erit
ubi videtur affirmare et probare quod sola fides sufficit ad
salutem / unde c. iij. dicitur iusticia autem dei per fidem ihesu in
omnes et super omnes qui credunt in eum / et statim post ar-
bitramur enim et iustificari hominem per fidem sine operibus
legis / et multa sunt dicta similiter in scriptura. Item sicut
in nova lege precipitur baptismus et in veteri testamento circum-
cisio erat precepta. unde gen xvij dicitur / masculus cuius pre-
putii caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo
quia pactum meum irritum fecit De quo pacto ibi premittitur
Circumcidetur ex vobis omne masculinum Constat enim multos
non circumcisos fuisse salvatos sicut fuit vir iob qui gen-
tilis erat et regem ac populum ninive per predicationem ione
conversos / ergo pariter in nova lege possunt homines sine baptismo
salvari Item iohannis vj° xpc dicit Nisi manducaveritis
carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis
vitam in vobis / ubi ita expresse et sub verbis paribus
affirmatur necessitas sumptionis sacramenti sicut in c. 3. precedente
affirmatur necessitas baptismi / Sed non dubium quin multi salvantur

sine sumpcione sacri altaris ergo pari racione consequitur quod potest sine
baptismate saluari. Hec et similia videntur ostendere quod sacramentum
baptismi non sit necessarium ad salutem.

Ricardus. Ex verbis Christi et etiam Johannis quando Christus fuit
baptizatus aperte monstratur baptismus fuisse preceptus
quando legitur Matthei iii° Johannes prohibebat eum dicens Ego a te
debeo baptizari et tu venis ad me. Respondens Jhesus dixit
ei Sine modo sic nos decet implere omnem iusticiam / verbum
enim Johannis debeo et verbum Christi implere iusticiam ostendit
baptismum debere suscipi etiam de iusticia / unde non
dubium quin baptismus fuit preceptus sicut circumcisio in
lege antiqua per illum igitur modum quo dicimus obser-
vanciam mandatorum esse necessariam ad salutem iuxta illud Matthei
xix. Si vis ad vitam ingredi serua mandata intelligen-
dum est quod baptismi sacramentum necessarium est nec solus est necessarius
baptismus per hunc modum scilicet quia preceptus sed dicitur
esse necessarius racione sui effectus primi de quo supra diffuse
tractauimus / Aliis enim habeatur effectus baptismi scilicet
remissio peccatorum. propter quam remissionem et precise origi-
nalis peccati / michi videtur institutus fuisse baptismus sicut
propter eundem effectum circumcisio fuit instituta nullus propa-
gatus naturali cursu ab adam saluabatur ut supra osten-
sum est / quia cum peccato originali semper dampnacio est
annexa cum tamen proprius sit ut sic loquar illius peccati effectus
quia per unum hominem peccatum intrauit in mundum / et per
peccatum mors .i. ad Ro. v. mors enim dampnacio sic intelli-
gendum est sicut supra est ostensum. Dicimus autem hanc
remissionem originalis culpe per recepcionem gracie iustificantis
esse proprie effectum primum baptismi / quia non nisi per baptismum
de noua lege datur hominibus cuiuscumque etatis / neque enim in
noua lege euangelium exprimitur aliud remedium pro paruulis
contra originale peccatum nec aliis quibuscumque adultis datur
originalis peccati remissio preter baptismum ubi cursu communi
et ob hoc quia hec remissio ex institucione legis solet fieri
per baptismum et non cum sit alio modo illum modum remissionis
tamen quoad supplementum baptismi effectum vocamus baptismum spiritus
sine flaminis unde dixi quod baptismus est necessarius ad salutem
sic racione sui proprii et primi effectus. Ex hoc quod etiam apostoli
omnes conuersos ad fidem et querentes ab eis salutem prius
precepant baptizari / sicut legimus Actuum ii° de tribus milibus
ad sermonem petri compunctis et querentibus quid faciemus
viri fratres / Et petrus ait ad eos penitenciam agite et baptizetur
unusquisque vestrum etc. Sic legimus Actuum viii de samari-

tanus audientibus predicacionem philippi apostoli quod baptizabatur eunuchus
similiter audito philippo dixit ecce aqua quis prohibet me bap/
tizari Et actuum ix. legitur quod paulus statim postquam conualuit
est baptizatus Et actuum decimo legitur de cornelio quod angelus
a deo sibi missus dixit sibi mitte in ioppen ad symonem etc.
hic tibi docebit quid te oporteat facere. Et quod petrus
eum de fide instruxit et dixit numquid quisquam prohibere potest
ut non baptizentur hii etc./ Sic de custode carceris legitur
actuum xvj. querente a paulo et barnaba dicens quid me oportet
facere ut saluus fiam et ipsi preceperunt ei credere in xpistum
et baptizari. ita quod oportet illum effectum baptismi habere per
baptismum. aut alio modo preter curam suam tacitam et preter legem
ut dixi. Et per hunc modum dicitur baptismus similiter necessarius ad
salutem quia effectus eius scilicet unitas ex spiritu sancto est.
similiter necessaria ad salutem Et sic illud dictum saluatoris intelligo.
Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest
intrare in regnum dei. Nisi quis habuerit renascenciam
que fieri debet ex aqua et spiritu sancto non potest introire
in regnum dei quia insuper est preceptus ut dixi. Ideo omnes
adulti obseruare tenentur legem baptismi in aqua.

Uc vero. de paulo et cornelio et aliis obiecta
et saluati fuissent habentes graciam iustificacionis/ si
decessissent ante baptismum. verum dicis. dum tamen
negligenciam non incurrissent in non obseruando preceptum
baptismi quod in xpisto sensum predictum baptismi renascencie
Si autem iustificati per fidem et graciam se baptizare
neglexissent/ dampnati fuissent propter negligenciam dampna/ tem
propter quam et iusticia accepta non in merito admitteret

Johannes Et si impeata morte subito occupati
fuissent non potentes baptismum accipere

Ricardus Non dubium quin saluati fuissent et iusti
et gracia decedentes/ qui in illo casu de negligencia argui non
possent Si eos impotencia excusasset aut si ex causa ro/
nabili baptismi susceptionem distulissent ad tempus. sicut in
historiis fide dignis legimus sanctum martinum turonensem episcopum
cum primitus miles erat per aliquos annos postquam deo erat
acceptus distulisse baptismum et ipsi huius dilacionis legittime
morte inopinata preuenti fuissent in gracia morientes
saluari debebant

Johannes Si impossibile potest hominis susceptionem huius sacri
legittime excusare ut dicis tunc infantes naturaliter impo/
tentes si moriantur ante baptismum legittime excusantur
et sic non dampnari debent/

Ricardus Primum quod infers recte concludis scilicet quod impotentia
in infantibus eos excusat ab observancia precepti de baptismo
Et ideo eis non imputatur ad culpam novam quod non fuerant bap-
tizati / quia propter hoc nullam culpam incurrunt / sicut nec infantes
in veteri testamento culpam incurrerunt quia non fuerant circumcisi mo-
rientes ante diem octavum Sed non recte infers ulterius quod debent
salvari sicut nec illi de quibus scribitur ut posuisti superius mas-
culus cuius preputii caro circumcisa non fuerit delebitur anima
illa de populo suo. Unde isti infantes pariter delentur de populo
christiano quia pactum dei scilicet nisi quis renatus fuerit ex aqua etc.
irritum faciunt sicut et illi non quia aliquid voluntarie faciunt
sed quia pactum dei quod eos salvaret in eis non servatur Et
ideo sunt absolute penitus alieni Nulla enim anima salvatur nisi
anima christiana quia sicut dicit petrus de christo loquens non est in
aliquo alio salus Non enim aliud nomen datum est hominibus
in quo oportet nos salvos fieri actuum 4o et apostolus 1 ad cor-
inthios 3o fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod
positum est quod est christus ihesus Nec dubium quin eius anima est aliena
a christo que nec christi graciam accepit per baptismum nec eius fidem
habet cum moritur Talis enim a christo denegari non potest et
per consequens nec potest salvari

Johannes quomodo dicis quod impotentia in defectum habentibus
rationis excusat a susceptione baptismi cum omnino dampnantur
cum in illis maior impotentia quam in istis

Ricardus dixi quod in utrisque impotentia excusat a culpa
contrahenda propter preceptum de baptismo solutum sive non ser-
vatum Sed in nullo excusat a culpa ante scilicet in ortu contracta
cui omnino non attinet si adulti de quibus obicis salvantur
adherentes christo Infantes non baptizati dampnantur tamquam
alieni a christo.

Johannes Magis est deus misericors quam sit homo pius
et ita non aget cum suis rescidius quam aget homo pius homo aut
filio suo quem esset facturus suum heredem si certo die ad eum
nutrix afferret non subtraheret a filio suo hereditatem dispo-
sitam propter nutricis negligenciam aut eius maliciam si ipsa non
curaret aut maliciose obmitteret puerum ad prefixum suum tempore
statuto deferre / ergo nec deus filios suos quos ad ymaginem
suam creavit ab hereditate celesti excludet / et si parentes
corporum qui sunt corporum nutritores aut negligant aut ex malicia
animo obmitterent / sicut faciunt parentes infideles iudei
et alii pueros ad christi baptismum deferre nolentes / et sic videtur
quod infantes iudeorum et etiam aliorum infidelium et malorum christianorum
morientes sine baptismo non sint dampnati.

Ricardus prima ratione de misericordia dei quam ponis dubium
omnino non habet scilicet quod deus sit magis misericors quam aliqua crea-
tura quia deus non dubium maiorem misericordiam exercuit
erga genus humanum quam numquam creatura erga creaturam ex-
ercuit / Et non recte inferes secundam regulam ex prima scilicet
quod numquam deus agit rigidius cum suis quam faciat homo prius
quia aliquotiens deus punit quod precipit ut peccent quia sibi
reseruat vindictam ut ipse retribuat iuxta exigentiam
tum sue clementie iusticie Unde quamuis homo sic ageret in
casu quem ponis non ob hoc omnino conceditur quod deus contra
legem quam statuit omnino sit acturus / quia sua misericordia
quamuis sit simpliciter maior quam hominis tamen omni casu racionabilis est et
iusta / quia non est deus quasi homo ut mentiatur nec ut filius
hominis ut mutetur Numeri xxiii

Johannes. quid si parentes infantem baptizare laborant
et preuenitur morte antequam ad sacerdotem perueniat aut ante-
quam aquam habere valeant ut baptizari possit videtur hic
fides parentum posse infanti sufficere ad salutem sicut videtur
infantibus sufficisse in lege nature quia sacramentalia re-
media non habebant. Primo si infantes non circumcisi et per
herodem occisi   inter eos xpm occidit saluati fuerunt
tu non dubitas cum ab ecclesia pro martiribus computentur multo
magis fides parentum oblata deo pro infantibus potest eius suffi-
cere ad salutem / quia cum illis infantibus circumcisis nulla pars
salutis reperiri potest / aut non tanta quanta in casu supposito
de infante moriente antequam a parentibus duci potest ad baptismum

Ricardus. non est in scriptura expressum de paruulis
quod abstinuerunt ante legem quod sola fide parentum sine sacrificiis sal-
uabantur / quia omni tempore ab origine mundi fideles deo sacrificia
offerebant ut placerent sicut legitur de primis filiis ade Caym et Abel
qui obtulit de primogenitis gregis suorum et adipibus eorum / et de
noe pacto diluuio legitur quod statim in egressu de archa edi-
ficauit altare domino et tollens de cunctis pecoribus et volucribus
mundis obtulit holocausta super altare Et ideo verisimile est
omnino quod pater sic offerebat pro sua et filiorum salute cum salus
sua et filiorum inter omnia que a deo possent petere res erat
precipua / et sic non dubium quin per fidem parentum et sacrificiorum
oblacionem ante legis date tempora paruuli saluabantur / et illa
sacrificia non dubium locum sacramenti tenebant. habentia eundem
effectum quem circumcisio et baptismus posterioribus temporibus habu-
erunt Unde cum in tali infante preuento morte antequam parentes
eius eum volebant baptizare non sit impletum nisi quis re-
natus fuerit ex aqua etc Nec aliud quod aliquo modo ad sa-

lutem xpi pertineat per xpm datam pertineat ſicut dixi ſuperius
non video quare dampnentur ſicut in caſu conſimili ſub lege veteri
ubi infans ante circumciſionem fuiſſet morte preventus periſſet
iuxta illud preallegatum maſculus cuius etc. Item ſi fides ſola parentum
aut amicorum ſufficeret ad iuſtificationem parvuli ab originali
peccato ut tibi videtur cum eandem fidem habeant ipſo exiſtente
intra clauſtra materna pari ratione poſſet fides parentum non
dum natis proficere pro baptiſmo ſive ſufficere / et ſic nunquam
infantes fidelium ab inſtanti infuſionis anime dampnarentur
Quamvis ſtatim poſt animationem in maternis viſceribus
morerentur / quoniam eque illis ut natis in mundum poteſt fides pa-
rentum prodeſſe Contra quod predictis affirmatis a xpo non
obviat quod non vides Immo ſi acute conſideres pari ratione
tempore legis antique pueri iudeorum iuſtorum preventi morte ante
octavum diem ſalvati fuiſſent per fidem parentum quia illud maſ-
culus cuius prepucii caro circumciſa non fuerit delebitur anima illa
de populo ſuo niſi dicas illud dictum de ſolis uſum rationis habentibus
pro eo quod in medietate pro cauſa ſubiungit quia pactum meum irritum
fecit quod dictum videtur ad ſolos irritantes pertinere ſive
contempnentes cuiuſmodi ſunt illi ſoli qui rationis uſum habent cum
impotentes peccare pactum dei irritum facere non videntur
Sed ſuperius dixi hoc debemus intelligere irritum fecit .i. in eo
non ſalvatur omnino quod non de parvulis ſicut de aliis fuit
illud dictum / ex hoc conſtat quod immediate premittitur infans
octo dierum circumcidetur in vobis omne maſculinum in genera-
tionibus veſtris tam vernaculus quam empticius circumcidetur et
quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra Eritque pactum meum in carne
veſtra in fedus eternum et tunc ſequitur maſculus cuius prepucii etc.
In hiis vero que precedunt conſtat quod loquitur de parvulis octo dierum
ſicut de aliis / quoniam infantes octo dierum circumcidi precepit
et omnes indiſtincte ut pactum dei eſſet in carne eorum in fedus
eternum Et tunc pro pena huius pacti non ſervati ſubiungit
maſculus cuius prepucii caro etc. Nec dubium quin pena pre-
cepti non impleti ita generalis debet eſſe ſicut preceptum
et ad eoſdem perſonas debet extendi / et ſic ad parvulos exten-
ditur pena illa ſicut ad rationem habentes quoniam ad eos
eque preceptum illud illa eſt pena extenditur / Item hec
verba illud clare innuit ſi attendas in fedus eternum.
quid enim aliud eſt hoc dicere niſi quod circumciſus erit inſi-
gnitus federe et non ſolum erit in eternum vere beatus quod
dictum eſt de infantibus et de aliis Nemo enim audet dicere
quod federatus deo peribit / ergo econverſo negativa debet in-
telligi ſcilicet quod quicumque per pactum dei in carne non erat illo

fidere deo quicumque probat. et sic omnes masculi tam magni quam parvuli periissent qui circumcisionis pactum in carne non habuerunt quod tamen non fuisset si sola fides aut etiam merita eorum debuit et potuit eos iustificare / fides igitur parentum nec tunc nec nunc salvos parvulos morientes sine sacramento a deo ordinato cum originale peccato ymmo si sola parentum fides sufficeret frustra fuissent ista sacramenta pro parvulis instituta. et essent quoad eos in parte superflua saltem quo ad parvulos hominum istorum qui illi ex fide parentum reciperent ante baptismum effectum totum baptismi et ita eis foret quo ad illum fructum omnino inutile. Quod quia verum non est consequitur quod parvuli non iustificantur de cursu communi nisi baptismo suscepto et sic periret si morte subita sit preventi. De infantibus vero non circumcisis ab herode occisis quos constat sacramento salutis caruisse probabiliter astruis quod salvati non essent. licet circumcisi de eis salvari debeant qui non circumcisi non erant innocentes sed peccatores et eorum saluti obviat illud manifeste masculus cuius preputii etc. / Circumcisi de eis innocentes erant et ideo congrue festum innocentium appellatur Nec michi videtur iuxta scripturam nobis traditam quod illi circumcisi occisi beatitudinem ampliorem acciperent quam circumcisi non occisi aut quam baptizati infantes communiter morientes licet quodammodo martires dici possent iuxta sacram scripturam et legem divinam a deo datam et veterem antiquam. Utrum vero deus occulto suo iudicio eis aliquid amplius sit daturus nec negare presumo nec temere affirmare.

Quod autem. de epistola ad Ro. obicis locum habet de fide formata per dilectionem sicut dicitur ad gala. v. c. omnino in christo ihesu nec circumcisio aliquid valet nec preputium fides que per caritatem operatur sic quod talis fides est principium sufficiens ad salutem dum tamen habens eam legem observet Et ideo habens eam baptizari tenetur cum lex baptizari precipiat alias ei fides nichil prodest / sic de circumcisione dicitur ad Ro. .ii. circumcisio quidem prodest si legem observes. Si autem prevaricator legis sis circumcisio tua preputium est hoc quantum ad cetera talia dicta in scriptura que pretendunt fidem vel caritatem sive graciam aut aliud aliquid esse principium salvandi sufficiens ista sunt dicta ut alia omnia legis nove precepta salvantur aut saltem non salvantur nec aliter locum habent /

Johannes. Dissolve alia que obieci.

Ricardus verum dicis tempore legis date multos fuisse salvatos qui non fuerunt circumcisi nec ... quia lex circumcisionis data erat soli abrahe et semini eius et suis familiis sicut legitur gen. xvii ubi primo legitur circumcisio fuisse

precepta legitur enim sic Cecidit abraham pronus in faciem suam
dixitque ei dominus ego sum et pactum meum inter me et te et inter
semen tuum post te in generationibus suis federe sempiterno. et
cito post dicit iterum deus ad abraham / et tu ergo custodies
pactum meum et semen tuum post te in generationibus suis. hoc
est quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te
circumcidetur ex vobis omne masculinum. hic apparet hoc preceptum
sive pactum ad solum semen abrahe pertinere et ad suas fa-
milias. sicut legitur igitur omne masculinum in generationibus vestris
tam vernaculus quam empticius circumcidetur / et sic illud preceptum
ad alias gentes non pertinuit nec eas artavit. Et ideo
aliqui per remedia alia salvabantur / sed non est sic de baptismo
de quo deus ipse precepit Euntes ergo docete omnes gentes
baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. matthei ultimo
et marci. Euntes in universum mundum predicate evangelium
omni creature Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit etc.
ubi constat baptismum omnibus gentibus esse dandum et obligat omnes
gentes illa lex christi. Quorum etiam ea supra de necessitate baptismi
adduxisti de cornelio et sua familia de conversis per petrum
de samaritanis de eunucho ethiope de paulo et aliis gen-
tibus satis ostenduntur.

Johannes hoc rationabiliter dici posset quo ad illos qui euangelicam
legem acceperant. scilicet quod ipsos artat preceptum ut servetur
ab eis. Sed quo pacto ignorantes sic ligat non video et
precipue cum in eis ignorantiam impossibilem consequatur quam semper
excusat ut supra affirmasti / et salvator dicit Joh. xv.
si non venissem et locutus eis non fuissem peccatum non haberent.

Ricardus Respondere tibi possem cum paulo ad Ro. x°.
quomodo invocabunt in quem non crediderunt aut quomodo credent
ei quem non audierunt et sequitur statim Sed dico numquid non
audierunt Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum etc.
volens dicere ut videtur quod predicatio legis christi exivit in omnem
terram / quod videtur expressius ad collo. i. Immobiles in fide
in spe evangelii quod audistis quod predicatum est in omni creatu-
ra que sub celo est / Si quis tamen velit dicere quod tempore ad-
huc pauli non fuit evangelium divulgatum per omnes nationes
terre sicut multis videtur. Et quod salvator dicit matthei xxiiii°.
describens signa sui futuri temporis sui adventus et predica-
bitur hoc evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus
gentibus / et tunc veniet consummatio. ubi ex hoc quod non dum
venit consummatio quam dicit futuram tunc si tamen predica-
tum fuit evangelium regni in universo orbe consequens videtur
nondum omnes gentes evangelium audisse Quorum tamen dictum

dum non sic videtur michi debere intelligi sed quod prius debeat euan-
gelium in universo orbe predicari quam veniat xpus ad faciendum
iudicium ut sit sensus et tunc veniet consummatio / quem modum
habet usus vulgaris frequenter / ergo quod scis de hoc securius
cum ipso eodem paulo tibi respondeo ad Ro. ij. dicente non est
personarum acceptio apud deum. Quicumque enim sine lege peccaverunt
sine lege peribunt. Cuius causam predixi quia dampnationis
causam ab origine secum trahunt / unde apostolus ad Ro. v. igitur
sicut propter unius delictum omnes homines in dampnationem etc. / tu
vero dicis quod ignorantes et impotentes lex ista sive pre-
ceptum non artat quia ipsi legem hanc nullatenus servare
tenentur sed de eius observantia per ignoranciam excusantur
ut dicis / sicut de infantibus supra dixi quod propter impotentiam
excusantur / Quum enim legem aliquam servare tenetur
peccat si eam non servat quia propter non observanciam talis
non faciunt lex tamen nichilominus locum habet de ipsis scilicet quod non in-
trabunt in regnum celorum nisi fuerint baptizati. latro enim
hanc legem quod omnis latro suspendi debet omnino non tenetur
servare nec peccat qui hanc legem non servat / nec enim
tenetur se ipsum occidere quia sic homicida esse teneretur / et tamen
non minus legem hanc subire et sustinere latro iuste compellitur.
sic omnes ignorantes hanc legem nisi quis renatus fuerit /
ex aqua etc. et etiam subire iuste compelli possunt ex quo peccatum
et dampnationem ab ortu contrahunt quamvis ad eam nullatenus
teneantur. loquaris igitur prope quantum potes et frequenter pa-
ucis et angustias pauciores. hec tamen intelligas scilicet quod
parvuli nullum sensum doloris sunt post mortem corporis habi-
turi sed solam dampnationem scilicet carentiam felicitatis eterne
sive vere beatitudinis. Nec etiam aliqui alii non baptizati
qui nullum peccatum mortale voluntate propria addiderunt sunt ha-
bituri penam sensus eternam. Omnes enim inquit apostolus nos mani-
festari oportet ante tribunal xpi ut referat unusquisque
propria corporis prout gessit sive bonum sive malum ij ad Cor. v.
et Mt. xvi. dicit filius hominis venturus est in gloriam patris sui
et tunc reddet unicuique secundum opera sua. Scriptura etiam plena
est dictis similibus que manifeste ostendunt nullam retributionem
pene in finali iudicio nisi hominum perversis operibus compensandam.
Et ideo qui opus non habent perversum penam sensitivam ullam
omnino post mortem habebunt. Nec alii aliqui propter non
observantiam precepti de baptismo aut alterius divini precepti sunt
penam passuri afflictivam / qui id ignoranciam invincibilem
aut impotentiam illud servandi habebant. Et hoc michi videtur salva-
tor intelligere cum dicit ut supra posuisti. si non venissem.

et locutus eis non fuissem peccatum non haberent .s. non haberent transgressionis dampnabilis siue punacionis peccatum quo ad personam xpi eo quod non receperunt eum nec adorabant ut messiam siue salvatorem promissum quia eos ignorancia excusasset. sed quia ut scribitur in Johanne ipse opera fecit que nemo alius fecit ideo excusacionem ignorancie non habebant de isto supra libro secundo in fine tractavimus

Johannes · dissolue illud quod superius de necessitate sacri altaris obiecti.

Ricardus · Illud est dictum de sumptione siue manducacione spirituali per fidem. sicut in questione de illa materia in libro xxiiio euidet. Et tamen si de corporali manducacione accipetur intelligendum esset sub modificacione sicut obseruancia aliorum preceptorum affirmatorum sit nisi racionabilis siue legitima causa excuset / et ideo quamuis sint precepta illa duo de eucaristia et de baptismo parem necessitatem habent ut tu superius conclusisti. si illud dictum de corporali sumpcione dicatur intelligi. Sed patet superius que est alia necessitas baptismi s. ad auferendum originale peccatum qualis necessitas non est in sacramento altaris Et ideo non potest inferre quod similiter sit in illis equalis necessitas ad salutem.

Explicit liber octauus.

Incipiunt capitula noni libri que sunt xxx

In quo libro tractantur questiones armenorum de sacramentis eucaristie confirmacionis unctionis et de inmundicia ceterorum ciborum.

Primum capitulum ostendit qualiter est certa verborum in consecracione corporis xpi et sanguinis.

Secundum capitulum obicit de verbis sacramentalibus et dissoluit ostendens que sit forma verborum in consecracione panis

Tercium capitulum ostendit que sit forma consecracionis vini

Quartum capitulum dissoluit obiectus primi capituli

Quintum capitulum obicit de verbis consecracionis panis et dissoluit

Sextum capitulum ostendit quod sacerdos consecrare potest in calice ligneo et ereo et soluit obiectus

Septimum capitulum tractat utrum liceat communicare quoscumque indistincte sub utroque sacramento.

Octauum capitulum obicit contra precedens capitulum et dissoluit

Nonum capitulum tractat utrum in sacro sanguinis aqua necessario exigatur

Decimum capitulum tractat numquid liceat sacerdotibus preterquam in sab-
batis in quadragesima celebrare

Undecimum capitulum tractat numquid plures misse uno die super
eodem altari possint celebrari.

Duodecimum capitulum ostendit institucionem sacramenti confirmacionis
fuisse a xpo

Terciumdecimum capitulum obicit et soluit ostendens causam cur
confirmacionis sacramentum manus imposicio appellatur.

Quartumdecimum capitulum obicit de paruulis quibus xpus legitur
imposuisse manus et soluit ostendens quod fuit actus purgativus

Quintumdecimum capitulum obicit quod apostoli illud sacramentum ante xpi ascensionem
acceperant et ostendit negatiuam.

Sextumdecimum capitulum ostendit effectum huius sacramenti

Decimum septimum capitulum obicit de apostolis quod hoc sacramentum in eis fuit
iteratum et soluit

Decimum octauum capitulum obicit de prioritate baptismi respectu huius sa-
cramenti quo ad paulum et cornelium et dissoluit

Decimum nonum capitulum obicit de multiplici effectu huius sacramenti
antiquitus qualis non est in presenti et soluit addendo causam.

Vicesimum capitulum querit cur paulus post accepcionem sacramenti
confirmacionis fuerat baptizatus.

Vicesimum primum capitulum obicit quod in baptismo non datur spiritus
sanctus et soluit ostendens contrarium

Vicesimum secundum capitulum ostendit qualis est huius sacramenti confirmacionis
necessitas et soluit obiectus ostendens formam ipsius.

Vicesimum tercium capitulum ostendit quod xpus sacramentum extreme
unctionis instituit.

Vicesimum quartum capitulum obicit de effectu sacramenti unctionis extreme.

Vicesimum quintum capitulum ostendit multos saluari aliorum suffragiis
et hoc patefacit effectum principalem huius sacramenti.

Vicesimum sextum capitulum ostendit modum iustificacionis peccatorum
per istud sacramentum et alios effectus eius distinguit

Vicesimum septimum capitulum tractat numquid sit aliquod peccatum
irremissibile et ostendit utramque partem probabilem quod septimum

Vicesimum octauum capitulum ostendit sacramentum unctionis quodammodo
necessarium ad salutem.

Vicesimum nonum capitulum tractat de iteracione huius sacramenti
et etiam aliorum

Tricesimum capitulum dissoluit questionem argumentorum de im-
mundicia aliorum ciborum

Johannes questionem istam armenorum pertractans per scriptu-
ram sacram scilicet numquid aliqua certa forma verborum sit necessaria ad

consecracionem corporis et sanguinis xpi et que est illa.

Ricardus. Non intelligo quid formam verborum certam appellant. Aut enim illud appellant certe lingue verba certa et non est dubium quod aut. Nemo enim xpianus dubitat quin ita vere consecratur in una lingua sicut in alia quia sic fecerunt apostoli et sic tradiderunt facere. Matheus enim evangelium scripsit in hebreo. et Johannes in greco. Marcus in ytalico. et paulus epistolam ad collo. ubi de ista consecracione fit mencio etiam scripsit in greco et singuli in aliis linguis in quibus scripserunt non dubium consecrare docuerant. Unde constat in singulis consecraciones posse fieri, ymmo videtur quod lingue omnes ob hoc erant date apostolis sicut legitur actuum 2°. ut modus consecracionis huius sacri sicut et alia salutis documenta singulis nacionibus singularum linguarum traderent exercenda.

Si vero appellant certam formam verborum certam sinaxim certorum verborum et unico ordine expressa per verba cuiuscumque sint et lingue, hic enim sensus videtur ad illud propositum pertinere et forte ipsis querentibus facere quoque. Ad hoc non video quod certa forma talis exigatur in consecracione, ymmo quia de consecracione sanguinis matheus ponit hec verba. hic est enim sanguis novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Marcus concordat in verbis et ordine sed non ponit enim nec ponit in remissionem peccatorum marci xiiii. lucas enim ponit hec verba hic calix novum testamentum est in meo sanguine. hoc facite quocienscumque biberitis in meam commemoracionem. Constat autem duos primos scilicet matheum et marcum a duobus aliis scilicet luca et paulo in ordine verborum quicquid sit de diversitate sine discrepancie ymmo lucas et paulus inter se discrepant in ordine huius verbi, et est quod a luca profertur a paulo postponitur. Item matheus et marcus discrepant in hac dictione enim et sic nulli duo in toto concordant. Nec est dubium cuique xpiano quin consecracio fieri potuit et potest per verba singulorum quia si aliquis illorum formam debitam non tradiderunt quia ipsorum dumtaxat scripturam habebant ab hoc sacramento et eius forma fuerunt penitus alieni quod nephas est dicere, ymmo consequitur eos fuisse mentitos cum singuli dicant dominum nostrum illam quam posuit formam consecracionis tradidisse, quia quecumque forma per eum tradita non dubium vera fuit et sufficiens Item consequitur quod ipsi essent ydolatre creaturam panis pro xpo colentes et quod populum sibi traditum deceperunt et ydolatrare fecerunt aut saltem ignoranter colere creaturam que omnia sunt detestanda auribus xpianis. Constat igitur

quod omnes lo

quod omnes quatuor predicti veram formam consecrandi tradiderunt.
Non igitur est aliqua certa forma verborum sed certus ordo
verborum certe et unius lingue ad consecrationem sanguinis re-
quisita. Si autem appellant certam formam verborum indistincte
verba cuiuscumque lingue unum certum sensum significantium.
quicumque fuerit ordo verborum ipsorum. Sic michi videtur
ad consecrationem corporis christi et sanguinis exigi certa for-
ma verborum sed certus sensus verborum. Istud ostendit
lucas evangelista ubi supra quo ad consecrationem corporis sic
dicens et accepto pane gratias egit et fregit et dedit eis
dicens hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur hoc
facite in meam commemorationem. Non enim aliud est dicere
hoc facite in meam commemorationem quam dicere hanc formam
consecrandi de ista materia exercete in meam commemorationem
Quod expressius ostendit apostolus paulus ubi supra de consecratione corporis
et sanguinis sic dicens Ego enim accepi a domino quod et tra-
didi vobis. quoniam dominus ihesus in qua nocte tradebatur acce-
pit panem et gratias agens fregit et dixit accipite et
manducate hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur.
hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem.
postquam cenavit dicens. hic calix etc. Ecce paulus expresse
tradens eis formam sive sensum verborum consecrationis
dicens se eam recepisse a domino et quod dominus precepit sic
facere in suam commemorationem. Et hoc affirmat paulus
de consecratione corporis et etiam sanguinis. Non est dubium
quin illa forma exigitur ex quo dominus ipse ipsam in con-
secrando exercere precepit. Si quis enim alia forma
utitur si alio sensu implet hoc facite in meam commemorationem
quoniam luca dicat et impugnat ac transgreditur quod paulus dicat
hoc facite quotienscumque biberitis in meam commemorationem
De forma consecrationis sanguinis christi loquens Non dubium
tamen quod ita stricte est observanda forma consecrationis
corporis sicut et sanguinis. Unde constat in consecratione
utriusque exigi certam formam intelligo certum sensum.

Johannes Michi firmum videtur iuxta scripturam quod
dicis Sed ostende in consecratione corporis et sanguinis
que sit hec forma sive hic sensus certus. quoniam in consecratione
corporis matheus dicit hoc est enim corpus meum. hoc verbum
enim non ponens lucas dicit hoc est corpus meum quod pro
vobis tradetur hoc facite in meam commemorationem. Cui in
verbis paulus concordat Constat autem multum esse diversa
et videtur non esse sensus unius. Si igitur sensus ille sit
quem lucas et paulus ponunt. et quem paulus se dixit ac-

recepiſſe a domino Conſequitur ſicut tu ſuperius concluſiſti quod
alij duo non ſolum errabant et alios errare fecerunt
ſed inſuper quod ydolatrarunt ſicut et alios induxerunt
ad ydolatriam aut ſaltem ad cultum ſic dicendo Et e
converſo vero ſenſum primi evangeliste poſuerunt paulus et
lucas videntur dixiſſe mendacium · quod dominus illum modum
ſive formam quam ipſi ponunt tradidit Etiam de ipſis
eadem inconveniencia ſequi videntur que concluſi de alijs
Item cum matheus et marcus diſcrepant ſequi videtur
quod alter dixit mendacium cum affirmat dominum ihesum dixiſſe
in tradendo formam illud quod ipſe ponit cum dominus illud non
dicit Etiam ſequi videtur quod ipſe erravit et quod alios
errare docuerit ſicut ſupra concluſi de alijs De forma
conſecracionis ſanguinis videtur primo ſequi quod omnes er-
rabant et docuerunt errare ſi non ſit niſi una certa for-
ma / quoniam omnes diſcrepant inter ſe · et diverſa ponunt ·
multo amplius quam in forma conſecracionis panis Item
eccleſia romana nullum iſtorum quatuor imitatur in verbis
ſed ſic utitur hic eſt enim calix ſanguinis mei novi et
eterni teſtamenti miſterium fidei qui pro vobis et pro multis
effundetur in remiſſionem peccatorum Unde ſi recte concluſiſti
ſuperius probando quod eſt aliqua forma certa dumtaxat
una de qua paulus dicit dominum dixiſſe hoc facite quo-
ciensc(um)que in meam commemoracionem Conſequitur quod eccleſia
illam formam non tenet ſed eam tranſgreditur et ſic con-
tinue et peccat et errat et mittit alios in errorem · que
ſunt nimis abſurda

Ricardus De conſecracione panis in corpus christi dubi-
tari non poteſt quin forma et ſenſus ſit illa quam marchus
dicit hoc eſt corpus meum quoniam omnes quatuor ſenſum
illum ponunt Nec obſtat quod matheus addit hoc verbum enim
quia illud ſermonem ſive ſenſum omnino non variat / ſicut
ſenſum non varias ſive dixeris tu ſedes ego ſto ſive
dixeris ego autem ſto · tu autem ſedes ego ſto / hec autem
quatuor dicta eundem ſenſum important / ſic ſive dixeris
hoc eſt corpus meum ſive hoc autem eſt corpus meum ſive
hoc eſt enim corpus meum quo ad ſignificatum rei unum ſenſum
exprimis non diverſum licet modus exprimendi aliqualiter ſit di-
verſus Quod autem lucas et paulus addunt quod pro vobis
tradetur hoc facite in meam commemoracionem ad conſecracionis
neceſſitatem non pertinet quoniam ſi pertineret matheus et marcus
erronee docuiſſent et nullatenus conſecracionem poſuiſſent
ſicut tu licet ſuperius obiecisti non autem recte Ego co-

clusisti. s. si matheus et marcus rectam formam posuerint.
quod paulus et lucas dixerint mendacium affirmando quod dominus illum
modum vel formam quam ipsi ponunt tradidit nec aliqua inconveni-
encia consequitur de ipsis / quia dominus illum modum tradidit
quem ipsi ponunt. licet plura verba aliud sensum habencia
illi forme adiunxerint / que de necessitate consecracionis
non sunt. talis enim addicio sine adiectio sensum prioris
dicti non tollit nec auget nec minuit primo ut supra
audisti per illam addicionem hoc facite etc. precedencia verba
esse consecratoria christi ostendunt /

Johannes videtur solum hoc illud additum hoc facite in
meam commemoracionem significare quod illud totum precedens per-
tineat ad formam consecracionis hoc est corpus meum quod
pro vobis traditur non quod prima pars illius illam formam
precise contineat.

Ricardus bene dicis nisi aliud appareret contrarium. modo
non quia matheus et marcus hoc tacent eo quod ad consecracionis
necessitatem non pertinet Quidam alii qui eodem spiritu
locuti sunt ad illam non necessariam relacionem penitus non fecerunt
Hoc eciam ex alio capite potes advertere eo quod consequenter
de consecracione calicis paulus adiungit hic calix novum testamentum
est in meo sanguine hoc facite quocienscumque biberitis
in meam commemoracionem. obmittens illam mediam sentenciam
positam ab aliis qui pro multis effundetur iuxta matheum
et marcum iuxta lucam qui pro vobis effundetur. Ex ipsa
omissione illius sentencie satis ostendens quod ipsa ad consecracionis
necessitatem non pertinet ex quo expresse satis instruuntur
tamquam a spiritu sancto quod hec sentencia media pro vobis traditur ad
panis consecracionem non pertinet / et sic docemur hanc clau-
sulam hoc facite in meam commemoracionem significare quod per primam
partem scilicet hoc est corpus meum tamquam per verba consecratoria
consecrare debemus. ita ut referri debeat ad particulam
primam non ad totum /

Johannes perge ulterius cum referis de aliquo sentenciam quam
protulit quod ipse sic dicat repeterens plene sensum quem
dicit non tamen singula verba eadem si forte similia non
dicis mendacium / quia non intendis dicere quod ipse dixit verba
que repetis. sed sensum illorum. alias enim si quempiam ante
audisses loquentem in greco et tu eius dictum repeteres
in latino dicens ipsum sic dixisse diceres mendacium et sic
esset mendacium / magna pars sacre scripture in la-
tina lingua. s. quod dominus dicit ad adam dicit dominus ad ser-
pentem dixit dominus ad abraham dixit dominus ad moysen dixit moyses

ad dnm. dt pharao ad moysen. et sic de consilibus et mirabilibus
in scriptura quia constat eos in lingua latina non fuisse locutos
Non ergo argui pot aliquis predecessorum quasi dixisse mendacium
aut errorem docuisse / cum dicit respondeo quod dnus ihesus accipiens
panem etc fregit et dixit. hoc est enim corpus meum quamuis
illud verbum enim nec aliquod sibi equiualens dixerit / dum tamen
verum sit quod dixerit sensum horum verborum hoc est enim corpus meum.

C **Verbis** autem consecrationis calicis amplior
videtur perplexitas quoniam in illis aput istos quasi
qui specialiter de isto sacro tractant maior videtur
diuersitas / Vnum tamen affirmare possumus confidenter
quod forma hec est necessaria hec est sanguis meus .s. sensus
eorum verborum sicut in consecratione panis hec sunt verba
necessaria. hoc est corpus meum / quia omnes quasi in isto sen
su concordant Quantum michi videtur vnum puto intelligere propter
quasi hec est sanguis meus. hic est .n. sanguis meus.
hic est calix in meo sanguine que verba isti quatuor posu
erunt / hoc aut verborum diuersitas forte fuit propter hoc
quia a principio in diuersis linguis scripserunt vel quia diuersis
linguis eorum dicta in linguam latinam translata sunt.
Et ideo sensus. licet vnus non satis apte in eadem verba
latina transferri potuit aut a spiritu sancto illud est factum
ut sciretur quod non eadem verba requiruntur sed vnus
sensus siue equiualens aut propter aliud misterium quod
me latet quod forsitan alius me doctior propalabit. sensus
igitur horum verborum exigitur ad consecrationem non dubito Sed
nunquid aliquid amplius requiritur iuxta sacram scripturam
dic quod tibi videtur.

Johannes Ex quo in consecratione panis non exigitur
nisi sensus iste. hoc est corpus meum Michi videtur quod
in consecratione calicis nichil amplius exigitur nisi iste sensus
hic est sanguis meus videtur enim michi quod tam prolatio sit ultima
hec verba ad conuertendum vinum quam prima sit prolatio ad conuersionem
panis Item cum vtraque conuersio pertineat ad nouum testamentum
conueniat ut videtur et non exigitur mencio de nouo testamento
in consecratione panis non videtur exigi in consecratione calicis
Item si probari posset quod illa verba nouum testamentum aut
eorum sensus exigitur non video quare probari potest quod illa verba
exiguntur qui pro multis effundetur cum matheus et marcus
ista verba addiderint sicut illa.

Ricardus Nimis leuiter iudicasti. quia non ita simpliciter debes
in ista materia dicere si sit probatum aliter sed fundamentum in scriptura sacra.
expressam Vnde cum omnes hii quasi de nouo testamento faciant

mencōez sicut ego supius posui et paulus ponat sic . h' calix
nouū testamentū est in meo sanguine quorꝫ utrqꝫ mediat
hoc ūbū nouū testa^m . licet hoc matheus et marcus postponat
hic est enī sanguis meus noui testamti / non videntur ūba
luce et pauli sensu hre completū sine illis ūbis mediis
et sic illa ūba videntur necīa ad ꝯsecraçoēz Item cū for-
ma sic concorditer ab hiis quatuor nobis tradita sensu
verborꝫ intelligo transgressores simus nisi illa forma uta-
mur et temerarii si aliam formā existimamus que illam nō
habeat Item paulus positis hiis ūbis hic calix nouū
testam est in meo sanguine immediate adiungit hoc facite quo-
tienscūqꝫ biberitis in meā ꝯmemoraçōēz quorꝫ utrqꝫ premisit Ego
enī accepi a dn̄o quod et tradidi vobis istos modos ꝯsecraçōis
panis et calicis conscripter describens . Unde ꝯcedo modos istos
esse necīos nisi ex alio loco scripture ondi possit aliquid ibi poni
amplius quam oportet / sicut supra actū est de ꝯsecraçōe panis
ubi pbatū fuit quod hec ūba pauli quod pro vobis traderetur
necīa non esse ad consecracoēz ex eo quod matheus et marcus
nec ūba illa ponunt nec spūs illorꝫ Hec recte mouis de
verborꝫ potencia que potencia ad effcm consecracionis nullo mo
immediate attingit / quia talis conuersio unius in aliam subito nō
fit nec fieri pt nisi a potencia infinita . Unde sic est
in hoc sacro sicut in baptismo aut confirmaçōe et in posicōe
manuū et in pnīa quod sacerdotes ministri dei utuntur verbis certe
sine et deus tunc sicut ipse instituit spiualem effectum
immediate interius opatur Unde hec ūba hoc est corpus
meū non hnt conuersiuā potenciam immediate sed ministeria-
lem siue instrualem / de qua potencia que non est ex nāa
ūborꝫ sed ex institucōe diuina non ūn ꝯcludis ut . s . plus
sit in humanis ūbis ptinentibz ad calicem de potencia nāli ver-
borꝫ recte forte concluderes quia in pnti locū non hnt / preter
erras in hoc quod dicis non magis exigi mencionem de no-
uo testamento in consecraçōe calicis quam panis / et sic utraqꝫ
consecraçōe eque ad nouū testam pertineat / quia hoc totū
est in voluntate instituentis que racionabiles esse non pot
quamuis forsan eius non percipias racionem Ideo crede huius
addicionis ad consecraçōnem in sanguine xpi et non ad con-
secracoēz panis esse aliquā racionem Michi autem in pnti
occurrit Zacha . ix . c . sui libri dixisse ad xpm . tu quoque
in sanguine testamti tui emisisti vinctos tuos de lacu
in quo nō est aqua . ubi loquitur de sacramento sanguinis sa-
menter de testamento suo . s . xpi quod nos nouū vocamus
Nusquam vero quantum mi occurrit ubi de testamento corporis xpi .

fit mencio in veteri ſcriptura nuſquam de iſto teſtamento quod premittit
Nimirum igitur ſi in conſecracione ſanguinis ad oſtendendum illam
antiquitus prophetatam expreſſionem facere voluit novi teſ-
tamenti. Nos per hoc ad zacha[riam] prophetam remittens. hec
hoc non fecerit in conſecracione panis in corpus. Item
quo ad idem quod hic ultimo obieciſti debes attendere
quod paulus dicit ſe tradere corinthiis formam quam accepit
a domino cui non dubium eſt credendum nec illa verba poſuit
qui pro multis effundetur / nec ſenſum ipſum Et ideo te-
nemus conſecracionem illam exigi iuxta vocem in ſtilo
.i. ſupra poſitam quamvis alii confirmant ipſa verba ſicut nec
verba exiguntur / in remiſſionem peccatorum quamvis matheus
ipſa expreſſit

Johannes. Poſuiſti michi alia que de conſecracione
calicis ſupra obiecta diſſolve.

Ricardus. Tene pro conſtanti quod nullus horum quatuor
in tradendo formam conſecracionis erravit / quia omnes unum
ſenſum habuerunt Idem enim in ſenſu eſt dicere hic eſt enim
ſanguis meus novi teſtamenti quod dicit marchus. hic
eſt calix novum teſtamentum in meo ſanguine quod lucas
expreſſit / et hic calix teſtamentum in meo ſanguine.
quod paulus poſuit et hec quatuor idem ſignificant.
Cauſam varietatis verborum aput hos quatuor idem
ſignificantium dixi ſupra. Cetera que aliqui
horum ponunt aut unus ad conſecracionis neceſſitatem non pertinet
aut ſaltem eorum neceſſitas ex ſacra ſcriptura quantum michi videtur
probari non poteſt / quia non dubium quin ſinguli ſufficientem
formam poſuerunt alioquin in ydolatriam aut culturam
ineptam induxiſſent omnes qui eorum tantum ſcripturam
habebant quod nephas eſt aut affirmare aut credere / Unde
conſequitur nichil amplius exigi quam ille poſuit qui inter
hos quatuor minus expreſſit Et ideo nichil exigitur
niſi ille ſenſus in quo omnes quatuor concordant ſcilicet
hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti / Quis enim
auderet dicere quod paulus hanc ſolam formam ponens
diminute poſuit qui expreſſe dicit ſe illud a domino acce-
piſſe. Unde conſtat quod nullus eorum erravit aut alios
errare docuit / quia ſi quis amplius poſuerit quam
neceſſitas conſecracionis exigit non propter hoc errat aut
errare docet niſi doceat illud amplius de neceſſitate debere
exigi quod nullus iſtorum fecit. Illud vero quod obicis de
conſuetudine romane eccleſie ſcilicet quod addit ſic et eterni
miſterium fidei que nuſquam in ſacra ſcriptura ponuntur / Item

qui pro vobis accipit a luca. Item et quod pro multis effundetur
quod accipit a marco et matheo. Item et quotienscumque fe-
ceritis in meam commemorationem facietis quod accipit a paulo
non obviat nostre forme supradicte quoniam constat illas
additiones esse devotas et non tollere sensum verborum
consecrationis quem posui / quem tamen etiam sensum
expressissime ponit ecclesia complectens in uno sensu
illud quod hii quatuor sub verbis dixerunt / sicut hic est
enim calix sanguinis novi testamenti et eterni. nichilominus
de sensu quem aliquis istorum posuit ponit hoc verbum
enim cum matheo concordans / noviat calicem cum luca et
paulo concordans / quem alii duo noviant sanguinis. faciat
mentionem conformans se omnibus puto aut factum fuisse ut
ecclesia sensum singulorum approbaret et eos unius magistri
christi unam doctrinam tradidisse ostenderet non diversam.
Addit autem et eterni propter expositionem sive expressionem
maiorem. non propter necessitatem. Cuius sensus in constructione
apud intellectum debet esse post sensum huius verbi testamenti.
Et enim iste sensus testamenti novi et eterni substantivum
enim verbum apud intellectum precedere debet suum adiectivum
in sensu / et sic sensus huius verbi eterni copulative
exprimitur cum sensu huius verbi novi additione declarativa
alterius sine priori ancerans. Et ideo potest argui quod cuius
expressio consecrationis sit necessaria ex quo eius expositio per
modum copulationis ad priorem formam quam isti quatuor
exprimunt efficit unam novam formam sub copulatione cum
prima. Cur vero ecclesia addidit et eterni misterium fidei quod
sacra scriptura non posuit ut dicebas errando. Et quia
tibi respondeo ut clarius fidem nostram exprimeret. Novum
enim testamentum confert et expresse promittit eterni-
et ob hoc dictus est christus sacerdos in eternum. sic probat
apostolus ad hebre. c. 8. 9. et ultimo capitulis appellans christum
pastorem magnum ovium in sanguine testamenti eterni
non sic vetus testamentum in promissionibus legis an-
tique que de temporalibus tantum erant et eternum expressit
misterium fidei ideo adiecit ut explanaret non per
sensum corporalem quemadmodum debet intelligi sed posse
percipere sacramenta et rem sacramenti sed solum per fidem.

Johannes. Ad hunc queso tolle alia que me mo-
vent. Ecce enim matheus et marcus dicunt quod ihesus
accepit panem et benedixit ac fregit deditque discipulis
suis et ait accipite et comedite. hoc est corpus meum
unde videtur quod benedictio panis ab eo precessit fractionem

Sed nos tenemus quod benedictio eius panis materiam mutavit in corpus
suum unde videtur panis conversus a xpo in corpus eius antequam
protulit illa verba hoc est corpus meum

Ricardus ubi matheus et marcus dicunt benedixit lucas
et paulus dicunt gratias egit sive gratias agens fregit unde
idem accepimus per illud verbum benedictionis quod per verbum
gratiarum actionis et sic illa benedictio prima faciebat que non erat
benedictio panis sed benedictio potius dei patris sive deo patri
non fuit benedictio conversiva panis in corpus sed benedictio
significativa per verba illa hoc est corpus meum panem convertit
in eius corpus // Similiter de calice nullus horum quatuor
dicit quicquam de benedictione sed de sola gratiarum actione unde
aperte colligimus sicut non expressit benedictio conversiva
calicis antequam dixit xpc hic est calix novi testamenti Sic nec
precessit benedictio conversiva panis antequam dixit hoc
est corpus meum. Pro quo facit quod cum paulus et lucas
non faciant mentionem de illa benedictione prima illi qui eorum
scripturam dumtaxat haberent modum consecrationis non haberent
iuxta illud quod paulus dicit Ego enim accepi a domino.
quod et tradidi vobis / manifeste affirmans quod eis tra-
didit formam consecrationis quam accepit a domino ymmo illa
ecclesia habet consecrationis formam / cum nulla benedictionis
forma in euangelio sit expressa iuxta istam formam

Johannes. Istud non bene intelligo quod xpus de illo
quod dedit discipulis manducare affirmavit quod erat cor-
pus suum / ergo videtur quod antequam dixit hoc est corpus
meum illud quod dedit fuit corpus alioquin non vere
dixisset de illo hoc est corpus meum / quia si purum panem
demonstravit falsum erat hoc est corpus meum si corpus
suum post panis conversionem demonstravit quod videtur fuisse
necessarium ad veritatem sui dicti Consequitur quod antequam illa verba
dixit panis fuit conversus et sic ut prius conclusi
illa verba hoc est corpus meum non esse consecrato-
ria videntur.

Ricardus Sive xpus ante prolacionem illorum verborum
hoc est corpus meum sola voluntate omnipotente con-
vertit sicut tu probabiliter suasisti sive illis verbis
prolatis panem convertit non refert ad nostrum propositum
quia illa non sunt consecratoria apud nos et consecrationis
formam contineant iuxta omnia supra Si tamen conversio
a xpo fiebat verbis illis plene prolatis tunc dicere
debes quod corpus suum demonstravit ante conversionem
panis in ipsum quod tamen adhuc non fuerat in manibus eius

sed esse debuit verbis illis prolatis ergo corpore eius demonstrato
verum fuit hoc est corpus meum. Utrumque enim horum ut
michi videtur sine periculo potest dici / primum enim scilicet verba
videtur quia series textus omnium quatuor scilicet pauli et trium
evangelistarum pretendit quod xps dicitur scilicet quod dedit et
fregit affirmasse videtur discipulis quod fuerat corpus
suum / et de calice marcus sic dicit Et accepto calice
gratias agens dedit eis et biberunt ex illo omnes et
ait illis hic est sanguis meus novi testamenti etc.
ubi constat quod dando illis protulit verba illa per
que nos consecramus Et sic dictum intelligi debet
Et illis ait scilicet cum dedit eis calicem non postquam biberunt
Verumtamen videtur quod ex verbis quod de illo quod dedit eis
affirmavit quod fuit sanguis suus Et sic videtur quod
ante illa verba hic est sanguis meus etc. vinum fu/
erat consecratum et conversum in sanguinem. Nec propter
hoc debes putare quod nos consecrando proferimus illa
verba . hic est sanguis meus etc. Consecratoria
esse voluit sicut per paulum nobis exposuit dicitur
Similiter et calicem postquam cenavit dicens . hic
calix novum testamentum est in meo sanguine. hoc
facite quotienscumque biberitis in meam commemorationem.
Et hoc facite inquit id est de ista materia et per hunc
modum sive in hac forma Circa istud sacramentum venerabile
corpus xpi et sanguinis sunt innumerabiles questiones
difficiles / et ob hoc non expedit in ista materia diu/
tius immorari ne alie quedam remaneant indiscusse.

Johannes dic utrum possit celebrare sacerdos
in calice ligneo aut ereo / cum dominus ut illud sacramentum
instituens simul argenteo et aureo et vitro usus
non fuerit Nec videtur fieri posse sacramentum nisi institu/
entis exemplo igitur cum non instituit nisi in uno
genere metalli aut ligno vel vitro non videtur quod a
nobis possit sacramentum in alio calice exerceri

Ricardus. Si de extrinsecis a sacro cuiusmodi
est vas continens sacramentum recte argueres dominum nostrum
imitandum poteris concludere non nisi post cenam sacramentum
esse sumendum . nec posset exerceri . nisi in vespere cum
dominus illud instituit illa hora nec nisi presentibus xii.
quot in eius cena presentes fuerunt Nec etiam nisi ali/
quo proditore presente . sicut in cena domini erat Judas .
et multa similia / quorum nullum consequitur Unde constat
quod de talibus que sunt extrinseca a sacramento cuiusmodi

eſt vas continens ſacramentum vigore operis domini tamen ex operibus non poteris aliquam veritatem concludere ſicut poteris concludere quod de intrinſecis ſacramenti et de cauſis ipſius . ſcilicet de eius materia . et de intentione miniſtri ac verbis quibus perficiatur igitur veritatem imitacionis inſtituentis ſacramentum non debes attendere niſi in materia et cauſis ſacramenti . aut in hiis que dominus noſter apoſtoli aut ſucceſſores eorum tradebant non in calice qui eſt extrinſecus et actualiter ſacramentum continens ſicut nec mappam ſupra quam panis conſecrandus iacuit aut clibanum in quo erat coctus debes attendere in ſacramento panis nec aliquid ſimile in aliquo ſacro intelligo propter veritatem . Ideo ſicut panis vbique coctus fuerit conſecrari honeſtius tamen propter reverenciam et mundiciam ſacri in calice puri metalli quod non maculatur et inſuper vel notabiliter ipſius ſacri adheret conſecracio exercetur . Vnde eccleſia romana multa etiam circa ſacra ſtatuit propter honeſtatem et reverenciam ſacri que non propter veritatem aliqua exiguntur.

Johannes. dicimus nunc Nunquid licet communicare indiſtincte quoſcunque ſub vtroque ſacro corporis et ſanguinis .

Ricardus. Iuxta ſacram ſcripturam licet communicare quoſcunque ſub vtroque ſacro paulus enim apoſtolus ſcribens toti eccleſie que erat corinthi omnibus eis tam viris quam mulieribus de hoc ſacro loquens dicit ſic Si quis videtur contencioſus eſſe nos talem conſuetudinem non habemus nec eccleſia dei hoc autem non laudans quod non in melius ſed in deterius convenitis Primum quidem convenientibus vobis in eccleſia audio ſciſſuras eſſe inter vos et ex parte credo nam oportet hereſes eſſe ut qui probati manifeſti fiant in vobis convenientibus ergo vobis in vnum iam non eſt dominicam cenam manducare . Vnuſquiſque enim cenam ſuam preſumit ad manducandum / et alius quidem eſurit / alius quidem eſurit / autem ebrius eſt . Nunquid domos non habetis ad manducandum et bibendum aut eccleſiam dei contempnitis et confunditis eos qui non habent quid dicam laudo vos in hoc non laudo . Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis etc ut ſupra poſui / et poſtea adiungit . quocienſcunque manducabitis panem hunc et calicem biberitis mortem domini annunciabitis donec veniat Itaque quicunque manducaverit panem hunc et biberit calicem domini indigne reus erit corporis et ſanguinis domini . probet autem ſe ipſum homo et ſic de pane illo edat et de calice bibat / qui enim manducat et bibit indigne iudicium ſibi manducat et bibit non diiudicans corpus domini.

Constat quod loquitur cunctis fidelibus corinthi et toti illi ecclesie
sicut .i. in principio illam ecclesiam paulus scribit ecclesie dei que est
corinthi et eis suadet Non dubium omnibus ratione uten-
tibus. c. x. propter quod karissimi fugite ab ydolorum cultura
Cuius suasionis racionem quam subiungit sic que immolant
gentes demoniis immolant et non deo Nolo autem vos
fieri socios demoniorum. non potestis calicem domini bi-
bere et demoniorum non potestis mense domini parti-
cipes esse et demoniorum / sicut igitur hortatur omnes ydo-
lorum culturam fugere sic omnes innuit calicem
domini debere bibere et esse participes eius mense quod verba
superiora satis ostendunt / cum indistincte loquatur omnibus
conuenientibus vobis in unum in ecclesia addens quod unus-
quisque cenam suam presumit ad manducandum / quibus eos instru-
ens sic quotienscumque manducabitis panem hunc et ca-
licem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat.
omnes scilicet qui possunt se probare sicut subiungit. probet
autem se ipsum homo tam de pane quam de calice per-
cipere voluit cum omnibus tradat doctrinam totam premissam
Item hoc satis ostendit ex hoc quod reprehendit eos indistincte
unusquisque cenam suam sumat scilicet tam sacri corporis quam
sanguinis presumpsit singulariter manducare. itaque alii
aliis esurientibus ebrii ex hoc erant / Ecclesia tamen roma-
na in usu habet solum vinum calicis conferre post communi-
onem corporis christi ne forte per negligentiam que leuiter
potest contingere in ministrando in multitudine populi
sacri sanguinis christi fidelibus quibuscumque aliquid effun-
datur de ipso sacramento quale periculum non est in ministratione
corporis christi fidelibus indistincte Et ideo populo sacramentum
sanguinis non ministrat quod tamen fieri posset licite iuxta
scripturam canonicam

Iohannes dicitur in iohannis vi dicit expresse Nisi mandu-
caueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis qui manducat meam carnem
et bibit meum sanguinem. ubi dicit bibere sanguinem filii hominis
scilicet sumptiue esse necessarium ad vitam habendam / quo ergo
ecclesiam non dare sanguinis populo christiano Consequitur enim
ex hoc quod omnes illi non habent vitam spiritualem nec habi-
turi sunt vitam eternam et quod illi omnes qui hoc suadent
aut mandant dampnatione sunt digni cum aliorum salutem
prohibeant.

Ricardus Non puto illud dictum saluatoris debere
aut posse de sacri sanguinis sumptione intelligi quia non

dubiu quin fideles baptizati et confirmati accipiunt spm scm.
sicut expresse dr actuu viij de illis qui baptizati erant in
samaria in noie dni ihu quod tunc apli imponebant sup illos
et accipiebant spm scm. Et in precedenti lib° est satis dif
fuse ostensu / qui aute hnt spiritu scm hnt vitam qm
ut Jo. vj. saluator dicit spus est qui vivificat / caro non
prodest quicq. Ex quo dicto et alijs que ibi adiungit
constat quod loquitur de manducacione et bibicione spuali.
s. per fidem que consistit in h° quod unusquisq adultus
debet credere deu hre carne et sanguinem. Et n. cre
dendo devote / manducat spualr eius carne et eius sanguine
bibit / quia ex illa fidei devocione aia eius substantatur
reficitur et etia roboratur. Ita sic aie pdest sicut cibus
et potus prosunt corpi ipm substentando. Videamus
capitulm ut istu sensu plenius. sequitur enim post vba sup
posita Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere
est potus qui manducat mea carne et bibit meu san-
guine in me manet et ego in illo. sicut misit me pr
vivens et ego vivo propter prem qui manducat me
ipe vivit propter me. hec est panis qui de celo descendit.
Non sicut manducaverunt pres vri mana in deserto
et mortui sunt qui manducat hunc pane vivet in etnu
hec dixit in synagoga docens in capharnaum / multi audi-
entes ex discipulis eius dix. durus est hic sermo / et
quis pot eu audire. Sciens aute ihesus aput semet
ipm quia murmurabat de discipulis eius dixit eis
hoc vos scandalizat. Si ergo videritis filiu hois ascendentem
ubi erat prius spus est qui vivificat / caro non pdest
quicq. Verba que locutus sum vobis spus et vita
sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sci-
ebat n. ihesus ab inicio qui essent credentes. Tunc
si spus vivificat et caro no pdest / consequitur quod sine
sumpcione carnis habet homo vitam spualem de qua
loquitur. Item si vba que locutus est dant spm et vita.
de qua loquitur. erit ergo nob concederet qualiter verba eius
dant spm et vitam imediate adiungit Sed sunt quidam
ex vobis qui non credunt. ac si aperte dixisset non omnibus
vobis verba que locutus sum vobis dant spm et vitam
quia sunt quidam ex vobis qui non credunt in hijs aut
qui credunt verba que locutus sum sunt spus et vita. s.
faciunt in eis per fidem spm scm esse et vita spualem
sicut apostolus ad Ro. x. dicit ergo fides ex auditu. auditus
autem per verbu dei Unde aute incipiens predicare tunc

de hoc pane predixit ibi qui venit ad me non esuriet et
qui credit in me non sitiet unquam Sed dixi vobis quia vidistis
me et non credidistis Idem est ergo manducare eius carnem
et bibere eius sanguinem quod venire ad eum et credere in eum
Non igitur loquitur de manducatione et bibitione sacramenti cum dicit
Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis eternam Sed de fide corporis
et sanguinis filii dei Ideo enim corporaliter murmurantes reprehendendo
dicit sicut supra posui Hoc vos scandalizat Si ergo videritis
filium hominis ascendentem ubi erat prius spiritus est qui vi-
vificat caro non prodest quicquam ac si dixisset expresse
murmuratis et sic patimini scandalum in istis quia non in-
telligitis illud quod dixi Si videritis filium hominis scilicet me as-
cendentem in celum ubi prius eram scilicet cum patre eternaliter -
tunc veraciter credetis quia ego sum qui habeo carnem et
sanguinem filius sum dei et deus et sic spiritus vivificat scilicet
per hanc fidem Caro autem etiam si sumatur non prodest
quicquam scilicet nisi per fidem Si quis vero dictum salvatoris
omnino velit accipere de manducatione et bibitione sacramentali
tunc intelligendum est cum modificatione scilicet quod utrumque sumere
certo tempore / aut velle sumere et esse paratum ad hoc quantum in
eius potestate est / est necessarium ad vitam spiritualem habendam
quia nisi quis adultus christianus esset paratus ad hoc quantum
in eius potestate est contempneret fidei sacramentum et vita ca-
reret / et sic constat tibi iuxta hunc sensum quod hec auctoritas
christi pro parte est affirmativa conclusionis predicte opposite.
Veruntamen non est negandum sed firmiter astruendum
quod susceptio sacramentalis corporis et sanguinis salvatoris multum
prodest fidelibus ad vitam spiritualem augendam / sed hoc
non facit nisi per fidem sicut superiora ostendunt Unde
constat quod non licet communicare quoscumque cuiuscumque etatis
cum non liceat tibi sacramentum cuiquam superflue aut ociose
conferre Superflue autem aut ociose confertur cuicumque
non habenti sufficientem cognitionem aut saltem actum expressum
fidei per quem potest ex fide illud recipere cum in tali nullum
fructum operatur Unde paulus expresse hoc innuit cum dicit
i ad cor. xi. sicut superius posui probet autem
se ipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bi-
bat / Vult quod unusquisque qui debet sacramentum illud sumere
se ipsum primo probet quod nullus potest nisi adultus scilicet nisi
discretionem competentem habuit cognoscendi et credendi
ea que sunt fidei christiane.

Johannes dic unquam aliquid in sacro sanguine nostro exigitur.

Ricardus Scriptura sacra de hoc nulla m̃ occurrit
tucius autē puto aquam apponere quia nunq̃ dn̄s noster
aquā apposuit ignoramus nec hoc scriptura nobis expressit
Alexander tamen pontifex romanus quintus post petrū aplm̄
tpr̄e Imperatoris Adriani statuit aquam misceri debere
cū vino vnde presumitur q̄ hoc ex tradicione aplor̄ uel
suor̄ successor̄ siue discipulor̄ accepit Ipse enim pontifica
tum assumpsit sicut videtur ex cronicis infra .xx. annos
post obitū sancti Johis euangeliste Ideo presumitur q̄ illud
accepit ab eo / aut ab aliquo discipulor̄ / aut scriptura ali
qua apl̄ica Et ideo probabilius est dicenda affirmatiua
pars / quā negatiua s. q̄ aqua de necitate sacramenti
exigitur Si enim xp̄us aquā apposuit sicut est verisile
ex rone premissa ita q̄ apl̄i sic eius exemplo fecerunt et
successores eor̄ ipsos sequendo Et ex h° insuper est verisile
q̄ vina illius regionis circa ierlm̄ que est in .4. climate
mundi rone propinquitatis ad solem sunt multū forciora in
digencia aque mixtione ne bibentes inebrient Vnde
videtur q̄ xp̄c qui sobrietatē suis discipulis predica
bat talia vina pura nec bibit nec suis bibenda pre
cepit et conseqūr esse necīo exigendam quia in verbo illo
xp̄i hoc facite quocienscunq̃ biberitis in meā cōmeōm
non solū formā consecracionis debemus accipere sed eciā
cū forma expressione materie requisite Non enim dt
hic dicite quocienscunq̃ etc ita non solū modū conse
crandi tradere videtur sed aut hoc facite expresse formā
et materiā volens includere Cur non pocius formā
q̄ materiā intelligam ex verbis illis non video / et ideo
in eius verbo vtrumq̃ accipio / Item alioquin nulla esset
ad istud sacrm̄ materia requisita sed de quocunq̃ genere
potus s. aqua . melle nectare ceruisia et cisera
posset consecracio fieri q̄ est omnino absurdum s.
ut istud sacrm̄ non haberet certā materiā sicut cetera
sacra s. baptismus et vnctio et eciam corporis sa
cramentū q̄ de solo pane exerceri pot et non de
quocunq̃ cibo . s. carne pisce et herbis / Item
in vsu sacerdot̄ quo ad formā et quo ad materiam
et alias circūstancias preter hoc q̄ in fine septi
libri dicendi de principatu romane ecclie super totam
ecclesiā Racionabile m̄ videtur sequi tradicionem
romanor̄ pontificū et romane ecclie eciam si ipsa
non esset tocius ecclie xp̄iane quia constat petrū
super quē xp̄c promisit se ecclesiā edificaturū et

paulus cum collegis apostolorum precesse in roma usum sacrorum
que a suo domino et magistro acceperant plenius aut saltem
diuturnius quam alibi suis discipulis et aliis fidelibus tra-
didisse. quin petrus ibi .xx. annis pontificatum exercuit
et paulus annis multis docuit et ibi quoque et simul
uterque vitam martirio consumauit/ Romani vero
pontifices alexander cyprianus et iulius etiam ge-
neralibus conuocatis conciliis statuerunt aquam miscendam
esse cum vino / de aqua sola de vino solo consecrare omnino
non posse dicentes sicut in decretis romane ecclesie
continetur Unde sequitur quod hoc tenaliter est tenendum
quamvis ex scriptura sacra illud expressum non videatur certe probari
non potest hoc enim quod Jo. ewangelista dicit quod unus militum
latus christi aperuit et continuo exiuit aqua et sanguis
non probat quod vinum et aqua simul debeant in sanguine
sacro misceri quia tamen potius facta videntur propter
ostensionem vere humanitatis et corporeitatis in ipso
quid oblationem tamen sicut Joh. qui hoc refert dicit prima
canonica sua c. v. Tres sunt qui testimonium dant in terra
spiritus aqua et sanguis et hii tres unum sunt hominem verum
et corporeum constituunt quo ad testimonium perhibendum quod
christus homo fuit de latere cuius sanguis exiuit et aqua
sicut ad hoc se dicit deo patri spiritum tradidisse .s. animam rationalem
quam habuit vides igitur quanta necessitate aqua exigitur.
si christus eam adhibuit Si vero christus illud non fecit
in cena ad hunc nos sine periculo modicum de aqua appo-
nimus ad significandum et ad memoriam reuocandum quod in
sanguine cuius populus christianus qui per aquam in sacris
libris aliquotiens designatur ipsi christo vnitur et ipsius
effusione redemptus est et quod nobis possibile est quod
ipse sic egit.

Johannes Cum certa materia exigitur ut hic dicis
si nos apponimus aquam quam christus non apposuit
utimur aliena materia et sic conuincimur non solum
transgressores sed etiam quod nec penitus consecramus

Ricardus. bene concluderes si tantum de aqua appo-
neremus quod speciem sine natura vini mutaret Sed
ita modicum debet apponi quod vini naturam non mutet
sic etiam sine transgressione consecramus quia nec
variamus speciem materie a domino institute et si ipse
aquam non posuit/

Johannes. dic numquid liceat sacerdotibus preterquam
sabbatis missas celebrare.

Ricardus S. sensus super hoc sacre scripture requiri-
mus quod extimo an hoc poterit haberi quod aliis diebus eb-
domade ymo per singulos dies et per singulas horas
diei consecrare scripture non negant / sed potius indis-
tincte concedit licenciam. Certe in actibus ii scribitur
de tribus milibus credencium qui apostolis adherebant
Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum et com-
municacione et fractione panis quod videtur dictum de sump-
cione panis unde dicitur ab illo dicto usus esse in
ecclesia ut recepcio eukaristie communicacio sive communio ap-
pelletur. Ex quo quod dicitur quod erant in hoc perseverantes con-
sequitur quod hoc cottidie faciebat ymo verbum perseveran-
cie videtur impellere ut communicacionem sacri intelligamus
non panis communis cum perseverancia virtutis est / nec di-
ceretur de illis propter communicaciones fractionis panis
communis / que non dubium ipsi exercuissent et si devocionem
nullatenus habuissent / Unde dicitur de apostolis secundo cottidie
quoque perdurantes unanimiter in templo et frangen-
tes circa domos panes sumebant cibum cum exultacione
ubi videtur loqui de fractione panis eukaristie
quia aliter non videtur quod apostoli ad hoc domos circumquaque
addiuissent cum singuli in suis domibus scirent fran-
gere panem communem dicit autem eos cottidie sic fecisse
unde videtur non solum habere hoc cottidie sed videtur sic
esse faciendum apostolorum exemplo nisi racionabilis legittima
causa excusasset. Item ex quo dominus ipse die Jovis
hoc sacramentum corporis sui et sanguinis instituit et ipse
die Jovis celebravit quia non aliud celebrare quam
istud sacramentum conficere et sumere potius cum imitamur
cum feria quinta celebramus quam in sabbatis. Item cum ce-
lebracio misse sit exercenda precipue propter utilita-
tem celebrantis scilicet ut vigore sacri tanti contra hostes
tam potentes robur habeat contra temptaciones sive
peccata et ut assistencium devocio excitetur nec scrip-
tura ad aliquem diem certum nos artat alios dies
prohibendo cum dominus insuper in evangelio et paulus ut
in precedentibus quibus de materia ista tractavimus nullum
tempus certum pro usu huius sacri deputent ubi de
isto sacramento loquuntur consequens est quod quolibet die
ad devocionem fidelium excitandam missam in publico
expediat celebrari et quod sacerdos tociens celebret
quociens iteracionem misse racionabiliter sibi indicabit ex-
pedire de super moderacione ut sacrum ex frequencia

non vilescat et ut superiorum super hoc decreta serventur.
Item in veteri testamento ubi fiebat sacrificium agni imma-
culati sicut legitur numeri 28. exo. 29. quod non dubium illud
sacrificium significabat istud. non solum per singulos dies
fiebat sacrificium sed bis per dies singulos scilicet mane
et vespere. Cur igitur in nostro sacrificio per illud signifi-
cato sic fieri non possit non video.

Johannes. Video quod super hoc potest extrahi ex scriptura
ex hiis tactis videtur dissolui illud quod querimus scilicet
utrumquid plures misse celebrari possint uno die super
uno altari cum ex quo hoc utile extat ad salutem fi-
delium nec in scriptura quicquam obsistit cur fieri non
possit racio nulla videtur.

Ricardus. Recte infers quia factum unius sacerdotis
non maculat sanctum altarius sed pocius ipsum altare sancti-
ficat et per iteracionem sacri tam nobilis devocius al-
tare reddatur. Quod si prior non celebrasset in eo illo die
si non esset in ecclesia nisi unum altare sic impediretur
inutiliter populi fidelis devocio quia forte missis pluribus
interessent profectus eciam sacerdotum si ibi essent
in proposito celebrandi. Hec eadem inconveniencia sequun-
tur si essent in una ecclesia quotcumque altaria dum essent
ibi plures numero sacerdotes quam altaria, quia aliquorum
devocio et profectus impediretur et eciam populi sine
causa si non possent plures misse fieri uno die in
uno altari. Item minus esset meritum sacri uno die
facienda in uno calice aut in una palla altaris.
Quam in uno altari cum calix et palla immediate ipsa sacra
contingant quod non facit altare et tamen impium esset
devocionem sacerdotum ita restringere quod non celebraret
plures uno die in uno calice quia forte in una ecclesia
nisi contingeret plures esse sacerdotes plus quam unum
calicem non haberent. Item cur hic vitari debeat pocius
quam iteracio misse in eadem ecclesia uno die non video ra-
cionem. Item ut tetigi in precedenti articulo oblacio coti-
diana agni agniculi immaculati qui verum agnum qui
se obtulit et quem nos in altari offerimus figurabat
iterata fuit in eodem altari per singulos dies. Quod si
ritum de erigendo altari in ecclesia in veteri testamento
accepimus tamquam aptum et congruum, cur non similiter po-
terimus de iteracione sacrificii nostri per illud antiquum
sacrificium figuratum similem ritum mutari nichil racio
non occurrit immo credimus ad hoc illa antiqua instituta fuisse

vt designaret ista omnia Omnia inquit in figura illis con
tingebant / scripta sunt ad correctionem nostram . alia vero
ad doctrinam nostram p° ad Cor. iiij°

Johannes . Sufficiant ista de ista materia Jam dic
nunquid sine confirmatione aut extrema vnctione possit
baptizatus saluari . Circa quam questionem quo ad v
tramque partem tres aut quatuor articulos video pertractandos
Primo institutionem sacramenti quam plures armenorum negant
Vtrum oportet sacramentum institutum fuisse a xpo primo dicunt
nullum esse huiusmodi sacramentum // 2° quid sit effectus sacramenti
// 3° vnde sit eius necessitas . Et quarto que sit forma ipsius
// Ostendatur igitur primo institutionem huius sacramenti ex sa
cra scriptura .

Ricardus Marci legitur sic . Et offerebant
illi paruulos ut tangeret eos discipuli autem comminabantur
quod cum vidisset indigne tulit et ait ad illos Sinite
paruulos venire ad me et ne prohibueritis eos . talium
enim est regnum celorum Amen dico vobis quisquis non re
ceperit regnum dei velut paruulus non introibit in illud .
et complexans eos imponens manus super eos benedicebat
eos Matheus vero historiam hanc sic narrat tunc
oblati sunt ei paruuli ut eis manus imponeret et oraret
discipuli autem increpabant eos . Jhesus autem ait eis
Sinite paruulos ad me venire et nolite facere / talium
enim est regnum celorum Et cum imposuisset eis manus
abiit Idem Mathei xix habes institutionem istius sacramenti
scilicet confirmationis siue manus impositionis aut saltem de
clarationem sue institutionis . Item actus apostolorum satis
ostendunt istud sacramentum institutum fuisse a xpo Ex quo
ipsi apostoli conuersis ad fidem baptizatis manus impo
nebant ut acciperent spiritum sanctum viii. c. legitur scilicet petrus et
Joh. baptizatis samaritanis a imponebant ma
nus super eos et accipiebant spiritum sanctum et c. xix. legitur
hiis auditis baptizati sunt in nomine domini ihesu et cum im
posuisset illis manus paulus venit spiritus sanctus
super eos et loquebantur linguis et prophetabant .
Nullus enim potest ambigere quin apostoli istud sacramentum
ex magistri sui institutione didiscerunt ex quo statim post
spiritus ascensionem illud exercuerunt erga conuersos ad fidem

Johannes Nichil hic capitulis de confirmationis
sacramento ostendis quam de confirmatione in hiis allegatis
per te nulla fit mentio Sed de impositione manuum
dumtaxat / vnde impertinenter concludere niteris de institutione

sacri confirmacionis. Item in sacro ordinis cum confertur manus presbiteri imponuntur sicut de stephano et eius socijs legitur actuum vj. et de illo sacro loquens apostolus ad thymo. v°. dicit et manus cito nemini imposueris. Item in sacro unctionis manus debent imponi iuxta illud marci ultimo. super egros manus imponent et bene habebunt. propterea non videtur racio cur istud sacramentum pocius videtur manuum imposicio quam unumquodque predictorum

Ricardus. Sacramentum unum saltem non dubitas esse collatum in predicta imposicione manuum xpi et apostolorum scilicet cum appareat per illam imposicionem spiritum sanctum datum fuisse fidelibus baptizatis. Vides etiam ex facto xpi qui hoc sacramentum parvulis contulit et ex actibus apostolorum qui illud sacramentum statim baptizatis contulerunt et hoc quibuscumque indistincte iuxta preceptum petri actuum ij°. penitenciam agite et baptizetur unusquisque vestrum in nomine ihesu xpi. et accipiat donum spiritus sancti. Ideo hoc sacramentum debet sacramenta alia preter baptismum de cursu communi precedere que non dantur nisi provectis et discretionem habentibus Et nichilominus vides quod generaliter conferri debet omnibus baptizatis / unde placuit sanctis patribus hoc sacramentum imposicionis manuum sive eius fructum pocius crisma vocare quia scilicet baptizatis recipientibus per baptismum spiritum sanctum ad remissionem peccatorum preteritorum statim dari debet idem spiritus sanctus ut habeant virtutem ampliorem temptacionibus resistendi. Et sic per hoc sacramentum confirmatur in bono. Ob hoc insuper vocatur hoc sacramentum manuum imposicio pre ceteris sacris in quorum tamen collacione manus hoc imponuntur quia hoc generaliter cunctis baptizatis debet conferri. Non sic illa alia sacra unde nomen commune meruit propter generalitatem sibi appropriare.

Johannes Non legitur quod illi parvuli quibus xpc manus imposuit prius fuerant baptizati ut sacramentum posset accipere.

Ricardus Et si non legitur esset verisimiliter supponendum ex ordine quem tradebat apostolus scilicet quod baptizatis imponerent manus non aliis quam verisimile est quod hoc a xpo acceperant et tamen si facta xpi premissa consideres constabit quod illi parvuli fuerunt baptizati sic circumcisi / quam xpc amplexus est eos et dixit eos venisse ad se et dixit quod talium est regnum celorum que non convenissent illis parvulis / si tunc in peccato fuissent unde consequitur quod fuerunt a peccato puri et mundi / et ita aut fuerunt baptizati aut aliter a peccato purgati et sic ad confirmacionem dispositi.

Johannes Si hoc sacramentum fuit institutum a xpo et aliquibus
ut dicis ab xpo collatum precipue videtur fuisse collatum apostolis
quibus magis fuit necessarium ut ipsi qui predicabant populis cum periculo
corporis fuissent confirmati in virtute qua viuentes innocentes
qui pericula nulla subirent Si vero fuerant confirmati et
hoc sacramentum a xpo ante passionem suam receperunt / tunc ista re-
ceptio spiritus sancti ab eis in die penthecostes qui erant omnes
discipuli pariter in eodem loco non fuit sacramentum confirmationis
aut fuit secunda confirmatio ipsorum in bono et sic compelleris
ponere duplex in eis sacramentum confirmationis Item Johannes
septimo dicit nondum enim erat spiritus datus quia Jhesus non-
dum fuerat glorificatus unde non videtur quod spiritus fuit
illud sacramentum institutum aut collatum a xpo unde hoc videtur
Joh dicere cum dicit nondum erat spiritus datus /
Ricardus videtur michi verius quod super posui scilicet quod xpus
illis paruulis quibus manus imposuit illud sacramentum contulit
et quod illi paruuli prius fuerant baptizati quam ante illud
gestum a xpo ipse xpus fuerat baptizatus et sui discipuli
communiter baptizabant et erant baptizati sicut ipsorum magistri
non dubium et necessitatem baptizandi per se et suos publice
predicauit iuxta seriem euangelij Utrum vero hoc
sacramentum alijs contulit scilicet apostolis aut discipulis alijs -
aut alijs competentis etatis non michi occurrit quicquam in
scriptura expressum nisi quod luce xiij legitur sic Et
ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis xviij.
Et quam cum vidisset Jhesus vocauit ad se et ait illi
mulier dimissa es ab infirmitate tua et imposuit
illi manus et confestim erecta est Quod potest intel-
ligi aptius meo iudicio de sacramento unctionis quam de
confirmationis sacramento Et ideo congrue potest intelligi
istud factum fuisse solum paruulis quam collationem gratialem
huius sacramenti cunctis simul discipulis ad hoc ut formam
eius traderet discipulis / et ut eis ostenderet quod ad hoc
ipsi qui erant adulti ad illud sacramentum suscipiendum
apti non fuerunt sicut fuerunt paruuli quia nondum
erant spiritu paruuli scilicet vere humiles quod illi marcus
refert immediate quod xpus adiunxit Amen dico vobis
quisquis non receperit regnum dei velut paruulus non intra-
bit in illud / et adhuc ipsi erant elati et presumptuosi
quod in cena xpi refert lucas quod facta est contentio
inter eos quis eorum videretur esse maior. luce xxij.
ubi patet eorum elatio / et etiam de sua virtute pre-
sumentes in cena dicit Et si oportuerit me mori tecum.

non te negabo. sicut le. marci xiiij. Et ibi sequitur similiter
et omnes dicebant / ubi apparet ipsorum presumpcio unde propter
eorum humiliacionem futuram maiorem quia adhuc erant pre-
sumptuosi et elati et propter ignoranciam doctrine ut scirent
illud esse verum dicit sine me nichil potestis facere / et
quod deus superbis resistit humilibus autem dat graciam dilatata
pt intelligi hec confirmacio sive donacio spiritus sancti ad ro-
bur in ipsis apostolis et discipulis usque ad ascensionem xpi
qui erant multum humiles effecti. Nec ipsi apostoli ante illud
tempus iuxta xpi preceptum debebant predicare propter ut
pericula corporis sustinerent sicut presumpcionis quando dicitur
qui recessit ab eis in celum vos autem sedete in civitate
adusque induamini virtute ex alto. luce ultimo. Illud vero
verbum quod obicis de Johele est dictum de donacione spiritus
ad robur et ad alios effectus de quibus propheta Joel predixit.
et allegat beatus petrus apostolus act. ij. Effundam de spiritu
meo super omnem carnem. et prophetabunt filij vestri et
filie vestre etc. unde Joh. ibi premittit In novissimo
autem die festivitatis stabat Jhesus et clamabat di-
cens Si quis sitit veniat ad me et bibat / et qui cre-
dit in me sicut dicit scriptura. flumina de ventre eius
fluent aque vive / hoc dicit de spiritu sancto quem accep-
turi erant credentes in eum Et tunc sequitur a Johe
Nondum enim erat spiritus datus etc. et est sensus non
dum facta fuit illa dacio spiritus sancti de qua propheta ibi
predixit unde michi videtur omnibus apostolis et discipulis
congregatis in die .l. in die quinquagesima a resurreccione
xpi datus spiritus sanctus vice huius sacri confirmacionis
sine imposicionis manus cum le. act. ij. et cum complerentur
dies penthecostes erant omnes discipuli pariter in eodem
loco / et factus est repente de celo sonus tamquam adve-
nientis spiritus vehementis et replevit totam domum. etc.
et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis seditque
supra singulos eorum et repleti sunt omnes spiritu sancto
Quam rem factum apostolorum satis ostendit quia apostoli ipsis con-
versis et baptizatis statim manus imponebant ut hoc
sacrum acciperent et sic acceperunt spiritum sanctum sicut ipsi dis-
cipuli receperunt Sicut eodem legitur quod petrus
precepit conversos baptizari promittens quod acciperent spiritum
sanctum. et c. viij. legitur quod audito quod recepit Samaria
verbum dei ut supra posui miserunt ad eos petrum et Johem
ut eis manus imponerent et acciperent spiritum sanctum quod cum
factum fuit illi receperunt spiritum sanctum sicut discipuli prius

receperant sicut actuum 19. ut prius posui quod baptizans ephesios paulus illis manus imposuit et acceperant spiritum sanctum et prophetizabant et loquebantur linguis. Unde ex hoc usu apostolorum apparet quod similis fuit fructus sive effectus imposicionis manuum in tempore apostolorum per ipsos apostolos et illius dacionis spiritus sancti in die penthecostes ut dixi. Et ideo michi videtur illa dacio in die penthecostes sacramentum confirmacionis esse fuisse sicut patuit illa dacio postmodum conversis credentibus/ et quia Christus in humanitate absens erat qui eis tunc manus imponeret loco imposicionis manuum accidit ignis ab eo missus supra capita singulorum qualis apparicio ignis non legitur facta fuisse cum apostoli manus aliis imponebant. Si quis autem velit dicendo dicere quod apostoli ante Christi passionem hoc sacramentum acceperunt pro cuius assercione facit quod apostoli baptizatis quibuscumque statim manus imponebant ut videtur sic actum cum eis a suo magistro. tunc dicet quare quod hec donacio spiritus sancti in die penthecostes non erat eis sacramentum confirmacionis / sacramentum ordinis acceperunt quod michi videtur inconveniens ex causis hic tactis superius. Si quis vero omnino studium dicat esse probabilius non resisto. dum tamen ostendat quid apostoli receperunt in die penthecostes. cum constet quod Christus eis promiserat se daturum eis spiritum sanctum et virtute ex alto decoraret insuper quod tunc dacio tam ingens spiritus sancti sacramentum omnino non fuerit quod puto difficile.

Johannes. Ostende huius sacramenti effectum.

Ricardus. Iam patuit ex illo actuum 8. tunc imponebant manus super illos etc./ ex illo actuum 19. preallegato de paulo quia effectus sive fructus huius sacramenti est acceptio spiritus sancti et benediccio dei et robur anime contra omnia temptamenta. unde supra de marco posui quod Christus imponens manus super eos benedicebat eos. Non potest esse purum quicquid amplius summe bonus et summe sapiens benedicendo et cum circumstanciis contulit tam devotis scilicet cum amplexu et imposicione manus affirmando ipsorum esse regnum celorum quibus manus imposuit. unde actuum 9. scribitur sic et abiit ananias et introivit in domum imponens ei manus dixit saule frater dominus Jhesus misit me qui apparuit tibi in via qua veniebas ut videas et implearis spiritu sancto ubi constat per hanc imposicionem manus animam spiritu sancto repleri propter hunc fructum. scribitur actuum 8° sic Cum vidisset autem Symon quod per imposicionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus obtulit eis pecuniam etc./ unde constat effectum sive fructum sacramenti huius esse accepcionem ad robur spiritus sancti.

Johannes. Cur ista dacio spiritus sancti ipsis apostolis confirmacio vocatur pocius quam illa dacio spiritus sancti in die

reſurrectionis quando xp̄us ſufflauit eis .d. accipite ſpm̄ ſanctū .
non video quin ſpūs datus cuique reddit eū in ſpū fortiorem
et ſic eū in virtute confirmat et roborat /

Ricardus . Si racio tua efficax eſſet baptiſmus eſſet
confirmacio et ſimiliter ordo et unctio . et penitencia cum in
omnibus illis ſacris detur ſpūs ſanctus / quod tamen nō dicimus
ſed ob hoc dicimus hoc ſacrm̄ confirmacionem ſiue ſacrm̄ confirma-
cionis quia habundancius quam in aliis ſacris in iſto ſatis datur
vigor reſiſtendi peccatis / et quia principalis effectus eius eſt con-
firmare animam in virtute iuxta illud luce ult. Vos autem ſe-
dete in ſanctitate quouſque induamini virtute ex alto / et iuxta
illud actuum iiij° virtute magna reddebant apli teſtimonium reſur-
rectionis dm̄ nr̄i iheſu xp̄i / et illi parū ante loquebantur
verbū cū fiducia Non ad hoc effectū precise fuit datus eis
ſpūs ſanctus in die reſurrectionis ſed potius ad remiſſionem
plenā peccatorum et augmentū aut incrementū amoris erga
alios quibus predicari debebant et peccata dimittere . Et ideo
illa dacio non appellatur confirmacio ſicut iſta Nec eciam
dacio ſpūs ſancti per alia ſacra . quia in illis ſacris eſt
effectus alius proprius et immediatus .

Johannes Ad huc obuiat tibi illud actuum iiij° dictum
de aplis et diſcipulis poſt ſanacionem ceci a petro et Iohe
et cū oraſſent motus eſt locus in quo erant congregati
et repleti ſunt omnes ſpū ſancto et loquebantur verbū dei
cū fiducia et ſic conſequitur ad huc in aplis duplex ſacrm̄
confirmacionis fuiſſe .

Ricardus Non puto aplis tunc fuiſſe datū ſpiritū
ſanctū aut eciam illis qui in die penthecoſtes eum receperant
ſed aliis tempore medio conuerſis qui non dum fuerant confir-
mati per dies cum ſingulos apli plurimos conuertebant
Nec minus eſt verum quod poſuiſti ſcilicet repleti ſunt omnes ſpū ſancto
et loquebantur verbū dei cū fiducia quia tunc aliqui de no-
uo repleti ſunt / et alii ante erant repleti / Et ſi verū
eſt quod repleti ſunt omnes loquebantur verbū dei cū fi-
ducia / quod ante "omnes" non fecerant Si animo placet dicere
quia tunc omnes illi preſentes de nouo fuerunt repleti ſpū
ſancto . Non tamen intelligenda eſt replecio tanta quanta
in die penthecoſtes . de qua ipſe xp̄us eis predixerat . Nec eſt
intelligenda in aplis nouū ſacrm̄ / ſed confirmacio dici poteſt
quia roborat eos in bono / et eciam dici poteſt addicio con-
firmacionis maioris qualis fit per omnem actū meritoriū
Non eſt actus meritorius quin ſolidet et roboret animam in vir-
tute caritatem eius augmentans Nec tamen ob id dicta eſt omnis

talis addicio in virtute nouum sacramentum confirmacionis sed fateor quod magis
placet michi prima visio.

Johannes dixisti baptismum hoc sacramentum Confirmacionis debere
precedere / et nunc dicis paulum per imposicionem manuum spiritum sanctum
accepisse / cum tamen constet hoc ananiam silicet fecisse antequam baptismum
suscepit quia sequitur inmediate post verba ananie predicta.
Et confestim ceciderunt ab oculis eius tamquam squame / et
visum accepit et surgens baptizatus est / Ex quo constat
quod prius recepit sacramentum imposicionis manuum quam baptismum
et ita nec est verum quod de ordine duorum sacramentorum superius
posuisti Nec videtur hoc sacramentum debere vocari confirmacio
cum non supponat aliam graciam prius acceptam Item quid
aliud possit intelligi nisi effectus huius sacramenti non video cum
legitur actuum .x. adhuc petro loquente cecidit spiritus sanctus
super omnes qui audiebant verbum Et ibi consequenter subditur
tunc respondit petrus. Numquid aquam quis prohibere potest
ut non baptizentur hii qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos
Unde videtur hoc sacramentum prohibere baptismum non sequi ut dix-
isti superius Possem tamen dicere tibi quod propter consue-
tudinem in ordine sacramentorum appellatum est hoc sacramentum con-
firmacio quia communiter baptismus ipsum precedit apud xpianos
licet non semper sic probant cum ea que de paulo et de
aliis obiecisti Veruntamen si rem gestam conside-
remus intimius apparebit quod semper baptismus aut aliquid
aliud purgans peccata sicut facit baptismus precedit
hoc sacramentum De paulo enim prostratus erat in via et
vidit archana que non licet homini loqui / qui etiam raptus
est in paradisum usque ad tercium celum Non dubium quin
fuit purgatus a peccatis De illis super quos cecidit
spiritus sanctus petro loquente iuxta hystoriam huius deci-
mi capituli constat quod erant iusti quia erant de familia cor-
nelij centurionis sicut supra obiciendo ostendisti in
octauo huius Cum de necitate agebamus sacramenti baptismi.
Unde constat quod antequam cecidit spiritus sanctus super eos
petro loquente de xpo et eius operibus fuerant iusti et deo
accepti et per consequens purgati Unde merito illa accepcio
spiritus sancti dici potuit confirmacio ipsorum in bono.
quia illam accepcionem spiritus sancti gracia iustificacionis
in ipsis precessit quod vbi dicis eos in illo casu spiritum sanctum
super eos effectum siue fructum confirmacionis recepisse
recte affirmas loco confirmacionis eis fuit illa spiritus
sancti recepcio Immo confirmacio vera fuit

Johannes . Non solum post ascensionem domini receperunt

discipuli .

discipulis spiritum sanctum ad virtutem et robur sed ad prophetandum
et ad usum diversarum linguarum. Ergo hec omnia effectus fuerant
huius sacramenti confirmacionis. Et sic videtur consequi quod non re-
ceperunt modo homines effectum integrum huius sacramenti cum non recipi-
ant prophecias aut linguas.

Ricardus. Quamvis illa dacio spiritus sancti ante habuit
illos effectus multiplices quia fuerunt pauci predicatores
qui toti mundo predicare debebant repleto infidelibus
qui non nisi miraculis et signis visibilibus converti po-
terant, cum non habent in presenti illos effectus cessantibus illis
causis, nichilominus tamen homines modo illud sacramentum integre
et plene recipiunt sicut tunc illi discipuli receperunt
et iste solus esset essencialis effectus huius magni sacramenti.
Alii vero effectus sive fructus accidentales fuerunt et propter
utilitatem eorum qui spiritum sanctum acceperunt. Unde non pertinet
ad essenciam sacramenti.

Johannes. Cur baptizatus est Paulus et Cornelius
et similiter ceteri exquo spiritum sanctum receperant si spiritu
repleti erant.

Ricardus. Quia preceptum generale fuit omnibus de bap-
tismo. Joh. iii° nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu
sancto etc. sicut supra patuit in libro viii°. et ideo trans-
gredi non licebat.

Johannes. Quid profuit illis aut Paulo baptismus
exquo erant spiritu sancto repleti.

Ricardus. Exclusit ac vitavit culpam quam
neglecto baptismo singuli incurrissent.

Johannes. Videtur quod baptismus eis graciam non con-
tulit exquo erant repleti spiritu sancto.

Ricardus. Hoc non sequitur quia repletus gracia
id est habundanter habens graciam potest recipere scilicet gracie precedentis
augmentum sicut potest in merito proficere et graciam in eo
augere. Et hec enim repletio de spiritu sancto intelligenda est
in comparacione non absolute ita scilicet ut dicatur magna
et habundans non summa que potest haberi. Racionabiliter eciam
dici posset quod in illis baptismus ex vi sacramenti graciam nullam
fecit aut auxit quia baptismi effectus per alium modum
in eis precessit. Ex recepcione tamen baptismi propter obser-
vanciam mandati de baptismo habendo ipsi meruerunt et
graciam quam ante habebant auxerunt sed hoc non fuit
ex vigore et hoc responso magis michi placet.

Johannes. Videtur inconveniens illud dictum Actuum viii.
Oraverunt pro ipsis ut acciperent spiritum sanctum. Nondum enim

in quemquam illorum ceciderat et accipe ſpiritum ſanctum quod illi baptizati
non acceperant ſpiritum ſanctum ante manus impoſitionem cum dicatur
expreſſe quod erant baptizati et nondum in quemquam illorum ve-
nerat ſpiritus ſanctus et ſic concluditur quod non confertur in
baptiſmo ſpiritus ſanctus.

Ricardus non bene concludis nec vere quoniam
ſicut ſupra in queſtione de baptiſmo tractatum omnis bap-
tizatus ſtatim moriens ſaluatur et ſpiritum ſanctum recipit
Sed quod lucas dicit accipiendum eſt non abſolute ſed quod
non dum venerat ad robur et virtutem ac diverſitatem
linguarum et ad prophetandum in quemquam illorum ſicut Joh.
c. 7. ſui euangelii Nondum erat ſpiritus datus quia
iheſus non dum fuerat glorificatus. Ad eundem
ſenſum ut michi videtur ſicut ſupra poſui vel expoſui / quia
nulli dubium eſt quin quando johannes hoc dixit tunc apoſtoli ſpiritum ſanctum
habebant cum petrus omnium vice xpo dixit aut ſic in
c. 6. domine nos cognovimus et credimus quia tu es xpus
filius dei et nemo poteſt dicere dominus iheſus niſi in ſpiritu ſancto
1. cor. xii. Item nulli dubium eſt illi habebant ſpiritum ſanctum
quibus dixit iheſus vos eſtis lux mundi et vos eſtis
ſal terre et infirmos curate mortuos ſuſcitate le-
proſos mundate demones eiicite gratis accepiſtis gratis
date / et ſi quis diligit me ſermonem meum ſeruabit et
pater meus diliget eum et ad eum veniemus etc. et vos mundi
eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis et ſimilia

Johannes Jam neceſſitatem iſtius ſacri ordine eſt
non videtur magis iſtud ſacramentum neceſſarium ad ſalutem quam
ſacramentum ordinis ſeu eucariſtie cum nuſquam eius neceſſitatem
videatur ſcriptura oſtendere ſicut non exprimit neceſſitatem illorum
ſatis tamen exprimit neceſſitatem baptiſmi Joh. 3o. Niſi
quis renatus fuerit ex aqua et ſpiritu ſancto non poteſt intro-
ire in regnum dei Item philippus baptizans eunu-
chum candacis regine ethiopum non legitur eum con-
firmaſſe Sed legimus ſic de ipſis actuum viii. baptizavit
eum etc. Cum autem aſcendiſſent de aqua ſpiritus domini
rapuit philippum et non amplius vidit eum eunuchus
Nec eſt veriſimile quod apoſtolus eum non confirmatum dimi-
ſiſſet ſi confirmacio fuit neceſſaria ad ſalutem

Ricardus. Michi videtur iſta confirmacio eſſe ſic
neceſſaria quod ſi homo poteſt habeatur. Ideo in adultis eius ac-
ceptio habet vigorem precepti ut michi videtur Cur
enim petrus et johannes miſſi fuiſſent ſtatim audito quod
recepit ſamaria verbum dei pro iſto ſacramento conficiendo

in samaritanis baptizatis Si non fuit necessarium ad salutem
Numquid dominus papa sua auctoritate presumpsisset illud facere si non
habuissent preceptum ad hoc certe non verisimile Item hec
manus impositio non solum facta est samaritanis a petro
et johanne sicut legitur actuum viij° Sed apparet eam factam
esse omnibus tribus milibus conversis per petrum quibus dixit
sicut legitur actuum ij° penitentiam agite et baptizetur unus-
quisque vestrum in nomine ihesu xpi in remissionem peccatorum
vestrorum et accipietis donum spiritus sancti Et similiter facta
est in paulo sicut legitur actuum ix et ipse eis quos iussit
baptizari manus imposuit sicut legitur actuum xix.
Ex hoc igitur quod xpus tanto zelo illud sacramentum perfecit
amplexando parvulos et apostoli illud cum tanta diligentia
observabant / quis audet dicere quod non est necessarium ad
salutem intelligo sicut in precedenti non simpliciter quin sine
isto sacro et sine eius effectu potest parvulus esse salvus.
Item negari non potest iuxta premissa quin spiritus sanctus
tunc datur [illegible] non solum ad opus extrinsecum sed ad ro-
bur extrinsecum intrinsecum et hoc non solum cuicumque
volenti accipere / sed etiam omnibus baptizatis antequam
iudicium rationis accipiant / unde tantum donum contemp-
nenti aut non curanti cum possit illud accipere merito
sue salutis neglector et benivolentie divine contemptor
arguitur. Item sicut in septimo huius ordinis sequi
debent omnes xpiani romanam ecclesiam in hiis que asserit
se recepisse ab apostolis / aut ab ipsorum discipulis Ecclesia autem
romana affirmat hoc sacramentum esse necessarium ad salutem
iuxta traditionem apostolorum unde in cronicis legitur quod clemens
beati petri discipulus et successor statuit quod baptizatus
prout citius potest confirmetur quia aliter non esset per-
fectus xpianus qui confirmationem non necessitate sed incuria
aut voluntate quod ideo puto ab eo statutum quia previderat
quod eius necessitati posterorum a non intelligentibus contradici cum eam
necessariam esse scriptura satis clare ut predixi probat Et ideo edoctus
a petro ut extimo de necessitate ipsius eam statuit observan-
dam A quibus vero istud sacramentum possit conferri infra
in xj° huius tractabitur / Non obstat quod dicitis de sacro
ordinis quia illud sacramentum peti non debet sicut ostenditur
in x° Sed vocari debent ad illud unde dari non debet nisi
electis viris sicut xpus elegit apostolos ad ordinis sacramentum
habendum Et ideo sacramentum ordinis non est necessarium ad salutem
De eucharistia numquid sit necessaria dixi quod [illegible] apparet supra in quodam
de illa materia Constat igitur quod non recte affirmas scriptura

non ostendere necessitatem huius sacri modo premisso. quamvis enim eius necessitatem clare non exprimat tamen iuxta causa superius eius necessitatem satis innuit et ostendit Nec obstat factum philippi erga eunuchum . quia congrue intelligi potest quod ipso baptizato statim philippus sibi manus imposuit ex quo apparuit firmus in fide aut si non dicatur illud egisse quia ex raptu subito philippi per spiritum legitime excusantur philippus et eunuchus Similiter non potest necessitatem sacri modo expresso per hanc omissionem restringere vel infringere

Johannes Jam dicat quibus verbis sive qua forma sacramentum istud confertur.

Ricardus. In scriptura sacra nichil michi occurrit expressum de forma verborum quibus est intelligendum in collatione sacramenti istius Ideo oportet ad consuetudinem ecclesie romane recurrere Verum hoc supposito beatum clementem petri discipulum et etiam successorem statuisse hoc sacrum haberi quam cicius illud habere potest baptizatus. unde non dubium quia formam quam tradidit habuit a suo magistro petro apostolo sicut eius necessitatem accepit / et ideo tenenda est forma qua utitur romana ecclesia quamvis ut verisimiliter creditur ex premissis ipsam a petro per clementem accepit et sic tenenda est forma collationis omnium sacrorum ecclesie qua utitur romana ecclesia ex rationibus hic predictis. quorum forma non est nobis in sacra scriptura expressa ubi non forma a christo nobis tradita est illa omnino ab omnibus est servanda Et ut michi videtur nullatenus obmittenda / sic constat ex superius de sacro altaris et etiam de sacro baptismi in libro precedenti istud ostendimus Michi tamen videtur probabile ut dixi in libro octavo et nono quod una est forma baptismi et omnium istorum sacrorum scilicet confirmationis ordinis penitentie et unctionis extreme quamvis multas diversas orationes ecclesia in horum sacramentorum collatione exerceat /

Johannes. dic de sacro unctionis extreme quis illud statuit.

Ricardus. Marcus evangelista vi. c. sui evangelii de apostolis missis ad predicandum a christo sic dicit quod euntes predicabant ut penitentiam agerent et demonia multa eiciebant et ungebant oleo multos egrotos et sanabantur. Jacobus vero apostolus c. vi. sue epistole de ista unctione loquitur Infirmatur quis ex vobis. inducat presbiteros ecclesie et orent super eum ungentes eum oleo in nomine domini / et oratio fidei salvabit infirmum et alleviabit eum dominus et si in peccatis sit

dimittentur ei Unde ex quo iacobus dicit de ista unctione olei
quod fieri debeat in infirmis et marcus dicit apostolos sic fecisse
videtur quod Jacobus cum ceteris apostolis hanc doctrinam accepit
Unde cum apostoli in prima sua missione ad predicandum haberent
hanc doctrinam nisi a deo · non videtur Et ideo sine dubio
affirmatur quod hoc sacramentum unctionis dominus ipse instituit .
De hoc sacramento videtur michi illud intelligi marci ultimo
super egros manus imponent et bene habebunt quamvis
de unctione nichil expressit quam xpc supposuit suos dis-
pulos velle facere eis infirmis quibus manus imponerent
et alios sic docere quam sic ipsi ab eo erant edocti · ut dixi ·
Hoc sacramentum puto dominum deum nostrum exercuisse qui oculos ceci
luto facto de sputo · sanavit illos oculos liniendo sd.
Joh. ix. c. quia tunc ad manum paratum oleum forsitan non ha-
bebant quamvis non liceat nobis nisi de oleo ita agere propter
materiam ut supra in euangelio positam et exempla iacobi patefaciunt.
Unde verisimiliter extimamus dominum apostolis istam materiam statuisse ·
Johannes Dic quis est effectus huius sacramenti intelligo
principalis et numquid habeat plures effectus · quos Jacobus
apostolus sicut superius expressisti z. ponit · si oratio fidei
sanabit et alleuiabit eum dominus / et si in peccatis sit · di-
mittentur ei · Distingue igitur istos effectus et ostende
quis sit principalior inter eos Quid enim per sanabit
infirmum intelligit omnino non video · quia si salutem corporalem
innuat frustra adiungit alleuiabit eum dominus quia sanus
alleuiacione infirmitatis non indiget Item tunc inuncti
tus ab infirmitate sanaretur cuius contrarium sepe videmus
non igitur intendit salutem corporalem per hoc quod dicit
sanabit infirmum Nec video quod per hoc possit intelligi
spiritualem salutem quia illa ut michi videtur explanatur in hoc
quod subiungit et si in peccatis sit dimittentur ei / quia dimissis
peccatis unusquisque spiritualiter sanus efficitur. Item non
video qualiter oratio fidei sanabit infirmum et quomodo verum
sit / aut quod sequitur et si in peccatis sit dimittentur ei quia
sicut nullus inunctus periret quia nullus potest quin saluabitur
aut cuius dimissa sunt peccata · cuius contrarium videtur
Johannes innuere prima sua canonica · c. v. ubi sic dicit / Qui
scit fratrem suum peccare · peccatum non ad mortem pro eo
petat et dabitur ei / vita peccanti non ad mortem / est peccatum
ad mortem non pro illo dico ut roget quod hoc enim dicere
videtur quod peccans peccatum ad mortem non potest oratione per orationem
iuuari aut per quas nec potest per unctionem aut per orationem
fidei saluari Unde Johannes instruit nos ut non oremus

pro tali. Et ideo hoc audit quod nullus impenitens ſaluatur
cum penitencia pro peccato ſit neceſſaria ad ſalutem / Unde xpiſtus
primo tamquam primam viam neceſſariam ad ſalutem adultis incepit
predicare ſic / penitenciam agite Et idem precepit ſuis diſcipulis
Mt iiij et x. ergo et ſi impenitens ungetur aut presbiteri
eccleſie pro ipſo orarent non minus periret Item ex quo
deus in aduentu ſuo unicuique redderet ſecundum opera ſua
ſicut mathei xvi et apoc. xx et xxii. unuſquiſque
propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem. i. cor. 3.
et omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal xpiſti
ut accipiat unuſquiſque propria corporis prout geſſit
ſiue bonum ſiue malum. ij. cor. v. non video qualiter
oracio unius aut unctio poteſt quemquam ſaluare.

Ricardus. principalis effectus huius ſacramenti eſt ſalus
ſpiritualis in caſu in quo forte aliquis periret infirmus et
ſi ſpiritus erat ante unctionem in ſtatu gracie principalis effectus
huius ſacramenti eſſet peccatorum venia et pene debite remiſſio.
Et ſecundarius effectus eſſet alleuiacio corporalis ita ut
infirmus alleuietur ab infirmitate corporali. Nec
mireris quod dixi in caſu in quo aliter infirmus periret
forte quia credendum eſt iuxta illud ſancti Iacobi. quod olim
multos ſaluari per oraciones aliorum et vigore ſacramentorum
eccleſie qui aliter nullatenus ſaluarentur. Unde et Iacobus
hic in medio ſubiungit. Confitemini alterutrum peccata veſtra
et orate pro inuicem ut ſaluemini multum enim valet
deprecacio iuſti aſſidua. Helyas homo erat ſimilis
nobis paſſibilis et oracione orauit ut non plueret
ſuper terram et non pluit annos tres et menſes ſex
Et rurſum orauit et celum dedit pluuiam et terra dedit
fructum ſuum / In quo dicto non ſolum affirmat unum
poſſe ſaluari oracione alterius ſic orate pro inuicem ut ſal-
uemini ut Iohannes ſuadet ſi quis ſcit fratrem ſuum peccare
peccatum non ad mortem pro eo petat et dabitur ei vita
Sed Iacobus eciam a ſimili illud probat per hoc videlicet quod
helyas. totum populum unum ſua oracione ſubtrahendo pluuiam
tribus annis et menſibus ſex puniuit et iterum totum populum
ne periret liberauit oracione ſua pluuiam impetrando
volens oſtendere a ſimili hominem racionalem oracione alterius
poſſe ſaluari quod ipſe dominus in euangelio nobis expreſſit
cum diuitibus ſuadebat / et ego vobis dico facite
vobis amicos de mamona iniquitatis ut cum de-
feceritis recipiant vos in eterna tabernacula luce xvi.
ubi in hoc quod ipſe dicit ut cum defeceritis recipiant etc. manifeſte /

festive ondit aliquos ideo defecere et sibi non defecere suffice
ex propriis ut salventur qui tamen benefaciendo pauperibus eorum suf
fragiis poterunt salvari hoc est quod Jacobus post premissa adiungit
fratres mei si quis ex vobis erraverit a veritate et converterit
quis eum scire debet / quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore
suo vel sue vie salvabit animam suam a morte et operit multi
tudinem peccatorum / et paulus ad Cor. viij. loquens corinthiis
de fratribus suis dicit / vestra habundancia illorum indigenciam supple
at ut illorum habundanciam vestre inopie sit supplementum.
ubi ondit inopiam spiritualem divitum posse suppleri suffra
giis pauperum devotorum Unde Deutro. ix. c. et x. dicit moyses
de se ipso / quod procidit ante dominum xxx. diebus et xxx. noctibus
panem non comedens et aquam non bibens propter peccata
populi et dominus exaudivit eum Similiter pro Aaron deprecatus
ut dicit et sepe in lege precipitur quod sacerdos oret pro peccatis populi
ut deus ea dimittat sicut dicitur Leuit. v. et iiijo / et deus dicit
amicis iob. Job autem servus meus orabit pro vobis faciem
eius suscipiam ut non vobis imputetur stulticia Job. c.
ultimo Et ideo si infirmus sit forte in peccatis mortalibus
aut uno potest iuxta premissa contingere quod non adiutus
aliorum suffragiis nec ecclesie sacro periret et finaliter dampnaretur.
Quibus tamen adhibitis deus sibi veram dignam aut
penitenciam admitteret et gratiam eum salvaret / Et ideo propter
hunc casum possi[bilem] expedit super infirmum presbiteros pre
cipue sanctiores orare et eum in ungere ut possit salvari
qui forte sine hiis presidiis nullatenus salvaretur Unde
dixit quod ista salus anime ipsius infirmi est principalis ef
fectus huius sacri Et hoc est in casu supra exposito.
Quoniam hoc ordine infirmus fructificat ad vitam eternam
per ista suffragia cum est in peccatis mortalibus / quod primo ad
deum convertetur. ad confitendum peccata sua et divinam
pietatem paratam sibi peccata dimittere Si vere peniteat.
et sic propter deus internus eum excitat per fidem de
dei clemencia remissiva ad penitendum et divinam miseri
cordiam implorandi et sic penitendo si penitere voluerit
et ex fide misericordiam postulando gratiam a deo consequitur per
quam ei dimittentur peccata non   sacramento et semper
suffragia ista sufficiunt sicut contra obiecisti quia non
omnis talis criminis accusatus in spiritu istis suffragiis medi
cinatibus sic tactus adeo ut de commissis peniteat ad pe
nitenciam se convertit / et ob hoc non omnis in unctus sal
vatur Sed dictum Jacobi accipiendum est sicut tu superius
audisti cum modificatione premissa si infirmus peniteat idest

misericordiam imploret sicut in omnibus sacramentis ad hoc quod
peccatori adulto conferret graciam primam prima ipsius in peccatoris
exigitur sicut tu obiciendo probasti. Michi insuper videtur
si aliquod peccati genus in homine sit irremissibile etiam addi.
si infirmus in tali peccato sicut a Johanne allegatis non expedit
sibi sicut innuit illud verbum Johannis quod posuisti superius
pro eo orare quia deus nullatenus illud dimitteret. Primus
igitur effectus et principalis istius sacramenti est ista inspi-
racio sive commocio interior adeo ut infirmus si sit in peccatis
mortalibus ad fidei firmitatem reddat de dei misericordia re-
missionem peccati et sic cum vere peniteat et tandem con-
sequatur graciam salvatricem. Et ideo dicit Jacobus ut michi
videtur quod oracio fidei scilicet cum sacro unctionis scilicet supplendum
est super infirmum salvabit infirmum non quod oracio cuiusque
aut sacramentum unctionis impetret alicui sine sua penitencia
et suis operibus vitam eternam sicut tu racionabiliter obiecisti
quoniam hoc esse non potest / sed tamen oracio unius fidelis monachi
et similiter sacramentum ecclesie alteri peccatori impetrare principium
salutis modo premisso sicut supra ostendimus. Secundus ef-
fectus huius sacramenti est alleviacio corporalis sicut Jacobus dicit
et alleviabit eum dominus. iste effectus est absolute est sacramenti
huius effectus sed in casu quondam. Et tercius effectus
est dimissio peccatorum. Ego intelligo venialium peccatorum quo
ad culpam et penam si in talibus sit infirmus / quoniam dimis-
sio mortalium quo ad culpam innuitur in primo effectu et sic
primus effectus et tercius distinguitur. sicut tu racionabiliter obie-
cisti unde apparet quod istud sacramentum non habet nisi unum
effectum absolutum medium videlicet alleviacionem infirmitatis
corporalis quia in casu in quo infirmus non habet mortale
nec veniale peccatum sacramentum istud aliud effectum essencialem quoniam
alleviacionem corporalem non habet. Et dico essencialem quia
fortassis ex alleviacione corporali posset in casu ipse in-
firmus amplius in merito et in dei amore proficere. Sed
ille effectus accidentalis esset ipsius sacramenti non essencialis eius effectus.

Johannes Ex quo sermo fit hic de peccato ad mortem
quod michi videtur debere intelligi peccatum irremissibile. dic
nunquid aliquid sit tale peccatum in homine viatore quoniam scriptu-
ra sacra frequenter ad penitenciam generaliter omnes invitat unde
Christus ut superius posui thema tale accepit penitenciam agite
et appropinquabit regnum celorum. Et illud idem precepit
primitus suis discipulis predicare scilicet apostolis. Et similiter scrip-
tura prophetica plena est invitacionibus peccantium ad pe-
nitenciam. Convertimini ad me et ego convertar ad vos.

Conuertatur vnusquisque a via sua praua et derelinquat
impius viam suam et reuertatur ad dominum et miserebitur
eius et huiusmodi similibus frustra autem vt videtur scriptura
inuitaret ad salutem eos qui saluari non possunt Et ideo videtur
quod nullus habeat peccatum ad mortem irremissibile peccatum intelligo.
Ricardus. probabile videtur iuxta scripturam esse aliquod
peccatum irremissibile aut saltem aliquam multitudinem peccatorum quia de-
mones non dubium iuxta sacram scripturam irremissibiliter peccauerunt
siue autem ponamus grauitatem peccati demonum causam esse irremissibilitatis
illius siue facultatem liberrimam qua demones potuerunt peccasse
peccatum siue aliud aliquid veluti impossibilitatem satisfactionis quia pro
peccatis demonum satisfieri omnino non potest nisi per deum angelum
sicut nec satisfactio hominum pro peccatis eorum fieri potuit nisi
per deum hominem quod quibusdam videtur omnino impossibile / ex hoc
quod deus naturam simplicem assumere non potest in vnitate per-
sone pro eo vt eis videtur quod in simplici natura non potest a
supposito siue persona natura indistingui sicut potest in natura
composita nec deus personam aliquam potest assumere quia tunc
fieret creatura deus vnde patet propter illud videri aliquibus
quod irremissibile est omne peccatum mortale angelicum quod non temere
affirmo nec nego. Sed tamen alius est locus tractandi de
isto quo ad presens videtur probabile quod homo peruersus potest
irremissibiliter peccare quia potest ita grauiter peccare / sicud
saltem aliqui demones peccauerunt in vno peccato aut pluribus
et precipue si diu viueret sicut solebat antiquitus / cum hoc quod
quilibet homo potest ex malicia peccare sine temptacione aut
inperuersa aut sine omni suasione alterius ymo multi mali pre-
uenientes temptaciones se ipsos in temptaciones gratis inducunt
et similiter tali peccante erit tanta facultas cauendi peccatum sicut
erat in demonibus vnde nescio causam videre quin homo peruersus
possit ita grauiter et ita irremissibiliter peccare sicut demo-
nes peccauerunt Sic quod probabiliter videtur posse dici quod est
aliquod peccatum hominis omnino irremissibile et quod deus nullatenus
illud remittet / quamuis peccator faceret quantum posset ad deum pla-
candum et etiam mediatores pro eo sicut demonibus Nemo
dubitet esse dicendum quod sed cum vnum sensum aptius videtur in-
tellexisse ad hebre. xii. cum dicat de esau. sic ne quis fornicator
aut prophanus vt esau. qui propter vnam escam vendidit
primitiua sua / scitote enim quoniam postea cupiens hereditare benedictionem
reprobatus est / non enim inuenit penitencie locum quamquam cum lacrimis
inquisiuisset eam. vbi videtur quod esau fecit quod potuit / et
tamen non est graciam consecutus penitencie. Sed tamen posset intelligi vt
relatiuum relacionem faciat ad illud precedens benedictionem et sic videtur

conuenire hiſtorie gen. xxvij. ubi legitur eſau eiulatu magno
fleuiſſe ut ſibi benediceret yſaac pater eius / ſed qualitercumque
iſtud accipiatur ipſe ſaluator luce xij dicit / omnis qui dicit
verbum in filium hominis remittetur illi et mat. xij. dico vobis
omne peccatum blaſphemie remittetur hominibus ſpiritus autem blaſphe/
mie non remittetur et quicumque dixerit verbum contra filium
remittetur ei / ei autem qui dixerit contra ſpiritum ſanctum verbum
non remittetur ei neque in hoc ſeculo neque in futuro. i. mar.
iij. amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata
et blaſphemie quibus blaſphemauerint / qui
autem blaſphemauerit in ſpiritum ſanctum non habebit remiſſionem
in eternum ſed reus erit eterni delicti quoniam dicebant ſpiritum
immundum habet ubi patet a tribus euangeliſtis quod peccatum .ſ.
blaſphemia in ſpiritum ſanctum non remittetur et ſic peccatum eſt irre/
miſſibile. Si quis autem hec velit accipere dicta eſſe propter diffi/
cultatem non propter impoſſibilitatem remiſſionis huius peccati ſiue
blaſphemijs obuiare ſibi videbitur quod multa alia peccata de dif/
ficili etiam remiſſionem habent / unde non videtur propter ſolam dif
ficultatem irremiſſionis hoc xpiſtus dixiſſe. Si quis vero dix/
erit hec ſic dicta eſſe ut ſonare videntur verba tantum
de facto .ſ. ut tale peccatum in ſpiritum ſanctum de facto numquam remittetur.
quia non dicit illud non poſſe remitti ſed ſolum dicit quod non
remittetur aut quod remiſſionem non habet obuiat littera que af
firmat quod omnia alia peccata hominibus remittuntur / quod de facto
veritatem non habet unde videtur hoc ſic dictum ut omnia
peccata ſint remiſſibilia et ſic illud idem de illo alio peccato ex
expreſſo negatur. unde omnino videtur quod intenderit aliquod genus
peccati irremiſſibile eſſe. quod genus peccati tam expreſſum predictis
locis et euangeliorum probabiliter credi poteſt ioh. vocari peccatum ad
mortem cum dicit eſt peccatum ad mortem / non pro illo dico ut roget
quis prima canonica c. v. Videtur inſuper ex precationibus
propheticis de peccatoribus quod illi habent peccata irremiſſibilia quibus dampnationem
fuerunt imprecati. Et ſimiliter illi de quibus ezech. xiiij. c.
quod ſi noe iob et daniel oraſſent pro eis non eos ſaluaret
et de quibus dicit dominus ad ieremiam. iere. vij. et xlj. c. tu
ergo noli orare pro populo hoc ne aſſumas pro eis laudem
et orationem et non obſiſtas mihi quia non exaudiam te. induratio
inſuper cordis pharaonis videtur huiuſmodi peccatum pretendere.
et id illud dictum caym. gen. iiij. maior eſt iniquitas mea
quam ut veniam merear. et innumerabilia ſunt ſimilia in ſacris
ſcripturis que nimis longum eſſet in iſto opere diſcutere
que illa peccata omnino irremiſſibilia pretendunt eſſe. Non dico
quin deus poſſet ſi vellet ea dimittere ſicut poſſet ſi vellet

pctā demonum relaxare sed q nunquam pro aliquo q a creatura
fieri potest remittet. hoc enim videtur velut probabile iuxta
scriptura / et de huiusmodi pctā huiusmodi dicat apls ad he. vj –
Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati gustaverunt
etiam donum celeste et participes facti sunt spiritus sancti. gusta-
verunt nichilominus bonum dei verbum virtutesque seculi venturi
et prolapsi sunt renovari rursus ad penitenciam. ita q
iste lapsus .i. procul lapsus intelligatur pctm tam remo-
tum adeo ut per pniam renovari non possit / forte iuxta
unum sensum premissorum de esau intellexit apls. q per pniam
renovari non potuit ad quem etiam sensum illud dictum
potest intelligi illud capli .x. voluntarie enim peccantibus nobis
post acceptam noticiam veritatis iam non relinquitur hostia
pro peccatis Ad hoc insuper videtur racio manifesta qui non
deus semper graciatur cuicumque petenti veniam quia non
omnis qui dicit domine domine intrabit in regnum nec quacumque
pniam pro quacumque parva mensura acceptat ad graciandum
quia hoc non videtur convenire iusticie / unde consequenter q
gravia huius pctā ante mortem in aliquo suo momento saltem
erit omnino impotens ad sufficienter penitendum. Item in
aliquo momento ante resolucionem sive exalacionem spiritus propter
nimietatem doloris amittet homo discrecionem / et ita non
ex tunc poterit penitere unde ob hoc potest dici q talis habet
pctm irremissibile et pctm ad mortem pro quo orare non prodest
Sed quibus inquit sic dixerit intelligi potest ea que obicis ve-
raciter sicut ponuntur quia quamvis non omnes valeant ve-
raciter penitere nichilominus apte fit generalis invitacio ad
pniam ut qui possunt salvari peniteant / Item non omnes
qui possunt penitere penitent et tamen fructuose fit eis et aliis
invitacio generalis ut saltem aliqui de eis salventur. Item
quamvis aliqui specialiter vocarentur quorum nullus vellet ve-
nire iuxta illud luce xiiij Nemo virorum illorum qui vo-
cati sunt gustabunt cenam meam Nichilominus tamen prudenter
et non frustra illi venientes venire vocantur / quia per hoc
ostenditur benivolencia invitantis et alii eo ocius con-
vertuntur Sed tamen videatur dura ista sententia quo ad remissi-
bilitatem pcti racione gravitatis eius quia fateor q michi dura
videtur valde quomodo intelligenda sint supposita et eis
similia in scriptura utrum propter difficultatem aut propter impossi-
bilitatem cursus communis an propter aliquid aliud et eis dis-
solutis non puto periculosum sentire contrarium quia et sententiam
contrariam frequencius sonat scriptura .s. q nullus est in hac
vita constitutus saltem sanus mente et corpore qui possit

veraciter penitere et converti ac salvari. Unde Iohannes in sua canonica
c. 1. dicit: Si confiteamur peccata nostra, fidelis et iustus est, ut
remittat nobis peccata nostra et emundet nos ab omni iniquitate.
Item statim in sensu adiungit in secundo capitulo: Filioli mei, haec scribo
ut non peccetis; sed et si quis peccaverit, advocatum habemus
apud patrem Ihesum Christum iustum, et ipse est propiciacio pro peccatis
nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro tocius mundi peccatis.

Johannes. Placet michi quod saltem tetigisti premissa. Dic
ultra de necessitate huius sacramenti quid sentis.

Ricardus. De necessitate huius sacramenti nichil michi occurrit
expresse nisi quod Iacobum et Marcum memini super dixisse. Ve-
rumptamen iuxta tractata superius constat quod potest esse casus
in quo dato hoc sacramento salvatur infirmus, qui alias dampna-
retur. Cum igitur lateat sacerdotes ecclesie quando ille casus
instat, semper aut pro maiori parte sint incerti an
instet, et ita artantur ex cura quam gerunt per illud sacramenti
remedium infirmo succurrere. Alioquin non video quando etiam
infirmum de manibus ipsorum deus requirat, cum semper eorum
negligencia est certa quando talis casus est incertus eis de
salute infirmi, cui possunt et tenentur succurrere. Ex isto
insuper sequitur necessitas huius sacramenti in casu, scilicet necessitas talis
quod de lege communi non potest sine isto sacramento infirmus sanari.
Et quia casus ille ut dixi est incertus, singulis saltem
ad mortem infirmantibus dari debet. Item ratione cuius
necessitas confirmacionis ex eius magna utilitate arguitur: qui
enim tam utile sacramentum negligeret cum illo indigeret, non im-
merito deum offendere videretur, cum sine omni difficultate
ex parte sui illud posset acquirere. Verum est autem quod non semper
homo iudicatur contemptor, et si melius obmittat eligendo
minus bonum, quia maius bonum difficultatem habet maiorem,
sicut non est contemptor qui eligit nubere cum posset
melius virgo manere, dicente apostolo 1. Cor. vii.: Si autem
acceperis uxorem, non peccasti; et si nupserit virgo, nichil
peccat. Cum dicto tamen ad melius consulendo premisit:
Solutus es ab uxore, noli querere uxorem; et ibi infra:
Qui matrimonio iungit virginem bene facit, et qui non iungit
melius facit. Sed qui sine difficultate et sine molestia
potest melius facere vel magnum comodum spirituale acqui-
rere, si negligat, non video quin sit sue salutis neglector
vel contemptor, primo amicus dei omnino non esse convincitur,
qui eius beneplacitum, cum illud perficere potest, non complet,
sicut omnis prudens non esse amicum alterius iudicaret, qui
cum sine difficultate aut molestia notabili posset amico

multum proficere et succurrere recusaret aut eidem placere penitus
non curaret. Igitur rationabiliter concluditur propter istud sacramentum esse modo pre-
dicto necessarium ad salutem, ita quod si commode haberi possit habeatur. Propter hoc
quod Felix tercius summus pontifex et romanus constituit ut infirmi
ante transitum sancto oleo inungerentur. Unde extimo hoc constituisse
ex ratione expressa de confirmatione supius scilicet quia vidit huius utilitatem
et necessitatem in scriptura non esse expressam nequisque illud ob-
mitteret ad suam perniciem.

Johannes. Video quid hic sentis. Perge ulterius. Michi enim
videtur iuxta verba Iacobi quod illud sacramentum non sit dandum nisi infir-
mis morituris, quia dicit quod sanabit salvabit infirmum. Et sic
eciam ecclesia romana constituit. Et sic videtur illud sacramentum ite-
rare non posse. Cum tamen iuxta illud dictum Marci ewangeliste illud sacra-
mentum apostoli dederint victuris, et sic Christus, quia per unctionem
illam sanabat egrotos. Nec dubium quin de corporali sanatione loquitur
Marcus. Nec dubium quin Christus corporaliter ceco visum liniendo ocu-
los eius restituit. Contra quia Marcus permittit quod demonia
eiciebant, quibus eiectis in spiritu fiunt salvi. Ex quibus videtur
quod sanatis si aliquando infirmaretur dari potuit et iterari posset
in eius penitencia quociens peccaret. Immo hoc videtur ex hoc quod omnibus
infirmis dari debet, cum unus eius effectus sit sanacio aut alle-
viacio corporalis. Nec videtur iuxta racionem qua huius sacramenti necessitatem
probasti quod aliquis infirmus haberet animam nisi statim per collacionem
huius sacramenti sibi succurreret, quoniam amicio non esset hoc difficile omnino.
Item videtur quod alter sacerdos qui illud ministrare debet remedium
divinum sanacionis infirmi contempneret, quia illud non exhibet
egroto, cum posset ipsum sanare aut saltem egritudinis sue mo-
destiam mitigare.

Ricardus Non video in sacra scriptura quin in unctio et
similiter eius effectus sit iterabilis sicut penitencia iterabilis est et similiter
eius effectus et confessio ac eius effectus, sicut tu racionabiliter
adduxisti. Et ideo non michi videtur ex sacra scriptura quin dari pos-
sit quibuscumque infirmis et quocienscumque sunt infirmi, quoniam
salvator Marci ultimo absolute dicat de credituris in eum super
egros manus imponent et bene habebunt, et apostolis erat dictum
absolute similiter infirmos curate, et similiter Christi discipulis Luce
x°. Nec verba Iacobi ad contrarium sensum expellunt quin infirmus
non moriturus ex ista infirmitate salvari potest scilicet graciam
spiritualem recipere sicut potest statim infirmus moriturus, et secundum
in utroque potest esse alleviacio et dimissio peccatorum. Nec tamen
sacramentum vilesceret si eidem multociens preberetur. Ordinavit
romana ecclesia quod non detur nisi hiis qui morituri videntur
in proximo, non autem sicut statuit de penitencia quoniam peccatori

ipa est simplr nc̃ria ad salutẽ et sicut ipa sola mt ĩmedia
cõn pctm data a dno est nc̃ria ad salutẽ absolute sicut ipa
sola simr et absolute pro omi pctõ potest licite iterari.
legim9 eni multos ante baptismu spm scm recepisse actuu
x°. de hijs qui audierut verbu petri et cecidit super eos
spus sanctus Et actu. ix. dr de paulo qui non dubiu
saluati fuissent si anteq baptizari poterant decessisset
sicut in precedti libro ostendim9 Nullus aute peccans
mortalr potest sine pnia saluus esse Et ob hoc ei9 ite-
ratio licite prohiberi non pot / sicut potest iteratio ceteroz
ne ex freqtatoe vilescant Et alia racio cur alia sacra
.s. baptismus confirmatio et ordo non iterant sed ecclia
prohibet ea iterari . qm iterari non debent nisi coz effcu
p dicto per culpã vt scdo restituet idem effcus qz no
pnia que itari pot cui9 itera° ecia ut dixi licite phibed
non pot sine possz / cu tota scriptura vtusqz sacri sit tra
dita pncipalr pter peccores per pniaz saluandos que
mgs penitencia effectum pncipu alioz sacrdoz restituit
Quoniaz vra penitencia restituit hoiez ad statu gre in
quo fuerat ante lapsũ Et ideo non est oportu sacra hui9
iterari queciqz de unctioe extrema De alijs tribus sa-
cramẽtis racio ondit hic / De unctione aut videtur
ex rone eadem qz debet itari in casu .s. cu ille qui videt
moritur9 sanatus fuit et itez infirmat et no penitet
de comissis / qm tuc sacrm unctionis impetrat sine effi-
cit pnie sacrm qua penitenciaz infirm9 forte alias no
hret Et ideo in tali casu tamqz eius causa debz uncti-
onis itatio pnie itacionez pire Non tn sicut obicis
omno debet illud sacrm itari quociens aliquis infirmat
pncipus vn9 eius effect9 sit alleniacio corpalis qua ille e
eius scdarius effectus Et ideo pot illud iterari no debz
nisi pmariu oportat itari ne sacri vsus apd carnales
fieret amplius pro corpis sanitate qz spiritus
Et ideo amicicia non exigit ut infirmatibz omibz conferat
et semper Nec sacerdotes otemnunt dinu remediu et
illud non conferut nisi qn racio exigit confendu Et ob
hoc quia semper in ar° mortis dari debet infirmis et
sacrm confirmacois gnalr baptizatis oibz dari debz
qz cicius comode poterit post baptismu Consequitur qui
sacrm confirmacois retardant sine quo plurimi suoz
subditoz in hac luce descendut grauiter cora deo delin-
quunt et omes etiam qui sacrm extreme unctiois con-
ferre renuut dum negligut ad quos ex ra qua gerunt

illud pertinet dampnos ut in videtur sibi accrescit.

Johannes. Nunc quare numquid aliqua animalia more iu-
dayco sunt iudicanda immunda et comedantur fidelibus pro-
hibenda ut lepores et similia que prohibentur in veteri testamento
leuitici .xj. c.

Riccardus. Istam questionem habes dissolutam in .x. li. c.
2j. et que sequuntur ibidem. Ubi ostensum est nichil naturaliter
comestibile esse reiciendum fidelibus Sed omne quod venit in
macello cum gratiarum actione a xpianis omnibus esse sumendum
obseruandum est tamen quod apostolus dicit 1. cor. viij. quia si
esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnem in e-
ternum ne fratrem meum scandalizem.

Explicit nonus liber.

Incipit liber decimus

In quo de modis illicitis conferendi et acquirendi ac detinendi dona dei gratuita ac ecclesiasticas prelaturas questiones armenorum soluuntur et habet triginta capitula.

Primum capitulum tractat an liceat preposituras ecclesiasticas iure hereditario occupare obiciens pro hoc et soluit obiectus.
Secundum capitulum illud idem tractat rationibus ostensiuis
Tercium capitulum obicit contra secundum de iure successionis regum et principum et soluit obiectus.
Quartum capitulum ostendit nullum iustum dominium sine dei gratia haberi.
Quintum capitulum tractat numquid liceat aliquem ad sacros ordines iure hereditario promoueri
Sextum capitulum tractat numquid aliquis liceat in cura certi se possit intrudere negatiue ostendens.
Septimum capitulum obicit de hiis qui predicant sarracenis et tartaris et soluit obiectus
Octauum capitulum tractat numquid liceat pro sacris administrandis siue pro ipsorum administratione certum censum accipere.
Nonum capitulum obicit de balaam et grecis ponens causas balaamie et casus in quibus incurrit recipere et in casu exigere.
Decimum capitulum ostendit quod pro labore ministerij sacerdotum licet censum et
Undecimum capitulum tractat quomodo de symoniacis ostendens ex

ſancto ſaluatore que non licet ꝑpoſituras eccl(es)ie ꝑ ſymoniã acquire(re)

Xij^m capitulum oſtendit q(uod) ſunt peccatum ſymonis q(uod) ſymoniã vocamus

Xiij^m capitulum oſtendit ſymoniã cõmitti in volendo emere quodcu(m)q(ue) ſpirituale dei donũ.

Xiiij^m capitulum oſtendit ꝑpoſitura(m) eccl(es)ie ſuper ꝑpetuũ eſſe dei donũ aut bonũ ſpirituale h(abe)re annexum

Xv^m capitulum oſtendit ꝑpaliter de ꝑpoſitura bonorum tꝑalium eccl(es)ie

Xvj^m capitulum oſtendit idem de canonicatib(us) ſiue prebendis et porcionib(us) eccl(es)iis dans regulam g(e)n(er)alem

Xvij^m capitulum oſtendit ſymoniam cõmitti in dando alia tꝑalia ſicut in dando pecuniã

Xviij^m capitulum oſtendit ſymoniã cõmitti in ꝑcurando bn(e)fi(ci)a per preces ſicut in ꝑmittendo pecuniã

XX^m capitulum cõtra p(re)cedencia et diſſoluit oſtendendo qualit(er) licet ſpiritualia emere et qualiter hoc non licet .

XXi^m capitulum obicit de naaman ſiro et diſſoluit eũ in ſymonia excuſans

XXij^m capitulum tractat bn(e)fi(ciu)m nu(m)q(ua)m ſymoniace acq(ui)ſitum tenere negatiuã oſtendens et obiectus cõtra hoc ponit

XXiij^m capitulum oſtendit tytulum inficere per quodcu(m)q(ue) genus peccati mortalis et q(uod) oportet illud dimittere

XXiiij^m capitulum oſtendit idem de ſuſceptis ordinib(us)

XXv^m capitulum oſtendit omnes tales ꝑmotos tytulum non h(abe)re et etiam ubi in acquiſitione interuenit peccatum veniale ut cauſa

XXvj^m capitulum tractat nu(m)quid prelati libere matrimonia poſſint diſſoluere et obicit et diſſoluit

XXvij^m capitulum obicit q(uod) eccl(es)ia coniugia aliq(ua)n(do) diſſoluit oſtendens ita non eſſe .

XXviij^m capitulum obiciendo ſuadet coniugia poſſe eſſe int(er) ꝑpoſitos in affinitate aut conſanguinitate.

XXix^m capitulum diſſoluit obiectus oſtendens ca(usa)m n(atur)alem prohibicionis eccl(es)ie et ꝓhibicionem eſſe et h(abe)re vigorem .

Tricesi^m capitulum oſtendit idem

Johannes. dic nu(m)quid iam liceat ꝑpoſituras ſiue curas eccl(es)iaſticas ſine electione aut collatione ſuperioris iure hereditario poſſidere . Et cum iuxta legem nature et iuxta legem ſcripture ſcriptam nu(meri) 28. c. poſſeſſio ſiue mobilis ſiue immobilis cuiuſcu(m)q(ue) mortui iure hereditario debet tranſire ad ꝓximiorem de ſanguine. Cer-

preter jus compositure sue non debeat sic transire non video.
Cur enim tantum heredi debentur et alia que eguso iure prius scilicet erant
non debentur non intelligo racionem / ymo ad hoc facit quod compositura
in parte presidente legittime priori iure est sua tamquam
terrena possessio quam hanc occupat auctoritate divina sed terrenam
possessionem sola permissione dei accipiat / quanto autem amplii-
ori iure est suum tanto id priori iure ut videtur transit
ad suos / Item in antiqua lege constat sic esse preceptum
ut scilicet filii aaron in sacerdocio patri succedant iure perpetuo
exodi 28. et 29. capitulis Aut igitur lex ipsa dei fuit inepta
aut stare potuit legittime in parte Item cur tenemur ser-
vare leges alias ibi datas de sacerdotibus / et hanc de suc-
cessione hereditaria ibi data non tenemur servare. nulla
racio omnino videtur esse. Idem videtur de unctione sacerdotum
et de consecratione vestium sacerdotalium legem datam dum ser-
vamus igitur sic istam de successione hereditaria servari pari
racione tenetur vel tenemur.

Riccardus Nichil de rebus temporalibus ex lege nature
sive ex lege scripta transit ad carnis heredem nisi id
quod pater carnalis filio carnali potest conferre. Unde
officia publica regum aut principum in quibus propter industriam
aut propter iusticiam suam sive fidelitatem et alias mora-
les virtutes homines aliquibus ceteris preferuntur / quia ipsi
sunt in talibus officiis aliorum ministri in suo iure illa non
occupant non transeunt ad suos heredes / quia ipsi de talibus
officiis in vita sua pro suis heredibus ordinare non possunt
cum sint aliorum in huiusmodi ministri nec ad aliquem ministrum
alterius pertinet de iure sui ministerii ordinare Unde constat
cum omnes prepositi ecclesie Christi sint eius ministri in regimine
sibi commisso propter eorum virtutes non propter carnis propinqui-
tatem aut sanguinis aut tales a principio extiterunt quod ad eos
de suo ministerio ordinare non pertinet / et ob hoc non transe-
unt ad heredes nec eis debentur Est etiam et alia huius
rei racio satis firma / quia corpus filii a parentibus propagatur
et spiritus a deo confertur iuxta illud psalmi qui finxit singillatim
corda eorum et illud ecclesiastes ultimo et spiritus redeat ad deum qui
dedit illud Nichil autem patris potest filius iure hereditario
vendicare nisi illud quod pertinet ad illud quod a parente con-
traxit scilicet nisi quod corpus eius concernit / nisi forte illud
naturale parenti a prima origine iuxta ea que in viii huius
tractavimus / de quali brevis non agimus in presenti et non iura
spiritualia que concernunt spiritum a deo creatum sive confectum
iure hereditario filius vendicare non potest / sed ea dudum parat q

corpus conceruint cuiusmodi sunt corporalia que erant per eum
Unde claret quod non recte asseris ista ex quo iure scilicet inde filii
pertinere ad patrem corporalia que possidet aut habet iure he-
reditario carnis scilicet aut sua industria acquisita. spiritualem
vero prepositura occupat auctoritate divina et iure fortiori non
tamen iure eiusdem generis scilicet iure carnali. Et ideo non ob
hoc ut tu conaris inferre transit ad filium sicut nec prophecia
aut diiudicatio spirituum aut gratia curationum sive aliud donum
spirituale quod apparente domino iure habetur ob hoc ad carnis filium
derivatur/ Cur enim unum spirituale donum potius habeat
transire quam aliud non potes astruere ex quo illud. Unde
xpiani filius xpianus efficitur scilicet baptismi gratia non ex
derivatione parentum. sed sola dei pietate invenitur in prole
Quod vero obicis hoc fuisse preceptum legis antique et ob
hoc infers quod aut fuit ineptum aut potest in presenti legitime
observari minus est ratum si ad memoriam revocas ea que
in fine capituli huius de legalium sublatione diximus leges enim
carnales illi tempori et carnali illi populo congruebant. Et
ideo tunc apte inepte fuerunt Immo hoc debes dicere etiam
si nullam aliam rationem percipes nisi quia ea summa sa-
pientia que nichil inepte agere potuit ordinavit. mã-
data enim erant eis precepta quod nos nullatenus sed corpo-
contraria observamus cum apostolo tenemus dicente ad hebreos x°.
Quia lex umbram habuit futurorum bonorum non rerum ymaginem
Cur enim rogo te non observas agrum non seres diverso
semine aut veste que ex lana et lino contexta est non u-
teris aut non radetis comam aut non raditis barbam aut
sabbata mea custodite aut alia similia que sunt legis precepta
levitici xix. et deuteronomii xxii c. Horum omnium facis contrarium
nisi quia intelligis ista et similia legis precepta bonorum spi-
ritualium umbram tenere et illi tempori ac illi populo medio-
congruisse et nobis qui spirituales esse debemus esse recepta
qui spiritualem sensum horum omnium si recte vivimus obser-
vamus. Nec est verum quod superius posuisti scilicet quod nos leges
datas de consecratione sacerdotum et sacerdotalium vestium
observamus. quia et si alia facimus que lex sacre precepit/
non tamen propterea ea facimus quia sunt in illa lege precepta
sed quia maiores nostri qui spirituales erant et sancti
legimus sic egisse Et ideo non in hiis legem servamus
sed more romane ecclesie observamus Unde constat quod
legem de successione hereditaria sacerdotii ad literam sive
carnaliter non servamus nec etiam servare tenemur sed
omnes ecclesie prepositi spiritualem sensum legis servare te-/

nentur ut si in nostra cura antequam proficiant nec immutacione
sacerdotum precedencium tam in sciencia quam in virtutibus eorum spirituales
dici merentur filii et heredes in tanto amplius debent quousque
proferre quanto eos cerneret hanc spiritualem paternam propaginem
expressius retinere.

Johannes Videtur ex hiis sequi quod carnales heredes
preposituras ecclesiasticas suorum parentum vendicare non possunt
sed nunquam eas iure hereditario eis liceat accipere super que
est facta hec questio non infirmes sicut de legalibus
iuxta premissa. videtur quod liceat eas tenere quamvis vigorem
non habeant hereditatis obligandi.

Ricardus Optimus sapis quam congruit. Nam si
iure hereditario a filiis tenentur non solum liceret filiis eas
descendentibus parentibus occupare / sed eas possent legittime
vendicare quod ego superius infirmavi. Quod autem non
expediat ut filius iure parentele patri succedat ignorare
non potes si attendas quod hoc tytulo sive iure equaliter
iniustus et iustus indoctus et doctus ut violentus. ut
sobrius protervus ut prudens incompositus ut ornatus
sordidus ut pudicus. avarus ut largus melancolicus ut mo-
destus. has dignitates ecclesiasticas optineret. Cum egregius
divinus paulus affirmet. Oportet episcopum irreprehensibilem
esse unius uxoris virum sobrium / prudentem / ornatum / pu-
dicum / hospitalem / doctorem / non vinolentum / non percussorem /
non litigiosum / sed modestum. / etc. Et adiungit insuper
de divinacionibus ut sicut nullam petivit hutes .1. ad thy. 3o.
Simile affirmat scribens ad thymo. 1. c. Unde non dubium
quin omnino sit noxium ecclesie ut quisque iure hereditario alteri
in ecclesiastica cura succedat. Item cum nemini liceat latronem
esse aut furem ut salvator dictat Joh. x. qui non intrat
per hostium in ovile ovium sed ascendit aliunde ille fur
est et latro / et quia adiungit ego sum hostium / consequitur
quod nemini liceat ad curam intrare ecclesiasticam nisi per xpm
non autem intrat per xpm sed per carnem qui iure here-
ditario curam ingreditur. Unde constat quod non licet ecclesiasticas
preposituras iure hereditario possidere sine tytulo altiori

Johannes hiis racionibus possum astruere quod nostra regi-
norum aut quarumcumque possessiones iure hereditario non debe-
ant ad filios possidencium pertinere sed quod magis expediat
ut eo iure occupentur ne predicta inconveniencia consequantur
Immo non dubium quin regimina corporalia tunc congruissime
disponentur cum spirituali ecclesiastico conformentur regimini.
Et quanto ei amplius conformantur tanto minus a rectitudine

sunt distorta / primo iuxta tua ultima racionem videntur omnes
reges et principes terreni latrones esse et fures cum in regi-
minibus que occupant non per xpm sed hereditaria succes-
sione introeant

Ricardus In hoc quam tangis de iuribus regnorum
scilicet quo iure expedit ut reges sibi succedant / maiores
philosophi dissenciunt quomodocumque vero in ea quibus senciat
ad aliud quod querimus nichil refert / quoniam non sequitur inconve-
niencia aut contra sacre scripture tradicionem aut insufficiencia
personali regis aut alterius terreni principis nec tanta periculosa
qualia et quanta ex ineptitudine spiritualis rectoris sive
prepositi ecclesiastici consequuntur. quoniam hic agitur de periculo a-
nimarum et dampnacione earum ibi vero de amissione regni aut
ducatus aut alterius potestatis terre quod tota vna anima in naturali hu-
manitate precedit nec nusquam scriptura sacra affirmat.
aut exponit tales condiciones in terreno principe exigendas
quales paulus exigere esse in episcopo aut dyacono superius dixi.
Et ideo non a simili potes de hiis et de illis inferre inuti-
lia et noxia inepta / coaptacio vero qua racione astruis
debere esse in regimine terreno ad regimen spirituale non
sit accipienda est ut in omnibus sit similis actionis / quoniam
sic reges tollenti ducatum debet regna dimittere non
vi invadentem repellere sicut euangelium in quo spirituale
regimen ecclesie radicatur suadet tollenti tunicam pallium
dimittere mathei v. c. sed quod ordinando corporalia ea or-
dinent et disponent sicut vita spiritualis ea debere ordina-
ta affirmat / quod et quanto amplior est per hunc modum quo
aptacio regiminis corporalis cum regimine spirituali tanto rectis-
simum plus appropinquat Quod vero ergo quod inquiciendi
obicias de hiis que dixi scilicet omnes reges terrenos la-
trones esse et fures de hiis qui in regnum dei auctore non
intrant. verum ut michi videtur affirmas Unde fertur
quendam piratam a magno allexandro captum pro
latrocinio et depredacionibus in mari cum exprobrare vo-
lenti taliter respondisse. quod innocencior eo erat cum ipse
parua furta in mari et ille in toto orbe maxima
latrocinia exerceret vniversa regna per potenciam occu-
pando Ubi igitur regni cuiusque potestas violenta et po-
tencia a principio usurpatur sive acquiritur. et in ipso
regno iure hereditario solo continetur successio illud
regnum sive potestatem regimina primo iuribus tyrannidis
in latrocinio et furto antiquatum et estimatum fidenter
pronuncia Cum autem populi ad hoc concurrit gratuita

non extorta voluntas / quia tunc approbatur a deo talis potestas
si aliquod malum in presidente et subiectis non obstet aut cum
auctoritate spirituali dei aut sue ecclesie confirmatur. huius dominium
vere regalis potestas seu dignitas dici debet / et qui aliquo
horum modorum regnum ingreditur intrat per ostium quod
est xpus / et est a furto et latrocinio alienus / et sic
nihil dominium temporalium non solum successione hereditaria habent
potentatem / sed etiam auctoritate divina / et ob hoc non recte af-
firmas omnes principes absque xpo in suo dominio habere
ingressum.

Johannes dic expressius quid sentis cum dicas si
aliud malum in presidente et subiectis non obstet.

Ricardus. Infidelitatem intelligo quia infidelis
nullum iustum dominium temporalium optinet apud deum / et ideo
eius dominium non approbatur sed reprobatur a deo unde osee 8.
scribitur de infidelibus regibus ipsi regnaverunt et non ex me
principes extiterunt et non cognovi Et pro causa subiun-
gitur argentum suum et aurum suum fecerunt sibi ydola ut
interirent / qui ex deo non regnant et quos deus in princi-
pando non cognoscit id est non approbat / non dubium quin care-
ant iusto dominio apud deum / et ideo deus eos frequenter a
dominio proicit sicut saul .1. Regum xv. et xvi. et de aliis re-
gibus israel et nabuchodonosor et balthasar / de quibus dicitur
danielis 4. et 5. c. Insuper hoc affirmat quod homo factus
est ut suo serviat creatori et ut homini ad illum finem
creature sibi inserviant / sicut gen. 1. dicitur faciamus hominem
ad ymaginem et similitudinem nostram et presit piscibus maris
et volatilibus celi et bestiis terre universeque creature et post
benedixit illis et ait Crescite et multiplicamini et replete
terram et dominamini piscibus maris et volatilibus celi et univer-
sis animantibus que moventur super terram. ubi si consideramus
quod homo secundum statum sua ratione etiam est factus ad dei yma-
ginem et in virtutibus anima est facta ad similitudinem
dei sicut in huius viii. ostendimus apparet quod illius potestatis sine
iusti dominii et presit piscibus maris etc. causa est
illud antecedens quod ante premittitur scilicet ad ymaginem dei esse
et similitudinem eius factum Sic in secunda particula illius potestatis
commisse homini replete terram et subicite eam et dominamini etc.
tamquam causam premisit benedixit deus illis et ait crescite et
multiplicamini etc. ubi incrementum virtutis potius est
intelligendum pro causa dominii terreni / quam corporis incre-
mentum / cum similiter incrementum corporis cum homine habeant ani-
mancia cetera et tamen dominium nullum habent virtutis vero incre-

mentū ſiue pfectum inter corporalia habeat ſolus homo Nec
negari pot eſſe iniuſtiſſimꝰ ut iniuſti dniū cauſam abiciens ſalz
primordialem a mūdi origine inſtitutaz iuſto dnō ſit priuatꝰ
et remaneat rei aliene non dico hoīs ſed dei poſſeſſor ini-
quus / unde ꝙtū in uidetur nullus exiſtens in pctō mortli
habet aliarꝫ creaturarꝫ verꝫ dniūz apud deū Sed tyrannꝰ
aut fur ſiue raptor merito eſt vocandꝰ ꝗuis nōn regis
vel principis aut dni ꝓpter poſſeſſioꝫ ſeu ſucceſſionez he-
reditariaz aut ꝓpter approbacoēz ꝓpli ſibi ſubiecti / aut ꝓpꝫ
aliam legem hūanaz retineat Nec verꝫ habz dniūm
donec peniteat et pnie grā cū in ſtatu deo acceptū reſti-
tuat Et quia pot uniuſquiſqꝫ princeps talis eſſe .ſ. peccator
aut infidelis eciam et ſi gratuitus conſenſus ꝓpli ap-
probet poſſeſſorez illius qd dictat racio ad rectū ſuperius ſi ad
malū recte / cum ſola approbacio ꝓpli ut ſuper ꝓplm rex fiat
aut princeps non ſufficiat niſi deus approbet eius ſtatū.

Johannes Queritur amiciū nūquid liceat per ſucceſſionez
hereditariaz ad ſacros ordines aliquem promoueri.

Ricardus. Sicut vides qd non debent nec pnt aliqui
iure hereditario ꝓpoſituras eccliaſticas poſſidere iuxta xpi et
aptli ſnīaz ſupradictaz Sic ex eiſdem ſequitur qd nec iure
parentis pot quiſqꝫ ordinē ſacrꝫ recipe aut hr̄e / quia ſicut
nec tytulus hndi curā eccliaſticaz ſic nec tytulus ſiue
aptitudo ad ordines ſacros pot a parentibꝫ in filios deri-
uari qr utrūqꝫ ad ſpm ptinet non ad carnem et ideo ꝑ viam
carnis collaterius traducitur.

Johannes video tñ ex ſupdictis qd carnis accidencia
eſt non debet ordinē eccliaſticū aptitudinis ita ut filius
iure hereditatis nec poſſit nec debeat huiuſ retinē. Sed
dic michi ad accidencia talez filius ad hmōi ordinē reddatur inhabilis
hoc enī romana ecclia pro firmo hr̄e videtur Et uidetur
michi manifeſta rō obuiare Si enī epi et alij ſacerdo-
tes legittime pnt matrimonio copulare iuxta illud aptli pauli
oportet epm irreprehenſibilez eſſe unius uxoris virū
.i. ad thi. 3. et illud ad thi. 1. conſtituas per ciuitates
pbros ſicut et ego tibi diſpoſui ſi quis eſt ſine crimine.
et unius uxoris vir / et illud .1. cor. 7. ꝓpter fornicacōez
autē uniuſquiſqꝫ ſuam uxorē habeat ita epor et ſa-
cerdotū filij pnt eſſe legittimi ſicut filij laycorꝫ et a ſa-
cerdocio et ab eccliaſticis bn̄ficijs non magis debent ex hac
cauſa excludi ꝙ filij laycorum Et ideo hoc modo qd lex an-
tiqua eos a parentibus precepit ſuccedē ut predixi. Quamuis
enī legem veterem non teneatur in talibus obſeruare tñ

vbi lex ewangelica non obstet contra legem legittime potius imitari
Ricardus vere concludis scilicet quod tempore quo licuit episcopis et
aliis sacerdotibus matrimonio copulari non erat ipsorum filii magis
excludendi a beneficiis ecclesiasticis quam filii laycorum sed statuta
lege a Christi vicariis quod non liceat sacerdotibus matrimonio copu-
lari ex tunc erant illegittimi omnes filii sacerdotum et a talibus
officiis et beneficiis sicut in lege veteri de scorto nati fue-
rant merito precludendi Cur enim ecclesia romana sic statuit
ex scriptura apostolica potes colligere Ecce enim apostolus qui dicit
ad corinthios in capitulo vii.o adiuxit tamquam ad honestum inuitandum
ut asserit solutus es ab vxore noli querere vxorem et infra
adiecit melius eum facere qui non iungit matrimonio virginem
scilicet quam eum qui matrimonio eam iungit Vnde constat virgi-
nitatem et si non preceptum ab apostolo tamen esse consultum
siue suasum et multo magis continenciam Vnde ad thy.
dicit inter ceteras condiciones oportet presbiterum habere siue episcopum
esse continentem ex quo cum omnes sacerdotes ex ordine de-
beant esse perfecti iuxta ea que scribit apostolus paulus ad thy
et ad tytum in locis per te supius allegatis eosdem ap-
pellans presbiteros et episcopos Sic oportet episcopum irreprehensibilem
esse vnius vxoris virum sobrius prudens ornatus pu-
dicus etc. et similia scribit ad tytum de presbiteris sermonem ex
cursus manifeste consequitur quod per petri successores ad istam
perfectionem tenendam quam apostolus paulus consulit artari
potuerunt et merito debuerunt Et ob hoc romanus pontifex
decreuit omnes sacerdotes ecclesie virgines virginitatem
tenere et continentes non autem pollutos ut essent ex-
emplum fidelium aliorum ad perfectionem sectandam iuxta illud
apostoli i. ad thy. 4. esto exemplum fidelium in verbo et con-
uersacione debere continenciam seruare et matrimonium non posse
contrahere quia insuper actus coniugalis turpitudinem
habet annexam sicut in vltimo capitulo huius libri tractabitur
nec decet eum qui turpibus se immiscet sacrum corporis et
sanguinis Christi contingere nec alia mundicie sacramenta
spiritualia conficere que omnia ad officium pertinet sacri non
irrationabiliter fuit prohibitum ab ecclesia per coniugium sacerdotum
et ob hoc eorum filii existentes illegittimi parentibus nec in
beneficio nec in officio possunt succedere licet poterant tempore
apostolorum ut tu supius ostendisti quia matrimonium sacerdotibus
non erat prohibitum prohibicio igitur ex causa racionabili summi
pontificis talibus existit siue obsistit ut videtur quamuis de hoc
nil penitus in euangelio sit expressum

Johannes dic nunquid liceat per intrusionem aliquem

promoueri siue ecclesiasticam curam suscipere.

Ricardus Non est necesse te esse multum sollicitum in isto cum dominus ipse dicat ut supra expressi Joh. x. Amen amen dico vobis qui non intrat per hostium in ouile ouium sed ascendit aliunde / qui autem intrat per ostium pastor est ouium Et ymmo exponens ostium ait Ego sum ostium vnde constat quod intrusus propria auctoritate curam ouium suscipiens non intret per ostium .i. per xpm quod ipse fur est et latro non pastor. nec cuiquam licet esse latronem aut furem Vnde clarum est quod sicut iure hereditario non licet preposituram assequi ut iam patuit sic per intrusionem non licet curam assumere Vnde paulus ad hebre. v. nec quisquam sibi sumit honorem sed qui vocatur a deo tamquam aaron Sic et xpc non semet ipsum clarificauit vt pontifex fieret sed qui locutus est ad eum / filius meus es tu ego hodie genui te volens expresse reprehendere omnem ingressum ad pontificium absque vocatione a deo Item mathei xxiij dicit xpc suis discipulis ne vocemini magistri quia magister vester vnus est xpc qui maior est vestrum erit minister vester Qui enim se exaltauerit humiliabitur et qui se humiliauerit exaltabitur Nec dubium quin se intrudens se exaltat vnde iuxta hanc sententiam saluatoris pro punicione est humiliandus Quod vero iusto dei iudicio debet puniri constat esse peccatum et ideo illicitum ergo nulli licet se in curam intrudere vnde per ezechielem xxiij sui libri dicit dominus non mittebam prophetas et ipsi currebant non loquebar ad eos et ipsi prophetizabant Et ymmo adiungit propter ea ecce ego ad prophetas ait dominus qui furantur verba mea volens intelligere eos fore puniendos ab eo sicut ibi predixit Ecce ego cibabo eos absinthio et potabo eos felle. Si presumentes statum prophete a domino puniantur cur non similiter puniendus est tamquam agens illicite qui se in statum pastoris intrudit Item dominus in euangelio mathei ix. et luce x. dicit ad discipulos suos Messis quidem multa operarij autem pauci Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam Et conuocatis discipulis suis dedit eis potestatem spirituum immundorum etc / Vnde constat quod sicut nemini licet metere vel mittere falcem in messem alienam corporalem nisi de mandato domini possessoris / sic nec cuiquam licet falcem spiritualem mittere in messem dominicam nisi dominus tamquam operarium eum mittat Constat autem quemque esse qui se intrudit non esse missum a domino Item apostolus ad Ro. iiij. dicit quomodo credent quem non audierunt / quomodo autem audient sine predicante / quomodo vero predicabunt nisi mittantur / sicut scriptum est / quam speciosi pedes

euangelizantium.

euangelizancium pacem euangelizancium bona vbi non solum dicit sed probat quod legittime euangelizantes a deo sunt missi et sic euangelizare non licet nisi misso a deo Constat autem ad officium cuiuscumque cura huius euangelizandi officium pertinere Si vero illud minus et anexum non potest legittima auctoritate multo minus potest sua auctoritate illud quod maius est scilicet ecclesiasticam curam assumere/

Johannes Quid dices de viris multum deuotis qui ad tartharos et sarracenos accedunt ut eos conuertant et hoc est sine superioris cuiuscumque licencia et conuersis per eos postea presunt et curam gerunt ipsorum tales quia enim iuxta hec a te predicta se ipsos in curam intrudunt et ita videntur peccare / quod tamen non videtur dicendum ex quo suam caritatem exercent scilicet ponentes pro suis amicis, primo verius pro suis inimicis / et sic cum occiduntur inter tartharos aut sarracenos pro martiribus computari merentur / Referunt fide digni quod deus per tales multa miracula tam in ipsorum vita quam in morte in illis partibus operatur quod non esset si se intrudendo peccarent

Ricardus Si non obsistat superioris prohibicio vel inhibicio de tali accessu non dubium quin ille accessus est eximie caritatis ut dicis. Nec ille qui curam diuersorum per se ipsum gerit in curam illam se ipsum intrudit / aut sua auctoritate / sed auctoritate diuina curam assumit / quia quod deus precepit suis apostolis aut consuluit nunc illud Mathei ij. marci in fine euangeliorum suorum scilicet ut irent in vniuersum mundum et etiam ad omnes gentes et eis predicarent euangelium et eos baptizarent et docerent seruare omnia que eis ipse mandauit / non solum dictum eis pro se sed pro quibuscumque suis successoribus cum quibus christus promisit se esse omnibus diebus vsque ad consummacionem seculi sicut supra tractaui libro septimo capitulis xiij. xiiij. Igitur qui illud preceptum siue consilium obseruat non sua sed christi auctoritate curam assumit Si vero absque in zelo caritatis / sed pocius fauore cupiditatis acquirendi lucra temporalia aut in ambicione primatus ecclesiastici sic ageret iste vere esset intrusus censendus et viciosum haberet ingressum et viam phariseorum incurreret qui amant primas cathedras et primos accubitus sicut dicitur Mathei xxiij c.

Johannes Dic nunquid liceat pro sacramentis administrandis siue pro ipsorum administracione certum censum recipere

Ricardus Balaam propheta de quo loquitur numeri xxij. c. qui nec legem antiquam dei nec nouam acceperat reprobatus est a deo et dampnabiliter iudicatus quia de balaath rege moabitarum precium generacionis siue prophetationis accepit vnde deus sibi iratus misit angelum suum tenentem gladium euaginatum in manu ut sibi eunti versus regem resisteret propter quod

de quibusdam impijs imitantibus eum in hoc facto dicit petrus
ij canonica sua c. ij. Errauerunt secuti sunt viam balaan ex beser
qui mercedem iniquitatis amauit Et iudas in epistola sua de
huiusmodi malis dicit errore balaam mercede effusi sunt /
Ex quo iste vendens donum prophetie vel potius effectum doni
ipsius dampnabilis iudicatur qui nullam legem scriptam
accepit / quanto magis sunt illi dampnabiles qui vtramque le-
gem habentes vendunt dona dei sive corporis effectus
sacramenta ecclesiastica sacra Item 4 Reg. v. c. narratur qualiter
naaman sirus ab helyseo propheta curatus erat / et qualiter
ipse reuersus est in patriam suam scribitur sic dicit giezi
puer viri dei pepercit dominus meus naaman siro isti
vt non acciperet ab eo que attulit Viuit dominus quia curram
post eum ut accipiam ab eo aliquid / et secutus est giezi
post tergum naaman. quem cum vidisset ille currentem ad se
desiluit de curru suo in occursum eius et ait Recte ne
sunt omnia / et ille ait recte. dominus meus misit me ad te
dicens modo venerunt ad me duo adolescentes de monte
effraim de filijs prophetarum da eis talentum argenti et vestes
mutatorias duplices dixitque naaman melius est ut acci-
pias duo talenta et coegit eum ligauitque duo talenta
argenti in duobus saccis et duplicia vestimenta et im-
posuit duobus pueris suis qui et portauerunt coram eo
Cumque venisset iam vespere tulit de manu eorum et reposuit
in domo dimisitque et abierunt Ipse autem ingressus ste-
tit coram domino suo et dixit ei helyseus unde venis
giezi. qui respondit non iuit seruus tuus quoquam. at ille.
Nonne ait cor meum in presenti erat quando reuersus est homo de
curru suo in occursum tui Nunc igitur accepisti argentum
et accepisti vestes ut emas oliueta et vineta et oues
et boues et seruos et ancillas / Sed et lepra naaman ad-
herebit tibi et semini tuo in sempiternum et egressus est
ab eo leprosus quasi nix vbi giezi non tantum in se sed
in semine suo punitus est pro grauitate sui peccati quia
pro curacione naaman que fuerat donum dei et supra
cursum nature accepit argentum et vestes si sub lege
sic fuit punitum hoc genus peccati quanto magis tempore euan-
gelij debet puniri cum iam sint talia dona dei gratuita
magis nota quam tunc erant Item Iohannis ij^o sic legitur
Ascendit ihesus iherosolimam et inuenit in templo ven-
dentes oues et boues et columbas et nummularios
sedentes / et cum fecisset quasi funiculos omnes eiecit
de templo / oues quoque et boues et nummulariorum effudit

es et mensas subuertit et hiis qui columbas vendebant dice-
bat Afferte ista hinc et nolite facere domum patris mei etc.
Si omnes vendentes et ementes eiecit de materiali suo tem-
plo / quanto magis omnes tales alienos vult esse cum spirituali
ac peculiari suo templo. quod sibi in cottidianum et continuum
obsequium consecrauit .s. a collacione clericorum / et si sibi dis-
plicuit mundana negociacio in illo materiali templo quia
dei patris sui erat Et secundum Matheum marcum et lucam.
quia domus oracionis erat / quanto magis offendit eum
negociacio et precipue de suis donis peculiaribus scilicet
sacramentis ecclesie sue. ac aliis beneficiis suis gra-
tuitis in domo spirituali Que utique veraciter domus oracionis
esse debet si anima ecclesiastici sacerdotis siue episcopi cum ad
hoc sit ab eo peculiariter deputata ut in ea sibi cottidia-
na oracio offeratur Unde ex hoc solo capite michi vi-
detur sufficienter ostendere nullum licite posse vendere
ecclesie sacra que peculiaria dona sunt dei / nec eciam aliqua
beneficia ecclesiastica. Immo quod nec licet alicui nec sacerdoti
aut alteri dei obsequio consecrato mercacionem rerum tem-
poralium exercere Qui igitur vendunt ecclesie sacra Bala-
am et giezi iniquitatem ita sequuntur ut Balamite et
giezomite merito appellentur Huius rei racionem quantum
michi videtur in ewangelio Mathei x^o saluator expressit
cum apostolis suis quos misit euntes autem predicate dicentes
quia appropinquabit regnum celorum Infirmos curate mor-
tuos suscitate. leprosos mundate. demones eicite / gratis
accepistis / gratis date nolite possidere aurum neque argentum
neque pecuniam in zonis vestris non peram in via. neque
duas tunicas. neque calciamenta neque virgam dignus est enim
operarius cibo suo. Hic xpus instruit ut debeant graciam
sibi datam vel pocius effectus multiplices gracie eis datos
indigentibus gratis impendere non vendere. / cum ipsi et qui-
cumque habentes potestatem donorum dei spiritualium gratis graciam
acceperunt talia conferendi et quia gratis potestatem dandi
acceperant gratis dare debebant in ipsis apostolis et discipulis
omnes eorum instruens successores Ut igitur non he-
sites de quibus donis intelligis illud saluatoris preceptum
.s. gratis accepistis gratis date Attende quod hic deus
premisit Euntes autem predicate dicentes quia appro-
pinquabit regnum celorum. infirmos curate. mortuos sus-
citate leprosos mundate demones eicite. hec ergo dona
omnia voluit gratis impendi / hos effectus donorum gratui-
torum que dona apostoli gratis acceperant hec ergo predicacionis

effectū aut actū oīb licat vende aut emere / et pari roe
nec ꝯphiam aut eiꝰ actū / nec curacoem .ſ. miraculoſam . ſic
naaman fuit curatus / nec ſuſcitacione nec demoniū eiectioꝫ
nec lepre mūdacoem ſuper nālem intellige de qua conſtat
ꝙ loquitr̄ . Item ex quo conſtat ꝙ pro regla eis dixit non
dubiū pro ſe ⁊ ſuis ſucceſſoribꝫ quibuſcūqꝫ gratis acce-
piſtis gratis date . Non ſolū ad ea que ibi ꝓmiſit voluit
hanc regulā ſiue roem extende / ſed ad oīa que gratis
accipiant ita ut ea gratis erga alios exercerent . Vnde
colligere potes ꝙ de oībꝫ dei donis gratuitis eſt accipi-
endū hoc dictū et de eoꝝ effectu / qm̄ conſtat ꝙ apli nō
receperūt in ſe predicta opa que precipit eis gratis im-
pendere cū nec tūc mortui eſſent nec demoniaci nec
leproſi . ergo precipe voluit ꝙ dona eis data debēt gratis
erga illos et ipoꝝ donoꝝ effectus ꝓpos ſiue fructus
non vendere ſed gratis impendere illa .

Johannes nomine balaam et giezi tempus doctrine
xpi multis etatibꝫ preceſſerūt . Non ergo ꝓpter hanc xpi
doctrinā rei dāpnacois extiterant niſi illi ſoli qui xpi tem-
poribꝫ ſucceſſerūt vnde huiꝰ grauis pcti illam atte roem
expecto .

Ricardus . Quamuis xpc hanc roem expreſſit et ideo
amplius delinquūt vendentes ſcienter ꝙ ipſius doctrine ig-
nari . tamen racio quā xpc hic innuit nālr̄ oim hoim
cordibus eſt impreſſa .ſ. ꝙ dona dei intelligo ſupnālia
que ex nālibus haberi non pnt / quia gratis accipiuntur
gratuite dari debent et gratuite exerceri . Eius huiꝰ
rōnis cam̄ queris . Ecce vna ex pte auctoris eſt patens
qui eſt xpus ſume ſapiens ſūme diues et hoc lucro
mercacōis non indigens / vnde talis mercacio ſibi nō
congruit ſed eius gloriam macularet ſiue illud ageret
per ſe ipm̄ ſiue per ſuū miniſtrū . Igitur qui de donis
dei gratuitis mercari nititur ꝙtum in ipo eſt dehoneſ-
tat et maculat ſtatū auctoris quod eſt graue pctm̄ .
Ex parte miniſtri cam̄ attende . Ecce enim qui donū
dei alicui impendit quia ſuū non eſt ſed dei qd tribuit
gratis debet illud tribuere vnde ſi pro illo recipit cū
hoc ad vtilitatē dei oīpotentis non poſſit recipe ꝯſeqr̄
ꝙ ad ſuū ꝓuatū comodū recipit alienū / quia preciū
ſi qd eſſet dei eſſe deberet non hoīs / et ſic recipiens pre-
ciū aut latro aut raptor efficitur ipo facto . vnde hanc
culpam heliſeus exprobrauit cū dixit Nūc ergo acce-
piſti argentū et accepiſti veſtes ut emas oliueta et

vineta et oues et boues etc. Tercio debes attendere legem
nature qua constat omni homini beniuolenciam impendendam
Cum igitur in collacione donorum gratuitorum dei siue ipsorum
effectuum / minister ecclesie nil de suo preter beniuolenciam vo-
luntatis impendat si illam nisi precio recepto retraheret
legem nature de beniuolencia aliis impendenda dissolueret
et impietate merito arguendus. Vel si naturam doni ipsius
aduertas cum illud sit dei solius et sic minister illud confe-
rendo aliis nichil de suo impendit / et ideo a ministro me-
rito libere debet impendi Constat quod ipsum vendens agit
contra naturam doni ipsius et de sui natura debet esse gratuitum
Ut igitur hic de illo breuiter expediam inuadentem premissas
causas violatoris aut predictam saluatoris vocem inueneris
cum imitatorem balaam et giezi et eorum impietatis fidenter
pronuncies.

Johannes hanc summe sapiencie vocem et has causas tam
claras libenter amplector. Unde ut mihi uidetur satis elucet
ut ad hoc non oporteat multos libros euoluere quoniam numquam
licet vendere ipsa gratuita dei dona aut ipsorum donorum ef-
fectus siue fructus eciam si semper conferantur non nisi
gratuite dari debent quoniam ad hoc omnipotencia largitatis
hominis cuiuscumque beniuolencia naturalis nuda ministerialis
potestas in prelatis ecclesie et condicio equalis ipsorum donorum
impellit / ex quo clare iudico quod si prelatus propter pecuniam
siue propter alia munera corporalia / siue propter preces aut in-
stancias dominorum siue propter propinquitatem in sanguine / aut
affinitate imperfeccionem in patria in lingua / aut propter aliquam
aliam causam siue condicionem preter eam quam approbat et accep-
tat deus dona eius huius conferunt cum sit a premissis regulis
recedat / cum Symon petrum apostolum et iudam per viam balaam
incedat tales conferentes aut verius vendentes balaa-
mite et eciam giezite que multo symoniacis sunt peyores
et eorum peccata vel baalamia siue giezia aptissime appellantur.

Ricardus. Quamuis grauius multis et pluribus videatur
tua sentencia refugiis michi videtur et amplius vera quam dura
Uides igitur quod non licet pro collatis sacris premio nec aliud
quicquam recipere eciam si vocem predictam cum suis causis atten-
das nichil vides quod nullum beneficium ecclesia siue donum siue
regimine siue cura siue predicacionis officium siue eius actio
siue misse celebracionem aut aliquod aliud officium spirituale donum
dei gratuitum quod quisque iure dei tamquam eius spiritualis minister
debet operando tradere seu conferre licet vendere / aut propter
preces / aut propter propinquitatem carnis siue propter impensa

obsequium aut aliquam aliam eam precise virtutibus ac meritis quos
deus non dubium semper approbat dumtaxat ac exceptis
aliquibus tradere seu conferre qui sic agens ut predixi et inho
norat auctorem cuius transgreditur voluntatem sive man
datum committendo furtum sive rapinam rem alienam invito
eius domino contractando / legem tamen sive nature dissolvit
et quantum in ipso est doni gratuiti naturam subvertit unde omnes
huius balaamitas et giezitas et eorum opera balaamiam
sive giezziam congrue appellasti.

Attendere tamen eorum laboranti sive ieiunando sive in
baptizando sive in ministrando alia sacra ecclesie licet recipe
ntia vite per censum annuum et per oblationes cottidianas
et alios modos honestos dum tamen balaam et giezi non
sequitur recipiendo aliquid pro ipsis gratuitis donis dei
quod apostolus paulus non solum videtur dicere sed probare i. ad
cor. 9. Quis quis militat suis stipendiis / nunquam quis plan
tavit vineam et de fructu eius non edit / quis pascit
gregem et de lacte eius non manducat numquid secundum hominem
hec dico. Deum et bovis triturantis numquid de bobus cura
est deo. An propter nos hec dicit. Nam propter nos utique
scripta sunt quoniam debet in spe qui arat arare et qui tri
turat in spe fructus recipiendi. Si nos vobis spiritualia seminamus
ne magnum si nos carnalia vestra metamus. Si alii potestatis
vestre sunt participes quare non potius nos qui usi sumus
hac potestate neque offendiculum debemus ewangelio xi°. Hic
enim paulus pro ministerio vel potius pro labore in mi
nistrando quod ipse et barnabas in predicando / et in sacramenta
alia conferendo corinthiis dicit se habere potestatem metendi
scilicet recipiendi eorum carnalia et probat per scripturam ve
teris testamenti / et i. ad thymo. v. qui bene presunt presbiteri
duplici honore digni sunt vel habeantur. maxime qui labo
rant in verbo et doctrina. dicit enim scriptura non infrenabis
os bovis triturantis / et dignus est operarius mercede
sua ubi idem etiam ostendit per scripturam / Unde i. ad thes.
ii° dicit neque enim fuimus in sermone adulacionis sicut scitis
neque in occasione avaricie, deus testis est nec querentes
ab hominibus gloriam neque a vobis neque ab aliis cum possemus
oneri vobis esse ut christi apostoli. hic etiam affirmat quod possit
eos onerare de necessariis sibi ad vitam sicut christi apostoli / et
ii. ad thessal. ultimo. dicit de se nocte et die operantes ne
quem vestrum gravaremus non quasi non habeamus potestatem / Item salva
tor mittens discipulos ad predicandum precepit eis luce x°.
sic In quamcumque domum intraveritis primum dicite pax huic

domum et si ibi fuerit filius pacis requiescet super eum pax
vestra. Sin autem ad vos revertetur. In eadem autem domo ma-
nete edentes et bibentes que aput illos sunt / dignus est enim
operarius etc. / Unde constat discipulos habuisse mandatum re-
cipiendi necessaria vite ab hiis quos ipsi docebant / et salvator
ostendit hoc iustum esse quia operarius dignus est etc. / Si licuit
pro predicationis ministerio ista accipere eque licet pro ami-
nistracione sive labore vel opere administracionis sacrorum ceterorum
ista recipere / Unde Christus apostolis suis ista prohibuit Mt. x.
nolite possidere aurum neque argentum. neque pecuniam in zonis
vestris. Non autem hoc prohibuisset eis nisi aliunde deberet
quicquid necessarium erat eis nichil andetur. / Item apostolus ad Ro.
xv. dicit probaverunt enim macedonia et achaya collectam
aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in iherusalem. placuit enim
eis et debitores sunt eorum. Si enim spiritualium eorum participes
sunt gentiles debent et in carnalibus ministrare eis / Si illi
qui recipiunt spiritualia sunt debitores eorum qui ea eis ministrant
et ob hoc debent eis carnalia ministrare sicut hic dicitur. Cum
non possunt spiritualia ministrantes certum censum per aliquem modum
necessaria vite scilicet pro huiusmodi laboribus si aliunde non habeant
non tamen recipere sed etiam exigere ut in apparet / dum tamen
balaam et giezi non sequuntur. / Unde in lege numeri xviii c.
dicitur filiis autem levi dedi omnes decimas israhelis pro-
ministerio quo serviunt michi in tabernaculo federis et iterum
infra de decimis decimarum dei et comedetis eas in omnibus
locis vestris tam vos quam familie vestre / quia precium est pro
ministerio quo servitis in tabernaculo testimonii.

Johannes dico nunquam preposituram ecclesiasticam licat per symoniam acquirere.

Ricardus dico tibi quod intravit ihesus in templum dei et eiciebat omnes vendentes et ementes de templo et mensas nummulariorum et cathedras vendencium columbas evertit et dicit eis scriptum est domus mea domus orationis vocabitur. vos autem fecistis eam etc. / mathei xxi. Cui dicto concordat. marci. xi. c. et similiter luce. c. xix. // Forte dices michi facta hec spiritualiter ne templum dei materiale per frequenciam populi concurrentis in utilia ad salutem aut saltem circa ea exercenda que loco orationi deputato nullatenus convenirent dehonestaretur et vilior haberetur et etiam pateretur abusum / quod pro orationis non pro mercationis usu fuerat a domino ordinata. Si inquam hoc michi responderis. Nonne ex hoc rursus consequitur quod multo amplius dominum offendit quod in spirituali suo templo.

non tamen mercatur de rebus corporaliter datis in usum sed insuper de suis rebus peculiaribus videlicet de prepositures spiritualibus sue ecclesie mercacionem carnalem exercet cum una causa generalis offerre utrobique appareat. scilicet quod domus eius domus oracionis est ymmo non dubium si racionem sequimur quin iste qui de Christi bonis peculiaribus mercatur et in sua spirituali ecclesia de ipsa ecclesia multo magis meretur expelli quam illi mercantes in templo materiali de eo eici meruerunt.

Johannes Satis michi videtur hoc genus delictum et culpa dampnabilis. Sed de symonia est questio armenorum igitur hos ementes preposituras ecclesie dei debere symoniacos si potes ostende.

Ricardus. dic tu primo quid symoniam appellas.

Johannes Quid aliud quam peccatum simile peccato symonis magi de quo legitur actuum viij° quod ipse obtulit pecuniam apostolis ut emeret spiritum sanctum.

Ricardus. Ex quo prepositura ecclesiastica non est spiritus sanctus sed non dubium quin illam emens non committit symoniam talem sed non recte symonis factum attendas, et ideo non recte symoniam appellas aut saltem non plene eam describis. Ut autem hoc scias esse ibi sic describitur. Cum vidisset autem symon quod per imposicionem manuum apostolorum daretur spiritus sanctus obtulit eis pecuniam dicens. date michi hanc potestatem ut cuicumque imposuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum pecunia tua tecum in perdicione quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est enim tibi pars neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. penitenciam itaque age ab hac nequicia tua et roga deum si forte remittatur tibi hec cogitacio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligacione iniquitatis video te esse ubi constat quod symon non spiritum sanctum emere voluit sed potestatem ut cuicumque manus imponeret acciperet spiritum sanctum. Hec autem potestas non est spiritus sanctus, sed potestas sacerdotalis sive episcopalis, qua episcopus et quilibet successor apostolorum habet hanc potestatem ut scilicet cui manus rite imposuerit. ille recipiat spiritum sanctum. Et ideo hec potestas est in prelatis ecclesie, et si ipsi sint in peccato mortali et sic spiritu sancto carentes, unde constat quod Symon pecuniam obtulit et emere voluit hanc ecclesiasticam potestatem. Item attendere debes ex serie scripture predicte quod symon non emit hanc potestatem sed eam emere voluit et pro ea habenda pecuniam obtulit Ita quod ex hoc colliges quod symonia dicta a facto symonis est velle emere potestatem predictam sive pro ea habenda offerre pecuniam. Nec dubium quin illud peccatum symonis sit

symonia dicenda quod beatus petrus sic detestatus est ut diceret de illo peccato In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Sed illud peccatum de quo beatus petrus hoc protulit fuit peccatum voluntatis sive voluntas emendi spiritualem potestatem predictam / tamen deliberata voluntas. quod constat ex hoc quod beatus petrus huic detestacioni inmediate premisit. roga deum si forte remittatur tibi hec cogitatio .i. voluntas emendi. Adhuc insuper premisit pro causa dampnationis symonis quia extimasti donum dei pecunia possideri. peccatum extimationis .i. voluntatis detestans Unde michi videtur peccatum symonie esse voluntas emendi hanc spiritualem potestatem quam voluntatem impiam symon prius tempore non dubium habuit quam pecuniam apostolis obtulit Et si ipsi voluntati perverse addicitur obligatio pretii sicut symonem constat egisse aut si non solum pretium offeratur sed detur tanto amplius symonie peccatum aggravatur sive augetur/

Terim. ut symonie peccatum intelligas dic michi emens aut volens emere aliam potestatem spiritualem quam illam .i. quam impositionem manus manuum appellamus symoniam committat

Johannes Ex quo tale peccatum huiusmodi fuit peccatum symonis non committit cur dici debeat symoniacus aut symoniam esse sive peccatum eius non video.

Ricardus petrus respondit symoni pecunia tua tecum sit in perditione Et pro causa subiungit quia extimasti donum dei pecunia possideri non dixit quia extimasti hoc donum dei etc. sed in genere dixit donum. Manifeste exprimens omnem emptionem sive voluntatem emendi donum dei esse principium sive inicium perdicionis. Immo non est racio cur voluntas una non similiter sit dampnabilis ut alia. Cur enim esset dampnabile emere seu velle emere potestatem manum imponendi ut quis accipet spiritum sanctum et non esset dampnabile emere seu velle emere potestatem baptizandi ut baptizatus accipet spiritum sanctum aut potestatem inungendi ut unctus spiritum sanctum accipet aut potestatem absolvendi a peccato ut homo accipet spiritum sanctum aut potestatem consecrandi corpus Christi ut illud consecratum sumeretur ad amplius robur per spiritum sanctum non video racionem. Constat igitur totum genus peccati huius emptionis seu voluntatis emendi potestatem spiritualem hic a sancto petro dampnari et congrue dici posse symoniam. et hinc omnes hoc genus exercentes symoniacos a symone qui primus fuit in novo testamento huiusmodi mercacionem spiritualis potestatis sive virtutis introducere voluisse sed in una eius specie

ipsam exercuit / sicut totum genus peccati superbie. In vna tamen
eius specie introduxit et totum genus vendicionis potestatis spiritu-
alis aut effectus ipsius congrue dici potest giezia a giezi pu-
ero helisei aut pocius balaamia eius auctore et sic de
multis similibus

Johannes. Negare non possum hic petrum dampnare
ut dicis totum genus empcionis potestatis spiritualis ac voluntatis
emendi huiusmodi potestatem per quam datur aut dari potest
spiritus sanctus. Sed prepositura ecclesiastica non est talis potestas
spiritualis aut dari potest spiritus sanctus. Non igitur damp-
natur hic a petro huiusmodi preposture mercacio. Vnde apostolus
paulus i. corinthiorum xii. dicit Vnicuique autem datur ma-
nifestacio spiritus ad utilitatem. Alii datur sermo sapiencie
alii sermo sciencie secundum eundem spiritum / alteri sermo in
eodem spiritu / alii gracia sanitatum in vno spiritu / alii operacio vir-
tutum / alii prophecia / alii discrecio spirituum alii genera linguarum
alii interpretacio sermonum. Hec autem omnia operatur
vnus atque idem spiritus diuidens singulis prout vult
Vbi constat hec omnia enumerata ab apostolo esse dona dei / et tamen
per illa non datur spiritus sanctus / sed tamen fit aliquid accessum
nature in solutum. Non enim habens donum sapiencie aut sciencie
aut prophecie aut alicuius alterius hic enumeratorum Ob hoc
habet potestatem dandi spiritum sanctum / sicut habet iste cui manus
episcopi imponitur imponuntur ut fiat sacerdos / et tamen
puto neminem hesitare quin si symon obtulisset pecuniam
apostolis ut aliquod illorum donorum acciperet quin petrus con-
uenienter sibi respondisset pecunia tua etc. quia donum dei
extimasti pecunia possideri cum hec dona sint dona dei
gratuita. sicut potestas illa quam symon emere cupiebat
Constat igitur quod minus restringis symonie peccatum ad
empcionem potestatis ministerialis dandi spiritum sanctum / cum petrus
illud ad empcionem ymmo ad voluntatem emendi quodcumque
donum dei extendat /

Quod autem prepositura ecclesiastica sit donum dei
aut saltem habeat donum dei inseparabiliter sibi annexum scilicet
potestatem sacerdotalem ex hoc potest videri quod sublata omni
potestate sacri ab aliquo preposito ecclesiastico alicui preposito non
remanebit prepositus prepositi. nisi secundum quid non vere.
sicut subtracta a domificatore ars faciendi funda-
mentum et muros non remanebit domificator. nisi
secundum quid non vere sed tector dumtaxat et requirit
alium artificem ut domum efficiat. Sic qui partem of-
ficii pastoralis nouit et partem ignorat non est verus

paſtor / ſed ſemi paſtor Quo ꝗ° vere ſit ꝓpoſitus eccl'e
alicui ꝑplo ſiue verus rector ſpualis ſiue verus paſtor
ouium xpi non video niſi habeat ptatem ſacralem ꝑ quam
pot nccīa ſalutis ꝑplo miſtrare Non nego quin quis per
ſuperioris diſpenſacoem fructus ꝓpoſiture eccliaſtice ad
tempus diſtribuere poſſit et eos diſpenſandi ptatem
hre ſine ordine ſacro ſiue ordīs ptate Sz talis vera-
citer ꝓpoſitus aut vere ſemi ꝓpoſitus eccliaſticus ꝑpli
dici non debet Sz ille eſt vere ꝓpoſitus cui ex officio
conuenit ei ſalutis ſacrā nccīa miſtrare. Cum igitur
ꝓpoſitura eccliaſtica habeat inſepabilr ſeu includat or-
dinis ptatem conſequitur ꝙ omnes qui ꝓpoſiturā emunt
domū dei emunt aut ſaltem emptor merito iudicatur.

Johannes Quid ſi quiſpiam eſſet ſacerdos aut epc
et emat ꝓpoſiturā ille non emit ordinis ptatem quam
illam iam ante habebat.

Ricardus. Ymo ille veraciter emit ordinis ptatem
quam antea habebat non ut ſit ſua de nouo ſed ut cū
ptate regiminis fiant ſua de nouo. aut ſi placet dicere
ꝙ illam non emit in hoc caſu non ꝓpter hoc a ſymonie
ſcelere excuſatur exquo emit illud cui donū ſpuale in-
ſepabiliter eſt annexum.

Johannes. Quid dicam contra non habeo quin ſicut qui-
cumque emens aut emere ſatagens aliquod ſacrum ecclie ſic
quicumque emens aut volens emere ꝓpoſituram eccliaſticam que
ſecū curam ꝑpli veram habet anexam domū dei ſpuale
emere merito iudicatur et ob hoc cū ſymone dapnacoem meretur.

Johannes Sz dic de aliis ꝓpoſituris ecclie licet non
ſint ꝓpoſiti ꝑplo per hunc modū / tn̄ ſint ꝓpoſiti bonis eccl'e
diſpenſandis. ſicut legimus in actibz aplorum. c. vi. de Ste-
phano et ſex ſuis collegis .ſ. ꝓpho et ceteris qui erant adiſnlis.
dicti et ab aplis per impoſicoem manuū ordinati aut ſancti-
ficati ut oblacones fideliū de quibus apli et diſcipuli ocs
vixerunt reciperent et eas victui et veſtitui nccīa miſtra-
rent diuidendo ſingulis prout cuique opus erat ſicut dr
dis ante ca.m .ix. hos pbros .i. ad thy. 3. paulus aplus appel-
lat dyaconos ſic pudicos non bilingues no multo vino
deditos non turpe lucrum ſectantes et infra / et hii probant
primū ut ſit miſtri nullū crimen habentes nos vero huiusmodi ꝓpo-
ſitos diuerſos diuerſis noibz aliquos canonicos ſiue pre-
bendarios alios porcionarios aut ſimiliter nomine appellamus omnes
tamen dicimus nomine com ꝓpoſitos et corpus bnficia ꝓpoſituras
vocare poſſumus et nc dubiū quin eccliaſtice dignitati preſunt /

dic magister de beneficiis inquid ea ementes sint symoniaci cen-
sendi quoniam non videtur eorum preposituras aliquod donum dei spirituale
annexum habere Et ideo qualiter in earum emptione symonia habe-
at locum non video.

Ricardus de nomine generali talium quibus ministerium siue
auctoritas dispensandi ecclesie bona committitur prudenter dicens
scilicet quod sint iuxta apostolicam tradicionem dyacones appellandi Vnde
actuum. xxi. dicit lucas sodiis quidam translacionem quorundam eodicum
alia die profecti venimus cesaream et intrantes domum phi-
lippi euangeliste qui erat vnus de septem dyaconibus / cum mansimus
ex hoc dicto constat quod habuit euangelizandi ex suo officio
potestatem quando philippum vnum ex illis septem electis appellat.
Tempore vero apostolorum quia ipsi non habebant ecclesiasticos fructus
et redditus sicut modo sed simplices oblaciones fidelium ad
viuendum ideo tunc tales dyacones ministros siue prepositos
mense vocabant iuxta illud actuum vi. dictum ab apostolis non est
equum nos derelinquere verbum dei et ministrare mense. Con-
siderate ergo fratres ex vobis viros boni testimonii vii. plenos
spiritu sancto et sapiencia quos constituamus super hoc opus.
Modo natis multis redditibus ecclesie eorum nomina quasi ad sola tem-
poralia comoda translata videntur eo quod vnusquisque querit que
sua sunt non que dei ad temporalia obtinendum amplius quam diuina
misteria exercenda Effectus omnes tamen ex officio dyaco-
nes esse debent et in admissione huius ministerii per imposicionem
manuum sacerdotis / sicut stephanus et eius collegae dyacones
graciam spiritualem igitur Et ergo cum aliquibus talibus dispensatoribus
bonorum ecclesie pro tempore non fiant dyacones dispensatur ad
ipsorum dampnum donum dei ab ipsis ad tempus subtrahitur igitur
non quod ex gratia dispensacione dampnosa Et quod ex primo ad dicendo
graciam ipsius ministerii ipsi conveniat debemus attendere quod si fecimus
elucescit quod omnes tale ministerium siue prepositura donum dei mi-
nisterio illi annexum precio extimat possidere et sic cum symone
condempnantur / Nec refert siue dixeris donum spirituale
annecti ministerio siue econverso. dum tamen ex lege ecclesie sint
annexa quando vnum sine alio de lege apostolica. sicut nec haberi po-
terit sic nec emi / sicut a volente ouem vendere siue vel-
lere nec ergo vellus emere non potest nisi ouem. scilicet compes
nec ouem comparare poteris si vellus non emas.

Johannes Sunt multa beneficia ecclesiastica que iuxta
decreta romane ecclesie ordinem huius sacri non exigunt / et
sic nullum donum dei habent annexum de dono spirituali. intelligo
alias enim quicquid in mundo habetur donum dei est vnde e-
mens huiusmodi beneficia non videtur committere symoniam.

Ricardus omne regimen spuale aut verius omnis auctas
emendi donu dei est supnale Intelligo quod ex puris naalibus
haberi non pot Unde aplus ad Ro. xij habentes autem do
nacones sedm graam que data est nobis differentes siue pphiaz
sedm roem fidei siue ministeriu in ministrando / siue qui docet
in doctrina qui exortatur in exhortando qui tribuit in sim/
plicitate / qui preest in sollicitudine etc / ubi presidenciaz
sedm graam nobis datam affirmat et sic ptatez exhortan-
di intelligo auctez predicandi. De qua etiam dt ad Ro. x.
quomodo audient sine pdicante aut quomodo predicabut
nisi mittantur volens ostende quod auctas predicandi est
data desuper a deo supra cursum nature. Nulla autem
videntur michi bnficia ecclastica quod habeant regimen
spuale / et per quns donu dei anexu Intelligo parciale aut
integru quod omne collegiu ecclasticu non dubiu habet /
regimen spuale saltem ministeriorum sui collegij siue sue
ecclie / et sic singuli canonicorum siue porcionariorum aut quo/
modocumque eos vocare volueris hnt presidenciaz spualez
parcialem aut integram / que donu dei est Immo si recte
consideres ipa ecclastica bnficia sua sunt regimina siue
ptates regendi tpalia comoda habentes anexa ea ex
sola ordinacone ecclie Nec sunt illa tpalia aut ius ea
percipiendi dicenda bnficium ecclasticu / Sed pocius ipa
potestas regiminis certi bnficiu ecclasticu est dicendu
que est multo nobilior et pncipalior qua comodu tpale
licet forte a carnalibus amplius sit concupitu. Item
non videtur michi quod omnes hntes huiusmodi pbendas
aut porcones debeant hre anexam ptatem euangelizadi.
et per quns donu dei / Et si ex duplici capite talibz bnficijs
sunt dona dei accepta. Si qua vero fuerint beneficia
appellata que nullaz omnino curaz regiminis hnt annexam
nec ordinez / nec dispensacois spuale ministeriu nec auctez
euangelizandi sed sunt tamquam nuda stipendia ministrantibz
in ecclia deputata pro vite necessarijs nuppe ecclastica
appellantur / quod ecclastica pprio noie sola spualia appellat
unde in mercacone taliuz si qua sunt non video symoniam
comitti. Breuiter tamen collige quod sicut vendens quod
ius donu dei gratuitu aut eius effectu seu fructu
balaamiaz seu giezitam incurrit iuxta precedentez articulum
quia contra illud agit .s. gratis accepistis gratis date et contra
causas huius dicti quas ibi expressi Sic quicumque emens
huius dei donu spuale seu eius profectu / et siue pprium
effectu seu fructu symoniam comittit Cuius facti racio

eſt graue pccm̄ quia in auctorem impingit volens cū per
ſe vel aut per ſuū ſpūalem miſtrm̄ de ſuis donis gratuitis
mercari Item ſicut ibi dixi de vendente ſic dico de emente
qui laborat aliena indebite poſſidere et ſic fur aut latro ſiue
raptor merito iudicatur Item namque dona dei gratuita
quantū eſt in ipo ſubuertit laborans ipm̄ venale efficere pro
indecenti et preter hoc balaamiaz ſeu pccm̄ balaamie venden
tem impellit aut ſaltem nulla neccitate vrgente eius pcco
conſentit vnde merito ſibi dici poſſet In felle amaritu-
dinis et oblatione pcci video te eſſe quod ſymoni dixit petrus
vbicumque ergo in aliquo inueneris hec pmiſſa in recipiendo
aliquod donū dei ſiue ppriū eius effectū cū ſymoniacū
et dampnabilem fidenter affirmes vides ergo quid ſit ſy
monia · volūtas ſola ſeu volūtas cū obl'one precij emendi
donū dei gratuitū aut eius effectū Cur vero ſit tam de
teſtabile hoc pccm̄ non minus ex hijs nunc dictis appet clare.

t autem · ſcias qui varijs modis hoc deteſtabile
pccm̄ committatur · dic ſi ſymon aliud preciū quam
pecuniam dare voluiſſet aut apłis obtuliſſet pro
tali poteſtate habenda numquid non idem genus pcci et eque
graue feciſſet.

Johannes Cur dampnabilius ſit dare vel offerre
pecuniaz quam veſtem equū oues aut boues aut aliquod
bonū apciabile eque valoris cū oblata pecunia omo.
non video cū tota culpa ſit in volūtate ex hoc qui pro
precio terreno ſeu corpali cupit ſpūalem emere ptatem
aut eius effectū ſicut pccm̄ vendentis effectū gre ſpūalis
ſicut giezi fecit puer heliſei ſicut dr̄ q. j. c. v. c.
qui a naamā ſiro recepit pecuniaz et veſtes equale eſſe.
ſiue vendat pro pecunia ſiue pro veſtibus quin ille puer
a ppha pro maleficio ſuo lepra percuſſus eque videtur
fuiſſe punitus pro veſtibus receptis ſic pro recepta pe-
cunia ſicut ſcrīa pphe in eū lata pretendit ſub hijs verbis
Nunc ergo accepiſti veſtes ut emeres olueta et vineta
oues et boues et ſeruos et ancillas ſed et lepra naa-
man adherebit tibi et ſemini tuo in ſempiternū vñ
michi pariter videtur eſſe de emente ſiue de habente
voluntatez emendi pro alio apciabili ſicut pro pecunia.

Ricardus · michi videtur qui prudenter et veraciter reſ-
pondiſti.

ed dic ex quo · vides quī homines tantū accep-
tant preces amicorū ſuorū aut aliorū dnorū ·
quantū apciantur certam pecuniaz / aut aliud ꝯtu.

bonum appreciabile. Si Symon alienus amici aut alterius domini quod
apostoli gratanter in licitis exaudissent preces meas procu-
rasset ut sic hanc prelaturam quam concupierat accepisset —
nunquam non grave peccatum et simile sceleri predicto commisisset
ita ut in felle amaritudinis et in obligatione peccati seu ini-
quitatis esse merito dicetur.

Johannes. Nescio quid tibi respondeam. Si enim dixero sic
videtur nimis gravis sententia quia sic quilibet obtinens talem
prelaturam per suam peticionem aut cuiuscumque alterius dampnabiliter
optineret. Si dixero quod non premissam racionem impugno.
tu pro me profer sententiam.

Ricardus. Distingue peticiones medias aut offeruntur
ab eo qui procurat precio quomodo ego posui cum quesivi
aut offeruntur dumtaxat pro informacione status petentis
sive illius pro quo fiunt. Primo modo videntur preces conditionem
saltem precii in petentis consciencia obtinere. Et non video quin
sit offerens ab eo qui corda scrutatur socius symoniis in-
dicetur et emptor et eiusdem generis peccatum cum Symone exercere.
Si secundo modo offerat preces per se super alium ut status suus dumtaxat
sanctiori collatori intimetur ut sanctior agnoscatur eius zelo
pietatis si hoc decreverit de beneficio sibi providat non video quin in
voluntate sit emptor. Et ideo nec symoniis peccatum incurrit magis autem
immunis est ab isto peccato pro quo ipso non procurante preces mediate
offeruntur. non tamen per supplicatam excuso penitus a peccato quin vix
potuit supplicare nisi habeat ambicionem aut cupiditatem in mente.
Si tamen ex sola devocione proficiendi sibi et aliis spiritualem de-
sideraret prelaturam cum apostolus dicat I ad Thy. 3. Fidelis sermo et
omni acceptione dignus si quis episcopatum desiderat bonum opus de-
siderat / quod non dixisset nisi posset episcopatus in casu meritorie con-
cupisci puto quod non solum est alienus a Symone sed illius verus
discipulus qui dicebat imitatores mei estote sicut et ego Christi.
prima Cor. 4. Cum dicto premisit nam in Christo Jhesu per evan-
gelium ego vos genui. igitur suadebat voluntate per evan-
gelium aliquos generandi. Non tamen usque dicat quod quisque debet
prelatum petere hoc enim michi videtur semper esse peccatum iuxta
regulam superdictam in precedenti articulo. Ex quo enim omnino debet donum
spirituale libere conferri debet libere admitti non procurari sed po-
cius propter vocacionem dei acceptari iuxta illud ad He. 5. Nemo
sibi sumit honorem sed qui vocatur a deo. Item qui beneficium
sive preposituram petere inducit aliis indignis exemplum perni-
ciosum petendi et ambiendi huiusmodi preposituras ex hoc ca-
pite in personis indignis etiam est peccatum. Item nec indigno
congruit petere huiusmodi beneficia quibus indignus existit nec licet
nec congruit dignis illa petere quin formam suam in sic pe-

tendo macularet cum corpore redderetur aput patronum aut alios
ambiciosus aut cupidus hiis diebus s. ex quo curis/ecclesiasticis
temporalia comoda sunt annexa. Extimare enim possent veri-
similiter quemcumque eas petentem propter annexum comodum temporale
amplius quam propter effectum spiritualis profectus eas velle peti-
cionibus optinere

Sed adhuc de illo responde qui alicui domino corporis sui prestat
obsequium ea convencione ut eum promoveat ad preposituram
ecclesie numquid symoniam committit/

Johannes Ex quo obsequium ipsius apud dominum precio
acceptatur et ipse illud offert pro precio non video quin eque
dampnatur sicut si preposituram pro pecunia mercaretur

Ricardus Rectissime iudicasti quia et ipse vere est emptor
et ille vere est venditor doni dei Et ideo iuxta vocem predictam
uterque cum symone et balaam dampnacionem meruit Sed
quid si inter tales nulla fiat omnio convencio obsequens sola
voluntate cupit per suum obsequium quod alias non impenderet
preposituram sive ordinem sive aliud spirituale donum dei a suo
domino obtinere

Johannes Symon solus precium comisit non petrus aut
apostolorum aliquis quia emendi donum dei voluntatem habuit
etiam pecuniam obtulit Et ideo ut probasti peccavit quia
voluit donum dei obtinere unde istum obsequentem in volun-
tate ut pro illo obsequio aut eo mediante preposituram aut
aliud donum dei obtineat nescio extimare quin in voluntate
cum symone sit mercator

Ricardus Bene advertis precium symonis Et ideo istum
symoni recte equiparas. Nisi quod iste forsan carius emit
quam symon quia per vigilias et sudores impendit suam
substanciam et symon obtulit duntaxat sua pecuniam tanto apud
deum minus In quo casu aut similem quemcumque esse puto/ qui
aut evangelizat publice aut orat aliud opus de genere
suo bono exercet ut per hoc ecclesiasticam preposituram acquirat
qui omnibus hiis prepositura illicite precibus initi possidere cum
hec nichilominus quod balaam meruit dei dona vendendo

Johannes. Xpus ipse talia emi posse ostendit, ut videtur
qui dixit querenti quid boni faciam ut habeam vitam eternam.
vade et vende omnia que habes et da pauperibus et habebis
thesaurum in celo. mathei xix. ubi videtur docuisse precium
temporale pro spirituali dono s. pro vita eterna que maxima est.
donorum. Item luce xvi. ego dico vobis facite vobis amicos
de mamona iniquitatis ut cum defeceritis recipiant vos in e-
terna tabernacula ubi plane suadere videtur pecuniam

esse dandam pro acquirenda vita eterna Et dauid ps xviij°.
Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum
propter retributionem. Ubi constat quod dare voluit seu offerre
sua opera bona propter retributionem eternam Et mathei xvj c.
xpc sic orare docuit dimitte nobis debita nostra sicut et
nos dimittimus debitoribus nostris. Et ibidem ora premium tuum in
abscondito et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi.
Simile ibi dicit de ieiunante Immo petro principum offendi-
at quid dicenti Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te.
quid ergo erit nobis Ihesus autem dicit eis sicut ibi sequitur capitulo
xix Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regene-
ratione cum sederit filius hominis etc. omnis qui reliquerit domum vel
fratres etc. centuplum accipiet et vitam eternam possidebit / ubi
petrus se fatetur voluisse mercedem spiritualem quod temporali ablatione
habere et xpc suam approbat voluntatem / et ex promissione
quam addit ad huiusmodi mercationes faciendas videtur allicere
Unde frequenter dicit discipulis suis petite et accipietis de spirituali-
bus donis loquens / unde videtur approbare petitionem fratrum et
preces suadet facere et alia bona offerre pro donis spiritua-
libus optinendis
Ricardus Sicut affirmas xpm docuisse vade etiam prophetia
loquens cum per ysaiam diceret omnes sicientes venite ad aquas
venite emite absque argento et absque ulla commutatione vinum
et lac. quod dictum iuxta seriem scripture loquitur de gratia spirituali
effundenda per xpm accipimus. Unde cum suadet emptionem
sed absque argento et absque commutatione / et ideo emptionem
spiritualium hic et alibi in dictis xpi et alibi in scriptura non
aliud quam meritum debes accipere / sed absque commutatione
per modum precij / distingue igitur bonam spiritualium emptionem
a mala. propriam ab iniqua / deo acceptabilem a detestabili
per hunc modum bona emptio doni spiritualis est meritum suum.
opus acceptum deo pro illo obtinendo sine commutatione offerre
iuxta illud dictum propheticum allegatum Et hanc emptionem
donorum spiritualium ubique scriptura suadet et approbat / quoniam
illud per hunc modum offertur et eius virtus siue fructus
remanet in donante neque alienatur neque commutatur ab eo
neque alienari intenditur mala emptio est bonum aliquod
corporale aut spirituale pro spirituali dono cum voluntate commu-
tandi offerre aut dare / aut velle offerre aut dare / quoniam
per hunc modum ipsum oblatum aut saltem fructus eius ab
offerente commutatur separatur atque omnino excidit et hunc
detestatur petrus / et tota sacra scriptura in illis omnibus
que tu superius obiecisti suadere ac promittit donum spirituale.

pro ope bono tamq̄ pro merito recipiendo cōpenſando nullatenus
commutandi et certū nunq̄ per talem modū donū ſpūale precio
illicite comparatur / ſed licite et devote nec illi qui preces
offerūt aut labores ſuos ipi dnt h° mō ſed potius cōmutādo
comparare conantur a ſe fructus illius qd' offerūt ambigentes
ſicut qui predicat aut orat / pro bn̄ficio eccīaſtico impetrādo
a ſe meritū predicationis et orōnis eo ipo evacuat / q pro
illo ope ſive actu cupit bn̄ficium cōmutando hr̄e / vellet enim
fructu illius carere pro bn̄ficio habendo q cupit non aūt
meritū aut fructū evacuat cū pro illius vitam etnā aut
grē augmentū intendit acquirere / cum cuius fructus eſt
vitam eternā hr̄e ſ. cuius fructus finalis et mediatus
cuius fructus eſt hr̄e grē augmentū in pn̄ti. unde ſi alicui
effectū intendat cuius bonū ſpūale et donū dei nō dum
qui illicite donū dei precio cupit habere / qui incidit in ſtatus
predictas de culpa ſymonie ſ. q cōn voluntatē dm̄ vult
ſua hr̄e et ſic fur latro ſive raptor efficitur iuxta illud
Joh̄is x qui non intrat per hoſtiū in ovile oviū ꝛc
et cont̄ naturā eciam ipius doni gratuiti vult illud
indebito precio comparare. et ſic ſymonis deteſtabile cri-
men incurrit Sic ergo intelligo q ſymoniam ſive pc̄tm
ſymonis non ſolū ob hoc dapnabile erat q ſi mō voluit
emere donū dei ſed q illicito et incongruo precio per
commutaciones donū dei poſſidere volebat /

Johannes dic cur naaman non fuit reus dapnacionis
et huius gravis delicti. Ex quo iuxta hiſtoriam ipe lrās
regis ſyrie detulit regi iſrl̄ ut ipe eum curaret a lepra
ad quas lrās mittendas iuxta hiſtoriam ipe naaman regē
induxit cū iſta curacio non dubiū fuit donū dei et
ſup̄ dixiſti pc̄tm illud qd' petrus deteſtatus ita cōmitti
procurando donū dei ſ. ꝓpoſitura eccīaſticam p preces me-
diatas ſicut pecunia mediante. Item naaman ſanatus poſt-
modū dedit pecuniam puero heliſei et veſtimenta dupli-
cia quomodo ergo ob hoc deteſtabili pc̄to potuit excuſari
aut ſi excuſari potuit cur pr̄tes ſolū dapnas ſ. ſymonē
magū et ſolū confiteris cū ipe naaman dedit precium
pro dono dei et ſymon ſolū obtulit unde naaman videtur
gravius deliquiſſe nec videtur poſſe per ignoranciam ex-
cuſari cū ibi ſcribitur eū dixiſſe putabam q egrederetur
ad me et invocaret nomen dm̄ dei ſui et tangeret manu
ſua locū lepre et mundaret me. Ex quo conſtat q donū
dei cupiebat precibꝫ regiis impetrare. Item ibi legitur
q erat ſanatus obtulit bn̄dictionē ſ. munera viro ita

vt vim̄ faceret sed alius penitus non acquieuit
Ricardus vtrum Naaman in literis regias procurando pecca
uerit scriptura non exprimit Veruntamen constat quod Naaman
fidem omnipotentis dei non habuit aut saltem deum quem populus
israel coluit esse omnipotentem penitus ignorauit et ideo non
propter procuracionem literarum illud graue peccatum symonis incurre
bat quo omnipotentis dei honori scienter detrahitur Symo
autem ergo sicut de ipso legitur fidem per philippum accepit
et per eum fuerat baptizatus et ideo volendo emere donum
dei ipsius honori scienter detraxit volens eum per se aut
suos fieri mercatorem et eius gratuitum donum illegittime
possidere hec ignorancia Naaman ab iniquitate symonis
excusauit quo ad mediacionem literarum regiarum Illud vero
penultimum quod obicis contra hoc potius pro hoc facit quia si fi
dem omnipotentis dei non huisset nequaquam dixisset stans in
uocaret nomen domini dei sui si simpliciter dixisset stans inuocaret
nomen domini dei Vnde ex illis verbis apparet quod non extimabat
deum israel omnipotentem / sed cum sanatus ad prophetam rediit / tunc
dicit vere scio quod non est alius deus in vniuersa terra nisi
tantum deus israel Quod vero affirmas eum sanatum prophete ob
tulisse munera et etiam petenti puero prophete dedisse pe
cuniam quod apparet ex serie litere fuit peccatum gratitudinis
irreprehensibile sicut enim liceret agere in presenti / quia talis est alienus
ab hac petri sentencia . donum dei extimasti pecunia possidere
Ex quo donum dei posset ante pecunie dacionem et dande pe
cunie sponsionem . vnde nec promisit nec dedit quicquam pro dono
dei sicut fecit symon Sed medico gratitudinis vicem re
pendit Et ideo fuit ab eius delicto quo ad hoc penitus alienus.
Johannes Cur igitur fuerat giezi condempnatus cum
non nisi post donum impensum pecuniam recepit et vestes
Vnde non magis ipse vt videtur vendidit donum dei quam
Naaman emit
Ricardus Non recte concludis quia recipiens donum
dei spirituale duplicem causam habere potest repetendi pecuniam
siue aliquod genus muneris sed ipsum donum dei receptum
et beniuolenciam largiens quarum altera scilicet humane beniuo
lencie legittime potest ei tenere pro vtrobique vicem rependendi
licet pro ipso dono non debeat conferens vero contra legem
nature ageret Sed pro beniuolencia quam de iure nature
ad quos debet habere quicquam exigere . sicut ondi in predicto
articulo et pro effectu doni dei impenso non potest licite
quicquam recipere sicut ibi ondi Vnde constat giezi deliquisse
qui habuit solam causam illicitam exigendi et naaman fore
legittime excusatum .

Johannes. Satis ex predictis intelligo quod non licet preposituram ecclesiasticam per symoniam acquirere. Sed dic michi utrum beneficium licet ecclesiasticum acquisitum symoniace retinere

Ricardus Nichil est licitum quod est culpabile apud deum quoniam non licet culpam committere sicut nec illicitum aliquid licet committere cum omnis culpa sit illicita. tenere autem officium ecclesiasticum aut curam aut regimen symoniace acquisitum est culpabile apud deum iuxta rationes quas posui in precedentibus articulis / quia ille retinens raptor est sive fur quamdiu sine   dominum aut consensum sua sua re utitur quod iste facit non dubium quia donum dei gratuitum sine eius effectu scilicet beneficium ecclesiasticum occupat et eo per quod utitur deo auctore nolente. Item Joh. x. dicit Christus expresse qui non intrat per hostium etc. / Unde constat quod non licet beneficium acquisitum symoniace retinere.

Johannes Non ita accelerando proferre sententiam quia sicut quis voluntarie culpam incurrit sic per penitentiam culpam diluit. Si igitur iste de symoniaca acquisitione vere peniteat et in forma ecclesie absolvatur culpa sublata videtur beneficium legittime retinere / sicut cum quis libidine excitatus ducit uxorem non dubium cum de illa libidine vere peniteat legittime tenet uxorem quamvis in ea accipienda culpam contraxerit

Ricardus. Verum dicis quod per penitentiam veram quecumque culpa remittitur sed quamdiu furtum sive rapina tenetur ab aliquo non vere penitet quia si veraciter peniteret rapuisse non suum non retineret diutius alienum. pone ergo isto modo aliquem alienam coniugem rapuisse a potius vere concludere quod numquam de eius acquisitione illicita vere penitet quamdiu uxorem alienam retinet quamvis de sua libidine cum ad raptum excitante vere peniteat quia nichilominus remanet iniusta aliene uxoris detentio unde claret quod non sunt similia argumenta utrobique

Johannes Quid si quisquam uxorem alterius emat a viro ipsius et postmodum de iniqua emptione peniteat. videtur cum postmodum eam licite tenere / quod exemplum videtur facere ad nostrum propositum

Ricardus Cum vendens uxorem suam vendendi potestatem non habeat quia quos deus coniunxit homo non separet math. xix. emens de iniusta emptione non penitet quamdiu quod suum non est detinet / et ideo si vere peniteat uxorem alterius quam iniuste detinet abdicabit quod ego puto in nostro proposito observandum cum collator beni-

ficij prelationem illud vendendo non habeat sicut in penultimo
articulo determinavi Et ideo illud contra voluntatem domini reci-
piens si vere peniteat omnino dimittet

Johannes potest esse in acquirente symoniaca intencio
sine pravitas ex parte conferens sit immunis a culpa sicut cum
unus promotionis intentione confert et alter nichilominus propter
virtutem veram aut similiter extimatam in obsequio beneficium
eius confert / aut unus preces procurat medias et alter scilicet
conferens non propter preces sed propter condicionem persone
forte per preces ei intimatam beneficium ei confert. et sic vi-
detur quod recipiens sive admittens licite recipit seu admit-
tit quia peccatum suum precedens non habilitat eum. ut videtur
quin possit ita beneficium ab illo sicut ab alio recte recipere.

Ricardus. Quamvis peccatum precedens symoniacum eum red-
dat propter solam voluntatem mercandi et propter hoc minus
dignus beneficio quocumque reddatur non tamen omnino reddit
legittimam superioris collacionem invalidam / quia culpa illius cui
confertur talis collacio non est causa tollendi ipsius Et
ideo culpa huius tytulum eius non inficit / sicut nec culpa
superbie aut alterius peccati in ipso cui fit collacio tytulum eius
impediret / cum esset a tytulo aliena Unde iste non symo-
niace beneficium optinet seu acquirit / sicut tu racionem os-
tendisti Symonia non est circa obtentus beneficij sibi collati
sicut si petrus apostolus symonem magum non occasione pe-
cunie per ipsum oblate sed propter extimacionem suarum aliarum
virtutum ad sacerdotij dignitatem libere promovisset Sy-
mon sacerdos vere fuisset nec sacerdotium symoniace
acquisivisset / ex parte cuius culpa symonie antea contraxisset
Verum est igitur quod non licet beneficium acquisitum symoniace
retinere quia symonia in acquisitione contracta non tollitur
quam diu impie acquisitum voluntarie detinetur nec morbus
vere sanatur quam diu morbi causa a corpore non aufertur

Johannes Iuxta hanc racionem acquirens beneficium ecclesiasticum
mediante ambicione scilicet peccato aut mediante men-
dacio sive ypocrisi sive adulacione sive alio peccato huius
seu nimis solito ita quod illud peccatum sit causa acquisitionis bene-
ficij non potest illud beneficium licite possidere vel retinere quia
non potest vere de illo peccato penitere quam diu retinet merce-
dem mercedem illo peccato adeptam iuxta predictam tuam racionem
et quam diu non vere penitet de culpa in acquisitione contracta
tam diu rem alienam occupat contra domini voluntatem / et per
consequens in ea tytulum sufficientem omnino non habet quod si sic sit verum
non dubium quia paucissimi licite et iuste tytulo retinent

beneficia acquisita cum plurimi mediantibus prefatis generibus peccatorum aut aliis ipsa acquirunt.

Ricardus. Rectissime conclusisti nec multitudo peccatorum potest legem communis aut euangelicam aut veterem immutare unde quamuis multi cupidi siue ambiciosi beneficia per peccata acquirant et ob hoc carentes titulis sufficientibus ea licite retinere non valeant nec potest per hoc predictam infligere nec illud xpi dictum dissoluere qui non intrat per hostium in ouile etc. Intrans autem ad curam ouium siue ad beneficium ecclesiasticum per peccatum modo predicto ut peccatum sit ea collacionis per ostium non intrat scilicet per xpm absit enim quod xpianus dicat quemquam intrando scilicet mediante peccato intrare per xpm qui est via veritas et vita cum omne peccatum sit tortuositas falsitas et mors Et ideo per ipsum declinatur a xpo Unde racionabiliter affirmasti quod nullum licet beneficium retinere tale acquisitum scilicet ut aliquod genus peccati ipsius acquirentis est causa siue data occasio aput conferentem precipue cum mouens ut ipse ei conferat non alias collaturus Et ideo ut predixi huic non est alia medicina nisi dimittere beneficium taliter acquisitum.

Iohannes Huiusmodi aut horum aliquo promotus ad ordines scilicet per peccatum iuxta racionem predictam oporteret ordinem susceptum dimittere si vellet de peccato veraciter penitere quia ordinem furtiue suscepit aut saltem ut raptor sicut de procurante beneficium per peccatum superius affirmasti quod stare non potest quia ordinem dimittere omnino non potest sicut nec dimittere baptismum sacramentum aut confirmacionis aut unctionis extreme.

Ricardus Si recepcio ordinum et sacramentorum aliorum ecclesie sit similis recepcioni beneficiorum ecclesiasticorum siue cure ecclesie ita ut in illorum recepcione non imprimatur aliquid indelebile in anima recipientis quod possit dici aut vocari signum siue signaculum siue caracter crederem te racionabiliter conclusisse scilicet quod recipiens ordinem aut quodcumque sacramentum huiusmodi per symoniam aut per aliud genus peccati ordinem aut aliud sacramentum susceptum omnino dimittere tenetur ut posset saluari immo ut verius loquar mihi videtur talis in hoc casu non ordinem nec sacramentum aliud suscepisse dicet tamen quantum in ipso est si quod per illum modum recepit dimittere et se suo superiori ostendere ut eum absoluet Si vero in collacione ordinis aut aliorum sacramentorum tale quid spirituale indelebile preter spiritualem graciam imprimatur cum illud ut dixisti recipiens non possit dimittere et illud iniuste recipe et furtiue scilicet iuxta superiorem racionem

possideat nunquam potest illud sic detinens licite exercere quantumcumque
peniteat nisi interveniat nova superioris auctoritas et ideo ex vestro/
quoque sensu potius vere concludere quo ad exercicium ordinis sive
baptismi aut alterius sacramenti quod in omnibus ordinatis baptizatis et
in unctis et confirmatis symoniace aut alio pravo genere mediante
est sacramenti exercicium sequestratum. ita quod non possunt effectus
ipsorum sacramentorum licite exercere donec superiores potestatem huius
nova auctoritate laxentur/

Johannes In sic acquirente et detinente beneficium
ecclesiasticum sive curam animarum symoniace aut mediante pravo contractu
acquisitum / aut dicemus esse iustum aut negabimus tytulum
eum omnino habere. Si dixerimus quod habet tytulum cum tytulus
nichil sit aliud quam ius tenendi beneficium consequenter quod iste illud be-
neficium ius retinendi / et sic non est fur aut raptor dicen-
dus ut tu superius affirmasti. Si dixerimus quod tytulum omnino
non habet tunc negabimus potestatem conferentis quia conferens
sibi confert beneficium / et sic aut ipse potestatem conferendi non
videtur habere / aut si habet potestatem sicut habet non dubium
vere confert et sic alius ius recipit sive tytulum. Item
cum collator non possit tale beneficium sic collatum alteri
omnino conferre consequitur quod ille cui contulit ius habet
ad illud alioquin collator libere et licite posset alteri illud
conferre.

Ricardus frustra conaris symoniace aut etiam mediante
alio genere pravo compositura contractum consequendi tytulum invenire
condempnacionem eius huius tytulus non excludebat quia quamvis
collator non possit sic collatum beneficium symonia aut alio
genere pravo mediante alteri conferre iuxta leges humanas pro eo quod
ille cui est facta collatio quo ad leges humanas et quo ad iudicium
ecclesie militantis legittimas defensiones haberet. licet apud deum
invalidas. non tamen propter hoc potest vere concludi quod tytulum ha-
beat apud deum / aut quod possit licite tale beneficium detinere / aut
ius verum scilicet sufficiens in illo sive ad illud habere / quamvis con-
ferens quantum in eo est nitatur ius sibi tribuere unde forte
posset probabiliter dicere cum tytulum aut ius habere in illo intelligendo
quod per leges humanas sibi debetur / nec per eas legittime
ab eo possit offerri de quali tytulo sive iure non pertinet ad
sacram scripturam discutere. sed ad leges hominum ab hominibus
institutas. ymmo pro constanti poteris affirmare quod patronus
sive collator cui de huiusmodi causa constat in acquisicione contracta
legittime de lege dei potest illud beneficium ab eo cui sic legittime
contulit tollere seu auferre et alteri illud conferre cum porro
tytulum non habeat apud deum.

Johannes Quid si culpa in acquisicione contracta sit veniale peccatum numquid talis culpa tollat tytulum apud deum.

Ricardus Non videtur michi nisi raro venialis esse talis culpa que est causa aut data gratis occasio movens presentatorem consencientem ad beneficium conferendum Si tamen aliquociens esset venialis culpa non minus inficeret tytulum apud deum quia reddit acquirentem possessorem iniusti beneficium taliter acquisiti et latronem et furem / et ob hoc ex quo in mortali et in veniali culpa locum habet supradicta racio michi videtur de utroque peccato verum est quod tytulum beneficij excludit a principio quo ad deum cum commoditate beneficij possidendi Et ob hoc nisi per hostium Christum ad illud intratur sed aliunde ascenditur / et ita ingrediens raptor fuit aut latro vere efficitur ut tytulum sic acquirit apud cordium inspectorem Hec michi videntur in ista materia iuxta scripturam non tamen respuo correctionem sed ex totis precordijs concupisco.

Johannes Dic numquid sacerdotes aut episcopi possunt matrimonia libere solvere et dare licenciam noviter contrahendi sicut armeni senciunt et racionem videntur habere quia in lege licuit dare libellum repudij et uxorem dimittere et aliam ducere Scribitur enim sic deutronomio xxiiij. Si acceperit homo uxorem et habuerit eam et non invenerit graciam ante oculos eius propter aliquam feditatem scribet libellum repudij et dabit in manu illius et dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alium maritum duxerit et ille quoque oderit eam dederitque ei libellum repudij et dimiserit de domo sua vel certe mortuus fuerit non poterit prior maritus recipere eam in uxorem quia polluta est et abhominabilis facta est coram domino Hic non solum apparet licuisse dare libellum repudij et sic uxorem dimittere / sed quod non licuit eam iterato recipere ex quo fuerat alteri copulata / et ita non solum per libellum repudij licuit uxorem de domo sua sive de cohabitacione eicere sed matrimonium solvebatur ex quo non licuit recuperare dimissam Si autem quilibet de populo potuit sic agere multo magis videtur hoc posse fieri non interveniente auctoritate prelati ecclesie.

Ricardus Salvator respondet primo phariseis ad id querentibus mathei xix. et marci x°. sic Non legistis quia qui fecit hominem ab inicio masculum et feminam fecit eos et dixit propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una. itaque

iam non sunt

iam non sunt duo sed una caro · quod ergo deus coniunxit · homo
non separet · dicunt ei · Quid ergo mandavit moyses dare li-
bellum repudii et dimittere · et ait illis quia moyses ad duriciam
cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras ab inicio
aut non fuit sic · dico autem vobis quia quicumque dimiserit
uxorem suam nisi ob fornicacionem et aliam duxerit mechatur
Quid queris amplius ex quo habes divinam sentenciam quod qui
dimittit uxorem nisi causa fornicacionis ipsius et aliam duxerit
mechabitur · non autem mecharetur nisi staret primum coniugium
unde constat quod prohibet uxorem dimittere nec ab inicio licuit
sicut hic salvator non tantum affirmat sed probat quod hoc ab
inicio fiebat adeo ut sibi mutuo adhererent / et quos deus
coniunxit homo non separat · Iam nullius auctoritas potest eos
dissolvere / quia non est servus maior domino suo / nec apostolus
maior eo qui misit illum Joh xiii · Si autem qui hanc legem
adhesionis viri et uxoris sive ab inicio statuit sive in evangelio
tempore meo super ipsa lege licuit dispensare non alteri sed deo
si et ex causa feditatis posset dimittere aut quia marito o-
diosa fiebat sicut in 2a parte auctor convicit obiecta ne gra-
vius peccatum homicidium forte maritus in eam committeret
ita ut inter eos matrimonium penitus solveretur / non tamen propterea placeat
in presenti aut aliquis citra auctorem legis illius potuit super ea
dispensare / et quanto magis nulli licet eam libera voluntate
dissolvere · Non movere te debet quod marcus hoc dicit quibus
respondens ihesus ait Ad duriciam cordis vestri scripsit vobis
preceptum istud ut intelligas repudium preceptum a moyse
qui non aliud dicit preceptum hic quam doctrinam traditam
eis que non est aliud quam permissio unde mathei repetentes ad
duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras

Johannes Si nullus preter deum potest coniugium viri et ux-
oris sue dissolvere · cur unde constituciones romanas vel
romane ecclesie frequentissime coniugia dissolvuntur · sicut ex
causa frigiditatis · aut ex causa propinquitatis in sanguine
aut affinitatis ac multis similibus

Ricardus Si coniugium verum fuit a nullo nisi a deo
dissolvi iubetur · Si vero non fuerunt vera coniugia sed
inter personas que legittime matrimonio sibi copulari non
poterant · Unde numquam iubet ecclesia romana matrimonium legittime
contractum dissolvi aut ipsas personas nisi ex causa
expressa a christo ab invicem separari · Absit enim quod roma-
na ecclesia in aliquo casu precipiet contrarium eius quod
christus precepit · hoc autem est dei preceptum paulo dicente
· 1 · cor · vii · hiis qui matrimonio iuncti sunt precipio non

ego sed dns uxore a viro non discedē / q si discesserit ma
nere innuptam aut viro suo reconciliari · et vir uxorem
non dimittat h° autē q dicit / qd si discesserit intelligend
est in casu fornicacionis quem casū dns ipe excepit / ut
michi videtur tam spualis intelligenda fornicacio quā
carnalis ·

Johannes hic attende parumper et dic quō nō sut
coniugia inter pmqs in sangne non dubiū suas so
rores qm nec alias habere poterat legittimas uxores
acceperut De frigidis autē a natura qui actū mrionij
exercere non pnt bn video inhabilitatem et illegittim
tatem mrionij contrahendi Sz de quictis in sangne
tam illegittimitatis non video quia si dixeris michi
hoc tūc licuisse quia pauce gentes erant sup terraz
illud non accipio qm tpre abrahe
hc licuit quia ipe suam sororē recepit uxorē sicut
patet gen · xx · ubi legit dixisse phom de sara ux
ore sua vere soror mea est filia pris mei et non
filia mris mee · Item in lege veteri erat preceptū
accipe uxores de consangnitate sua in fine libri
nunorp sic omes viri ducēs uxores de tribu et cog
nacione sua et cuncte femine maritos de eadem tribū
accipient / in tm q frater fris sui defuncti uxorem de
bebat accipe deutro · xxv · nec fuerant phibite a
mutua collone vera · 3 · gradus · sicut patet leuitici ·
xviij · Ibi em phibetur cuiqz viro fieri copula° cū
matre cū uxore pris cū sorore ex patre siue ex mre ·
cū nepte cū sorore pris cū sorore matris cū uxore
patruj cū uxore fris · cū sorore ppe uxoris cum
eius filia · cū filia filij et filia eius et in gnē dicit
non accedes ad uxorem eius qui tibi affinitate con
iungitur Nec em st ibi plures gradus consanguinitatis
aut affinitatis in lege phici et xpi qui dicit non
venj soluere legem sed adimplere mathei · v · nullū
gradū phibuit igitur in aliis gradibz consangnitatis
aut affinitatis a predictis in lege phibitis persone
legittime ad vez mrionij contrahendū sut / et tamē
in remocioribz gradibz quictos / romana ecclia ma
dat diuorciū faciendū sicut inter filiū et filiam
duoz frm aut duaz soroz aut eciam inter plures
prolos eoz et ples ipaz que tn non sut ex utroqz
latere in quarto gradu consanguinitatis a stipite Sed hc
videtur racionalis qm ex quo vir et uxor nō sut sed

vna caro ut ſupra hic dixiſſe recolis ſaluatorem cum
maior vnitas carnis ſit inter magis propinquos in ſan-
guine quam inter minus propinquos videtur quod quanto ſunt
magis propinqui ſanguine tanto ſunt huius vnitatis
vinculo aptiores Et ideo naturali racione ſibi debent eo
cicius copulari Ad hoc facit inſuper quod propinquitas ſanguinis
amorem ardenciorem efficit in propinquis / et quanto fuerit maior
propinquitas. tanto eſt amor naturalis ardencior Unde cum amor
ſit vinculum vnitatis. videtur racio naturalis ad vnitatem in ipſis
coniugibus obſeruandam quod deus inſtituit ut propinqui in
ſanguine ſibi coniugio copularentur pocius quam remoti.
Unde miror quod dicis propter propinquitatem ſanguinis aliquos
ſibi non poſſe legittime coniugio copulari.

Ricardus Sicut ante legem licuit ſororem in vx-
orem accipere et tempore legis non licuit quia lex illud pro-
hibuit quia in prohibicione hominibus promulgata ſi quiſquam
in gradu aut lege prohibita aliquam accepiſſet vxorem
debebat eam dimittere quia ſua non erat ſed in eam co-
miſit inceſtum. iuxta illud leui. xviij. Turpitudinem
ſororis tue et filie eius non reuelabis filiam filie
eius et filiam filij eius non aſſumes ut reueles igno-
miniam eius / quia caro illius ſunt et talis coitus inceſtus
eſt / Sic data noua lege certos gradus cognacionis et affi-
nitatis prohibente etiam alios quam lex antiqua prohibuit
et in illis gradibus coniunctis inhabilitate / ſi quiſquam ergo
in gradu prohibito cuicumque mulieri ſe copulat pariter debet
eam dimittere quia cum ea inceſtum committit. eo quod non
ſunt perſone habiles ad matrimonium contrahendum. Racio huius
eſt / quia xpi vicarius ſcilicet ſummus pontifex ad habilitandum
et inhabilitandum perſonas coniugio copulandas plenariam
habet poteſtatem. dum tamen contra xpi doctrinam non fa-
ciat / ſicut habet poteſtatem ſuper temporalitatem et qualitatem
eorum qui debent ad ſacros ordines et ad curas eccleſiaſticas
promoueri. iuxta illud mathei xvi. petro pro ſe et ſuis
ſucceſſoribus tibi dabo claues regni celorum et quodcumque
ligaueris etc. Et ob hoc omnes gradus cognacionis
affinitatis ad coniugium remouendo ab eo ex racionabili cauſa
prohibiti et inhibiti a matrimonio contrahendum impediunt
et dirimunt iam contractum / quia reddunt perſonas in gra-
dibus illis exiſtentes ad contrahendum mutuo omnino in-
habiles ſicut prohibicio legis antique reddebat eos in-
habiles qui erant propinqui in gradibus in ipſa prohibicione
expreſſis. Nec obſtat quod tales gradus non prohibuit

in euan°. xpus qua ptatez dedit petro phibendi et
laxandi iuxta congruenciaz rois hoc iussit phibēdo
giugia remotioribz gradibz q prohibent. in lege solui^r
lex antiqua sz potius ampliatur / sicut non soluitur p
ceptū de non occidendo licet xpus precipiat non irasci
mathei. v. sz illud preceptū per hoc verius dilatatur
siue extenditur Quamuis insuper maior sit amor na
turalis ad ppinquam in sanguine quam ad remotam. et
etiam maior vnitas nālis / tamen non ob h° omnio qse^r
q aptior sit inter tales colligatio coniugalis / qm sic
esset aptissima colligatio matris cū filio q tū lex nāe
semper abhorruit / Cui9 racio m videtur q mulier nāli
lege sub viri ptāte est iuxta illud gen. 3. sub viri ptāte
eris / et ipe dnabitur tui / et con̄ legem nature est q mr
sit sub filij dnio siue ptāte / cū eg° sit lex nature. s. q
filius sub obia mris existat / vnde in lege precipitur
qui maledixerit pri suo vl matri moriat. exo. xxi. et
leui. xxx. honora prem tuū et mrez tuā. ut longeuus
sis super terram / vnde constat q con̄ legem nature
est matrem cū filio giugio copulari Et eadem racio
michi videtur de nouerca cū ipa sit tamq patris caro
erit socia superioritatez habuit in filiū viri sui. Est
etiam alia racio hui9 rei Nā cū leui. viij. commixtioz
giugalem scriptura vocat aut innuit esse turpitu^d qui in
omni phibicōne ibi sic dicit turpitudinem pris tui. tur
pitudinē mris tue turpitudinē fris tui / turpitu^d filij tui
non reuelabis siue non discoopries / volens dicē q non
debes turpitudinē seu votū turpem detegere in eam in
qua pr tuus aut frā aut filius actū turpem seu tur
pitudinez exercebat Notanter volens ondere actū con
iugalem turpem esse Primus cū si nri primi parentes
in ignorencia permansissent ppter plenam obiam me
broz et genitaliū aut alioz mēbroz suoz omni vo
luptati ipoz coitus nālis giugalis et honestus sine
libidinosa volūtate fuisset sicut aliud opus nature
qua ignorentes nullam penā sentire debebant seu
debēnt qualis est non dubiū inobediencia et inordiata
libido mēbroz huioi / tū exquo ipi peccarunt iustis me^te
fuit ī tui nā ipoz mutata q ea mebra uolūtati et
rōni ex tunc in obiam gtraxerunt / vt homo cū libidine
inordinata sicut bruta coiret sicut pd° 48. expssit
homo cū in honore esset non intellexit . compat9 iu
mentis insi. tē Constat aut̄ q amor nālis et mud9

et purus decenti actu turpem abhorret et ob hoc amor naturalis quem recte affirmas esse ardentiorem et magis vicinum ad propinquos in sanguine quam ad magis remotos hunc actum turpem abhorret cum ille amor naturalis non sit infectus sed purus unde iste amor naturalis refugit hunc actum turpem scilicet commixtionem cum matre et cum aliis propinquis amplius quam eum refugiat seu horreat cum remotis nec igitur hec saltem scintilla dispositionis naturalis permeue originalem dignitatem retineat congruit magis ut cum huius solis actus turpis huiusmodi in usum veniat cum quibus hic amor purus maculari non possit unde aptissime michi videtur prohibitionem fieri copulandi in gradibus cognationis propinque et ex eadem ratione in gradibus affinitatis obligatio coniugalis copulatio rationabiliter prohibita est cum amor sit purus et mundus et ex copula carnali redderetur immundus et ideo usque ad gradus in quibus potest fieri esse cognationis et affinitatis obligatio coniugalis copulatio rationabiliter prohibetur et ad contrahendum infra illos gradus quecumque persone ex ordinatione Christi merito inepte sive inhabiles iudicantur que si presumant contrahere cum non contrahant verum coniugium cum ad id illud faciendum sunt omnino inhabiles ab iniqua copulatione merito separantur.

Explicit liber decimus

Undecimus liber de potestate

absolvendi simplicis sacerdotis et de punitione animarum hominum impiorum ante finale iudicium questiones armenorum pertractet et habet viginti quatuor capitula.

Primum capitulum tractat. Numquid simplex sacerdos potest absolvere a quocumque peccato sine superioris licentia ostendens quod nec dominium nec ministerium temporalium pertinet ad ecclesiasticam dignitatem in particulari.

Secundum capitulum ostendit quod nullus prelatus ecclesie amplius de potestate ordinis sive sacramenti quam simplex sacerdos.

Tertium capitulum describit actus sacerdotalis ordinis in Christi apostolis.

Quartum capitulum ostendit quod simplices sacerdotes habent potestatem confirmandi et absolvendi a quocumque peccato.

Quintum capitulum ostendit quod sacerdotes ab apostolo episcopi

appellant. et qd in ordine succedit aplis
Sextu capitulum ex unitate indivisibili ptatis absolvendi
et ex usu veteris testamenti ondit tytulum pri.us qstionis
et concluditur equalis ptas in omnibz sacerdotibus
quo ad ea que sunt ordinis
Septimu capitulum soluit quoque de ptate consecrandi
ecclias et altaria ostendens qp illa est in quibuscumqz
sacerdotibz et soluit obiecta sancti dyonisij que inducit.
Octavu capitulum obicit per multa dicta qp discipuli
xpi ptatem sacerdotalem affirmare a xpo accepint.
Nonu capitulum ponit veram visionez de congregacone
singulari aplorum in die paschali et obicit contra.
Decimu capitulum ondit qp solis aplis a xpo data fuit
potestas consecrandi et etiam ptas ligandi atqz absolvendi
Undecimu capitulum ondit per dictu pauli qp sero in die re-
surrectionis xpi suis aplis est locutus.
// XIIm capitulum tractat dictu marci ultio de una apparicone
xpi qp continuit xpo.
XIIIm capitulum dissolvit obiectu positu in septio ca.lo
de dicto Jo. XX. et addit aliquas rones
XIIIIm capitulum probat per multas rones scripture qp ante
passione xpi tota ptas ordinis sacerdotalis simul fuit
collata.
XVm capitulum probat illud idem et obicit de dicto Joh. XX.o
et dissolvit
XVIm capitulum probat ex dictis sancti Job. et ysa. ac aplorum
petri et iude qp alique aie ante iudiciu sunt in inferno
ubi puniuntur
XVIIm capitulum obicit de dictis aplorum petri et iude et
soluit obiectus
XVIIIm capitulum o. ppom ex dictibz salomonis
XIXm capitulum ondit idem ex dictis ezechiel ysaie et david.
XXm capitulum ondit ex capitulis XVI. et ~~XX~~. XII euangelij
luce et XXIIII mathei.
XXIm capitulum ondit idem ex capitulis XVIII et XXXII euan-
gelij mathei.
XXIIm capitulum ondit idem ex XIIII apocl Joh.
XXIIIm capitulum obicit de illo dicto salomonis et soluit
nec opus est nec sapia nec racio nec scia est apud inferos ubi
XXIIIIm capitulum obicit et dissolvit nunqd alique anime
iustorum fuerant in locis tormenti.

Johannes. Querunt armeni Numquid quilibet sacerdos potest absoluere a quocumque peccato sine superioris licencia.

Ricardus. Nonne ex septimo libro apparet quod Romanus pontifex qui est primas uniuersalis ecclesie potestatem etiam regiminis habet super omnes sacerdotes ecclesie ita quod per potestatem ligare potest et cohercere quod racionabiliter uiderit et discreuerit faciendum. Constat insuper quod ipse cum generali consilio decreuit Sacerdotes simplices sine superioris licencia sic facere non debere. non ergo debet sic facere sine superioris licencia.

Johannes forte armeni non solum querunt numquid simplex sacerdos absoluere debeat a quocumque peccato Et ideo si appareat ex dictis ibidem quid sit senciendum in hoc non tamen apparet in dictis ex questione illa quid de potestate simplicis sacerdotis iuxta sacram scripturam potuit affirmari Numquid simplex sacerdos quicumque in recepcione sacerdotalis ordinis talem accipiat potestatem ut scilicet possit a quocumque peccato absoluere sicut tunc transsubstanciandi panem et uinum in corpus christi et sanguinem accepit potestatem. Aliud est enim non habere potestatem ligatam quam homo potest licet temere exercere videlicet contra superioris preceptum Si enim preceptum sit etiam legittimum certis diebus debent homines ieiunare licet illis diebus potestas comedendi bis que aut ter sit in singulis prohibita aut ligata. in multis tamen non dubito quin transgrediendo mandatum plures non solum possunt comedere bis aut ter sed quater comedunt crapulando sic quod prohibicio superioris et si quo quomodo ligat Non tamen quod in subdito omnino adnullat potestatem Nulli enim dubium quin sacerdos habet potestatem consecrandi panem quandocumque voluit et si sit preceptum quod non nisi ieiunus hoc faciat Sic videtur mihi esse in quocumque simplici sacerdote. scilicet quod habet potestatem absoluendi a quocumque peccato quamuis tamen in aliquibus casibus sibi prohibitis exercere non licet Si tamen vellet transgredi efficaciter et vere absolueret. dic ergo numquid in hoc recte senciam vel omnino decipiam.

Ricardus dic quem et unde appellas simplicem sacerdotem cum petrus apostolus prima sua epistola c. ii. sacerdotes appellat regale sacerdocium vos autem inquit estis genus electum regale sacerdocium.

Johannes Ego voco simplicem sacerdotem et sic puto armenos accipere eum qui statum dignitatis ecclesie preter sacerdocii potestatem non habet et ob hoc simplex vocatur.

non quia sit inhonorabilis aut parui honoris que modum impediat
illud quod a petro adducis

Ricardus. adhuc expone quid appellas ecclesiasticam dignitatem
preter potestatem sacerdocij Non enim ita desipis ut dignitatem
ecclesiasticam dominium aut ministerium temporalium appellas cum ipse dominus
rex temporalium dominium suis apostolis et discipulis prohibuit dicens
Nolite possidere aurum et nec argentum neque pecuniam in zonis
vestris Mathei decimo et nono. Si vis perfectus esse vade
et vende omnia que habes et da pauperibus &c. Non potest
autem esse dignitatis ecclesie quod caput ecclesie eius membris
prohibuit aut saltem quod omnes habere noluit Unde constat
quod dominium temporalium siue possessio nullo modo pertinet ecclesie
ad ecclesiasticam dignitatem sed pocius minuit intelligo de
dominio singulari et possessione consimili quoniam possessionem
communem legimus dominum et apostolos habuisse unde alias totiens dominus
non precepisset discipulis turbas pascere Mathei xiiij
et marci vj. Nec discipuli respondissent Euntes emamus
ducentorum denariorum panes luce ix mar. Nec discipuli
sibi dixissent ubi vis paremus tibi pascha Nec Jo.
dixisset discipuli enim eius abierunt in ciuitatem ut ci
bos emerent Jo. x. nisi unde necessaria emeret habuisset
Nec ipse precepisset eis dicens euntes parate nobis pascha
ut manducemus luce xxij. De apostolis insuper legimus
et de discipulis quod erant eis omnia communia. actuum x. Et de
Juda proditore legimus quod loculos habens ea que mittebantur
portabat Joh. xij et Joh xiij de eo sic legimus dicit
ei Jhesus quod facis fac cicius hoc autem nemo sciuit dis
cumbencium ad quid dixerit ei Quidam autem putaue
runt quod loculos habebat iudas eo quod dixisset ei Jhesus
Eme ea que nobis sunt opus ad diem festum. Unde
constat xpm et suos apostolos pecuniam habuisse communem
De ministerio vero temporalium quod sit contemptibile pocius
quam dignitas satis ostendit illud actuum vj°. Factum est
murmur grecorum aduersus iudeos siue hebreos quod despi
cerentur in ministerio cotidiano vidue eorum ubi dum
vidue despici propter cotidianum ministerium / et ideo ad
uncti sunt ministri vij. ut ipsi omnibus subirent quorum
stephanus erat unus sicut dicitur sc. gnr.

Ic igitur. quid dignitatem ecclesiasticam appellas aliam
siue preter sacerdocij dignitatem.

2m **Johannes.** Videtur michi dignitas ecclesiastica preter
potestatem ordinis sacerdotalis esse papatus aut patriarchatus
seu episcopatus archiepiscopatus decanatus seu archidiaconatus

aut romana / aut si qui sint similes Quorum primus est maior et sequentes ordine quo positi sunt minores in dignitate prioribus

Ricardus dic michi istis mutatis a te quod dignitatis aut potestatis primus gradus habet super secundum et ita de ceteris usque in simplicem sacerdotii dignitatem aut ut de papatu sufficientes / quem papa superiorem non habet qui eius statum in dignitate ecclesiastica minuere aut agere et augere possit dic quod quesivi de ceteris Nonne incipiendo a pri archiepiscopis et primatibus tibi videtur Quod si quis est primas latam habens provinciam et per papam constituantur de sibi subditis episcopis plures eciam archiepiscopi ita ut ipse superior eis remaneat quod ipse primas fiat patriarcha sine omni mutatione facta circa eum ex sola mutatione facta in episcopis sibi subiectis Et pariter de episcopis si archiepiscopi sibi subiecti efficientur in eisdem locis episcopi stante subiectione Nonne ipsi fient archiepiscopi sine aliqua nova dignitate eis collata de novo Intelligo sine aliquo novo dono spirituali impresso et pariter ergo si superior ordinaret quod fieret cura sibi subiectorum minuta aut ut planius loquar auferat papa curam ab ipsis omnibus ut eam aliis tradat quod eum saltem ex causa legitima posse facere non negabis iuxta tradita in libro septimo Quid tibi videtur de ipsis per singulos gradus predictos Nonne pares in ordine remanebunt exquo nichil recipis in quo unus alium in dignitate spirituali precellit

Johannes Ita michi videtur Exquo enim patriarcha idem nomen habet quia habet sub se primates seu archiepiscopos et archiepiscopus inde dicitur / quia est pater sive princeps multorum episcoporum omnino sequi videtur quod mutata ista superioritate mutatur et nomen / et si omnino nichil addiciatur aut subtrahatur aliorum eorumdem Intelligo de donis spiritualibus sive ordinis potestate non de pallio aut de aliis insigniis que habitum concernunt extrinsecum Nisi forte quod hii qui sunt in mere episcopis efficiuntur episcopi / tunc enim videtur quod ordine aliquem recipiant et mutentur in melius / quia ipsi ab aliis consecrantur / et sic amplius sanctificantur quam ante et sic novam spiritualem ecclesiasticam dignitatem accipiunt Quamvis igitur episcopi dicantur sic quia sunt intendentes curam aliorum aut super intendenciam sive quia sunt speculatores hoc nomen episcopi sonat in greco / tamen modo notamus episcopos ab ista sanctificatione seu dignitate eis in sua consecratione collata Et ideo videtur quod episcopatus ultra potestatem ordinis sacerdotalis preter curam sive speculacionem aliquid superaddat unde non potest quisquam

episcopatum accipere ita ut sic fiat episcopus sine mutatione sui spiritualis
sicut potest patriarchatum aut archiepiscopatum accipere ut videtur

Ricardus. Numquid apostoli qui post ascensionem domini spiritum
sanctum in linguis acceperant et ex hoc non dubium sanctificati
sunt amplius novam dignitatem ecclesiasticam novum eciam
ordinem intelligo acceperunt. Si enim ita sunt preter spiritum
acceperunt sive profecerunt in merito ut fierent sanctiores
spiritualem novam dignitatem ecclesiasticam acceperunt quod nullo
modo puto dicendum sive consecracione episcopi graciam ampliorem
quam ante habebant recipiant sive non. Non ob maiorem
sanctificacionem ordinem sacrum novum recipiunt. Item cur
non dicis abbates monachorum et canonicorum ordinibus sancti
Basilii et sancti Benedicti ac ordinibus sancti Augustini et
sancti Bernardi ordinem ecclesiasticum novum recipere qui per
episcopos consecrantur seu benedicuntur. Si autem hoc dixeris
cum isti status sive gradus in ecclesia sint ex hominum devocione
sola inventi non a Christo aut ab eius apostolis instituti. Licet
sint merito ab ecclesia comprobati sicut consequenter poteris
affirmare quotquot volueris sacros ordines saltem possi-
biles in ecclesia christiana cum homines devocione potuerint quotquot
volueris invenire et poterit ecclesia inventos legittime
approbare et inventorum ordinum prepositos quatuor ordinum
mendicancium provincialibus insuper corpadum et eos quos
custodes in uno capitulo vocamus et quos guardianos
sive priores in uno conventu appellant possit romana
ecclesia consecrare. Nec puto quod ob hoc quicquam amplius
habent quam simplices fratres de potestate sacerdotali in evan-
gelio a Christo expressa et collata suis apostolis intelligo preter
regiminis potestatem que potestas regiminis cum sacerdoti con-
ceditur non cum necessario immutat interius aut caracterem
imprimit ut est votivum cum sola concessione superioris volentis
regimen conferatur et non possit conferri aliquod sacrum
unde sic loquimur de sacramento vel sacro ordine longe est
a sensu proposite questionis In qua queritur de potestate ordinis
sacri que potestas racione ordinis instituti a Christo per apostolos
aut Christi discipulos aut utrosque derivatur propagacione spiritualis
in posteros que potestas congrue iuxta sensum meum ap-
pellari potest potestas sacralis quia per eam omnes actus sacra-
mentales possunt ab habente eam legittime et veraciter ex-
erceri. Unde videtur quod episcopi in consecracione nichil de novo
recipiant quo ad potestatem sacralem seu ordinem. Et sic
consequitur quod nullus quantumcumque magne dignitatis in re-
gimine habet quicquam amplius de potestate ordinis sive potestate

sacramentali quam ille quem appellas simplicem sacerdotem sed
solam dicit regiminis potestatem. Ut autem caudencius istud
cernas dirige mentem tuam ad christi apostolos et circumscribe in
eis regimen seu potestatem regiminis scilicet potestatem qua pote-
rant illos fideles gubernare et regere et de potestate resi-
dua quam potestatem sacramentalem sive potestatem ordinis ego
appello // dic numquid illa in apostolis maior erat / quam in hiis
quos simplices sacerdotes appellas quales non dubium
ipsi constituerunt per diversas particulares ecclesias et ut istud
clarius valeas explicare. dic primo quid poterunt apostoli fa-
cere per hanc potestatem.

Johannes Quid aliud quam baptizare consecrare scilicet per 3m
manuum imposicionem spiritum sanctum dare aut saltem impe-
trari eum dari ad robur conficere corpus christi et sanguinem
de pane et de vino predicare seu evangelizare ligare atque
solvere peccata remittere atque retinere in infirmitate exis-
tentes inungere aliquibus in ista tota potestate perficere seu spi-
ritualiter propagare. De actu baptizandi legitur Matthei ultimo
Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris etc.
De confirmacione actuum viij. tunc imponebant manus super
illos et accipiebant spiritum sanctum. De consecracione corporis et
sanguinis Mathei xxvi. marci xiiij. luce xxij. et j.
corinthiorum xj. hoc facite in meam commemoracionem. De actu li-
gandi atque solvendi Mathei xviij. quecumque ligaveritis.
De remissione atque retencione peccati Joh xx. accipite spiritum
sanctum quorum remiseritis etc. De unctione Jacobi ultimo
Infirmatur quis in vobis inducat presbiteros ecclesie et orent
super eum ungentes eum oleo in nomine domini et oracio fidei
salvabit infirmum et alleviabit eum dominus et si in peccatis
fuerit dimittentur ei. De actu perficiendi vel potius
alios propagandi actuum primo de mathia et xiiij. ubi de
paulo et barnaba legitur et cum constituissent illis per
singulas ecclesias presbiteros et ad thy. j° ut constituas
per singulas civitates presbiteros sicut et ego tibi disposui
Hos actus sacramentales poterunt apostoli exercere per hanc po-
testatem ordinis sacerdotalis poterant infirmos curare
demones eicere leprosos mundare mortuos suscitare sicut
legitur Mathei x°. Sed non video hoc pertinere ad potestatem
sacerdotalem sive sacerdotalis ordinis cum paulus aperte
distinguit graciam curacionis curacionum et virtutes ab officio
apostolorum .j. corinthiorum xij sic quosdam quidem posuit deus in ecclesia
primum apostolos secundo prophetas tercio doctores deinde virtutes ex-
inde gracias curacionum etc.

Ricardus Rationabiliter hoc dixisti. Dic igitur quod super asinum in quo est aut in quibus hominum actum apostoli precesserunt potestate eos quos dicis simplices sacerdotes

4m **Johannes** videtur iuxta decreta romane ecclesie quod in actibus confirmacionis ligacionis et absolucionis quo ad alios certos casus et propagacionis plenitudinem.

Ricardus non querimus qualia sint decreta romane ecclesie sed quid potest ex sacra scriptura euangelica et apostolica apparere. Certe cum sicut legis in actis quod apostoli imponebant manus hominibus baptizatis ita potes legere .1. ad thy. 4. sic noli negligere graciam que est in te que data est per prophetiam cum imposicione manus presbiteri quod videtur ad hoc dictum quod ostendatur iste actus scilicet imposicio manus ut detur spiritus sanctus ad potestatem presbiteri que una est cum potestate sacerdotii pertinere. hec enim omnia apud nos scilicet presbiter et sacerdos eundem sunt sensus. Nisi igitur velis de tuo sensu contra rocem et preter testimonium scripture sacre exponere solos episcopos nomine presbiterorum ibi debere intelligi aut in aliis dictis consimilibus satis ex hoc dicto poterit apparere hunc actum non solum ad apostolos sed ad omnes presbiteros pertinere. Item actuum .9. de anania legitur qui erat quidam discipulus damasci quod imposuit manus paulo ut reciperet spiritum sanctum. Si vero dixeris hanc imposicionem manuum ananie super paulum non fuisse sacramentum confirmacionis cum per illam fuerat repletus spiritu sancto ut ibi dicitur dicere potes quod nec alii quibus quibus apostoli leguntur manus imposuisse per illam imposicionem hoc sacramentum acceperunt cum similis effectus et forma fuerit utrobique primo similis erat effectus illius imposicionis et replecionis discipulorum spiritu sancto in die penthecostes et sic pariter potes dicere illam daumpnacionem spiritus sancti non fuisse confirmacionem. Item si quis te dispexerit dicere habes a quo paulus hoc sacramentum accepit et puto quod ex scriptura non reperiet nisi quod ab anania nec ab aliis doctoribus et discipulis qui erant anthiochie qui manus paulo et barnabe imponebant sicut legitur act. xiii. ubi sic dicitur erant autem in ecclesia que erat anthiochie prophete et doctores in quibus erat barnabas et symeon qui vocabatur niger et lucius cyrenensis et manaen herodis tetrarche collatus et saulus ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus dixit illis spiritus sanctus segregate michi barnabam et paulum in opus quo assumpsi eos et tunc ieiunantes et orantes imponentesque eis manus dimiserunt eos dicat ergo ab hiis sacramentum confirmacionis accepisse quos

constat fuisse discipulos Item si ananias tunc non con-
tulit paulo sacramentum confirmationis cum constet quod tunc per im-
positionem manuum eum repleverint spiritu sancto facte ita com-
pellitur vel compellimur per aliud sacramentum istam repletionem
spiritus sancti paulum recepisse et sic ipso in ipso fuit collatio
ordinis sacerdotalis qui de alto istorum duorum sacramentorum appet-
illud accipe quod nephas est dicere quia tunc prius recepisset sa-
cerdotium quam baptismum aut confirmationem Si vero
quisque dixerit naaman fuisse episcopum de suo hoc fingit cum
scriptura eum nominat expresse discipulum Unde patet non solum
apostolos ab apostolis exercuisse hunc actum Non igitur recte ob-
vias de actu confirmationis Unde beatus dyonisius in de
ecclesiastica ierarchia c. v. distinguens opera propria episcoporum ab
operibus sacerdotum dicit quod sacerdotes perficiunt quedam
venerabilium symbolorum id est sacramentorum non tamen omnia quia
divina lex segregavit in hereditatem ierarchijs id est summis
sacerdotibus ista opera id est ierarchiorum ordinum sanctificationem
id est collationem ordinum divini unguenti perfectionem et sacram altaris
perfectionem sive perfectionis operationem Ubi videtur concedere
sacerdotibus quibuscumque omnia alia opera scilicet baptizationem
confirmationem unctionem extremam et alia omnia preter
illa tria que excipit tamquam hereditaria ipsis ierarchijs de
quibus tribus infra loquetur diffusius. Ad si dixeris
actuum viij. scribitur quod philippo discipulo christi predicante samaritanis
ipsi baptizati fuerant sed non confirmati unde ibi sequitur
cum audissent apostoli qui erant iherosolimis quod recepit sama-
ritana verbum dei miserunt etc. qui cum venissent oraverunt
etc. Ex quo sequi videtur quod soli apostoli quibus soli succedunt
episcopi hoc sacramentum confirmationis dederunt Non videtur quod alii
ad illud conferendum sit data potestas. Ubi per factum illud apostolorum
potest responderi Non quod potest probari quod astruis quoniam non
ibi dicitur quod ideo apostoli ab iherosolimo miserunt petrum et johannem
ut confirmarent samaritanos / sed dicitur cum venerunt ora-
verunt pro ipsis ut acciperent spiritum sanctum quia nondum
in quemquam illorum venerat / et ob hoc eis manus imposu-
erunt / ex quo omnino non sequitur quod alij sacerdotes qui-
cumque confirmare non poterant. habet et hoc tota
ecclesia grecorum et armenorum quod omnibus conferens baptismum
statim confirmat et sic erat in primitiva ecclesia post tempora
apostolorum sicut tradit beatus dyonisius in de ecclesiastica ierarchia
c. ij. Item ex quo philippus baptizavit eunuchum
sicut legitur actuum. i. verisimile est quod ita baptizavit sama-
ritanos / aut ergo dicemus quod philippus adhuc dyaconus erat

non ſacerdos ita quod dyaconus poterat ex ordine baptizare non confirmare quod probet qui poterit quia illud licet videatur probabile affirmare non audeo nec dicemus quod philippus ſacerdos ab apoſtolis factus eunuchum confirmavit ſicut baptizavit ſicut veriſimiliter extimatur. Sed ex quo ſamaritanos noluit confirmare monitus eſt ut obviaret eunucho ſicut legitur ibi ſtatim autem quod opus ſuum in illa civitate magna ſamarie noluit perfecte conſummari per actum confirmationis ut fides quam evangelizaverat amplius confirmaretur. aut ex alia cauſa nobis occulta ſit quod ex hoc facto philippi non videtur a ſimplicibus ſacerdotibus actus confirmationis excluſus. De actu vero propagationis ſimiliter et de actu abſolvendi minus prudenter reſpondes quia ille videtur naturalis cuiuſcumque rei naturalis corporalis diſpoſitionis perfecte ut poſſit continuari ſua natura in ſimili que in uno ſuppoſito continuari non poteſt. Non igitur congruit ut deus talem poteſtatem a ſacerdotibus ſubtraxiſſet. Item in evangelio nuſquam michi videtur inſtitutus ordo medius inter apoſtolos et Chriſti diſcipulos / ſi quis vero eſſet ordo ſacerdotalis minor apoſtolatu ac maior diſcipulatu eſſet ordo ſacerdotalis medius inter apoſtolatum et diſcipulatum ſcilicet qui haberet poteſtatem conſecrandi et poteſtatibus hiis careret qualis non in evangelio nec in ſcriptura apoſtolica quantum extimo reperitur. Item ſi in illa peccata a quibus dubitas ſacerdotes poſſe abſolvere ad alia peccata comparies clarius apparebit oppoſitum quia illa peccata multo ſunt minora aliis multis peccatis a quibus affirmas eos poſſe abſolvere. Maximum enim peccatum quod exprimit evangelium eſt peccatum ſive blaſphemia in ſpiritum ſanctum iuxta illud Luce xii omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi ei autem qui in ſpiritum ſanctum blaſphemaverit non remittetur. Idem Mathei xii. Conſtat tamen quod abſolucionem ab iſto peccato non ſubtrahunt a ſimplicibus ſacerdotibus quorum iſtam querentes nec ab eis ſubtrahit romana eccleſia cum tamen ex evangelio videtur maximum peccatum. Inſuper avaricie exceſſive et peccatum invidie et peccatum ſuperbie maximum non dubitas eſſe maiora peccata quam inflictionem voti religionis recepte ſine conſenſu tamen monialium aut aliam profeſſionem et huiuſmodi plura a quibus eccleſia romana ſimplices ſacerdotes abſolvere non permittit. Cum igitur a maioribus peccatis poſſunt abſolvere non videtur cur de minoribus hoc exercere non poſſunt. Item quod hec poteſtas ſit in quocumque ſimplici ſacerdote ex hoc conſtat quod non pro-

habetur talis actus eis simpliciter sed cum exceptione nisi in articulo mortis
Nec semper erant eis prohibiti sed paulatim per romanos
pontifices eos inhibiti Unde consequitur quod habent potestatem ab-
solvendi hominem a quocumque peccato in morte vel mortis articulo
constitutum Et ex suscepto ordine sacerdotali non magis habent
potestatem absolvendi hominem in articulo mortis quam alias dum tamen
peniteat Nec quicquam per talem prohibitionem de potestate sacer-
dotalis ordinis subtrahitur. Unde consequitur quod potestas
est in omnibus absolvendi a quocumque peccato Item cum paulus et
barnabas sicut legitur actuum xiiij in regionibus et civitatibus
in quibus evangelium predicarent constituerunt per singulas
ecclesias presbiteros et ab eis postmodum recesserunt / quis audet
dicere quod constituti habebant plenam potestatem consecrandi
baptizandi et evangelizandi et non potestatem absolvendi
Immo si ita fuisset diminuta ipsorum constitutorum potestas quo
ad conversorum salutem quorum cura fuerat eis commissa a pau-
lo et barnaba Et si quis dixerit probet illud ex scrip-
tura cum super hoc ex scriptura nichil michi occurrat / ergo
sicut constituentes habebant potestatem sufficientem ad con-
versorum salutem procurandam et ordinandam / ita et ipsi
habebant potestatem qui ad effectum eundem per eos fu-
erant constituti.

1 Item nullus ambigit quin ipsis episcopi ipsis christi apostolis
in potestate ordinis successerunt Nec in scripturis evan-
gelicis aut apostolicis invenitur aliqua distinctio inter episcopos
et sacerdotes simplices qui presbiteri appellantur Ergo consequitur
quod in omnibus est una potestas et equalis ex ordine / Certe enim
apostolus paulus tyto dicit in epistola sua sibi directa c. i. huius
rei gratia reliqui te crete ut ea que desunt corrigas et
constituas per civitates presbiteros sicut et ego tibi disposui
si quis sine crimine est unius uxoris vir filios habens fideles
non in actione luxurie aut non subditos oportet enim episcopum
sine crimine esse etc. cum instruit ordinare presbiteros Unde paulus
sicut legitur actuum xx. in mileto existens vocavit ad se maiores
natu ecclesie ephesorum qui cum venissent ad eum et simul
essent dixit eis vos scitis a primo die qua ingressus sum
in asyam qualiter vobiscum per omne tempus fuerim ser-
viens domino cum omni humilitate Et sequitur post pauca. Non
enim subterfugi quominus annunciarem omne consilium
dei. attendite vobis et universo in quo spiritus sanctus posuit
vos episcopos regere ecclesiam dei quam acquisivit sanguine suo.
Ubi planissime patet quod maiores natu civitatis ephesorum
vocat eos omnes episcopos . scilicet omnes qui aliorum curam habebat.

Unde nomen episcopi non aliud importat. Idem enim est episcopus
quod superintendens sive speculator, ex quo constat quod ultra
potestatem ordinis nichil habet nisi curam gregis; quod dicit apostolus
1 Thy. iij. Fidelis sermo: si quis episcopatum desiderat bonum
opus desiderat; ordinans episcopatum curam esse dumtaxat.
Et c. v. loquens de episcopis dicitur: qui bene presunt presbyteri du-
plici honore digni sunt sive habeantur, maxime qui
laborant verbo et doctrina dei. Et sequitur: adversus presbyterum
accusacionem noli recipere nisi sub duobus vel tribus testibus,
presbyteros appellans episcopos. Sicut c. 4 cum dicit: noli negligere
graciam que est in te, que data est tibi per prophetiam cum impo-
sicione manuum presbyterii, ubi etiam episcopos ad quos pertinet
manus imponere more apostolico sicut legitur Act. viij° appellat
presbyteros. Si vero dixerit quisque hanc imposicionem manus
collacionem sacerdotalis ordinis debere intelligi, consequitur
hoc particulare ad simplices sacerdotes, et nichilominus omnino
ex hoc dicto claret apostolum eosdem appellare presbyteros et
episcopos. Item eodem 3 c. scribens Thy. et ei describens
quales condiciones debeat habere episcopus, sicut dicit: oportet
ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum etc.
Et inmediate adiungit: dyaconos similiter pudicos,
non bilingues, non multum vino deditos, non turpe
lucrum sectantes. Unde constat quod inter ordinem episcopalem
et inter ordinem dyaconatus non est ordo medius. Qui
si quis esset non dubium quin ita esset iste doctor maximus
qui suum ewangelium recepit a Christo ut ipse scribit ad Gal. 1°
suum dilectum discipulum Thy. de primo ordine instruxisset
et ei regulas dedisset sicut de superiori regulas sibi de-
dit. Primo contra michi occurrit iste apostolus nusquam in aliqua
epistolarum suarum istum ordinem ab apostolatu aut episcopatu distinguit.
Contra enim prima Cor. xij sic ecclesie membra distinguit:
Vos autem estis corpus Christi et membra de membro, et
quosdam quidem posuit deus in ecclesia, primum apostolos,
2° apostolos prophetas, 3° doctores, deinde virtutes, exinde
gracias curacionum, opitulaciones, gubernaciones, genera
linguarum et interpretaciones sermonum. Numquid omnes
apostoli? numquid omnes prophete? numquid omnes doctores? numquid
omnes virtutes? numquid omnes linguis loquuntur? numquid
omnes interpretantur? Ubi ordo sacerdotalis aut
episcopalis aut omnino non exprimitur aut nullo apostolorum episcopi
et doctores sacerdotes et designantur. Quin non dubium
quin episcopi et quicumque presbyteri sunt priores in ecclesia quam
habentes curaciones qui quarto loco ponuntur. Quia omnes

xpi discipuli quos misit ad predicandu gram curationu habebant / qui cum xpus misit xii discipulos dicit eis curate infirmos qui in ea sunt luce x° non tamen erant pbri aut ptatem consecrandi cu aptis receperunt / Immo constat quod ordo sacerdotalis est maioris dignitatis in ecclia quam pphia cum habeat actus incompabiliter digniores et nobiliores s. consecrandi corpus xpi et sanguinem baptizare absoluere a pcco et pcca remittere Nulli enim dubium quin isti actus sunt nobiliores quam futura pdicere Et ideo cu ecclia precise in sacerdotibus sit fundata Constat quod paulus numerando mebra eccle non omisit sacerdotes nec errando eos pposuit Et ideo videtur quod eos sub aplorum noie subintellexit Item ad ephe 4 dicit et ipse dedit quosdam aptos quosdam autem pphetas quosdam vero euangelistas alios aute pastores et doctores ad consumacionem scorum ubi pbri omnino non ponuntur aut noie aplorum vel pastorum eos complectitur.

Item potestas absoluendi a pcco sive fuit collata aptis in ipsorum ordinacione ad officium aplatus de qua ordinacione dicitur marci 3. Et ascendens i monte vocavit ad se quos voluit ipsi venerunt ad eu et fecit ut essent xii cu illo et ut mitteret illos pdicare et dedit eis potestate curandi infirmitates et eicere demonia. etc Sive fuit collata eis quando xpc ipsis aptis dixit quecunque ligaveritis super terram etc mathei xviii sive post eius resurrectionem quando insufflavit in eos et dixit eis accipite spiritu scm quorum remiseritis peccata etc sicut legitur Johis xx° sive in die penthecostes quando dedit eis spiritu sanctu sicut legitur actuu ii°. Constat quod illa potestas ex institucione una fuit et indiuisa / et hoc sive erat collata aptis et discipulis aliis sive solis aptis g° quicunque successor eorum quibus data est eam totam accepit aut omnino nichil de ea accepit Quomodo enim diceret pars hoc donu dei cu igitur data eis erat una ptas absoluendi a quocunque pcco Consequitur quod omnis successor eorum quibus erat data talem in sua ordinacione accepit s. una non prtialem sed integram ptatem absoluendi a quocunque pcco et sic consequitur quod quilibet simplex sacerdos ut ipsi dicunt qui hic querunt ptatem habet absoluendi a quocunque pcco Ex isto capite sequi michi videtur quod quo ad ptatem ligandi et soluendi sive remittendi pcca sive retinendi sive baptizandi aut consecrandi aut benedicendi aut breuiter quo ad quamcunque ptatem actus sacralis expssam a xpo in ewangelio quilibet sacerdos i ordinacione

ſua totam accipit aut nichil ipſius quoniam ſimul ſingule
et indiuiſe aut cuncte ſunt date a xpo et quod deus coniunxit
homo non ſeparet dicit xpus ſicut legitur mathei xix
Item in veteri teſtamento videtur equalis fuiſſe poteſtas
ſacralis ſiue ordinis eccleſie in ſummis ſacerdotibus et alijs
qui non erant ſimul nec ſummus ſacerdos · ſicut patet ex
hoc quod vnum par veſtimentorum ſacerdotalium duntaxat pro
aaron deus iuſſit fieri ſicut patet exodi · xxviij et xxix ·
vbi dicitur veſtem autem ſanctam qua vtebatur aaron .
habebant filij eius poſt eum · vt vngantur in ea et con-
ſecrentur manus eorum ornando igitur ille ſummus ſacerdos
erat infirmus aut ſompnio nocturno aut ex alia cauſa
pollutus ita ut fieret inmundus uſque ad veſperum ſicut de
leuiti · xv · et deutro · ij° ſaltus aut forte uſque ad ſeptimum diem
ſicut dicitur eze. xlv · alius minor eo conferebat ſuper altare
incenſi veſpere et mane quoniam ita oblacio precipiebatur
fieri per ſingulos dies mane et veſpere ritu perpetuo exo ·
xxx · / et nullo modo amitti potuit · vnde conſtat quod minores
ſacerdotes exercebant in caſu maioris opera ſacralia et
poteſtas ſacralis erat in eis vt videtur equalis pro quo
videtur operari factum moyſi de precepto domini de quo numeri
xx° · ſcilicet quod moyſes ſpoliauit aaron veſtibus ſuis et induit
eas eleazar filium eius / vbi nulla fit mencio de aliqua
noua conſecracione eleazari qui fuerat ſacerdos antea
ordinatus ſed recipiendo regimen patris ſui et veſtes
ipſius fiebat ſummus ſacerdos et videre poterit niſi quia
aaron fuit vnctus in capite eius ſancto oleo ſuper-
fuſo et filij tamen erant vncti in manibus ſicut patet exo ·
xxix et leuiti · viij° ideo videri poterit econtrario quod eleazar
poſtquam recepit veſtes ſui fuerat conſecratus per
ſacri olei ſuperfuſionem in capite · hoc hoc ſcriptura
non exprimat quod etiam videri poſſet per illud hic ſuperius
allegatum veſtem autem ſanctam qua vtebatur aaron
habebunt filij eius poſt eum vt vngantur in ea ſed
quia additur et conſecrentur manus eorum quod fieri non
potuit ex quo prius manus eorum fuerant conſecrate
intelligi poteſt totum illud dictum ſub inficacione · ſcilicet ſi non
ante fuerant conſecrate niſi de ſadoch filio eleazari
legitur 3 · regum · quod ipſe ſacerdos exiſtens vnxit ſalomonem
in regem et inchilominus de ipſo legitur · 1 · paralipo · in fine
quod cum ſalomone ſecundo vnctus erat in regem ſadoch ·
erat vnctus in pontificem vnde conſtat quod ſimplex
ſacerdos poſtmodum factus ſummus vngebatur ſecundo

Sed qualitercu[m]q[ue] dicatur in iſto videt[ur] q[uod] vnctio in capite
ſum[m]i ſac[er]dotis non erat niſi in ſignu[m] ſum[m]i regiminis et
maioris ſanctitatis que debebat eſſe in illo p[re] ceteris nec
ſac[er]um alicui[us] eccl[es]ie ordinis ſac[er]dotalis in e[ius] vnc[ti]o[n]e exp[re]ſſati
ſit corona in eius capite ſuper mitram q[ua]lem corona[m]
in conſecrac[i]o[n]e ſui filii non habebat ſed ut in ſignu[m] maioris
honoris ac ſanctitatis et glorie · iux[ta] illud ecc[lesias]t[ic]i xlv · dedit
aaron ad l[aude]m corona aurea ſuper mitra[m] eius expreſſa ·
ſigno ſanctitatis et gl[ori]a virtutis et opus honoris · Sic q[uod]
videtur in veteri teſtame[n]to non fuiſſe maior poteſtas ordinis
ſiue ſacri in maiori · ſ[cilicet] ſu[m]mo ſacerdote q[uam] erat in minoribus / vnde o[mn]es eodem no[m]i[n]e p[ro]bali ord[ine] vocabant · ſ[cilicet]
q[uod] vocabant[ur] eq[u]aliter ſacerdotes et in ſola condic[i]o[n]e accide[n]tali
ſ[cilicet] in maioritate et in minoritate diſtabant q[uod] vnus dicebat[ur]
maius et alter minor que diuiſitas nullam facit d[iffe]re[nti]am eſſe[n]tialem
in aliquibus creaturis · h[ec] et diuerſos ordines ſiue adornac[i]o[n]es
in eccl[es]iaſtica ierarchia conſtituebat ut d[icit] b[ea]t[u]s dyoniſius
in de eccl[es]i[asti]ca ierarchia · c · v · p[ro]pter ſup[er]ioritatem regi[mi]nis p[otes]tatem
in maioribus et ſubiectionem et carenciam in regimine p[otes]tatis
in aliis / quod etiam ex hoc conſtat q[uod] zadoch vnctus eſt in
ſu[m]mu[m] ſacerdotem per alios ſacerdotes minores plures aut
vnu[m] · iux[ta] illud allegatu[m] p[rim]a pet[ri] · in fine p[ri]mo ſu[m]mo ſac[er]dote
mortuo oportuit conſecrandu[m] ab aliquo ſac[er]dote etiam ordinis
conſecrati nullo ſu[m]mo exiſtente et moyſes tam aaron
quam eleazar q[ui] in ſu[m]mu[m] ſacerdotem vnctus fuiſſe no[n]
legitur in ſu[m]mos ſacerdotes ſeu pontifices ordinauit
eccl[es]iam autem habebant p[otes]tatem conſecrandi minores ſic
q[uod] non minor erat in eis poteſtas ſacralis q[uam] in ſu[m]mo ſacerdote · vnde videt[ur] r[ati]onabiliter poſſe concludi q[uod] hec
poteſtates ſacrales in omnibus ſacerdotibus ſu[n]t equales ·

X his ſecundo q[ui]d ſit dicendu[m] iuxta ſcriptura[m] in i[ª] q[ues]t[ione]
armenor[um] · Numq[ui]d quilibet ſacerdos poteſt conſecrare eccl[es]ias et altaria et benedicere ac etiam
vaſa et veſtes pertinentes ad altaria et ſacerdotes ſicut
ep[iscop]us quoniam ep[iscop]us in huiuſmodi ex ordine nichil habet
amplius q[uam] quicu[m]q[ue] ſimplex ſacerdos · h[ec] eccl[es]ia ſtatuit illa debere per eos ſolos quos vocamus ep[iscop]os exerceri ut eis in regi[mi]ne maior reuere[n]cia et amplior o[bedien]cia
exhibeatur a ſubditis · Eſt etiam alia racio manifeſta
q[uia] a tempore diſtinctionis eccl[es]iarum et p[ar]rochiarum null[us] pot[est]
licite talia exercere niſi in illis locis in quibus habet p[otes]tatem regiminis q[uod] q[uia] ſimplices non h[abe]nt non p[oss]u[n]t actus
huiuſmodi licite exercere ut alios actus ſacrales / niſi vbi

eis ſpaliter ab illis ptatem in illis locis hñtibz cōmittit
qualis reſtrictio ptatis ſacerdotalis non fuit in eccª pmi
tiua ꝙ iuxta ſcripturā ſacram in videntur · hec btūs dyo:
et multi magni doctores videantur tenere contrarium dicit enim
ſanctus dyoniſius in de ecc ª ierarchia c. v. ꝙ ſunt tres ordi
nes eccīaſtice ierarchie ſcilicet ordo ierarchicus quē ordinē
epalem omnes intelligunt Ordo miſterialis ſiue ordo mi
niſtrorum et diſtinguens ꝓprias opacoēs vniuerſitatis iſtorum
ordinum dicit ꝙ ierarchici ordinis virtus in omnibz inten
dit ſacros ordines et per omnes ſacros ordines opatur
ꝓprie ierarchie miſteria excellenter aut ipſi preter reli
quos ordines ad ꝓpriaz opacōem diuina lex diſtribuit
diuiniores ſanctiores vnde diuina legis poſicio ierar
chicorum ordinum ſanctificacōes et diui vnguenti pfectionē
per ſacrum altaris pfectionis opacōez diuinorum ierarchorum pfe
fectius virtutibz ſingularem hereditatez ſegregauit
vbi patet ꝙ hec tria ſubtrahit a ſimplicibz ſacerdotibus
ſcilicet collacōnem ordinum ierarchicorum et conſecracōem ſacri
olei et conſecracōez altaris affirmans ꝙ diuina lex hec tria
ſingulariter ierarchis ſegregauit / non tamen totū diuine legis
aſſignat Conſtat autem hoc eſſe in exo. c xxix et xx.
et leuiti. viij. vbi legitur mayſen hec opa ſingula
effeciſſe et filium ſummi ſacerdotis vnctum debere hoc facere
Et addit cito poſt hoc ſic minores enim ad meliora tranſire
nequeunt ad hoc ut ſcias ipſius eſſe ad ecclesiam conari iactan
ciam vbi ex intencōne affirmare videtur ꝙ minores ne
queunt opera maiorum facere · quia igitur idem eſt iudicium
de conſecracōe eccliarum et de conſecracione altarium nec a
ſacerdotibz ſimplicibz ptatem conſecrandi altaria negare
videtur pter ab eis ptatem conſecrandi eccliās / verum quia
collacio ordinum et conſecracōnes olei et eccliarum et al
tarium rite non pñt ab aliquibz exerceri niſi ab illis ſacer
dotibus qui habent regere alios et curam gerere aliorum
ut ſupius hic tetigi quoniam ordinati debent ordinaci
onibus merito eſſe ſubiecti · et preſidentes ipſi debent
eorum altaria et eccliās conſecrare et oleum quo fiat huius
modi conſecracio eciam conſecrare et non alij ideo hec
opa ſunt opera ꝓpria ierarchicorum · ſcilicet preſidencium non
quorumlibet ſacerdotum Et pter baptizare confirmare
abſoluere et inungere · vnde ſacerdos non habet ex or
dinis ſacro ptatem exerceri opus ſacrificandi corpus xpi
et ſanguinem quod opus ſublimiorem non exigit alicuius
vnde ſcūs dyo: i° c. v. dicit ꝙ ſacerdotum luminatiuus
ordo ad diuinas theologorum ſcilicet ſacrorum viſiones manuducit

perfectos a diuinarum ierarchiarum ordine et cum ipso sacrificans
proprias sacrificationes vocans ut michi videtur sacrificationes
corporis xpi et sanguinis proprios sacerdotes quia has solas non
alios actus sacrales potest sine licencia licite exercere
Unde beatus dyonisius in de ecclesiastica ierarchia capitulo ij dicit
quod baptizandus in primitiua ecclesia baptizabatur a ierarchis
sacerdotibus aliis eis assistentibus et ministris / quia tamen
per multitudinem conuersorum consequenti tempore oportuit alios
a ierarchis scilicet ab episcopis baptizare et alia opera sacralia ex
ercere / ideo sub episcopis fuerant ordinati sacerdotes quibus
regimen certe prochie aut certe ville vel castri fuit
commissum ut sic possint alia opera ad salutem conuersorum
necessaria exercere / nunquam tamen committi solebat hoc inferi
oribus in regimine exercitium potestatis faciendi ordines
consecrandi oleum sanctum seu ecclesias siue altaria / et hec
tria specialiter scriptura veteris testamenti sacerdotibus summis
attribuit sacerdotibus semper cum aliquis summus fuit
quia igitur in veteri testamento collacionem siue consecracionem
sacerdotum et olei sancti ac etiam altaris et templi
soli summi sacerdotes fiebant aut saltem ab ipsis solis
hec facta fuisse legitur scilicet quando aliquis erat summus
ideo in nouo testamento ecclesia hoc obseruat / et horum actuum
exercitium ierarchitatis scilicet episcopis singulariter reseruant
et aliis minoribus nunquam huius consecrationis exercendas com
mittit licet summo nullo existente minores ipsum habeant con
secrare ut videtur / Et ob hoc michi videtur sanctus iste
dyonisius affirmare quod minores nequeunt ad meliora
transire scilicet non possunt talia licite exercere nec est eis
fas nec licitum ad huiusmodi aspirare non quia eis de
sacri ordinis quicquam desit preter regiminis potestatem per
quam ordine huius actus valeant exercere quam ut videtur
in veteri testamento sicut in nouo si omnes episcopi insimul essent
defuncti sacerdotes minores possent episcopos ordinare et
etiam consecrare / Si vero unquam videatur contrarium
scilicet quod soli episcopi habeant ex potestate sacramentali vel sacerdotali
expressa in euangelio aut in libris apostolicis ordines con
ferre oleum altaria et ecclesias consecrare et etiam
confirmare / aut quod episcopi in consecratione sacrum aliquod
seu potestatem specialem sacralem accipiunt sicut plures
doctorum videntur sentire eius sententias nullatenus reprehendo
sed eam libenter amplector quia illa sententia magis con
uenire videtur ecclesie usui dum tamen ipsam sententiam
ex sacra scriptura confirmet / quam michi videtur sine
temeraria tamen assertione prior sententia quam expressi sacris

literis potius conformari hoc dico et omnia alia ſemper ſub cor-
rectione eccleſie et maiorum

Johannes · non licet hic eſſe in hec ſuper ponis quod apoſtoli diſci-
puli xpi non erant poteſtatem ſacerdotalem non acceperunt a
xpo cum tamen videtur michi contrarium eſſe evangelium mathei xviij
ubi data erat poteſtas ligandi et ſolvendi ſub hiis verbis que-
cumque ligaveritis etc premittitur in principio illius ſermonis ·
in illa hora acceſſerunt diſcipuli ad iheſum dicentes unde
videtur illud ſequens ſuis diſcipulis indiſtincte eſſe dictum
Item mathei xxvi ubi legitur poteſtas data fuiſſe conſecrandi
panis et vini non legitur negativa aliqua ſcilicet quod alii a
duodecim non erant preſentes ubi legitur quod iheſus diſcubuit
et duodecim cum eo et ſic alii non ſunt excluſi Item Johannis
xx° legitur ſic venit maria magdalene annuncians diſcipulis
quia vidi dominum et hec dixit michi Cum ergo eſſet ſero die
illa una ſabbatorum et fores eſſent clauſe ubi erant diſcipuli
congregati propter metum iudeorum et ſic continua in evangelio
uſque venit iheſus ianuis clauſis et ſtetit in medio eorum
et poſt pauca multa quidem et alia ſigna fecit iheſus
in conſpectu diſcipulorum ſuorum que non ſunt ſcripta in libro
hoc hec verba Johannis oſtendunt quod cum apoſtolis erant alii diſcipuli
congregati quoniam dicit eos congregatos fuiſſe propter metum
iudeorum Nec dubium quin alii ſeptuaginta duo diſcipuli et
ceteri xpi diſcipuli ab apoſtolis quoniam habebant turbam diſcipulorum
ſicut dicitur luce vi. tamen aut amphorem metum habebant quam
ipſi apoſtoli qui erant ſpiritu fortiores unde veriſimile eſt quod ita erant
illi congregati ſicut apoſtoli Item cum indiſtincte dicat quod erant
diſcipuli congregati et quod iheſus ſtetit in medio diſcipulorum
ſuorum non videtur debere accipi niſi indiſtincte de quibuſcumque
diſcipulis ·

Johannes hic dicit thomas autem unus de duodecim
qui dicitur dydimus non erat cum eis quando venit iheſus ·
quia hoc pronomen eis referri poteſt ad xij et illud
quod precedit diſcipuli congregati quod probabilius vi-
detur quoniam duodecim non erant thoma uno illorum abſen-
te faciendo autem relacionem ad duodecim ſenſus eſſet
thomas non unus de duodecim non erat cum duodecim quando
venit iheſus in quo ſenſu videtur nunc xij fuiſſe ibi thoma
abſente quod quia verum non eſt videtur relacio non debet fieri
ad xij ſed ad illud diſcipuli congregati quem ſenſum
ſcriptura manifeſtant que ſic iacent poſt dies octo iterum
erant diſcipuli eius intus et thomas cum illis ubi relacio
fit ad diſcipulos non ſolum ad apoſtolos ad eoſdem non fit re-

latio in negativa precedente s. thomas non erat cum eis
et in affirmativa sequente et thomas erat cum eis et cum
nulla hic fiat precedens mencio de apostolis congregatis
propter metum iudeorum non videtur posse probari ex illo loco
quod xpc solis apostolis ista dixit Item luce xxiiij de maria
magdalena et aliis mulieribus quibus in die pasche ihesus
apparuit quam diem luchas hic vocat unam sabbati sic
dicit Et egresse a monumento annunciaverunt hec omnia
xij et ceteris omnibus et statim sequitur Ecce duo ex illis
ibant ipsa die in castellum quod erat in spacio stadiorum lx ab
iherusalem et consequenter lucas describit qualiter ipsa die
xpus in effigie peregrini illis duobus apparuit et qualiter
ipsi dixerunt quod illa erat tercia dies in qua xpc erat cru-
cifixus et qualiter cognoverunt eum in fractione panis
et adiunxit se Et surgentes eadem hora regressi sunt
in iherusalem et invenerunt congregatos xj et eos qui cum
ipsis erant dicentes quia surrexit dominus vere et apparuit
symoni et ipsi narrabant que gesta erant in via et quomodo
cognoverunt eum in fractione panis Cum autem hec
loquerentur ipse ihesus stetit in medio eorum et dixit eis
pax vobis. ego sum nolite timere. Ubi primo videtur
quod ipsis loquentibus ihesus stetit in medio eorum Consequenter
enim in ista manifestacione xpi facta sero in prima sabbati
tercia die a passione eius scilicet quando insufflavit et dedit
discipulis potestatem remittendi et retinendi peccata hos duos
et alios cum duo invenerunt congregatos cum xj. illos fuisse
cum apostolis Item non dubium quin mater domini fuit ibi ex quo
iohannes custos eius ibi erat quia non presumitur quod ipse eam
dimisisset absens ab ea quam a domino in custodiam suam ac-
cepit Item non dubium iuxta priora quin magdalena et alie
mulieres ibi erant cum apostolis congregate a quibus versus
monumentum magdalena recessit et ad quos rediit quorum
superiora pretendunt/ Nec presumitur quod lazarus frater
marie quem iudei etiam xpo vivente querebant occidere
sicut legitur Jo. xij. a societate sua sororis et apostolorum reces-
sisset etc

I VERO. quamvis dixerit verum esse quod multi alii dis-
cipuli erant tunc cum apostolis congregati tamen non
in ea cella sive camera sed in eodem hospicio. sicut legitur
actuum i. quod apostoli postquam dominus ascendit in celum reversi sunt ihero-
solimam etc et cum introissent in cenaculum ascenderunt in su-
periora ubi manebant petrus et iohannes iacobus et andreas
philippus et thomas bartholomeus matheus iacobus alphei

et Symon zelotes iudas iacobi. hii omnes erant perseverantes
unanimiter in oratione cum mulieribus et maria matre ihesu et
fratribus eius constat apostolos xi. camerasque praeter a ceteris fuisse
Sed quod hec dixerit videntur obviare verba Jo. di. ubi erant
discipuli congregati propter metum iudeorum. venit ihesus in me-
dio discipulorum. quod in medio eorum stetit quos dicit congrega-
tos propter metum quod de omnibus dixit igitur inter omnes ibi
congregatos ibi simul stetit et dixit pax vobis etc. que di-
cebat et lucas de duobus discipulis regressis postquam
audierat dicitur quod cum hec loquerentur ipse ihesus stetit in
medio eorum et dixit pax vobis igitur simul discipulis duobus
apparuit et apostolis et locutus est nec movet quod dicit apostolus
paulus i. cor. 15. tradidi enim vobis in primis quod et accepi
quoniam xpus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas
et quia sepultus et quia resurrexit tercia die secundum
scripturas et quia visus est cephe et post hoc xi. et de-
inde visus est post hec plusquam quingentis fratribus simul
ex quibus multi manent usque ad hunc quidam autem dormierunt.
Deinde visus est iacobo deinde apostolis omnibus novissime autem
tamquam abortivo visus est mihi In quo dicto si ad evangelium
conferatur non dubium quin hoc quod dicit post hoc xi. acci-
piendum aut de apparitione facta apostolis in prima sabbati quando
thomas erat cum discipulis ceteris.
Sed de prima non videtur intelligi cum dicat expresse quod tunc visus
est xi. et thoma absente et iuda proditore suspenso qui
non erant in illa apparitione nisi x apostoli. Et ideo non videtur
hoc dictum apostoli de aliqua xpi manifestatione facta in die pasche
cum dicat quod apparuit xi. Sed de illa que fiebat post novem
dies a resurrectione thoma presente ymmo si intelligetur de
prima ita quod staret totus numerus scilicet xi. pro parte maiore cum sit
affirmative dictum ut excluderet quin tunc aliis cum ipsis
apparuit/

Marcus. Non videtur michi ex evangelio aut alio
loco sacre scripture me posse probare potestatem
umquam preterquam apostolis a xpo fuisse commissam
In cena enim domini legimus distincte a tribus evangelistis
quod xpus discubuit cum xii apostolis Mathei xxvi. marci
xiiii. ubi marcus premittit Vespere autem facto venit
cum xii et lucas dicit discubuit et undecim apostoli cum eo
luce xxii et consequenter singuli eorum narrant de potestate
sive de forma consecrandi qualiter data erat eis / verum
quamvis affirmativa assertio scilicet quod recubuit et xii. apostoli cum
eo. non omnino probet negativam scilicet quod nulli alii affuerunt. tamen

exquo nisi

ex quo nusquam aliquis euangelista expressit aliquem preter apostolos
affuisse probari non potest quod aliquis alius in cena christi inter-
fuit ut potestatem consecrandi acciperet sicut apostoli acceperunt
ymo ex verbis sancti Johannis clare colligitur quod nullus alius
interfuit cene preter apostolos ubi xiij. c. sic legitur Surgit
a cena et posuit vestimenta sua et cum accepisset linthcum
precinxit se deinde misit aquam in peluim et cepit lauare
pedes discipulorum suorum / et postea sequitur. Postquam ergo lauit
pedes eorum accepit vestimenta sua et cum recubuisset iterum
dixit eis scitis quid fecerim vobis vos vocatis me ma-
gister et domine et bene dicitis sum etenim. Si ego laui pe-
des vestros dominus et magister et vos debetis alter alterius lauare
pedes exemplum enim dedi vobis / etc. Amen dico vobis non
est seruus maior domino suo nec apostolus maior eo qui misit
illum ubi ex hoc quod apostolus non est maior eo qui misit illum
arguit seu suadet quod christi exemplo sibi mutuo se lauarent
quos ipse lauit ergo omnes quos lauabat erant apostoli licet
Johannes vocet eos discipulos Item continuando sermo-
nem semper ad eosdem usque ad viij. capitulum et xv. dicit
ad illos quos lauit et qui erant cum ipso in cena vos autem
dixi amicos quia omnia quecumque audiui a patre meo nota
feci vobis. Ad ipsos consequenter connectens mementote ser-
monis mei quem dixi vobis. non est seruus maior domino suo
Unde constat cum ad eos hec fuisse locutum quibus post
cenam locutus est. Nec minus constat quod solis apostolis dixit
quod hec dicit omnia quecumque audiui a patre meo nota feci vo-
bis qui multa secreta solis dixit apostolis Unde concluditur
quod solis apostolis locutus est in cena. et statim post cenam
lauando pedes eorum unde colligitur quod hec potestas consecrandi
solis apostolis est collata si fuit data in cena preter cum legitur
de potestate ligandi et soluendi capitulo xviij sic quecumque liga-
ueritis super terram. erunt ligata etc. probari non potest
meo iudicio ex scriptura quod aliis quam apostolis hoc dixit aut
quod quisquam alius presens fuit Sed ex euangelio colligi potest
contrarium quia matheus sicut apparet ex c. xviij. narrat
hoc dictum fuisse in capharnaum postquam discipuli quere-
bant ab eo quis eorum maior esset / et ipse eis respondit sta-
tuendo paruulum in medio eorum. ubi marcus narrans eandem
historiam. marci. xiiij. consequenter sic dicit Et residens
vocauit xij. et ait illis Si quis vult primus esse erit
omnium nouissimus etc. Unde claret quod solis apostolis loquebatur
ut exprimitur in euangelio alibi quam ibi capitulo xviij. Ante

passionem dni xpm hanc ptatem aptis et alijs ctulisse
ubi qn eos singulariter ad officiu aptatus vocavit ut
postea dicetur et sic sequitur qp soli apti ante passionez
xpi ptatem sacerdotalem ab ipo acceperant si ptas illa an
te passionem eius data fuit/

Item etiam scripturam illam Johis tractemus ubi
ptatem remittendi et retinendi pcca videtur comi/
sisse discipulis postqp surrexit a mortuis apparebit illud qd
fateor autem qp quecunqz discernisti de congregatione
aliorp discipulorp ab aptis et mulierp in die pasche s.
in pma sabbati cu aptis veraciter meo iudicio ptractasti.
et veraciter conclusisti. qp sero illo die pasche quado
ihesus stetit i medio discipulorp suorp et insufflavit
in eos dans eis spm scm et eos affirmans habere ptatez
remittendi et retinendi pcca non solu erant apti con
gregati sed etiam alij discipuli et alique mulieres que
tum sicut tu etiam obiecisti i.o act. aptos loca superiora
cenaculi tenuisse unde potest intelligi dns ipis solis
apparuisse alijs existentibz tuc in inferiori parte cenaculi
quibz non ea vice apparuit Nec vba Johis que obicis pro
bant contrariu qm verp esse potest qp ubi erant discipuli
congregati pter metu iudeorp venit ihesus et stetit
i medio discipulorp Intelligo noie discipulorp solos aptos
quem sensu nullaterus reprobasti qm frequenter aptos
appellat scriptura discipulos sicut ibi mathei xxvi.
Vespere aute facto discumbebat cu xij discipulis suis
Item etiam si per nomen discipulorp accipiamus qualit
tam alios quam aptos cu sit indistincte dictu stetit ihs
in medio discipulorp non est dictu stetit ihesus i medio
omni discipulorp Non pot ex hoc inferri qp tuc omnibz
se ondit Sz solu potest concludi ex illo dicto sic i dis
tincte qp in medio aliquorp discipulorp tuc stetit et
illis apparuit et illis dixit pax vobis et qp illis dedit
ptatem de qua fit mentio qpropter si illam tuc dedit
ut autem ex circustantia illius scpture et etiam ex
alijs scripture locis nobis appareat qp solis aptis tuc
s. in illo die pasche sero apparuit / etc paulus ut po
suisti dicat qp apparuit xi. Ex quo dicto sunc accipiatur
de appitione in illo die sero aut de ea que facta est
per octo dies post idem scitur qm de eisdem scptura
Joh loquitur sicut tu concludisti ondisti cu dt negative
et thomas non erat cu eis Et cu qpropter pnunciat
affirmative / et thomas erat cu eis. igitur constat ex

dicto pauli affirmatiuo ut tu dicis Sed si recte / respicias
illa comparata cū alijs apparicoibꝫ quas describit infert et
īnuit negatiuā quoniam si solam affirmatiaꝫ īnuere vellet
per hᵒ qꝺ dicit et post hᶜ xj· non distinguerēt illam appꝛoꝫ
quo ad numeꝝ coꝝ quibꝫ appruit ab ea qm īmediate
adiūgit dicens deinde visus est plusq̄ quingentis
fratribus simul qm sedm te prior affirmatiua non ex
cluderet qn tūc qn apparuit xj· etiam qngentis appa
ruisset · cū tamen appeat ex nūo coꝝ quibus apparuit
aplm velle apparicones distinguē Consē igit q
paulus negatiuaꝫ intendit cū dicit et post hᶜ videa
et non pluribꝫ discipulis pro tūc·

VOD VERO· marcus dicit marci ultio sic sur
gens aute ihesus mane pma sabbati apparuit
prius marie magdalene de qua eiecerat septē demonia
illa videns nūciauit hijs qui cū ea erant lugentibus
et flentibus audientes autē illi q viueret et visus essꝫ
ab ea non crediderūt post hᵒ aūt duobꝫ eis ambulātibꝫ
ostensus est eis in alia effigie euntibꝫ in villam et illi
euntes nūciauerūt ceteris nec illis crediderūt · nouissīe
autem recumbentibꝫ illis xj· appuit eis ihesus et expro
brauit coꝝ incredulitateꝫ et duriciam cordis quia hijs
qui viderant eū resurrexisse non crediderūt non videt
intelligi de appcōne facta in die pasche appᵒta / pᵒ q dᵗ
nouissime autē recumbentibus illis xj· vnde videtur q
erat appcio illa in die ascensiois alᵗ enī nouissīa non
fuisset Item quia dᵗ expsse illis xj· consequitur q nō
fuit illo die pasche / qm non erant ibi nisi x thoma
absente· Item quia qsequenter marcus sermone de hijs
que tūc appendo illis dixit faciens sic concludit q dns
quidē ihesus postq̄ locutus est eis assumptus est in celū
ūr manifeste īnuens statim post illam exprobracōem
ihesū esse assumptuꝫ in celū / vnde consequitur q illa ex
probracio est facta in die ascensionis qn recessit ab
eis in celū et misit eos pdicare per vniuersuꝫ mūdū.
vnde congrue tūc incredulitateꝫ quam in die pasche
habebant et cordis duriciaꝫ eo q marie magdalene
nec petro nec cleophe nec eius socio crediderūt quia
insuper aliqui ipoꝝ tūc habebant sicut mathei dicit
c· ultio· quidam ipoꝝ dubitauerūt· eis tūc ad memoriaꝫ
reduxit vt et ipi non mirarent si alij quibꝫ fuerant
predicati non statim fidem suis assercoibꝫ adhiberet
et sic potius contra incredulos īnpptime instarent et

fidem sic eis inserere laborarent. hoc ergo dictum marci ultimo videtur nostro proposito omnino impertinens. Si tamen sic accipetur novissime i. ultima vice apparicionum illius diei pasche ita ut dicatur novissima per comparacionem ad alias eius apparitiones factas illa die de quarum aliquibus ante ibi premittit. Cum marcus dicat illum novissime illis xi. recumbentibus apparuisse et eis dixisse que ibi adiungit. Negativa videtur immo per hoc quia non est verisimile quod aliis discipulis tunc simul cum apostolis apparuisset quin eciam exprobrasset incredulitatem eorum sicut incredulitatem apostolorum quod evangelista non obmisisset ut videtur. Et ideo ex quo hoc non dixit videtur intelligendum quod solis apostolis sit ibi locutus cum dicat singulariter quod apostolorum incredulitatem exprobravit/

Quod vero de luca obicis non omnino convincit quod dicis s. quod ea que xpc dixit in illa apparicione facta sero in prima sabbati dixit illis duobus reversis de emaus et aliis ibi assistentibus cum apostolis quia illud relativum eorum cum dicit quod ihesus stetit in medio eorum potest congrue referri ad xi. ita ut ille precedentes particule s. dicentes quod surrexit dominus vere etc. / et cum hec loquerentur intelligantur de solis apostolis / et sic similiter illud tercium quod sequitur ihesus stetit in medio eorum vel potest ille precedentes particule intelligi in persona xi. et eorum qui cum eis erant. Et sic relacio ad omnes inventos ibi alios ab illis fiat/ vel potest relacio fieri ad istos solos duos qui venerant de emaus et illa precedens particula / cum autem hec loquerentur similiter de eisdem accipi vel potest relacio fieri ad omnes simul s. xi. et eos qui cum ipsis erant / et ad istos duos sicut tu conaris accipere ita quod illud cum hec loquerentur de illis omnibus intelligatur non video plures sensus probabiles. Discuciamus igitur quis horum quatuor sensuum habeat illa littera tamquam literalem sensum et principalem. Si enim fiat relacio ad hos duos dumtaxat. tunc intelligenda sunt omnia consequencia dicta illis duobus singulariter et quod illis duobus dumtaxat data est ut secundum te loquar potestas retinendi et remittendi peccata. et erant ab hoc apostoli penitus tunc alieni / quem sensum sequencia non permittunt In quibus affirmatur quod illis quibus apparuit et locutus est precepit ut essent eius testes ut sederent in civitate donec eis mitteret promissum patris sui quod eos eduxit foras de bethania et quod benedixit eis que omnia iuxta primum capitulum actuum apostolorum sicut iste idem evangelista testatur qui librum illud conscripsit fuerant dicta ipsis apostolis Igitur iste sensus stare

non pot · s· quod omnia facta in illa apparicione sunt dicta et facta
omnibus congregatis cum apostolis qui cum ibi erat mater domini et
multe mulieres / consequens esset quod ipsis dictum erat ut essent
testes resurrectionis sue ad presbiterum quod non videtur posse apte
intelligi cum paulus dicat expresse i cor xiiii / mulieres
autem in ecclesiis taceant Non enim permittitur eas loqui·
Constat autem quod paulus non prohibuit eas loqui in ecclesiis
quas xpc testes esse voluit ad annunciandum suam resur-
rectionem / Et si quisquam dixerit omnes mulieres aliquas
sicut viros testificari debuisse de xpo sicut maria magdalena
et sorores beate marie virginis et alias saltem nullus
qui vel parum sapit dicturus est / quod ille mulieres tunc
a xpo facte fuerant sacerdotes / cum tamen constat quod
potestatem retinendi et remittendi peccata solis sacerdotibus
xpc commisit et eos solos habere eam expressit Non igitur
pot ille sensus stare · s· quod omnibus simul existentibus apostolis
et discipulis et mulieribus sero die pasche xpc apparuit
et premissa omnia locutus fuit Ex hiis eisdem verbis
concluditur quod secundus sensus stare non pot · s· quod omnia ibi
dicta a xpo sunt dicta apostolis et eis qui erant cum ipsis
ante adventum cleophe et socii eius dicentium quod surrexit
dominus vere etc Ergo si omnibus dicta fuissent mulieribus
et eis testificatio commissa fuisset et sacerdotale officium
tunc recepissent / aut ante habitum sacerdotalis officii
tunc expressionem a xpo audissent / quia ex quo de illis
specialiter ibi dicitur quod regresse a monumento nunciaverunt
hec omnia illis xi· et ceteris omnibus de illis perse videtur
quod sero erant ibi presentes ita quod relinquitur quod solus ille sensus
sit sensus littere que dicit quod in persona apostolorum illa omnia
lucas dicit Cum autem hec loquerentur ihesus stetit in me-
dio eorum / Item si modum tradicionis doctrine xpi in quo
in viii huius c. x. inparte tractavi quod · s· xpus volens
apostolos omnes instruere solebat singulariter petro loqui
aliis nichilominus presentibus cum petro eo quod petrus pre ceteris
maior erat / patebit ex ipso suo modo dicendi quod etiam
et si alii sero quando xpc suis discipulis apparuit presentes cum apostolis
erant Non ex hoc sequitur quod illi tunc doctrinam tradiderat
tunc solitus fuerat loqui apostolis tamquam maioribus aliis nichilominus
frequenter presentibus et specialiter presentibus mulieribus que sequebantur
eum cotidie ministrantes ei Et ideo non est remota sentencia
dicentium quod potestatem illam remittendi et remittendi retinendi
peccata solis commisit apostolis quamvis multi alii presentes erant
quando eas singulariter eam commisit Item quamvis comprobari posset

q fieri non posse puto q xpc post resurrectionem non tantum
aplis sed et aliis discipulis illam ptatem retinendi et
remittendi pcta contulerit non tamen est hoc contra illud
q ego supposui s. q ptatem sacerdotalem ante suam passionem
solis aplis suis commisit.

Item ut plene exprimam illud quod michi apparet
iuxta sacram scripturam non videtur michi salvo iudicio
meliori q ptatem ordinis sacerdotalis xpc contulerit
aplis quando eis dixit mathei xviii quecumque ligaveritis etc.
aut quando dicit in cena de consecratione corporis sui hoc
facite in meam commemorationem sicut legitur xxii. luce.
aut etiam quando insufflavit et dixit eis accipite spiritum
sanctum quorum remiseritis pcta etc. sicut legitur Johis
xx. sicut legitur in die penthecostes quando apparuit in lin-
guis diversis / Quorum si prima vice ordinis ptatem plenam
acceperant / non potuerunt eam secunda vice aut tercia vice
iterato de novo totam accipere nisi eam tempore medio perdi-
dissent / et sic sequeretur q si illis vicibus ordinis ptatem
acceperant q sacramentum ordinis fuisset eis collatum per partes
et sic non fuisset unum sacramentum nec esset sed tria sacramenta
aut quatuor quinque seu plura quando non dubium quin ptas
ligandi atque solvendi sit sacramentum potestas insuper re-
mittendi et retinendi pcta primo videtur q hoc sit diversum
sacramentum ptas consecrandi corpus xpi et ptas consecrandi
sanguinem eius / quando prius dictum est aplis benedicto pane
a xpo et eo fracto et distributo discipulis hoc facite in
meam commemorationem. Et lucas recitat q sic ait eis benedicto
calice hoc facite quocienscumque biberitis in meam commemorationem
quando de hoc calice dicit postquam cenavit sicut paulus i. cor. xi.
dicit et luchas concordat / et ita non videtur q in cena eis
consecrandi contulerat ptatem quando tunc non unam sive eandem
ptatem aut unum sacramentum eis dedisset sed duo. ymmo si sic
diversis vicibus illis supradictis contulisset aplis sacramentum
ordinis / videtur michi q eis contulisset non tantum quatuor
sacra sacerdotalis ordinis sed sex aut septem / quando in
ascensione sua legitur eis dixisse Ite docete omnes gentes
baptizantes eos in nomine patris etc. mathei ultimo. et sic
dedisset eis tam ptatem baptizandi / et propter hoc quintum
sacramentum ordinis. Similiter cum legitur mt. x. q dixit eis
infirmos curate etc. diceremus cum eis dedisse sacramentum uncti-
onis. quando ipi in ungendo infirmos curabat sicut marcus
dicit marci vi. et est sextum ordinis sacramentum. Item secundum
hanc particularem dimissionem sacramentalis sacerdotalis ordinis

non inuenim9 locu in euan° qui m occurrat in quo appeat q
ptatem confirmandi simpr. eis contulit Aut igitur dicemus
sopniando q xpus eam eis gtulit spaliter licet hoc in scptura
nusq dicat aut dicem9 nepharie q illam ptatez discipli nusq
receperant a xpo Alr veisiliter affirmabim9 q hanc ptatem
eis contulit qn aliqua aliam ptatem eis dedit / et si qram9
qn .s. in collacione consecrandi aut in collone ptatis bap-
tizandi aut in collone pticulari alti9 ptatis scdm illam
diuisione ptatis non potim9 hoc pbare Unde conseq vide
q integra potestate sacdotalez aplis xpc contulit una vice
.s. qn eos aplos nocauit siue instituit et q aliis uicibus
seqntibz misteriu ptatis p9us comisisse describit hoc aut
apparet expressius .s. illud ptractatu de ptate baptismi
tractem9 qn Johes dt expsse .c. 4. sui euangelii q xpc
plures baptizauit q iohes qq Jhesus non baptizaret
sed discipuli ei9. Unde constat q tuc adhuc Johes bapta
nondu in carcerato xpi discipuli baptizandi ptatem ha-
bebant Et ita apparet q non acceperut ptatez bapti-
zandi qn xpc dicit eis in ascensione sua Ite docete oes
gentes baptizantes eos etc Et sicut appet de hac ptate
baptizandi Ita ut m vide de ptate ligandi et soluendi co-
secrandi et inungendi et illa faciendi que supius in 3°
.c. conabr expressisti ad ordine sacdotii ptine q no
tuc erant collata discipulis qn xpc illud exercitiu eis de-
scpsisse et forma dedisse legitur Sz in eoz assupcoe ad a-
postolatus officium est ad hoc racio manifesta qm qn eos
prefecit in aplos non dubiu qn tuc eis aplicaz gtulit
ptatez Alioqn tuc ipi adhuc veri apli non fuissent non
dum ptate aplica accepta igitur in institucione sua conse
eos sacerdocii ptatez in diuisam simul et integra accepe-

Tem ex hoc. Constat q omes plenam ptatem ante
passione dni acceperut qm act. 1°. dicit petr9 viri fres
oportet impleri scripturam qua predixit spus sanctus
per os dauid de iuda qui fuit dux eoz qui comphenderut
Jhesu qui connumerat9 erat in nobis et sortitus est sortem
misterii hui9 g° ante passioz iudas habuit idem misteriu
integre atqz plene qd apli alii post ascensioz dni habuerut
Et tamen constat q non erat cu aplis qn in die resurrecois
xpc insufflauit et dixit eis Accipite spm scm etc Unde
consequitur qd nullam ptatez tuc aplicaz acceperut Et
expressius vero petrus innuit illud idem qd dixi qcepter
ibi cu pbat per pphiam dauid dicente et epatum eius
accipiat alter. qualius loco iude in aplatuz debuit subrogari

vnde conſeqtur conſeqter et orantes dixerut Tu dñe qui
noſti corda hominum oñde quem elegeris ex hijs duobz vnu
accipe locu miſterij huius et apl̃atus huius de quo p̃uarica
tus eſt iudas. Ex quibus conſtat q mathias in apl̃atuz
ſeu epatuz iude ſucceſſit / aut ex illa ſucceſſione non
fuit plenus aptus ſi non hũs plenam ſacerdotalis ordiſ
ſucceſſioz ptatez / aut iudas plenaz habuit ptatez aplicaz
et ſic conſeq̃ q ceti apli qui non in ptate ordinis fuerant
minores iuda plenam ptatem ordinis ſacdotalis ante
paſſione dni habuerũt. Item ſi aliquã ptatez ſacdotaliſ
ordinis in die reſurrectionis in apparicone predca apli ac
ceperũt Cu iohes dicat illi expreſſe q thomas vnus de
xij. no erat cu eis qn venit iheſus Conſeqt q iſtam
ptatem tuc cu alijs non accepit Aut igit de no fin
gentes dicem q illam ptatez alias poſtea ſinglarit
thomas accepit qd nuſq ex ſcptura pbare potimus
Aut veritati detrahendo dicem thomaz ceteris in ptate
minorem / aut veraciter firma affirmabimus q alij tuc
nullam ptatem aplicam acceperut. Hoc videtur inſup
per hoc q ſtatim miſſi ad pdicandũ vngebant egros
oleo et ſanabant ſicut hẽt mathei vj. ſacrm vnctionis
alijs conferẽdo / et ita ordine ſacerdocij tuc no hebant
cum in vngẽdo ſit officium ſacerdotis iuxta illud Jaco. v.
Infirmatur quis in nobis inducat pbros eccliẽ et orent
ſuper eũ vngentes eũ oleo in noĩe dni. Item in lege
antiqua tota poteſtas ſacerdotalis ſit non per partes
fuit in conſecratoẽ collata ſicut patet exo. xxix et maria
viij. igitur cu hoc in lege euangelica non fuit non video.
Si vero quiſq dixerit q apli ptatem ſacdotalẽ totaz
aut pcialem in recepcoẽ ſpus ſancti in die penthecoſtes
acceperũt tollat pmiſſa. ſ qualiter antea baptizabat
xpo pnte et erant veri apli et loco apl̃atus iude apli
aliud pretulerũt et illa per que c. ix. huius ordinis
ſacrm confirmacois datum fuiſſe hac die penthe
coſtes xpi aplis atq diſcipulis qui qualit hoc tolli
pnt non video. Licet btus dyoniſius ſecretorũ hmoi
conſcius dicat in de ecca. ieraarchia. c. v. q phs ls pau
ciſſimus ihs ad pfectione ſacdotalem ducens diſcipulos
ſpus exiſtens ut dicus ipius ſciſſimi prom a thearchiam
ſpm repont ierarchie pfectam eponem annucians
diſcipulis ut eloquia aute a iheroſolimis no recedãt
ſed expectarent pmiſſione pris qua audiſtis a me.
qui vos baptizabimini ſpu ſco. Ex quo dicto multi

accipiunt intencionem eius fuisse quod dominus Jhesus suum amor
duxit apostolos ad statum sacerdotalem · tunc quando misit eis spiritum
sanctum promissum / sed non oportet ita illud accipere quia non ad illud
ostendendum dyonisius illud dixit / sed ad declarandum quod ille pre-
latus qui minister dei est in consecrando aliquod donum eius
describere deo donum illud et perfectam oracionem seu collacionem
doni illius non sibi / sicut xpc collacionem spiritus sancti in suos
disciplulos / quos ipse xpc ad perfectionem sacerdotalem adduxit
non sibi sed patri suo ascripsit Non intendens ut michi
videtur quod simul discipulos suos ad perfectionem sacerdotalem
adduxit et eis spiritum sanctum in linguis distribuit Sed quod utrumque
fecit ascribens patri suo suis discipulis Nec est verisimile
quod sanctus dyonisius intendisset quod apostoli primo receperunt
ordinem sacerdotalem in die penthecostes propter predicta que posui
et tunc spiritum sanctum dedit deus cunctis discipulis pariter congregatis
sicut legitur actuum ij° qui tamen non omnes fuerunt sacerdotes / quia
tunc spiritus sanctus datus est mulieribus sicut et viris sicut petrus
ibi allegat illud prophetatum fuisse per ioel · dicente / effundam
de spiritu meo super omnem carnem et prophetabunt filii vestri
et filie vestre etc / et quidem super servos meos et ancillas
meas in diebus illis · effundam spiritum meum cum tamen mulieres
sacerdotalem ordinem numquam receperunt ·

Johannes · Michi videtur hanc sententiam contineri scriptu-
ram nisi quod in sufflacione post resurrectionem dedit eis spiritum
sanctum dicens accipite spiritum sanctum · eis contulerit cum
expressit / quorum remiseritis peccata · etc sic quod videtur spiritus
sanctus tunc eis datus ad certum officium sacerdotalis sive
apostolice dignitatis · et sic videtur quod hanc potestatem non prius
habebant

Ricardus Ego puto quod potestatem sacerdotalem ple-
nam prius habebant cum dicitur quod tunc dedit eis spiritum sanctum ad ma-
iorem graciam et precipue ad plenam remissionem peccatorum suorum
quo ad culpam et penam et ampliorem amorem proximi
volens eos instruere qualiter debebant erga alios se habere
quibus per orbem miserat eos predicare scilicet ut penitentibus
parcerent / et eorum peccata benigne remitterent sicut eis re-
misit · qui cum negaverat et nichilominus cum eo mori pro-
miserant dando eis spiritum sanctum · infallibile argumentum unde vera-
citer affirmasti quod tunc dedit eis spiritum sanctum ad officium non
ut possent in quod ante tunc de novo non poterant ut ostendi
sed ut attendentes suum magistrum illum effectum eis tanta be-
nignitate impendere eundem effectum in alios penitentes
exercerent benigniter ad quem effectum potestatem ex sacer-

dotali ordine ante nihilominus acceperunt hec mihi seriorum scripture michi videntur vellem tamen super hoc libenter docentem audire.

Johannes Alia questio armenorum utrum aliqua anima ante diem finalis iudicii puniatur in purgatorio aut in inferno aut in paradiso premietur que michi videtur tres articulos continere primo igitur ostende quod aliqui in inferno puniuntur.

Ricardus. Tam plena est scriptura veteris testamenti testimoniis huius articuli quod ob hoc ego extimo spiritum sanctum per apostolos et evangelistas pauciora in novo testamento huiusmodi rei testimonia posuisse. Attende sanctum virum Job in materia ista quid dicat. Ecce enim xxi c. sui libri plenam super isto profert sententiam de malis divitibus ita loquens. tenent tympanum et citharam et gaudent ad sonitum organi ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt. Cui sic dicit ysa. v. de hiis malis divitibus cythara et lyra et tymphonum in conviviis et opus domini non respicitis et post pauca dilatavit infernus animam suam et aperuit os suum absque ullo termino sicut Salomon dicit quod infernus et perdicio. proverbiorum xxvii. Unde enim dilatavit infernus animam suam et ipse quasi mors et non adimpletur et congregabit ad se omnes gentes et coacervabit ad se omnes populos quod est intelligendum usque ad eius adventum qui infernum morderet de quo dicitur ezech. 9. Ero mors tua o mors morsus tuus inferne et est de quo dicitur zach. 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Ista dilatacio inferni non michi videtur congrue posse intelligi nisi de novo cio animarum illuc tunc descendencium. Et iste morsus inferni tunc futurus et liberacio existencium in lacu de virtute sanguinis testamenti satis affirmant animas tam bonas quam malas fuisse in infernum usque ad adventum liberatoris scilicet Christi nostri. Item de se ipso sanctus vir Job x c. sic ait dimitte me ergo ut plangam paululum dolorem meum etc usque sempiternus horror inhabitat. Ecce hic comprobat se descensurum ad infernos sive ad infernum scilicet terram tenebrosam et ad terram miserie et hoc ante diem iudicii sperat eripiendus. Unde pro tempore ante iudicium clamat c. xiiii. Quis michi hoc tribuat ut in inferno

protegas me etc. in quo recorderis mei. Item c. xviii. Si susti/
nuero infernus domus mea est. cum dicto premisit de suis diebus
noctem verterunt in diem et rursum post tenebras spero lucem. osten/
dens se ante iudicium finale. in quo lucem videbit non dubium se des/
censurum ad locum inferni et sequitur ibi in profundissimum infernum
descendent omnia mea Constat autem hec debere intelligi secundum animam
non secundum hominem totum aut corpus eius. sicut de xxxiii c. de
agente penitentiam pro peccatis. liberavit animam suam ne pergeret in
interitum sed vivens lucem videret / et ibi ante appropinquavit
corruptioni anima eius et vita eius mortiferis igitur ante diem
iudicii descendent in infernum Quomodo autem ibi sustineant exprimere
non omisit / sequitur enim c. xvii putas ne saltem ibi erit re/
quies michi inveniens manifeste ibi aliquos sine requie existere
primo in hoc quod dicit supra et abscondas me donec pertranseat fu/
ror tuus. ostendit ibi aliquos esse in
si in pena. cur enim aut affectaret abscondi et protegi in infer/
no usque ad tempus recordationis sui Non enim de hoc curam haberet
nisi timuisset cum aliis malis ibi puniri Item consequenter
c. xviii. baldach suites non tam in predicando quam prophetando
penas iniqui in morte et post mortem multisque penis e/
numeratis adiungit et impellat eum de luce ad tenebras.
quod inter penas iniqui enumerare non debuit si nullatenus
in tenebris punitur hanc penam iniqui in inferno ostendit
iob. c. xx. cum dicit de impiis qui timent pruinam. irruet
super eos nix tempore quo fuerint dissipati perhibunt per nivem
penam inferni intelligens quam exponit per hoc quod dicit perhibunt
sic igitur pereunt cum dissipantur per mortem irruit
super eos nix penam igitur quam per nivem intelligit
sentiunt in inferno quod expressius dicit c. xx. de impio
ad nimium calorem transeat ab aquis nivium sed ad in/
fernos peccatum illius obliviscatur dulcedo illius vermis
non sit in recordatione sed conteratur quasi lignum
infructuosum. et c. xxv. dives cum dormierit nichil secum
afferet aperiet oculos suos et nichil inveniet de dormitione
mortis loquitur non dubium sicut psalmus lxxv. viri divitiarum
in manibus suis sequitur de pena statim apprehendat eum
ventus urens et auferet et velut turbo rapiet eum
de locto suo mittet super eum et non parcens de manu
eius fugiens fugiet stringet super manus suas et sibi/
labit super illum intuens locum eius Ecce quomodo diversis
verbis ostendit penam impii in exitu suo quod apprehendet
eum inopia carentia omnibus bonis desideratis ostendens
per noctem tenebrarum penas describens per tempestatem

per ventū urentem per turbinem penam gehennalem de-
ſcribens ſiue deſignans et per hoc quod dicit ſtringet ſuper eum
manus ſuas grauitatem pene non dubium quin ipſius ſen-
tit cruciat Non enim iob ita erat inſipiens ut hec conqueriretur
de illo qui nullam penam omnino haberet nec quiſquam parum
ſapiens hoc faceret unde idem iob c. xxvi ecce gigan-
tes gemuerunt ſub aquis et qui habitant cum eis · gemitus
vero non eſt niſi propter ſenſum doloris aut pene ut conti-
 ngeret ubi gemunt ſub aquis ſtatim ſubiungit nudus
eſt infernus coram illo et nullum eſt operimentum perditori
de hac pena in exitu dicit prouerbiorum x. est via que videtur
homini iuſta et nouiſſima eius ducunt ad mortem dampnati-
onis mortem appellans non mortem corporalem quia iſta via iuſta
ſicut impia ad illam mortem adducit unde non aliud oſten-
deret quam per mortem penalem dampnacionem intelligeret riſus
dolore miſcebitur et extrema gaudii luctus occupat
que eſt una ſcientia cum dictis beati Iob ducunt in bonis dies
ſuos et in puncto ad inferna deſcendunt

Item yſaias iſtum deſcenſum malorum ad inferos de-
ſcribit c. xxiiii. ſic libri ſic In die illa viſitabit deus
ſuper miliciam celi in excelſo et ſuper reges terre.
qui ſunt ſuper terram et congregabuntur congregacione
ipſius faſcis in lacum per lacum infernum intelligens / alias
enim verum non eſſet quod dicit ſequitur enim et includentur
ibi in carcere et poſt multos dies viſitabuntur unde
conſtat malos regum ibi eſſe clauſos tamquam in carcere et quod
in iudicio viſitabuntur / Sicut eciam petri 2o dicit quod deus
angelis peccantibus non pepercit ſed rudentibus inferni de-
tractos in tartarum tradidit in iudicium reſeruandos cru-
ciari cui ſimile dicit Iudas in ſua epiſtola ſic angeli vero
qui non ſeruauerunt ſuum principatum ſed dereliquerunt
ſanctum domicilium in iudicium magni dei vinculis eternis
ſub caligine iudicio reſeruauit

Johannes. Que videntur hii duo affirmare quod mali
angeli reſeruantur in finali iudicio puniendi. unde non
videtur quod puniantur in inferis quod inſuper petrus ubi tu
allegaſti videtur innuere ſub hiis verbis. nouit deus pios
ſub temptacione eripere / iniquos vero in die iudicii cru-
ciandos reſeruare et infra hii ſunt fontes ſine aqua
et nebule turbinibus agitate quibus caligo tenebrarum
reſeruatur. Si autem eſſent in inferno modo eſſent ſub caligine
tenebrarum nec quod reſeruantur cruciandi in iudicio

Ricardus. Male arguis ex affirmacione punicionis

future negatiuam punicionis presentis. Non enim negat pe/
trus apostolus punicionem malorum angelorum in presenti licet affir/
met multo maiorem futuram. Unde illi suprapositio a me
premittit de hiis sepe de apostolis de quibus ibi loquitur sic
dicit qui emunt eos dominatorem negant superducentes sibi ce/
lerem perdicionem et post cito quibus iudicium iam olim
non cessatur et dormicio eorum non dormitat. Si vero
punirentur ante finale iudicium non tunc semper duxisset
celerem perdicionem sed eciam et cessaret usque tunc
ipsorum iudicium quod verba premissa petri non sustinent.
Item quando adiungit ciuitates sodomorum et gomorreorum
in cinerem redigens, euersionum dampnauit / exemplum
eorum qui impie acturi sunt ponens. Non esset enim exemplum
congruum dampnacionis impiorum si illa non esset futura
ante finem seculi cum ille ciuitates tunc sustinuerunt
penam. Igitur vult dicere quod sic impii dampnantur in morte.

Citorum animarum descensu ad infernum loquitur
salomon proverbiorum . i. c. in persona peccatorum sic dicentium
ad instar deglutiamus eum sicut infernus viuentem
et integrum quasi descendentem in lacum. et c. viiii. loquens
de muliere meretrice dicente aque furtiue dulciores sunt
et panis absconditus suauior addit et ignorauit quod
gigantes ibi sunt et in profundis inferni conuiue eius
qui ei applicabitur descendet ad inferos ubi affirmat
tam gigantes quam conuiuas meretricis esse in profundum
inferni. Ubi c. xxx. propter hunc cotidianum descensum
ad inferos dicit infernum esse unum de tribus insacia/
bilibus et c. xxvii. dicit quod infernus et perdicio non
replebuntur / eorum eciam mali secundum animas in infernum
descendant expressius ecclesiastes ix. Corda inquit infide/
lium hominum replentur malicia et contemptu in vita sua
et post hec ad inferos deducentur. Nunquam autem statim
deducantur et cito post cum dicit quodcumque potest manus
tua facere instanter operare quia nec opus nec racio
nec sapiencia nec sciencia est apud inferos. Volens dicere quod
statim illuc descendet. Sicut iob dixit in puncto ad inferna
descendunt. Cui simile psalmo xiiii sic nec mortui laudabunt
te domine neque omnes qui descendunt in infernum / et baruch
ii. c. cuius liber licet non sit in canone hebreorum / tamen est
in translacione nostra dicit non mortui qui sunt in inferno
quorum spiritus acceptus est a visceribus suis dabunt ho/
norem et iustificacionem domino. In quibus plane expri/
mitur quod tunc multi mali erant in inferno. Item c. 3. dicit

quod est istud quod in tota muncitorum est cum descendentibus in infernum viij
de omnibus dicit indistincte ps lxxxviij° quis est homo qui vivet
et non videbit mortem et eruet animam suam de manu inferi
quasi dicat expresse nullus est talis donec messyas veniat
dixit jacob filiis suis gen. xlij. de filio suo benyamyn
si quid ei adversi acciderit in terram ad quam pergitis de
ducetis canos meos cum merore ad inferos unde constat
quod anima eius debuit ad infernum descendere ante finale
iudicium cum ipse electus dei non fuerat futurus post
finale iudicium et xxxvij dicit filium suum joseph. plan
gendo descendam ad filium meum lugens ad infernum ubi
affirmat filium suum quem mortuum extimaverat illo die
fore tunc in inferno et quod ipse ad eum illuc descenderet.
sicut dicit canticum de impiis ignis succensus est in fu
rore meo et ardebit usque ad inferni novissima ut omnia.
continuacio pene presentis impiorum cum pena sequentura
inferni sicut dicit ps xciij. nisi quia dominus adiuvit
me paulominus habitasset in inferno anima mea vo
lens dicere propheta quod occisus fuisset ante et sic habitasset
in inferno anima mea nisi dominus eum iuvasset Item
de dathan et abyron legitur num. xvj quod descenderunt
vivi in infernum ps liiij. interpretatur ut descendant
in infernum viventes. et ps. 9. convertantur peccatores
in infernum et ps xxx erubescant impii et deducantur
in infernum quod non est intelligendum ut toti homines illuc
vivi perveniant sed quod vivi illuc descendant et in
descensu moriantur ita ut corpora in terra superiora ma
neant et anime in profundum descendant Item psalmo
lxxxvij° dicit propheta vita mea in inferno appropinquavit
extimatus sum cum descendentibus in lacum. Unde consequitur
quod illuc aliqui descendunt unde ipse david eciam iij°
Regum. ij. c. salomoni filio suo dixit de semey qui sibi
maledixerat tu scis que eis facies deduceresque canos
eius cum sanguine ad infernum.

Istud etiam Ezechiel propheta xxxij suo libro
affirmat expresse sic loquentur ei potentissimi ro
bustorum de medio inferni qui cum auxiliatoribus eius
descenderunt et dormierunt incircumcisi interfecti
gladio ibi assur. et omnis multitudo eius per girum
sepulchri eius omnes hii interfecti cadentes quia
gladio qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam
qui posuerunt timorem suum in terra viventium et
portaverunt ignominiam suam cum hiis qui descen-

derūt in lacū et post illū mosoch et tubal et omnis mul-
titudo eius in circuitu eius sepulchrū illius hij in-
circumcisi · interfecti et cadentes gladio qui dederunt
fortitudinē suam in terra viventium et nunc dormi-
unt cū fortibus cadentibus et incircumcisis qui descen-
derūt ad infernū cū armis suis et post illū principes
aquilonis omnes et universi venatores qui deducti sunt
cū interfectis paventes in sua fortitudine confusi
qui dormierunt incircumcisi cū interfectis gladio et
portaverunt confusionem suam cum hiis qui descen-
derunt in lacū hec illa. ubi constat quod vocat lacum
infernū et similiter terram ultimam et merito quia
infernus creditur esse in medio terre quod est ultimū
a centro secundum distantiam. dicit autē illos principes
de quibus loquitur et corpus ipsorum illuc descendisse et illum
esse comminando pharaonem et eos qui illuc descendunt
primo addit quod portant confusionem suam et ignominiam
suam cū illis qui descenderunt in lacū seu infernū unde
constat quod illi puniuntur cui simile dicit ysa. xiiii de rege
babilonie sic. Tu autē proiectus es de sepulchro tuo
quasi stirpes inutilis quasi sanie pollutus et obvolutus
cū hiis qui interfecti sunt gladio et descenderunt usque
ad fundamenta laci cui dicto premisit de eodem infernus
subtertus turbatus est in occursum tui adventus.
et cito post detracta est ad inferos superbia tua. con-
cidit cadaver tuū subtus te sternetur tinea et ope-
rimentum tuū erunt vermes ubi non solū affirmat
ipsum regem babilonis in morte descendisse ad infernum et
ad profundum laci ubi sunt alij interfecti gladio sed
dicit penā eius scilicet tineam vermes et saniem.
quā penam eze. dicit confusionē hanc confusionem de-
scribit ps. x. sic pluat super peccatores laqueos ignis
sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum et
sequitur causa quoniam iustus dominus et iusticias dilexit Ecce
quod non solū dicit peccatores puniri sed dicit manifeste hoc
fieri iusticia exigente quia in psalmo xlv. dicit sub
aliis verbis de peccatoribus sic. Sicut oves in inferno
positi sunt mors depascet eos ipsorum penam in inferno
describens Unde ps. c. xxx. sic ait Vir linguosus nō
dirigetur in terra. virū iniustū mala capient in inte-
ritu que autem sint illa immediate ante expressit sic
Cadent super eos carbones in ignem deicies eos et in
miserijs non subsistent Ecce enim quod in interitu tot

malis puniuntur quod dicuntur non subsistere in ipsis miseriis
non quia omnino non subsistunt sed quia taliter miseriis
informantur quod non videntur quasi esse illi qui ante fuerant
gloriosi per quem modum dicit ysa. de xpo propter defor-
mitatem passionis sue .c. liii. et non est species ei neque
decor. vidimus eum et non erat aspectus quem ipse Ieronimus
exponens dicit desideravimus eum despectum in novissimum
virorum dolorum et scientem infirmitatem et quasi absçon-
ditus vultus eius et despectus unde nec reputavimus
eum Item attende in psalmo xlviii de eodem sic pro-
nunciantem de divite Introibit usque in progenies
patrum suorum et usque in eternum non videbit lumen. ecce
quod numquam post mortem videbit lumen et per consequens sem-
per post mortem erit in tenebris premisit enim de ipso
quod hoc incipiet sic. Ne timueris cum dives factus fuerit
homo et cum multiplicata fuerit gloria do. eius attende quod dicit
Neque descendet cum eo. innuens quod statim descendit Ibi
insuper de malis premisit sicut oves in inferno positi
sunt mors depascet eos unde constat malos in morte
mitti in tenebras ut inde pascantur a morte ut videtur

Item de punitione avarorum in inferno dicit salvator
luce xvi. satis expresse quod dives indutus purpura et
bisso in hac vita sepultus est in inferno et erat in tor-
mentis et cruciatus in flamma. unde petiit ab abraham
linguam suam intinctione in aqua digiti ipsius lazari pau-
peris refrigerari. tibi abraham rendit ut veritas dicit fili
recordare quia recepisti bona in vita tua et lazarus similiter mala. nunc at
hic consolatur tu vero cruciaris et ipse dives etiam rogat ne fratres
sui veniant in illum locum tormentorum. igitur constat eius
animam esse in inferno in tormento. Si vero quisque dixerint
hanc esse parabolam et ideo non debere intelligi ad litteram
sive iuxta sensum vulgarem verborum attendat primo ad
quos sensus salvator parabolas dixit et inveniet quod ul-
timati sensus parabolarum sunt vel de inferno aut de
hiis modiis que ad hos fines adducunt. Si igitur contra
sensum huius dicti cum verba ipsa expressissime describant
penam infernalem etiam non poterit inducere ulteriorem
ipsius propter quem dicatur quam illum quem verba ipsa pre-
tendit unde constat illud dictum non esse parabolice dictum
sed ad litteram. Item eiusdem sententie est illud quod dominus dicit
luce xii. sic. Dixit autem ad illos similitudinem dicens
hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit

et cogitabat intra se dicens quid faciam et ait congregabo omnia que
data sunt michi et bona mea et dicam anime mee / anima mea
habes multa bona in annos plurimos requiesce comede bibe
epulare dixit autem illi deus stulte. hac nocte animam tuam repe-
tam a te / que autem parasti cuius erunt / sic est omnis qui sibi
thezaurizat et non est in deum dives. / quid aliud potest intelligi
per hoc quod dicitur de divite impio hac nocte animam tuam repetam
a te quam aliud in alio loco dicit de alio divite purpurato mor-
tuus est autem dives et sepultus est in inferno. Non enim
dubium quin sicut illum demones tortores seu exactores
sepeliunt / sic animam huius anime illius similem ad penam similem
protrahunt quod bene sonat sapientie sine verbum repetent
non enim dicit suscipient quasi inire domino novo tradenda.
sed dicit repetent tamquam ab eis prius possessam et ab eis
ante tempus subtractam. Item hoc simul videtur in hoc
xii. c. a domino pluries iterata. Ecce enim ibi ponitur parabola
hec Sicut lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in
manibus vestris et vos similes expectantibus dominum suum quando re-
vertatur a nuptiis etc. A petro interrogante. domine ad nos
dicis hanc parabolam an ad omnes dicit expressius quod dominus
cum invenerit dispensatorem fidelem constituit illum super
omnia bona sua que possidet. Quod si servus ille dixerit
in corde suo moram facit dominus meus venire et ceperit per-
cutere pueros et ancillas et edere et bibere et inebriari
Veniet dominus servi illius die qua non sperat et hora qua nes-
cit et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. vapulabit
quod multis vulneribus si voluntatem domini sui non cognovit
Eadem similia ponit Matthei xxiiii ubi dicit partem eius partem eius
ponet cum ypocritis illic erit fletus et stridor dencium
Quantum enim videatur illud debere intelligi de finali ad-
ventu de quo mathei premittit: sic enim erat in diebus noe
ante diluvium comedentes et bibentes etc. ita erit adventus
filii hominis / tamen sensus litteralis videtur in sic hoc indu-
cere de adventu ad mortem quam finem ostendunt manifeste
verba precedentia de servis bonis que dicit quod si dominus
dicit in secunda vigilia et si in tercia vigilia venerit et ita in-
venerit beati sunt servi illi et transiens ministrabit illis.
intelligi sicut de successive susceptione ministrationis in diversis
horibus qualis non fiet in finali iudicio quia ibi simul
beatis horibus vel omnibus ministrabitur. Unde ista que hic dicuntur
facienda in bonis et in malis iuxta sensum litteralem in morte
ipsorum non in finali iudicio hic pretenduntur fieri debere
Item ibi in fine capituli sic dicit cum autem vadas cum adversario

tuo ad principem da operam liberari ab illo ne forte trahat
te ad iudicem et iudex tradat te exactori. et exactor mittat
te in carcerem dico tibi non exies inde donec nouissimum mi-
nutum reddas eandem sententiam dicit mathei. v. c. hec expono
quia satis plane videtur quod carcer infernus et exactor
dyabolus intelligi debeat et aduersarius videtur michi
debere intelligi angelus malus ad hominis exercitium de-
putatus qui ut puto cuncta peccata sic memoriter retinet
quasi essent in carta scripta et ob hoc potest congrue
aduersarius appellari nec ista reddicio aliud intelligere
non ponitur tollerantiam sicut in matheo premittitur sic qui dixerit
erit fratri suo racha reus est concilio qui autem dixerit
fatue reus erit gehenne ignis Item in humano iudicio
ad cuius similitudinem ista describit statim ille qui traditur
exactori in carcerem mittitur donec debitum restituat vniuersum
nec carceris pena differtur vno momento nisi forte diu de
iudicio transit ad carcerem vnde creditur ita fieri in diuino.

Item mathei. xviij posita parabola de rege ponente
racionem cum seruis eius et dimittente omne debitum seruo
non habenti vnde redderet supplicanti tum remissione quam gratis
noluit similiter misericordiam exercere in suum conseruum / et ideo
eum rex ad se reuocauit eum super hac iniquitate redar-
guens / sequitur pro sine tamen cum iratus dominus eius tradidit
eum tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. sic et
pater meus celestis faciet vobis si non remiseritis vnus-
quisque fratri suo de cordibus vestris Istud autem sic procedens
accipiendum est in impiis morientibus fieri quando moriuntur
non in finali iudicio quia tunc nulli erunt tortores aliorum
nec exactores quia cessabit tunc omnis prelacio vnde
apostolus i. cor. xv. deinde finis est tyby tibi tradidit deo
et patri cum euacuauerit omnem principatum potestatem et virtutem
Sic igitur constat tales impios descendentes puniri
a tortoribus siue exactoribus inferni in animabus suis
ante finale iudicium quod iudicium non dubium perficietur
tradito regno fidelium per xpm patri suo Item ut nunc
tetigi cum per humanum iudicium ad cuius similitudinem dixit
xpc hec preterea sanctum celestem factorum illis quibus est
locutus adiudicatoribus adiudicatis tortoribus de i° ii° de-
bito lapsu notabilis temporum expectato tortoribus puniuntur
donec satisfecerit consequitur quod impius quem hic debitorem
appellat statim puniatur cum inferni tortoribus Item
posita parabola capitulo xxij. quod regnum celorum simile est homini
regi facienti nupcias filio suo et misit seruos suos vo-

cate invitatos ad nupcias et nolebant venire ſed aliqui
excuſabant alii ſcdm nos reges occidebant. ſequitur ſiue
Rex autem cum audiſſet turbatus eſt et miſſis exercitibus
ſuis perdidit homicidas illos et ciuitates eorum. Iſta perdicio
non eſt accipienda mors corporalis quia deus non adſit —
puniendum mittit exercitum ſuum. Sed accipienda eſt mors ſpūs
videlicet pena inferni. ſ. in tenebris exterioribus ut ſequitur
et videtur iſta infligenda ante finale iudicium quia poſt iſtorum
perdicionem ad hoc narrant alios eſſe vocandos quod non fiet
poſt finale iudicium. Ecce enim poſt hanc ſmaz ſcilicet conſequenter
ad ſuppletionem parabole quod rex iuſſit vocare generaliter quoſcumque
i. malos ad nupcias et ſic implete ſunt nupcie diſcumb
diſcumbencium.

Item apſtus ad phi. 3°. de malis loquens dicit quorum
finis interitus eſt de fine vite iſtorum hec dicens et de in-
teritu corporis. verum quod bonorum finis eſt talis interitus
quod tamen apſtus ibi non intendit cum de tercio° impiorum hec
dicit et interitus corporalis communis eſt et bonis et malis.
Sed quia de fine ultimo per iudicium finale hec congrue
poteſt intelligi. Item Johes in apocalypſi illud ſatis oſtendit
cum dicit c. xiiii. quod angelus ſcdus locutus eſt ad illos dicens
voce magna. Si quis adorauerit beſtiam et ymaginem eius
et accepit caracterem in manu ſua hic bibet de vino ire
dei qui mixtus eſt mero in calice ire ipſius et cruciabitur igne
et ſulphure in conſpectu angelorum ſanctorum et ante conſpectum
agni et fumus tormentorum eorum in ſecula ſeculorum aſcendet
nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt beſtiam
et ymaginem eius et ſi quis accepit caracterem nominis eius hic
paciencia ſcorum eſt. qui cuſtodiunt mandata dei et fidem.
et audiui vocem de celo dicentem michi. ſcribe beati mortui
qui in dño moriuntur amodo iam dicit ſpūs ut requieſcant
a laboribus ſuis. opera enim illorum ſequuntur illos. Si hanc
reuelacionem angeli ea attendimus primo ob penam infernalis
hominum impiorum qui honorant ſiue per beſtiam accipiamus
machometum cuius doctrina primo occupauit tempore magni
conſtantini circa annum dñi lxvi. ſexcenteſimum ſexto ita ut
ob hoc numerus nominis ipſius dicatur. iſte eſt predictus ſicut
dicitur apoc. xiii / numerus eius eſt ſexcenta ſexaginta ſex. ſ.
quod tali anno poſt ortum xpi eius nominacio tempore doctoris
et ſui propheticie vna trium plagarum mundi obtinuit ſiue per
beſtiam probabilius antixpm vocemus propter racionem que
in fine libri xii oſtenditur ſeu quibus aliud generaliter apparet
manifeſte quod ante finale iudicium puniuntur ex hoc quod an…

hic paciencia sanctorum est qui custodiunt mandata dei etc. quando igitur paciencia sanctorum accessit merita adoratores bestie puniuntur et cum sancti morientes singuli requiescunt singuli toto tempore cursus seculi usque ad finale iudicium. hunc etiam sensum ostendit sequens revelacio de angelo habente falcem acutam in terra vindemiavit vineam terre et misit in lacum ire dei magnum et ut clareat hoc fieri ante iudicium sequitur statim in c. xv. et vidi aliud signum in celo mirabile angelos septem habentes septem plagas novissimas unde constat plagam missionis et missionis in lacum ire dei ante istas esse de hiis quas singulariter dicit novissimas et sic ante finale iudicium adorantes bestiam puniuntur.

Johannes. Non videtur michi verum quod salomon ante sine supradixit nec opus nec racio nec sapiencia nec sciencia est apud inferos quo tu properas. Nec illud videtur verum quod de david supernus posuisti non mortui laudabunt te domine neque omnes qui descendunt in infernum. nec illud aliud ipsius baruc non mortui qui sunt in inferno etc. dabunt honorem et iusticiam domino cum simile dicit ysa. xxxviii. quia non infernus confitebitur tibi neque mors laudabit te non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. viuens ipse confitebitur tibi. videtur intelligi per quos ipsa contenta videlicet dampnatos per infernum et mortuos per mortem cum dicit non infernus confitebitur tibi neque mors laudabit te cum ostendat econtrario qui confitentur sunt sancti viventes sicut enim videntur negare a quibuscumque existentibus in inferno confessionem et laudem dei honorem iustificatorum opus racionem sapienciam et scienciam non solum a malis sed a bonis cum prefata sentencia salomonis sit suasione dicta mali habent scienciam ibi et racionem et boni ante adventum christi ibi existentes deum laudaverunt et honoraverunt expectantes ibi liberacionem suam. cur enim sancti patriarche et prophete qui dum in vita fuerunt prius prophetizabant adventum messye salvatoris et liberacionis sue non ibi deum laudabant non video et dives ille de quo lucas curam habuit ne fratres sui venirent in illum locum tormentorum et abraham sicut legitur multum sapienter et racionabiliter diviti illi respondit Recordare fili quia recepisti bona in vita tua et lazarus similiter mala. nunc vero hic consolatur tu vero cruciaris. Non igitur est verum quod ibi non est sciencia nec racio neque sapiencia nec laus dei.

Ricardus Intelligi potest illud dictum salomonis sic quod aput inferos non est opus meritorium nec racio nec sapiencia nec sciencia utilis ad opus humanum cum gradus.

et ſtatus hominis quo ad meritum non mutatur poſt mortem
unde dicit eccleſiaſtes c. xi. ſi ceciderit lignum ad auſtrum aut
ad aquilonem in quocumque loco ceciderit ibi erit volens intel-
ligere ut michi videtur quod ſive homo moriatur in ſtatu bono
ſcilicet meritorio per auſtrum ſive in ſtatu malo quem per aqui-
lonem intelligit numquam illum ſtatum mutabit / pari modo
videtur michi laus debere intelligi quam negat ab eis ſcilicet laus
acquiſitiva premij ſeu mercedis et confeſſio eius huiuſmodi
quia tales laus et confeſſio non ſunt niſi viventibus ut
auctoritates ipſe pretendunt vel alias per infernum locum
dampnatorum intellige. quia ibi nec eſt opus ſcilicet fructuoſum
nec ratio neque ſapientia neque ſcientia pura videlicet que non ſunt
mixta erroribus nec laus aut vera confeſſio quam abacuc
iuſtificatorem appellat et ſecundum hoc amplius michi placet ut
dicas unde ille dives rationem corruptam habebat dixit enim
ad abraham rogo igitur te pater ut mittas eum in domo
patris mei. habeo enim quinque fratres ne ipſi veniant in locum
hunc tormentorum exiſtimans imprudenter habraham habuiſſe
poteſtatem remittendi lazarum ad viventes.

Johannes. miror quod dicas iſtos ante chriſti adventum
ad inferos deſcendiſſe cum ipſe ſalvator dicat luce xvi.
quod abraham dixit chaos eſſe firmatum inter ipſos et di-
vitem dampnatum in inferno ita ut non poſſent inde tran-
ſire et iob. vij. ſicut conſumitur nubes et pertranſit. ſic
qui deſcendit ad inferos non aſcendit. Si igitur iuſti ibi
fuiſſent numquam aſcendiſſent

Ricardus Sed ſi dicatur tibi talia debes intelligere de
inferno profundo ubi ſunt dampnati et fuerunt ante chriſti
adventum quia illi non aſcendent in perpetuum niſi tamen in
finali iudicio ut dampnentur ſupplicio graviori illi autem
qui fuerunt in inferno ubi abraham erat licet fuerant
in inferno. cum fuerant extra locum tormentorum ſicut verba
evangelica clare ſonant / que dicunt de divite dampnato
elevans oculos ſuos cum eſſet in tormentis vidit abraham
a longe et lazarum in ſinu eius et ipſe clamans dixit pater
abraham miſerere mei. cum clamaſſet ad abraham ſi abra-
ham ſicut et ipſe in tormentorum loco fuiſſet. igitur a-
braham fuit in illa parte inferni magna quieta et alij
viri iuſti et non deſcenderunt in profundo inferni unde
poſtmodum per chriſtum fuerunt inde extracti.

Johannes. Non michi ſatiſfacit hoc dictum cum ſupra
c. i. huius de iob adduxi ſic dicente in profundiſſimum infernum
deſcendent omnia mea c. xv. ſui libri. unde videtur quod erat

poſt mortem ſuam in profundiſſimo loco inferni.
Ricardus verba Iob premiſſa non ſatis acute con-
ſideraſti. Non enim dicit in profundiſſimum inferni ſed dicit
in profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea totum
ſpm infernum appellans profundiſſimum infernum / et merito
cum ſit locus remotiſſimus a ſummo celo. Unde hunc infernum
xpus momordit ſicut ſupra poſui Ezechiel dixiſſe et de hoc
lacu meſſyas vinctos ſuos .ſ. animas iuſtorum ſive in cari-
tate decedencium ibi exiſtentes et non potentes exire e-
duxit in ſanguine teſti ſui .ſ. in virtute effuſionis ſanguinis
ſui pro ipſis effuſi qui ſanguis dicitur ſanguis teſti quia
in eius effuſione teſtamentum ſive promiſſio de benedictione
gencium in ſemine patriarcharum fuit impleta.
Johannes videtur xpc de loco tormentorum alios extrax-
iſſe quia multi iuſti in peccatis venialibus deceſſerunt ut eſt
veriſimile et etiam obligati ad ſatiſfactionem pro mortalibus ſiquidem
modo peccantes mortaliter penitent et confitentur recipien-
tes a ſacerdotibus penitenciam quam in vita frequenter non explent
unde conſtat quod poſt mortem penitenciam illam aut equivalentem
expellere compelluntur de iuſticia tales decedentes ante
paſſionem xpi de ſe ut videtur fuerunt in pena et in tormentis
pro ſuis peccatis expiare erant omnes in inferno igitur tales
erant in loco tormentorum inferni quos conſtat fuiſſe ſalua-
tos ex quo in caritate ſive in iuſticia deſcenderunt. Item
quod eſt verum illud Zacharie ix. a te ſupra poſitum emiſiſti vin-
ctos de lacu in quo non erat aqua cum vincti in inferno
qui erant erant ſub poteſtate dyaboli quibus enim alius vin-
ceret eos et lacus ſicut locus tormenti non dubium ſicut
illa ſuperius poſita de Yſa. et de Eze. pretendunt. Item pſalmus
68. dicit de xpo captivam duxiſti captivitatem quomodo
fuerunt aliqui captivi niſi fuiſſent in loco tormenti quia
non aliter videtur eos fuiſſe captivos niſi quia erant
ſub dyaboli poteſtate detenti nec videtur dubium quin
mali volentiſſimus et impudentiſſimus hoſtis poſitos ſub
eius poteſtate torqueret.
Ricardus. Verum dicis quod tu michi videtur quod xpc ali-
quos de loco tormentorum extraxit quia racioni eſt conſonum
ut dixiſti quod aliqui ſaluandi mortui ante xpi adventum
poſt mortem eorum erant puniti et a peccatis purgati ſicut
modo purgantur ſed non puto quod erant in loco dampnatorum
quia non congrueret / quia non congrueret quia non eſt
apta ſocietas lucis ad tenebras nec xpi ad Belial nec
fidelis cum infideli. 2a Cor. 6. et loquitur de vita preſenti quando

magi...
omnes an...
dis carceris ...
su... eius potestate ...
principatus et potestas ...
triumphans illos in semetipso de...

Johannes · Quomodo tunc erant ... aut forti
nisi a dyabolo nisi quia tunc erant simul in loco tormenti
in quo erant demones ipsorum tortores

Ricardus demones ipsi saltem torquentur sine tortore
aliquo preter deum utrumque non fuerunt semper torquentur.
Et ideo sic intelligi racionabiliter potest illas animas indigen-
tes purgacione sine ministerio demonum fuisse punitas
et quod sine demonibus torquentur in purgatorio. Item sicut et
si fuissent tunc et si in purgatorio iam anime tales mediocris
meriti sint punite per demones non ob hoc sequitur
quod anime ille tunc fuerunt aut nunc sunt sint in loco inferni
ubi dampnati torquentur. quoniam nec omnes demones qui tunc
fuerunt ut in purgatorio sunt qui illi quos apostolus captores
mundi appellat harum tenebrarum ad ephe. 6. Sic igitur
intelligendum puto xpistum emisisse vinctos suos de lacu
in quo non erat aqua. i. de loco sterili infernali et
deinde duxit captivitatem istorum ibi existentem sicut
dicunt za. et david et sic spoliavit principatus et potestates
sicut apostolus paulus dicit ad coll. ij. c.

Explicit liber undecimus

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
DE
SALAMANCA